Raoul Bossy
JURNAL
(2 noiembrie 1940 – 9 iulie 1969)
Prefaţă de FLORIN CONSTANTINIU, membru corespondent al Academiei Române
Ediţie îngrijită de ION MAMINA
EDITURA ENCICLOPEDICĂ Bucureşti, 2001
În: Alexandru SĂĂNCIULESCU fdactor: Adrian ISTRATE
părută cu sprijinul Ministerului Culturii şi Cultelor
973 – 45 – 0372 – 3
PREFAŢA

În literatura de memorialistică politică din ţara noastră, amintirile şi jurnalele ţinute de diplomaţi sunt foarte rare. O explicaţie posibilă – de valoare generală însă – ar fi că diplomaţii îşi petrec cea mai mare parte a timpului în dialoguri cu oamenii politici sau cu alţi reprezentanţi diplomatici, iar, apoi, în redactarea de rapoarte privind conţinutul acestor discuţii. Este un fel de „extrovertire" profesională – dacă ni se îngăduie termenul – care lasă puţin timp pentru o „introvertite", o închidere în sine, pentru un solilocviu aşternut pe hârtie: jurnalul personal. Este, poate, semnificativ din acest punct, că unul dintre cele mai substanţiale jurnale de diplomat din literatura noastră aparţine lui Grigore Gafencu, un eminent om politic (a fost, între altele, şi ministru de Externe), adus doar de împrejurări să devină un diplomat ocazional, în calitate de ministru al României la Moscova (august 1940-iunie 1941).

„Stagiul" moscovit se intercalează însă unui jurnal, început în 1931 şi continuat apoi după revenirea din U.R.S.S. Exemplul său nu mi se pare, aşadar, caracteristic.

Însemnările zilnice ale lui Raoul Bossy sunt însă un autentic jurnal de diplomat.

Publicul românesc precum şi specialiştii au avut prilejul să preţuiască marile calităţi de informaţie şi naratie din cele două volume, Amintiri *din viaţa diplomatică*, *1918 – 1940* (ed. Stelian Neagoe, Bucureşti, Humanitas, 1993, 340 p. + 327 p.), amestec de memorialistică şi jurnal.

O valoare sporită – sub aspectul calităţii de sursă istorică a textului – o prezintă jurnalul lui Raoul Bossy din anii 1940 – 1969, oferit acum cititorului român prin grija domnului Ion Marama şi a

Editurii Enciclopedice. Fără niciun fel de exagerare, se poate spune că jurnalul lui Raoul Bossy, mai ales pentru anii 1940 – 1946, este cel mai bogat izvor pentru istoria politică şi diplomatică a României.

jlai îitâi, anii 1941 – 1943, când el a fost ministrul României la Berlin. Marea documente diplomatice germane, *Akten zur deutschen auswanigen* îndleosebi seria E, cuprinde puţine rapoarte despre relaţiile româno-germane; le bză pentru cunoaşterea lor sunt notele de conversaţie ale întâlnirilor dintre ireşalul Ion Antonescu. Lucrarea meritorie, de pionierat, a lui Andreas *viitler*, *König* care/ *und Marschall Antonescu*, a rămas la nivelul de anului 1954 (în ediţia a 2-a, apărută în 1965, autorul a enumerat în [irite apărute între timp pe această temă, dar a lăsat neschimbat textul luci în România, de mai mulţi ani se anunţă începerea editării locumente diplomatice, dar până acum nu s-a făcut nimic sau aproape unei vaste ale), de

a r, a uităm: suntem în ţara marilor proiecte eşuate, mai exact începute, dar, et (rminate!

ce, oricine vrea să cunoască relaţiile dintre România şi cel de al treilea; e să recurgă obligatoriu la jurnalul lui Raoul Bossy, ale cărui însemnări estnţialul, înfăţişat clar şi… colorat (formule memorabile, vorbe de duh, e o minte pătrunzătoare, hrănită de o întinsă cultură istorică, întocmai tore jafencu, Raoul Bossy s-ar fi putut autocaracteriza drept „soldat al ţării [n's «Idat trimis în postul diplomatic cel mai important în acel moment, într-o ca aceea a Germaniei naziste – cu care nu avea nicio afinitate, totali –, indiferent de natura lor, provocându-i repulsie. Raoul Bossy a acceptat ienţi ru a servi, în împrejurări excepţionale, interesul ţării sale. În toate cu înalţii demnitari germani, un principiu călăuzitor: interesul naţional.

el ce flaterii pentru conducătorii sau reprezentanţii ţării, care exercita, în acel j, he; emonia pe continent. Raoul Bossy oferă un stenic exemplu de demnitate.

Iparţine acelei categorii – pe cât de numeroase pe atât de nocive – de nu numai!), care să spună superiorilor lor ceea ce ei ar fi dorit să audă.

nicţie 1943 îl informează pe mareşalul Antonescu: „Nu mai există om în la qire să mai creadă în victoria finală pe plan mondial. Chiar numărul celor port se scade, de teama permanentizării regimului naţional-socialist (…) opinia publică este defetistă, descurajată. Aproape panică". Evident, refuză să accepte realitatea.

l: lup! i părăsirea postului de la Berlin, jurnalul lui Raoul Bossy rămâne valoros. anti în Elveţia, în calitate de reprezentant al României pe lângă Comitetul onit al Crucii Roşii, el participă sau asistă la eforturile disperate ale României iei, dar şi ale guvernului – de a negocia cu anglo-americanii condiţiile de Reich (printre interlocutorii diplomatului român se numără şi Allen ifeprf zentantul OSS la Berna şi viitorul şef al CIA). De la oamenii politici refugiaţi în Elveţia, Raoul Bossy află date de cel mai mare interes precum cele comunicate la 5 octombrie 1944 de Constantin Argetoianu. Acesta a mijlocit relaţiile dintre regele Mihai şi L. Pătrăşcanu, suveranul punând „patru întrebări principiale şi prealabile" acceptării comuniştilor în acţiunea de schimbare a orientării politice a României. Regele voia să cunoască poziţia Moscovei – deci a patronului Partidului Comunist din România (PCdR) – în problema monarhiei, a propriei persoane, a redobândirii Transilvaniei de Nord şi a refacerii economice a ţării. Deosebit de importantă este informaţia că răspunsul a venit peste şase săptămâni ceea ce aduce o mărturie capitală în sprijinul tezei că PCdR a păstrat contactul cu Moscova şi în anii războiului, în ciuda opiniei contrare atât de larg răspândite.

După război, informaţiile despre agonia României, ocupată de Armata Roşie şi inclusă în sfera de influenţă a URSS sunt de-a dreptul dureroase. Câteodată o ştire neaşteptată, ca aceea din 15 februarie 1946 de la Eddie Boxshall, despre încercările de constituire a unui partid „comunist-naţional", doritor să scape România de jaful sovietic. Cine vor fi fost aceşti „naţional-comunişti"?

Istoria exilului românesc, cu frustrările şi sfâşierile sale, va găsi în jurnalul lui Raoul Bossy un izvor deosebit de preţios. Pendularea între speranţă şi deznădejde, în aşteptarea „eliberării" de sub jugul sovietic şi apoi dezamăgirea când şansa sperată dispare, răsar mereu din paginile jurnalului. La 30 noiembrie 1956, scurt timp, aşadar, după ce URSS a reprimat în sânge revoluţia ungară, Raoul Bossy ţine o adevărată filipică la adresa „politicii de abdicare a Occidentului, care de la Teheran şi Moscova, la Yalta şi Potsdam n-a făcut decât să se retragă din faţa Rusiei Sovietice".

Aşa cum am spus, jurnalul lui Raoul Bossy este presărat de microportrete, caracterizări memorabile, vorbe de spirit, anecdote. Ele sunt amănunte de mare preţ pentru istoric şi de vie delectare pentru cititor.

Există astăzi, în istoriografie – ca o reacţie la discursul narativ sau evenimenţial – tendinţa de a „evacua" din reconstituirea şi interpretarea istorică, factorul uman sau, mai exact, culoarea umană. O istorie, interesată de marile curente economice, de forţele politice, de structurile sociale, consideră că a stărui asupra unui personaj, a-i reproduce o frază, a povesti o întâmplare de viaţă înseamnă a degrada discursul istoric, a cădea chiar în derizoriu.

Nimic mai fals. Istoria nu trebuie dezumanizată: ea este făcută de oameni în came şi oase, cu bucurii şi necazuri, cu aspiraţii şi frustrări. Pierre Renouvin şi J.-B. Duroselle, marii maeştrii ai istoriei relaţiilor internaţionale, au arătat cât de important este pentru un istoric să cunoască tipul de om politic, implicat în evenimentele studiate; de aici necesitatea unei tipologii a omului politic, pe care cei doi istorici francezi au elaborat-o.

Însemnările lui Raoul Bossy oferă o bogăţie de date pentru portretele politico-psihologice ale lui Hitler, Mussolini, J. Goebbels, J. von Ribbentrop, coittele Ciano, ca şi pentru regele Mihai, Ion şi Mihai Antonescu, Grigore Gafencu.

Tatălrescu şi mulţi alţii. Descrierea luxului de la Karinhall, reşedinţa lui mpaiarea lui cu Nero („fără cruzime"), succinta caracterizare a prinţului Hohenzollern, şeful Casei de Hohenzollern „tres comte de Chambord" u pretendentul la tronul Franţei, care a ratat restaurarea regalităţii în 1873, i renunţe la drapelul alb al Bourbonilor şi să accepte tricolorul Revoluţiei!), i Minai Antonescu de a pune în evidenţă calitatea lui de „profesor univerrârată obsesie în toate discuţiile lui, inclusiv în detenţia de la Moscova ici), iată numai câteva exemple de elemente indispensabile pentru a aginea unei personalităţi.

tivitatea ştiinţifică de cea mai bună calitate (pentru lucrările sale de istorie iei, urma să fie ales membru corespondent al Academiei Române) Raoul rugat – prin memoriile şi jurnalul său – opera cea mai preţioasă. De acum meni nu va mai putea scrie istoria contemporană a României, fără să facă turia lui.

florin constantinii)

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Raoul Bossy a fost una dintre cele mai distinse personalităţi ale diplomaţiei româneşti. Descendent dintr-o familie boierească moldovenească, fiul lui Vasile Bossy – literat junimist, consilier la

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – şi al Olympiei Borănescu s-a născut la 31 octombrie 1894 (stil vechi), la Bucureşti. După terminarea Liceului „Gh. Lazăr" din Bucureşti, urmează la Paris cursurile Facultăţii de Drept (licenţa în 1916) şi ale înaltei Şcoli de Ştiinţe Politice.

Intră în diplomaţie, urcând treptele ierarhiei, de la ataşat de legaţie (16 februarie 1918) la gradul de ministru plenipotenţiar – clasa II (l decembrie 1933) şi clasa I (l aprilie 1939). Este numit: şef de cabinet al ministrului Afacerilor Străine (iunie 1920); secretar de legaţie la Roma (15 noiembrie 1921); director politic la Preşedinţia Consiliului de Miniştri (15 martie 1923); din nou la Legaţia din Roma (24 mart. 1926); secretar general pe lângă înalta Regenţă (28 iulie 1927 – 7 iunie 1930); director de cabinet al ministrului Afacerilor Străine (28 aprilie 1931); consilier de legaţie la Viena (l noiembrie 1931). Ca Trimis extraordinar şi Ministru plenipotenţiar reprezintă România la Helsingfors (l februarie 1934 – l noiembrie 1936); Budapesta (l noiembrie 1936 – 25 septembrie 1939); Roma (25 septembrie 1939 – 15 octombrie 1940); Berna (16 octombrie 1940 – l martie 1941); Berlin (l martie 1941 – 15 iunie 1943) şi, simultan, Copenhaga (11 septembrie 1941 – 15 iunie 1943).

La 25 august 1943 primeşte delegaţia de reprezentant al Crucii Roşii din România pe lângă Comitetul Internaţional al Crucii Roşii de la Geneva. De asemenea, la 15 septembrie 1943 este numit ministru al României la Sf. Scaun. Refuză să se prezinte la post, numirea fiind, de altfel, anulată la 2 octombrie 1943. Rămâne în Elveţia ca reprezentant al Societăţii naţionale de Cruce Roşie din România (din l ianuarie 1945 şi delegat onorific al guvernului român) până la 15 ianuarie 1946.

Instaurarea regimului comunist în România îl determină apoi să rămână într-un irelungit până la sfârşitul vieţii. Activează în cadrul Comitetului de ajutorare a iilor refugiaţi („Carotnan") – constituit în ianuarie 1948, şi al cărui preşedintei les la 31 martie 1950 –, în Consiliul Ecumenic al Bisericilor, în Gruparea v. ască pentru Europa Unită (născută în mai 1948), care se manifestă în cadrul şi Europene a Federaliştilor, parte integrantă a Mişcării Europene. Este şi bru al Adunării Naţiunilor Captive ale Europei (din 1954). Încetează din viaţă august 1975, la Saanen, în Elveţia.

Cariera diplomatică a lui Raoul Bossy a fost dublată de o stăruitoare şi fecundă ţaţe de istoric, din care s-au născut cărţi valoroase prin bogăţia informaţiei şi mea analizei. Lucrări, precum

Politica externă a României între anii 1873 – 1880 a de *la* 4 genţia clip/ornaţică *din* Roma (19Z8), Agenţia e/ipfomatică a României iris *şi tegăturile politice franco-române sub Cuza-Vodă* (1931), *Agenţia natică a\fRomâniei* în *Belgrad şi legăturile politice româno-sârbe sub Cuza-Vodă*) sunt esenţiale pentru scrierea istoriei diplomaţiei româneşti în a doua jumătate ilului al XIX-lea.

Publicul cititor din ţara noastră a avut posibilitatea să-l cunoască pe Raoul Bossy pe un remarcabil memorialist după apariţia, în 1993, a celor două volume de if: îi *diplomatice* (ediţie Stelian Neagoe, Bucureşti, Humanitas). Aceste amintiri; pregătite de Bossy pentru a fi publicate pe baza *Jurnalului* său intim, pe care \at cu oijleosebită consecvenţă aproape întreaga viaţă. Ele se încheie în octom940, odată cu sfârşitul misiunii autorului la Budapesta.

Graţie bunăvoinţei urmaşilor săi, în primul rând a fiicei sale Ilinca, Editura iopedică este în măsură să publice ceea ce a rămas necunoscut din jurnalulnatului, începând cu ziua de 2 noiembrie 1940 şi până la 9 iulie 1969, când el litima menţiune.

În ansamblul său, *Jurnalul* se constituie într-o sursă istorică de prim ordin pentru contemporană a României. Alături de consideraţiile de mare interes ale unui

: – tor atent al desfăşurărilor politice, însemnările lui Bossy se opresc şi descriu

t\te de viaţă ale familiei sale. Trebuie spus că Raoul Bossy s-a căsătorit, la irilie 1925, cu Senta Cantacuzino, având patru copii: Sanda (1926), Iorgu

O, Ilinca (1931) şi Mihai-Andrei (1943). A fost foarte apropiat de fratele său, t Bossy (ajuns adjutant regal) şi de sora sa Madeleine.

Îi… malul este reprodus în integralitatea sa. S-au scos, începând cu anul 1956, fragmente nerelevante, referitoare îndeosebi la obligaţii mondene. Pentru că pasaje ale jurnalului au fost scrise în limbi străine (franceză, engleză, germană, ia etc.), ele au fost traduse şi plasate în subsolul paginilor. De asemenea, o serie

Ţ-iicaţii privind mai ales lumea diplomatică au fost date prin intermediul arilor.

Ion mamina

MINISTRU AL ROMÂNIEI LA BERNA

1940

2 noiembrie 1940. Văd, la minister, pe Luca Sturdza [l]. Mă

destinaseră pentru Vichy, dar au crezut că – din punctul de vedere al familiei – voi fi mai bine la Berna (Dinu Hiott [2] a insistat mult să aibă el Vichy!).

Îi mulţumesc, căci se realizează astfel un vechi vis al meu (cerusem până acum de trei ori Berna) şi ce bine va fi oleacă de destindere pentru mine – şi ce aer bun şi şcoli pentru copii. Luca mă asigură că, la primul prilej, îmi va da un post mare. Acuză pe Carol de a nu fi rezistat cu armele ultimatumului rusesc [3]. Odată intraţi în luptă, Germania n-ar fi lăsat să fim anihilaţi. Dacă era Garda de Fier la putere, nu se atingea nimeni de graniţele noastre. Totuşi are convingerea absolută că nu va trece anul şi vom recâştiga hotarele noastre vechi.

4 noiembrie 1940. Dejunul ritual la colegul elveţian din Bucureşti, René de

Weck [41, cu Robert, Ala şi un predecesor (Mihail B. Boierescu [5).

5 noiembrie 1940. Audienţă, la Sinaia, la Regele Mihai. Foarte drăguţ şi simplu. Firește, puţin intimidat. Este preocupat de ce se petrece în Grecia. Ca nepot al Regelui George II, pare îngrijorat de conflictul italoelen [6]. îi fac un istoric al evenimentelor care au dus la arbitrajul de la Viena [7]. Se întreabă dacă Germania şi Italia, care sunt acum informate rin comisiunea de anchetă, de realitatea atrocităţilor ungureşti, vor lua şi măsuri spre a le pune capăt.

Tot în aceeaşi zi, audienţă la generalul Antonescu. Îmi spune că, hotărându-se numirea unor „legionari" la Berlin, Roma şi Madrid [8], guvernul a trebuit să-mi dea altă destinaţie. Mă roagă să mă ocup mai ales de presa elveţiană, care este atât de „lucrată" de unguri, îi descriu atmosfera ce va găsi la Roma, unde urmează să plece în curând, în urma invitaţiei guvernului fascist, transmisă prin mine.

oiambrie 1940. Plecat ieri dimineaţă din Bucureşti, cu Simplonul, sosesc azi la Pallanza, unde mă aşteptau Senta şi copiii.

laiambrie 1940. După două zile minunate, de „destindere" pe lacul Maggiore, cu plimbări la Stresa şi pe insulele Borromee, am plecat cu toţi azi dimineaţă, cu automobilul, spre iubita Elveţie, al cărui hotar îl trecem la Brigue. Valais, încântător. Lacul Leman sclipeşte în soare cu un parfum de Riviera. Dent du Midi ocroteşte acest ţinut al fericirii şi al păcii.

Dejun la Montreux Palace, ca în trecut. Vizităm şcoli pentru copii pe malul lacului. După aceea o pornim la Lausanne şi tragem, ca de

obicei, la Beau-Rivage de la Ouchy (pe care Iorguleţ îl găseşte „grandios", iar eu „odihnitor").

noiembrie 1940. După un drum la Rolle (spre a vizita şcoala Rosey pentru Iorguleţ), plimbări prin Lausanne şi un dejun la hotel cu vărul nostru Pierre de Briey, plecăm la Berna, unde ajungem pe seară, fericiţi de noua noastră casă.

noiembrie 1940. De ziua mea, prezint scrisorile de acreditare ca ministru al României în Elveţia. Dar plăcut al sorţii, după atâtea amărăciuni din anii din urmă. Am cerut de trei ori Berna în cursul carierei mele (ca ataşat în 1918, ca consilier în 1930 şi ca ministru în 1935), fără a putea obţine acest post, pe care-l primesc când nu l-am cerut şi când nu mă aşteptam. Dl. Schlatter, şef adjunct al Protocolului, vine să mă ia la legaţie în automobilul preşedintelui Confederaţiunii. În suită am pe Cristescu, Damian, Berea, Cicio-Pop. Pe scara de intrare a Palatului federal sunt primit de cancelarul Confederaţiunii care, cu multă solemnitate, mă conduce, în procesiune, la preşedintele Confederaţiunii Pilet-Golaz – căruia îi înmânez scrisorile regale (pentru acreditarea mea şi rechemarea lui Gurănescu) [9] – şi care este asistat de consilierul federal Etter. După schimbul de discursuri, prezint personalul. Apoi ne aşezăm tustrei: eu la mijloc, Pilet-Golaz la dreapta, Etter la stânga. Mi se reînnoiesc condoleanţe pentru recentul şi groaznicul cutremur de pământ din România [10]. Pe urmă, cu mai mult dor de informaţie decât tact, preşedintele îmi pune o serie de întrebări: are generalul Antonescu pregătirea politică necesară, poate el stăpâni pe legionari, se va astâmpăra fostul rege sau va voi să-şi recapete tronul etc. Spune că a avut relaţii dificile cu predecesorul meu, deoarece au avut de tratat spinoasa afacere a tranzitului lui Carol. Îmi mărturiseşte apoi că au şi ei greutăţile lor, cea mai mare fiind aceea de a se adapta stărilor noi fără a ştirbi patrimoniul lor de tradiţii şi libertăţi, întoarcerea acasă se face cu acelaşi ceremonial.

Bem cu toţii o cupă de şampanie. Să fie într-un ceas bun şi, dacă vrea Dumnezeu, nu prea efemer…

15 noiembrie 1940. Prinţul Nicolae, care şi-a cumpărat o vilă la St. Moritz, vine să mă vadă. îl înjură pe frate-său, care l-a dat afară din ţară. îi reamintesc că el l-a readus pe Carol. Se leapădă şi invocă nişte scrisori – ignorate de toţi – prin care-l sfătuia pe frate-său aflat la Paris să stea pe loc. Nu insist, dar doar eram pe atunci şi eu la Regenţă şi am văzut cu ochii mei cum Nicolae a pregătit întoarcerea lui Carol. Se

plânge de generalul Antonescu, care nu-i răspunde la scrisori şi nu-l lasă să se întoarcă în ţară. Se plânge mai ales că nu i se mai serveşte renta, pe care o primea de la fratele său. Întreb: „din caseta particulară?" Răspunde:

„Parcă a plătit vreodată Carol ceva din banii lui!"

16 noiembrie 1940. Începe şirul vizitelor la colegi. Azi: nunţiul mgr. Bernardini; fostul meu coleg de la Viena Iurisic-Sturm, ministrul Iugoslaviei; Vasfi Menteş, ministrul Turciei; Psarudas, ministrul Greciei. Toţi cred că războiul va fi lung, că „partida nu este încă jucată" şi că, dacă este greu de învins Germania, este tot atât de greu de înfrânt Anglia. Cât despre războiul italo-grec, este probabil că, cu toată eroica ofensivă elenă, numărul va învinge. Nu se vede însă care va fi folosul Italiei, căci nu Grecia continentală este importantă, ci insulele „oferite cadou Angliei de Mussolini".

Ceai la noi pentru toţi membri legaţiei cu soţiile.

18 noiembrie 1940. Azi, la rând: Tamaro, ministrul Italiei şi fostul meu coleg de la Helsingfors; KScher, ministrul Germaniei; Benavides, ministrul Uruguay; contele Louis d'Ursel, ministrul Belgiei. Tamaro se plânge de elveţieni şi de Consiliul federal duşmănos al Axei – italianul Celio din Ticino fiind cel mai mare antifascist. La fel se plânge şi Kocher. Persecutarea partidului „Mouvement naţional", singurul din Elveţia cu simpatii faţă d: Axă este intolerabilă. Îl întreb cum de acceptă atunci Berlinul pfigoaia dusă de guvernul ungar împotriva „Crucilor cu săgeţi" [ÎI].

Răspunde: „darum sind ja auch unsere Beziehungen zu Ungam nicht hunddhprozentig freundschaftlich" 1. Dar este mai dureros – adaugă el câţă găseşti incomprehensiune la fraţi de sânge.

! *uneaţi ţie 1940*. La rând: Leland Harrison, ministrul Americii, fost Tunistii la Bucureşti [12]; Hoo, ministrul Chinei; Kelly, ministrul \nglij i, şi Barcenas, ministrul Spaniei. Harrison şi Kelly convinşi de nfrân; era Germaniei, covârşită de superioritatea aeronautică a angloirneri<ţ anilor. Molotov nu ar fi căzut de acord cu Hitler la Berlin, cum o îovedişte tăcerea agenţiei TASS şi răceala telegramei comisarului ovieti: la Externe către colegul său german. Koch vine să mă vadă şi-mi munţ dizolvarea lui „Mouvement naţional".

Iemkie 1940. La rând: Finn Koren, ministrul Norvegiei; Bosch van osen hal, ministrul Olandei, pe care l-am cunoscut în primii ani de apă i Izboi, când era secretar la Bucureşti, şi Santos, ministrul

Portudiei îşi ginerele lui Carmona (preşedintele Republicii Portugheze), uneâr teles, toţi convinşi de victoria deplină a Angliei.

temi. de *1940*. Continuă seria vizitelor date şi înapoiate. Voi cita numai e Kic seivanov, ministrul Bulgariei, fost ministru la Bucureşti şi – timp k patru ani – prim-ministru [13]. El crede că Bulgaria va fi târâtă în uboi ine că va avea de ocupat teritoriile ce râvneşte – fie că va fi ilită a îngădui tranzitul trupelor germane spre Turcia, ceea ce va aduce vimbardarea oraşelor bulgare de aviaţia engleză.

! a Miciora, consilierul meu de presă, la dejun, întâlnesc pe Alfred Keller, i;< [actorul de politică externă al lui „Bund". Accentuează foarte apăsat că nolvarea „Mişcării naţionale" elveţiene este o afacere internă, care nu l nveşte nici pe nemţi, nici pe italieni.

I *iismbrie 1940*. Printre colegii care îmi înapoiază vizitele azi, cel mai i fieresant este fără îndoială ministrul Germaniei. Cam înjură pe italieni.

Mie iţa pus să atace pe greci, dacă nu erau preparaţi? Speranţa că grecii vor supune ultimatului nu putea înlocui organizarea. Fiihrenil n-a vrut boi i în Balcani. Şi – adaugă Kohler – pasămite dacă ocupau i sulele greceşti – pe care le-au oferit plocon Angliei, dar Epirul, ide a neten:

cea şi relaţiile noastre cu Ungaria nu sunt sută la sută relaţii de

Thessalia, chiar Tracta nu sunt prea interesante din punctul de vedere strategic. Dejun – tot cu el, nevastă-sa, suedezii şi alţii – la colegul iugoslav Iurisic-Sturm (care-mi arată semnătura mea pe o tavă ce noi colegii-consilieri i-am dat în 1933).

23 noiembrie 1940. Tot vizită ta, sau de la „chez collegues" 1. Ceai la domnul şi d-na Ferdinand de Salis (fost ministru al Elveţiei la Bucureşti) [14].

Apoi cercul elveţienilor din România la Miciora.

26 noiembrie 1940. Afară de vizitele rituale, ceai muzical la legaţia Germaniei.

27 noiembrie 1940. Vizite la consilierii federali: Minger (ţăran bernez, mult bun simţ şi pitoresc), Baumann, Celio şi Etter (cel mai deştept).

Recunosc că trebuie să se adapteze noilor stări, dar cer ca adaptarea s-o facă ei, în sensul tradiţiilor lor şi a posibilităţilor ce le au. Dejun la Darwent (la fata generalului Iliescu), cu Kelly (ministrul Angliei), Paravicini (fost ministru al Elveţiei la Londra) cu soţiile.

Azi zi tristă. Măceluri la noi. Victima de căpetenie: Iorga, simbolul naţionalismului românesc. Dacă a fost ucis de un român, e o pată pe istoria poporului nostru.

28 noiembrie 1940. Merg la Renom de la Baume, ambasadorul Franţei (sosit de la Madrid). Crede că Hitler „est en train d'essuyer des e checs diplomatiques" 2 şi că refuzul Spaniei, Rusiei şi Bulgariei de a adera la pactul tripartit dovedeşte că „la pârtie-n est pas encore jouee" 3.

1 decembrie 1940. Dejun la Guinness, într-o frumoasă fermă la Muri, lângă

Berna. Mai sunt: baronul şi baroneasa Bonde (ea vară primară cu Lady Loraine), soţii Paravicini (el fost ministru al Elveţiei la Londra) etc.

2 decembrie 1940. Nunţiul la mine. Foarte italian. „La Francia bisogna capire che a pierdut-o la guerra e che dovra fare delle concessioni dolorose" 4.

„Non şi deffa credere che l'italiano non sta buon soldato" 5. Însărcinatul cu afaceri slovac, Gaspar, se plânge de tratamentul neomenos al

1 „colegi".

2 „este pe cale să sufere eşecuri diplomatice".

3 „partida nu este încă jucată".

„Franţa trebuie să înţeleagă că a pierdut războiul şi că va trebui să facă concesii dureroase".

5 „Să nu se creadă că italianul nu ar fi un bun soldat".

linorităţii slovace de pe teritoriul ungar. Führerul ar fi promis că se vor: stitui Slovaciei teritoriile pe nedrept date Ungariei.

mbrie 1940. Ambasadorul Franţei la mine. Vorbim de Spania, de unde ine. Franco, jumătate portughez, s-a opus la cererea lui Hitler de a ataca ortugalia. Spania istovită nu va intra în război, mai repede ar reîncepe. voluţia. Apoi concesiunile financiare ce i le face Anglia sunt prea mari) re a putea renunţa la ele.

mbrie 1940. Iurisic vine la mine. îl întreb care este înţelesul apropierii laghiaro-iugoslave şi al vizitei lui Csâky la Belgrad, care este anunţată.

Tede că e un mijloc indirect de a lega Iugoslavia de Axă. Admite că ar astea fi vorba de un şantaj unguresc contra Germaniei, cu care stă prost: una. Pare-ar spune: „Dacă mă «traduci», flirtez cu Balcanii".

smbrie 1940. Avem la masă pe Pittard, rectorul Universităţii din enerva, cu soţia sa filoromâna Noelle Roger, d-na Titulescu, soţii icolae Pillat şi Miciora. Soţii Pittard au cunoscut generaţii întregi de imani şi sunt înmărmuriţi, ca noi toţi, de asasinarea lui Iorga.

embrie 1940. Dejunăm la baronul von Bibra, consilierul legaţiei ermaniei, şi baroneasa. Dezaprobă şi el nepregătirea italienilor, dar msideră operaţiunile din Epir şi Africa de Nord, drept fapte diverse care J pot împiedica victoria Axei.

embrie 1940. Dejun la colegul norvegian şi d-na Finn Koren, cu ilegii bulgar, argentinian şi soţii de Salis. Se discută „Ies revers italiensi Epire et en Égypte" 1. Kioseivanov crede a şti că în noaptea în care /letaxas a fost sculat din somn de Grassi spre a primi ultimatul italian, l l-a întrebat ce anume baze vrea în Grecia guvernul din Roma.

tinistrul Italiei a mărturisit că nu ştie care anume, dar că trebuie dat un răspuns ultimatului în trei ore şi apoi se vor comunica numele bazelor erute. Metaxas ar fi răspuns: „N-am nevoie de trei ore, hotărârea mea a jst luată în timpul citirii ultimatului dumitale: este nu". Azi au fost aleşi n Consiliul federal Steiger şi Kobelt în locul lui Minger şi Baumann. Se răbuşeşte speranţa romanzilor de a câştiga un al doilea loc, ca în trecut.

s *decembrie 1940*. Lausanne (cu verii noştri Manola şi Pierre de Briey), 3 eneva (unde iau contact cu Paul du Bochet de la „Tribune de Genève", şi cu doctoriţa René e Girod, conducătoarea Consiliului internaţional al: meilor) şi la Annecy (pauvre France!).

Înfrângerile italiene în Epir şi Egipt".

19 decembrie 1940. Dejun la ministrul Germaniei, care, întors de la Berlin, crede, ca şi consilierul său Kordt, că războiul va mai ţine mult şi că pactul iugoslavo-ungar dovedeşte stabilirea noii ordini între Dunăre şi frontiera albano-greacă.

Fiind proclamat membru al clubului „La Grande Société", sunt primit acolo de comitet în modul cel mai cordial.

22 decembrie 1940. Prima noastră alertă aeriană la Berna, între orele 22 – 23.

Nu s-au aruncat bombe aci, dar Zürich a fost bombardat, ca şi Basel zilele trecute. Este vorba de aviatorii britanici care greşesc orientarea şi în loc de oraşe italiene bombardează oraşe elveţiene. Luca Sturdza a fost înlocuit deunăzi la Externe cu Costi Grecianu [15].

30 decembrie 1940. Într-o cuvântare „near the fire-corner" 1,

Roosevelt a spus azi: „Nu cred că Axa va câştiga războiul. Convingerea aceasta mi-o întemeiez pe informaţiunile cele mai bune şi cele mai recente".

31 decembrie 1940. Dejun la Barcenas, ministrul Spaniei, cu nunţiul şi alţi colegi şi principesa Boncompagni născută de Bildt. Se pare că Laval a spus că, după întrevederea cu Abetz, Pétain i-a oferit Ministerul Muncii şi al Asistenţei Sociale, batjocură pe care a refuzat-o, plecând din Vichy unde risca să fie ucis. Dar va fi rechemat, crede el, mareşalul neputându-se înţelege cu germanii fără el.

Seara dineu şi revelion la ministrul Americii şi Mrs. Harrison. Să dea Dumnezeu să fie anul 1941 mai bun ca precedentul!

1941

l ianuarie 1941. Prezint felicitări, însoţit de colaboratori, în mare uniformă, noului preşedinte al Confederaţiei Wetter. El crede că războiul va mai ţine multă vreme, nefiind niciun element care să permită negocieri de pace.

2 – 16 ianuarie 1941. St. Moritz. Suvretta. Toată familia. Vreme admirabilă, încă senzaţia vechii Europe dinainte de război. Prinţul Nicolae mă roagă de două ori să trec să-l văd, spre a-mi cere servicii (benzină, expedieri de pachete etc.). Tratează pe frate-său de „escroc". Se miră că generalul Antonescu nu-l lasă să se întoarcă în ţară, căci „ar întări dinastia!" Se

„În cerc restrâns".

plânge că i se refuză bani. I se pune condiţia de a trăi în Germania sau Italia, ceea ce nu vrea după ce aceste ţări – mai ales ultima – ne-a îi amputat patria. Este convins de victoria totală a Angliei şi Americii.

fol *ianuarie 1941* Gstaad, unde instalăm pe Iorgu la „Rosey" şi Clarens, unde instalăm pe Sanda la St, Georges's School. Aga Khan, cu care călătorim, crede şi el că Axa a pierdut partida.

Ianuarie 194L A 15-a aniversare a Sandei. Veşti rele de la noi. Un maior german, Doring, a fost ucis de un grec. Antonescu ar fi destituit pe poliţiştii legionari, care ar fi rezistat în localul poliţiei asediului armatei (pu tancuri). Armata s-ar fi retras, dar ar fi – zic agenţiile de presă – (ţiuiţi legionari morţi. La Radio Bucureşti aud un apel al lui Antonescu (perând restabilirea ordinii în 24 ore. La Radio Braşov – ocupat de extremiştii lui Codreanu-tatăl (printre care se spune aci că s-ar fi introdus şi comunişti) – aud un apel al muncitorilor şi

studenţilor legionari cerând îndepărtarea „jidovitului şi masonicului Rioşanu, subsecretarul de la Interne”. Se pare c-ar fi 200.000 nemţi la noi, gata să ocupe complet toată ţara. Ce tragedie s-a abătut asupra noastră!

Ianuarie 1941. Generalul Petrovicescu, ministrul Internelor, debarcat în urma uciderii ofiţerului german, cu 600 legionari extremişti şi, se pare comunişti, atacă Preşedinţia cu focuri de arme. Armata, complet solidară cu generalul Antonescu, intervine şi înfrânge pe rebeli. Antonescu îmi telegrafiază că, cu ajutorul armatei, a restabilit liniştea în întreaga ţară şi că, „numai de acum încolo”, va putea statornici pacea internă. Comunic vestea Consiliului federal care, prin Bonna, şeful Diviziei afacerilor străine al Departamentului politic, transmite felicitări, adăugând că „Toute bonne nouvelle pour la Roumanie l’est aussi pour la Suisse” 1. Acesta crede că războiul va mai ţine mult căci nu i s-ar putea pune capăt acum decât fie prin invaziunea Angliei, fie a Germaniei „deux miracles aussi dificiles a imaginer l’un que l’autre” 2.

tanvarie 1941. Detaliile despre revolta de la noi parvin treptat. Se pare că a fost groaznic. Pierderi de ambele părţi. Rebelii vrând să ucidă pe Antonescu, ar fi atacat Preşedinţia Consiliului cu puşti şi mitraliere.

Legionarii din guvern, în frunte cu Horia Sima, s-ar fi dat de partea rebelilor. Antonescu a ordonat arestarea acestuia, „viu sau mort”.

ştire bună pentru România este şi pentru Elveţia”.

a miracole la fel de greu de imaginat, atât unul cât şi celălalt”.

Germanii par a sprijini complet pe Antonescu în acţiunea lui de restabilire a ordinii. Tonul presei elveţiene e favorabil sută la sută generalului Antonescu.

25 – 27 ianuarie 194L Geneva. O excelentă reprezentaţie a lui „École des Femmes” de Molière cu Jouvet şi Madeleine Beray, la care asistăm cu Dinu Hiott, venit din Vichy. Acesta îmi spune că francezii au devenit sută la sută anglofili, atât din sentiment cât şi pentru că cred în victoria Angliei.

28 ianuarie 194L S-a format ieri un guvern de generali cu Antonescu în frunte (generalul Rosetti la Educaţia generală). Este o formulă provizorie până la statornicirea definitivă a liniştii.

Ceai muzical la ambasadorul Franţei şi contesa de la Baume. El

îmi spune fără înconjur că fostul „şi viitorul" său ministru de Externe Laval este „une abominable canaille" 1, care vrea să suprime rolul lui Pétain, să ia el singur cârma statului şi să târască Franţa în război contra Angliei. Dacă însă Germania va voi şi ea să impună mareşalului războiul contra Angliei – el va telefona lui Weygand, în Africa de Nord, că-l lasă să facă ce vrea. Acelaşi lucru îl va face dacă s-ar atinge Axa de posesiunile africane ale Franţei. În acest caz, Weygand s-ar uni cu generalul de Gaulle, ar face joncţiunea cu Wavel şi Africa ar fi definitiv pierdută pentru Axă. „Îl y à la une forte carte a jouer et je crois qu'on la joue" 2. Îmi vorbeşte de lungimea războiului, de fantastica aviaţie americană în serviciul Angliei şi îi scapă: „Mussolini est trop intelligent pour croire que l'Axe peut encore gagner la guerre" 3. Crede că Italia va pierde în orice caz. Dacă, contra probabilităţilor, Reichul ar dobândi izbânda desăvârşită, Italia ar ajunge un stat vasal al Germaniei, a cărei forţă industrială uriaşă ar robi industria şi viaţa economică a peninsulei. Industria germană ar lucra acum ca în timp de pace, iar industriile ţărilor ocupate sunt adaptate pentru fabricarea materialului de război. Timpul de readaptare după conflict va folosi deci industriei germane. Totuşi pericolul cel mai mare e comunismul şi vechile fronturi populare.

1 „o canalie mizerabilă".

2 „Aici este o carte bună de jucat şi cred că e jucată".

3 „Mussolini e prea inteligent ca să creadă că Axa mai poate câştiga războiul".

1941. Dejun la ministrul Republicii Chile şi doamna Morla-Lyich, cu ministrul Germaniei şi doamna Kocher. Aceasta îmi exprimă bucuria sa pentru restabilirea ordinii la noi. Ca în toate mişcările analoage, crede că şi în Garda de Fier s-au introdus mulţi comunişti, care v<jjjr să creeze haos. Aceasta ar fi explicaţia revoluţiei din zilele trecute.

Dîn punctul de vedere al războiului: „sagen es wir offen, die Sachen gehn jejjkt schlecht far uns wegen dem Prestigeverlust Italiens; darum heisst es jet gleich was machen" 1. Nu crede însă nici într-un atac contra Băcanilor, nici contra Africii de Nord, două zone în care Reichul n-are interes a avea conflagraţiuni. Campania Italiei contra Greciei „war ein BIŞ – dsinn, aber Sie karmen ja doch die Italiener!" 2 Vorbim apoi de mjţiartea lui Metaxas, survenită azi dimineaţă. O regretă adânc, căci ptmierul elen reuşise a menţine raporturi bune cu

Berlinul – deşi era înjjj luptă cu Italia – şi lăsa mereu deschisă posibilitatea unei aplanări a aflictului italo-grec.

O vizită de condoleanţe lui Psarudas, care de altfel părăseşte Berna, se teme ca noul şef de guvern grec să nu aibă aceeaşi îndemânare în porturile cu Berlinul. Primesc vizita lui Sauerwein. Îmi spune că Pe tain ea trei reproşuri lui Laval: 1) că vrea să atragă Franţa în război contra Angliei, 2) că nu e sincer în raporturile sale cu mareşalul „et qu'il a des manieres de voyou" 3 3) că era incorect (pots de vins) 4 şi că proiecta debarcarea mareşalului, în întrevederea Pe tain-Laval de la La Fierte, mareşalul i-a redat stima sa, recunoscând că fusese înşelat asupra punctului 3 şi dând lui Laval satisfacţia de a îndepărta pe Baudouin şi Albert (garde des Secaux) 5, care-l informaseră greşit. Primele două puncte rămân însă în picioare şi de aceea nu crede ca Pe tain să încredinţeze guvernarea lui Laval. În cazul în care Pe tain ar fi venit la Paris la aflucerea osemintelor lui Napoleon II, Hitler voia să treacă cu el în Citare à la daumont" 6 pe Champs Élysées şi să-l ducă personal până la

I *ifă-o* spunem deschis, lucrurile se prezintă acum rău pentru noi din cauză că It pia a pierdut din prestigiu; de aceea trebuie să facem imediat ceva".

a fost o imbecilitate, dar ştiţi cum sunt italienii!" se poartă ca un golan".

l [Mteh [păstrător al Sigiliului.

6 iitrăsură cu patru cai al căror mod de înhămare a fost conceput de un duce". unionţ în timpul Restaurafiei.

poarta Palatului Élysée. Parisul ar fi fost liberat, hotarul între Franţa liberă şi cea ocupată suprimat, iar Franţa ar fi intrat în război contra Angliei.

Seara, dineu la însărcinatul cu afaceri danez şi doamna Wichfeld cu colegii francez şi suedez şi doamnele d'Erlach şi de Rodt, plus soţii Beck-Friis (el a fost în 1925 secretar la Bucureşti). De la Baume îmi spune că şi-a notificat sosirea colegilor german şi italian, dar că aceştia – deşi simpli miniştri – nu i-au făcut vizită şi ezită a-l întâlni.

7 februarie 1941 Englezii au luat Benghazi, aproape fără luptă. Atât de uşor încât se crede că e un guet-apens1. Frontiera italo-elveţiană închisă. Se pare că ar fi vorba de masive transporturi de trupe germane în Italia.

Aflăm detalii îngrozitoare despre răscoala de la noi din 21 – 23

ianuarie.

*10 februarie 1941** Altă zi posomorâtă pentru neamul nostru. Anglia şi-a rechemat ministrul de la noi. Reginald Hoare [16] şi toată legaţia va părăsi România la 15 februarie. Legaţia noastră de la Londra a fost de asemenea rechemată. Motivul: ocuparea României de către trupele germane, care au transformat-o în bază militară pentru operaţiuni ulterioare fără ca guvernul român să protesteze. Unii spun că – după declaraţia lui Halifax de la Washington că „Anglia nu se va opri probabil la această măsură" – ne putem aştepta chiar la o declaraţie de război, în orice caz Anglia va avea mână liberă dacă vrea să bombardeze regiunea noastră petroliferă. Şi Hoare şi colaboratorii săi au vrut să plece cât mai e timp, deoarece se vorbeşte tot mai insistent de o acţiune germană – prin Bulgaria – contra Greciei şi Turciei. Tamaro pretinde că ar fi deja 10.000 englezi la Salonic spre a încuraja rezistenţa grecilor, turcilor – şi chiar a iugoslavilor şi bulgarilor – şi, în cazul unei înfrângeri a trupelor elene, să le înlesnească retragerea trupelor spre Turcia. West, ataşatul aeronautic englez, a spus secretarului meu Berea că mergem spre dezastru, pe când ungurii au o poziţie bună, deoarece au rezistat cererilor germane şi nu au admis rămânerea la ei a trupelor germane, cărora nu le-au îngăduit decât tranzitul în slabe detaşamente.

12 februarie 194L Şi belgienii şi olandezii şi-au rechemat miniştrii de la Bucureşti. Kocher şi Tamaro cred că în curând vom avea, dacă nu chiar o declaraţie de război engleză, în orice caz bombardarea de către R.A.F.

a regiunii noastre petrolifere. Nemţii au pregătit în detalii trecerea lor prin B Igaria şi vor ataca de îndată 1) ce s-ar bombarda petrolul nostru sau 2) jijdacă detaşamente engleze ar debarca la Salonic. S-a comunicat punctul 2 oficial la Atena de către guvernul german. Ciano a comunicat lui Tainaro că bulgarii sunt de acord cu tranzitul trupelor germane pe la ei şi că vor adera chiar în ultimul moment la pactul tripartit şi că guvernul turc a declarat guvernului Reichului că nu se opune şi că n-ar reacţiona decât dacă ar fi atacate graniţele turceşti, în ultima întrevedere Hitler-Franco ar fi fost momente furtunoase. Şi Hitler şi Mussolini nu pot ierta lui Franco lipsa sa de solidaritate în războiul actual, în ciuda vechilor angajamente şi obligaţiuni morale. Vizita de azi la Bordighera ar avea drept scop „de tâcher d'arranger de nouveau les choses par Fentre fuse du Duce" 1, în

oraş se vorbeşte însă de propuneri de pace transmise de Samuel Hoare lui Franco şi de acesta lui Mussolini englezi reconstituirii statului-quo antebellum în Imperiul italian sau de: mediteranean franco-italo-spaniol.

soseşte aci în misiune, îmi spune că la Bucureşti se văd „des je indicateurs" 2 puse de germani cu inscripţia: „Nach Pleven" 3 i). Cela ne laisse plus aucun doute! 4

pe baz un pac

Ştefan poteau r

(Plevn *februar* 1941. Corespondentul lui „Bund" la Bucureşti, tânărul elveţian

Hans ţ-elti se întoarce de la noi cu impresia că revoluţia tot mocneşte şi că, ffiană la urmă, germanii nu vor părăsi pe legionarii extremişti, care sunt uneltele lor.

mişca situaţi; oferinţ 1 *februar*, că s-a de foarte

1 *februar* t 1941. Tamaro vine să mă vadă. Este convins că Turcia nu va facă trupele germane trec prin Bulgaria spre Grecia. Alta ar fi dacă s-ar ataca graniţele însăşi ale Turciei. Dar poate că, coi

u-i-se Siria şi Cipru, ar admite şi ea tranzitul.

Ip 1941. O telegramă cifrată, laconică, de la Cretzianu, mă vesteşte; erut pentru mine agrementul ca ministru la Berlin [17]. O datorie ştiinţă mă face să întreb dacă generalul Antonescu, căruia îi sunt îndatorat pentru măgulitoarea sa intenţiune, nu crede că aş fi handicapat de faptul că, abia acum trei luni, am fost transferat de la

1 „să înierce să aranjeze din nou lucrurile prin intermediul Ducelui".

2 „stâlpij indicatori".

3 „la Pl: una".

4 Acealţa nu mai lăsa nicio îndoială!

Roma, unde am fost înlocuit de un titular fără nicio legătură cu acţiunea noastră diplomatică dinaintea adeziunii la Axă. [18]

21 februarie 1941» Generalul Antonescu ia cunoştinţă de ezitările mele, dar îşi menţine hotărârea. Sunt rugat în acelaşi timp să cer agrementul pentru înlocuitorul meu (Bibicu Lahovari de la Bratislava) [19]. O mare emoţiune mă cuprinde: despărţirea de Elveţia unde dorisem atâta să trăiesc şi la care am râvnit în tot cursul carierei, despărţirea de copii pe care trebuie să-i las la şcolile lor din Elveţia, greutatea sarcinii care mă aşteaptă, chinuitoarea întrebare dacă voi

putea aduce ţării acolo serviciile la care toţi se aşteaptă, şi atâtea alte sentimente intime şi afinităţi străvechi. Tot ce pot spune este: Dumnezeu, care mă pune pe neaşteptate în locul acela de mare răspundere, să-mi dea şi tăria şi îndemânarea şi darurile de care voi avea atâta nevoie.

24 februarie 1941 Anunţ lui Bonna de la Departamentul politic transferarea mea şi cer agrementul pentru înlocuitor. Mă felicită „pour cette mission flatteuse" 1. Adaug: „et e crasante" 2. El: „Oh, nous nous rendions bien compte que nous ne pourrions pas vous garder longtemps chez nous, car nous connaissons vos états de service" 3.

28 februarie 1941» Protestez în numele meu personal pe lângă Feldscher, şeful adjunct al Diviziunei afacerilor străine la Departamentul politic federal, pentru că au îngăduit Legaţiei Ungariei să reprezinte, ce este drept într-o sală particulară, un film de propagandă antiromânească pe tema Transilvaniei. Prima – şi din nenorocire ultima – recepţie mare la noi: un cocktail cu societatea berneză şi corpul diplomatic.

4 martie 1941. Recviem pentru bietul Alfons XIII. Parcă-l aud – ultima dată când am luat ceaiul cu el la Bellevue – „Comment avez-vous fait pour echapper au massacre diplomatique, car je vois qu'on ne laisse plus de ministres de carrière chez vous". La dejun avem pe bunul Kobr, vechiul coleg budapestan, acum refugiat politic la Lausanne.

1 „pentru această misiune măgulitoare".

2 „şi copleşitoare".

3 „Oh, ne dădeam seama că nu am putea să vă ţinem mult timp la noi, căci ştim care vă sunt obligaţiile de serviciu".

4 „Cum aţi făcut să scăpaţi de măcelul diplomatic, căci văd că la dumneavoastră nu se mai admit miniştrii de carieră".

martie 1941. Sosind agrementul meu de la Berlin, mă duc să văd pe Koch r. În cursul convorbirii îmi spune că nu crede să fie război în Balca îi căci turcii şi iugoslavii vor rămâne nemişcaţi (primii contra

prom iiunilor Siriei şi Ciprului, ceilalţi contra unui debuşeu la Egee), iar! greciij vor ceda, neavând încotro.

Dejui la noi – primul şi ultimul, oficial aci – cu perechea de Salis, de jjj las r} reenas (ministrul Spaniei), Morla-Linch (ministrul Chile), Bibra jij (cons lierul Legaţiei Germaniei), precum şi ministrul Iugoslaviei Iurisic, şeful! rotocolului Stucki, consilierul meu Cristescu şi

cumnatul meu Ştefkf. Ne luăm rămas bun după amiază de la soţii Darwent (Iliescu).

Audijnţă de plecare cordială la Pilet-Golaz.

martie J *941*. Vizite de plecare la nunţiul Bernardini (mai italian şi mai „Axai ca niciodată), la Kioseivanov (care pretinde că s-a cerut Greciei să capituleze fără condiţiuni), iar, împreună cu Senta, la soţii de la Baumş (ambasadorul Franţei) şi Harrison (ministrul U.S.A.).

martie]» *941*. Dejun în onoarea noastră la ministrul Germaniei şi dineu: pentriil noi la ministrul Italiei. La ambele mese şi Kioseivanov cu soţia.

Tamaio sigur de reluarea apropiată de către trupele italiene a oraşului Bengţijazi şi de victoria apropiată şi totală a Axei. Kiosievanov ţine isonul Vizită de plecare la soţii Menteş (ministrul Turciei).

1> martie (941. Dejun, pentru plecarea mea, la preşedintele Confederaţiunii, Wetter. Mai sunt de faţă: consilierii federali Pilet-Golaz, Celio şi von Steiger, cancelarul Confederaţiunii Bovet, şeful Diviziunii afacerilor străine de la Departamentul politic Bonna, Hoţ de la Departamentul economic, şeful Protocolului Stucki, subşeful protocolului Schlatter şi personalul superior al legaţiunii. Wetter nu prea pare încântat de micul „coup de parte" 1 din discursul lui Goebbels. Pilet-Golaz mă roagă să vin să-l vă „incognito" de câte ori trec prin Elveţia. Le explic pericolul rusesc mai mare pentru noi de o mie de ori decât cel german.

„Păm

MINISTRU AL ROMÂNIEI LA BERLIN ŞI COPENHAGA

14 martie 194L Plecat ieri din Berna, prin Bale, am sosit azi dimineaţă, cu Senta, în Berlin, în Potsdamer Bahnhof suntem primiţi de însărcinatul cu afaceri Brabeţianu, întreg personalul legaţiunii, colonia, precum şi de consulul general Schobert care mă salută în numele lui Ribbentropp şi-i prezintă lui Senta un buchet de flori. Plecăm la legaţie: Rauchstrasse 26.

17 martie 1941. Remit copia scrisorilor baronului Dornberg („Deutschland über alles") 1, şeful Protocolului.

*18 martie 1941** Vizită de prezentare la Ribbentrop. Sunt primit de Dornberg, care stă de faţă în timpul conversaţiei. Surâsuri şi o vădită încercare de a părea amabil. După începuturi convenţionale îmi arată că a regretat evenimentele triste din ianuarie la noi şi că toţi românii ar trebui să facă zid în jurul generalului Antonescu, în care

guvernul Reichului are toată încrederea, şi ca ostaş, şi ca patriot. Speră ca tânăra generaţie să conlucreze cu generalul Hindenburg. Hitler nu fusese aşa. Sima fusese invitat în Germania în acelaşi timp cu generalul, dar n-a venit. Pe când generalul era aci, se produceau întâmplările regretabile. Speră că lucrurile se vor linişti, dar nu e prea optimist, am impresiunea. Îmi anunţă că voi putea remite mâine scrisorile mele de acreditare Führerului.

„Germania mai presus de orice".

narti e *194L* La ora 12, 45 vine la mine consilierul de legaţie Georg-Peter Pirkham şi mă conduce într-un automobil al Cancelariei Reichului (precedaţi şi urmaţi de automobile militare şi de poliţie) la palatul cel nou al Cancelarului. Porţile de lemn şi cele de fier se deschid şi intrăm într-o mare curte, unde o companie de onoare SS prezintă armele. Pe treptele palatului sunt întâmpinat de înalţi demnitari ai Cancelariei Reichului, care mă conduc prin uriaşe săli de recepţie într-un salon, pe pragul căruia mă primesc Meissner, ministrul Cancelariei Reichului, şi Dornberg, şeful Protocolului. După câteva clipe de aşteptare, aceştia mă conduc într-un salon neobişnuit de vast, în fundul căruia zăresc pe Hitler şi pe Ribbentrop. Înaintez spre dânşii iar ei vin spre mine. Când ajungem faţă în faţă, înmânez Führerului scrisorile mele de acreditare, spunându-i: „Ich habe die Ehre Eurer Excellenz mein Beglaubigungschreiben sowie das Abbemfungschreiben meines vorgängers zu iiberreichen".1 îmi strânge mâna călduros, la fel – şi prelung – Ribbentrop. Îmi face semn să iau loc pe o imensă canapea. El însuşi se aşază pe un fotoliu lângă mine.

Meissner şi Ribbentrop îi urmează pilda, în depărtare rămân Dornberg şi numeroşii reporteri fotografici şi cinematografici. Abia aşezaţi, iau cuvântul şi spun: „Ich mochte Euerer Excellenz den Grüss Seiner Majestăt des Königs ilberbringen und gleichzeitig auch seitens des Staatsführers General Antonescu den Ausdruck seiner tiefsten Hochachtung" 2. Îmi mulţumeşte. Surâde din ochii albaştri, surâs austriac, aproape vienez. Ceva uman în fizionomie, nu dârz ca în fotografiile lui.

Cu un glas domol, unde rar revine un ecou al glasului său sonor de orator public, mă întreabă despre cariera mea, despre călătoriile mele în Germania. Apoi îmi vorbeşte de generalul Antonescu, „diese starke Personlichkeit die auf mich se cinen grossen Eindruck machte

und die geeignet ist Rumänien auf ihrem neuen Weg zu lenken" 3. Adaugă: „Ei hat Schwierigkeiten, es sollten aber alle mitarbeiten und ihm în seinem

1 „Am onoarea să înmânez Excelenţei Voastre scrisoarea mea de acreditare, ca şi scrisoarea de revocare a predecesorului meu".

2 „Aş vrea să transmit Excelenţei Voastre salutul Majestăţii Sale Regele şi, în acelaşi timp, şi din partea Conducătorului statului, generalul Antonescu, expresia celei mai profunde consideraţii".

„Această puternică personalitate care a lăsat o mare impresie asupra mea şi care este indicată să conducă România pe noul ei drum".

grossen Werke helfen" 1. Trasează un tablou al relaţiilor Reichului cu Sud-Estul. Ele sunt de natură pur economice, Germania, ţară eminamente industrială având nevoie a-şi completa viaţa economică prin aportul materiilor prime ale ţărilor sud-estice (care ele însăşi nu-şi pot desface produsele decât în Germania, Anglia şi Franţa fiind supraîndestulate de coloniile lor). „A spune" – continuă el – „că noi vrem să vă stăpânim economiceşte este în aceeaşi măsură fals ca a spune că dv. vreţi să ne dominaţi economiceşte pe noi. Şi la drept vorbind, suntem mai mult noi la cheremul dv., ca dv. la al nostru, căci poţi la rigoare trăi fără maşini, dar nu fără mâncare. Vorbind de prezenţa trupelor germane la noi, Hitler îmi declară că speră să le poată retrage în curând şi din Bulgaria şi din România, lăsând la noi doar o misiune militară – şi aceasta pentru scurtă vreme numai. Căci Germania nu are interes a cheltui atâţia bani pentru întreţinerea trupelor ei din Sud-Est şi, în afară de aceasta are nevoie de oamenii săi pentru a coloniza fostele teritorii polone… precum şi regiunile de la Vest. Colonizarea aceasta va ţine o jumătate de secol, timp în care Reichul nu va putea avea alte preocupări. „Poţi cuceri un ţinut în câteva luni, dar îţi trebuie decenii ca să-l asimilezi şi să-l organizezi". Ar fi deci „ridicole" zvonurile despre intenţiile sale de a acapara Balcanii, unde nu doreşte decât linişte şi ritm intens de producţie.

„Ich glaube alles wird fiertig noch în diesem Jahre, da wir vor sehr grosse historische Ereignisse Stehen!" 2 Foarte simplu şi afabil. Plecarea cu acelaşi ceremonial.

*20 martie 1941** Vizita lui: 1) Killinger, ministrul Germaniei la Bucureşti. E foarte favorabil lui Antonescu. „În Ungam ist die Politik von Grafen und Juden gemacht, die uns Unannehmlich-Keiten machen wohen und darum immer schlechte Beziechungen zu Rumänien zu

haben trachten" 3.

2) Weizsäcker, secretarul de Stat la Ministerul Afacerilor Străine, căruia îi transmit salutări de la foştii săi colegi de la Berna, în special de la Tamaro. Îmi vorbeşte cu interes de propăşirea României, îi răspund că

1 „El are dificultăţi, dar toţi ar trebui să colaboreze şi să-l ajute în marea sa operă".

2 „Cred că totul se va termina chiar anul acesta, întrucât ne aflăm în faţa unor evenimente istorice".

3 „în Ungaria, politica este făcută de conţi şi evrei, care vor să ne creeze neplăceri şi de aceea se străduiesc să aibă relaţii proaste cu România".

această propăşire este condiţionată de liniştea internă – care depinde de noi înşine şi de înţelepciunea noastră – şi de liniştea la hotare, pentru care avem nevoie de sprijinul Reichului. Mi-l promite – dar mai ales înspre U.R.S.S. faţă de care, dat fiind garanţia germană, nu avem nimic de temut, îi explic că nu mă gândesc numai la liniştea militară la hotare, ci şi la liniştea sufletească, pe care n-o putem avea cât timp peste patru milioane de fraţi ai noştri gem sub jug străin şi duc traiul cel mai vitreg.

Nu vrea să alunece discuţia pe această pantă şi de aceea se grăbeşte a-mi da principial dreptate şi a mă asigura de eforturile Reichului pentru aplanarea divergenţelor şi armonizarea intereselor în Sud-Est. Trec la Woermann, subsecretarul de Stat la Externe. Braţul drept al lui Ribbentrop, al cărui consilier a fost la Londra, îmi anunţă că Iugoslavia aderă la pactul tripartit. Semnarea va avea loc probabil duminică 23. Să mă ţin gata de plecare la Viena, deci. Turcia a anunţat, prin scrisoarea Ismet Inonii-Hitler, că nu va mişca dacă nu va fi atacată. Grecia nu va avea decât să capituleze.

Vizite la ministerial-direktor Wiehl (care-mi vorbeşte de greutatea de a ni se acorda creditul de 800.000 RMK1 cerut pentru armament) şi la Geheimrat2 Heinburg (referentul chestiunilor privind România).

După amiază am un mare ceai pentru colonie. Seara, Senta se întoarce la copii în Elveţia.

martie *194L* Interviuri la „Deutsche Allgemeine Zeitung" (Fey) şi „Volkischer Beobachter" (german). Vizită nunţiului. Italian deştept acest Mgr. Orsenigo şi departe de a fi partizan al „Axei". Cunoaşte

şovinismul unguresc de pe vremea când era nunţiu la Budapesta.

'2 *martie 1941* Nunţiul îmi înapoiază vizita. Criză de guvern la Belgrad. Se amână deci semnarea de Iugoslavia a pactului tripartit.

J *martie 1941*» Excursie la Werbeliner See cu soţii Cugler. Seara „Kabale und Liebe" de Schiller, la Schillertheater şi apoi supeu la „Venezia" cu Caius Văleanu. Abia întors acasă, se dă semnalul de alarmă. Trec peste drum în pivniţa finlandezilor. Bombardamentul aerian ţine de la 11 seara la ora 5 dimineaţa. Uneori se aude destul de tare şi de apropiat bubuitul artileriei antiaeriene. Se pare că au fost multe stricăciuni şi pierderi umane.

1 Reichsmark.

z consilier secret.

24 martie 194L Vizite la generalul Espinosa de los Monteros, ambasadorul

Spaniei (sigur de apropiata şi totala victorie a Axei) şi la colonelul Tobias Barros, ambasadorul Republicii Chile (cam aceleaşi idei şi voinţa de a nu se lăsa antrenaţi de U.S.A. contra Germaniei).

Dejun la Olivera, ambasadorul Argentinei şi fost ministru la Bucureşti.

Vorbesc la el cu Braun von Stuhm, subdirectorul Presei la Wilhelmstrasse [20]. Crede că Germania va trebui să atace Grecia. Se va lua act de prezenţa trupelor engleze numai în momentul începerii atacului.

Graţie englezilor, grecii vor putea rezista trei săptămâni pe Struma şi în Peloponez. Sunt anunţat de Wilhelmstrasse că Cvetković şi Cinkar-Markovic sosesc mâine la Viena spre a adera la pactul tripartit. Sunt invitat şi eu. Plecarea seara din Friedrichsbahnhof. În vagonul nostru special găsesc pe Alfieri, ambasadorul Italiei, pe Andric, ministrul Iugoslaviei şi pe miniştri Slovaciei, Bulgariei şi Ungariei.

25 martie 1941 La Viena, suntem conduşi la Bristol. Toţi miniştrii sunt salutaţi în gară şi întovărăşiţi de consulii lor respectivi. Numai consulul nostru străluceşte prin lipsa lui. La ora l suntem conduşi la Belvedere şi întâmpinaţi de Ribbentrop şi Ciano – care mă salută foarte cordial.

Luăm parte la şedinţă, aşezaţi în jurul unei mese. Ribbentrop prezidează, având la dreapta sa pe Cvetković, Cinkar-Markovic, Sztojay (ungur) şi Cernak (slovac), iar la stânga sa pe Ciano, Ōshima (ambasadorul Japoniei), eu şi Draganov (bulgar). Oamenii de stat

iugoslavi par foarte deprimaţi. Cu o ironie lipsită de tact, Draganov îmi spune: „schauen Sie wie sie strahlend aussehen!" 1 Ribbentrop deschide şedinţa, adresându-ne la fiecare un salut personal şi citindu-ne numele. Se citeşte şi se semnează apoi actul de adeziune al Iugoslaviei la pactul tripartit. Mai există încă două protocoale – care nu se citesc: 1) unul prin care Germania se obligă a respecta suveranitatea şi integritatea teritorială a Iugoslaviei (din l partea Italiei, Iugoslavia a primit o atare garanţie prin pactul de amiciţie I: din 1937); 2) altul prin care Ribbentrop se angajează, în numele „Germaniei şi al Italiei, a nu trece trupe prin teritoriul iugoslav. Se ridică Cvetković şi citeşte o scurtă declaraţie prin care arată că adeziunea sa are scopul de a statornici pacea pe hotarele Iugoslaviei. Răspunde Ribbentrop cu un atac înverşunat contra Angliei, în care vrea să solidarizeze pe toţi aderenţii la pact, deşi aceştia nu au de scop decât a conlucra la

1 „priviţi cât de strălucitor arată!"

clădirea noii Europe. Un froid1. Ne sculăm sub focul reporterilor fotografici. Felicit pe iugoslavi că au scos-o la căpătâi „mai ieftin ca noi".

Andric îmi răspunde: „Oh, vous savez: avoir le pied foule ou casse c'est tout comme" 2. Eu: „Non, tout de meme pas, îi est plus facile de remettre en ordre un pied foule cu'un pied ampute" '3. Vine Hitler, anunţat ca un suveran de trei lovituri de băţ pe parchet, şi ne strânge mâna la toţi.

Trecem la masă în deliciosul salon chinezesc rotund. Hitler nu mănâncă friptură, ci numai legume, pe care le taie conştiincios cu cuţitul. Ciano şi Mackensen îi urmează pilda ca meniu (dar nu se folosesc de cuţit).

Hitler nu bea vin, ci o băutură rece (oranjadă, sirop?). Atmosferă lugubră. Repas de furie railles4. O fi ştiind iugoslavii ce-i aşteaptă acasă şi cu ce greutate au putut „replătrer" 5 guvernul, după criza iscată de chestiunea pactului tripartit. După masă stau puţin de vorbă cu iugoslavii şi mult de tot cu Ciano, care mă încolţeşte într-un „chambranle de fenetre" 6 şi numi mai dă drumul. Extrem de amabil: „Vouz souvenez-vous ce ravissant diner que vous în avez donne sur les terrasses de la villa Ruspoli? J'ai dit au general Antonesco qu'il avait eu grand tort de vous remplacer. Votre successeur se vantait de n'avoir pas les manieres diplomatiques et de ne pas vouloir les apprendre. Şi étais d'acord avec lui sur le premier point – c'est-a-dire qu'il ne

connaissait pas les manieres diplomatiques –, je ne pouvais pas l'approuver sur le second point: îi avait tort de ne pas vouloir les apprendre" 7. îi spun mult bine de Grigorcea, care este numit în locul lui Vojen. [21] Crede că războiul va dura încă multă vreme, îşi va continua eforturile pentru a ne împăca cu ungurii. Mă întreabă de Manoilescu. îi arăt că găsesc că a avut un curaj supraomenesc de a fi sem

1 Un duş rece.

2 „Ştiţi, să-ţi scrânteşti piciorul e ca şi cum ţi l-ai fractura".

3 „Totuşi, e mai uşor să repari un picior scrântit decât unul amputat".

4 „Prânz de înmormântare".

5 „să dreagă din nou".

6 „colţ de fereastră".

7 „Vă amintiţi de cina încântătoare pe care mi-aţi oferit-o pe terasele vilei Ruspoli? I-am spus generalului Antonescu că a făcut o mare greşeală înlocuindu-vă. Succesorul dumneavoastră se lăuda că nu cunoaşte manierele diplomatice şi că nu vrea să le înveţe. Deşi eram de acord cu el în ceea ce priveşte primul punct – că nu cunoştea manierele diplomatice – nu-l puteam aproba în legătură cu cel de-al doilea: greşea nevrând să le înveţe".

nat sentinţa de la Viena, mai ales că nimeni la noi nu-i va fi recunoscător de acest gest, deşi nu a avut nicio vină şi a leşinat când a aflat lovitura ce ni s-a dat. Răspunde că şi Cavour a semnat cesiunea Nişei şi a Savoiei, şi că Italia a ajuns totuşi ce este. Mai vorbesc cu cunoscuţii de la Roma aflaţi aci: Mackensen, Buti, Vitetti, Celesta. Seara întoarcere la Berlin.

26 martie 1941» Sosirea lui Matsuoka, ministrul de Afaceri Străine al

Japoniei, la Anhalter Bahnhof. Sunt prezentat de Ribbentrop. Vorbesc destul de mult cu mareşalul Keitel.

27 martie 1941 Vizite la ministrul Elveţiei şi ambasadorii Chinei şi U.R.S.S.

Chinezul crede că Matsuoka va promite să atace Singapore. Dekanozov crede că nu poate fi pace în Balcani cât timp este război în apropiere.

Seara mare dineu de gală dat de Ribbentrop în onoarea lui Matsuoka la Esplanade. Văd toată Germania. Lungă conversaţie cu

„Auwi" (principele August Wilhelm, fiul Kaiserului), care-mi vorbeşte de primul său flirt: regina Maria, când el avea trei ani şi o adora. Vorbeşte cu admiraţie şi de regina Natalia a Serbiei. Fotografia ei – aflată pe biroul Kaiserului, era pricină de gelozie a împărătesei. Oficialii se declară indignaţi de cele petrecute în Iugoslavia, unde regenţa a abdicat, Cvetković şi Cinkar-Marcovic sunt arestaţi pentru că au semnat pactul tripartit, iar noul guvern, cu generalul Simovic la preşedinţie şi Nincic la Externe, încurajează demonstraţiile antigermane şi filoengleze. Nu ascund ameninţările. Ungurul este absent: s-a repezit la Budapesta, unde hienele aşteaptă să se poată repezi pe presupusul hoit iugoslav. Bulgarul „rayonne" 1 – pentru acelaşi motiv. Toastul lui Ribbentrop, războinic şi agresiv la adresa Angliei. Al lui Matsuoka în limba japoneză, cu traducere pe nemţeşte, umoristic uneori şi pacific: pactul tripartit ar fi un instrument de pace spre a împiedica lăţirea conflagraţiunii. Ce facem atunci cu U.S.A?

Titulescu a murit la Cannes. Se stinge o făclie strălucitoare a minţii româneşti. Dar a trăit prea mult şi a trebuit să vadă năruirea României Mari şi a Societăţii Naţiunilor – visurile sale!

28 martie 194L Vizită la colegi. Andric este foarte îngrijorat de tensiunea cu

Germania. Crede că totul se reduce la ei la o criză internă şi că adeziunea la pactul tripartit a fost un pretext binevenit pentru ca armata – de câtva timp ţinută în afara vieţii politice – să scape de principele regent

1 „radiază".

Paul şi de guvernul său dictatorial, în ziua semnării protocolului de la Viena, în loc de a se pregăti opinia publică, „Vreme" publica doar laconica ştire a plecării lui Cvetković şi Cinkar-Markovic „în Germania".

W.izo Rangabe este pesimist asupra sorţii Greciei. Prinsă între armatele germană şi italiană nu va putea război. „Dar vom cădea frumos". Este ceva îi poţi spune aceasta despre ţara ta!

martie 1941. Alte vizite de colegi (Freitas-Văile, ambasadorul Braziliei; Richert, ministrul Suediei; Zahle, ministrul Danemarcei). Trec Wilhelmstrasse să-l întreb pe Woermann despre situaţie, îmi arată adânca iritare a guvernului german contra Iugoslaviei. Nu s-a trimis însă *până acum* niciun ultimat. Îmi spune că Bârdossy s-a arătat ostil unei reluări de negocieri cu România. Semnificativ. Şi mai semnificativ, că a cerut suprimarea comisiunii de control germano-italiene. Nu

crede însă că se va admite şi recunoaşte că este cea mai elocventă dovadă că se examinează mai ales reclamaţiuni contra Ungariei. Îi spun că deşi comisiunea nu prea face mare treabă, suprimarea ei ar face la noi o impresiune „catastrofală", deoarece este singura mângâiere şi nădejde ce a rămas celor l *Vi* milioane de români din Ungaria, ucişi sau prigoniţi de unguri. Woermann îmi spune că Sztojay (ministrul ungar de aci) a făcut un demers pe lângă Weizssăcker din cauza declaraţiunilor „revizioniste" ale generalului Antonescu. Explic tulburarea de la noi când s-a aflat că Ribbentrop a calificat de „reparare a nedreptăţilor făcute Ungariei" arbitrajul de la Viena, care a smuls \ (/*i* milioane români din cadrul statului român. Guvernul era silit să asigure opinia publică că veghează asupra intereselor naţionale şi că atrage mereu atenţia guvernelor de la Berlin şi Roma asupra groaznicelor prigoniri ungureşti.

Ceai, pentru Matsuoka, la ambasada Japoniei. Ribbentrop îmi spune că r iihrerul nu va înghiţi afrontul ce i l-a făcut guvernul din Belgrad arestând pe semnatarii pactului tripartit. Situaţia e gravă şi e datorită mai mult încă Rusiei decât Angliei. Prezenţa în guvern a lui Gavrilović, ministrul Iugoslaviei la Moscova, este destul de simptomatică. Ne întrerupe ataşatul militar japonez, complet beat, care vrea absolut să ne ia de braţ pe Ribbentrop şi pe mine. Cu greu ne scapă de el Dornberg, care-l duce de la noi, pe când beţivul tot repetă: „I want to stay with my friend Ribbentrop"! 1

1 „Vreau să stau cu prietenul meu Ribbentrop!"

30 martie 1941» Plecarea lui Matsuoka. Acelaşi alai la gară.

*31 martie 1941** Vizită la Bohle, secretar de Stat la Externe pentru „Auslandsdeutche" 1. Îmi spune că e născut şi crescut în Anglia şi că atunci când a fost numit în funcţiunea lui actuală era încă supus englez.

Dornberg vine să mă vadă. Crede războiul cu Iugoslavia inevitabil.

Dejun la Zahle, ministrul Danemarcei. Apoi vizita lui Gerede, ambasadorul Turciei, îmi spune că el nu înţelege pe sârbi, care se aruncă într-o aventură din care nu pot decât pierde. Răspunsul lui Ismet Inönü către Hitler a fost cordial. Dacă Turcia nu e atacată, nu va intra în război. Dar la alianţa britanică nu renunţă.

1 aprilie 1941» Fac vizită lui Cernak, ministrul Slovaciei, şi Kivimăki, al

Finlandei, şi primesc pe aceea a lui Frolicher, ministrul Elveţiei. Dejun la Institutul român, cu Lupaş şi agronomii noştri în călătorie de studii.

2 aprilie 194L Ambasadorii Chinei şi Republicii Chile la mine. Dejun la mine cu Lupaş şi Sextil Puşcariu. Cocktail la principesa Wrede.

3 aprilie 1941 Sunt condus de doi ofiţeri superiori germani la mormântul soldatului necunoscut, însoţit de ataşatul militar şi ofiţerii noştri aflaţi în misiune aci. Depun o coroană cu panglică tricoloră şi trec în revistă compania de onoare, care apoi defilează în faţa mea. Sunt apoi recondus la legaţie de consilierul de legaţie Peter Pirkham de la Protocol.

Fac vizite miniştrilor plenipotenţiarirînţeles (director politic) şi Twardowski (directorul Afacerilor culturale). Conferinţă Lupaş la Institutul român, despre Kogălniceanu la Berlin.

4 aprilie 1941. Vizită la secretarul de stat Keppler de la Auswărtiges Amt. [22]

Vorbim de petrolul nostru. Găseşte că impozitele ce punem şi percentualul ce cerem de la exploatatorii de petrol paralizează iniţiativele în această privinţă. Dekanozov, ambasadorul U.R.S.S., îmi înapoiază vizita, însoţit de tălmaciul său, îmi spune, între altele că, pe când nimic nu ne desparte de sârbi, avem conflicte mari de interese cu ungurii, după cum rezultă din recentele declaraţii ale generalului Antonescu. Răspund că am pierdut în câteva luni o treime din teritoriul şi populaţia noastră şi că suntem în drept să cerem ca cei patru milioane români smulşi de la noi să aibă un trai omenesc şi normal, îl întreb de relaţiile cu Japonia.

Zice că Matsuoka a venit să „frâneze" pe nemţi. La întoarcere prin Moscova se vor dezbate chestiuni pendinte între vecini, ceea ce va aduce

„Germani de peste hotare".

O destindere. La plecare îmi mulţumeşte pentru „interesanta" conversaţie.

Dacă vreau, adaugă el, am putea avea conversaţiuni „şi mai interesante".

Vine la mine Fisa, fostul consilier cehoslovac de la Budapesta, care îmi descrie viaţa la ei. Nu e foamete. Regimul mai puţin dur ca în Polonia, dar li se iau toate poziţiile politice, economice, culturale, administrative.

Toţi cred la ei în victoria engleză. De n-ar fi aşa, ar fi germanizaţi cu forţa în câteva generaţii.

Sunt primit de Ribbentrop, căruia, potrivit instrucţiilor guvernului, îi cer ca, în războiul contra Iugoslaviei care va începe, trupele ungureşti să nu fie lăsate a pătrunde în Banatul sârbesc, căci valul popular de indignare ar sili România să intervină. Banatul a fost întotdeauna o unitate politică, economică şi administrativă. Când a fost despicat în două, la Conferinţa de Pace, Ionel Brătianu a plecat trântind uşa. Totuşi, departe de noi gândul de a deschide problema Banatului. Dacă însă alţii o deschid şi se modifică structura politică a acestui ţinut, nu se poate trece peste drepturile noastre. Ribbentrop găseşte chestiunea de ordine strategică, iar nu politică, şi, geograficeşte vorbind, n-ar trebui ungurii să înainteze pe acolo, pe la sud? îi explic că sudul e mare, că graniţa ungaroiugoslavă e lungă şi că cele două popoare vecine au loc destul pentru a se ciocni, în Banat, ungurii n-au ce căuta. El îmi spune că ia act de punctul nostru de vedere, dar că nu-mi poate da un răspuns imediat. Pare rezervat, îi înmânez o scrisoare a generalului Antonescu, cu privire la prigoana ungurilor contra fraţilor noştri din teritoriul ocupat de ei. O citeşte şi îmi spune că, de îndată ce criza cu Iugoslavia va fi îndrumată „auf einer sicheren Bahn" 1, se va ocupa şi de relaţiile româno-ungare.

Chestiunea e grea pentru dânsul, deoarece primeşte plângeri din amândouă părţile, îi răspund că trebuie să fie totuşi o deosebire, deoarece ungurii cer suprimarea comisiunii mixte germano-italiene de control în Transilvania, pe când noi stăruim pentru menţinerea ei. Îmi arată că Bârdossy refuză să reia negocierile cu noi în ansamblul lor şi consideră preferabil ca să se rezolve în prealabil unele chestiuni – ca aceea a delimitării frontierei!! – spre a se crea o „atmosferă"!!! El, Ribbentrop, i-a propus să se accepte această propunere, cu condiţia ca, imediat după aceea, să înceapă şi cu discutarea punctelor ce ne interesează. Răspund că „atmosfera" nu poate fi creată decât dacă se începe cu examinarea

1 „pe o cale mai sigură".

chestiunilor ridicate de noi, cum e aceea a repatrierii celor 130.000 refugiaţi goniţi de unguri de la căminele lor, sau cum e aceea a anulării măsurilor menite a zădărnici împroprietărirea ţăranilor, efectuată de noi, spre a reface marile domenii feudale ale „grofilor". Ribbentrop spune că a însărcinat pe Killinger să se oprească la

Budapesta, în drum spre Bucureşti, pentru a vedea cu Bârdossy şi Erdmannsdorff ce s-ar putea face.

Se află că sinuciderea primului ministru ungur Teleki, survenită ieri, se datorează faptului că el nu voia să urineze injoncţiunea Germaniei şi a cercurilor şoviniste de a ataca Iugoslavia, pentru că de abia semnase cu ea pactul de amiciţie (cu o clauză secretă prin care cele două ţări îşi promiteau a nu se ataca) şi pentru că se temea de veştejirea acestui act de către Anglia, de care-l legase toate sentimentele sale intime.

5 aprilie 194L Vizită la Alfieri. Pare plictisit de războiul ce va începe contra

Iugoslaviei (şi care va avea drept primă consecinţă pierderea Albaniei, prinsă între două focuri). S-a şi zvonit că Roma mijloceşte între Berlin şi Belgrad, îmi spune că izbucnirea războiului germano-iugoslav este chestiune de ore. Îi spun şi lui că n-ar fi bine ca ungurii să înainteze de-a lungul frontierei noastre, căci s-ar ridica toată lumea la noi. Crede că, dacă războiul nu se lichidează până la toamnă, va dura ani de zile.

Telefonez într-una la Auswărtiges Amt spre a cere un răspuns de la Ribbentrop în privinţa participării ungare la o acţiune în Banat. Ribbentrop fiind cu Matsuoka (în drum de la Roma la Moscova şi Tokyo), nu reuşesc să-l văd şi mă tem să nu fim puşi în faţa unor fapte împlinite.

Tocmai spre sfârşitul după-amiezii, când eram la un cocktail la baroneasa Lisa Rheinbaben, la Dahlem, ambasadorul Ritter de la Auswărtiges Amt îmi telefonează că este în măsură a-mi da răspunsul din partea şefului care se scuză că nu mă poate primi din cauza oaspetelui japonez. Fug la el.

Răspunsul e bun. O.K.W. (Oberkommando Wehrmacht) [23] se angajează ca ungurii să nu intre în Torontalul sârbesc. Am înţeles că ei vor ataca la vest de Tisa.

Comunic răspunsul telegrafic şi telefonic guvernului.

Seara dineu la Adlon cu San Esteban de Canongo, ambasadorul Spaniei şi d-ra Espinosa, precum şi cu Moltke, fostul ambasador german la Varşovia (care se plânge că polonezii i-au ars casa!!!).

6 aprilie 194L Aflu, sculându-mă din somn, că, fără declaraţie de război trupele germane au atacat Iugoslavia şi Grecia. În apelul Führerului, trupele sunt invitate, când e nevoie, să uzeze de brutalitate.

De îndată se trimit 250 avioane la Belgrad, care arde acum şi e o ruină. Seara se anunţă că sârbii au bombardat Orşova, Timişoara şi Aradul, îmi închipui că voiau să lovească locurile de pornire ale trupelor de invazie germane.

aprilie 194L După pierderea Salonicului, situaţia grecilor pare gravă.

Sârbii au pierdut Skopje, Nis.

Ieri bombardare nocturnă a Berlinului de către avioanele engleze.

Zgomot enorm. Când cad bombele se cutremură casa. A fost greu lovită Opera, Biblioteca Naţională şi multe case de pe Unter den Linden.

Dejunez azi cu Chwalkowski, ultimul ministru de externe al Cehoslovaciei, îmi spune cum, după München, în trecere spre Praga a întrebat pe Hitler dacă are intenţia să înghită ţara sa – în care caz n-ar mai primi degeaba portofoliul Afacerilor Străine ce i se oferă. Führerul l-a liniştit, spunându-i că tot ce cere este ca să nu fie persecutaţi germanii şi ca să se respingă orice influenţă a englezilor şi francezilor „care n-au ce căuta în Lebensraum1 german". Apoi – în noaptea fatală – le-a ţinut alt langaj: nu pot suporta o armată străină în flancul meu, care mă poate ataca în timpul unui război la Vest. „Ich weiss, das weder Präsident Hácha noch sie das tun wiirden, aber es kann immer ein verrückter General geben… Und Ich will keine einzige Division wegen Euch von der Westfront entziehen. Es kann auch niemand helfen. Ich bleibe bei meinen Willen, auch wenn die Franzosen und die Engländer mir morgen den Krieg erklären, und das werden sie nicht tun. Die französische Armée ist keinen Pfenig wert. Die Herren Generale – hier anwesend – konnen Ihnen erzählen wie wir über die französische Armée lachen!" 2. Acum totul s-a terminat, încheie Chwalkowski, căci nu e o forţă în lume care să se poată împotrivi superomeneştii armate germane.

Zvon despre căderea Belgradului (care nu s-a adeverit decât la 13 aprilie) şi despre capitularea slovacilor [corect: croaţilor], care ar fi întâmpinat cu entuziasm pe germani în Zagreb.

1 spaţiu vital.

2 „Ştiu că nici preşedintele Hácha, nici dv. n-aţi face aşa ceva, dar oricând poate apărea un general nebun… Şi nu vreau să retrag nici măcar o singură divizie de pe Frontul de Vest din cauza dv. N-ar putea

fi nimănui de folos. Eu rămân la hotărârea mea, chiar dacă francezii şi englezii îmi vor declara mâine război, ceea ce nu vor face. Armata franceză nu face două parale. Domnii generali – aici de faţă – vă pot povesti cum râdem de armata franceză!"

12 aprilie 194L Conversaţie cu Woermann. Consideră Iugoslavia ca deja dispărută. Locul i-l va lua o Croaţie şi o Serbie separate şi independente.

Rusia nu va interveni. Pactul încheiat de ea cu Belgrad e o pură manifestaţiune platonică. Dovadă însă că nu va mişca este că execută întocmai angajamentele economice luate faţă de Germania. Ungaria nu operează decât la vest de Tisa. îi vorbesc de prigonirile ungureşti: anularea reformelor agrare, posibilitatea dată ungurilor de a anula orice tranzacţie posterioară lui 1918, instalarea slujbaşilor unguri în gospodăriile părăsite de românii izgoniţi. Îi vorbesc şi de propaganda ce fac în America (voiajul lui Eckhardt) şi de o broşură – ce îi remit – conţinând o colecţie de cântece războinice pentru armată, cu insulte la adresa României şi prevestirea că honvezii vor intra în Braşov. El îmi spune că şi ungurii se plâng de noi şi de discursurile ţinute la noi. îi arăt că ele nu tind, la noi, decât a sili pe unguri să respecte angajamentele luate cu prilejul arbitrajului de la Viena ce le-a fost atât de folos, îi dau şi o carte poştală iredentistă bulgară cu o hartă care cuprinde în „Bulgaria mare" şi Dobrogea de Nord şi Timocul românesc. Pare indignat. Exclamă: „das muss aufhoren!" 1

Dejun la mine cu soţii Kirchholtas, Peter Pirkham (de la Protocol), Soragna (Violetta născută Quaranta), precum şi Zamb* (?) de la ambasada Italiei.

Englezii bombardează Berlinul de la ora 23 la 4 a.m. Se loveşte Opera, Biblioteca, Sans Souci etc.

16 aprilie 1941, Dejun oferit în onoarea mea de Bohmer, şeful serviciului de Presă la Ministerul Propagandei, la Ausland Club. Sunt de faţă funcţionari ai acelui departament, consilierul nostru de presă cu secretarul său, directorul Institutului nostru cultural şi toţi corespondenţii germani din Berlin ai ziarelor noastre. Bohmer îmi spune: „Văd viitorul dv. foarte întunecat. Deşi aţi pătimit atâtea, nu sunteţi încă la capătul suferinţelor.

Generalul Antonescu este o personalitate foarte marcantă. Graţie lui n-a alunecat România în râpă. Este extrem de leal cu noi. Cred că nu este chestiune asupra căreia să nu se consulte cu guvernul

Reichului. Dar trebuie gândit şi la viitor. Nu poate fi înlăturată din viaţa publică generaţia tânără, o întreagă generaţie mistică. Trebuie găsită o punte între

1 „asta trebuie să înceteze!" * cuvânt indescifrabil.

general şi legionari. Ori, este greu când sunt condamnaţi la moarte legionari pentru că au ucis jidani. Horia Sima adresează o scrisoare generalului, iar el îi respinge mâna. Înţeleg ce se petrece în sufletul generalului.

E omenesc. De aceea e situaţia aşa grea. Pe de altă parte, vechile partide politice şi, în special Maniu, fac opoziţie luând ca platformă impopularitatea de care suferă armata germană din România. Impopularitate explicabilă. Ştii că nici mie nu mi-ar plăcea să am soldaţi străini la mine acasă. Sunt cărţi poştale pe care vezi desenat un soldat german, la intrarea în România. E slab şi prăpădit, întorci carta: apare gras – e acelaşi soldat după o lună. Oricum, grea situaţie la dv. Tot noi, germanii, care ţinem atât de mult la dv., vom trebui să luăm treburile de la dv. în mâini, ca să vă împăcăm pe toţi unii cu Iţii".

Ceai la d-na Dircksen. Este şi prinţul August Wilhelm al Prusiei. Stăpâna casei îmi spune: „Die französischen Gefangenen hat mân sehr gern bei uns, sie sind fleissig und anständig. Die Polen aber hasst mân. Sie arbeiten nicht und bleiben den ganze Zeit in der Kirche um zu beten.

Wissen Sie um was sie betten? Dass wir Deutschen kaput gehen. Se gehässig sind sie" 1. E surprinsă biata cucoană că se roagă oamenii să nu fie definitiv înfrânţi în război! Fiica ei, baroneasa Rheinbaben, soţia fostului secretar de Stat la Auswârtiges Amt, îmi destăinuieşte că partidul era pentru Sima, dar Führerul pentru Antonescu. Scriu lui Cretzianu tot ce aflu în această privinţă şi mai ales ce mi-a spus Bohmer.

Pe seară fac o vizită lui Schmidt, şeful serviciului Presei la Auswârtiges Amt. Îmi propune un protocol adiţional la pactul tripartit privitor la presă, spre a se unifica principiile după care se răspândesc sau se interzic ştirile. Cu alte cuvinte să nu apară nimic la noi care să nu le convină.

Se pare că au încheiat aşa ceva cu Italia şi Japonia. Ar vrea să avem şi corespondenţi de ziare aci, care să fie români de rasă. Are dreptate, îi cer şi acceptă să se publice mai mult despre România în ziare.

17 aprilie 1941 Dejunez cu profesorul Gamillscheg la Karadja. Vizită lui Clodius la Auswârtiges Amt.

1 „Prizonierii francezi sunt bine văzuţi la noi, sunt harnici şi cuviincioşi. Dar pe polonezi îi urâm. Nu muncesc şi tot timpul stau în biserică să se roage. Ştiţi pentru ce se roagă? Pentru ca noi, germanii să ne ducem de râpă. Într-atât de duşmănoşi sunt".

Cum ieri germanii au bombardat straşnic Londra, noaptea aceasta se răzbună şi englezii. Alarma ţine de la \2 (/*i* la 3. Bombe foarte mari explodează prin Kurfürstendamm. Staatsbibliothek este lovită a doua oară.

18 aprilie 194L Senta soseşte din Elveţia, unde a lăsat copiii: Sanda la

St. George'se în Clarens, Iorgu la Rosey în Rolle, şi Ilinca la Rochemont în Lausanne.

Vizită lui Funck, ministrul Economiei Naţionale şi guvernatorul Băncii Naţionale. Conversaţiune extrem de interesantă. Vede viitorul economic al României foarte prosper. Ca politică îmi spune că Croaţia va ieşi foarte decepţionată din împărţirea Iugoslaviei, deoarece teritoriul ei va fi sensibil redus din pricina pretenţiunilor Italiei (care revendică întregul mal răsăritean al lui «mare nostro», adică Slovenia cu Ljubljana, Dalmaţia, Muntenegru, a cărui coroană ar fi fost „oferită" regelui Italiei şi partea Macedoniei locuită de albanezi). Germanii din Laibach vor avea soarta celor din Alto Adige. Se degajează o dezaprobare faţă de apetitul peninsular. Führerul, ca să accentueze caracterul continental al Reichului, va renunţa la o ieşire la Adriatică.

19 aprilie 1941 Vizită generalului Ōshima, ambasadorul Japoniei. Crede victoria germană asupra Europei întregi (inclusiv Insulele Britanice) posibilă până la sfârşitul anului. Apoi va rămâne războiul cu anglo-saxonii de peste mări, care va dura foarte mult. Altă vizită la Lutze, Stabschef SA. [24] Foarte cordial. Admiră pe generalul Antonescu şi critică Legiunea: „Sima nu e un Codreanu, iar un partid care se teme de armată nu e o organizaţiune puternică". E sigur că naţional-socialismul va dăinui şi după Hitler, deoarece a pătruns adânc în sufletul poporului, graţie membrilor organizaţiei SA.

Ceai cu Senta la ambasadorul Italiei şi d-na Alfieri. El ne spune că pleacă diseară la Viena, spre a asista la întâlnirea Ribbentrop-Ciano, care urmează să hotărască zonele de ocupaţie în nenorocita Iugoslavie (care a capitulat).

20 aprilie 1941» Paşti. Sărbători întristate de lipsa copiilor şi de evenimente.

După biserică, recepţie la legaţie pentru colonie.

21 aprilie 1941 Vizita lui Ley, Reichsleiter pentru muncă şi şef al lui „Kraft durch Freude" 1. Consideră planul englez pentru înfrângerea Germaniei în

1 „Forţă prin bucurie".

Orientul Apropiat ca zădărnicit cu desăvârşire. A păstrat o bună amintire despre România – unde a fost de două ori.

Trec la Auswărtiges Amt să-l văd pe Woermann. Potrivit instrucţiunilor primite, îi spun că în principiu recunoaştem Croaţia, dar că n-o putem face oficial spre a nu provoca pe ruşi. Guvernul german este rugat a anunţa la Zagreb că Croaţia se poate considera recunoscută de noi. [25] ÎI rog să obţină eliberarea prizonierilor de naţionalitate română din armata iugoslavă (după cum s-a procedat cu ungurii), spre a evita ca aromânii să cadă în mâinile bulgarilor. De asemenea cer ca ziariştii români să fie autorizaţi a vizita Banatul iugoslav (după cum s-a făcut pentru ziariştii bulgari, în Macedonia).

Seara, cu Senta, cinăm la ambasada Italiei cu soţii Borghese (guvernatorul Romei). Draganov, întors din Viena unde a însoţit pe regele Boris, îmi destăinuieşte că bulgarii cer de la greci Tracia Orientală, iar de la iugoslavi Macedonia, până la frontiera Albaniei şi la nord până la Munţii Sar. Ministrul de Interne Frick îi spune: „Da sehen Sie also die Verwirklichung aller Ihrer Traume" 1. Ambasadorul Japoniei îmi spune:

„Şi dv. trebuie să vi se înapoieze Bucovina de Nord".

3 aprilie 1941. Ambasadorul Japoniei la mine. Îmi spune că Stalin tergiversa să semneze pactul de prietenie cu Matsuoka, care a fost silit să rămână patru zile în Moscova. Numai când a aflat de căderea Belgradului şi de dezastrul militar din Balcani, s-a hotărât să semneze.

Fac o vizită lui Rosenberg, „ministrul de Externe" al partidului, îmi vorbeşte cu emoţie de Goga, prieten personal al lui. Marea greşeală a lui Carol a fost de a-l răsturna. [26] Este originea tragediei române şi a violenţei mişcării legionare. Vorbind de rănile noastre teritoriale spune: „es wird alles wieder gut gemacht" 2. Eu: eşti convins? El: „jawohl" 3.

Vizită la Goebbels. Mă primeşte în prezenţa „şefului său de stat

major" şi a unui stenograf. Foarte cordial. Mult „charme" personal. Se vede că, neisprăvit cum e fiziceşte, este un „homme a femmes" 4. Conversaţie foarte plăcută, îşi dau seama românii că prezenţa trupelor germane este „un mal ne cessaire?" 5 Ar trebui românii să lase luptele interne şi să se

1 „Vedeţi aici realizarea tuturor visurilor dv".

1 „totul va fi îndreptat".

3 „desigur".

4 „afemeiat".

„Un rău necesar?"

unească. Frontierele sunt încă fluide. Se pot trage aşa sau aşa. Dar, odată trase, nu se vor putea modifica. Dacă românii se prezintă uniţi, li se pot da hotare mai largi. Unui popor dezbinat nu-i poţi însă încredinţa popoare numeroase de administrat, nici teritorii întinse. Deci, toţi românii [să] se unească în jurul generalului Antonescu. Dar şi guvernul să caute a-şi avea o organizaţie care să-i infiltreze ideile până adânc în sufletul poporului.

24 aprilie 1941 Trec la Weizsäcker să-i remit un memoriu al generalului Antonescu în privinţa prigoanei sălbatice a ungurilor contra fraţilor noştri din Ardealul ocupat. Weizsäcker îmi spune: „Da, or fi violând ungurii angajamentele luate la arbitrajul de la Viena, dar generalul Antonescu îl denunţă *expressis verbis*, cum rezultă din proclamaţia sa de Paşti", îi arăt că, în zisa proclamaţie, nu este niciun rând privitor la arbitraj. Cheamă pe Heinburg: „Haben Sie mir das nicht gesagt?" 1.

Acesta răspunde: „Direkt wird es zwar nicht gesagt, aber mân kann es zwischen den Zeiler lesen" 2. îl asigur că nu şi promit să-i trimit textul proclamaţiei (ceea ce fac, odată întors acasă). Adaug că, dacă vrea să zică, că generalul Antonescu nu este mulţumit cu sentinţa de la Viena, pot să-i declar că nu este român pe suprafaţa pământului care să nu o considere ca pe cea mai mare nedreptate care ni s-a făcut, care să nu vrea să facă tot posibilul pentru a o înlătura şi care să nu fie convins până în adâncul sufletului că vom triumfa. Subliniez situaţia tragică în care se află neamul românesc, prins între o Ungarie mare ce va încerca să deznaţionalizeze pe românii din Transilvania de Nord şi o Bulgarie mare care va încerca să deznaţionalizeze pe românii macedoneni. De aceea aceştia din urmă ar prefera constituirea unui stat albano-macedonean sub protecţia Italiei.

Vorbesc în acelaşi sens cu Alfieri. Pare viu interesat de „statul albanomacedonean". Va telegrafia lui Ciano. Se teme însă că Führerul va fi luat deja angajamente faţă de regele Boris, pe care l-a primit la Viena.

Pretinde că nu ştie despre ce a vorbit Horthy cu Hitler – la Viena.

Dineu, seara, la Kirchholtas, cu Woermann. El nu se teme de complicaţii cu Turcia, care se va adapta noii situaţii.

1 „Nu mi-aţi spus acest lucru?"

2 „Nu se spune direct, dar se poate citi printre rânduri".

26 aprilie 1941. A patra bombardare aeriană de când sunt la Berlin. Mai slabă ca de obicei. De la ora l Vi la 2 Vi a.m.

Arăt lui Weizsäcker necesitatea de a se asigura ca linia Vinkovar-Belgrad să nu cadă cu niciun cuvânt sub ocupaţia ungară, fiind singura noastră comunicaţie directă cu Germania.

1 30 aprilie 1941. A 16-a aniversare a căsătoriei noastre.

Aflând că Schmidt, şeful Presei de la Auswärtiges Amt, s-a plâns consilierului nostru de presă de o pretinsă campanie antiungară a ziarelor noastre (şi cum consilierul de presă nu pare a fi ştiut să reacţioneze), mă duc să văd pe Schmidt spre a pune lucrurile la punct, îmi citează diferite ziare, diferite articole, îl rog să le citească. Reiese că numai vreo trei ar putea fi considerate ca „iredentiste". Ele au apărut în foi de provincie („România Nouă", „Tribuna", „Cele trei Crişuri"). îi fac să remarce ce disproporţie există între aceste glasuri răzleţe şi violentele atacuri contra noastră din marile cotidiane budapestane. Apoi nu este oare explicabil ca în oraşele ardeleneşti, martore ale exodului românilor din teritoriul ocupat şi ale sălbaticei prigoane ungureşti, să fie mai greu de înăbuşit un strigăt de protestare. Pe un om rănit care strigă încerci să-i vindeci rana nu să-l faci să tacă. Schmidt este de acord. Cunoaşte rănile noastre Hitler va încerca să le vindece la timpul său. Polemicile de presă nu rezolvă problema, ci folosesc doar duşmanilor Germaniei. De aceea Ribbentrop adresează un apel stăruitor la Bucureşti ca şi la Budapesta ca aceste polemici să înceteze.

Secretarul de stat pentru Presă, Dietrich, pe care mă duc să-l văd, îmi tace cele mai călduroase declaraţii pentru România. „Führerul este adânc recunoscător României pentru tot ce a făcut şi face spre a nu învenina relaţiile româno-germane. La trasarea definitivă a

hotarelor – care deocamdată sunt provizorii – se va vedea că nu uită România prietenă ci ţine seama de interesele ei".

Noaptea, a cincea bombardare aeriană a Berlinului, de la sosirea mea între orele l şi 2 Vi.

l mai 1941. Vizită la Meissner, ministrul Cancelariei Reichului, care-mi spune că România va vedea în curând că bine a făcut să se încreadă în prietenia lui Hitler. România va căpăta Banatul întreg. Simptomatic în această privinţă a fost că, cu toate stăruinţele Budapestei, trupele germane – nu cele ungare – au ocupat Banatul sârbesc. Pe când Horthy mai era încă la Hitler a sosit şi memorandumul generalului Antonescu.

Mai apoi România va recăpăta Basarabia şi Bucovina de Nord, a căror pierdere a fost vremelnică.

La un ceai la principesele Wrede [cu arhiducele Anton, principele de Bombon-Orleans (fiul principesei Beatrix – sora reginei Maria), Kiewitz (acum „adjutant" al regelui Leopold III) etc.], Strack, de la Protocol, întors de la Viena, îmi spune că s-a ţinut seama de năzuinţele noastre, „trotz Horthy" 1 – şi că o vom vedea în curând.

2 mai 1941» întrevedere cu ministrul de Interne Frick şi ceai la dânsul, cu prilejul vizitei comisiunii române pentru reforma administrativă. Frick recunoaşte că sunt oarecari dificultăţi cu italienii, din cauza opunerii lor de a se acorda o ieşire la mare Croaţiei.

3 mai 1941. Dejun la Ambasada Chile. Merg la Alfieri să-l întreb dacă guvernul italian a cerut o lărgire a graniţelor Albaniei, care să cuprindă şi pe aromâni. El recunoaşte că au cerut o asemenea lărgire, din motive etnice şi strategice. Ar fi încântat să fie cuprinşi şi aromânii. Cei din regiunea Ohrid vor trece însă Bulgariei, căreia i s-a promis sediul fostului ei patriarhat. Va mai telefona lui Ciano. Spre surprinderea mea mă întreabă dacă ştiu de masările de trupe germane la frontiera rusă şi dacă cred că Reichul va ataca U.R.S.S. îi răspund afirmativ la prima parte a întrebării şi negativ la a doua (pe baza informaţiunilor categorice primite de ataşatul nostru militar la Marele Stat Major).

4 mai 1941. Asist la discursul lui Hitler la Reichstag (Kroll-Oper). Violent la adresa lui Churchill (pe care-l tratează de „diletant sângeros" şi de alcoolic, paralitic etc.), afectuos pentru unguri şi mai ales bulgari. Laudă lealitatea noii Românii conduse de generalul Antonescu. Multă admiraţie pentru greci. Poarta deschisă faţă de turci. Face un apel la

înarmarea naţiunii. Declară că soldaţii germani vor căpăta arme şi mai straşnice anul acesta şi mai ales în anul următor, ceea ce decepţionează pe toţi, căci până acum spunea mereu că războiul se va termina în 1941. Adaugă că armata germană va ataca oriunde şi oricând va fi nevoie (aluzie la Rusia?).

5 *mai 1941*. Lungă conversaţie cu Weizsäcker, care îmi spune că în afară de

Germania (care a anexat Stiria de Sud şi Carintia de Sud) şi de Italia (care a anexat Slovenia şi tratează direct cu Croaţia spre a lua şi mai mult), celelalte frontiere nu sunt încă definitive. S-au hotărât doar

„În ciuda lui Horthy".

zonele de ocupaţiune militară. Ohrid va fi a bulgarilor. Pot să-i remit un memorandum privitor la românii din Macedonia (în vederea unei eventuale alipiri la Italia). După ce-i vorbesc de nefireasca şi grotesca graniţă cu Ungaria, „Nu ai impresiunea" – spune el – „că veţi ieşi sporiţi teritorial?" Eu: „Dar dumneata?" El: „Nu ştiu nimic precis, dar eu aşa am impresiunea". Surâde.

Seara, masă la Legaţia Slovaciei. Alfieri, de faţă, îmi spune că nu se fixează încă frontierele în Balcani, spre a se putea face schimburi teritoriale la pace. Nu crede că Italia va putea „acorda" Croaţiei ieşire la mare.

Alarmă aeriană de noapte.

j *6 mai 1941** întrevedere cu Frank, guvernatorul Poloniei. „Merge greu la mine!" spune el. Dejun la Legaţia Finlandei, cu „Auwi". Seara masa cu Clodius.

7 mai 194L Clodius îmi face o vizită. Va pleca în România. Dejun la Weizsäcker, cu von Papen. Senta pleacă la Bucureşti.

18 *mai 1941*. Transmit lui Meissner mulţumirile generalului Antonescu pentru cuvintele sale din l mai. Accentuează că a vorbit în numele său personal, dar discursul lui Hitler l-a confirmat, când a vorbit aşa de călduros de lealitatea României de sub conducerea generalului Antonescu (este singurul nume de om de stat străin pe care l-a citat în discursul său). Cum trebuie ca românii să-şi dea seama că nu pierd numai din prietenia Germaniei, ci pot să şi câştige, este probabil că se va ţine seama de interesele româneşti atunci când se va căuta soluţionarea chestiunii Banatului sârbesc. Problema rusă nu e încă actuală. Când va deveni, se vor repara şi nedreptăţile făcute României. Stalin va fi mai favorabil Axei ca Molotov (care se gândea

poate la o rezistenţă cu Turcia). Irakul s-a cam pripit. Şi e aşa îndepărtat de Germania, care totuşi ar vrea să-l ajute.

Cam în acelaşi sens îmi vorbeşte şi Woermann, căruia îi remit un memoriu privitor la încercările ungurilor de a sili, sub teroare, pe românii din teritoriul ocupat de a-şi părăsi legea strămoşească, din care ultima e numirea unui arhiereu rus, Mihai Popov, ca administrator al parohiilor ortodoxe „ungare" (care nu există, ele fiind toate române). Insist şi pentru repatrierea românilor refugiaţi din Bucovina de Nord şi aflaţi actualmente în lagărul de la Gleiwitz.

Alarmă aeriană între 1 – 3 /i a.m.

19 mai *1941*. Ileana petrece ziua cu mine. Vine din Bucureşti. A găsit o atmosferă foarte antigermană. Toţi convinşi de victoria Angliei (mai ales Elena Perticari şi fetele Ştirbei). „Şi mi-o spuneau în faţă, mie, care am un soţ ofiţer german". Dezaprobă pe generalul Antonescu de a fi dat ordinul „Carol!" lui Ciano, care a tăiat din trupul nostru. Mihai este plictisit de prea multe „guvernante" (maică-sa, generalul, adjutanţii etc.).

Se lasă suprimat de general. Nu-l interesează nimic pe lume, doar automobilul şi muzica. „Bine că-l avem pe general!" Carol nu-şi iubea fiul.

Când vorbea îi spunea: „shut your mouth" 1. Dacă făcea vreo critică, îi dădea trei zile arest. Nu schimba o vorbă cu el. Trăia marital cu Lupeasca la Palat. Primea dimineaţa pe Mihai, în pat cu dânsa. Când jucau poker seara, Lupeasca dădea lui Mihai din banii câştigaţi. Cum n-avea sfanţ, îi primea, dar murea de ciudă. Sitta s-a împăcat cu cumnată-sa Elizabeta.

Generalul reproşează acesteia viaţa ei „imorală", legătura ei cunoscută.

Sitta ar fi spus tânărului Mihai Antonescu: „Ai văzut-o în pat cu el? Nu.

Atunci? Şi chiar de ar fi! N-ai făcut niciodată la fel? Care din noi poate să-i arunce piatra". Antonescu s-a lăsat convins şi i-a făcut o vizită Elizabetei. Povesteşte o anecdotă autentică: era în maşină cu Mihai, Sitta şi tânărul Vlad Skeletti. Îi opreşte un jandarm. Regele se legitimează. Jandarmul întreabă: „Bine, bine, dar cine-i ăla (arată pe Skeletti) şi cine-s cucoanele!" Seara întrevedere cu Schmidt-Presă, căruia îi înfăţişez un protest contra emisiunilor de radio ungare, care fac încă un îndrăzneţ revizionism.

W mai 194L Alarmă aeriană astă-noapte. Flakul acţionează destul de tare.

Se pare că englezii au aruncat una din faimoasele lor torpile.

Friedrichstrasse (16 morţi). La 11 Te Deum la biserica noastră, apoi recepţie la legaţie (vreo 180 persoane). Fac un toast. Primul 10 mai cu frontiere ciuntite şi fraţi robiţi la străini. Dar trebuie să ţinem vie flacăra credinţei în reînvierea neamului.

Pe seară, conform cererii lui Meissner, mă duc să-l văd. Îmi spune că generalul Antonescu a vorbit cu Killinger de conversaţia noastră din l mai, pe care acesta din urmă a raportat-o la Auswârtiges Amt. Vrea să pună lucrurile la punct, spre a nu avea neplăceri cu guvernul său: a fost vorba doar de păreri personale, exprimate în cadrul vizitei mele de prezentare. Führerul nu a luat deciziuni în privinţa Banatului, nici într-un /sens/, nici într-altul. Va trebui să se pertracteze şi cu ungurii.

Memorandul Antonescu, sosit concomitent cu vizita lui Horthy, a fost

1 „tacă-ţi gura".

primit cu bunăvoinţă. Se va ţine desigur seamă pe cât posibil de interesele noastre, spre a arăta poporului român că prietenia Germaniei îi aduce foloase, şi pe de altă parte pentru a întări încă mai mult poziţiunea interioară a generalului Antonescu. Dar mai înainte, va veni rândul chestiunii Croaţiei (Mussolini şi Pavelić – pe care Ducele îl cunoaşte deoarece şi-a petrecut exilul în Italia – ar fi căzut de acord; nu se va putea da Croaţiei ieşire la mare spre a nu crea un coridor care să întrerupă continuitatea teritorială a stăpânirii italiene pe litoralul lui „mare nostro") şi Macedoniei. Rusia ne-a făcut nedreptate „luând Bucovina de Nord". Interesantă atenuare a spuselor din l mai, datorită desigur lui Ribbentrop, şi prin urmare foarte simptomatică pentru noi. Protestez; contra emisiunii ungare de radio din 5 mai, în care solidarizează pe Hitler cu revizionismul ungar.

11 mai 1941. Iar alarmă aeriană astă-noapte. Dejun la mine cu Ileana şi

Anton. Dineu, idem. Se plâng de Mignon că a rămas în Anglia, sub influenţa misterioasă a unei englezoaice. Se tem de revederea cu ea. „She will be very bitter about events and we can't feel the same" 1.

12 mai 1941. Interesantă conferinţă Puşcariu, despre romanitate, în vechea aulă a Universităţii din Berlin. Seara dineu oferit,

cu acest prilej, de rectorul Hoppe. La ieşire aflu de fuga lui Hess în Anglia. Se crede că certurile SS-SA s-au intensificat (ca pe vremea lui Röhm) şi Hess şi-a simţit viaţa în primejdie (vezi 30 iunie 1934). Dovedeşte că este sigur că Germania pierde războiul şi că, în orice caz, Anglia nu va fi invadată (altfel nu zbura în Scoţia).

13 mai 1941. Primesc vizita lui Chwalkowski, fostul ministru de Externe al

Cehoslovaciei. Emoţionant să mai vorbesc cu un cehoslovac – ca pe vremuri! Consideră fuga lui Hess mai ales interesantă din punctul de vedere psihologic şi ca oglindire a frământărilor din partid. Dar nu trebuie dramatizat. Vor avea loc câteva execuţii şi apoi totul va reintra în normal.

Merg la Woermann să protestez pentru că şeful şvabilor unguri Basch a fost lăsat să meargă în Banat, spre a face propagandă, îmi răspunde că nu crede lucrul exact, Basch plecând în Backa, dar că, la urma urmei, „es wäre nichts drann" 2 chiar dacă ar trece la conaţionalii săi din Banat, îi

1 „Va fi foarte amărâtă din cauza evenimentelor şi noi nu putem simţi la fel".

2 „n-ar fi nimic".

spun că atunci de ce nu se lasă şvabii noştri sau măcar ziariştii noştri să meargă în Banat, unde ungurii n-au ce căuta. „Na, Ich kann nicht sagen, dass Ich derselben meinung biss" – intervine neamţul – „da der Banat doch den Ungam gehort hat!" 1 îi retez vorba, răspicat: „Ja, wenn Sie diesen standpunkt nehmen, dann werde Ich Sie erinnern, dass halb Frankreich England gehort hat, und das wir selbst den Romem – also Italien angehort haben" 2. îi arăt poziţia noastră între o Ungarie mare şi o Bulgarie mare şi-i expun primejdia expansiunii slave în Balcani, îmi răspunde doar că guvernul german cunoaşte punctul de vedere românesc din memorandele prezentate de generalul Antonescu lui Killinger şi de mine lui Weizsäcker. Mă scol de pe scaun, îi spun la revedere şi plec.

15 mai 194L Parastas de doi ani pentru tata la capela noastră.

Vizită ministrului muncii Seldte.

Principele Frederic de Hohenzollern îmi face o lungă vizită. Crede că fuga lui Hess denotă mari divergenţe între SA şi SS. Critică pe Carol, care s-a lăsat condus de două fiinţe funeste: Lupeasca şi Urdăreanu.

16 mai 194L Vizită la subsecretarul de Stat pentru afaceri juridice de la

Auswârtiges Amt, Gauss. Cu toate încercările mele de a-i prezenta situaţia politică ce ni s-a făcut, nu alunecă pe acest teren.

Dejun oribil (meniu chinezesc) la Ambasada Chinei, întâlnesc pe Morrison, însărcinatul cu afaceri al Americii. Pare convins că plecarea lui Hess dovedeşte că curentul pacifist, care nu mai crede în victorie, sporeşte în Germania.

18 mai 194L Excursie pe lacul Plau, cu stafful meu.

19 mai 1941 Dejun la ambasadorul Turciei şi d-na Gerede. Aflu că vestea despre acordul franco-german e prematură. Deocamdată se vor repatria prizonieri francezi, dar despre reducerea cotei pentru întreţinerea trupelor de ocupaţie sau despre restituirea Parisului n-ar fi nici vorbă. Aranjez cu ministrul Funck vizita la Berlin a guvernatorului Băncii noastre Naţionale.

20 – 22 *mai 194L* Târgul de mostre de la Berlin.

1 „Ei bine, nu pot spune că sunt de aceeaşi părere, întrucât Banatul a aparţinut

Ungariei!”

1 „Da, dacă vă situaţi pe această poziţie, vă voi aminti că jumătate din Franţa a aparţinut Angliei şi că noi înşine am aparţinut romanilor, deci italienilor”.

23 mai 1941. „Duduca Sevastiţa” de I. San Giorgiu la teatrul de la Sarlandstrasse. Prost jucată. Boierul Ţaţomir este reprezentat ca un zarzavagiu ordinar şi coloritul piesei mai mult rus decât român. Sunt în loja cu familia Lutze (Stabschef SA).

24 mai\\1941. Vizita lui Benzon, ministrul Croaţiei. Detestă pe italieni şi-şi pune toată speranţa în Hitler, care i-a spus că va face dreptate. La Bevedere, Hitler spune că a avut de ales între teza etnică a românilor şi ceai istorică a ungurilor. Benzon vrea să refacem o „Mică înţelegere” româno-slovaco-croată contra ungurilor care schingiuiesc minoritarii aflaţi la ei ai celor trei popoare. Repetă mereu: „Ich bin ein illegaler Revoluţionar” 1. Aşa şi arată, sincer, simpatic, cam simplist.

! *25 mal 1941*. Excursie la Piskowsartow cu Solacolu de la Rador şi Moschuna-Sion.

27 mai 1941. Dau un dejun pentru Solacolu de la Rador şi San Giorgiu, autorul „Duducăi Sevastiţa”. Mulţi nemţi din Ministerul Propagandei

28 mai 1941. Vizită la Himmler (Reichsführer SS). Este mulţumit de raporturile între populaţia germană de la noi şi poporul şi guvernul român, îi spun că, cu dânşii şi şvabii ne înţelegem perfect. Dac-ar fi întrebaţi şvabii din Banatul fost sârbesc, ne-ar alege pe noi. „Heikle Frage" 2 spune Himmler. „Aber leichte Antwort" 3 completez eu. Îi vorbesc de pericolul slav. „Dass Sie die Nordslaven befiirchten, dass verstehe Ich, die Bulgaren sindl aber se anstândig" 4. Promite să intervină pentru grabnica repatriere a refugiaţilor bucovineni aflaţi la Gleiwitz. Ca răspuns la cufundarea lui „Hood", flota engleză a scufundat „Bismarck".

29 mai 1941. Înapoiez vizita lui Chwalkowski. Îmi spune cum, din cauza unor mici manifestaţiuni studenţeşti, cei nouă preşedinţi ai asociaţiunilor studenţeşti – nişte copii! – au fost împuşcaţi, deşi n-aveau nicio vină.

Sute de patrioţi gem în lagărele de concentrare germane. Gestapo terorizează ţara nenorocită a cehilor.

Înapoiez şi vizita lui Benzon, croat entuziast şi italofob convins. Ce o să dea şi „colaborarea" aceasta italo-croată! Ce de atentate, ce de răscoale

1 „eu sunt un revoluţionar ilegalist".

2 „O problemă dificilă".

3 „Dar un răspuns uşor".

4 „Că vă temeţi de slavii din nord, asta înţeleg, dar bulgarii sunt atât de cumsecade".

vor fi. Bietul duce de Spoleto alias Tomislav II! Dejunez la Morrison, însărcinat cu afaceri al U.S.A. Se comentează cu satisfacţie energicul discurs al lui Roosevelt, care atacă personal pe Hitler şi anunţă starea de „emergency" 1, premergătoare războiului. El toastează: „to our common wishes, most of our wishes are common!" 2

30 mai 1941, Vizită lui Woermann. Pretinde că nu este în curs nicio negociere cu Rusia (deşi sunt informaţii că nemţii au intenţia să adreseze o cerere ultimativă ruşilor, cu clauze economice şi baze strategice), îmi anunţă că generalul Antonescu va veni zilele acestea la Berchtesgaden.

Nu crede că discursul lui Roosevelt înseamnă războiul imediat, ci ar fi o simplă încercare de influenţare a maselor în sensul războiului. America de Sud ne-ar urma U.S.A.

31 mai-3 iunie 1941, Călătoria la Praga. Locuiesc la consulatul

nostru general, fosta noastră legaţie din vestitul şi „barocul" palat Czernin-Moresyn. Oraşul e o minune medievală, îmi amintesc cum l-am vizitat prima dată – e aşa de mult de atunci – cu părinţii mei, pe timpul defunctei monarhii. Păcat de poporul ceh atât de cinstit şi destoinic, care-şi întocmise o ţară bine gospodărită. Nemţii îi distrug sistematic.

Limba e izgonită treptat de pretutindeni. Pe străzi inscripţiile sunt întâi în limba germană şi în rândul al doilea numai în cea cehă. Pentru că a avut loc o mică manifestaţiune studenţească au fost împuşcaţi cei 9 preşedinţi ai asociaţiilor studenţeşti iar Universitatea a fost închisă pe trei ani! Ghidurile descriu oraşul ca fiind pur german (deşi nici nu are 10% nemţi) şi au fraze insultătoare pentru cehi ca aceasta: „Das Stândetheater von Grafen Nostitz gebaut wurde 1920 – 1939 als Tschechisches theater *degradierti*" Griebens) 3. Toate posturile economice sunt luate de nemţi. S-a găsit un pretext pentru a se aresta pe directorii celei mai mari bănci din Cehoslovacia („Zivnosteńska Banka"), care vor fi înlocuiţi prin germani. Statuile patrioţilor cehi sunt dărâmate şi înlocuite cu statui de germani sau austrieci (cum e aceea a lui Radetzky).

Lăcustele au dat peste biata ţară. Permisionarii sunt ţinuţi spre hrănire

1 „urgenţă".

2 „pentru dorinţele noastre comune, majoritatea dorinţelor noastre sunt comune!"

3 „Teatrul stărilor, construit de contele Nostitz în 1920 – 1939, a fost *degradat* ca teatru ceh!"

În vreun sat (cu interdicţia de a frecventa sau fraterniza cu populaţia!), apoi, când au secătuit totul, trec într-altul, şi aşa mai departe. Copiii berlinezi sunt instalaţi pe aci spre a se îndopa. Dohalsky îmi spune că în zece ani cehii vor fi asimilaţi, dacă nu „intervine victoria anglo-saxonă", în care toţi cehii cred din toată fiinţa lor.

Fac drumul la întoarcere cu o tânără contesă Ursula Hatzfeldt şi cu Filip Langenhan (om de afaceri neamţ originar din Bucovina). Acesta, întors din Bucureşti, îmi spune că românii, care erau până acum francofili, s-au făcut acum toţi anglofili înfocaţi (cu excepţia legionarilor). Killinger ar sprijini pe generalul Antonescu sută la sută.

4 iunie 1941. A zecea aniversare a iubitei mele fetiţe Ilinca.

Zvonurile despre o apropiată lămurire a relaţiilor germano-ruse

se precizează. Germanii vor cere garanţii economice şi strategice (se vorbeşte de Bucovina până la Prut). Dacă ruşii nu acceptă (şi vor putea ei oare accepta tot?), va fi război (probabil trei săptămâni! zic ei). Toţi vecinii Rusiei, din Finlanda până în România, ar ataca simultan.

Lammers, şeful Cancelariei Reichului, la care merg în audienţă, neagă însă totul – cel puţin „vorlăufig" 1. Dar recunoaşte că toate frontierele sunt fluide, că se va face dreptate pe bază etnică (eventual cu schimb de populaţii) şi că România va fi sporită teritorial.

6 iunie 1941» Mă plâng lui Woermann de anuarul Afacerilor Străine maghiar, care trece România drept „ocupată de armata germană" şi de mărcile poştale ungare („de-l te r visz" = sudul vine înapoi), îl pun la curent cu călătoria lui Eckhardt în U.S.A. spre a constitui acolo un guvern maghiar „liber" (ei, care, de pe urma Germaniei, ne-au furat o parte din Ardeal!). El îmi destăinuieşte vizitele lui Ante Pavelić şi regele Boris la Führer. Probabil încercare de mediaţie Italia-Croaţia (coasta dalmată) şi Italia-Bulgaria (Macedonia Occidentală, Epir, Salonic).

Se zice că acţiunea contra Rusiei va începe între 15 iunie şi l iulie.

7 *iunie 1941*. Se pare că Carol, însoţit de Lupeasca şi de Urdăreanu, a sosit în Cuba. Antonescu îmi scrie oficial, prin Externe, să mă pun „în legătură cu ministrul Cubei la Berlin pentru a-i face cunoscut punctul de vedere al guvernului român, arătându-i grelele pierderi suferite de ţara noastră în ultimul timp, cu primejduirea chiar a existenţei statului român, datorită rolului nefast al fostului suveran. Domnia acestuia a fost deocamdată.

un regim de continuă corupţiune, de servilism şi de ultragii aduse onoarei naţionale. Depozitele enorme ce ex-regele a constituit în străinătate reprezintă fructul incorecţiunilor comise asupra avutului naţional. Trebuie subliniat că nu se poate pune nici cel mai mic temei asupra angajamentelor, oricât de solemne, ale fostului suveran, care nu a ezitat să-şi calce cuvântul în repetate rânduri. Aşa fiind, este de un interes primordial pentru liniştea României ca guvernul ce a acordat azil ex-regelui Carol să-i interzică cu stricteţe orice activitate de ordin politic, care n-ar fi decât continuarea operei de distrugere a unităţii poporului român" (nr. 41.311 din 31 mai). Nefiind deocamdată ministru al Cubei la Berlin, demersul nu se poate face.

*8 iunie 1941** Marele premiu al lui Union Club la Hoppegarten.

Seara, banchet la Union Club, unde sosirea mea este salutată, într-un toast, de vicepreşedinte, generalul conte Seher-Thoss.

9 iunie 1941 Dineu al reprezentanţilor statelor aderente ale pactului tripartit, la ambasadorul Italiei, în vila sa de la Wannsee. Benzon, ministrul Croaţiei, întors de la Berchtesgaden, unde a însoţit pe Ante Pavelić, îmi spune că a asistat la atacurile vehemente adresate de Hitler poftelor veşnic crescânde ale ungurilor. Cu toate acestea Hitler le-a spus că Croaţia trebuie să cedeze Ungariei frontiera la care aceasta râvneşte în Backa, Baranya şi la Mur. De asemenea va trebui să acorde Ungariei tranzitul spre Susak. A aflat că şi Banatul va fi dat ungurilor. Stăruie deci ideea absurdă că Ungaria trebuie să joace rolul de stat precumpănitor în Sud-Est. Regretă că nu se va putea stabili deci o frontieră comună cu România. Cât despre ducele de Spoleto, nu va putea sosi la Zagreb decât după ce va fi fost ales, prin plebiscit sau de o adunare, rege al Croaţiei.

Cernak, ministrul Slovaciei, a aflat şi el că Banatul va reveni Ungariei.

României i s-ar da compensaţiuni în altă direcţiune (Basarabia, Bucovina de Nord).

Alfieri crede că chestiunea Banatului nu va fi rezolvată decât la sfârşitul războiului, în privinţa aromânilor, îmi spune că cei din Pind vor trece în cadrul statului albanez. Se aşteaptă la un atac apropiat al Germaniei contra Rusiei. Nu-i răspund, deşi ştiu din sursă sigură că aşa va fi.

10 iunie 1941» Peter Pirkham de la Protocol îmi spune că vizita generalului

Antonescu la Führer va avea loc poimâine la München, unde generalul va sosi deja mâine. Mi s-a pus la dispoziţie un loc oficial de vagon-lit pentru diseară spre München. Cretzianu îmi telefonează că generalul Antonescu mă roagă să fiu prezent la München, la sosirea lui. Plec, prin urmare, diseară la ora 8.

Iunie *1941* La 7 dimineaţa sosesc la München, primit la gară de reprezentanţii lui Auswârtiges Amt, şi trag la Hotel Vier Jahreszeiten. La 4 după amiază plecăm la aeroport, unde găsesc pe Ribbentrop; generalul Ritter von Epp, Statthalter al Bavariei: Siebert, prim-ministru al Bavariei; mareşalul Keitel; generalul von Schobert, comandantul trupelor germane din Moldova etc. La 4 /i, pe o ploaie teribilă, soseşte avionul special al Führerului (plecat la *2 l/i* din Bucureşti), din care

coboară generalul Antonescu, directorul politic de la Externe Davidescu şi suita militară. După trecerea în revistă a companiei de onoare şi saluturile şi prezentările de rigoare, plecăm cu toţii spre palatul principelui Karl, unde suntem găzduiţi cu toţii, noi românii. În prima trăsură generalul cu Ribbentrop, în a doua eu cu ambasadorul Ritter. Palatul este o minune, stil Empire autentic, parc, odăi superbe. Prima întrevedere cu Antonescu, care îmi spune că războiul contra Rusiei este lucru hotărât. A fost pus la curent de generalul Hansen cu cele mai mici detalii. Ştie şi data (foarte apropiată) şi ora când va începe. Vor intra în luptă toate ţările europene învecinate cu Rusia, deci şi noi. Victoria este sigură şi vom căpăta nu numai ce am pierdut (Basarabia, Bucovina de Nord şi zona din judeţul Dorphoi), ci şi pe românii transnistreni. Putem merge cât de departe spre Răsărit, întreb dacă nu reîncepe vechea tactică austro-ungară, care ne împinge spre aromâni, ca să uităm de ardeleni. Oare nu suntem împinşi acum spre Est, ca să uităm Transilvania de Nord şi Banatul răsăritean (care, după câte aflu, ar fi destinat Ungariei). Antonescu îmi răspunde că nu se va lăsa înşelat. Nu va accepta să înainteze spre Est mai departe de Bug. Dar Bugul trebuie să ne fie frontieră – cum a fost în sec. XVII pe vremea lui Duca-Vodă – pentru a recupera masa românească din fosta Republică Sovietică Moldovenească şi pentru a dobândi marele port al Odessei. Dar, odată acest spaţiu curăţat de jidovi şi ruşi, va începe o acţiune diplomatică intensă pentru recâştigarea Ardealului pierdut. Este foarte descurajat de cele ce-i spun cu privire la Banat. Va lupta cât va putea în această direcţiune.

Lungă conversaţie în doi Antonescu-Ribbentrop la Vier Jahreszeiten.

Apoi, tot acolo, mare dineu dat de Ribbentrop, la dreapta căruia sunt aşezat. Laudă eroismul german în Creta. Este convins că Churchill şi antorajul său consideră situaţia ca disperată şi războiul ca şi pierdut, dar nu au încă curajul de a pune la curent opinia publică şi de a trage consecinţele, îl întreb dacă menţine profeţia lui că victoria germană va fi un lucru îndeplinit înainte de sfârşitul lui 1941. Rectifică: nu a spus că Germania va câştiga războiul în 1941, ci că în 1941 toată lumea va recunoaşte că Germania câştigă războiul (Bonnet blanc et blanc bonnet!) 1.

După masă, generalul von Schobert îmi spune că luni 16 va fi la Berlin, de unde va pleca în România, la comandamentul său, „und dann

gent's Ios" 2. Acţiunea va fi rapidă.

Schmidt de la Presă îmi spune că marile sporuri teritoriale la Est vor îndepărta acţiunea opiniei publice româneşti de la „obsesiunea ungurească". Je le de trompe3: faptul că una din problemele noastre ar căpăta o dezlegare favorabilă nu ar însemna că românii renunţă la soluţionarea celorlalte. Lutze, şeful de stat-major SA, este plin de vervă: „Der Führer will, dass mân weder raucht noch trinkt. Se kann mân nicht den Krieg gewinnen. Schauen Sie sich mal den Hess an: Ei hat nicht getrunken und nicht geraucht. Na, also!" 4

Când ne întoarcem acasă, Antonescu mă roagă să mai trec în salonul lui.

Îmi destăinuieşte că a avut mult de furcă cu Ribbentrop, pe care l-a găsit extrem de maghiarofil, probabil pentru că, în războiul mondial, a luptat pe frontul nostru, contra noastră şi alături de unguri, în privinţa Banatului de Est recunoaşte, cu regret, că am fost bine informat, dar nu se dă bătut. A remis un memorandum lui Ribbentrop, a cărei copie îmi dă, şi mă însărcinează să predau directorului politic Rintelen materialul documentar pe care l-a adus din Bucureşti, cu rugămintea să fie înfăţişat ministrului de Externe al Reichului.

Trec la Rintelen, cu documentele. Alunecă asupra revendicărilor noastre în Banat, Transilvania şi Timoc, şi asupra plângerilor noastre contra prigonirilor sălbatice ale ungurilor, spre a nu da atenţie decât chestiunii românilor transnistreni. Aceeaşi tendinţă prin urmare de a ne împinge spre Est – ca să uităm de Ardealul de Nord şi de Banatul de Est!

1 „E acelaşi lucru".

2 „şi apoi începe acţiunea".

3 „îi arăt că se înşală".

4 „Führerul vrea să nu se fumeze şi să nu se bea. Aşa nu se poate câştiga războiul.

Priviţi-l pe Hess: n-a băut şi n-a fumat. Aşa da!"

*12 iunie 1941** Depunerea coroanelor la mormântul victimelor naziste. Apoi întrevederea Hitler-Antonescu, la care asistă în urmă şi Ribbentrop cu comandanţii oştirii, în urmă dejun dat de Hitler la Führerbau. Hitler are în dreapta sa pe mine, iar în faţă pe Antonescu, la dreapta căruia şade Ribbentrop, iar la stânga mareşalul Keitel. Conversaţia mea cu Hitler este mai mult de ordine artistică. Vorbeşte de stilul său arhitectonic şi de înfrumuseţarea oraşului München, pe

care o proiectează. Totuşi vorbeşte şi politică: „Wer hâtte vor einem Jahr glauben konnen, dass die Franzosen gegen ihre Verbündete zu kâmpfen haben wiirden. Denn sie kâmpfen wirklich în Syrien" 1. Cere informaţiuni lui Keitel. Apoi: „Wenn wir cine einzige Division în Syrien hätten, wiirden wir die Briten iiber Mond und Sonne wegjagen!" 2

După dejun Antonescu îmi spune că cu Hitler s-a înţeles mult mai bine decât cu Ribbentrop. i-a spus că, dacă nu rezolvă paşnic diferendul cu ungurii, se bate pentru Ardeal. A adăugat – cât priveşte Banatul – că nu-l va lăsă pe Hitler în pace până nu-l va convinge. „Eu aşa sunt: când dau de rezistenţă mă fac ciocan, lovesc întruna până reuşesc". Hitler ar fi râs şi ar fi făgăduit că nu va lua vreo decizie până la sfârşitul războiului.

Apoi au vorbit, cu generalii, de iminenta acţiune militară contra Rusiei, îmi lasă un memorandum, pe care să-l revăd, şi să-l remit lui Hitler. Îmi lasă şi material documentar, de care să mă folosesc în conversaţiunile mele. Davidescu îmi spune că a fost de faţă când Hitler a spus că nu cunoaşte decât doi oameni adevăraţi în Europa: pe Mussolini şi generalul Antonescu. La ora 4 plecăm cu acelaşi ceremonial ca la sosire de la Führerbau, adică Hitler întovărăşind până la maşină pe Antonescu. La 4 plecarea la aeroport.

Searţi mă întorc la Berlin, unde mă aşteaptă Senta întoarsă de la copii în Elveţia.

13 iunie 1941 Dejun la mine, cu prilejul prezenţei în Berlin a fostului ministru al Economiei Naţionale Leon. [27] Sunt de faţă rectorul şi decanul Facultăţii de Drept, profesori universitari, ministrul Twardowski r

1 „Cne ar fi putut crede acum un an că francezii vor trebui să lupte împotriva alialor lor. Căci ei luptă realmente în Siria".

2 „E) că am fi avut o singură divizie în Siria, i-am fi izgonit pe britanici de pe plar etc. După amiază conferinţa lui Leon la Universitate, iar seara masă la rectorul Hoppe.

14 15 iunie 1941 Excursie cu Senta în Spreewald şi vizitarea oraşelor Cottbus, Wittenberg (mormântul lui Luther), Brandenburg şi Potsdam.

18 iunie *194, 1* Din ce în ce se simte mai mult, la noi şi aci, iminenţa războiului cu Rusia. Să dea Dumnezeu ca Bucureşti, Galaţi, Brăila să nu sufere prea mult de pe urma bombardărilor sovietice! Dau un dejun cu ocazia delegaţiunii militare conduse de generalul

Pălăngeanu pentru a studia serviciul muncii obligatorii (Reichsarbeitsdienst). Este de faţă şi Reichsarbeitsführer general Hierl. Seara dă el o masă, la care asist şi eu.

19 iunie 1941. Trec la Benzon, ministrul Croaţiei. Hotărâm să luptăm cot la cot, contra propagandei maghiare şi, potrivit vederilor guvernelor noastre, să ne comunicăm reciproc, tot ce aflăm în această privinţă, şi să cerem stăruitor stabilirea unor frontiere comune pe Dunăre între ţările noastre. El susţine că Banatul Occidental ar fi fost promis ungurilor.

Totuşi, dat fiind excelenta poziţie a României la Berlin şi efectele vizitei generalului Antonescu la München, n-ar fi exclus să se caute şi o altă formulă, creându-se un stat tampon de sine stătător cuprinzând Backa şi Banatul Occidental sub conducerea elementului şvăbesc.

20 iunie 1941. Duc lui Meissner un memoriu al generalului Antonescu pentru a fi remis lui Hitler. Memoriul cuprinde revendicările noastre. El îmi spune că Hitler lucrează de mai multe zile la un discurs sau o proclamaţie ce va adresa – probabil mâine – poporului german. El nu mai vede pe nimeni, deci nu mă va putea primi acum. îi va remite însă el memoriul. Se bucură că în sfârşit România va avea compensaţii, după toate jertfele aduse, îl întreb dacă este adevărat că războiul va începe mâine sau poimâine. Nu ştie nici el precis, „aber Iang wird es wohl nicht mehr dauern" 1.

Dejun la noi cu colegii suedez şi finlandez, care se întreabă „când va fi" şi „dacă va fi" război germano-rus. N-am dreptul să-i lămuresc, în Finlanda se mobilizează şi copiii sunt evacuaţi din Helsingfors.

Seara dineu la soţii Scheliha (a căror fată, Sylvia, a fost cu copiii mei la Caux). Mai sunt de faţă principele şi principesa Maxi Schaumburg-Lippe, contele Henchell-Donner-Mark, o frumoasă principesă rusă Vasilcicov, o tot atât de frumoasă contesă Humboldt etc.

1 „dar, cu siguranţă, nu va mai dura mult".

11 ixuuă 1941. Meissner îmi confirmă că a remis memoriul nostru lui Hitler, care mă va ruga poate să-i mai dau lămuriri mai târziu. Ambasadorul Tun iei şi ministrul Iranului vin să-mi ceară ştiri despre evenimentele imiiente. Regret însă că nu am dreptul să le satisfac curiozitatea.

Intervin pe lângă Heinburg ca trupele germane să facă să

înceteze prigonirile sârbe contra românilor din Timoc.

La 8 seara primesc la aeroportul de la Tempelhof pe soţiile membrilor legaţiei noastre din Moscova, sosite, după cum spun ele înşile, „cu ultişml avion".

Surptomatic că soţiile englezilor şi americanilor au plecat de mult, temându-se de sălbăticia maselor, în ziua în care fuga cârmuitorilor sovietici va declanşa marele haos.

Se are că Gafencu prevede o dezorganizare şi o foamete fără pereche pentru viitor, căci va trebui multă vreme nemţilor ca să facă din Ucraina un ot organizat. El crede armata roşie puternică şi nu exclude surprize.

122 iunif 1941. Sunt trezit din somn la 345 a.m. de un telefon de la Auâvărtiges Amt. Şeful interimar al Protocolului, Strack, mă anunţă că Ribfentrop ar dori să mă vadă la ora 4 /4 şi că la 420 un secretar de legaţie va feni să mă ducă cu un automobil la Auswărtiges Amt. Sosit acolo, găsejsc pe Sztdjay, ministrul ungar, şi aflu că Dekanozov a fost la ora 3 a. rrj la Ribbentrop. În curând vine Kivimâki, ministrul Finlandei. Ştim bineînţeles de ce noi, reprezentanţii statelor europene învecinate cu Rusia suntem convocaţi la o oră atât de neobişnuită şi de ce am fost precedaţi de Alfieri şi Ōshima. După Sztojay – primit primul – trec eu la (*tind*. Cu un aer solemn, Ribbentrop îmi vesteşte că a remis lui Delţianozov o notă – al cărei text mi-l înmânează – prin care Germania se cibnsideră în stare de război cu U.R.S.S.

Ostilităţile au început la ora 3 a.m. „Der Krieg wird kein Spaziergang seiij" – spune el – „denn der Slave ist ein guter Soldat. Aber ihre Trippen und die unserigen werden siegen" 1. Îmi strânge lung mâna. îi răspund că prin doborârea bolşevismului, Germania aduce un mare ser, jigni omenirii întregi. Mă roagă să nu comunic textul înainte de ora 6 ajpi., când îl va da el însuşi publicităţii într-o reuniune a corespondenţilcl de ziare.

1 „I [azboiul nu va fi o plimbare, căci slavul este un bun soldat. Dar trupele dv.

şi a b noastre vor învinge".

Cu Senta, Nouchette Gafencu şi soţiile diplomaţilor noştri de la Moscova ne ducem la capela română, unde se fac rugăciuni pentru izbânda armelor noastre. Trăiască Moldova întregită cu Basarabia şi Bucovina de Nord!

24 iunie 194L Trec la Strack, şeful interimar al Protocolului, spre

a-l ruga să se ocupe de repatrierea misiunii noastre diplomatice din Moscova, concomitent cu a lor. Interesele române şi germane în U.R.S.S. sunt reprezentate de guvernul bulgar, care nu izbuteşte însă să intre în legătură cu legaţia sa din Moscova spre a-i da instrucţiuni. Propunerea guvernului german, căreia ne raliem şi noi, este ca schimbul de misiuni să se efectueze la 4 iulie la frontierele respectiv ruso-turcă şi bulgaro-turcă. Veşti despre membrii misiunii noastre lipsesc. Vorbesc cu Clodius în privinţa relaţiilor economice româno-germane. Noi le exportăm tot ce cer şi le avansăm enorme sume pentru întreţinerea trupelor lor la noi. Cu Reichsmarken ce ne remit dânşii în schimb nu putem însă face nimic, dat fiind că nu primim niciun import din Germania. Rezultă un credit îngheţat în favoarea noastră de circa 150 milioane Rmk, care sporeşte zilnic şi dezechilibrează viaţa noastră economică şi financiară, îi remit şi un memoriu al generalului Antonescu. Clodius îmi spune că cunoaşte problema pe care o examinează. Cheltuielile pentru trupele germane vor scădea de la sine când ele, trecând adânc în Rusia, vor fi alimentate acolo. Guvernul german renunţă la cota de 100 milioane lei lunar servită de guvernul român pentru întreţinerea trupelor de instrucţie germane din România.

Ceai la fostul ministru de Externe cehoslovac, actual ministru al Boemiei-Moraviei, şi doamna Chwalkowski. Se plâng de persecutarea sistematică a elementului ceh.

Seara, masă la principele şi principesa Maxi de Schaumburg-Lippe, în proprietatea lor de la Kladow. Aflu acolo că trupele noastre au făcut numeroase capete de pod peste Prut şi se luptă admirabil, ceea ce Statul Major german confirmă de altfel ataşatului nostru militar, colonelul Gheorghe.

25 iunie 1941. Rog pe Strack să insiste la Sofia ca bulgarii să nu dea drumul diplomaţilor sovietici de la noi peste frontiera turcă, până ce nu se vor fi convins că diplomaţii noştri de la Moscova au trecut frontiera ruso-turcă.

16 iunie 1941» Cu toată contraofensiva rusă, menţinem două capete de pod peste Prut. Slabă penetraţiune rusă în braţul Chilia.

Merg la ministrul Slovaciei. Hotărâm colaborare strânsă – şi cu colegul croat – spre a ne apăra contra intrigilor şi ambiţiunilor nemăsurate ale ungurilor.

Dejun la Wiehl, directorul economic de la Auswärtiges Amt.

Clodius îmi vorbeşte de necesitatea de a relua legionari: în guvernare.

Dineu la noi cu fostul subsecretar de Stat la Externe şi baroneasa Rheinbaben, consilierul şi d-na von Schelich, secretarul italian şi d-na Catardi, baroneasa Aga Furstenberg, Soldaţi din Legaţia Elveţiei, Heinrich von Thun-Hohenstein, secretarul Schmend (şef de cabinet al lui Woermann) etc.

29 iunie 1941 Asist la „Aida" dirijată de Ionel Perlea la „Deutsches Operahaus". Mare succes.

130 *iunie 1941* Witzleben de la Dresdner Bank îmi spune că germanii ne impun o inflaţiune şi un curs al Reichsmarkului (= 60 lei) care dezorganizează structura noastră financiară. E tratat de „prea român" de nemţii săi.

Woermann îmi spune că ruşii au fost izgoniţi din braţul Chilia. S-a luat Lembergul. Guvernul din Nanking al lui Wang Jingwei a fost recunoscut – ceea ce va aduce cu sine plecarea ambasadorului Chinei (care reprezintă guvernul din Chongqing).

Dejun la mine, cu personalităţi culturale germane, în onoarea lui Ionel Perlea.

l iulie 194L veşti bune de pe frontul nostru. Dineu la noi, în onoarea lui Clodius şi a soţiei sale. Mai sunt de faţă: soţii Kirchholtes, Cernak (ministrul Slovaciei), Pinto Fereira (însărcinatul cu afaceri al Portugaliei), Răzmeriţă, colonelul Gheorghe, baron Holtzing, Witzleben etc.

Clodius îmi spune că, pentru a ne acorda creditul de 500 milioane Rmk pe care-l cerem în vederea unor comenzi militare, guvernul german ne pretinde să-i avansăm – fără plafon – orice sumă de care are nevoie pentru întreţinerea armatei sale. îi arăt că ar fi un lucru fără precedent.

Chiar acum s-a cerut Băncii noastre Naţionale două miliarde lei pentru comandamentul german, şi nu ni se exportă nimic, astfel încât n-avem cum utiliza Rmk ce ni se dau în schimbul leilor noştri. Ajungem la o inflaţie enormă. Clodius explică, că nu e inflaţie deoarece Rmk = aur, de acum încolo!

J *iulie 1941*» Veşti despre iminenta cădere a Cernăuţilor.

Dineu la noi cu Maritza Liechtenstein, soţii Chwalkowsky (ministrul „Protectoratului"), Horstmann, Scheliah, Sampognaro, Befa Sampognaro, Manzoni etc.

5 – 6 *iulie* 1941. Weekend la Dresda. Căderea Cernăuţilor este

confirmată, precum şi eliberarea întregii Bucovine. Corpul nostru de vânători de munte s-a distins şi a ocupat capitala Bucovinei. La Statul Major german se laudă mult şi artileria noastră antiaeriană de pe Prut. Aflu printr-o scrisoare a lui Ala că regimentul lui Robert a doborât trei avioane duşmane! Sosirea lui Iorgu de la Rosey, pentru vacanţă.

9 iulie 1941. Cu prilejul conferinţelor profesorilor Alexandru Otetelişanu şi Vâlcovici, dăm un dejun la legaţie cu rectorul Hoppe, Ministrul plenipotenţiar Heinburg, profesorul Gamillscheg, baronul Minhof (?) de la Ministerul Propagandei cu soţiile etc.

11 *iulie* 1941. La Woermann. Îi cer să obţină ca linia ferată Cernăuţi-Lemberg-Cracovia să fie administrată numai de germani şi români, fără amestec unguresc, deşi trece printr-o zonă ocupată vremelnic de trupe maghiare. Iar atrag atenţia asupra neomenosului tratament al minorităţii române din Ardealul ocupat de către unguri. El îşi notează ceea ce-i spun. Crede că diplomaţii din Moscova vor fi evacuaţi din Rusia zilele acestea în Turcia, dar n-are veşti speciale despre Gafencu.

14 iulie 1941 Primesc vizita fostului meu coleg german de la Helsingfors.

Bliicher, precum şi aceea a noului coleg portughez, contele de Tovar.

Acesta din urmă îmi spune că războiul germano-sovietic ar fi redus simpatiile portugheze pentru Anglia în mare măsură.

Aflu că, la 12 iulie, trupele noastre s-au opus eroic unor contraofensive bolşevice pe Prut. Divizia 21 şi cea de gardă ar fi avut pierderi mari. Se luptă în mahalalele Chişinăului.

15 iulie 1941. A 13-a aniversare a iubitului meu Iorguleţ.

Dineu la Richert, ministrul Suediei. Vorbim despre Rusia, Weizsäcker, Braun von Stumm, Kivimäki şi cu mine. Kivimäki spune că Finlanda cere Carelia de Est, dar nu Petersburgul. Weizsäcker şi Braun von Stumm spun că statelor baltice nu li se poate reda independenţa, căci sunt prea slabe şi ar cădea din nou ca pradă Rusiei. Ele vor primi autonomia în cadrul statului german.

16 iulie 1941. La Woermann. Îmi comunică că, conform cererii mele, ungurii nu vor avea administraţiunea nici unei porţiuni a liniei ferate Cernăuţi-Lemberg-Cracovia. „Das ist sehr gut so, nicht war?" 1 spune el. Cer restituirea vagoanelor şi locomotivelor noastre, cedate anul trecut în U.R.S.S. Şi aflate acum în Galiţia.

Seara dineu la noi cu ministrul Meissner şi doamna, Mackensen şi doamna, Braun von Stumm şi doamna, Benzon (ministrul Croaţiei), îi generalul Hase (comandantul militar al Berlinului) şi doamna etc.

Mackensen regretă că ziarele germane insultă pe soldatul rus – care se bate bine –, ar trebui loviţi numai comisarii politici. Şi el şi Meissner constată cu regret că Ruşii Mari sunt vreo 90 milioane şi că, chiar încurajându-se toate separatismele, ei vor rămâne o forţă uriaşă. Va trebui o lungă administraţie militară. Mackensen pleacă încă din gară la Königsberg, unde Ribbentrop a convocat pe toţi şefii de misiune germani din Europa, spre a le da instrucţii în vederea închegării spiritului unic antibolşevic al Europei. Vor fi, spune el, repetând probabil o glumă auzită, nu numai „Ies reprezentants des pays occupe's par l'Allemagne, mais aussi ceux des pays preocuppes" 2. Se confirmă luarea Chişinăului de către trupele noastre.

18 iulie 1941 La Weizsäcker. Insist să ni se restituie locomotivele şi vagoanele aflata în zona galiţiană ocupată de unguri. Cer de asemenea ca trupele ungureşti să se retragă de pe frontiera Bucovinei, pe care au depăşit-o în unele puncte. Faţă cu ofensatoarele atacuri ale presei ungare contra armatei noastre, anunţ că denunţăm armistiţiul de presă cu Ungaria! Răspunde că l-am şi denunţat, deoarece Mihai Antonescu, în declaraţii făcute presei, a răspuns vehement atacurilor maghiare. „Gott şei Danke!" 3 exclam eu. Confidenţial, adaugă că s-a intervenit deja la Budapesta şi că ziariştii vinovaţi au fost sancţionaţi. Vorbim apoi de politică generală, îi arăt că, oricât s-ar „atomiza" Uniunea Sovietică, slavismul rămâne primejdios, sprijinit în Sud-Est de panslavismul sârbobulgar şi de coluziunea ungară, care-şi rezervă o portiţă deschisă spre Rusia – cum arată ultimele declaraţii ale lui Bârdossy – în speranţa de a-şi câştiga aliaţi puternici contra României. Trebuie deci încurajate cât mai multe „separatisme" în Rusia. „Ja, leider kann mân nichz all die Leute umbringen" 4 – zice el. Nu crede ca croaţii să fie panslavişti, nici

1 „E foarte bine, nu-i aşa?"

1 „reprezentanţii ţărilor ocupate de Germania, dar şi cei ai ţărilor îngrijorate".

3 „Slavă Domnului!"

4 „Da, din păcate, nu pot fi omorâţi toţi oamenii".

l ca ucrainenii să poată forma nucleul unei Rusii Mari. îi explic că se înşală, mai ales în acest din urmă punct de vedere.

19 iulie 1941. La dejun la Luti, consilierul ambasadei Argentinei, Woermann îmi spune că, în privinţa ofenselor ce ne-au adus presa ungară, s-a dat din Berlin un avertisment la Budapesta „şi numai acolo". Va citi cartea lui Zenobie Pâclişanu „iiber dies Ausrodung der Minderheiten" 1 ce i-am trimis.

21 iulie 1941. Dejun cu Woermann, la Horcher. îi mulţumesc pentru atitudinea avută în conflictul de presă cu ungurii, îi arăt un număr din „Basler Nachrichten" (19 iulie), în care ungurii, cu perfidia lor obişnuită, /se plâng/ de atacuri de presă româneşti contra lor! Adică tocmai contrar adevărului! îi vorbesc şi de dărâmarea bisericilor ortodoxe din Ardealul de Nord, de cântecele militare insultătoare la adresa noastră, de măsurile prin care se izgonesc pe românii din serviciul statului şi sunt împiedicaţi a exercita vreun comerţ sau a locui în Cluj şi Sighet. Woermann spune doar: „ach!" Face vreun efect cele ce-i spun?

Sosirea cumnatului meu Ştefan Cantacuzino pentru trei zile.

23 iulie 1941. Dejunează la noi românii în treacăt prin Berlin: Neagoe

Flondor, Minai Puşcariu (directorul secţiei cinematografice din Ministerul Propagandei), Ion Cantacuzino (fiul lui Papanaş), Mihăilescu (directorul monetăriei statului). Conferinţa profesorului dr. Brunn la Institutul român, despre România (una caldă, una rece, dar în fond mai mult decât informat favorabil).

24 iulie 1941. La Woermann. Încerc să-l sondez în privinţa sorţii viitoare a Rusiei. După ocuparea militară, va urma o administraţie civilă germană (a partidului) – probabil cu Alfred Rosenberg în frunte – în care timp se va examina situaţia la faţa locului spre a căuta soluţii adecvate. El crede că Finlanda va căpăta Carelia Orientală până la porţile Petersburgului (de peninsula Kola nu vorbeşte), iar că statele baltice nu-şi vor recăpăta independenţa, ci vor fi înglobate Reichului sub forma unui protectorat sau cu autonomii locale, poate împreună cu Rusia Albă.

Aceasta, în orice caz, va fi separată de Rusia şi, cu cei 5 milioane de locuitori ai săi, va forma o entitate aparte, cu capitala în Minsk, evident sub egida germană. Caucazul va fi compus din state georgiene şi armene, cărora li se va asigura mai multă viabilitate. După Ural, se vor ivi desigur

1 „despre această exterminare a minorităţilor".

state mongole. Va interveni şi Japonia. Ucraina nu-şi are încă nici forma politică, nici hotarele fixate, în afară de Basarabia şi Bucovina nu-mi face nicio aluzie la alte teritorii putând fi cedate României. (Ştiu că Mihai Antonescu se gândeşte mult la ţinutul dintre Nistru şi Bug, stăpânit odinioară de Duca-Vodă, şi la Pocuţia. Eu nu ridic însă chestiunea, simţind – cum mi-a spus-o deunăzi şi Braun von Stumm, subdirectorul Presei de la Auswărtiges Amt – că, în schimbul unor concesiuni teritoriale excepţionale, ni s-ar cere să acceptăm o formulă implicând renunţarea la drepturile noastre sfinte asupra Transilvaniei). Punctul negru pare a fi Ruşii Mari, vreo 90 – 100 milioane, care roiesc în jurul Moscovei. Bloc greu de împărţit şi de neutralizat. Nicio organizaţiune naţionalistă de emigranţi nu este autorizată a vorbi în numele Rusiei sau al Ucrainei, Germania dorind a-şi păstra mâinile libere. Moftul cu restaurarea Romanovilor e ridicol. Vizita Filov-Popov la Roma nu a dat rezultate. Problema frontierei albano-bulgare va fi deferită unei comisiuni mixte. Mussolini, dispus la concesiuni de detaliu (mai ales înspre Ohrid), rămâne intransigent pe liniile mari: hotarul fixat la Viena de Ribbentrop şi Ciano, în recenta lor întâlnire.

Dejun, la Borkhardt, cu Megerle (de la Borsen-Zeitung), şi Rasche (direcţia presei) şi Ciordaş. Şi ei par cam înspăimântaţi de proporţiile problemelor ridicate de viitoarea organizare a Rusiei.

Pleacă în ţară cumnatul meu Ştefan Cantacuzino.

Iulie 194L Sanda şi Ilinca sosesc de la Lausanne. Chiar în acea seară bombardament aerian (între l şi 3 noaptea). Copiii încântaţi de a fi trăit un bombardament. Colecţionează schijele de obuz căzute în grădină.

Iulie 1941 Sosirea lui Mihail Manoilescu. Mihai Antonescu l-a rugat să păstreze caracter strict particular vizitei sale. A auzit în Bucureşti, de la Schickert de la D.N.B. că la pace, în schimbul expansiunii noastre teritoriale la Est, se va da ungurilor linia Mureşului. Neagoe Flondor îmi spune, în aceeaşi ordine de idei, că Transilvania întreagă va constitui un stat independent sub conducere săsească. Poate că s-ar lăsa perspectiva unui plebiscit pentru mai târziu. Soarta Banatului de Vest ar fi de asemenea pecetluită. Voi cerceta.

27.

28 iulie 1941. München, cu Senta şi copiii, spre a participa la cupa internaţională de curse de cai „das braune Bând" 1, unde România este „banda maro".

reprezentată de unchiul Barbu Catargi. Dejun la consulul nostru onorific Aumer cu principesa Maria-Alix de Hohenzollern (fiica ultimului rege al Saxoniei şi soţia lui Franz-Joseph de Hohenzollern). I-am adus alimente, cum mi-a scris că aproape n-are ce mânca şi mi-ar fi recunoscătoare „fur cine kleine Unterstiitzung" 1. Săraca se plânge de mizeriile pe care naziştii le fac tuturor. „Fürstlichkeiten" 2 duc lipsa de hrană, îmbrăcăminte şi încălţăminte. A cerut o a doua pereche de ghete. I s-a refuzat dreptul de a o cumpăra, pentru că prima n-a fost găsită destul de uzată. Crede că poporul se va revolta contra regimului. „Der Wunsch ist Vater des Gedankens" 3. Îmi vorbeşte cu simpatie de vărul ei Carol. Când a venit în 1938 la Berchtesgaden, i-a spus că Hitler a strigat la dânsul un ceas, dar că şi el a strigat la Hitler o jumătate de ceas. Întrevederea a fost furtunoasă şi „ergebnislos" 4.

30 iulie 194L Dejun la Sampognero, ministrul Uruguayului, cu ducele şi ducesa George de Mecklenburg, principesele Biron von Curland şi de Croy, principele de Hessa, Meissner etc. Acesta din urmă îmi spune:

„Habe Ich nicht Recht gehabt wann Ich Ihnen gesagt habe, dass Sie bald Bessarabien und Nord-Bukowina kriegen wurden" 5. îl întreb dacă este tot atât de optimist în ceea ce priveşte Ardealul de Nord. Îmi răspunde că nu este în măsură a-mi da preciziuni, dar că, dacă ar fi român, n-ar părăsi cu niciun chip speranţa realizării unei năzuinţe naţionale. El însuşi, ca alsacian, a aşteptat *11* de ani şi a văzut „eliberarea" (!!!) Alsaciei de sub stăpânirea franceză.

31 iulie 1941. Dejun la noi, cu membrii legaţiei, în onoarea lui Manoilescu.

Funck, cu care-i obţinusem o întrevedere, i-ar fi spus: ce bine ar fi dac-ai veni cu depline puteri ca să punem bazele cooperării economice româno-germane. îi spun să se ferească de depline puteri care înseamnă şi depline răspunderi (mă gândesc la arbitrajul de la Viena). Funck i-ar fi declarat că, departe de a scădea creditele noastre îngheţate în Germa

1 „pentru un mic sprijin".

2 „persoanele princiare".

3 „Dorinţa este părintele gândului".

4 „fără niciun rezultat”.

5 „N-am avut dreptate când v-am spus că veţi primi în curând Basarabia şi Bucovina de Nord”.

mă (acum vreo 120 milioane Rmk) vor spori până la valoarea de 200 milioane Rmk „et au de la „1.

*august 1941** Gerede, ambasadorul Turciei, dezminte zvonurile despre o presiune germană pentru a obţine trecerea unor vase de război italieneşti – camuflate sub pavilion bulgăresc – prin Dardanele în Marea Neagră.

Ribbentrop a spus secretarului general al Ministerului Afacerilor Străine (venit la Berlin pentru schimbul ratificărilor pactului de amiciţie) că operaţiunile militare în Rusia vor lua sfârşit până la toamnă, după care se va începe o mare campanie de submarine şi aviaţie contra Angliei, care va putea fi doborâtă încă în cursul acestui an.

3 *august 1941*» Între 1 – 3 noaptea bombardament aerian. Mare „excitement” 2 la copii.

Te Deum la capela română pentru dezrobirea Basarabiei şi Bucovinei de Nord.

6 august 1941 Colonelul Gheorghe, ataşatul meu militar, întors dintr-o călătorie de serviciu la Marele Cartier al nostru, îmi spune că generalul Antonescu este cam îngrijorat de proporţiile măcelului populaţiei evreieşti în Basarabia de către nemţi. El vrea ocupare militară a Transnistriei de către trupele noastre.

Dejun la mine cu Funck (ministrul Economiei Naţionale şi guvernator al Băncii Reichului), Puhl (vicepreşedintele Băncii Reichului), Wiel (directorul economic de la Wilhelmstrasse), Junker (referentul său pentru România), Reinhardt (referentul pentru România de la Wirtschaftsministerium) 3, Ilgner (conducătorul lui I.G. Farbenindustrie), dr. Fischer (de la „Das Reich” şi „Sud Ost Echo”), Dr. Himke (de la Propagandsministerium) 4, Wilmowski (de la Krupp, al cărui ginere este), M. şi Gr. Manoilescu etc. Funck crede că aurul va continua să joace un rol în economia mondială, deşi nu în acelaşi mod ca în trecut. America va trebui să cedeze din stocul ei (80% din aurul mondial), spre a nu fi asfixiată. Nu crede că se vor putea intensifica exporturile în România, Germania nemaiavând produse industriale de livrat. Creditele îngheţate ale României vor spori prin urmare, dar, acum că destinele noastre sunt şi peste.

2 „excitaţie”.

3 Ministerul Economiei

4 Ministerul Propagandei împletite, problema trebuie privită „sub specie aeternitatis”. O sănătoasă politică a preţurilor ar putea stăvili inflaţia la noi (ca şi în Germania).

Ucraina nu va deveni stat independent, n-avem niciun motiv de îngrijorare.

7 *august 1941*. Dejun la ducele şi ducesa George von Mecklenburg, cu principesa Cecilia a Prusiei, fiica kronprinţului (foarte simpatică).

8 august 1941. Bombardament aerian puternic de la orele l la 2 /i noaptea.

Ceai dat de mine jurnaliştilor germani care pleacă în România. Dineu la Institutul român cu Wahlen, preşedintele Academiei Prusiei şi Stauss de la Deutsche Bank (care cunoaşte perfect România unde a colaborat la fondarea societăţii „Steaua Română”).

9 – 10 *august 1941*. Weekend la Stauss, la Burgschlitz, vechi castel din sec. XVIII (cu copiii).

11 august 1941. Alarmă de la orele *Vi* la *ivi* a.m.

12 august 1941. Alarmă aeriană noaptea de la orele 12 /4 la *IVI*.

Întrevedere cu Woermann. îl întreb ce s-a hotărât cu românii din Balcani şi din Timoc. Nu ştie nimic, îi semnalez coluziunea maghiarobulgară şi tendinţa formării unui bloc de rezistenţă contra Germaniei, Roma-Budapesta-Sofia, informaţii ce sunt însărcinat a-i transmite de către ministrul nostru de Externe. Se îndoieşte să fie ceva serios.

Ceai (cu Senta) la d-na şi dl. general von Hase (comandantul militar al Berlinului). Este de faţă şi văduva generalului von Seckt.

Generalul Espinosa de los Monteros îmi înapoiază – cam târziu! – vizita. Hitler s-a exprimat faţă de dânsul în mai multe rânduri şi cu multă admiraţiune despre eroismul armate i-române în Ucraina.

13 august 1941. Foarte puternic atac aerian al aviaţiei britanice deasupra

Berlinului, de la orele O! 4 la 2 /i noaptea.

Guvernul nostru fiind informat că trupele ungureşti s-ar pregăti să treacă în Banatul de Vest, trec la Woermann să aflu ce e adevărat. Neagă categoric, îi reamintesc făgăduiala guvernului german de a nu statornici graniţele în Sud-Est decât la sfârşitul ostilităţilor. Răspunde

că nu-mi poate da garanţii pentru viitor, nici să-mi precizeze data fixării hotarelor.

Acum însă ungurii nu vor intra în Banat. Cela ne me rassure cu" a demi.1 Îi vorbesc de drepturile noastre. Argumentul istoric invocat de unguri e ridicol. Istoria e o evoluţie perpetuă. Au fost momente când Ungaria a

1 Aceasta nu mă linişteşte decât pe jumătate.

aparţinut Turciei, altele când a fost o provincie austriacă. Recunoaşte şi el că nu e ah argument pe care să-l poată invoca Budapesta.

14 august 1941. Bombardament aerian englezesc de la orele *121A* la 2 noaptea.

Întrevedere cu ministrul Slovaciei, îi arăt că regret că nu ne vedem mai des cu el şi colegul croat. Nu pot să iau mereu eu iniţiativa întrevederilor.

Pare jenat. Invocă o boală. Termină prin a-mi arăta că guvernul german n-ar vedea cu ochi buni ideea reînvierii unei „Fetiţe Entente". îi explic că vizite în doi, între colegi, nu pot avea asemenea interpretări, îi vorbesc de coluziunea maghiaro-bulgară. E foarte prudent şi rezervat, îmi face impresiunea omului care s-a fiert cu ciorbă şi suflă şi în iaurt!

Veştile despre prigoana ungurească contra celor de-ai noştri din Ardeal se înteţesc şi-mi umplu inima de durere. Le denunţ nemţilor, dar fără niciun rezultat.

Seara, din nou bombardament aerian (rusesc).

16 – 19 august 1941. Interesant weekend la Leipzig, Wittenberg, Merseburg, Nauenburg, jena, Weimar, Erfurt, Eisenach, Gotha cu Senta şi copiii. Cel mai încântător e poeticul Weimar (locuim în excelentul Haus Clephant).

La întoarcere, noaptea, alarmă aeriană între orele 1 – 3.

20 august 1941. Dineu la noi cu Woermann, ambasadorul Republicii Chile şi d-na Barros, d-na Solf cu fiica ei contesa Ballestrem, baroneasa von Rheibaben, Kivimäki, soţii Kirchhoher, Langenhan etc. Woermann e cam „blau" 1. Totuşi, în momente liniştite, îmi vorbeşte de stările din Franţa. Politica de colaborare de la Montoire, întreruptă prin debarcarea lui Laval, a ajuns la un punct mort. Berlinul are încredere în Pétain şi Darlan, dar aceştia sunt sabotaţi în opera lor de cei 80% de francezi „gaullistes". La 14 iulie – spre a da un răsunet naţionalist gestului său – guvernul francez, folosindu-se de dificultatea

în care se afla Reichul din cauza războiului contra U.R.S.S., i-a adresat o serie de cereri. A făcut proastă impresie. Una din aceste cereri, întărirea efectivelor la Dakar spre a se opune unei agresiuni britanice, părea justificată. Totuşi nu a fost acceptată pentru că la Berlin sunt priviţi cu multă neîncredere Weygand şi Noguès, amândoi „revanchards".

21 august 1941. Dejun la Seldte, ministrul Muncii, pentru delegaţia română care negociază cu nemţii un acord de muncă şi de asigurări muncitoreşti.

„Cherchelit".

22 august 194L La Woermann. îi cer să extindem activitatea ASTRA culturală din Banatul de Vest şi a convenţiei noastre şcolare din 1933 cu Iugoslavia şi asupra Timocului. Strâmbă din nas. Îi semnalez persecuţiile ungureşti pe tărâmul şcolar şi bisericesc. Tace. Se răspândesc ştiri cu privire la dubla presiune la care este supusă Turcia din partea nemţilor şi a englezilor. Bulgarii mobilizează la frontiera Tracici. I-a venit şi rândul bietei Turcii!

23 august 194L Ceai la Ley (şi la frumoasa sa soţie), tot cu prilejul prezenţei delegaţiei Ministerului nostru al Muncii.

Seara dineu la Adlon, organizat de Langenhan, cu soţii Clodius şi Junker, tânăra contesă Lali Hatzfeldt şi Rieth, fost ministru german la Viena, destinat a înlocui pe Neubacher ca şef al misiunii economice germane la

Bucureşti. Acesta, convins că America, de unde vine, nu va intra în război.

25 august 1941 Englezii şi ruşii pătrund în Iran.

26 august 1941 La Weizsäcker. Îi arăt îngrijorările noastre faţă de zvonurile persistente (lansate de bună seamă de unguri) că Banatul de Vest ar fi cedat în curând Ungariei, îmi dă dezminţirea cea mai categorică, deşi ştie că „ungurii sunt cam nerăbdători". Nu-mi place expresia „nerăbdători", care implică ideea unui angajament luat. îi reamintesc că Führerul şi guvernul german au declarat formal mareşalului Antonescu şi guvernului român că nu se vor stabili frontierele din Sud-Est înainte de terminarea campaniei ruseşti. Pare surprins şi mă roagă să-i repet fraza spre a o nota.

Reînnoiesc cunoscutele noastre argumente şi caut să-i dovedesc absurditatea teoriei cu coroana Sf. Ştefan, îl întreb ce poate să-mi spună despre vizita pe care am aflat că Ducele o face în momentul de

faţă lui Hitler.

Evită să răspundă.

29 august 194L Dejun la colegul elveţian Frolicher, cu soţii Clodius etc.

Acesta din urmă, care pleacă la Bucureşti şi de acolo la Sofia şi Ankara (unde va duce negocieri) este convins că Turcia nu se va da de partea Angliei.

30 august-2 septembrie 194L Leipzigerstrasse. Deschiderea expoziţiei şi a standurilor româneşti. Masă dată de preşedintele expoziţiei Fichte, căruia îi răspunde ambasadorul turc, înălţând un imn prieteniei germano-turce.

Şi în particular îmi spune că marele duşman al Turciei este Rusia, de care englezii nu sunt în stare a o scăpa, ci numai germanii. Unei eventuale presiuni anglo-sovietice Turcia este hotărâtă a-i rezista chiar cu armele.

Ministrul Bulgariei pune însă un semn de întrebare în faţa acestor declaraţii ale lui Gerede. Draganov se teme – sau speră – că turcii se vor alătura englezilor – dacă sunt obligaţi a alege – fapt pentru care ar avea 30 divizii în Tracia. Întăririle militare bulgare ar avea drept scop a răspunde acestei ameninţări.

Excursie cu Senta şi copiii la Bautzen şi în Săchsische Schweiz, cu oprire şi şedere în delicioasa Dresda.

septembrie 1941. Foarte puternic bombardament aerian englezesc de la miazănoapte la 4 dimineaţa. „The heaviest raid with the heaviest bombs" 1, spune B.B.C.

Îmi face o vizită dr. Ernst Hoffmann de la Legaţia Germaniei din Bucureşti, îmi spune că detestă pe unguri şi că e foarte optimist pentru noi.

Situaţia mareşalului Antonescu pe lângă Hitler este astfel încât putem fi siguri că viitorul strălucit al României este asigurat. Din nenorocire avem pierderi mari la Odessa, unde trupele noastre n-au armamentul necesar.

4 septembrie 194L Bombardament aerian rusesc de la orele *9 l/i* la 11! 4 seara.

Slab.

Woermann, la care trec, nu-mi poate da niciun amănunt asupra sorţii viitoare a timocenilor. Consideră preferabil a nu-i pune sub dependenţa culturală a „Astrei" din Banatul de Vest. Despre regimul

şcolar se va informa! Despre turci crede – bazat pe informaţiile aduse de von Papen („în permisie pentru căutarea sănătăţii") – că s-ar lupta cu oricine ar căuta să le încalce neutralitatea – inclusiv Germania. Nu crede să fi fost până acum o presiune britanică prea mare. Cât despre Germania, ea nu cere deocamdată nimic Turciei, căreia vrea să-i ajute a-şi păstra neutralitatea.

j septembrie 1941 Examenul de clasa IV primară al Ilincăi, pe care ea îl trece foarte frumos la Institutul românesc de aci. Te Deum pentru prima aniversare a domniei lui Mihai I şi parastas pentru ostaşii morţi în războiul de faţă (care, după unii, ar fi de 15.000, după alţii, de 40.000; ce nenorocire!).

Am la dejun pe Ministrul plenipotenţiar Schworble (de la Direcţia presei) cu d-na, pe ziaristul Megerle (de la „Borsen-Zeitung") cu d-na – ambii pleacă în România), pe Romulus Dianu (de la „Curentul") etc.

Megerle îmi spune că secretul ungurilor nu este propaganda lor pe temă

1 „Raidul cel mai puternic, cu bombele cele mai grele".

„Istorică" care nu convinge pe nimeni, nici farmecul lor (căci sunt detestaţi în Germania), ci buna lor administraţie şi impresia ce dau că, în acest Sud-Est fluid şi dezordonat, statul unguresc ar reprezenta ceva unitar şi solid, în stare să gospodărească serios teritoriile ce stăpâneşte.

„Daţi-ne şi dv. icoana unei ţări bine închegate, a unui popor unit în simţiri, a unei administraţiuni capabile şi serioase şi atunci puteţi să râdeţi de toată propaganda maghiară". Bine spus. Sunt convins că are dreptate!

8 septembrie 1941 De la miazănoapte la 3 / dimineaţa, cel mai grozav bombardament aerian englezesc. Fluieratul bombelor ce cad (una relativ aproape, la Zoo) şi larma asurzitoare a artileriei antiaeriene nu mai încetează. Este o Walpurgisnacht1. Adunaţi în odaia noastră de culcare cu copiii (treziţi din somn de zgomot dar plini de un curaj admirabil: „ils n'ont jamais été a pareille fete!") 2, fac lectura, cu voce tare, a lui „Tartarin sur les Alpes". Copiii râd şi sufletul lui Daudet s-o fi mirând că, pentru prima oară, vesela lui povestire este citită în timpul unui bombardament. Azi ne ducem să vedem stricăciunile cauzate: două bombe la Zoo, una pe hotelul Eden (unde s-a surpat un etaj), una la teatrul Kleines Haus (s-au spart geamurile

de la toate casele pe un raion întins), altele la Tempelhof, lângă Kaiserallee etc. G. Elefterescu, ministrul nostru la Bratislava, aflat aci, îmi spune că-şi dă seama că am „un post de sacrificiu". Este convins că anglo-saxonii vor câştiga partida. Se întreabă însă, ca şi mine, ce formulă ar avea ei pentru problema rusă.

10 septembrie 194L Atrag atenţia lui Woermann asupra concentrărilor ungureşti de la frontiera noastră şi-i subliniez aroganţa gestului. Pare şi el iritat. Va cerceta şi face demersurile necesare. Îl întreb de ce au venit Horthy, Bardossy, generalul Szombathely (noul şef al Marelui Stat Major unguresc) şi Radolesan (ministrul Justiţiei), îmi spune că nu este încă autorizat „dieses Thema zu beriihren, da dieses Besuch noch ein grosses Geheimsiss ist" 3. Îi descriu ultimele prigoniri şi schingiuiri ungureşti, îi vorbesc, şi de Jdsika, fost deputat în parlamentul nostru, ajuns acum prefect, care anulează singur vânzările făcute de el însuşi, pe vremuri, ale unor parcele de pământ către ţărani români, întreb ce face comisia mixtă

1 „noaptea Walpurgiei".

2 „n-au mai fost niciodată la o asemenea sărbătoare!"

3 „să atingă această temă, întrucât vizita este încă un mare secret".

de control germano-italiană? constată temeinicia plângerilor noastre, şi atâta? Woermann îmi spune că Bârdossy a convocat pe jagow, ministrul Germaniei la Budapesta, spre a-i cere să intervină pentru suprimarea comisiei, care ar face „mehr Schaden" 1 decât bine. Guvernul german este de părere să fie menţinută. „J'abunde dans le mame sens" 2, arătând ce tulburare sufletească ar fi la noi dacă s-ar afla că s-a suprimat această unică speranţă a unui popor asuprit. E de acord cu mine, totuşi Bârdossy insistă, îi spun cum acest om, deşi ministru de Externe pe lângă calitatea de prim-ministru, nu primeşte niciodată pe Filotti. [28] Pare indignat.

Vorbesc apoi de comitagiii sârbi din Timoc, înarmaţi de comuniştii bulgari, şi cer măsuri pentru asigurarea vieţii conaţionalilor noştri timoceni. Cunoaşte chestiunea. Bentzler, reprezentantul Germaniei la Belgrad, a fost la Sofia pentru a coordona acţiunea guvernului bulgar cu aceea a noului guvern Medic din Belgrad în vederea stârpirii „ein fur alle mal" 3 a acestor acţiuni subversive care agită nu numai Timocul ci întreaga Serbie, Muntenegru, Croaţia şi Bulgaria, întreb dacă sunt tulburări cu substrat pur comunist sau

„teintées” 4 şi de naţionalism şi panslavism. Răspunde: „es gibt ein Bischen von alles” 5. Fac o vagă aluzie la credinţa croaţilor că aceste agitaţiuni ar fi oarecum încurajate din Roma, spre a justifica „la mainmise” 6 a Italiei asupra Croaţiei şi a coastei dalmate. Nu relevă aluzia direct, dar admite că cunoaşte aceste interpretări de la Zagreb. Mă informez asupra statutului ce se pregăteşte românilor din Timoc. Sunt 400.000 suflete de români, aşezaţi la hotarul nostru şi de care nu ne putem dezinteresa. Intervenţiilor ce le fac în privinţa situaţiunii lor, din punctul de vedere al învăţământului, nu se răspunde, îmi făgăduieşte „qu'il prendra l'affaire en mains” 7.

11 septembrie 1941 Alfieri se scuză că nu poate accepta o invitaţie la masă la noi pentru săptămâna viitoare deoarece trebuie să plece mâine la Marele Cartier General german, unde a fost chemat de Hitler, iar de

1 „mai mult rău”.

2 „Sunt întru totul de aceeaşi părere”.

3 „o dată pentru totdeauna”.

4 „colorate”.

5 „există câte ceva din toate”.

6 „luarea în stăpânire”.

7 „că se va ocupa de afacere”.

acolo va porni la Roma spre a referi Ducelui, îl întreb dacă aceste deplasări stau în legătură cu vizita Horthy-Bardossy-Szombathely în Germania. Ia un aer surprins. Se preface că ignoră totul şi că această vizită i se pare chiar improbabilă. Răspund că sunt fericit să pot şi eu să-i dau odată o informaţiune, dar, evident, faţă de o atât de neîndemânatică şi totală discreţie, nu mai stărui, îl întreb când crede că se vor stabili frontierele în Sud-Est. Îmi spune că după terminarea războiului cu U.R.S.S., pentru a se putea începe cât mai curând munca constructivă în Europa. Când se va termina acest război? În toamna aceasta se vor lua Petrogradul şi Odessa, prevede el; apoi se va stabiliza un front de iarnă trecând între Smolensk şi Kiev şi la vest de Kiev. La primăvară va începe faza definitivă a acţiunii contra Rusiei. Până atunci se va reface armata germană – oricum epuizată – şi se vor spori contingentele străine, printre care citează pe cele italieneşti şi ungureşti, în cursul anului 1942 nu este exclus să se termine războiul cu Rusia, să se lichideze problema Orientului Apropiat şi să se procedeze la invadarea Angliei.

Mă uit ţintă în ochii lui: „tutto questo nel 1942?” 1 Mai puţin ferm repetă: „tutto questo nel 1942”. îi atrag atenţia că chiar nemţii vorbesc azi de un război de mai mulţi ani. Da, zice el, pentru că au creat atâtea dezamăgiri când spuneau că va fi războiul scurt, încât acum nu mai vor să pricinuiască decepţiuni noi. Dar Alfieri pretinde că, crede că, în 1942 s-ar putea obţine „victoria Axei”, în acest scop trebuie depuse toate sforţările căci, dacă ar dura prea mult timp războiul, comunismul s-ar folosi de oboseala şi amărăciunea generală spre a pune la cale tulburări, ca acelea actuale în Franţa, Serbia şi Ungaria. Acesta ar fi un punct preocupant.

Adaugă: „anche da voi ho sentito che sarebbero dei malcontenti intorno a Maniu” 2. Răspund că la noi este o singură, dar ce este drept mare cauză de nemulţumire: pierderea Transilvaniei de Nord. Nu mai insistă. Nu crede într-o surpriză din partea Turciei. Atitudinea ei va depinde de „cine ajunge întâi la Caucaz”. Prin negocierile ei secrete cu Statele Unite, Japonia pare că deserveşte Axa, căci nu atacă Vladivostokul. Într-adevăr, însă aduce un mare serviciu, căci ţine în loc America, a cărei intervenţiune ar fi „îi piu grande pericole per noi” 3.

1 „toate astea în 1942?”

2 „am simţit şi la dv. că ar fi nemulţumiri împrejurul lui Maniu”.

3 „cel mai mare pericol pentru noi”.

*13 septembrie 1941** Zi plină de melancolie: copiii se întorc la şcoală în

Elveţia şi iarăşi rămânem singuri în casa aceasta mohorâtă, înveselită numai de dânşii. Domniţa Ileana vine pentru câteva zile la noi. Se plânge că în România nemţii nu sunt iubiţi şi că nimeni nu vede utilitatea continuării luptei contra ruşilor, odată Basarabia luată.

14 septembrie 194L Dejun la noi cu Ileana, Anton şi principii Louis j! Ferdinand şi Kyra ai Prusiei. La aceştia apare uşor antinazismul.

15 *septembrie 1941* Idem la noi cu Ileana, principele Friedrich de Hohenzollern şi prinţul Max Egon de Fürstenberg.

17 septembrie 1941 Vizită nunţiului. Crede că scurta şedere a lui Myron

Taylor la Roma ar putea fi în legătură cu oarecari tatonări discrete ale lui

Roosevelt pe lângă Mussolini.

Dineu intim la noi cu Ileana şi Anton, principele şi principesa

Maxi de

Schaumburg-Lippe, d-na von Mutius şi Heinrich Thun-Hohenstein. Toţi cam pesimişti asupra duratei războiului şi a putinţei unei organizări a

Rusiei.

18 septembrie 1941 Dejun la mine pentru delegaţia Ministerului Agriculturii (Pană, Frunzănescu, Marian etc.) cu Moritz şi alţi înalţi demnitari ai ministerelor Agriculturii şi Economiei Naţionale. Moritz foarte binevoitor pentru români.

19 septembrie 194L Chwalkowski vine să mă vadă. Crede că Japonia se înţelege pe sub mână cu U.S.A. Horthy a cerut lui Hitler reconstituirea regatului Sf. Ştefan, dar i s-a răspuns evaziv.

Remit lui Weizsäcker memoriul şi anexele privitoare la tratamentul populaţiei române din Ungaria, împreună cu o notă, care conchid că guvernul din Budapesta, prin nerespectarea angajamentelor solemne luate la arbitrajul de la Viena, a repudiat unilateral sentinţa, dând astfel României dreptul de a-şi reexamina atitudinea. Verbal, arăt că, pe când noi am executat dureroasele clauze teritoriale de la Viena, implicând cedarea leagănului poporului român locuit în mare majoritate de noi, ungurii violează obligaţiunile ce şi-au asumat faţă de fraţii noştri ajunşi din nou în robie. Conform instrucţiunilor primite, reamintesc că nici mareşalul Antonescu, nici guvernul român şi nici un singur român n-au recunoscut vreodată ca definitiv un act care – unic în istorie – trece un teritoriu de sub suzeranitatea statului care reprezintă majoritatea populaţiunii sub stăpânirea unui stat ce nu dispune decât de o minoritate.

Asemenea nedreptăţi – adaug eu – se întâmplă uneori după războaie pierdute, dar niciodată, până acum, în urma unei judecăţi bazate pe examinarea reală a situaţiei. Numai dintr-un sentiment de solidaritate europeană, guvernul român s-a abţinut de a cere, în împrejurările de faţă, redresarea nedreptăţii făcute. Cu atât mai de neînţeles este că guvernul din Budapesta găseşte nimerit a repudia, prin fapta sa, sentinţa al cărei beneficiar a fost. Weizsäcker mă întrerupe spre a-mi spune că regretă a nu fi în măsură a primi, nici dintr-o parte nici dintr-alta, declaraţiuni tinzând a zdruncina arbitrajul de la Viena care, „solicitat, liber şi nesilit (!!!), de guvernul român ca şi de cel ungar, trebuie respectat de amândouă părţile". Răspund că deşi, din nenorocire pentru mine, am fost martor aproape ocular al

tragediei din 30 august 1940 – ziua cea mai neagră din istoria noastră, prefer să nu intru în examinarea condiţiunilor în care a avut loc arbitrajul, întrucât instrucţiunile mele nu privesc trecutul, ci viitorul. Weizsäcker pretinde că ştie că la noi se fac declaraţii oficiale de nerespectare a arbitrajului, dar mă previne că el este cuprins de un „acces de surzenie" când i se vorbeşte în acest sens. Răspund că mi-a mai spus asemenea lucruri şi că i-am dovedit întotdeauna că a fost greşit informat şi că asemenea declaraţii nu au avut loc, deşi – am lealitatea s-o recunosc – toţi românii – de la Conducătorul statului până la cel din urmă locuitor – nu acceptă în sufletul lor această situaţie ca definitivă. Weizsäcker îmi observă că nu caută să ştie ce se petrece în sufletul nostru, dar că tot ce cere este să nu deschidem chestiunea cu el.

Îi atrag atenţiunea că nu guvernul român deschide chestiunea, ci cel maghiar şi că, în ceea ce priveşte tratamentul aplicat conaţionalilor noştri, suntem hotărâţi a păşi treptat la o serie de represalii în diferite domenii. Nu este vorba decât de a aplica ungurilor de la noi măsurile administrative aplicate românilor din Ungaria. Weizsäcker pare iritat. Va supune tot domnului Ribbentrop şi mi se va comunica apoi punctul de vedere al guvernului Reichului. Personal, regretă că i-am înmânat această notă care, prin aluzia la caducitatea arbitrajului de la Viena, în loc de a tinde la aplanarea asperităţilor, alunecă pe o pantă periculoasă. Represaliile sunt un mijloc plin de primejdii şi nu trebuie să ne aşteptăm ca guvernul german să ne încurajeze pe această cale. „Wollen Sie Krieg mit Ungam?" 1 – întreabă el. Răspund că dacă este vorba de un astfel de război, pot să-l asigur că ungurii sunt aceia care îl pregătesc. Dovezi: l) Ei

„Vreţi război cu Ungaria?"

trimit efective slabe în Rusia, spre a-şi păstra armata intactă contra noastră, 2) fac manevre pe frontiera noastră, 3) publică cărţi cu cântece ostăşeşti pentru honvezi în care este insultată România şi cei de la cârma ei şi este propovăduit războiul contra noastră. Weizsäcker rămâne pe gânduri. Se uită la fotografiile ce-i prezint despre uciderea românilor ardeleni, despre dărâmarea până în temelii a bisericilor lor. Recunoaşte că avem dreptate. Guvernul german nu bagatelizează chestiunea. Se va examina cu obiectivitate materialul ce prezentăm. Dar ce problemă insolubilă şi Transilvania! „Wir studieren nunmehr diese Frage, der Reichsaussemninister, Woermann – der ein kluger

mann ist – und Ich, und wir finden ger keine Losung die vorbeiden Seiten als armehmbar betrachtet werden konnte" 1. îl întreb ce s-a vorbit între Hitler şi Horthy, dacă a fost vorba de Banatul de Vest sau de alte chestiuni teritoriale sau militare, îmi răspunde că nu a fost de faţă la întrevedere, dar că, după câte ştie, nu s-au discutat chestiuni teritoriale. Milităreşte, dat fiind strânsa noastră cooperare, n-avem a ne îngrijora de nimic.

2022 *septembrie 1941*. Viena. Cu ocazia deschiderii târgului de mostre, unde avem un pavilion românesc. Dejun la consulat cu Gigurtu, care găseşte că am făcut rău că n-am intrat cu trupele în Banatul sârbesc, ceea ce ne-ar fi dat drepturi la anexarea acelui ţinut. Dar Antonescu ar fi răspuns nemţilor că nu poate încălca teritoriul unui fost aliat. Răspund că sunt de acord cu punctul de vedere al generalului. Gigurtu consideră însă că nu trebuie să fii „sentimental" în politică, mai ales că, atunci când era prim-ministru, [29] a avut dovada precisă că, dacă am fi fost atacaţi de ruşi şi unguri, iugoslavii erau decişi a intra în Banatul nostru şi că masaseră deja trupe la frontiera noastră.

Ceai, cu Senta, la Ileana, în apartamentul ei din Palatul Toscana, Argentinierstrasse. Seara „Brillanten aus Wien" la Akademie Theater.

Este şi un dejun şi un mare dineu la Burg, prezidate de Reichsstaathalter, Baldur von Schirach şi de ministrul de Finanţe, Schwerin von Krosigk.

Şi atunci, şi la vizitarea standului nostru, amândoi îmi laudă cu căldură pe mareşalul Antonescu, „norocul României". Revăd pe Tanner, şeful Partidului Socialist Finlandez, şi pe Oksala. Tanner e indignat de stelele

1 „Studiem acum această problemă, ministrul de Externe al Reichului, Woermann, care este un bărbat inteligent, şi cu mine şi nu găsim nicio soluţie care să poată fi considerată acceptabilă de ambele părţi!"

galbene cu inscripţia „Jude", pe care evreii de aci sunt siliţi s-o poarte.

Consideră aceasta ca „cine Barbarei" 1. După război, Finlanda este dispusă a colabora în cadrul noii Europe, cu condiţia să i se lase dreptul de a se administra în interior cum va voi, fără regim autoritar. Finlandezii nu vor lupta peste graniţele Careliei Orientale. Petersburgul, deşi aflat pe teritoriu finic, este prea mare pentru ca

finlandezii să poată râvni la el.

Ministrul Croaţiei Benzon îmi spune că ministrul Ungariei la Zagreb reproşându-i poglavnicului Ante Pavelić că se pune la cale o nouă Mică înţelegere, acesta i-a răspuns că Mica înţelegere nu se pregăteşte nici la Zagreb, nici la Bucureşti, nici la Bratislava, ci la Budapesta, din cauza prigoanelor contra celor trei naţionalităţi megieşe.

23 septembrie 1941 Reprezint guvernul, la München, pentru parastasul generalului von Schobert, comandantul forţelor germane pe frontul nostru (pe care l-am cunoscut cu prilejul sosirii, tot aci, a generalului Antonescu) şi care a murit acum într-un accident de avion (aterizând pe o mină dincolo de Nistru). Plecăm apoi la Nürnberg şi Rothenburg ob der Tauber, pentru două zile.

26 septembrie 194L Cernak, ministrul Slovaciei, la mine. Pare cam descurajat de poziţiunea atât de bună la Berlin a ungurilor, care „obţin tot ce vor". El crede că li se va da şi Banatul de Vest.

Ia ceaiul cu noi principele Friedrich de Hohenzollern. Conversaţia rulează numai despre decoraţii şi uniforme. Pe seară recepţie la Auslandsklub dată de Schmidt, directorul Presei, şi la care asistă şi Ribbentrop. La un moment dat, Weizsäcker mă ia de un braţ pe mine şi de alt braţ pe Sztojay, ministrul Ungariei, şi pune pe un fotograf să ne fotografieze pe toţi trei împreună. Se adresează nouă: „Aber, bitte, nicht se emst aussehen. Etwas freundlicher lächeln!" 2 Ribbentrop îmi adresează câteva cuvinte amabile şi banale în această zi aniversară a pactului lor tripartit.

27 septembrie 194L Tot cu acelaşi prilej, mare dineu la Ribbentrop (Adlon).

El îmi spune că mişcările subversive din Balcani nu vor avea urmări deoarece vor fi necruţător înăbuşite. Ambasadorul Ritter îmi promite că armata germană nu va mai face cumpărături excesive ca până acum în România, spre a nu ne despuia ţara şi a strica preţurile. Aceasta este voinţa lui Hitler şi a fost comunicată prin Keitel comandamentului

1 „o barbarie".

2 „Dar, vă rog, nu fiţi atât de gravi, zâmbiţi ceva mai prietenos!"

trupelor germane de la noi. Woermann, cam băut, îmi spune că s-a consultat cu Weizsäcker ce trebuie să facă cu reclamaţiunile zilnice ce primesc de la români şi unguri: să le refuze, îndreptându-ne la

comisia mixtă sau să le accepte. Au hotărât să le accepte. Eu: „Sie lesen sie sowieso nicht" 1. El: „Na, ja". Weizsäcker pare impacientat de tergiversările Japoniei. Ribbentrop plin de laude pentru mareşalul Antonescu şi armata noastră.

12*8 – 30 septembrie 194L* Weekend la Magdeburg, Halberstadt, Wernigerode.

Brocken, Guedlinburg.

l octombrie 1941. Trec la Erdmannsdorff. îl întreb ce e cu Banatul de Vest.

Răspunde că nu este actuală chestiunea. Insist: sau s-a luat o hotărâre sau s-a luat una care se va anunţa mai târziu, îmi spune – cam jenat, am impresiunea – că la această întrebare nu este în măsură a-mi da un răspuns. Aparenţele mă fac să cred că deciziunea a fost luată principial şi nu ne este favorabilă, îi vorbesc de memoriul ce am remis lui Weizsäcker în privinţa Transilvaniei, îmi arată că memoriul este în studiu, dar se fereşte de orice apreciere. Aduc vorba de Porţile de Fier şi de Timoc. Rămâne vag.

Trec la Schmidt – Presă, îi dau ultimul număr din „Hungarian Quaterly" şi alte articole injurioase ale ungurilor la adresa noastră. Părea că reacţionează.

2 octombrie 1941. Primesc următoarea telegramă de la Mihai Antonescu:

„Pentru străduinţa credincioasă pe care aţi pus-o slujind interesele ţării şi ajutând guvernul în împlinirea răspunderii ce are, Regele v-a acordat «Steaua României» în gradul de Mare Ofiţer, pe care v-o trimit prin curier. Regret că nu vă pot înmâna personal această decoraţiune şi vă rog ca odată cu mulţumirile mele pentru sprijinul ce ne daţi prin munca dv., să primiţi o cordială strângere de mână".

octombrie 1941. Vorbesc cu Martins despre stadiul actual al chestiunii Dunării. Nu pare a şti care va fi statutul politic viitor al Porţilor de Fier.

4 octombrie 1941. Cu prilejul şederii aci a unchiului Barbu Catargi, dăm un dejun cu contele Seher-Thoss, vicepreşedintele Union Clubului (al cărui membru sunt), generalul Dalwig, principesa Wrede etc.

„Oricum nu le citiţi".

5 octombrie 194L Curse, cu unchiul Barbu Catargi, la Hoppegarten şi dineu la Union Club. Stau mult de vorbă cu bătrânul

conte Wedel, ultimul ambasador german în Austro-Ungaria.

6 octombrie 194L Generalul jienescu, subsecretarul de Stat al Aerului, se află în Germania, spre a cere avioane, căci am prăpădit aviaţia noastră în luptele din Ucraina. I se oferă un dejun la Haus der Flieger, iar eu dau un dineu în onoarea lui. La plecare, îmi spune că tot ce s-a ales sunt unele promisiuni vagi din partea mareşalului Göring.

Aflu acreditarea mea şi ca ministru la Copenhaga.

7 octombrie 194L D-nele Veturia Octavian Goga şi colonel Brătescu sunt la

Berlin spre a reprezenta femeile române la congresul organizat de Reichsfrauenführung. D-na Scholtzklink ne invită la un mare dineu oficial pe care ea, ca Reichsfrauenführerin, îl oferă delegatelor străine.

8 *octombrie 194L* Mare recepţie dată de noi feministelor. Se rulează şi filme româneşti. Tot înaltul personal de la Auswärtiges Amt este de faţă (Erdmannsdorff, Schmidt, Twardowski, Fabricius) şi ziarişti ca Megerle etc.

10 octombrie 1941 Dăm un mare dejun la legaţie, la care asistă A. Rosenberg, Schickedanz, d-na Scholtzklink cu soţul, d-na Paul, ambasadorul Italiei şi d-na Alfieri, d-nele Goga şi Brătescu, generalul Jienescu, ministrul Finlandei şi d-na Kivimâki etc. Rosenberg îmi spune că va fi ministru al ţinuturilor de la Est, dar că va conduce administraţia de la Berlin, Lohse fiind numit Reichsführer la Riga, Koch la Kiev şi Schickedanz la Tiflis. Neubacher va fi şeful organizaţiunii economice (fiind înlocuit la noi de Ried). Cere să tratăm bine pe germanii din Transnistria. Schickedanz îmi spune că dacă ne apropiam mai devreme de Germania, evitam arbitrajul de la Viena.

11 octombrie 1941 Mă duc la Obergruppenführer Lorenz şi-l rog să nu strecoare şi nemţi indezirabili printre refugiaţii români din Bucovina adăpostiţi la Gleiwitz şi care sunt repatriaţi acum la noi. Promite.

13 octombrie 1941 Dejun la ambasadorul Italiei şi d-na Alfieri, în vila lor de la Wannsee. El nu-şi ascunde decepţiunea că Rosenberg (pe care-l invitase când dejunase la mine) s-a decomandat în ultimul moment.

Crede că principalele obiective ale campaniei ruse vor fi atinse înainte de iarnă, dar că armata rusă nu va putea fi distrusă nici Caucazul ajuns înainte de primăvară. Apoi va începe un mare atac contra poziţiilor engleze şi războiul va lua sfârşit odată cu anul 1942. O

revoluţie în permania este exclusă. Neînţelegerile dintre Ribbentrop şi Himmler n-au importanţă – dacă într-adevăr există – căci Hitler are o astfel de autoritate încât ţine pe toţi în frâu.

5 octombrie 1941» înainte de a pleca, cu automobilul, la Copenhaga, îl împreună cu Senta, spre a-mi prezenta scrisorile de acreditare, trec încă Io dată pe la Erdmannsdorff (fostul meu coleg de la Budapesta, locţiitor de subsecretar de Stat la Auswărtiges Amt). Îmi spune să plec liniştit.

Nici chestiunea Banatului de Vest, nici vreo altă problemă privitoare la noi nu este acută. Ca noutate: Scapini va fi desemnat probabil ca reprezentant oficios la Berlin al guvernului de la Vichy. Germanii vor jhumi un consul general la Vichy, altul în Maroc, în Algeria şi la arseille.

jPlecăm. Poposim peste noapte în caracteristicul Rostock.

6 Octombrie 1941. Sosirea în Copenhaga, după ce am străbătut cu autojmobilul Seelanda şi ne-am oprit în pitorescul Koege şi la Roskilde! (St.

— Denis al dinastiei daneze). Aflăm îmbucurătoarea şi mândra veste că [trupele noastre au luat Odessa, după lupte crâncene şi, din nenorocire, foarte sângeroase pentru noi. Coborâm la tradiţionalul Hotel d'Angleterre. Suntem cuprinşi de farmecul dulce şi senin al adorabilei capitale l! daneze, care plăcuse atât de mult mamei, când venise aci, în tinereţea ei, cu bunica mea, şi pe care o cunoaştem încă din 1935, când am fost pe aci cu Robert şi Ala. Consulul nostru general onorific, Olav Kongsted, şi amabila lui soţie, se pun cu totul la dispoziţia noastră şi ne dau indicaţiuni preţioase. Atmosfera este hotărât ostilă germanilor, care, în ciuda pactului lor de neagresiune cu guvernul din Copenhaga, au pătruns cu forţa în Danemarca la 9 aprilie 1940. Cu toată discreţia ocupărei nemţeşti, danezii nu pot privi fără firească strângere de inimă cele două santinele de la poarta hotelului unde şade generalul Liitke, comandantul trupelor de ocupaţie, precum şi steagul cu hakenkreuz1 care fâlfâie deasupra aceluiaşi imobil.

Iii 7 *octombrie 194L* Vizită la şeful Protocolului, ministrul plenipotenţiar Oscar Exholm, care mă pune la curent cu ceremonialul de aci şi-mi mijloceşte audienţa tradiţională la ministrul Afacerilor Străine, Eric Scavenius.

Dejunăm la celebrul „Krogs Fiskerhus", de pe chei.

zvastica.

18 octombrie 1941. Scavenius, care mă primeşte, este acelaşi care era ministru al Afacerilor Străine şi în timpul primului război mondial şi pe care-l vedeam apoi la Societatea Naţiunilor. Inteligent, liberal, germanofil dar hitlerofob, are o conversaţie generală plăcută şi aşteaptă cu jind vremurile când democraţia va domni din nou în Europa.

19 octombrie 194L Excursie cu automobilul de-a lungul mării, pe Strandveg, până la Helsingor (Elsinore), unde vizităm din nou castelul Kronborg şi evocăm silueta melancolică şi neurastenică a lui Hamlet. Apoi turneul clasic la Fredriksborg şi Fredensborg (unde Christian IX aduna pe copiii şi nepoţii lui de pe toate tronurile Europei într-un cadru idilic şi patriarhal).

20 – 27 *octombrie 1941*. O săptămână de vizite oficioase *avânt la lettre* (au propre et au figure) 1. În aşteptarea întoarcerii la Copenhaga a reginei (care ţine numaidecât să ne primească împreună cu soţul ei), fac cunoştinţa şefilor de serviciu de la Ministerul Afacerilor Străine (instalat în frumosul castel Christiansborg), extrem de simpatici (secretarul general Svenningsen, directorul politic Hvass, subşeful Protocolului Hoegh-Guldberg etc.), precum şi a colegilor mei prezenţi în Copenhaga. Dintre aceştia, notez pe ministrul Germaniei, Cecil von Renthe Fink (dejun la el la 24 octombrie), al Turciei, Sevket Fuad Kececi (dejun la el la 27 octombrie), şi al Suediei, baronul C. Hamilton.

28 octombrie 1941. Audienţa la regele Christian X al Danemarcei şi Islandei, pentru remiterea scrisorilor de acreditare. La ora 10, vine să mă ia şambelanul baron E. Gyldenkrone (un bătrân surâzător), într-o trăsură de gală şi mă conduce la palatul Christiansborg. Gardă în curte, care prezintă armele, în palat sunt primit de alt şambelan, colonelul T. Hage, care mă precede, Gyldenkrone rămânând la stânga mea. Urcăm scara monumentală. Sus, altă gardă de onoare prezintă armele. Mă aşteaptă mareşalul Curţii, contele de Trampe, care prin multe săli mă conduce în anticamera Tronului, unde se află aliniaţi toţi înalţii demnitari ai Curţii pe care mi-i prezintă. Apoi merge să mă anunţe suveranului. Cele două porţi se deschid şi intru în sala Tronului, în mijlocul sălii stă înaltul (l, 94 m) rege Christian X, în mare uniformă, cu cordonul şi colanul ordinului Carol I. îi remit scrisorile mele de acreditare şi pe acelea de rechemare ale predecesorului meu [30], cu câteva cuvinte, prin care-i transmit

„La propriu şi la figurat".

salutul cordial al suveranului meu formulând urări pentru dânsul, Casa sa e (i care regele Mihai I este atât de aprobe înrudit, şi Danemarca. Răspundife (franţuzească cu tare accent germanic) mulţumindu-mi, rugându-mă stransmit salutările sale regelui meu şi făcând urări, la rândul său, pentru rege, familia regală şi România, îmi spune că vin în clipe triste pentru

Şanemarca, pe care armata germană, violând pactul de neagresiunecheiat, a atacat-o la 9 aprilie 1940. S-a încheiat apoi un acord care

Ivgardează suveranitatea ţării şi care este, de bine, de rău, respectat.

and se încearcă o violare a acordului „je suis la je proteste et je rappelle

urs engagements" 1. îi arăt admiraţia mea pentru atitudinea sa demnă, îjjpntru prestigiul său datorat atât înaltei sale personalităţi, cât şi trecutjilui milenar al dinastiei sale şi care explică cum, în Copenhaga nu simţi trupele de ocupaţie, ci numai prezenţa regelui. – „c'est aussi pourquoi je ne quitte pas un seul jour Copenhague. Inutile de vous dire avec quelle knpatience attends le depart de ces gens-la!" 2 îi reamintesc de vizita sa triumfală la Paris, în primăvara 1914, alături de Poincaré, când l-am văzut prima dată. „Comme c'est loin tout cela" 3. Apoi l-am văzut la

Monte Carlo. – „En train de jouer à la roulette, naturellement. Cela ciest deja beaucoup plus preş" 4. Mă întreabă ce am văzut din Danemarca.

Î vorbesc de Fredensborg şi de Roskilde, locurile unde a trăit şi unde cflihneşte acum Christian IX, răsstrăbunul după mamă al regelui Mihai I.

— F (r „Ah, oui, Fredensborg, comme c'est beau, comme c'est paisible" 5. –, pomme c'est vieille-Europe" 6 – adaug eu. – „Et oui! Nous n y

1: ibitons plus depuis quelques armées, car c'est trop loin et nous n'avons r îs assez d'essence pour les autos" 7. În rezumat, om simplu, amabil, demn.

ry *royal* (nu în sensul Wilhelm II s-au Carol II, ci în acela al regilor ngliei şi Italiei, ai adevăraţilor regi). Sunt condus apoi în apartamentele ginei Alexandrina, în anticameră, şeful ei de cabinet, şambelanul

1, sunt aici, protestez, şi le amintesc de angajamentele lor".

e! LTot din această cauză nu plec nicio zi de la Copenhaga. Inutil să vă spun cu oft1 ta nerăbdare aştept plecarea acestor oameni!"

„Cât de îndepărtate sunt toate acestea".

„Jucând la ruletă, fireşte. Asta e mult mai aproape".

da, Fredensborg, cât e de frumos şi de liniştit".

Cât e de asemănător cu Europa din trecut".

Da! Nu mai locuim acolo de câţiva ani, pentru că este prea departe şi nu avem cestuia benzină pentru maşini".

Hansen, şi doamna de onoare, d-ra de Sehested. Sunt primit de regină.

Simplă, extrem de amabilă, tres grande dame1. Conversaţie liberă şi nesilită. Îi spun între altele: „Le ministre de Roumanie devra, sans doute, re sider plutot a Berlin, mais la ministresse ne voudra plus quitter Copenhague" 2. Regina: „Font-ils toujours de la bonne musique a Berlin" 3.

Îi spun că da. „Ah, ils en ont encore le joint et le temps! „1. Mă întreabă de copiii. Îi spun cât am admirat reprezentaţia de balet de la operă, unde era şi ea. „Îl faudra venir tres souvent a Copenhague" 5. Mă întorc cu acelaşi ceremonial acasă, pe când Senta pleacă la castelul Amalienborg, unde este primită de regină. Rămâne „tout-a-fait sous le charme de la reine" 6, care i-a vorbit cât se poate de gentil şi amical.

La prânz, întrunim pe subşeful Protocolului Guldberg, pe ministrul Danemarcei la Bucureşti şi doamna Biering şi pe consulul nostru cu soţia.

Apoi ne înscriem la membrii familiei regale.

29 octombrie 1941 Plecarea din Copenhaga şi întoarcerea la Berlin.

30 octombrie 194L înapoiez vizita lui Mohr, ministrul Danemarcei.

l noiembrie 1941. La Woermann. Nu crede că, cu toată violenţa discursului Roosevelt, Statele Unite să se gândească la declararea războiului contra Germaniei, îi aduc la cunoştinţă noi cazuri de sălbatice prigoniri ungureşti contra fraţilor noştri din Ardealul ocupat, îmi spune că s-ar fi furat o valiză diplomatică unui curier ungur pe teritoriul român şi că la Budapesta vor să creeze un „incident". Berlinul nu vrea însă să melodramatizeze cazul – dacă chiar s-ar adeveri.

André d'Humières, sosit la Berlin „pour affaires", dejunează la

mine, „en tête-à-tête”. Îmi spune că 80% din francezi sunt „gaullistes”. Weygand, cu care a luat masa în Africa de Nord (probabil Alger), nu-i poate vedea pe nemţi. Uciderea ostaticilor a revoltat toată Franţa. „L’heure de la France sonnera encore” 7. Despre „la débâcle française” o atribuie unei „mefiance

1 „foarte mare doamnă”.

2 „Ministrul României va trebui, fără îndoială, să locuiască mai mult la Berlin, dar doamna ministru nu o să mai vrea să plece din Copenhaga”.

3 „Tot mai fac muzică bună la Berlin?”

4 „Mai au încă mijloace şi timp pentru asta”.

5 „Va trebui să veniţi foarte adesea la Copenhaga”.

6 „cu totul fermecată de regină”.

7 „Ora Franţei va veni iarăşi”.

generale (patron vis-à-vis de l’ouvrier, ouvrier vis-à-vis du patron, droite à l’egard de la gauche etc.)” 1, care a făcut că nimeni nu voia să se bată.

Pétain, Darlan, Laval, toţi sunt buni francezi şi aşteaptă să bată ceasul Franţei. Fiecare are rolul său, şi unele roluri sunt ingrate!

Seara, iau masa la Megerle, de la „Berliner Borsenzeitung”. Comeseni deştepţi şi conversaţiune interesantă. Pun întrebarea cum se poate împăca noul spirit european, a cărui introducere se doreşte, cu naţionalismele exasperate de azi ale mai tuturor ţărilor. Megerle crede că, după război, particularismele se vor atenua, fiecare stat făcând concesiunea particularismului său în favoarea comunităţii. Răspund că aceasta a fost şi speranţa Societăţii Naţiunilor, dar că a fost zadarnică. El crede că de data aceasta va fi un misticism, care a lipsit atunci. Cernak, ministrul Slovaciei, întreabă care va fi ideea de bază („der Grundgedanken”) a acestui misticism. Megerle este de părere că va fi „realizarea noii formule de dreptate socială”. Cu drept cuvânt, Cernak observă că o idee socială, cum este „naţional-socialismul”, nu este suficientă ca misticism. Religia ar putea da acest caracter, dar regimul din Germania este contra religiei.

Megerle neagă acest punct. Führerul vorbeşte de „Dumnezeu” în discursurile sale, dar consideră religia ca „cine Privatsache eines jeden” 2. De altfel se îndoieşte ca omul modern să poată fi însufleţit de ideea religioasă ca acel din Evul Mediu. Admiră, ca toţi germanii, pe francezii: „Ich wiinsche der Deutsche wiirde den Menschen

menschlicher, das Ich human, behandeln, wie es der Franzose tut" 3. Dar ce cinism, ce brutalitate atavică, atunci când vorbeşte de cehi: „Wir haben den Fehler begangen ihnen zu schnell die Ziindholzehen in der Hand zu geben, wie den Kindern. Jetzt miissen wir sie ihnen aus der Hand abreissen, kosten

was es moge" 4. Tăcere la comeseni.

3 noiembrie 1941 Cam tardiv îmi înapoiază vizita Draganov, ministrul Bulgariei. Se scuză şi îmi promite că va rămâne mult, „um alles gut zu

1 „ruina franceză" o atribuie unei „neîncrederi generale (a patronului faţă de muncitor, a muncitorului faţă de patron, a dreptei faţă de stânga etc".

2 „o chestiune privată a fiecăruia".

3 „Doresc ca germanul să trateze omul mai uman, aşa cum face francezul".

4 „Am comis greşeala de a le da prea repede chibriturile pe mână, ca şi copiilor.

Acm trebuie să le smulgem din mână cu orice preţ".

machen" 1. Nu ştie că, rămânând mult, el „verschlechtert die Sache" 2 pe lângă mine! Se vede că are ordin de la Sofia (poate după indicaţiuni din Berlin) de a strânge raporturile cu reprezentantul României, probabil spre a şterge impresiunea defavorabilă produsă la noi de vizita Filov la Budapesta. Draganov îmi face calde protestaţiuni de amiciţie a Bulgariei pentru România. După reglementarea chestiunii Cadrilaterului, a cărei rezolvare o atribuie propriilor sale merite (căci el ar fi explicat lui Hitler că Bulgaria cere graniţa din 1913 – „kein Quadratkilometer mehr, aber auch keiner weniger" 3 – pentru a stabili o pace definitivă între cele două popoare, pecetluită prin retragerea bulgarilor din nordul Dobrogei), nimic nu ar mai despărţi România şi Bulgaria, care şi-ar putea chiar retrage santinelele de la frontieră. Nu este deci nebun guvernul din Sofia, pentru a căuta o alianţă secretă cu Ungaria – care nu i-ar putea procura absolut niciun avantaj. Găseşte că arbitrajul lui Bruns tulbură oricum puţin atmosfera. Ar trebui să scoatem procesul de pe rol şi să ne înţelegem amical, nefiind vorba de o chestie de bani. Răspund că sunt de acord cu dânsul. Fără a intra în fondul chestiunii, ţin numai să remarc că, dat fiind marea jertfă ce am făcut pentru a câştiga prietenia Bulgariei, socotesc că ar fi fost mai elegant din partea guvernului din Sofia să nu se mai tocmească asupra

sumei – relativ modeste – de un milion lei cerută de noi, mai ales că „plaie d'argent n'est pas mortelle" 4. Îmi dă dreptate. Vorbim apoi politică generală. Nu ştiu dacă din convingere sau din calcul, şi fără nicio încurajare din parte-mi, îmi descrie în culori sumbre poziţiunea Axei. Războiul va dura foarte mulţi ani. Nu întrevede nici măcar terminarea campaniei contra Rusiei. Sovietele îşi vor reconstitui forţele dincolo de Ural şi, graţie ajutorului anglo-american, vor continua la infinit gherilele. Germania va fi obligată a păstra forţe numeroase de-a lungul unui front de 3.000 km, fără a aminti de restul Europei ocupate, unde tulburările vor merge crescând. Nu crede că Japonia va interveni. Socoteşte probabilă o debarcare americană la Dakar. Relaţiile Italiei cu slavii din Balcani şi grecii se înrăutăţesc. Frontiera din Macedonia dezavantajează pe bulgari. Cu toate stăruinţele ei, Italia nu va

1 „pentru a face ca totul să fie bine".

2 „înrăutăţeşte situaţia".

3 „niciun kilometru pătrat mai mult, dar niciunul mai puţin".

4 „rana provocată de bani nu e ucigătoare".

căpăta Salonicul, care s-au va rămâne al grecilor, sau va fi luat de nemţi, sau va fi dat bulgarilor. Recunoaşte că s-a înşelat asupra Turciei. Dar atribuie noua ei atitudine numai neaşteptatelor succese militare germane.

În urma acordului de astă-vară, Turcia a retras acum mai multe divizii din Tracia. În fond însă, tot s-ar rezerva pentru anumite ipoteze. Nu ar fi exact că misiunea Clodius la Ankara ar fi dat rezultate favorabile. Livrările de crom nu vor începe decât pe la mijlocul lui 1943. Ultima dată Ciind a vorbit cu von Papen, acesta nu s-ar fi /arătat/ mulţumit de turci.

Grigore P. Carp vine să mă vadă. Din conversaţiile avute cu fruntaşi ai vieţii economice germane, a ajuns la concluzia că atmosfera aci s-a îmbunătăţit enorm pentru noi şi în defavoarea ungurilor.

oiembrie 194L Primesc vizita lui Brandsch, fruntaş sas din Ardeal şi fost subsecretar de Stat [31], trimis aci în misiune de guvern spre a pleda cauza noastră în numele populaţiunii din care face parte, îmi face declaraţiunile cele mai leale. Povesteşte următorul amănunt edificator asupra politicii germane din trecut faţă de noi: cred că prin 1923, fiind la Budapesta, a fost convocat într-o zi de contele Welczek, ministrul Germaniei. Acolo a găsit pe contele István Bethlen, pe atunci

prim-ministru, care i-a propus o luptă dusă în comun de minorităţile maghiară şi săsească contra guvernării româneşti. Brandsch declară că a refuzat în mod indirect, arătând că saşii sunt prea puţin numeroşi pentru a întreprinde o acţiune în cadrul statului român, dar că, dacă ungurii vor să pornească o mişcare, s-o pornească, ei fiind mai mulţi la număr.

frec la Erdmannsdorff şi cer ca guvernul Reichului să silească pe unguri ifil pune în libertate pe învăţătorul ardelean Ion Butnariu, aruncat la temniţă împreună cu mai mulţi preoţi români pentru că s-au plâns comisiunii tpixte germano-italiene din Cluj împotriva prigoanelor ungureşti – deşi îilcest drept de a se plânge le este recunoscut oficial. Aduc vorba şi despre îl wonul, revoltător, pus în circulaţie de unguri, după care românii din Ardealul ocupat ar urma să fie strămutaţi peste Nistru. Erdmannsdorff mă Asigură că nici când nu s-a gândit un om serios la aşa ceva.

noiembrie 1941 Mulţumesc lui „Presse Schmidt" pentru osteneala ce şi-a (Hat spre a sili pe unguri la un armistiţiu de presă de şase săptămâni, îmi leclară că, în urma protestelor mele, a obligat guvernul ungar să suprime ijJThe Hungarian Quarterly". Îi sugerez să facă acelaşi demers şi în prifyinţa lui „Nouvelle Revue de Hongrie", al cărei ultim număr îi predau, a în care se duce o campanie injurioasă contra „ortodocşilor" din Ungaria

(i. e. românii) şi se anunţă publicarea – de către Galdi şi Makkai – a unei „Istorii a românilor". Ameninţ şi eu cu o „Istorie sinceră a naţiei ungureşti".

8 noiembrie 1941. Noaptea aceasta a avut loc un foarte violent atac aerian englez contra Berlinului. A început la ora 9 /i seara – pe când mă aflam la teatru – şi a ţinut până la *llvi*. „Printre picături" (adică bombe!), m-am întors iute acasă cu automobilul. Pe la ora *2¥i* noaptea s-a sunat din nou alarma şi bombardamentul a ţinut până la ora 4 (/*i*. Se pare că au fost vreo 300 avioane, între altele au căzut trei bombe în cartierul Moabit, nu prea îndepărtat de legaţie, astfel încât am fost azi dimineaţă să văd pagubele. O casă alături de spatele imobilului în care se află adăpostită provizoriu capela noastră şi-a avut faţada dărâmată de sus până jos de o bombă căzută în stradă. Toate ferestrele din împrejur sunt ţăndări.

Te Deum la capela noastră pentru regele Mihai şi întoarcerea trupelor noastre victorioase din Bucovina, Basarabia şi Transnistria.

Apoi primirea coloniei la legaţie. La şampanie, rostesc cam următoarele cuvinte: „Suntem toţi aci atât de strânşi sufleteşte încât nu este nevoie de cuvântări spre a ne împărtăşi unii altora simţămintele. Este o vrere a sorţii – poate cu rost mai adânc – că ostile noastre biruitoare se întorc la căminuri în ziua în care-şi serbează patronul numelui tânărul nostru Rege. Să dea Dumnezeu să fie într-un ceas bun: şi pentru fericirea domniei suveranului nostru, şi pentru împlinirea nădejdilor din inimile noastre. Cu acest gând vă rog să ridicăm paharele în sănătatea Regelui şi pentru slava şi propăşirea ţării noastre. Trăiască neamul românesc cu Regele şi Armata sa".

9 noiembrie 1941» La cină, seara, la consilierul meu de presă Ovidiu Ciordaş-Ciurdariu (fiul martirului ardelean din 1918). Mediu gazetăresc: Paul Schmidt (directorul Presei), Fischer (de la „SudOst Echo") şi corespondenţi străini. Schmidt, foarte călduros, îmi promite să reacţioneze foarte energic ori de câte ori ziarele ungureşti ne vor ataca. Pretinde că a şi făcut-o zilele din urmă.

10 noiembrie 194L Friedrich de Hohenzollern se anunţă pentru seara, la masă, la mine. Se plânge că Meissner i-a scris pentru a-l mustra fiindcă a conferit mareşalului Antonescu ordinul Casei sale, ceea ce ar fi oprit de regimul naţional-socialist. Hohenzollern e indignat. Când străbunicul său a cedat Prusiei principatul de Hohenzollern, şi-a rezervat acest drept.

În acord bilateral nu se poate anula de unul singur. „Se lange Preusseni Hohenzollern ist – und es stent noch da – verzichte Ich nicht auf ieses wir feierlich erkanntes Recht" 1. Tres Comte de Chambord! 2 Se plânge de asemenea că „regimul" nu dă voie junelui său fiu să-şi poarte niforma de sublocotenent în armata română, primită de curând. Măoagă cel puţin să obţin de la Antonescu să ceară nemţilor a-l autoriza a duce la noi. Vorbind de o căsătorie a regelui Mihai, îmi spune, în reacăt, că acesta va trebui să-i ceară consimţământul, în calitatea sa de el al Casei Hohenzollern *l d membrie 194L* Sosirea ministrului Economiei Naţionale, Marinescu, şi – delegaţiei noastre economice, a cărei preşedinţie am fost rugat s-o preau. Dejun intim, la Adlon, dat de Funck, colegul său german. Apoi seară Alessandro Stradella" la Deutsches Operahaus, urmată de o serată veselă i prelungită cu ansamblul operei şi alţi actori şi actriţe la Kameradschaft ei deutschen Künstler. Această combinaţie de membri de guvern şi liplomaţi de o parte, şi de „cinema stars" de alta este savuroasă. Funk,

Dorpmüller (ministrul Comunicaţiilor) şi subsecretarii Ministerului Economiei Naţionale, plus Clodius, sunt „cum îi stă nu numai românului, ci şi neamţului mai bine". Cântă în cor, scandând vechile lor refrenuri studenţeşti cu lovituri de pumn date în masă. Atmosferă cordială. Subsecretarul de Stat von Honnecker (Wehrwirtschaft) 3, care este general, se urcă în picioare pe bancă spre a face „prosit" cu un alt ofiţer, care se crede obligat a se urca şi el pe un scaun pentru a bea cu superiorul său.

— Ar putea exclamă: „La Reichsregierung s-amuse" 4. Marinescu pare cam uluit. Mă întreabă într-una: „Mă rog, aşa sunt ei întotdeauna?" *oiembrie* 1941. Coroană la altarul căzuţilor în război. Dejun oferit de mine, la care participă: Funk, Marinescu, Puhl (viceguvernator de la leichsbank), Neumann (secretar de Stat pentru „Vierjahresplan" 5 al lui Göring), Jagwitz şi Hanneken (subsecretari de Stat la Wirtschaftsministerium) 6, ambasadorul Hassel, miniştrii plenipotenţiari Rieth şi

„Atâta timp cât Prusia este în Hohenzollern – şi se mai află acolo – eu nu enunţ la acest drept ce ne-a fost recunoscut în mod solemn".

„Chiar contele de Chambord!"

Economia de Război

„Conducerea Reichului se amuză".

„Planul de patru ani" 1 Ministerul Economiei

Clodius, consilierul de legaţie Junker, baronul Wilmowski (ginerele lui Krupp), Ilgner (I.G. Farbenindustrie), Reinhardt (de la Wirtschaftsministerium), Blessing (de la Reichsbank), Brandsch şi ai noştri. Se desemnează lupta. Ei ne cer toate cerealele şi petrolul. Noi, care avem un credit îngheţat aci de 300 milioane Rmk, cerem import de tractoare şi armament pentru a compensa petrolul şi prestaţiile ce facem armatei germane de la noi. Seara banchet imens (150 – 200 persoane) la Kaiserhof dat de Funck.

13 noiembrie 194L Dejun la Clodius şi, seara, plecarea lui Marinescu.

15 noiembrie 1941 Cocktail la ducele şi ducesa George de Mecklenburg.

Apoi dineu cu Clodius şi d-na, contesa Hatzfeld şi Langenhan.

17 noiembrie 194L Sub preşedinţia lui Clodius se întâlnesc cele două delegaţiuni economice română şi germană. Se expun principiile generale.

Nemţii cer sporirea exportului nostru de cereale şi petrol în Germania, iar noi cerem acoperirea deficitului de 300 milioane Rmk prin import de mărfuri (în special tractoare mari şi armament) din Germania, spre a pune capăt inflaţiunii şi dezechilibrului economic de la noi. Se accentuează primejdia reprezentată de cumpărăturile masive şi la preţuri exagerate efectuate de trupele germane la noi. Se decide continuarea lucrărilor în cadrul a 4 subcomisiuni.

18 noiembrie 194L Dejunează la noi: principesa Margareta de Hohenzollern şi fratele ei principele moştenitor George al Saxoniei (preot catolic), ducele şi ducesa Georg zu Mecklenburg cu fiica ducesei: principesa Irina (Nina) de Isemburg născută Tolstoi, principele şi principesa Elena Biron de Courlande.

19 noiembrie 194L Dejun la noi: Weizsäcker, Erdmannsdorff, von Stauss

(vicepreşedinte Reichstag), Cernak (Slovacia) cu soţiile, Frolicher (ministrul Elveţiei), Care (Charge d'Affaires Spania), Steensen-Leth (Charge d'Affaires Danemarca), pictorul profesor Hommel cu soţia sa sculptoriţa Barbara von Kalkreuth, d-na Schworbel (blonda soţie a subdirectorului Presei de la Auswărtiges Amt) şi colaboratori de ai mei. Weizsäcker îmi propune să mai prelungim armistiţiul de presă cu ungurii. Va primi mâine pe directorul Presei ungar, Ullein Reviczky (desemnat ca viitor ministru al Ungariei aci) şi-i va vorbi şi lui în acest sens. Ar regreta plecarea lui Sztdjay care, „astfel cum îl ştim", este preferabil unui necunoscut. „Unui pătimaş", rectific eu. Formalităţile tehnice pentru reînnoirea pactului antikomintern [32] şi pentru noile adeziuni nu sunt terminate încă. S-ar iţea să nu fie mântuite până la data aniversară de 26 noiembrie. Sunt vitate la solemnitate: Italia, Japonia, Spania, Manciuko, China (guver1 de la Nanjing), România, Slovacia, Croaţia, Finlanda, Danemarca, Igaria şi Ungaria. Vor semna miniştrii de Externe.

noiembrie 1941 Viena. Inaugurarea expoziţiei de artă ţărănească mâncască. E de faţă şi Buşilă, ministrul Comunicaţiilor. Avem un neert cu Filarmonica din Bucureşti, dirijată de Georgescu, şi remarbilului pianist Dinu Lipatti, o reprezentaţie de filme româneşti, un jun la Baldur von Schirach (Statthalter) 1.

embrie 194L Dineu de economişti la Rieth (penultimul ministru rman la Viena, care ia succesiunea lui Neubacher ca şef al misiunii onomice germane la Bucureşti). Sunt de faţă: Puhl, vice-guvernatorul

ancii Reichului, Ministerialdirektor Moritz (acela care, la izbucnirea tilităţilor, a împărţit, în patru ore, tuturor germanilor cărţile lor de mente), Clodius şi delegaţii noştri economici. Masă şi vinuri rafinate, obilier vechi! La Rieth o uşoară afectaţiune de „parisien" şi cosmopolit.

desprinde la toţi voinţa de a ne suge toată vlaga economică, fără ntra-prestaţiune, nici măcar de natură politică.

embrie 1941 Sosirea vicepreşedintelui de Consiliu Mihai A. Antoscu la Anhalter Bahnhof. Steaguri româneşti, companie de onoare, unt de faţă Ribbentrop şi toţi demnitarii superiori de la Auswărtiges mt, precum şi fruntaşii coloniei. Din nenorocire, „îi marque mal" 2. Şi uce prea multe daruri – ca orientalii: icre, bomboane de la Capşa, oarţe, icoane ruseşti etc. Altminteri amabil, dar neexperimentat şi de primejdios optimism. La ora *III/i* are loc la Reichskanzlei semnarea înnoirii pactului antikomintern şi noile adeziuni. Ribbentrop pozează ceala „britanică", dar în loc de „aisance" 3 apare complexul de inferioate. Totuşi această adunare îi măguleşte vanitatea şi se crede etternichul acestui „Wiener-Kongress" sau Bismarckul Congresului din erlin din 1878. Ciano îngrăşat şi fără obişnuita exuberanţă. Suita sa selă ca şi când le-ar merge bine italienilor. Bărdossy palid şi subţire ca lamă de cuţit. De o afabilitate extremă cu mine, îmi cere veşti despre mei. Serrano Suñer foarte simpatic. Are aerul franc şi simplu. Tuka, guvernator.

face impresie proastă".

dezinvoltură".

premierul slovac, are capul unui episcop (poate pentru că şeful său de stat Tiso e eclesiastic!). E însă cam bătrân şi uzat de cei nouă ani de închisoare pe care i-a făcut sub cehi. Popov, bulgarul clasic, greoi dar cu picioarele pe pământ, îmi vorbeşte, într-o românească perfectă, despre anii săi de studii la noi şi de vremea petrecută în Bucureşti, ca ministru al Bulgariei. [33] Lorkovic, ministrul de Externe croat, e un tânăr de 32 ani. Amicul meu Witting reprezintă Finlanda, al cărei ministru de Externe este. Vorbim cu el şi Hakkarainen, care-l însoţeşte, de cunoscuţii ce avem în Helsingfors. Nu pare deloc încântat de a fi aci. Finlanda face război bolşevismului, dar vrea să evite cu orice preţ o declaraţiune de război a Angliei sau duşmănia Americii. Se teme ca gestul de azi să nu fie considerat la Londra şi Washington drept o provocare. Scavenius – fin, distins – are aceleaşi sentimente şi a venit la Berlin călcându-şi pe inimă. Ică Antonescu, cum am zis, nu prea

marchează bine. Alt soi de oameni au reprezentat România la congrese în trecut. Discursurile ce urmează, diferite în formă, identice în fond. Cruciada contra bolşevismului. Scavenius stăruie că Danemarca nu e beligerantă, dar nu poate refuza participarea la această manifestaţiune. Spre decepţiunea probabilă a Aliaţilor, Ōshima (Japonia) şi Serrano Suñer (Spania) fac une charge a fond1 contra Sovietelor. Bârdossy, slab, revine asupra „Ungariei milenare" şi are cutezanţa de a vorbi de lupta contra comunismului din 1919. Cu multă prezenţă de spirit, Ică Antonescu îi taie efectul, adăugând un pasaj la declaraţiunea ce pregătise, în care aminteşte că România, care a început lupta contra bolşevismului în 1919, o va continua până la capăt, sincer şi fără vorbe goale. Ribbentrop vorbeşte mai mult de Anglia decât de Rusia. Se vede că ar vrea să transforme pactul antikomintern într-un pact antibritanic şi că vede în adunarea de azi prefaţa unui congres al noii Europe conduse de Reich. În atmosferă pluteşte un vag parfum genevez. Traducătorii îşi fac oficiul ca la Societatea Naţiunilor. Până şi numele lui Beneš este pronunţat de mai multe ori (în discursul lui Tuka, care are ineleganta de a ataca violent pe fostul său şef de stat, acum căzut). Dejun la Adlon: doar şefii de delegaţie, şefii de misiune respectivi şi înalţii demnitari din Wilhelmstrasse. Sunt între Clodius şi Rintzlen. Prezint cât de mulţi oameni lui Antonescu.

Tuka şi Lorkovic mă roagă să le procur întrevederi particulare cu Anto

1 „atac".

nescu. Tuka promite să vină în vizită la Bucureşti. Seara dau un dineu lui Antonescu, cu Davidescu, restul delegaţiei, legaţia şi Sextil Puşcariu, preşedintele Institutului românesc.

f *noiembrie 194L* Mare banchet la Kaiserhof. Discursul lui Ribbentrop are ca scop a reţine Japonia pe panta unui acord cu U.S.A., pe Statele Unite de pe panta alunecării în război şi pe Finlanda de la o încetare a luptei.

Amabilităţi Franţei. Argumentare adresată Angliei spre a-i dovedi că nu mai are nicio şansă: deci, indirectă invitaţiune de a sta de vorbă.

Seara organizez un dineu pentru Antonescu, cu Funck (ministrul Economiei Naţionale), Puhl (viceguvernatorul Băncii Reichului), Luther (subsecretar de Stat la Auswărtiges Amt), Killinger (ministrul

Germaniei la Bucureşti), miniştrii plenipotenţiari von Erdmannsdorff, Clodius, Smend şi Neubacher, consilierul de legaţie Bülow, Obergruppenführer1 SS Lorenz, ziariştii Megerle şi Rudolf Fischer, Davidescu etc. Din păcate Antonescu vine târziu de la o întrevedere cu Göring şi pleacă devreme, chemat de Ribbentrop, astfel încât nu are timpul a se întreţine cu comesenii.

noiembrie 1941 Dimineaţa, Antonescu şi cu mine depunem o coroană la altarul căzuţilor în război. Companie de onoare.

Dejun la Hitler. Sunt între Dietrich, Reichspresseleiter2 şi ministrul Germaniei la Bratislava. După dejun Hitler ne duce la o hartă a operaţiunilor din Africa de Nord, unde un general se străduieşte a ne demonstra că, deşi raportul de forţe este 5 la 3 în favoarea Angliei, trupele britanice ar fi fost puse pe fugă şi partida – deşi nu încă terminată, n-ar putea fi câştigată de Anglia.

La ora 6, audienţă la Hitler. Suntem de faţă: M. Antonescu, eu, Ribbentrop, Killinger, Meissner, Smend (ataşat pe lângă Antonescu) şi Schmidt (interpretul). Antonescu vorbeşte în limba franceză. După un salut călduros din partea mareşalului Antonescu, exprimă recunoştinţa României pentru ajutorul dat în lupta contra Rusiei, fără de care România nu ar fi putut niciodată lua înapoi Basarabia şi Bucovina de Nord. Promite că vom face toate eforturile pentru a intensifica exportul de grâne şi petrol în Germania. Cere ajutorul lui Hitler pentru a evita o inflaţiune exagerată la noi, care poate duce la falimentul economic al

comandant de grupă.

Şeful presei Reichului.

ţării. Cere de asemenea ajutorul lui pentru normalizarea relaţiunilor cu Ungaria. Nu vrea să insiste asupra detaliilor, dar sunt incidente grave zilnice, iar poporul românesc a răbdat peste marginile permise unui popor ce-şi respectă onoarea. Cere sfatul lui Hitler dacă România poate strânge relaţiile cu vecinii ceilalţi. Cu Bulgaria, de pildă, deşi aceasta ne-a luat teritoriu românesc, ceea ce dovedeşte că nu suntem egocentrici. Cu Slovacia şi Croaţia, fără nicio „pointe" 1 contra vreunui alt stat. Întreabă care este politica Reichului faţă de problema ucraineană, spre a şti şi noi ce atitudine să luăm faţă de ucrainenii de la noi. Românii socotesc pericolul biologic slav prea mare spre a nu dori ca să se suprime orice nucleu de stat în vechea Rusie, în jurul căruia să poată învia, într-o formă sau alta, marea Rusie. Hitler răspunde că are

pentru mareşalul Antonescu cea mai mare admiraţiune, cel mai profund respect, cea mai sinceră prietenie. Este legat sufleteşte de el, ca de Mussolini. Pentru dânsul a rupt orice legătură cu Garda de Fier. Nu a fost o hotărâre uşoară de luat. Dar odată Codreanu mort, a constatat că urmaşul său nu e de acelaşi nivel. Faptul că a refuzat să vină la Berlin a fost concludent. De altfel Antonescu este singurul om /bărbat/ în România. Un popor nu poate produce în acelaşi timp doi bărbaţi de acest format. Din punctul de vedere economic ne cere un efort la cereale, căci Germania are nevoie de ele nu numai pentru consumul propriu, ci şi pentru a putea ajuta pe alţii, ca finlandezii de pildă, cărora le-a dat acum 75.000 tone. Ne cere de asemenea un efort la petrol. E un efort greu, dar care se face „ein fur alle mal" 2 şi care va dura cel mult doi ani, căci peste doi ani nu mai poate rezista Anglia. Din partea sa ne promite ajutor: Banca Reichului ne va pune la dispoziţie encaisse3 metalică pentru acoperirea emisiunilor iar trupele germane vor fi treptat retrase din România. 5.000 soldaţi germani au şi primit ordinul să plece imediat. În chestia ungară sunt mari dificultăţi, în 1940 România era ameninţată de ruşi, unguri şi bulgari, iar Germania nu era, atunci, în măsură să ne trimită o singură divizie în ajutor – şi ar fi fost nevoie de multe divizii. „Darum habe Ich dem damaligen König den dringenden Rât erteilt ei solie unbedingt und unter

1 „înaintare în teritoriu străin".

2 „o dată pentru totdeauna".

3 valorile în aur şi argint care, în băncile emitente, servesc drept garanţie bancnotelor.

allen Umständen mit den Nachbarstaaten zu einer Verständigung kommen" 1. Desigur că sacrificiile au fost dureroase. Dar trebuie înţeleasă acum şi poziţia Germaniei. Românii invocă principiul etnic, dar ungurii pe cel istoric. Că ungurii au sau nu drepturi istorice nu discut. Dar ei *cred* că le au, şi credinţa fanatică este un element de care trebuie ţinut seamă.

Am spus odată unui ungur: „nu mai vorbi de Ungaria milenară că vorbesc şi eu de Germania milenară şi atunci vă înglobez în Reich".

Totuşi ei sunt îndărătnici şi se înflăcărează pentru drepturi pe care probabil că nu le au. Mi-ai vorbit de Ucraina. Nu voi tolera niciodată reînvierea Rusiei Mari. Voi suprima pe vecie ceea ce ai numit foarte just pericolul biologic slav. Pentru aceasta îmi trebuie o Germanie tare, o Finlanda tare, mai ales o România tare. Aş putea

ridica pretenţii asupra peninsulei Kola (care are nichel), dar o las Finlandei, cu condiţia s-o colonizeze. Eu însumi voi aduce la Est populaţii germane de la Vest, unde nu există primejdie biologică. Repet: vreau o Românie puternică. Mi se va răspunde: „ca să nu fiţi singuri a lupta cu ruşii?" La rândul meu răspund: „da". România poate lua Odessa. Dar trebuie ca ţinuturile acestea să fie populate de români. Priviţi deci şi chestiunea Transilvaniei în acest cadru larg. Eu am adus în Germania pe germanii din Tirolul de Sud, deşi acest ţinut este „o perlă". Nu cer stăpânirea Basarabiei pentru că acolo sunt şi germani. „Pot să-ţi declar însă că am toată prietenia pentru poporul român şi că voi face tot ce-mi stă în putinţă spre a câştiga şi eu prietenia poporului român!" La un moment dat a spus: „Am trei duşmani: evreii, ruşii „und leider die Engländer" 2 şi că Moscova şi Petrogradul vor cădea în cursul iernii.

noiembrie 1941. Regele Mihai şi Regina-Mamă Elena petrec ziua la Berlin, în drum spre Florenţa. Povestesc regelui conversaţia mea cu regele Danemarcei. Observă: „Au făcut acolo ce au făcut la noi, nemţii", îi relatez pe scurt conversaţia cu Hitler şi dorinţa lui de a ne câştiga prietenia. Regele: „Deocamdată pot să-ţi spun că o pierde definitiv".

Antonescu îmi spune că Göring şi Ribbentrop i-au făcut promisiuni aproape precise în chestia Transilvaniei. Popov i-ar fi oferit restituirea Silistrei!

1 „De aceea, i-am dat regelui de atunci sfatul imperios de a ajunge la o înţelegere cu statele vecine, neapărat şi în orice condiţii".

2 şi, din păcate, englezii.

7 decembrie 1941 Japonia a atacat azi insulele Filipine şi Hawaii. Războiul european se transformă în război mondial.

9 decembrie 194L Woermann îmi spune că este iminentă starea de război între Statele Unite şi puterile Axei. Întreb dacă America va declara războiul sau Germania, îmi răspunde că nu ştie. Deci, va fi probabil Germania.

10 *decembrie 1941* Japonezii cufundă vase americane şi engleze. Asist la şedinţa delegaţiilor economice româno-germană. Nemţii cer livrări masive de cereale şi petrol, dar fac dificultăţi la fier şi cărbune. Fac dificultăţi mari şi pentru acordarea unui credit pentru furniturile de armament sau a unei cantităţi de aur pentru acoperirea inflaţiei de la noi (datorite întreţinerii armatei germane). Ce amărăciune!

11 decembrie 194L Discurs Hitler la Reichstag. Anunţă declaraţia

de război către America şi alianţa germano-italo-japoneză pentru combaterea Statelor Unite şi a Angliei (nu a Rusiei) „până la victoria finală". Ton agresiv: îl face pe Roosevelt nebun „ca Wilson", aminteşte ironic de soţia sa. Aplauzele – în general moderate – sporesc când face o aluzie neplăcută la adresa Suediei (care n-a ajutat Finlanda). Vorbind de războiul contra Rusiei, pomeneşte de participarea noastră, după slovaci şi unguri! Pretinde că Odessa a fost luată de trupe germano-române (când n-a fost decât un singur batalion german acolo!). Pare puţin neliniştit de nemulţumirile interne, căci ameninţă pe „defetişti" cu ştreangul! În general, sentiment de oarecare îngrijorare. Faţa sumbră şi încordată.

Seara prezidez din nou delegaţia noastră. Aceleaşi dificultăţi, deşi Clodius se arată mai înţelegător în privinţa aurului şi creditului.

Se confirmă scufundarea în zona Pacificului-Singapore a lui „Prince of Wales" – cel mai frumos şi modern vas de război englez – şi „Repulse".

12 decembrie 1941 Friedrich de Hohenzollern la mine. E preocupat că

Hitler nu-l mai lasă să confere ordinul casei sale. Fiecare cu grijile lui!

13 decembrie 1941 Succese engleze în Libia şi – din nenorocire – ruseşti la Moscova şi mai ales la Marea Azov. Zi dureroasă: după ce Anglia a declarat război Finlandei, României şi Ungariei, Germania a silit guvernul Antonescu să declare Americii că se consideră în stare de război. Clodius îmi confirmă că a fost un demers al lui Killinger la Bucureşti în acest sens. Dar ungurii s-au mărginit să rupă relaţiile fără a declara războiul. Ca să-i răsplătească probabil s-a dat ungurilor un al doilea „Ritterkreuz zum Eisernen Kreutz" 1 (pe când la noi – care am luptat cum am luptat – nu are această decoraţie decât mareşalul Antonescu). Dumnezeu să ne ajute ţara şi neamul, pe calea primejdioasă şi dureroasă pe care un destin nemilos ne-a împins!

Conversaţie penibilă cu Clodius, care stăruie pentru cereale. Se pare că tot nu le-am dat destul. Din Bucureşti se rezistă curajos. Dau un „Bierabend" 2 pentru ambele delegaţii.

decembrie 1941 Japonezii înaintează în Malaya, ruşii în Ucraina, englezii în Libia. Ni s-a cerut să venim în ajutor trecând forţele noastre de ocupaţie dintre Bug şi Nipru dincolo de Nipru.

decembrie 1941 Plăcut dejun la colegul suedez cu tânăra

principesă Louise de Prusia şi principesa Margaret de Hessa (născută Campbell Gedes), precum şi o frumoasă contesă de Werthern. Conversaţia interesantă şi veselă.

Seara, muzică şi supeu la baroneasa von Rothkirch cu împărăteasa Hermine, văduva lui Wilhelm II, deşteaptă, cultă, amabilă, şi fiica şi ginerele ei, principii Karl Franz Joseph şi Henriette de Prusia.

decembrie 1941 Şi ungurii au fost siliţi să declare război Americii.

Întrevedere cu Unterstaatssekretăr3 Luther de la Auswărtiges Amt. Este foarte mulţumit de modul cum tratăm minoritatea germană. Mai puţin mulţumit de conversaţia sa cu Brandsch, care i-a vorbit de o uniune vamală. A refuzat să trateze cu o persoană neautorizată o chestiune atât de delicată! Am anunţat pe Antonescu de acest demers insolit al lui Brandsch. Regretă că guvernul nostru a acordat saşilor dreptul de a forma un partid naţional-socialist, căci acum se cred cetăţeni de prima categorie în România. Gestul e frumos şi Germania e recunoscătoare, dar din punctul de vedere politic se creează dificultăţi, căci germanii din Ungaria se vor agita şi ei. (Prin urmare preferă să nu se dea toate drepturile saşilor decât a crea dificultăţi Budapestei!). Se plânge de Basch, conducătorul germanilor din Ungaria, care nu este aşa de disciplinat ca Andreas Schmidt de la noi. Acesta „ascultă cu strictеţe toate ordinele din Berlin", pe care le primeşte tocmai prin intermediul lui Luther. Cu guvernul

1 „Cruce de cavaler, pe lângă Crucea de fier.

2 „seară de bere".

3 subsecretar de Stat.

ungar, Germania are multe dificultăţi din pricina tratamentului minorităţii germane.

Se pare că japonezii ar fi debarcat la Borneo.

Negocierile economice cu Germania continuă a merge greu. Ne dau puţin fier şi ne cer multe cereale!

18 decembrie 194L Plecarea de vacanţe în Elveţia.

19 decembrie 1941 Sosirea la Lausanne (Lausanne Palace), unde găsim pe

Sanda, venită de la şcoala ei.

20 decembrie 194L Geneva, unde întâlnesc pe Gafencu, care-mi spune că, fără a face opoziţie guvernului, a preferat să se instaleze aci spre a marca limpede că nu se solidarizează cu cele ce se petrec în ţară

şi a putea astfel, mai târziu, apăra interesele României. Este convins că Germania pierde războiul, că Rusia va avea marele rol în Sud-Est – spre nenorocirea noastră – şi că el este singurul bărbat de la noi care va putea sta de vorbă cu ruşii şi salva „ceea ce va mai putea salva". Din păcate, ruşii vor cere nu numai linia Molotov, dar şi cele trei braţe ale Dunării. Nu vrea însă să ia atitudine de „rebel" ca Tdea. Crede că va putea aduce servicii în Elveţia, unde deja ziariştii genevezi se grupează în jurul lui, arătându-se refractari propagandei ungureşti. Regretă că nu mai sunt ministru în Elveţia. Se pare că şi guvernul elveţian m-ar regreta, succesorul [34] făcând prea mult pe germanofilul şi repetând tot ce i se spune.

Trec la Rolle să iau pe Iorgu de la Rosey şi mă întorc la Lausanne, unde între timp a sosit şi Ilinca.

21 decembrie 1941 – 7 ianuarie 1942. St. Moritz Dorf (Kulm Hotel) cu

Sanda [Senta] şi copiii. Schi, odihnă, destindere morală. Copiii au mină excelentă. De semnalat: excursie la Davos; concursuri se schi (ai mei capătă medalii!); două întrevederi cu prinţul Nicolae, întristat de exilul său şi foarte anglofil. Crede că Anglia ne-ar apăra contra poftelor moscovite.

1942

8 – 9 ianuarie 1942. Berna (câteva ore). Lahovari crede Germania pierdută.

Ca să nu se prăbuşească, trebuie să facă pace cu Rusia („Doamne fereşte" – întrerup eu – „căci ar fi şi pe spinarea noastră") sau pace cu Franţa (la care zice că are instrucţii a lucra). 11 desuadez. Să nu ne vârâm între germani şi francezi. Nici ruşii, nici alţii nu vor să se împace acum. Neam dobândi numai resentimente dacă ne-am închina unei acţiuni ce nu se poate termina decât printr-un eşec.

j suntem mişcaţi de primirea afectuoasă a foştilor noştri colaboratori din Berna.

I Ne despărţim de Iorgu şi Ilinca, care pleacă la şcolile lor din Gstaad.

Ijlu Sanda ne continuăm drumul spre Geneva, de unde ne va duce automobilul lui Dinu Hiott la Vichy. Dejun la Gafencu, unde cunosc pe Karl Burckhardt. Se pare că acesta a aflat că s-ar lucra în Germania la l constituirea unui guvern militar, cu Weizsäker la Externe. Gafencu crede l că ar trebui de pe acum adresate englezilor şi

americanilor memorii l despre problemele noastre, căci ei vor câştiga războiul şi ungurii ne-o vor şi lua înainte. Spre a interesa pe englezi la soarta noastră trebuie să fim la l marea deschisă. Deci Uniunea balcanică. Am fi un hinterland al Greciei.

J Ne-am reîntoarce la gruparea Sud-Estului în jurul Bizanţului. Am pierde punct de vedere cultural, îndepărtându-ne de Apus, dar am avea în efectiv intrând într-o zonă ce intersectează marile puteri maritime idiale. Replica mea: dar bulgarii? Ei ar sabota – ca şi în trecut – o e uniune în care sârbii, grecii şi noi – iar nu ei – am avea cuvântul nutărâtor. Gafencu socoteşte că trebuie făcute şi de către ceilalţi sacrificii în folosul Bulgariei spre a o câştiga planului nostru.

Iwrie 1942. Cu automobilul la Lyon, unde întâlnim pe Dinu Hiott, cu care dejunăm, şi apoi la Vichy (Hotel des Ambassadeurs). Cordială primire. Mai toţi membrii legaţiei – cu şeful în frunte – sunt foşti I colaboratori ai mei. Atmosferă apăsătoare însă, printre toţi aceşti diploinaţi, ziarişti, aventurieri refugiaţi în săliţele scunde ale hotelului, lâdevărată „potiniere" 1 cu intrigi şi lucrături. Bakăch-Bessenyey, ministrul lungariei, pe care-l întâlnesc, regretă tensiunea dintre ţările noastre, reculnoaşte imposibilitatea situaţiunii actuale şi preconizează o uniune finalistă: România, Transilvania, Ungaria.

tiuarie *1942*. Plecarea cu trenul la Paris.

Ianuarie 1942. Paris (Ritz). Tristeţea de a revedea oraşul drag sub locupaţiunea duşmanului. Pe Rue de la Paix trece o companie germană.

«Pe asfaltul străzii fără vehicule răsună jalnic zgomotul cizmelor vrăjmaşe şi al ordinelor militare strigate în glas străin. În faţa edificiilor publice şi

„Loc unde se bârfeşte".

a marilor hoteluri santinelele germane. Peste tot steaguri germane, încolo linişte. Vădită grijă de corectitudine şi chiar de curtoazie la învingători care, chiar la teatre şi restaurante, par complet ignoraţi de parizieni.

Resemnare? Obişnuinţă? Teamă? Dispreţ istoric faţă de „vainqueurs", cum îi numesc fără înconjur. Aud la Comedie Française, în spatele meu, la adresa unui grup de nemţoaice, îmbrăcate după gustul lor: „encore des femmes de vainqueurs, celles-la!" 1 Ce se petrece în sufletul acestui popor mut, odinioară atât de orgolios şi neastâmpărat? Va reînvia poporul francez, sau e agonia lentă a unui

bătrân fără vlagă? Eu cred în reînvierea Franţei nemuritoare, după grozava ei eclipsă şi carenţă actuală. Bucuria de a arăta Parisul Sandei, care pare încântată – în felul ei rezervat şi aparent rece. Teatre bune (ca „Marie Stuart" la Montparnasse şi „Hyme ne e „de Bourdet, la Michodiere). Şase restaurante de mâna întâi au rămas la nivelul de înainte de război (La Tour d'Argent, Lape rouse, Maxim's, Drouant, Larue, Lucas). Întuneric beznă noaptea.

19 ianuarie 1942. Colegul slovac Cernak crede că vizita lui Ribbentrop la Budapesta a avut drept scop a îndemna pe unguri să participe efectiv, la primăvară, la ofensiva pe Frontul de Est. Vizita ar fi durat 3 zile în loc de 5. Woermann mă asigură că nu s-a făcut acolo nimic dăunător intereselor României. Nu s-ar fi atins chestiuni teritoriale. „De altfel nu sunt asemenea chestiuni pendinte, deoarece arbitrajul de la Viena «ist schön gefällt» „2. Replic: „Dv. consideraţi sentinţa pronunţată, iar noi considerăm chestiunea deschisă". Întrebându-l de Banatul de Vest, îmi spune că nu s-a luat nicio „hotărâre nouă". Roagă să nu ne impresionăm de faptul că vizita lui Ribbentrop a fost urmată la aşa scurt interval de vizita Ciano: este doar o coincidenţă.

23 ianuarie 1942. Gerede, ambasadorul Turciei, la mine. Mă întreabă dacă am auzit şi eu zvonurile despre o acţiune germană prin Turcia. Răspund afirmativ, adăugând însă că la Wilhelmstrasse aceste zvonuri sunt categoric dezminţite. Nici el nu crede în temeinicia lor, deoarece Germania nu are interes a avea un nou teatru de război, dat fiind că Turcia s-ar împotrivi cu armele în mână trecerii trupelor germane prin teritoriile ei. Crede că bulgarii stau la pândă spre a ataca Turcia şi a-i smulge Adrianopol şi Tracia turcească.

1 „şi astea sunt neveste de învingători!"

2 „s-a dat".

Ianuarie 1942. Inaugurez Expoziţiunea de artă populară românească la Stuttgart. Rostesc un discurs stăruind asupra unităţii de limbă, folclor şi artă pe întreg teritoriul locuit de români. Expoziţiunea foarte reuşită.

Statthalten dă un dejun în onoarea mea, iar eu organizez o recepţie.

Ianuarie 1942. Cocktail la ducele şi ducesa George de Mecklenburg, cu prilejul aniversării fiicei lor principesa Nina von Isenburg. Kivimäki îmi spune că la Helsinki nu se scontează o victorie

germană asupra Rusiei în vara ce vine.

Ianuarie 1942. Lungă convorbire cu Weizsäcker. Prevede că, în curând, englezii îşi vor pierde toate posesiunile din Extremul Orient şi că, Birmania urmând a fi atacată de japonezi, Indiile se vor proclama de sine stătătoare. Cum şi în Rusia vor fi succese decisive la vară, ar trebui logic ca Anglia să vrea pacea. Totuşi orice gest de conciliere ar fi inutil din cauza încăpăţânării lui Churchill. Îmi arăt părerea că Churchill nu este atât conducătorul opiniei publice engleze cât exponentul ei. El este convins că Turcia nu se va lăsa antrenată în război contra Germaniei, care la rândul ei nu are intenţii agresive în această direcţie. Revendicările ruse, expuse lui Eden, la Moscova, sunt în mare parte juste. Ruşii au cerut frontierele din iunie 1941 (deci şi linia Molotov în Basarabia şi Bucovina), precum şi privilegiul de a întreţine garnizoane în Bulgaria cu exercitarea unui drept de protectorat (cerere adresată şi lui Hitler de Molotov, când a venit la Berlin), ceea ce ar implica în mod logic asigurarea unei legături directe prin Dobrogea. Spre deosebire de pretenţiile formulate la Berlin, s-ar cere acum îndepărtarea familiei regale bulgare, dreptul de control asupra Strâmtorilor şi a unei zone din Iran. Ca singură excepţie asupra frontierelor din 1941, ruşii ar admite crearea unei Polonii independente, fără a se pronunţa însă cu privire la concesiunile teritoriale la care ar fi dispuşi să consimtă în acest scop. Întreb cum se face că bulgarii, cunoscând aceste cereri, se feresc totuşi de a intra în război contra Sovietelor. Weizsäcker îmi spune că se invocă mereu „afinităţile slave". Vizita regelui Boris la Budapesta n-ar fi actuală. Vorbesc cu indignare de proiectul ungar de anulare a reformei agrare din Transilvania.

Ceai la prietenele noastre principesele Wrede, cu prilejul plecării colegilor sud-americani, care, după conferinţa de la Rio, au rupt relaţiile cu Germania.

Ianuarie 1942. Dejun la noi cu principele şi principesa Maxi Schaumburg-Lippe, contesa Werthern, dl. şi d-na Friis, Frolicher, tante Marie de

Kettenburg, tinerii principi de Hessa etc. Ambasadorul Braziliei, Freitas-Valle şi ministrul Uruguayului, Sampognaro cu fiicele sale, s-au scuzat în ultimul moment, Direcţia protocolului cerându-le să nu mai iasă în lume după ruperea relaţiilor.

28 ianuarie 1942. Dejun la Twardowski, directorul Secţiei

culturale de la

Auswărtiges Amt şi dineu la soţii von Studnitz (ea a trăit câtva timp în Bucovina) cu Agathe Ratibor şi sora ei contesa Praschma, soţii Horstmann, principesa Şoim etc.

29 ianuarie 1942. Vizită la Speer, arhitectul oraşului Berlin şi înfăptuitorul ideilor edilitare şi arhitectonice ale lui Hitler. Vorbesc cu el de necesitatea construirii unui palat nou al legaţiunii, demn de România.

Dejun la noi cu directorul Protocolului şi baroana von Dornberg, ducele şi ducesa George de Mecklenburg cu fiicele lor (una fiind Nina principesa Isenburg), Ritchers (ministrul Suediei), tante Marie de Kettenburg, soţii Oyarzabal de la Ambasada Spaniei, soţii Strack (Protocol), König (Legaţia Elveţiei) etc.

30 ianuarie 1942. Dejun la noi în onoarea baronesei şi baronului Weyssenhofer (numit consilier de propagandă culturală pe lângă Legaţia Germaniei din Bucureşti) cu M. şi Gr. Manoilescu, Seelschopp (referent pentru legături muzicale cu străinătatea la Ministerul Propagandei), Puşcariu etc.

Seara dineu la soţii Friis cu principesa Vera Konstantinovnaia a Rusiei, principele şi principesa Maxi Schaumburg-Lippe, principesa Agathe Ratibor, principele Schaumburg-Lippe tatăl, contesa Praschma etc.

1 februarie 1942. Ceai la ministrul de Interne Frick. Recitări de actorul

Heinrich George şi muzică. Sanda pleacă la şcoală la Clarens, după vacanţe.

2 februarie 1942. Primesc vizita principelui Christian Schaumburg-Lippe, referent pentru România la Ministerul Propagandei.

Dejun la noi cu Dassler, Kirchholtes, Gigurtu, Bujoi, Ungewetter etc.

Gigurtu îmi vorbeşte de „anarhia" de la noi. Crede că, după campania rusă, nemţii îl vor lăsa să cadă pe Antonescu.

3 februarie 1942. Parastas de trei ani pentru mama.

Cernak, la mine. Foarte îngrijorat de poziţia Ungariei care, graţie sprijinului italian şi a îngăduinţelor germane, a ajuns să aibă singura armată intactă în Sud-Est (România şi Slovacia slăbite de război, iar Croaţia de tulburări interne), cu care va putea, la momentul oportun,

să îndeplinească „des faits accomplis” 1.

Dejun la Heinrich şi Ema Thun Hohenstein, cu ducele şi ducesa George de Mecklenburg. Ceai la Dassler, preşedintele lui „Getreidestelle”. Dineu la colegul danez Mohr.

brwrie 1942. Dejun la ambasadorul Hassel.

bruarie 1942. Dejun la Alfieri cu Violeta Soragna şi soţul ei.

binarie 1942. La Weizsäcker. Cer ca reţeaua de căi ferate din Transnistria să fie încredinţată administraţiunii româneşti. Semnalez din nou persecuţiile ungureşti contra fraţilor noştri de dincolo, cărora nici naţionalitatea maghiară nu li se recunoaşte, în ciuda angajamentelor luate la Viena.

Dejun la noi cu ambasadorul Italiei şi d-na Alfieri, principele şi principesa Maxi Schaumburg-Lippe, principele şi principesa di Soragna, Gigurtu, Bujoi, Nicky Crissoveloni, contele Manzoni etc.

La Dornberg. Mi se anunţă sosirea iminentă a mareşalului Antonescu.

Programul recepţiei. Insistenţe să se dea colanul ordinului „Carol!” lui Göring şi Ribbentrop (unul din autorii arbitrajului de la Viena!). Explic imposibilitatea, ordinul în acel grad fiind rezervat şefilor de stat.

Dineu la soţii von Scheliha, cu contele şi contesa Bismarck (născută Hoyos), baronul şi baroneasa von Holtzing, contele şi contesa Hoyos, Maxi şi Helga Schaumburg-Lippe etc.

ebruarie 1942. Plecarea în tren special la Sniatyn pentru întâmpinarea mareşalului Antonescu.

februarie 1942. Sosim, cu o întârziere de trei ore, la frontiera română.

Este ora 2 noaptea. Aşteptăm pe Mareşal: eu şi ataşatul militar (colonelul Gheorghe) de partea românească, şeful Protocolului Dornberg şi gauleiter Gerland de partea germană. Antonescu este însoţit de mai mulţi ofiţeri, frunte cu colonelul Davidescu, fostul meu ataşat de la Budapesta, de illinger şi ataşaţii militari germani.

uarie 1942. Pe drum spre Marele Cartier german mareşalul Antonescu i citeşte memoriul pe care-l va remite lui Hitler. Preocuparea sa de i. oetenie – a nu slăbi milităreşte România pe Frontul de Est cât timp îi cunoaşte aportul militar al Ungariei şi Bulgariei (care par a se înţelege

Ij în secret contra noastră). Redactat curajos. Fac o singură

critică. În „Fapte împlinite”.

memoriu se cere armament nu numai pentru a lupta contra ruşilor ci şi a ungurilor (şi a „oricui”) dacă nu ar fi alt mijloc de a se redobândi frontierele noastre etnice. Nu este aceasta oare o inabilitate diplomatică?

A cere arme pentru a lupta contra ungurilor? îndoit motiv de a nu ni se da, căci nemţii nu vor să ne luptăm cu ungurii, ci doresc pace în Sud-Est. Nu mă opun ideii de a mă lupta contra duşmanilor noştri, în împrejurări prielnice, dar ce interes de a anunţa aceasta oficial la Berlin? în al doilea rând, noi cerem nemţilor să ne facă dreptate, anulând sentinţa arbitrală de la Viena (datorită lui Ribbentrop), dar adăugăm că dacă ei nu vor să ne-o facă, vom duce război contra ungurilor (ca să frângem hotărârea germană!) ca şi a „orişicui”. Este aceasta oare foarte abil? „Toute verite-n est pas bonne a dire” 1. Mareşalul ţine însă la proza lui „Ică”!

Asist la o foarte interesantă conversaţiune Antonescu-Killinger. Mareşalul cere ca toate tratativele guvernului român privitoare atât la chestiunile economice cât şi la întreţinerea trupelor germane aflate în România să fie duse personal cu Killinger. Acuză pe Neubacher de a face afaceri, iar pe generalul Schobert (comandantul trupelor germane după plecarea lui Hansen) de a minţi (i-a spus că ar mai avea 35.000 oameni la noi – pentru a obţine bani mai mulţi de la noi – pe când nu sunt decât 15.000). Cerealele sunt plătite foarte scump de germani (deci de noi – cu ajutorul inflaţiei!) pentru ca intermediarii de la noi (aluzie transparentă la Neubacher etc) să-şi umple buzunarele. Cumpărăturile sunt apoi exagerate şi sunt făcute doar pentru afacerile personale ale nemţilor de la noi. La o singură fabrică s-au cumpărat 400.000 metri pânză! Cam jenat – dar franc – Killinger recunoaşte temeinicia tuturor acestor învinovăţiri. Le va aduce din nou la cunoştinţa lui GSring şi Keitel.

Mareşalul cere şi armament. Numai în limitele armamentului primit va putea participa la ofensiva din primăvară.

La prânz sosim la Gorlitz în Prusia Orientală, unde se află Marele Cartier general al lui Hitler. Marele Cartier este instalat într-o serie de „buncăre” – clădiri joase puternic betonate – răspândite într-o pădure. Vizităm aceste construcţii, care pot rezista şi unei bombe directe de două tone. Cele destinate locuinţelor sunt împărţite în chilii joase fără

ferestre, asemănătoare cu cabine mici de vapor şi înzestrate doar cu ventilaţie şi aerisire indirectă şi foarte relativă. Dar curate, drăguţ mobilate, cu apă curentă şi

„Nu orice adevăr trebuie spus".

baie. Este apoi bunkerul presei, al informaţiilor (se interceptează în permanenţă emisiunile adversarilor), al conducerii militare (cu admirabile invenţii de telescripţiune etc.). Se poate comunica oricând telefonic cu toate diviziile de pe front şi cu toate capitalele europene. Apoi bunkerul – sufragerie comună, unde dejunăm cu Hitler, Ribbentrop, Keitel şi „Ies grosses legumes" 1. Hitler arată mai obosit şi îmbătrânit ca ultima dată.

Sau mi se pare numai mie? Are pe Antonescu în faţă, iar pe mine la dreapta lui. Ne anunţă căderea Singaporelui, a mândrei cetăţi britanice!

Aparenţă de bucurie generală la toţi – cam zgomotoasă şi de gust mai îndoielnic la Ribbentrop. Noi românii, rezervaţi. Hitler tace enigmatic.

Îi spun încet: „Ist etwas rasch gefallen. Ein bischen unangenehm für die Prestige der weissen Rasse" 2. Îmi răspunde pe acelaşi ton: „Ganz Ihrer meinuiiia. Mich freut die Nachricht nicht besonders!" 3 Caracteristic.

Apoi, declară tare: „Und wenn mân denkt wie das alles unnoting war und wie nichts von diesen alles geschehen wăre und England ihr Empire hătte erhalten konnen, wenn sie nur meinen Friedensangebot angenommen hâtte!" 4 Se profilează deja pericolul galben, întrevăzut de Wilhelm II. Japonia va fi autarhică, va avea monopolul cauciucului în Indiileneerlandeze şi – dacă organizează China – va dispune de populaţia cea mai numeroasă a lumii. Nu este oare şi oleacă de firească amărăciune faţă de victoriile fulgerătoare (la dată fixă – ca în cazul Singaporelui) ale japonezilor, care lasă oarecum în umbră gloria militară de pe alte teatre de război? Comesenii vor însă să dea impresia că partida este câştigată. Anunţă că, în urma constatărilor din vizita sa la Delhi, Jiang 2 hongzeng a şi iniţiat negocieri de pace secrete cu Tokyo. Iar America şi Anglia ar fi deja la pământ. Nicio îndoială în privinţa reuşitei campaniei de la primăvară în Rusia. Dar ni se cere un efort foarte mare, infinit mai mare ca ungurilor. Conversaţii toată ziua. Seara dineu intim în bunker: Hitler, Antonescu, Ribbentrop, Keitel, traducătorul Schmidt, Bormann (succesorul lui Hess) şi eu. Hitler

foarte impresionat

1 „persoanele importante".

2 „A venit cam repede. Puţin cam neplăcut pentru prestigiul rasei albe".

3 „întru totul de părerea dv. Ştirea nu mă bucură în mod deosebit".

4 „Şi când te gândeşti că totul a fost superfluu, că nimic din toate acestea nu s-ar fi întâmplat şi că Anglia şi-ar fi păstrat imperiul dacă ar fi acceptat propunerea mea de pace".

de moartea lui Todt, într-un accident de avion. Ne arată fotografii de pe principalele lucrări ale acestuia (şoselele auto-bahn, linia Siegfried, întăririle de pe coastele franceze cu adăposturile pentru submarine etc.).

Plecarea la tren.

12 februarie 1942. Sosire la castelul Steinort din Prusia Orientală (proprietatea conţilor von Lehnsdorff), unde îşi are cartierul Ribbentrop. Dejun cu Himmler, Gauss (şeful Secţiei juridice de la Auswărtiges Amt), Killinger etc. Arăt lui Ribbentrop cartea „Ci-devant" a lui Anatole de Monzie (în care îl vorbeşte de bine). Apoi vorbim de viitor. Pare convins că soluţia chestiunii ruse va fi definitivă până în toamna viitoare! Crede în sfârşitul Angliei ca mare putere colonială! Va cădea la rangul de dominion american! Povesteşte despre Franţa, în 1935 a oferit lui Daladier prietenia lui Hitler. Dar acesta n-a avut curajul suficient pentru a o accepta. I-a spus: „Je vous aime beaucoup, mais je ne puis pas. On me lyncherait" 1. Crede că şi ungurii vor participa serios la campania din primăvară pe Frontul de Est. E liniştit înspre Turcia.

13 februarie 1942. Karinhall, la Göring. Sosire cam ratată, trenul neoprindu-se just în faţa Reichsmarschallului2, care aşteaptă teatral cu bastonul de mareşal în mână. Ţipete furioase ale acestuia: „zuriick!" 3 Karinhall are exteriorul unei case senioriale suedeze, dar înăuntru e un palat imens şi prea fastuos. Gustul nu e impecabil, dar sunt atâtea comori artistice încât ansamblul impresionează. Le tour du proprie tăiere.4 Imense săli cu tapiţerii unice (o serie de lupte cu fiare sălbatice din Flandra (B.B.5 Bruxelles, vecul XVII) şi o serie de chasses a courre6 (Aubusson Royal XVIIIE). Sarcofage romane, coloane, statui şi bronzuri antice.

Covoare superbe: persane, indiene, chineze, Savonnerie).

Tablouri de maeştri mari: Rubens, Lancret, van Goyen. Göring ne explică că cele mai frumoase sunt puse la adăpost, de teama bombardărilor aeriene. Ne spune că are Leonardo da Vinci, Rembrandt etc. Senzaţională colecţie de *emaux1* de Limoges. Sunt de faţă căpeteniile ţării şi ale oştirii. Sufrageria.

1 „Vă iubesc mult, dar nu pot. M-ar linşa".

1 mareşalul Reichului.

3 „înapoi!"

4 Vizităm domeniul.

5 Biblioteca Belgiei.

6 scene de vânătoare călare şi cu câini.

7 emailuri.

Enormă. Coloane de marmură roşie din Italia. Fiecare scaun este un tron aurit. Pe masă mart candelabre de aur („Es kommen noch grossere" 1, spune el), mari vase de aur şi cristal de munte („Die grossten Bergkristalle der Welt!"). În faţa lui Göring o cupă enormă de aur cu smaralde, din care bea bere! El e în „gris-pâle" cu un enorm smarald ca inel. îi spun:

„Ein Papst wiirde aui se einem smarald ei fersiichtig sein!" 2 El: „Ein Kardinal auch, auf meinen Rubinen" 3. Dă impresia – şi la fizic şi la moral – a unui Nerone (minus cruzimea?). Sau poate inclusiv cruzimea.

Iubeşte arta ca un gladiator roman, pentru strălucirea şi aspectul colosal.

Nu cred s-o simtă în adâncul sunetului. Nu prea ştie ce sunt tapiţeriile gotice cu verdure „feuilles de choux" 4, dar îmi declară că probabil are multe din ele. Conversaţia politică cam banală: înjurături la adresa anglo-saxonilor.

În tren, fac „le point" 5 cu Antonescu. Îmi spune că a luptat din răsputeri cu Hitler, Ribbentrop şi Göring pe chestiunea Transilvaniei, dar că n-a izbutit să smulgă nici aparenţa unei făgăduieli de îndreptare a situaţiei.

Göring a mers până a-i spune că, în fond majoritatea populaţiunii ardelene o formează saşii! Simptomatic şi îngrijorător! Atrag atenţiunea Mareşalului că trebuie să ne rezervăm armata, căci ungurii, aliaţi în ascuns cu bulgarii şi poate chiar înţeleşi cu ruşii, aşteaptă un moment de slăbiciune din partea Germaniei pentru a ne ataca. Antonescu îmi răspunde că trebuie să ajutăm, cu toate forţele, Germania să câştige războiul, tocmai ca să nu se realizeze această

ipoteză. Dacă totuşi s-ar realiza, ar însemna că a învins bolşevismul şi în acest caz anarhia s-ar întinde şi asupra Ungariei, şi asupra Bulgariei, şi asupra Italiei. „Bârdossy joacă cartea Roma, eu prefer să joc cartea Berlin!" Hitler şi Göring l-au asigurat că Ungaria nu va îndrăzni nicicând să ne atace. „Dacă ar mişca şi un singur deget, ar fi spulberată de Germania!" spun ei. Asigură că şi ungurii vor fi siliţi să facă un efort militar mare pe Frontul de Est. Mareşalul mă roagă, ca şi pe ataşatul militar, să nu-l mai însoţim până la Sniatyn şi ne

1 „Vin unele şi mai mari".

2 „Un Papă ar putea fi invidios pentru un asemenea smarald".

3 „Şi un cardinal pentru rubinele mele".

1 „cu decor verde, de culoarea foii de varză".

5 „bilanţul".

luăm rămas bun la Eberswalde, de unde ne întoarcem la Berlin cu automobilul.

17 februarie 1942» La Woermann. îi aduc la cunoştinţă cazul d-nei Goga, citată pe ziua de 5 martie (cu domiciliul necunoscut, de tribunalul Huedin spre a se anula, conform ordonanţei maghiare 1 440, cumpărarea moşiei Ciucea unde se află şi mausoleul poetului Octavian Goga).

Reamintesc acordul germano-ungar din octombrie 1940, în baza căruia proprietatea d-nei Goga a fost garantată de guvernul din Budapesta. Arăt şi o hartă unde Ungaria de azi poartă inscripţia de „Ungaria mutilată".

Pare indignat! „Salomé" de Richard Strauss, la Operă, cu cântăreaţa românca Maria Cebotari (Ciubotariu), căreia îi trimit orhidee pe scenă.

19 februarie 1942. Ambasadorul Spaniei la mine. Spune că „divizia albastră" [35] din regiunea Leningradului ar fi luptat mai dârz ca trupele germane învecinate şi-ar fi aproape distrusă. Se întreabă dacă va fi posibil să se termine cu ruşii până la toamnă, îmi spune că, pentru spanioli, Gibraltar este mai mult o chestiune de prestigiu. Ceea ce contează, e Marocul, unde spaniolii nu pot rămâne pe fâşia lor de teritoriu de 50 km lăţime.

Dejun la noi cu Ōshima, ambasadorul Japoniei, Mohr, ministrul Danemarcei, Eisenlohr, ministru plenipotenţiar la Auswărtiges Amt (cu doamnele), contele şi contesa Heinrich Thun-Hohenstein, principesa Carmen Wrede, contele şi contesa Fecia di Cossato,

baroneasa Rothkirch etc.

Ōshima ne anunţă apropiata tăiere a şoselei Burma.

20 februarie 1942. La Ribbentrop. Îi semnalez ultimele samavolnicii şi grosolănii ungureşti. Se caută suprimarea autonomiei bisericii noastre din teritoriul ocupat, se concentrează numai flăcăii din satele româneşti spre a-i trimite la moarte pe Frontul de Est, arestările românilor se înmulţesc impresionant, văduva lui Goga a fost citată spre a fi deposedată de Ciucea, soţia ministrului nostru la Budapesta a fost ofensată de subsecretarul de Stat ungur Losonezi în însăşi localul Legaţiunii germane (a spus, în faţa ei, că volumele vechi franceze cumpărate de ministrul Turciei trebuie să fi fost „furate de români în Ungaria") şi câte altele. La aceasta se adaugă apropiata vizită a şefului Marelui Stat Major ungar la Sofia.

Suntem în drept a ne socoti ameninţaţi de Ungaria. Vom ţine seama de acest element în determinarea efectivelor ce vom trimite pe Frontul de Est pentru ofensiva de la primăvară. Ribbentrop îmi spune că regretă adânc aceste gesturi maghiare care tulbură atmosfera de solidaritate ce ar trebui să domnească în ajunul fazei determinante a cruciadei antibolşece, menite a aduce – chiar în cursul acestui an – prăbuşirea duşmailui comun, îşi ia unele note relative la cazul d-nei Goga, Va interveni iergic. Pentru rest însă, să nu avem grijă. Ungurii nu ne vor ataca

oarece ştiu că Germania a garantat toate frontierele României. Cum i pot să-i spun că ungurii se gândesc la ipoteze când Germania nu ar iţea interveni, stărui asupra caracterului de provocare a întrevederiiilitare de la Sofia. Dar Ribbentrop nu face decât să repete că Hitler a nfirmat solemn mareşalului Antonescu că Germania garantează toate rutierele României.

nferinţa profesorului Hulubei, rectorul Universităţii din Bucureşti.

poi dineu la mine: ministrul Instrucţiunii Rust, rectorul Hoppe de la diversitatea Berlin, decanul Biberbach de la Facultatea de Ştiinţe, ofesorii Harmianz, Laue, Gerdren, Thiessen, Ministerialdirektor enzel, baronul Weizsäcker jr., Hulubei, Puşcariu (cu doamna). Rust zvoltă – cam simplist – teorii ultranaziste anglofage, spre uimirea itului Hulubei („ăştia sunt fruntaşii lor!").

Iiarie *1942*. Dejun la Weizsäcker. îi vorbesc din nou de cazul doamnei

Dga şi de vizita lui Szombathely la Sofia.

mărie *1942*. La Erdmannsdorff. Îmi spune că chestiunea Ciucea s-a iolvat. Nu este vorba de deposedarea ei. Este citată numai pentru iceri de succesiune, îi remit un memoriu anunţând că, faţă de unguri, în aplica de acum încolo metoda represaliilor.

Iruarie *1942*. Dejun la Obergruppenführer şi Frau Lorenz. Femeie îgantă şi casă frumoasă. Mai sunt ambasadorul Italiei şi d-na Alfieri, să von Dircksen, baroneasa Paleske, ministrul elveţian Steiner cu d-na

Se discută atentatul nereuşit contra lui von Papen la Ankara. Alfieri e de că nemţii se vor folosi de prilej pentru a sili pe turci să adopte oitudine mai anglofobă.

mărie 1942. Dejun la ambasadorul Spaniei şi contesa Mayalde. El camers, deşi fost prefect de poliţie. Ea „falangistă" [36] pasionată.

ruarie *1942*. Dejun la directorul Protocolului şi baroneasa Dornberg.

crede îmi spune că atentatul încercat contra lui Papen la Ankara a fost ilej de strângere a relaţiilor turco-germane, dovedind primejdia subver

ă la care sunt expuse ambele ţări.

vimăki îmi spune că relaţiile germano-suedeze s-au destins de când chert a prezentat la Auswărtiges Amt o notă spre a asigura guvernul

Reichului că Suedia se va apăra cu armata (500.000 soldaţi) contra oricui ar vrea să-i violeze neutralitatea. Este vorba de cele trei divizii americane din Islanda şi Irlanda de Nord şi de efectivele britanice care ar putea debarca în Norvegia şi trece prin Suedia (ocupând teritoriile producătoare de oţel) şi Finlanda (unde ar lua în stăpânire regiunea cu nichel) spre a face joncţiunea cu trupele ruse de la Murmansk. S-ar putea de altfel ca debarcarea să aibă loc la Petsamo sau chiar Murmansk. În orice caz apare probabilă această ultimă încercare de a crea un nou front în Europa. De aceea nemţii au adus „Bremen", „Geisenau" şi „Prinz Eugen" de la Brest în Marea Nordului, cu riscul de a fi scufundate de englezi în Canalul Mânecii – risc de care au scăpat.

1 martie 1942. La Legaţia Manciuko-ului, Ōshima ne anunţă debarcarea japoneză în Java.

Dineu cu muzică la d-na Furtwăngler.

2 martie 1942. Dineu la noi cu: principele şi principesa Friedrich de

Hohenzollern, contele şi contesa Bismarck, contesa de Montgelas, contele şi contesa Seefried, Kiihimann, Horstmann, principele Fugger, Aga Fürstenberg, soţii Holtzing, Irene Albert etc. Mi se spune că Himmler a învins şi pe Göring şi Statul Major şi devine adevăratul stăpân al Germaniei.

6 martie 1942. Dau un dejun în onoarea rectorului Hulubei cu Zschinzeh, secretarul de Stat de la Ministerul Instrucţiunii; Vahlen, preşedintele Academiei Prusiei şi alţi profesori universitari (printre care rectorii Strom de la Politehnică şi Vels de la Academia de Economie Politică).

Se pare că bombardamentul englez de ieri asupra Parisului a distrus complet uzinele Renault de la Billancourt (care fabricau motoare de avioane pentru nemţi). Dar s-ar fi distrus şi fabrica de porţelanuri de la Sèvres şi multe imobile din Boulogne şi Neuilly. Ar fi 600 morţi şi 1.000 răniţi.

7 martie 1942. Dejun la ambasadorul Turciei şi ceai la Aga Fürstenberg.

8 martie 1942. Dejun la Potsdam la Melanie Bismarck cu Agathe Ratibor şi

M. Hohenlohe-Langenburg.

9 *martie 1942*. Vizitez, la Wannsee, instalaţiile Hi (Hitlerjugend) [37] ale lui

Jugendführer Axmann (amputat de braţul drept în prima zi a războiului antibolşevic), unde se află actualmente ca musafiri 40 conducători români ai organizaţiilor extraşcolare.

10 martie 1942. Dineu la noi cu directorul Presei şi d-na Paul Schmidt.

Obergruppenführer SS Lorenz cu d-na, ministrul Slovaciei şi d-na Cernak, Rudolf Fischer de la „Siid-Ost Echo", consilierul elveţian Kappels cu d-na, Langenhan, consilierul de legaţie şi d-na Bülow etc.

Schmidt şi Fischer consideră alegerea lui Horthy fiul ca viceregent şi răsturnarea lui Bârdossy ca lovituri îndreptate contra influenţei germane de cercurile evreieşti maghiare. Se va opune un veto numirii lui Ullein-Reviczky ca ministru de Externe şi se va căuta readucerea lui Bârdossy la acel departament. Cred în formarea unor state slave pe teritoriu rus – căci poporul german nu este destul de

numeros spre a coloniza un spaţiu atât de vast. Dar aceste state, administrate la început de nemţi, vor rămâne sub influenţa Berlinului, care le va juca pe unele contra altora.

Arăt gravitatea formării unor nuclee în jurul cărora se va constitui vechea Rusie.

1942. Recviem la Hedwigkirche pentru ducele de Aosta, mort în captivitate englezească la Nairobi (Kenya).

Duc lui Luther, la Auswărtiges Amt, un exemplar din memoriul privitor la atrocităţile şi samavolniciile ungureşti în timpul de un an de când ocupă Transilvania de Nord. Vorbim şi de căderea lui Bârdossy. Este o lovitură clară contra Germaniei. Mâna Italiei la mijloc? în orice caz alegerea lui Horthy ca viceregent („woruber wir uns nicht zu riihmen haben") 1 e cauza crizei. Bârdossy nu va mai putea reintra acum în guvern din cauza disensiunilor ce-l despart de „dinastia Horthy". Guvernul Kállay va fi condus din umbră de Horthy. Are despre problema rusă aceleaşi vederi ca cele expuse mie ieri de Schmidt şi Rudolf Fischer.

martie 1942. Ducele George de Mecklenburg vine la mine. Scopul conversaţiunii este: de ce nu s-ar căsători regele Mihai cu ducesa Thyra de Mecklenburg-Schwerin. Întreb: e frumoasă? Răspunde: eu nu m-aş amoreza de ea. Atunci – zic eu – de ce crezi că s-ar amoreza regele Mihai, care e de altfel prea tânăr încă spre a se gândi la însurătoare!

Dineu la noi cu: principesa Luisa de Prusia, Rickert (ministrul Suediei), principii Richard şi Waldemar de Hessen, principesele Antoinette Croy şi Carmen şi Edda Wrede, soţii Steiner (Legaţia Elveţiei), Studnitz (Auswărtiges Amt), Rocamora (Ambasada Spaniei), tinerii Kickebusch şi Tolstoi etc.

1942. Frankfurt am Main pentru inaugurarea expoziţiei de artă populară românească – pe care o deschid cu un discurs.

„Cu care nu ne putem lăuda".

15 martie 1942. Dejun la contele şi contesa Seefried. El – prin mama lui, principesă de Bavaria, strănepot de fiică al lui Franz Joseph, ea – fata lui Schnitzler de la I.G. Farbenindustrie. E şi un nepot al lui acolo, principele Konstantin de Bavaria, logodit cu a doua din gemenele lui Friedl Hohenzollern.

16 martie 1942. Dăm un mare ceai muzical. Corp diplomatic, presă, Auswărtiges Amt. Cântă Theophil Demetriescu (Bach, Chopin,

Enescu).

Cam 100 persoane.

17 martie 1942. Primesc vizita noului ministru croat, Budak. Se plânge de italieni, care ajută pe duşmanii Croaţiei „amice": pe unguri şi pe sârbi.

Pe unguri, care au depăşit Dunărea spre a ocupa regiunea Mur, pur croată (80% croaţi, 20% evrei). Pe sârbi – pe sub mână – înarmându-i ca să lupte contra croaţilor, în afară de aceasta, italienii ocupă cu 12 divizii teritorii croate (peste acele anexate de ei), cum este Herţegovina şi Dubrovnik. Cu bulgarii, croaţii se înţeleg bine, căci au duşmani comuni:

sârbii şi imperialismul italianesc. Dar nu pot face alianţă, căci guvernul din Sofia este francmason, iar poporul bulgar panslavisto-comunist. De români însă, nimic nu desparte pe croaţi.

La Dorpmuller, ministrul Comunicaţiilor, spre a propune un clearing între creanţa căilor ferate germane asupra statului nostru şi aceea rezultând pentru noi din transporturile efectuate de C.F.R. pentru armata germană. E de acord, în principiu.

Dejun la colegul finlandez Kivimăki, care îmi spune că relaţiile germano suedeze merg spre destindere. Ambasadorul turc Gerede îmi spune că pleacă la Ankara. Doreşte din suflet înfrângerea bolşevicilor.

Conferinţa lui Clodius: Europa nouă, colaborare etc. Uită să spună că vor să ne robească economiceşte pe toţi.

Ceai, de „St. Patrick's Day" la Warwock, însărcinatul cu afaceri irlandez.

Serată muzicală la încântătoarea doamnă Furtwängler. Journee bien remplie! 1

18 martie 1942. Dejun la colegul suedez Richert. Dineu la Maxi şi Helga

Schaumburg-Lippe, la Kladow.

19 martie 1942. Primesc vizita generalului Iliescu, subsecretar de Stat la

Ministerul Instrucţiunii.

1 Zi foarte plină!

Woermann îmi spune că ungurii nu vor să mai recunoască *gentlemen agreement1* privitor la moşia Ciucea a d-nei Goga. Guvernul german a protestat energic contra deposedării proiectate.

martie 1942. Restitui vizita colegului croat Budak, care îmi

spune că „între bulgari şi sârbi, croaţii simpatizează pe primii şi detestă pe cei din urmă”.

martie 1942. Mare ceai muzical la noi. Cântă Dinu Lipatti (Bach, Brahms, Chopin, Enescu). 120 persoane: principele August Wilhelm de Prusia, principele şi principesa Christian de Schaumburg-Lippe, ministrul de Interne şi doamna Rust, doamnele Keitel, Lammers etc., corpul diplomatic, principele şi principesa Wrede, ducele şi ducesa de Mecklenburg etc.

martie 1942. Heinburg îmi transmite protestul guvernului german care a fost făcut la Bucureşti cu privire la discursul lui Mihai Antonescu în care a denunţat persecutarea românilor în Ungaria.

martie 1942. Dejun la mine în onoarea generalului Iliescu, subsecretar de Stat la Instrucţie.

vrie 1942. Dineu la mine în onoarea generalului Şteflea, şeful Marelui >tat Major român.

lie 1942. Plecarea, de vacanţele Pastelor, la Lausanne.

4 i aprilie 1942. Beau-Rivage, Ouchy, cu Senta şi copiii. Vreme minunată.

Soare, lac albastru, gheţari în depărtare, pomi în floare. Facem Pastile la biserica grecească. Excursie cu automobilul la Rolle, Geneva, apoi la St.

Saphorin (Auberge de l’Onde), Vevey, Mont Pelerin, Montreux, Clarens, Territet, Chillon, în sfârşit la „Milieu du Monde”. Operaţia lui Iorgu se efectuează perfect. Copilul, curajos, răbdător, vesel, ca întotdeauna, ne umple inima de fericire. Am prilejul unei convorbiri cu prinţul Nicolae şi cu Gafencu, amândoi convinşi de victoria finală a anglo-americanilor şi foarte sceptici în privinţa izbândei ofensivei germane în Rusia în vara aceasta. Acesta din urmă crede că prezenţa mea la Berlin este foarte de dorit, căci eu pot vorbi demn în numele ţării şi nu rup toate punţile.

Dacă însă germanii ar pierde lupta, nu ar mai trebui să rămân, căci aş putea aduce servicii aiurea.

aprilie 1942. Asist la instalarea noului rector al Universităţii Berlin.

1 acordul

Vizită la Gerede, întors din Ankara. Turcii întăresc frontiera rusă. În Siria, englezii au forţe slabe. Hitler şi-a dat cuvântul că nu va ataca Turcia, a cărei neutralitate este un interes german. O victorie

zdrobitoare germană contra ruşilor ar fi salvarea turcilor de primejdia rusă.

Dineu la colegul portughez Tovar, cu Woermann şi Braun von Stumm.

Printre rânduri se pricepe că întrucât noul guvern Laval a fost impus de ei şi nu este rezultatul unei evoluţii a spiritului opiniei publice franceze, nu au prea mare încredere. Nu vor pace separată, căci vor să ocupe coastele franceze şi să aplice represalii în caz de sabotaj, ca până acum.

Alsacia şi Lorena rămân definitiv germane şi Franţa va trebui să facă concesii Italiei. La pacea generală i s-ar putea da compensaţii în dauna Angliei (cum ar fi insulele din Canalul Mânecii sau regiuni din Africa Ecuatorială).

24 aprilie 1942. Secretarul Legaţiei franceze Lalouette (pe care îl cunosc de la Viena şi Roma) îmi spune că a venit să pregătească misiunea permanentă a lui Scapini. Speră că vor putea să obţină palatul ambasadei pentru serviciile lor, un statut care să asimileze pe prizonieri cu muncitorii (leafă şi drept de concediu în Franţa), precum şi dreptul pentru câţiva membri ai guvernului de a rezida la Paris.

Colegul slovac Cernak îmi spune că Kállay va veni în curând la Berlin.

Rechemarea – prin mobilizare – a consilierului de presă Ciordaş a făcut vâlvă. Era omul lui Schmidt şi acesta este furios pe Ică Antonescu.

Ce amestec nepermis în afacerile noastre interne! De arţag, nu vrea să primească pe Hodoş, care conduce acum serviciul de presă.

Alarmă aeriană între orele 2 şi 3 noaptea. Se aude tunul artileriei antiaeriene.

27 aprilie 1942. Principesa Margareta de Hohenzollern vine să locuiască la legaţie, îmi destăinuieşte că, fiind soţul ei foarte intim cu Carol, şi-a putut da seama că era, în fond, fricos şi influenţabil. Friedrich de Hohenzollern îl sfătuia să se apropie de Germania. Ca să scape de aceste sfaturi, s-a certat cu vărul său şi a rămas izolat. A fost dat jos de Ribbentrop şi Himmler.

Clodius îmi spune că Mihai Antonescu nu are atmosferă favorabilă la Berlin din cauza discursului de la 19 martie şi a scrisorii ofensatoare ce a trimis lui Killinger – spre a fi adusă la cunoştinţă lui Ribbentrop – în care atacă pe Schmidt-Presă pentru atitudinea

adoptată când cu plecarea lui Ciordaş (i-a dat un banchet cu toast în care l-a asigurat că „în ciuda duşmanilor ce are el, Germania va veghea asupra securităţii sale”).

Îi arăt că imixtiunea aceasta în afacerile noastre interne e extraordinară, că Schmidt „übertreibt doch ein bisschen zu viei” 1 şi că e trist dacă relaţiile româno-germane sunt în funcţie de un consilier de presă.

Clodius recunoaşte că am dreptate, dar regretă tonul scrisorii lui Ică Antonescu.

jî *aprilie 1942*. Fostul ambasador Hassel vine să-mi mulţumească pentru bunăvoinţa de care a avut parte în timpul şederii sale la noi. A trecut şi în Ungaria, unde a găsit oarecare dispoziţie pentru o colaborare economică cu România, dar o vrăjmăşie absolută pe teren politic, în Bulgaria crede că e mult comunism-panslavist.

9 aprilie 1942. Dejun la mine. De faţă: principesa Margareta de Hohenzollern, ambasadorul von Hassel, principesele Carmen Wrede şi Hirsy Vasilcikov, dl. şi d-na von Scheliha, von Studnitz şi Casardi, contesa Bertha von Werthern născută Wedel, Roger Lalouette.

J *aprilie 1942*. Draganov îmi spune că o victorie asupra Rusiei este imposibilă. Va fi veşnic un front de 3.000 km, în dosul căruia se va petrece ceva. Atacurile aeriene engleze vor fi din ce în ce mai mari. America va isprăvi prin a debarca în Europa, peste 2, 3 sau 4 ani.

Cum plec peste câteva zile la Bucureşti, trec să-l văd pe Weizsäcker care îmi spune că nu este nicio chestiune pendinte de relevat la Bucureşti.

Se întreabă dacă sondaje oficioase n-ar putea aduce o destindere cu Ungaria. Aflu că Ciano ar fi sosit la Führerhauptquartier2. Principesa Ethe von Hohenzollern, care a locuit patru zile la legaţie, pleacă la Sigmaringen.

mai 1942. Killinger dejunează la mine, în doi. Este un prieten credincios al ţării noastre. Dezaprobă pe Presse-Schmidt pentru scandalul făcut în vederea menţinerii consilierului nostru de presă Ciordaş (care a fost rechemat spre a fi mobilizat), dar găseşte că Mihai Antonescu rău a făcut de a da proporţii incidentului prin scrisoarea adresată lui Ribbentrop.

Mareşalul Antonescu n-ar fi trebuit să pună un accent politic pe această problemă măruntă.

Conferinţă Lupaş la Universitate despre formarea primului stat

muntean (războiul Basarab Vodă-Carol-Robert, după Chronica Vindobonensis).

1 „exagerează puţin cam mult".

2 Marele Cartier General al Führerului.

Dineu la Clodius cu Killinger şi colegul portughez Tovar. Clodius, care pleacă zilele acestea la noi, îmi atrage atenţia asupra crizei produse de urcarea preţurilor la noi. Drept contramăsură şi nemţii au sporit cu 50% preţurile produselor industriale ce vor exporta la noi.

2 – 3 mai 1942. Weekend la contesa Bertha von Werthern, născută von Wedel, în străvechiul şi pitorescul ei castel Beichlingen de lângă Weimar.

Mi se dă „odaia lui Bismarck", unde, ca atenţie, mi s-au aninat cel puţin trei fotografii de ale Carmen Sylvei, cu obişnuitele dedicaţii romanţioase.

Un dejun la cumnata Bethei Werthern: d-na Reinhild von Helldorff, născută von Werthern, în castelul ei St. Ulrich (rococo, şanţ cu apă împrejurul casei, interior adorabil: homely1 şi artistic – un Rigaud).

4 mai 1942. Senta şi cu mine plecăm la Bucureşti, spre a vedea pe socrul meu şi pe Robert plus Ala cu copiii, precum şi întreaga familie.

11 mai 1942. Întrevedere cu Mihai Antonescu. Mă complimentează pentru activitatea mea. Am fost primul diplomat pe care l-a decorat, deşi pe atunci nu mă cunoştea încă personal. A aflat că aş vrea să schimb postul.

Mă roagă să rămân pe loc, căci nu vede pe nimeni care ar putea să mă înlocuiască. Sugerez un general cu Crucea de Fier pe piept. „Care?" – întreabă el – „nu-l cunoşti şi dumneata? Dacă e bun, avem nevoie de el la front, iar dacă nu e, nu pot să-l trimit la Berlin". Răspund că sunt în serviciul ţării şi nu înţeleg să fac dificultăţi guvernului, dar dacă s-ar găsi vreodată o persoană care ar putea conveni în locul /meu/, aş considera ca o uşurare ce mi-ar fi acordată de destin ca să mă dau la o parte dintr-un post, pe care am rugat să nu mi se dea. Îmi expune politica sa, faimosul caz Ciordaş, protestul pe care l-a trimis prin Killinger lui Ribbentrop (nu din cauza lui Ciordaş, dar spre a învedera că, în schimbul aportului nostru militar şi economic, nu avem decât ofense şi umiliri).

Vorbeşte mai mult decât ascultă, ceea ce este un defect. Eu ar

trebui să-i refer lui, nu el mie. Dar aproape nu mă lasă să spun un cuvânt, deşi ce i-aş spune din Berlin ar putea să-l intereseze.

12 mai 1942. După amiază la Mogoşoaia. Marthe Bibescu – care e pe punctul de a pleca în Italia şi în Elveţia – se îndoieşte de viitorul Franţei. Intelectualii au mai păstrat tradiţiile de glorie franceză. Ar dori să mai joace rolul de mare putere. Dar masa a abdicat, îmi povesteşte o anecdotă tristă: În linia Maginot, un sergent intră şi strigă „garde a plăcut.

pus" 1. Nimeni nu se ridică în picioare. Strigă încă odată cu acelaşi: zultat. După a treia comandă, un bătrân teritorial, cu pipa în gură, îl ţiterpelează fără a mişca: „Alors, toi aussi, tu crois encore au Bonhomme: cel" 2. Marthe crede că germanii sunt românii de pe vremuri şi că lâncezii vor juca rolul atenienilor, care deveneau dascăli în familiile imane.

I 1942. Mareşalul Antonescu mă primeşte în vila sa, între Băneasa şi ogoşoaia. îmbrăcat civil. A fost cam suferind şi-mi spune că se va ihni opt zile fără a vedea pe nimeni. Face o excepţie pentru mine.

mă telefonul şi i se raportează rezultatele strălucite ale victoriei de la ierci. Este sigur de rezultat: Anglia învinsă (şi-a pierdut imperiul).

merica învinsă (pierde mai mult tonaj decât construieşte). De altfel nu trebuie să ne mai îngrijim de ipoteza contrarie, căci în acel caz tăvălugul

Işevic ar anihila întreaga Europă. Expun unele îndoieli în chestiunea

nerală şi în aceea specială a Transilvaniei. El însă e sigur de lealitatea *şi* Hitler, care ne va face dreptate, odată ce ne vărsăm sângele pentru uza comună, îi spun că Hitler se consideră legat numai personal de el.

Antonescu. O ştie. Göring a spus generalului Şteflea că, dacă dispare lareşalul Antonescu, vom cădea din nou în mocirlă. Se plânge de lumea una, care e anglofilă, ceea ce ne face mare rău. Din fericire poporul îl jrmează în politica sa. Nu ca mareşalul Pétain, pe care nimeni nu-l jrmează. Nu vom înfometa, căci ţăranul are rezerve enorme. Foarte ama

— il, mă însoţeşte, la plecare, până la poarta casei.

1942» Senta şi cu mine suntem invitaţi la dejun de regele Mihai şi regina-mamă Elena, la castelul Foişor din Sinaia. Ni se pune la ipoziţie un automobil al Curţii, cu care plecăm de la Bucureşti, însoţiţi

Ionel Stârcea, secretarul Regelui, cu soţia sa. Senta şade la dreapta. egelui, iar eu la dreapta Reginei. Conversaţiune amicală, intimă, veselă, limba engleză. Sitta se plânge de Hohenzollernii din Sigmaringen, care r mereu alimente, decoraţii şi chiar titlul de „prinţi de România". După. să regele mă ia la o parte. Mă întreabă despre stările de aci. Multă Şi dependenţă în judecată. Eforturile germane e eforturile engleze. Mai Ine o ţară mai mică dar total independentă. Multă maturitate în cuge (ure. Simpatic, serios, cumpătat.

„Drepţi!"

„Şi tu mai crezi în Moş Crăciun?"

19 mai 1942. Dejun la Constantin şi Colette Brâncoveanu, la Mogoşoaia, cu unchiul Barbu şi tante Alexandra Catargi, ministrul Finlandei [38] etc.

Toţi înflăcăraţi de războiul antisovietic şi criticând „gaullismul" Legaţiei Franţei de aci.

20 mai 1942. G. Brătianu mi se plânge că guvernul îl persecută, nelăsându-l să publice articole în „Geopolitica" şi să facă conferinţe în Germania. A proclamat pe Gamillscheg doctor de onoare al Universităţii din Bucureşti, dar, din ordinul nemţilor, guvernul a interzis publicarea în ziare a acestui fapt, Gamillscheg fiind socotit apărătorul drepturilor noastre asupra Transilvaniei pe care le-a subliniat prin studii istorico-filozofice.

M. Antonescu, pe care-l văd înainte de plecare, recunoaşte dreptatea celor ce-i spun. „Sunt cu picioarele pe pământ, domnule Bossy" – spune el. „Şi pe pământ românesc" adaug eu. „Sigur". Mareşalul e un idealist, căruia trebuie să i se arate şi realitatea. Se plânge că nemţii ne cer acum tot aportul militar, care urma să fie dat pe etape. A protestat printr-un memoriu ce va fi remis de Killinger… * îi repet dorinţa mea de a fi desărcinat de misiunea mea. Mă roagă să mai rămân.

Dejun la colegul danez Biering.

22 mai 1942. Constantin Brătianu se plânge de purtarea nemţilor: cer sacrificii şi nu dau nimic. Ţara îi detestă. Nu vor putea învinge, dar e pericol de bolşevism european.

Plec la Berlin (unde sosesc la 24 mai).

24 mai 1942. Woermann mă roagă să trec pe la dânsul şi-mi spune că ministrul ungur a protestat pe lângă Ribbentrop contra propagandei noastre antimaghiare în Germania, pe care suntem rugaţi

a o înceta. Este vorba mai ales de distribuirea cărţilor de propagandă românească şi de expunerea de obiecte din Transilvania de Nord în cadrul expoziţiilor noastre de artă ţărănească. Răspund că mi se dă cel mai elocvent certificat de activitate, cu atât mai preţios cu cât la noi se reproşează în genere diplomaţilor că nu combat destul propaganda maghiară. Dar cum de se dă urmare unor plângeri ungare, atunci când eu nu opresc de a semnala acţiunea pe care ungurii o desfăşoară împotriva noastră atât în ţările Axei, cât şi în cele neutre şi în cele adversare. Afirm dreptul nostru de a lămuri opinia publică germană asupra realităţilor, indiferent de conse

* text indescifrabil.

Iţele logice ce s-ar trage şi care n-ar fi conforme arbitrajului de la na. Şi nu văd cum am putea fi opriţi de a expune exemplare frumoase artei noastre, fără a ţine seamă de locul geografic unde se află. Invoc precedent: germanii organizează expoziţii săseşti fără ca să protestăm.

plic imposibilitatea de a comprima sentimentul unanim de revoltă al nanilor – pe care l-am putut constata şi în cursul ultimei melebitorii în ţară – contra tratamentului fraţilor noştri din Transilvania Nord şi în general faţă de situaţia acestui ţinut.

I 1942. La un ceai la ducele şi ducesa George de Mecklenburg, ilkowski îmi povesteşte atrocităţile ce se comit în ţara sa de SS în ia atentatului contra lui Heydrich. Familii întregi, fără cea mai micăitură cu atentatul, sunt împuşcate. Crede că această sângeroasă plină va întări încă mai mult naţionalismul ceh, după cum persecuţiile; ureşti vor fi cel mai eficace stimulent pentru naţionalismul românesc Transilvania. Sunt de acord cu el şi amintesc o pildă mai veche:

secuţiile contra creştinismului.

ra, reprezentaţie românească, organizată la Humbold Club de stuţii noştri.

1942. Remit lui Weizsäcker şi Woermann însemnele şi brevetele oraţiilor ce le-au fost conferite, îmi vorbesc cu admiraţie de ostaşii t tri. Cu Weizsäcker vorbesc şi politică generală: apropiere de Turcia re are acum o misiune militară şi economică la Berlin), situaţia înţei şi tensiunea ei cu Italia (unde se strigă din nou: Nisa, Corsica, itiis – şi chiar Savoia!), arbitrajul nostru cu bulgarii pentru suma

h cola pe care nu vor să ne-o plătească drept despăgubiri, dificultăţilei; ocierilor economice duse de Clodius la Bucureşti.

1942. Remit decoraţia lui Funck. Mă asigură că încearcă să atenueze agenţele – uneori exagerate – ce se caută, din partea germană, a ni înfăţişa. Regretă că tratativele Clodius merg greu. Nu livrăm destule reale – zice el. Răspund că Germania nu ne livrează locomotivele.

Coanele, tractoarele, fierul, cărbunele promise.

le *1942*. Viena, pentru a asista la concertul dat în onoarea ostaşilor câţi. Artiştii noştri, buni (Grigoraş Dinicu, Munteanu etc). Răniţii tri emoţionanţi: generalul Cretoi şi zece alţi ofiţeri mutilaţi (generalul i braţul stâng, alţi sublocotenenţi – copii! – fără braţul drept), trei ieri orbi, pe faţa cărora apare un surâs când aud cântecele noastre, iduitor. Dejun la Baldur von Schirach, în sala Congresului de la Viena. Cinic, arată locul unde a murit Dollfuss („wo wir jetzt cinen Schwarzen trinken!") 1 şi, cu bucurie de om primitiv, îşi bate joc de Schuschnigg. Sztojay, ministrul ungur, râde şi aprobă, dar tace deodată când întâlneşte privirea mea serioasă şi dispreţuitoare. Seara dineu dat de comandantul garnizoanei în cinstea dragilor noştri ofiţeri români mutilaţi. Ni se anunţă moartea, în urma rănilor primite, a ucigaşului Heydrich, călăul cehilor.

Dau o fugă şi la Bratislava, unde aflu apropiata vizită a lui Kállay la Marele Cartier german şi veleităţile familiei Horthy de a deveni o dinastie.

9 iunie 1942. Remit decoraţia lui Rosenberg şi memorii şi broşuri relative la prigoanele ungureşti în Transilvania. Nu prea reacţionează.

Woermann îmi spune că vizita lui Kállay este o vizită de prezentare, după preluarea puterii. Laval e decepţionat că nemţii nu-i fac concesii.

Germania a mijlocit o destindere între turci şi bulgari.

11 iunie 1942. Senta şi cu mine dejunăm la Cernak, ministrul Slovaciei, cu

Weizsäcker, Dornberg şi – ca coleg străin – numai Budak, ministrul Croaţiei. (Deci Mica înţelegere!). Mi se spune că iar a insistat Kállay – în cursul vizitei sale la Hitler – asupra Banatului sârbesc. A cerut şi o rectificare a frontierei spre Polonia. S-a scuzat că nu poate trimite pe Frontul de Est mai multe trupe şi mai bine armate, pentru că trebuie saşi rezerve forţele spre a face faţă unui atac românesc (a cărui probabilitate ar fi subliniată de tonul discursurilor iredentiste ale

Antoneştilor).

12 iunie *1942*. Ōshima, întors dintr-o călătorie în Sud-Est, îşi exprimă admiraţia pentru România şi armata ei precum şi recunoştinţa pentru primirea ce i s-a rezervat la noi. E optimist în privinţa campaniei contra Rusiei. Japonia nu poate ocupa toată India – ci probabil numai regiunea Bengalului.

13 iunie 1942. Gerede îmi dă a înţelege că creditul de 100 milioane Rmk, acordat Turciei pentru comenzi de armament în Germania – deşi mai mult simbolic – este mărturia adâncirii raporturilor Berlin-Ankara. Îl întreb dacă e optimist în privinţa campaniei ruse. Răspunde: „inşalah!" 2 Ceai la ţară la consilierul de legaţie Bülow (care se ocupă de lucrările comisiunii mixte germano-italiene din Transilvania – împreună cu Roggieri din partea Italiei), îmi spune că, în cazul exproprierii moşiei

1 „unde bem acum o cafea!"

2 „Cu îngăduinţa lui Alah!"

ea, a obţinut garanţii favorabile din partea guvernului ungar şi că Goga nu va mai fi persecutată. Dar în majoritatea cazurilor, ungurii

Iau satisfacţie. Domniţa Ileana soseşte la noi, la legaţie.

1942. Toată ziua cu Ileana, bărbatul ei, cumnatul meu Ştefan şi Bâzu mtacuzino. Ileana pleacă seara la Viena.

le 1942. Weizsäcker mă roagă să trec la dânsul spre a-mi comunica, în d confidenţial, că, urmând sugestiei ce făcusem, guvernul german esează. guvernelor român şi bulgar recomandarea amicală de a se elege direct asupra problemelor pendinte în faţa procedurii arbitrale.

le înţeles, „Ganz unverbindlich" 1. îl întreb ce a fost cu vizita Kállay şi a este exact că se acordă ungurilor concesii teritoriale la graniţa dintre sta Subcarpatică şi Polonia, îmi exprim personal regretul că acestea

I loc la finele războiului, în cadrul unor aranjamente generale de fronâmi spune că cererile ungureşti, inspirate din pretinse motive tegice sunt aşa de modeste încât n-ar putea, în orice caz, constitui

et de schimb la eventuale rectificări de frontiere. De altfel nu se ştie i dacă se vor acorda acele concesii, nici când ar urma să fie acordate.

feb apoi dacă, din conversaţiuni, s-au desprins şi elemente liniştitoarentru tratamentul românilor din Transilvania de Nord.

Răspunde că n-a t de faţă dar că impresia generală a fost foarte liniştitoare. Din păcate ungurii pretind acum, de câteva zile, că autorităţile noastre ar pune rechiziţiuni excesive minoritarilor maghiari din Transilvania înească, astfel încât s-ar periclita alimentarea lor. Declar că sunt

— Rins de îndrăzneala ungurilor, care, pe de o parte, înfometează sistetic pe fraţii noştri ajunşi sub stăpânirea lor, iar, pe de alta, se plâng în

tra unei măsuri generale menite a stârpi stocajul. Weizsäcker îmi arată nu are instrucţiuni de a intra cu mine în discuţia acestei chestiuni, dar se mărgineşte a mă întreba: „wo wird mân se ankommen?" 2 Foarte iştit, replic că o astfel de chestiune ar fi fost mai cu folos formulată td s-a luat României, spre a fi încorporat Ungariei un teritoriu locuit, în mare număr, dar chiar în majoritate de români, în loc de a căuta aline rana printr-un tratament liberal şi generos, ungurii se dedau la goane (din care enumăr unele, în special uciderea protopopului Munnu din Huedin) menite a izgoni sau a nimici pe românii din Transil

ară nicio obligaţie", înde se ajunge?"

vania de Nord. Oare acesta să fie rezultatul „victoriei" noastre, se va întreba soldatul român care-şi varsă sângele aşa de departe de căminul său, pe când ungurul se fereşte până acum de orice jertfă în interesul comun. Transnistria, Odessa nu sunt nume care trezesc răsunet în inima soldatului român. El se gândeşte numai la Transilvania. Eu însumi, adaug eu, am fost asaltat în timpul scurtei şi recentei mele călătorii în România cu întrebări privitoare la soarta viitoare a Transilvaniei de Nord, pe când absolut nimeni nu mi-a vorbit de o expansiune spre Est. Weizsäcker tace… Nicio obiecţie, nicio întrerupere, dar şi niciun gest trădând o cât mai vagă comprehensiune! Stăpânire de sine sau insensibilitate?

20 iunie 1942. Dejun la Erdmannsdorff, cu Meissner şi Clodius. Acesta din urmă nu ascunde că negocierile de la Bucureşti, de unde se întoarce, au mers greu.

Dineu la consilierul danez şi d-na Steensen-Leth cu principele Christian şi principesa Feodora Schaumburg-Lippe (amândoi nepoţi ai regelui Danemarcei). Ei cer să poată veni să ne vadă – căci „suntem acreditaţi şi la Copenhaga".

21 iunie 1942. Dineu la Gottfried şi Me lanie Bismarck la

Potsdam (cu Paul

Metternich, Karl Fugger şi fetele Schönburg şi Vasilicikov), apoi concert de muzică veche în adorabilul teatru al lui Frederic II de la Neues Palais.

24 iunie 1942. Dejun la noi: Stabschef SA1 şi d-na Lutze, d-na von Dircksen cu fiica ei baroneasa von Paleske, colegii finlandez (Kivimâki) şi croat (Budak), d-na Furtwăngler, principesa Alexandra von Schaumburg-Lippe născută Castell, şeful Protocolului şi baroneasa von Dornberg, comandantul Berlinului şi d-na general von Hase, ataşatul militar danez şi d-na colonel Hartz, primul secretar al Legaţiei Bulgariei Smedovski şi membri ai legaţiei.

După amiază trec la Clodius să mă informeze despre stadiul negocierilor noastre, îmi dezvoltă curioasa teză că trupele noastre de peste Bug, care luptă în cadrul armatei germane, trebuie hrănite de noi – nu de organele militare nemţeşti de care depind direct. Îi arăt netemeinicia unor atare teze.

26 iunie 1942. Dejun la noi: ambasadorul Spaniei şi contesa de Mayalde, ministrul de stat, şef al Cancelariei prezidiale a Führerului şi d-na Meissner, ministrul Bulgariei şi d-na Draganov, preşedintele districtului şeful Statului Major SA.

sdam şi contesa Gottfried Bismarck (născută Melanie Hoyos), conside legaţie şi d-na Bülow, Oberregierungsrat1 şi d-na Fitz Randolph, a şi Carmen Wrede şi membri ai legaţiei.

Ita ambasadorului Turciei, sigur de victoria militară a Germaniei tra englezilor, mai puţin sigur de aceea contra ruşilor, pe care totuşi peră. Inşalah!

1942. Garden party la Meissner. Rog pe Clodius să se intereseze derta bietului Dohalsky, fostul nostru coleg cehoslovac, de pe vremea d eram împreună la Viena. A fost arestat de Gestapo după uciderea

Heydrich – unde n-are bineînţeles niciun amestec – şi, dat fiindcă u omorât de către SS până azi vreo 700 cehi nevinovaţi, e şi el în

mejdie. Cer eliberarea lui din cauza bolii sale (are un singur rinichi), motive umanitare. Răspunsul e vag.

*1942** Dejun la noi: Christian şi Feodora Schaumburg-Lippe

scută principesă a Danemarcei), şi dl. şi d-na Scheliha.

1942. Clodius. Negocieri economice, îi spun că nu putem admite da lor că finanţarea aprovizionării trupelor noastre de pe Bug ar privi

a noastră deoarece mareşalul Keitel s-a angajat în scris a asigura „ca şi trecut" hrana ostaşilor români care luptă încadraţi în forţele armate mane. Răspunde că s-a exprimat greşit Keitel.

ara, concert la Potsdam cu supeu la Gottfried şi Melanie Bismarck (cu gger şi Mişa Vasilicikov).

1942. Remit Ministrului plenipotenţiar Heinburg placa stelei ce i s-a nferit.

n nou negocieri cu Clodius. Cea mai grea e tot aceea cu aprovizionareapelor noastre de peste Bug. Nemţii ar vrea s-o asigurăm noi în cât mai re măsură, iar ce le va fi livrat de armata germană să fie substituit de i în natură. Noi nu acceptăm ca, în afară de jertfa de sânge (şi de trol!) să mai aducem şi alta de ordin financiar.

1942. Sosirea copiilor din vacanţe.

nou la noi: ambasadorul din Chile şi d-na Barros, principele şi prinsă Arenberg, Aga Furstenberg, Ministrul plenipotenţiar şi d-na

Idscher (Legaţia Elveţiei), soţii Horstmann, însărcinatul cu afaceri al gentinei etc.

rim consilier guvernamental.

7 *iulie 1942*. La Woermann. îi semnalez cazuri grave de prigoniri ungureşti contra românilor din Ardealul de Nord (cum e confiscarea bunurilor Episcopiei din Satu Mare şi anularea cumpărărilor de imobile făcute de Episcopia din Cluj). La întrebarea mea, îmi spune că discursul antiromânesc atribuit fruntaşului german şvab Basch din Ungaria e apocrif.

S-a cerut ungurilor să recunoască aceasta prin presa lor. O vor face?

La Clodius. îi arăt ce impresie rea va produce la noi că ne cer să acoperim noi furniturile de aprovizionare ale trupelor noastre ce luptă cu nemţii în Rusia. O recunoaşte, în sensul că ar fi fost preferabil ca chestiunea să fi fost tratată pe planul economic în loc de cel politic.

11 iulie 1942. Dejun la noi: Gamillscheg, Weber (ambii corespondenţi ai Academiei Române), Puşcariu, M. Manoilescu. Acesta crede că nemţii sunt foarte nemulţumiţi căci am fi „intransigenţi" în discuţiile economice!

14 iulie 1942. La Woermann. Îmi anunţă că Henke (neamţ) şi Ruggeri

(italian) sunt în drum spre România – şi apoi Ungaria – în vederea unei anchete asupra plângerilor reciproce ale celor două ţări.

Mă declar satisfăcut, căci se va face lumină. Regret numai că acest gest este urmarea unei reclamaţiuni maghiare de minimă importanţă (pretinse rechiziţii exagerate la minoritarii unguri de la noi), pe când strigătele noastre de durere, pricinuite de omorurile şi samavolniciile autorităţilor ungureşti contra fraţilor noştri nu au fost ţinute în seamă de doi ani. Îmi spune că Germania nu ar vedea cu ochi buni o restaurare monarhică în Spania, dat fiind că Don Juan, influenţat de maică-sa, ar fi unealta Angliei şi a Vaticanului. De asemenea nu a plăcut aci ultimul discurs Salazar care, desolidarizând Anglia de bolşevismul ideologic, a servit cauza propagandei britanice.

Seara adun la mine pe directorul Presei Paul Schmidt, împreună cu colaboratorii săi Braun von Stumm şi Schworbel, cărora le remit distincţiunile româneşti ce le-au fost conferite. Schimb de alocuţiuni cordiale.

15 iulie 1942. A 14-a aniversare a iubitului şi bunului meu fiu.

După amiază asist la vizita făcută Institutului nostru de către ministrul Instrucţiunii Rust. Acesta îşi exprimă faţă cu mine admiraţiunea pentru vitejia neîntrecută a ostaşilor noştri, precum şi dorinţa de a ne cerceta ţara la toamnă.

16 iulie 1942. Merg la Goebbels spre a-i mulţumi pentru călduroasele cuvinte ce au fost rostite la Radio german şi publicate de presa germană la adresa daţilor noştri şi al ţării noastre, cu prilejul luării Sevastopolului.

bbels mă roagă să cred că tot ce s-a făcut a fost făcut din ordinul >res al Führerului, care a vrut să cinstească pe acei care – dintre toţitătorii – au fost aceia care au adus proporţional cele mai mari jertfe.

Ioi, folosindu-mă de prilejul întrevederii, i-am cerut să ne autorizeze a „iinţa mai multe lectorate româneşti pe lângă diferite universităţi mane şi de a crea o revistă pentru a răspunde atacurilor ce ni se aduc.

Irea de acord. A stăruit doar să nu stârnim polemici cu ungurii. I-am tat că scopul nostru este tocmai de a ne apăra contra atacurilor ce duc jeontra noastră în numeroasele lor reviste şi ziare în limba germană, pe e le-am enumerat.

1942. Dejun oferit de noi în cinstea ambasadorului turc şi a d-nei rede, cu prilejul părăsirii postului. Mai sunt de faţă: Woermann „worbel cu nevasta, d-na von Dircksen etc. Bietul Gerede pare foarte

ttisit. Îmi spune că nu va deveni ministru de Externe, ci este pur şi piu debarcat. S-ar părea că făcea prea mult zel filogerman.

1942. Dineu la Christian şi Feodora von Schaumburg-Lippe (născută incipesă de Danemarca), în frumoasa lor locuinţă de lângă Potsdam.

1942. Dejun la menajul Dornberg, cu soţii Mohr (Danemarca) etc.

mberg găseşte că alegerea lui Filotti [39] ca ministru la Budapesta nu [ost fericită, el fiind prea nervos şi, ca fost jurnalist, caută senzaţionalul, loc de a-l evita.

1942. Dejun la noi în onoarea rectorului Hulubei, cu rectorul din din Kreuz şi ministrul finlandez Kivimăki. Hulubei dezvoltă teza unei idarităţi internaţionale a elitelor spre a împiedica domnia forţei tale şi proletarizarea. Kreuz pare a-l aproba.

1942. La Woermann. îi remit un memoriu, redactat la noi la legaţie, viitor la propaganda maghiară contra noastră, în Germania. Aceasta ca ipuns la memoriul unguresc. Cum plec diseară spre ţară, Woermann i aminteşte cele trei puncte ce se dezbat între noi: sporirea livrărilor >astre de cereale, aprovizionarea trupelor noastre de pe front şi relaţiile îno-ungare. Arăt că se livrează cereale aproape peste limita maximă a, dacă am fi ştiut că trebuie să aprovizionăm până şi trupele noastre luptă încadrate în armata germană, probabil că guvernul român ar fi: rit efective mai restrânse. Cât despre relaţiile cu ungurii, comisia nke-Roggieri va arăta cine sunt aceia care persecută minorităţile.

gretăm numai că acea comisie a fost trimisă la cererea ungurilor, care se plâng doar de rechiziţile la care sunt supuşi, pe când strigătele noastre de durere faţă cu sălbaticele prigoane ungureşti contra fraţilor noştri au rămas, de doi ani, fără răsunet.

După amiază, dau un mare ceai pentru studenţii români din Berlin.

Seara, plecarea la München spre a asista la cursa „Braunes Bând", la care vin delegaţi din ţară.

24 – 26 iulie 1942» München. Braunes Bând. Vin din ţară unchiul Barbu Catargi, Grigore Duca şi generalul Dombrowski. îi poftesc la masă, la Vier Jahreszeiten cu Maria-Alix (Lally) Hohenzollern şi consulul nostru general Aumer cu soţia sa. Lally Hohenzollern foarte descurajată de mizeria de aci, de tirania, al cărei sfârşit apropiat îl

prevede.

27 – 28 iulie 1942. Viena, de unde plec cu Senta şi copiii la Sinaia. Zvonuri despre o îmbolnăvire gravă a mareşalului Antonescu.

28 iulie 1942. Sosirea la Sinaia.

2 august 1942. Regina Elena mă roagă să trec pe la dânsa, la Foişor. Pare urmărită şi îngrijorată, îmi spune că toţi servitorii ei sunt în solda Siguranţei şi o spionează. Din timp în timp deschide uşa, să vadă dacă n-ascultă cineva. Regretă plecarea lui Rosetti Solescu de la Mareşalat.

Şi-a dat demisia pentru că a fost bănuit că face parte dintr-un complot care ar tinde, după dispariţia mareşalului Antonescu, să repună pe rege în drepturile lui, cu generalul Iacobici ca prim-ministru şi Cancicov la Finanţe. Mihai Antonescu a supus-o la un adevărat interogatoriu, întrebând-o de câte ori a văzut-o pe d-na Cancicov (pe care nici n-o cunoaşte) etc. „They wanted to kick me out of the country. The Germans insisted" 1. Pare indignată de Hohenzollernii de la Sigmaringen, care o asasinează cu cereri (decoraţii, alimente etc.) şi se consideră ca moştenitori ai Coroanei. E de părere să nu li se răspundă la protestul contra autorizaţiei date principelui Nicolae de a purta numele de Hohenzollern, şi să nu li se dea ospitalitate la legaţie, încerc s-o potolesc, dar degeaba, îmi spune că s-au purtat rău cu ea, pe vremea lui Carol, abandonând-o cu desăvârşire.

6 august 1942. Văd pe M. Antonescu la Bucureşti. Face o aluzie la faptul că aş fi văzut pe rege înainte de a-l vedea pe dânsul, îngrijorându-l cu privire la protestul lui Friedl Hohenzollern. îl liniştesc: n-am văzut încă pe rege

1 „Voiau să mă dea afară din ţară. Au insistat nemţii".

tru simplul motiv că era pe front. Am fost doar la regină, chemat d de dânsa. Cădem de acord să ne vedem poimâine la Sinaia.

t 1942. Conversaţiune lungă cu M. Antonescu. La început este deşi tânărul Ionel Mocsonyi-Stârcea. Se discută protestul lui Friedl ihenzollern. Stârcea îl „montează" – poate pentru a câştiga galoanele mareşal! – astfel încă bravul Ică îmi dictează un răspuns cu totul liticos, şi în afară de aceasta şi lipsit de sens. Îi vorbeşte de ordinea A, de dreptul ginţilor etc, în loc de a se limita a spune că s-a jscut prinţului Nicolae dreptul de a purta numele cu care să obiectez că trebuie atenuat stilul, spre a nu jigni pe şeful familiei, im Ică cere să nu modific nimic, căci el are „răspunderea guvernu' insist, cu rezerva mintală de a

da comunicării sale forma lită între oameni de lume. Cer atunci să vorbesc singur cu viceintele Consiliului şi junele Stârcea se retrage. Vorbesc de decepţiile a Berlin, unde nu ni se acordă nimic din ceea ce cerem pe când im totul. Nu s-a reacţionat faţă de persecuţiile ungureşti contrailor din Transilvania de Nord. Nu s-a recunoscut niciun dreptnilor din Banatul de Vest şi Timoc. Nu s-a admis retrimiterea în i; raina şi Polonia a coloniştilor aduşi de bolşevici în Basarabia. Iar noi dăm toată armata, tot petrolul, toată bogăţia ţării. Şi nici nu observ mai mică indicaţie că ni se va face dreptate, după război, în chestia miţelor. M. Antonescu recunoaşte exactitatea celor ce spun, dar tot ră că, faţă de sacrificiile noastre, se va ţine seama de aspiraţiile jastre. Mă întreabă dacă îmi vin veşti din Elveţia. Răspund că tot ce este că acolo nimeni nu crede în victoria Axei. Când îmi iau rămas, se arată foarte cordial.

— *T 1942*. Dejunăm la Foişor, Senta şi cu mine, cu Regele şi regina na. Aceasta din urmă a aflat prin Stârcea că întrevederea mea cu Icătonescu ar fi fost „somewhat stormy" 1. Întreabă dacă un ministru e mai un reprezentant al guvernului, sau şi al regelui. Ar trebui să se cernească pentru rege o listă a „puţinelor drepturi" pe care le are. Se inge de nemţi şi de cârmuirea care o supraveghează. „You mustn't at anything I teii you, or they îl cut my head off 2. Regele, mai tăcut ultima oară.

am furtunoasă".

[u trebuie să repeţi tot ce-ţi spun, căci or să-mi ia capul".

20 august 1942. După trei săptămâni de vacanţe la Sinaia cu Senta, copiii, Robert cu copiii lui (Ala e cu Crucea Roşie înspre Stalino), mă întorc la post.

22 – 24 august 1942. Breslau, cu prilejul Expoziţiei de artă populară românească. Rostesc obişnuita cuvântare de inaugurare. Recepţie extrem de cordială şi nenumărate atenţii în timpul şederii mele, mai ales din partea lui Oberbürgermeister1 dr. Friedrich. Întoarcerea la Berlin.

27 august 1942. Alarmă aeriană şi uşor bombardament de către avioane presupuse sovietice de la 1 – 2 noaptea.

28 august 1942. Dejun la mine, în cinstea lui Nichifor Crainic, aflat în trecere prin Berlin. I s-ar fi cuvenit lui preşedinţia asociaţiei româno-germane din Bucureşti, dar, spune el, Icăţinea să aibă şi această demnitate, pe care a trebuit să i-o cedeze.

29 august 1942. Invitat a asista la nunta Măriei-Adelgunde Hohenzollern cu

Konstantin de Bavaria, plec cu automobilul spre Sigmaringen, însoţit de contele Franz Joseph Seefried (strănepot al împăratului Franz Joseph), şi de soţia sa născută Schnitzler şi de Lella Mecklenburg. Rămânem peste noapte la Nürnberg, unde dăm de urmele grozave ale bombardamentului aerian din ajun. Ruine încă fumegânde pretutindeni, mai ales în jurul lui Frauenkirche din oraşul vechi, unde mai au de furcă pompierii. Miros de fum. Lume îngrozită. Nicio figură zâmbitoare în tot târgul, întrebăm pe chelnerul italian de la Deutscher Hof dacă a fost o noapte de spaimă.

Răspunde, cu o mimică expresivă: „Acipicche!" 2 Elocvent!

30 august 1942. Vizităm Augsburg, unde dejunăm, şi frumosul dom din Ulm, apoi urmăm valea din ce în ce mai îngustă a Dunării până unde ajunge a fi un pârâiaş şi dăm acolo de frumos aşezatul şi medievalul castel Sigmaringen, de unde, sunt aproape opt decenii, a pornit Carol I s-a domnească la gurile aceleiaşi ape. Suntem primiţi de principele ereditar de Hohenzollern, care ne arată apartamentele ce ne sunt destinate şi ne conduce apoi în Altdeutscher Saal, unde luăm ceaiul. Sunt de faţă: Friedl şi Ethe Hohenzollern cu cei şase copii ai lor, Joschi şi Lally Hohenzollern cu cei patru copii ai lor, Mimi Douglas născută Hohenzollern (fosta văduvă a lui Manuel II al Portugaliei) cu soţul ei, Albrecht (Bubi) Hohenzollern cu soţia lui, văduvele lui Friedrich Hohenzollern (frate cu

1 primarul general

2, A1 naibii!"

aroli I) – născut Thurn und Taxis – şi lui Wilhelm Hohenzollern tatăl; actualului Fürst) – născute principese de Bavaria, Louis-Ferdinand] Kira ai Prusiei, markgraf şi markgrâfin von Meissen, principele George Saxa, principesa Johann-Georg de Saxa născută Bourbon-Sicilia „idwig-Ferdinand şi Maria de la Paz ai Bavariei (bunicii mirelui), dalbert şi Augusta ai Bavariei (părinţii mirelui, ea născută Seefried), cele Lustpold în Bayern etc., etc. Conversaţie animată. Vizita castejflui. Exterior medieval şi impozant, dar interior banal, stil Makartzeit.

npă oarecare odihnă, masa de gală de seara. Uniforme superbe, bijuterii fel. Reînviere vremelnică a vechii Europe. Am de oferit braţul la două bamne odată: principesa Albrecht de Hohenzollern şi contesa

Seefried jâscută principesă de Bavaria. Louis-Ferdinand al Prusiei face un toast Auftrage meines Papa (Kronprinzul)" 1, spre a felicita pe gemenii ţiedl şi Joschi Hohenzollern pentru aniversarea lor şi pe tânăra pereche: ntru căsătorie. Îi răspunde Friedl, care-l salută ca reprezentant „der berhaupter der Familie" 2, şi pe cumnatul său markgraful de Meissen ca prezentant „der Hauses Sachsen" 3. apoi Friedl îmi face un toast special le, bând în sănătatea regelui Mihai. Serată intimă. Conversaţii plăcute, ai ales cu Ludwig-Ferdinand şi Adalbert ai Bavariei şi cu principesa ihann-Georg de Saxa.

Itasem să notez că, pe când mă îmbrăcam pentru masă, bate cineva la a şi intră Friedl, care-mi remite crucea ordinului Hohenzollern clasa I.

pomentul ar fi fost mai „feierlich" 4 dacă n-aş fi fost „en manches de kemise"! 5

st 1942» La ora *SIA* dejunul mic în comun. Apoi la ora *QIA* cununia.

tare uniformă. Mergem perechi, perechi la biserică. Eu la braţ tot cu incipesa Albrecht Hohenzollern. Predica capelanului cam lungă şi teticoasă. Ceremonia celebrată de unchiul miresei, principele George Saxa. Întoarcere tot în cortegiu. Felicitări. Dăruiesc miresei o frumoafaţă de masă românească cu şervete. Mare dejun de gală. Dau braţul iincipesei Wilhelmine von Fürstenberg născută Schönburg-Glauchau.

L'din însărcinarea tatălui meu", capul Familiei.

Casei de Saxa.

(solemn.

Foarte drăguţă. Toastul lui Friedl Hohenzollern pentru noii căsătoriţi.

Răspuns mişcător al lui Adalbert al Bavariei („Ich habe mir immer cine kleine Mădi gewiinschaft, nun habe Ich die!") 1, care bea în onoarea „der Hâuser Hohenzollern und Sachsen" 2. După prânz vizitez oraşul şi cripta familiei (unde odihnesc şi părinţii lui Carol I). Cei mai mulţi invitaţi pleacă. Pe mine mă reţin insistent. La masa de seară, Friedl îşi pune uniforma de general de divizie român.

septembrie 1942, Plec cu Louis-Ferdinand şi Kira ai Prusiei să vizităm Burg Hohenzollern, o regretabilă reconstrucţie – datând de prin 1860! – a vechiului burg. În fond, o oroare! Ne întoarcem la Sigmaringen, unde dejunăm, apoi plecăm la Schloss Langenstein, unde

suntem invitaţi de principesa Augusta de Hohenzollern (fostă regină a Portugaliei) şi de soţul ei contele Douglas. Castel din sec. XVI nerestaurat. Moşie mare, admirabil administrată (se cântăresc zilnic stupurile de albine!!). Ea cam insignifiantă. El „plein de lui-même" 3 şi puţin simpatic. Dar, un porto din 1810. C'est toujours cela4. Kira îl porecleşte pe el „Barbarossa". Eu rectific: mai bine „barbe-bleue".

2 septembrie 1942. Ne întoarcem la Sigmaringen. Apoi întoarcerea la Berlin cu Louis-Ferdinand şi Kira ai Prusiei şi Lella Mecklenburg. Dejunăm la Augsburg. Louis Ferdinand foarte „anti" („I adore the Americans"). Ea la fel („that horrid way they have here of saying how-do-you-do; what a pity his name is so ea sy to remember!") 5.

3 septembrie 1942. Noul ambasador turc, Arikan, îmi face vizita de sosire.

Un domn bătrânior şi liniştit. Prima dată „că se bagă în politică externă", dar a fost mulţi ani ministru de Instrucţie. Îi crede pe ruşi încă foarte tari şi nu crede ca nemţii să le vină de hac.

4 septembrie 1942. Trec la Weizsäcker să cer, din partea mareşalului Antonescu, ca guvernul german să acorde românilor din Banatul de Vest şi Timoc un statut la fel cu acel de care se bucură germanii din România.

Reamintesc cum, cu toate demersurile mele, nu s-a făcut nimic pentru

1 „întotdeauna mi-am dorit o fetiţă, acum te am".

2 Caselor de Hohenzollern şi Saxa.

3 „plin de sine".

4 Tot asta este.

5 „Maniera asta oribilă al lor de-a face cunoştinţă; ce păcat că numele lui este atât de uşor de ţinut minte!"

kţii noştri de acolo. El ia notă, dar îmi pune curioasa întrebare dacă ed că guvernul din Belgrad se va arăta de acord cu cele ce cerem, II Iun că, dat fiind bunele noastre raporturi cu poporul iugoslav şi acordul folar şi bisericesc româno-iugoslav din 1934 relativ la Banat, nu ar fi Ist exclus ca şi guvernul din Belgrad să fie de acord la un moment dat, bei este firesc ca niciun guvern să nu fie prea bucuros a-şi lărgi angajaentele minoritare, îmi exprim însă surprinderea că, pe când nimeni nu. Îngrijit vreodată de părerea guvernului sârb faţă cu dezlipirea Croaţiei u cesiunea regiunii Backa de Ungaria, se vădeşte

acum atâta preocuare faţă cu un drept cultural al României, care nu atinge nicio problemă de ordine teritorială. (Cu alte cuvinte – telegrafiez eu la Bucureşti – teama de a nemulţumi pseudoguvernul din Belgrad, ar astea precumpăni pe aceea de a nemulţumi guvernul din Bucureşti). poi, fără tranziţie, Weizsäcker îmi spune că are şi el ceva să-mi amunice: anume că, cu toate demersurile repetate de la Auswärtiges Rmt, făcute mie şi mai ales însărcinatului cu afaceri Stănescu, noi am antinuat a răspândi o broşură antimaghiară la expoziţiile noastre (cum şi aceea de la Breslau). îi arăt că acea broşură s-a retras şi a fost llocuită cu un prospect. Pe un ton obraznic stăruie că broşura se răspâneşte atunci, fără ştirea mea, de către ataşatul cultural Tulescu, care ar jebui imediat rechemat, îi spun că voi întreba încă odată pe Tulescu, dar la sunt sigur că broşura nu se mai împarte. El continuă – cu o lipsă de Jurtoazie germană faţă de un şef de misiune străin – să se „monteze" şi jjă declare că Reichul nu este un teritoriu pe care românii şi ungurii sc. 3 t lua la ceartă şi că eu nici măcar nu-mi exprim regretul şi nu promit J; a faptul [nu] se va repeta, încercând să mă stăpânesc (căci mi se urcase mie muştarul la nas), îi răspund că regret într-adevăr – că are loc o Jtare discuţie – dar că nu pot decât să-i repet că sunt convins că broşura au se mai răspândeşte. Dacă i s-a remis un exemplar de către unguri, este nesigur unul din cele vechi de la Expoziţia de la Viena. Atunci se aruncă ksupra telefonului şi-l cheamă jos pe Erdmannsdorff „cu dosarul expoziţiilor româneşti". Cum intră pe uşă, Weizsäcker îl întreabă dacă nu este adevărat că sunt plângeri contra broşurilor ce se împart la expoziţiile fioastre. Erdmannsdorff, care nu-şi dă seama că şeful său „fierbe", răspunţie inocent: da, la început. „Ba şi acum", ripostează Weizsäcker, „ia arată broşura de la dosar". Erdmannsdorff scoate nu broşura, ci prospectul!

Dar bătrânul ramolit în y voit que du feu" 1 şi, prost crescut, arătând cu degetul spre mine, spune colaboratorului său: „Ei behauptet aber doch, dass die Ungam cinen Schwindel gemacht haben als sie von dieser Broschiire gesprochen haben!" 2 Eu: „Ich habe, erstens, diesen Ausdruck nicht gebraucht!" 3 Weizsäcker: „Dann haben Sie gesagt, dass es ein Betrug war!" 4 Eu: „Diesen Ausdruck habe Ich auch nicht gebraucht!" 5 Ceea ce am spus este că *dacă* ungurii v-au prezentat broşura noastră, s-au servit de una răspândită nu la Breslau – unde am fost de faţă şi ştiu că nu s-a dat – ci la Viena. De altfel îmi iese dreptatea, deoarece ceea ce îmi arătaţi nu este broşura

incriminată, ci prospectul de care vă vorbeam.

Weizsäcker spune că şi prospectul este jignitor pentru unguri şi roagă pe Erdmannsdorff să citească unele pasaje caracteristice. Acesta citeşte:

„Transilvania este leagănul poporului român". Eu: „Dar acesta este un adevăr istoric, n-avem ce vă face". Erdmannsdorff citeşte: „Românii luptă pentru restabilirea hotarelor lor fireşti". Eu: „Aşa este şi pe cele din Basarabia şi Bucovina le-am şi restabilit". Weizsäcker: „Dar faceţi aluzie şi la celelalte". Eu: „Ne faceţi aşadar proces şi pentru ceea ce nu spunem?" Erdmannsdorff citeşte: „Românii vor să şteargă nedreptăţile ce li s-au făcut". Eu: „Aşa este, şi nedreptatea privitoare la Basarabia şi Bucovina am şi şters-o. Dar veţi zice că facem aluzie şi la arbitrajul de la Viena. Vă voi răspunde afirmativ. Da, considerăm arbitrajul de la Viena ca o nedreptate. Mareşalul Antonescu a spus-o Führerului în nenumărate ori şi a scris-o în nu ştiu câte memorii remise guvernului german". Apoi, pe un ton mai apăsat adaug: „De altfel, mareşalul Antonescu şi guvernul român vor fi foarte surprinşi mâine, când vor primi raportul meu telegrafic, aflând că, în timp ce soldaţii noştri se luptă eroic la Est şi în timp ce comunicatele Marelui Cartier al Führerului amintesc zilnic contribuţia lor hotărâtoare la victoria comună, secretarul de Stat de la Auswärtiges Amt a găsit de cuviinţă să adreseze un protest ministrului României – und auf diesem Ton6 – pentru că ungurii se plâng de o

1 „nu percepe deosebirea".

2 „Dar el afirmă că ungurii au minţit când au vorbit despre această broşură!"

3 „m primul rând, eu nu am folosit această expresie!"

4. Atunci aţi spus că a fost o înşelăciune!"

5 „Nici această expresie n-am folosit-o!"

6 „pe acest ton".

tinsă propagandă antimaghiară. Es wird cine Entäuschung sein; hoffen r, dass es die einzige sein wird.1 Cred că în aceste momente solemne, cretarul de Stat de la Auswärtiges Amt ar putea avea şi alte subiecte conversaţiune cu ministrul României la Berlin, lăsând asemenea gestiuni mărunte pe seama funcţionarilor în subordine de la uswärtiges Amt şi de la Legaţia României". Weizsäcker se calmează bit. Caracteristic la nemţi, îngână: „Da eu nu am vrut să dau proporţii estiunii, dv. îi daţi. Voiam numai să vă atrag în treacăt atenţiunea a

unui caz, care nu ne-a fost adus la cunoştinţă de unguri, cum daţi dv., ci de autorităţile noastre". – „Destul de trist" – replic eu „dacă autorităţile germane, în loc de a citi cu atenţie comunicatele arelui Cartier în care se aminteşte eroismul soldaţilor români, citeşte atâta râvnă prospectele noastre, doar vor găsi un cuvânt sau o virgulă.re să ne dăuneze". Weizsäcker: „Tocmai îmi propuneam să vă felicit: ntru vitejia ostaşilor dv. şi să vă spun cât admiră Führerul partea ce ei iau la smulgerea victoriei". Eu: „Ar fi fost foarte frumos dacă mi-aţi fi orbit astfel, dar, de fapt, nu mi-aţi vorbit decât de broşurile şi prospec expoziţiilor noastre". Mă scol şi – fără prea mare tragere de mână îmi iau rămas bun de la Weizsäcker şi de la bietul Erdmannsdorff, care area jenat. Weizsäcker mă conduce până la uşă, repetând: „Cu toţii în Germania admirăm atitudinea şi faptele armatei române". Eu: „Dacă – aţi fi mărginit la aceste cuvinte, aş fi părăsit biroul dv. mulţumit sufleşte". Salut şi ies.

sunt indignat de sentimentele de la Auswärtiges Amt faţă de noi. Cum u am cerut să-l văd pe Weizsäcker, iar nu el m-a convocat, desigur că ieşirea" lui nu e din ordin, ci dintr-o pornire personală. Cu atât mai ruptomatic îmi pare această „ţâşnire" maghiarofilă. Să ne mai facem *tembrie 1942*. Twardowski, directorul cultural de la Auswärtiges Amt i remite copie de pe proiectul de acord cultural pe care Killinger l-a mis la Bucureşti lui Petrovici. Punctele principale sunt: 1) românii să

oară să-şi înscrie copiii la şcolile germane din România, diplomele de bsolvire (examenele fiind trecute cu comisii mixte) având deopotrivă aloare în ambele ţări; 2) prima limbă străină predată în şcolile române

a fie cea germană (adică suprimarea precăderii limbii franceze). Spun.

„Va fi o decepţie; să sperăm că singura".

evident, că li se va răspunde la Bucureşti, după ce guvernul îşi va fi fixat atitudinea. El roagă ca observaţiile noastre să fie făcute verbal, nu în scris.

8 septembrie 1942. Întorc vizita noului coleg turc Arikan. Nu crede că nemţii să reuşească marea lor încercare de încercuire în Orientul Apropiat. Chiar dacă unul din braţele uriaşului „cleşte" ar reuşi să fie stabilit prin Caucaz, celălalt (via Egipt) va fi foarte greu de realizat, dat fiind că între Suez şi Golful Persic se întinde nesfârşitul pustiu al Arabiei.

Fac o vizită amicală colegului portughez, contele de Tovar. Explică brusca îndepărtare a lui Serrano Suñer din guvernul spaniol, prin intenţiunea lui Franco de a da o influenţă precumpănitoare armatei asupra Falangei şi de a reintroduce monarhia, îmi mărturiseşte că şi în Portugalia lucrurile se îndreaptă spre o restaurare monarhică. Chiar Salazar ar fi favorabil acestui curent.

9 – 10 *septembrie 1942*. Fac, cu consulul meu general Gallin, o excursie la Hamburg, Lübeck şi Schwerin. În frumosul Hamburg, inspectez consulatul nostru general, în medievalul şi minunatul Lübeck, văd nesfârşitele ruine cauzate de bombardamentele aeriene engleze. Renumitul Rathaus, Marienkirche, Petrikirche, Domul, atâtea clădiri de imensă valoare artistică sunt la pământ. Este răspunsul britanic pentru distrugerile din Coventry, Canterbury, Bath.

11 septembrie 1942. Senta şi copiii se întorc de la Sinaia.

14 septembrie 1942. Sanda pleacă la Clarens (St. George's School) şi Iorgu la Rolle (Rosey). Ilinca va rămâne cu noi, dacă vrea Dumnezeu, în acest an şcolar. O vom retrimite la Gstaad (Marie-José) numai dacă reîncepe bombardarea Berlinului.

16 septembrie 1942. Plecăm, Senta şi cu mine, spre Danemarca, cu automobilul. Arăt lui Senta Lilbeckul cu ruinele monumentelor sale! apoi vedem Kiel, canalul Wilhelm, Schleswig, Flensburg, trecem frontiera daneză, ajungem în Jutlanda şi ne oprim peste noapte la SOnderborg. Ce dreptate s-a făcut la Versailles redându-se Danemarcei acest ţinut aşa de exclusiv danez.

17 septembrie 1942. Vizităm Augustenborg, Graasten (cu castelul alb din sec. XVIII al principelui moştenitor), Aabenraa, Haderslev, Kolding, Vejle, muntele Himmelberget (cu vedere panoramică asupra multor lacuri) şi Silkeborg, unde rămânem peste noapte.

tembrie 1942. Plecăm în zori de zi la Aarhus, capitala Jutlandei.

Iserici vechi, frumoase, oraş vesel. Apoi trecem prin Skanderborg – lorsens, din nou la Vejle, în fine la Fredericia, de unde, pe podul mare, insula Fyn, la Odense. De acolo la Nyborg, capitala insulei, cu casele n care a locuit Andersen. Feribotul ne conduce de aci – în l *Vi* oră – insula Seeland. Pe înserate ajungem la Copenhaga (Hotel d'Angleerre).

tembrie 1942. Chiar în prima noapte avem trei alarme aeriene. Se aud depărtare împuşcături. Avioane britanice au aruncat mine în

apele. teritoriale daneze şi toate feriboturile au fost silite să-şi întrerupă ierviciul. Noroc că am sosit ieri – cu ultimul feribot.

tembrie 1942. Vizită colegului italian Sapuppo, la care găsesc pe Luca iturdza, cu care el este foarte prieten. Sapuppo îmi arată că există aci multă animozitate faţă de „Axă". Nemţii sunt direct detestaţi.

ptembrie 1942. Senta şi cu mine dejunăm la ministrul Italiei şi d-na Sapuppo. Apoi, curse prin oraş. Încă mult belşug, deşi o apreciabilă iiferenţă în rău, faţă de anul trecut.

.) după amiază fac o vizită colegului german von Renthe-Finck. Îmi spune: a, deşi nemţii nu sunt iubiţi, situaţia aci este totuşi relativ satisfăcătoare, a fost nevoie de execuţii. Autorităţile daneze au reuşit să împiedice >înă acum manifestaţiunile ce se pregăteau contra voluntarilor danezi ai ui Fritz Claussen întorşi de pe Frontul de Est, precum şi împotriva lucrătorilor danezi din Germania, care vin acasă în permisie. Cei 30 – 50.000 comunişti sunt liniştiţi, deoarece se tem de represalii germane sau de a fi dizolvaţi de guvernul danez. Doar şeful lor Larssen se ascunde şi nu poate fi prins, dându-se la agitaţii clandestine. Mai incomozi sunt naţionaliştii.

Seara la Operă („Les Pecheurs de perles" de Bizet), unde e şi regele.

ptembrie 1942. Vizite la ministrul Afacerilor Străine. Totdeauna o plăcere să intri în elegantul şi frumos mobilatul Christiansborg. Întâi la Scavenius. Deşi foarte prudent, ministrul mi se plânge de dificultăţile lor economice. Nemţii le iau produsele agricole şi nu le dau în schimb produse industriale, îi explic că aceste preocupări nu sunt numai ale Danemarcei. De „noua Europă" spune că nu se poate exprima, căci n-o cunoaşte. Fi-va o confederaţie de naţiuni cu independenţă măcar internă? Chi Io să?! 1 Îi spun că-i împărtăşesc nedumeririle. Nu mai

1 Cine ştie?!

suntem, adaug eu, în Evul Mediu când Făt-Frumos se amoreza de Ileana Cosânzeana pentru că-i auzise frumuseţea cântată de trubaduri. Noi vrem să vedem măcar o miniatură, o schiţă cât de aproximativă a domniţei „Europa nouă" înainte de a ne îndrăgosti de ea. Sper că fiecare stat va fi lăsat „selig sein nach seiner Faţon" 1, cum spunea Frederic II. Numai astfel se va putea crea solidaritatea spirituală a continentului. Scavenius crede pe ruşi încă foarte departe de epuizare. Ne admiră armata. „Da, luptăm pentru un interes general

european”, zic eu, „să sperăm că Europa ne va fi recunoscătoare”, îmi cere veşti despre mareşalul Antonescu, despre care a auzit că ar fi bolnav. Se plânge că războiul deteriorează moravurile. Sunt mult mai multe furturi în Danemarca decât înainte. Mă întreabă de starea de spirit a nemţilor, îi crede încă foarte rezistenţi şi disciplinaţi moraliceşte.

Trec apoi la Svenningsen, secretarul general. Le meme son de cloche2.

Balanţa relaţiilor comerciale germano-daneze este deficitară pentru Danemarca care are acum un credit îngheţat de *l*/*i* miliard Rmk. Cam ca noi. La Exholm, şeful Protocolului, găsesc şi pe Wadstedt, fostul meu coleg danez de la Roma. Îmi spune că moralul italienilor e foarte scăzut.

Nu speră victoria şi se tem de iarnă, când vor resimţi greu lipsa de combustibil. Prestigiul lui Mussolini este în scădere perpetuă. E criticat în viaţa lui intimă. Ciano, detestat, gheşeftar.

Ceai la mine, unde decorez pe profesorii Sandfeld şi Brondal.

25 septembrie 1942. Dăm dineuri pentru soţii Sapuppo şi pentru consulul nostru general Kongsted cu soţia.

26 septembrie 1942. Aniversarea lui Christian X. Entuziasm general şi mişcător. Steaguri, flori, portretul regelui la toate vitrinele. E sărbătoarea fiecăruia. Danezii se poftesc reciproc la masă, ca să se bucure împreună.

E şi o manifestaţiune de rezistenţă naţională faţă de „ocupanţi”. Ne înscriem la Palatul Amelienborg.

Apoi plecarea la Oedser, de unde un feribot (primul de la ridicarea minelor) ne duce – în două ore – la Warnemunde. Wamemunde şi Rostock au suferit enorm de pe urma bombardamentelor britanice, întoarcerea la Berlin, unde găsesc o telegramă a lui Mihai Antonescu, care-mi anunţă că Weizsäcker îmi prezintă scuze.

1 „să fie fericit în felul său”.

2 Aceeaşi muzică.

mbrie 1942. Recepţie la Ribbentrop, pentru a doua aniversare a ilui tripartit. Ne ţine în picioare ca să ne ţină un discurs, cu o notă voit optimistă, dar în care nu vorbeşte de victoria finală, nici de bnica terminare a războiului sau măcar a campaniei din Rusia, nici de obirea adversarului. Nu foloseşte o singură dată faimoasele verbe:

Ichten, zerschmettern, zerschlagen1 etc. Anunţă lupta până ce „diese rren verstehen werden, dass sie în unserem Lebensraum nichts zu hen haben” 2. Am impresia că este o invitaţie la conversaţii: nici voi noi, nici noi la voi. Dar poate că mă înşel. La masă sunt lângă reşalul Keitel, care-mi anunţă că se va încredinţa în curând mareşaui Antonescu comanda unui grup de armate române şi germane între Iga şi Don. Comanda o va prelua după terminarea luptei de la Stalind, dar va veni înainte de aceasta la Marele Cartier al Führerului.

e de căderea Stalingradului iminentă. Peste masă, Ribbentrop îmi une că regretă că eu fiind în Danemarca, nu a fost timpul de a mă lua pe mine la Marele Cartier când a venit Mihai Antonescu (J’en eroie, quant a moi, la Providence! 3 – RB4). După masă, Ribbentrop i spune cât de mulţumit a fost de lunga sa întrevedere cu vicepreintele Consiliului de Miniştri. Dornberg mă instalează, pentru cafea, o masă unde, întâmplător (!) se află şi Weizsäcker. În urma scuzelor pe re mi le-a prezentat (prin intermediul lui Ribbentrop şi Clodius către mai Antonescu), se consideră chestiunea închisă. Cum trebuie să-i fi

s un perdaf Ribbentrop, Weizsäcker îşi depune toate sforţările pentru şeful său să vadă cât e de prevenitor şi amabil faţă de mine. Ca toţi mţii, se face mic când vede că cineva îi „tient fete” 5. Cum ar fi igerat să-i port încă sâmbetele după scuzele prezentate pentru o ieşire plasată nu atât faţă de mine cât de ţara ce o reprezint, mă dau în nversaţie cu el. Mieros, mă întreabă de Senta, de copii, îmi vorbeşte nepoţeii lui. Pe urmă de arbitrajul vărului său Bruns între noi şi Igari. Ar vrea să ştie dacă sunt şanse să cădem la o înţelegere. Vorbim de chestiunea evreiască de la noi. Arăt că aroganţa jidovească n-ar fi distruge, a zdrobi, a sfărâma aceşti domni vor înţelege că nu au ce căuta în spaţiul nostru vital”.

n ceea ce mă priveşte, mulţumesc Providenţei „aoul Bossy.

Îi rezistă”.

fost aşa mare la noi dacă, în 1878, la Congresul din Berlin, Bismarck nu ne-ar fi silit, spre a complace lui Bleichroder, să acordăm, prin art. 7 al Constituţiei, naţionalitatea română evreilor. Eroarea a fost repetată, în 1919, de marii noştri aliaţi, cu prilejul tratatului minorităţilor ce ne-a fost impus. Restul serii Ribbentrop şi Keitel şi-au depus toate sforţările spre a ridica moralul comesenilor, arătând că pretinsele înarmări anglo-americane n-ar avea nicio importanţă şi că Germania va învinge toate dificultăţile ce-i stau în cale.

29 septembrie 1942. Aniversarea lui Senta. Dejunează şi ia masa de seară cu noi Friedl Hohenzollern. Pregătise un nou memoriu de protest şi o scrisoare către Rege în chestiunea numelui prinţului Nicolae. În timpul conversaţiei îmi mărturiseşte că a citit de curând contractul de căsătorie între regele Ferdinand şi regina Maria şi că a descoperit că în acel act se prevedea că toţi copiii lor urmau să poarte şi titlul de prinţi de Hohenzollern. u întreb atunci ce sens mai poate avea protestul său. Nu se poate împotrivi ca prinţului Nicolae să i se recunoască un nume pe care însuşi şeful Casei Hohenzollern i l-a confirmat. Îi propun ca, în loc de a lua postura – puţin populară – a unui protestatar, să se afirme dimpotrivă ca prieten al României, ajutând pe Rege şi guvern, când sunt într-un impas. Izbutesc să-l conving să-şi reia scrisoarea şi memoriul, şi să redacteze o nouă scrisoare către Rege, în care să-i arate că, în calitatea sa de unchi, vrea să-l ajute şi că de aceea îi comunică oficial că, după statutele Casei Hohenzollern, vărul său Nicolae are dreptul de a purta acel nume. El îmi adaugă numai că va preciza în scrisoare că, în cazul în care Nicolae se va însura cu d-na Dumitrescu-Tohani, ea nu va putea purta acest nume. Ce qui va da soi! 1 Am închis un incident diplomaticodinastic!!

30 septembrie 1942. Dejun cu Henke, delegatul german în comisia mixtă de anchetă în Transilvania, îmi spune că se va duce din nou la faţa locului înainte de a-şi depune raportul. Aflu că el ne-ar fi favorabil, dar că Ruggeri a primit de la Palazzo Chigi [40] instrucţiuni de a sprijini pe unguri.

Discursul lui Hitler. Pare a renunţa la ofensivă spre a se plasa pe defensivă. Nu insultă pe Stalin şi ruşi!!

Ceea ce se înţelege de la sine.

airfe *1942*. Dejun la Alfieri cu ambasadorul Ritter (sfetnicul econo-Iiic al lui Hitler) şi cu Hewel (ministru personal pe lângă Hitler). Acesta jin urmă îmi spune că patronul lui nu lucrează niciodată la birou, nici are ore fixe de muncă. Vede rar pe miniştri lui (ministrul de Externe dată pe lună, cel de Finanţe poate numai o dată pe an), dar când îi

Imeşte îi reţine ore întregi. Când au ceva de comunicat sau instrucţiuni cerut, miniştrii o fac prin intermediul reprezentanţilor lor la Marele

Cartier sau – cei ce n-au asemenea agenţi – prin Hewel, care are dreptul de a intra oricând la Hitler. îi face raportul uneori dimineaţa,

ezat pe patul lui Hitler, pe când acesta îşi ia ceaiul.

eara dineu la noi cu Puhl, viceguvernatorul Băncii Reichului, /şi oamna, Clodius cu nevasta, Fabricius (fostul ministru german la ucureşti) [41], Răzmeriţă etc. Clodius îmi spune că întrevederile Hitler

[. ibbentrop-Mihai Antonescu la Marele Cartier au decurs bine, dar îmi a înţelege că de tocmai mare vază nu se bucură vicepremierul nostru.

critică pentru că a înlocuit la Finanţe pe generalul Stoenescu, om de uvânt şi curajos, prin Finţescu, care n-ar avea formatul necesar pentru i fi dictatorul economic al României. [42] El îmi spune că el a transmis jţi Mihai Antonescu scuzele lui Weizsäcker – pentru a-mi fi retransmise mie – pentru atitudinea sa în chestiunea expoziţiilor. Se pare că lihai Antonescu s-a plâns cu energie lui Ribbentrop. „Sie haben ein scharfes Telegramm în dieser Angelegenheit geschickt" 1, îmi repropază Clodius. Îi explic că nu am vrut să creez un incident, dar că nu ateam lăsa nerelevat la Bucureşti că, în momentul când trupele noastre jertfesc pe Don şi Caucaz, secretarul de stat la Auswârtiges Amt se crede îndreptăţit a-mi declara că fraza „Transilvania este leagănul oporului român" ar constitui propagandă antimaghiară intolerabilă în permania. Clodius îmi spune că Weizsäcker, spre a se scuza, a pretins că aş fi spus că m-a chemat spre a protesta, pe când într-adevăr eu am erut să-l văd. În limbaj diplomatic replic că este o minciună a lui

7 eizsäcker, deoarece niciodată nu am pretins că am fost convocat de insul. Desigur că eu am solicitat întrevederea spre a-i vorbi de românii

Sin Banatul de Vest şi Timoc. De altfel nu văd de ce reproşul ce-i aduc, privire la ostilitatea sa faţă de acţiunea noastră propagandistă şi de femul său, ar avea sau nu importanţă după cum aş fi cerut eu să-l văd sau

«„Aţi trimis o telegramă foarte dură în această problemă.

el să mă vadă pe mine. Clodius adaugă: „ei behauptet Sie hâtten alles bestriuen was ei gesagt hat" 1. Răspund că nu am contestat decât un singur lucru: că s-ar mai răspândi acum broşura incriminată. Clodius încheie: „acum că şi-a exprimat regretele, chestiunea este închisă". Mă declar de acord cu el, mai cu seamă că nu persoana mea era în joc, ci ţara mea; şi în ce priveşte ţara, guvernul este acela care are răspunderea demnităţii sale. Vorbesc din nou lui Clodius despre

soarta fostului nostru coleg comun de la Viena, consilierul Legaţiei cehoslovace Dohalsky, arestat la Praga ca ostatic – împreună cu fratele său ajutorul de episcop – fără niciun motiv, îmi promite că se va interesa de dânsul.

3 octombrie 1942. Dejun la noi: ducele şi ducesa George de Mecklenburg, ambasadorul şi d-na von Hassel, unchiul Barbu Catargi, soţii Strack (Auswărtiges Amt), soţii Edelstam (Legaţia Suediei), soţii della Porta (ambasadorul Italiei) etc.

5 octombrie 1942. La Woermann. Îmi citeşte un raport al lui von Bergen de la Vatican, după care Myron Taylor, departe de a fi cerut Papei o intervenţie pentru pace, l-ar fi disuadat, din partea lui Roosevelt, de la un gest care n-ar avea urmări, naţiunile aliate fiind hotărâte a lupta până la zdrobirea adversarului.

Seara, dineu la noi în cinstea lui Ion Rebreanu, Ion Marin Sadoveanu şi Herescu veniţi să participe la congresul scriitorilor de la Weimar.

6 octombrie 1942. Criză germano-daneză.

Intervin, la Auswărtiges Amt, pe lângă Twardowski, pentru crearea lectoratelor româneşti pe lângă mai multe universităţi germane. Dejun la noi:

ambasadorul von Schulenburg, contele Scher-Thoss (vicepreşedintele Union Clubului), unchiul Barbu Catargi, maiorul von Bibra, contesa Montgelas, doamna von Mutius, Langenhan etc.

7 octombrie 1942. Dejun la noi: noul ambasador turc Arikan, colegul portughez conte Tovar, însărcinatul cu afaceri danez Steensen-Leth, ambasadorul Ritter, d-na von Dircksen, baroneasa Lisa von Rheinbaben, d-na şi dl. von Planitz, Ministrul plenipotenţiar şi d-na Kirchholtes, subşeful Protocolului şi d-na Ruhe, unchiul Barbu Catargi, Ministrul plenipotenţiar şi d-na Heinrichs (de la Cancelaria Führerului), baronesa von Rothkirch etc. Steensen-Leth îmi destăinuie că motivul crizei germano-daneze nu ar fi atâta recentele manifestaţii studenţeşti contra

1 „el afirmă că aţi contestat tot ce a spus".

antarilor lui Fritz Claussen întorşi de pe frontul de Est şi contraătorilor danezi din Germania veniţi în permisie, cât faptul că la luroasa telegramă a lui Hitler, la aniversarea regală, Christian X ar fi >uns doar: „Mulţumesc". Deşi el a fost însărcinat să transmită lui izsăcker regretele guvernului cu explicaţia că regele obişnuieşte un stil

mie, este convins că Germania se va folosi de pretext pentru a cere concesiuni economice.

şi Schulenburger, Ritter nu consideră numirea lui Şapoşnikov ca stalism rus drept un eveniment politic de prim ordin. Mareşalul soic trăieşte sub teroarea lui Stalin şi nu ar îndrăzni niciodată să aibă olitică proprie sau să impună o pace separată, care ar fi o capitulaţie eci sinuciderea unui regim departe încă de a-şi fi epuizat toate puterile rezistenţă. Arăt că s-au ivit unele speranţe din cauza tensiunii dintre lin şi anglo-americani (a se vedea răspunsul dictatorului roşu la crede interviu a ziariştilor americani), precum şi a lipsei de invective tra lui Stalin în discursul lui Hitler. Îmi răspunde: „Este îndeobşte oscut că Hitler şi Stalin au reciproc cea mai mare stimă personală l faţă de celălalt". Simptomatic. D-na von Dircksen, intimă a cerului, îmi destăinuieşte că Hitler i-a spus că saşii şi şvabii nu vor să neorporaţi Ungariei. Trec după prânz la Woermann spre a-i transmite era guvernului român de a se autoriza plecarea colonelului Beck, fost listru de Externe polon, internat la noi şi suferind de tuberculoză, în eţia sau Italia de Nord. Woermann îmi dă puţine speranţe căci bentrop nu vrea să păţească ca eu alţi poloni din România, care au ăşurat cea mai primejdioasă acţiune contra Germaniei, ra, masă la Alfieri, cu Rosenberg. Nici el nu crede că numirea lui oşnikov ar putea schimba cursul evenimentelor. Seibert de la „Volkisr Beobachter" (care a fost mulţi ani corespondent la Moscova şi idra, ca şi Silex de la D.A.Z. cred că este un joc de-al lui Stalin spre a a mai multă libertate în mişcări. Rosenberg ne descrie planurile sale le va aduce olandezi în Volînia, danezi în Ucraina, va transforma Rusia-o nouă Germanie etc., etc. Jules Verne! Senta îl întreabă dacă să te face o colonie dintr-o ţară locuită de albi. El dă exemplul romanilor e au colonizat Gallia şi al germanilor transportaţi în Transilvania, at, Basarabia, Rusia. Declară că Ucraina e pământ rusesc! îl întrebă, sub influenţa civilizatoare germană, nu se va crea în Rusia „cine

Oberschicht1, care nu se va împăca cu robia". Răspunsul: „Ja, es werden vielleicht Schwierigkeiten gaben, aber daunwird es zu spat sein fur den Russen" 2. Despre funcţionarii trimişi a gospodări ţinuturile de la Est, cei buni au fost menţinuţi, cei răi izgoniţi „oder erschossen" 3.

10 octombrie 1942. Vizita inginerului Henri Coandă, şeful a unor mari uzine lucrând pentru germani, unde se construiesc vase rapide

pentru Dunăre şi Marea Neagră. Urma să se facă curse de încercare Regensburg-Budapesta. Amiralul Fuchs le-a decomandat ca să nu afle ungurii secretul tehnic. Caracteristic. I s-a spus de germani sus-puşi că zvonurile despre tratativele lui von Papen la Ankara, pentru a ajunge la o pace separată cu U.R.S.S. n-ar lipsi de temei. Papen ar fi autorizat să propună următoarele puncte: l) Cesiunea Ucrainei; 2) Caucazul protectorat german; 3) Retragerea trupelor germane din restul Rusiei; 4) Colaborare economică, Rusia putând utiliza industria Ucrainei şi importa produsele agricole din regiunea Caucazului, iar Germania participând la valorificarea zonelor petrolifere din Ural. Conversaţiile ar fi destul de înaintate.

Prima vizită a noului ministru bulgar Zagorov, fost ministru al Comerţului. Ar vrea podul pe Dunăre la Giurgiu-Rusciuk. Crede războiul încă foarte lung şi Rusia încă foarte tare. Cu sârbii – şi chiar cu turcii – situaţia nu ar fi rea.

Seara, masă la ţară, la Maxi şi Helga Schaumburg-Lippe.

12 octombrie 1942. Christian (Joschka) şi Feo Schaumburg-Lippe vin la ceai la noi. El vine să-şi ia rămas bun, căci pleacă la unitatea sa în Caucaz.

Sunt amândoi foarte îngrijoraţi de criza din Danemarca. Se tem de o ocupaţie integrală germană, cu urmări grave pentru „Onkel Christian und die ganze Familie" 4.

13 octombrie 1942. Ieri Răzmeriţă, venit din Bucureşti, mi-a remis instrucţiuni ce i-au fost dictate de Mihai Antonescu în urma unui „grav consiliu militar". Se pare că nemţii au redus cu 40% raţiile alocate trupelor noastre de pe front şi cu peste această cotă furajul cailor. Se face o diferenţiere faţă cu unităţile germane. Sunt însărcinat să aduc imediat cazul la cunoştinţa lui Ribbentrop – sau, dacă nu e la Berlin, la

! „o pătură superioară".

2 „Vor fi poate dificultăţi, dar va fi prea târziu pentru ruşi".

3 „sau împuşcaţi".

4 „Unchiul Christian şi întreaga familie".

swărtinges Amt – cerând un răspuns pe care să-l transmit în 24 ore.

urmează să arăt că-i va fi imposibil mareşalului Antonescu să vie înainte i chestiunea să fie lămurită, căci n-ar putea comanda trupe române şi rmane cu tratament diferenţiat în defavoarea celor de

neamul său.

buie să mai ating şi chestiunea concentrării trupelor noastre pe Proni de Est, care sunt răzleţite în Caucaz, pe Don şi la Stalingrad şi pe care am dori reunite spre a lupta pe acelaşi sector. Sunt rugat să amintesc lipsa de barăci şi grajduri în regiunea de sud a Stalingradului /în care/ l menite a lupta la iarnă ostaşii noştri, îmi exprim surprinderea că mi u a trata chestiuni militare cu Auswârtiges Amt. Doi civili să discute ispre asemenea lucruri! Răzmeriţă îmi spune însă că M. Antonescu ţine solut să fac demersul imediat. Şi el i-a atras atenţia că ar fi preferabil aştepte sosirea generalului Şteflea, dar Antonescu nu a vrut. Cum zmeriţă e preşedintele delegaţiei noastre economice şi tratează cu Clous în numele României, n-am niciun drept să mă îndoiesc de comunirea urgentă ce-mi face. Fac deci demersul, mult atenuat în formă pe ngă Woermann, care-mi promite că va interveni imediat pentru lămuea chestiunii.

să fostul consilier cehoslovac la Budapesta, dejunează la noi. Ne scrie situaţia din „Protectorat". Ce tragedie!

Ine *1942*. Aseară, maiorul Zaharescu îmi raportează că ataşatulilitar colonel Gheorghe (căruia, conform instrucţiunilor din Bucureşti ordonasem să intervină şi el la Hauptquartier1 în privinţa reduceniţiilor soldaţilor noştri) i-a telefonat că trebuie imediat retras protestul, vernul român convingându-se de adevărata situaţie. Concomitent îmi nine o telegramă de la M. Antonescu rugându-mă să transmit mulţuirile sale lui Woermann pentru rezultatul obţinut prin intervenţiunea. Ceea ce fac, chiar în această dimineaţă.

sosit în Berlin, în drum spre Bucureşti, unde am izbutit în sfârşit s-o patriez, doamna Livia de Dymsza, fiica lui Titu Maiorescu şi veche prienă a mamei mele. Sunt emoţionat s-o revăd. Este însoţită de fiicele şi tpoţelele ei (copilele fiicei sale contesa von Platter-Syberg). Îmi vorştie de mama, ceea ce mă emoţionează mult, şi de viaţa ce a dus-o la d-na, sub bolşevici. După tragedia cu ginerele ei ridicat de bolşevici şi vlarele Cartier General.

dus în Turkestan, viaţa se organizase. Administraţia rusească nu ar fi fost atât de rea cât s-ar fi crezut.

Î 7 octombrie 1942. Primesc vizita lui Sapuppo, colegul italian din Copenhaga. Vorbim de criza germano-daneză. Noul general german Hanneken nici n-a fost la rege. Ura danezilor contra ocupanţilor e enormă. Nu crede însă ca germanii să alunge pe rege şi

să ocupe complet ţara, căci această violare a acordului din 9 aprilie 1940 ar fi exploatată de propaganda adversă.

19 octombrie 1942. Înapoiez vizita noului ministru bulgar Zagorov. Îmi spune că la Ministerul Afacerilor Străine de la Sofia noutatea zilei este apropierea politică de România, apropiere materializată prin retragerea de pe rol a tuturor chestiunilor supuse arbitrajului profesorului Bruns, precum şi prin decizia luată de a se construi un pod peste Dunăre între Giurgiu şi Rusciuk.

Woermann mă roagă să trec pe la dânsul spre a protesta (din nou!) contra propagandei noastre „antimaghiare" în Germania. Totul se reduce la cutii de ţigarete „Mareşalul Antonescu" cu harta etnografică a românilor, la nişte prospecte turistice difuzate de oficiul nostru de turism etc.

Iată de ce cheamă la Auswârtiges Amt pe ministrul României un subsecretar de Stat! în timp ce ostaşii noştri îşi varsă sângele pentru nemţi şi sunt citaţi de două ori pe zi în Wehrmachtsbericht1. Te apucă un dezgust! Sunt, din fericire, bine armat şi îi arăt un articol apărut în „Pester Lloyd" din 15 octombrie în care este insultat poporul român şi istoria sa naţională.

Colegul slovac Cernak vine la mine. Spune că cota ungară este „à la baisse" 2 acum şi că ungurii îşi pierd treptat simpatiile aci. Îmi semnalează marile dificultăţi din Croaţia şi măcelărirea sârbilor de acolo. Balcanii fierb.

21 octombrie 1942. Întors de la Hauptquartier, colonelul Gheorghe îmi arată că, la primirea instrucţiunilor mele de a protesta contra reducerii raţiilor trupelor noastre, a făcut un demers verbal şi apoi a telefonat generalului Şteflea, şeful Marelui Stat Major aflat tocmai în Bucureşti, spre a-l întreba dacă trebuie să facă şi un demers scris. Şteflea necunoscând absolut nimic despre această chestiune a întrebat pe Mihai Antonescu

1 „Raportul Wehrmachtului".

1 în scădere.

tivul pentru care a ridicat această chestiune. Apoi a telefonat lui corghe că vicepreşedintele Consiliului nu a dat nicicând indicaţii în st sens şi că „face răspunzători pe domnii ministru Bossy şi colonelul icorghe de a fi intervenit fără autorizaţie în această materie"!!! Spre a ipăra, Gheorghe citeşte natural, la telefon, instrucţiile ce-i dădusem şi e corespundeau – însă mult atenuat – celor expediate de „Icã".

apă o oră Șteflea recheamă la telefon pe Gheorghe și-i spune de astă; ci că „vicepreşedintele Consiliului îşi aminteşte acum că a dat instrucni în acest sens" (!), dar că incidentul între timp s-a închis. Gheorghe primit totuşi acum o adresă oficială de la colonelul von Melenthin, lui secţiei ataşaţilor militari de la Marele Cartier german, care-i comuă o telegramă din 17 octombrie a ataşatului militar german din icureşti, în care se precizează că „în ziua de 16 octombrie preşedintele

Consiliu interimar M. Antonescu a declarat ministrului Germaniei la icureşti că informaţiunea despre reducerea cu 60% (!) a raţiilor trupe – r române de pe front provine de la ministrul României la Berlin, >ssy". Verbal, Gheorghe a fost oarecum tras la răspundere, fiind întrebat unde am avut eu această ştire şi dându-i-se a înţelege că el, ca ilaborator militar al meu, era răspunzător. Sunt indignat de această inciună! Pentru a se apăra de consecinţele unui demers pripit sau ale lei informaţii necontrolate, şeful guvernului aruncă vina pe reprezenttul oficial al ţării, pe care dimpotrivă ar avea datoria de a-l acoperi în iţe împrejurările. Sunt aşa de dezgustat că-mi dau telegrafic şi motivat pânisia.

tombrie 1.942. Schimb dezagreabil de telegrame cu „Icâ". Evident: agă a fi declarat lui Killinger că eu îi dădusem informaţia. Este „uimit" pl, în timp de război, îmi cer desărcinarea fără a fi avut „politeţea" de a-i ere, în prealabil, verificarea exactităţii declaraţiei ce i se atribuie.

[răspund că nu accept în situaţia mea „recomandaţii de politeţe", că este jtoria mea de a demisiona când îmi dau seama că n-aş mai avea aci icrederea necesară, că n-am cerut verificarea pentru că nu-mi puteam nehipui că Marele Stat Major german sau ministrul Germaniei la Bucureşti ar putea fi bănuiţi de a transmite comunicări neadevărate. Din Ealitate faţă de ţara mea şi guvernul ei, nu puteam dezminţi la Vilhelmstrasse o declaraţie oficială a primului ministru interimar. Acum, întorizat de el, o pot face, şi am făcut-o. Atrag atenţia asupra celor două trdine contradictorii date lui Gheorghe: unul, oficial, prin mine, de a rectifica cele arătate de Melenthin, altul, secret, prin Statul Major român, de a nu mai face niciun demers în această chestiune.

Seara, masă la Clodius. În treacăt se vorbeşte de M. Antonescu. Clodius critică diferite măsuri luate de el. Am impresia că nu-i acordă

prea mare prestigiu.

27 octombrie 1942. „Icăˮ îmi răspunde că a vorbit cu Killinger şi că acesta va rectifica la Berlin şi la Hauptquartier că nu am fost indicat eu ca sursă a informaţiei cu pricina. Se plânge că, „în răspunderile şi frământările saleˮ, îi pricinuiesc „mici incidenteˮ şi „furtuni într-un pahar de apăˮ.

Răspund, la rândul meu, că iau act dar că nu eu am provocat aceste „mici incidenteˮ şi „furtuni în pahar cu apăˮ. Astfel se termină acest dialog penibil cu un om fără bună credinţă şi lipsit de cei şapte ani de acasă!

29 octombrie 1942. Profesorul Babinger, întors din Croaţia şi Serbia, îmi spune că croaţii au ucis peste o jumătate de milion de sârbi (bărbaţi, femei, copii) şi că sârbii preferă pe bulgari croaţilor. Italia nu poate asimila Balcanii, unde nimeni nu mai crede în victoria Axei.

Ricevimentol la Arikan, noul ambasador al Turciei. Ambasadorul din Chile prevede ruperea relaţiilor cu Axa pentru 15 noiembrie, când se va redeschide parlamentul la Santiago.

30 octombrie 1942. Woermann îmi spune că Legaţia Germaniei din Budapesta a protestat pe lângă Ullein Revizki, în chestia articolului din „Pester Lloydˮ de la 15 octombrie, ce-i semnalasem. Ungurul s-a scuzat, declarând că dezaprobă „den groben Tonˮ 1 al articolului.

Seara, „Bierabendˮ la mine cu cele două delegaţii economice română şi germană (Clodius-Răzmeriţă).

2 *noiembrie 1942*. Dejun la noi cu Mädy Bayern (născută Hohenzollern).

4 noiembrie 1942. Ceai muzical la noii Sandu Albu (vioară), Filionescu

(pian), Jianu (flaut). În asistenţă: Rust, ministrul Instrucţiunii, generalul Lammers, Meissner, principele şi principesa Friedrich-Christian de Schaumburg-Lippe, principesa Ischi de Salm-Salm, Carmen şi Edda Wrede, Clodius cu d-na etc.

5 noiembrie 1942. Steensen-Leth, însărcinatul cu afaceri danez îmi spune că

Scavenius a fost la Berlin la *1* noiembrie şi că a avut o întrevedere secretă cu Ribbentrop. Acesta i-a declarat că, în urma recentei tensiuni.

1 primire.

1 tonul grosolan.

per ar fi vrut să „rezolve" radical problema daneză, dar că el, Ribbengp, l-a rugat să-i dea voie să mai încerce a soluţiona chestiunea dacă sibil în mod paşnic. Cere o remaniere radicală a guvernului din p penhaga, căci cel actual ar fi capabil „dacă Germania va ajunge într-o naţie dificilă să se ralieze puterilor democratice şi chiar eventual să te la Londra". Buhl nu are încrederea nemţilor din cauza declaraţiilor prea independente. Trebuie ca Scavenius – care se bucură de pedere la Berlin din cauza prudenţei sale – să preia preşedinţia Consiclui – şi să-şi ia drept colaboratori şi pe unii simpatizanţi ai naţionalj: ialismului, precum şi pe unii reprezentanţi ai corporaţiilor, care să ţină mână muncitorimea. Ca termen pentru constituirea noului guvern se gază luni 9 noiembrie. Dacă nu se izbuteşte, Hitler va lua personal în mă reglementarea raporturilor cu Danemarca.

peputul unei mari ofensive britanice în Africa de Nord. Nemţii dau ppoi şi se constată deprimare în public.

nbrie 1942. Dejun la colegul portughez Tovar, pentru plecarea Ibasadorului spaniol şi al contesei de Mayalde. Mai sunt şi Edda şi jirmen Wrede. Mayalde crede că evenimentele se precipită în Africa de oră şi că factorul francez redevine actual. S-ar putea ca, spre a câştiga aperarea activă şi efectivă a guvernului din Vichy, Hitler să-i facă cesiuni pe spinarea aspiraţiilor italiene şi spaniole.

abrie 1942. Ileana soseşte la Berlin şi trage la legaţie. Face o frumoasă daraţie de dragoste României, care va fi ţara ei, orice regim ar avea:

jmarhie, republică etc. Neagă că ar avea intenţia să lucreze pentru pelamarea soţului ei ca suveran al unei Transilvanii independente şi ai ca rege al României, calomnie absurdă, căci după Mihai I, dacă nu copii, va dispare monarhia.

Irată intimă la mine cu Ischi Salm-Salm, Edda şi Carmen Wrede, Aga jrstenberg, Georges Miclescu etc.

nbrie 1942. Ziua Regelui. Te Deum şi apoi recepţie colegială, în kzenţa Ilenei. Cor studenţesc. Atmosferă caldă. Dar veştile din Africa pe pentru nemţi şi italieni, care se retrag întruna.

ubrie 1942. Situaţia militară în Africa de Nord evoluează spre un mare fcastru militar pentru germani şi italieni. Americanii au debarcat livizii în Africa (4 la Alger, 2 la Rabat). Francezii nu li se opun.

fineralul Giraud (evadat din Germania) le cere să se afilieze Naţiunilor lite. Darlan, aflat în Africa de Nord, a trecut de partea

americanilor.

Montgomery a izgonit din Egipt pe Rommel. Spre a nu risca să fie prinşi între două focuri, germano-italienii vor căuta să părăsească Africa, dar nu au putinţa s-o facă şi se prevede un nou Dunkerque. Temându-se de o debarcare americană şi în porturile mediteraneene franceze sau în Corsica, s-ar putea ca Hitler să ocupe Franţa liberă. Impresia generală e că Franţa îşi va relua, la momentul favorabil, locul în rândul Aliaţilor.

Ce va face România? Suntem într-o situaţie gravă. Să ne ajute Dumnezeu să fim chibzuiţi şi curajoşi. Azi 9 noiembrie, Germania a pierdut definitiv al doilea război mondial. Justiţia imanentă.

10 noiembrie 1942. Întrevedere Hitler-Ciano-Laval la München. Cer informaţii lui Woermann. Mă primeşte cu uşa care dă în odaia de alături întredeschisă (ca Molotov)! Vrea să aibă martori, sau este supravegheat?

Nu este autorizat să-mi spună nimic, dar îmi confirmă contactul direct între guvernele german, italian şi francez, îl întreb dacă italienii vor admite să se facă concesii Franţei spre a o atrage de partea Axei. Crede că ar fi logic, căci Italia este acum prima ţară ameninţată de o invazie anglo-americană. Întreb dacă şi Germania ar putea face concesii. El nu presupune că s-ar putea da prea multe atuuri din mână, spre a nu se risca, la un moment dat, un nou atac francez. Noguès s-ar fi declarat solidar cu guvernul din Vichy (cu toate că erau, la Berlin, bănuieli în privinţa sa).

Amiralul Darlan şi generalul Juin au căzut în mâna americanilor.

Verificându-se ştirea cu Weygand, regretă că el a rămas la Vichy.

Woermann pare „pale et defait" 1 şi nu-mi place pentru el chestia cu uşa întredeschisă!

11 noiembrie 1942. Trupele germane şi italiene, violând clauzele armistiţiului, ocupă Franţa liberă. Proclamaţia – destul de abilă – a lui Hitler „ne change rien à l'affaire" 2. Trupe germane au debarcat în Tunis, trupe italiene în Corsica. Italienii la Nice? La Statul Major german se spune colonelului Gheorghe că Laval s-ar fi învoit, în orice caz Pétain a adresat un protest, deşi a dat autorităţilor ordinul de a nu rezista. Rommel tot dă înapoi. Americanii sunt la Casablanca, Oran, Bougie. Trec din nou la Woermann. Mai calm, dar uşa cu pricina tot întredeschisă! O atmosferă de Ceka. Îmi exprimă bănuieli cu privire la Darlan, care, deşi prizonier.

1 „palid şi abătut”.

2 „nu schimbă nimic în această problemă”.

3 „trădător”.

a ne în contact cu armata franceză din Africa de Nord. El a autorizat gerul să capituleze (garnizoanei franceze i s-au lăsat armele!) şi a orizat pe Noguès – care comandă în Maroc – să ceară şi să semneze nistiţiul. Francezii din Africa de Nord nu mai luptă, deci. Generalul raud (evadat din Germania) s-a pus la dispoziţia Aliaţilor în Africa, lermann îmi explică că ocuparea integrală a Franţei era necesară, pele franceze nefiind destul de înarmate pentru a se opune unor: ercări de invaziune. Întreb dacă Laval s-a învoit să intre şi italienii, (spunde că n-a fost consultat, ci că i s-a adus la cunoştinţă deciziunea

brie 1942» Germanii au ocupat zona până acum liberă a Franţei, iar lienii – spre fireasca amărăciune a francezilor – Corsica, Nice şi) asta de Azur până la Cannes. Se exceptează Toulon, spre a se ţine în na flota franceză, care ar ezita să treacă în Africa, ştiind că consecinţa şi căderea Thulonului în puterea Axei. Englezii la Tobruk. Americanii Bône, în Algeria. Nemţii propun lui Pe tain şi Laval să mute guvernul la Vichy la Versailles.

brie 1942. Senta se întoarce din Lausanne.

Iglo-americanii sunt la frontiera dintre Algeria şi Tunisia. Darlan a luatnducerea Africii franceze şi a dat comanda trupelor franceze din Africa Giraud. Declară că procedează în numele lui Pe tain, care, pe de altă rte, îi retrage toate atribuţiile oficiale şi califică pe Giraud de „felon” 1.

mata a 8-a britanică a luat Derna. Germano-italienii debarcă trupe la nis şi Bizerta. Trec la Weizsäcker (plin de surâsuri amabile şi netueux” 2). Vorbim mai ales de Franţa. La început îmi spune că în trevederea de acum câteva zile, la München, între Hitler, Ciano şi val, nu a fost vorba de o pace cu Franţa. Mai târziu, însă, e mai puţin tegoric şi se mărgineşte a spune că nu ştie. Rolul lui Darlan îi dă mult bănuit. Aflu că, la intrarea lor în Franţa liberă, germanii au arestat pe: ygand şi l-au dus în Germania, pentru că a propus să ia comandapelor metropolitane franceze spre a rezista la Marseille şi Toulon, până debarcarea americanilor.

mbrie 1942. Dejun intim la noi (directorul Protocolului şi baroneasa jrnberg, ambasadorul de Chile, Barros, contesa Betha Werthern, Aga onctuos

Furstenberg, contele Douglas, baronul şi baroneasa Essen (Legaţia Suediei). Seara dineu mic la colegul slovac şi d-na Cernak, cu Woermann.

Laval preia puteri dictatoriale.

20 – 22 *noiembrie 1942*. Leipzig, Dresda, cu Senta.

23 *noiembrie 1942*. A început o mare ofensivă rusă pe Don şi la Stalingrad.

S-a rupt frontul germano-român pe 50 km. Statul Major german, după câte îmi raportează colonelul Gheorghe, priveşte situaţia ca foarte gravă.

Suntem îngrijoraţi, căci Andronic e cu Reg. 12 roşiori, tocmai pe la Stalingrad. Armata a 8-a britanică, după luarea Benghaziului, urmăreşte pe inamic spre El Agheila.

24 noiembrie 1942. Colonelul Gheorghe îmi raportează că la Statul Major german i s-a arătat că situaţia s-a agravat. 4 divizii româneşti de pe Don sunt pe cale a fi încercuite. Generalul Lascăr, comandantul lor, a cerut să se poată retrage spre a nu anihila inutil trupele sale. Comandantul german al grupului de armate se opune. Lascăr s-a adresat mareşalului Antonescu, care, la rândul său, cere lui Hitler – printr-un mesaj transmis de ataşatul nostru militar – să se adopte punctul de vedere românesc.

La Woermann. Evită să se pronunţe asupra situaţiei militare. Uşa tot întredeschisă. O fixez, înţelege, şi se scoală şi o închide. Vorbim de Franţa. Bănuieşte pe Pe tain că e „de meche" 1 cu Darlan, căci ceruse avizul guvernului german spre a face o călătorie în Algeria (unde spera poate să fie şi el „surprins de evenimente", sau o spera anturajul său). La început se răspunsese din Berlin că n-ar fi niciun inconvenient. Apoi însă, prevăzându-se o debarcare americană (probabil la Dakar), a fost rugat de Hitler să renunţe la călătorie. Atunci a plecat singur Darlan, care poate că a primit mandatul de a proceda cum a procedat. Africa Orientală Franceză se pune sub ordinele lui Darlan, deci Dakar e la dispoziţia Aliaţilor.

Seara dineu la ambasadorul turc Arikan. Îmi spune că dacă Germania ar vrea să-şi treacă trupele prin teritoriul turc spre a ajunge în Caucaz, sau la Golful Persic, Turcia se va împotrivi cu toată forţa armată. Colegul portughez Tovar îmi arată că, indiferent cine ar vrea să treacă prin Spania şi Portugalia – fie Germania, fie Aliaţii – aceste două ţări se vor opune cu armele în mână. Consideră însă riscul mic, căci

germanii au cea mai bună bază de apărare în Pirinei, iar Aliaţii vor prefera să-şi

1 „de conivenţă".

neze „al doilea front" în Italia sau Grecia, în Italia, populaţia n-ar sta şi armata ar capitula. Mussolini s-ar retrage şi s-ar face pace rată.

brie 1942. Situaţia pe frontul rus s-a agravat. Cele 4 divizii Lascăr fost încercuite, şi, după informaţiile colonelului Gheorghe, chiar date deja.

nil meu ne telefonează că Andronic a fost rănit. Scrisoarea camarai, care anunţă ştirea, este prea vagă spre a fi liniştitoare. Toată ilia se adresează în toate direcţiile spre a avea precizări, însărcinez pe meiul Gheorghe să se informeze la Marele nostru Cartier de la tov. Socrul meu are, la telefon, glasul stins. Senta foarte emoţionată.

Iczeu să-l apere şi să-l scape!

1942. Ceai intim la noi: Feo de Schaumburg-Lippe născută de emarca şi sora ei contesa Castell-Castell, precum şi principesa Max n de Furstenberg.

avem încă ştiri de la Andrei. Să dea Dumnezeu să fie liniştitoare!

onelul Gheorghe îmi spune că cele patru divizii comandate de eralul Lascăr nu mai dau semn de viaţă. Aşa că lichidarea lor pare a confirma. Ce tragedie! Nemţii şi italienii, călcând o altă clauză a istiţiului, ca şi recentul angajament luat la 11 noiembrie, au ocupat neaşteptate Toulon şi dezarmează armata franceză. Parte din flota frâna fugit în Africa, parte s-a sabordat. Ce crudă şi neînţeleasă hotărâre slinului de a mă fi aşezat tocmai pe mine în locul ce-l ocup azi. Cum cap de acest calvar! îmi pun nădejdea în Dumnezeu să mă ajute El!

esc vizita lui Henke şi Ruggieri, membrii comisiei mixte germanoană, care a anchetat în Transilvania, îmi spun că-şi vor depune curaportul, după care guvernele din Berlin şi Roma ne vor adresaibil recomandări, nouă şi ungurilor.

1942. Aflăm în sfârşit că Andronic, rănit în noaptea de 12 – 13 mbrie, a fost repartizat la spitalul de campanie 21 românesc. Spitalul incendiat la Cerninskaia în urma bombardamentului unor tancuri işti, răniţii printre care Andronic (care ar fi în gips din cauza rănii la) au fost ridicaţi de o coloană sanitară automobilă germană, începem iar cercetări prin autorităţile militare germane spre a afla unde e şi e stare.

Irchill pronunţă un discurs în care previne pe compatrioţii săi să nu a se ameţiţi de ultimele victorii, căci izbânda finală nu va fi smulsă decât după lungi şi dureroşi ani de luptă. Invită poporul italian să scuture jugul ce i l-au impus Mussolini şi „caporalul" Hitler şi care i-a costat ruşinea eternă de a fi pus pumnalul în spatele Franţei muribunde, pierderea totală a imperiului colonial şi distrugerea marilor sale oraşe.

decembrie 1942. În lipsa lui Răzmeriţă, plecat să negocieze la Roma, M. Romniceanu, de la Banca Naţională, duce tratativele economice cu Clodius. Îmi spune că, deodată, Ică Antonescu vrea să se arate dârz şi intransigent cu nemţii pe chestia livrărilor de fier (noi cerem 600.000 tone, ei oferă 450.000) şi a acoperirii avansurilor ce facem pentru cumpărările germane şi întreţinerea armatei germane de la noi (până acum vreo 500 milioane Rmk). Se teme ca Clodius să nu interpreteze această schimbare bruscă de atitudine în lumina ultimelor insuccese militare germane.

2 decembrie 1942. Restitui vizita lui Hencke şi Ruggieri. Îmi spun că-şi termină acum raportul asupra anchetei din Transilvania pe care-l vor prezenta, însoţit de unele sugestii practice guvernelor din Berlin şi Roma.

Acestea vor comunica la Bucureşti şi Budapesta rezultatul anchetei şi vor face recomandări pentru normalizarea raporturilor româno-ungare.

Roggieri observă: „Noi suntem medicii care stabilim diagnosticul, iar guvernele noastre vor redacta reţetele medicale; mă tem însă că medicamentul nu va fi pe placul pacientului!" Răspund: „Pentru mine important este mai ales diagnosticul, căci dacă remediul nu este potrivit organismul însuşi îl va respinge („petit soubresaut" 1 la Ruggieri) şi se va căuta altul până se va da cel bun". Ei îmi lasă să înţeleg că ar fi vorba şi de crearea unui organ permanent „care să supravegheze tratamentul bolnavului şi să prescrie pe loc şi la moment doctoria necesară". Aceste parabole medicale „ne me disent rien de bon" 2 şi previn guvernul meu că s-ar putea – ca la Viena – să fim puşi în faţa unor recomandări cu caracter imperativ.

3 decembrie 1942. Colaboratorul meu Văleanu a fost prezent la o conversaţie

Ruggieri-Bulow. Simptomatic că acesta, referentul chestiunilor transilvănene la Auswârtiges Amt, crede că noi provocăm incidentele

de frontieră şi că ungurii sunt cei mai vechi locuitori ai Ardealului! Ignorează de altfel, ca şi Ruggieri, că românii au ocupat peste trei luni Budapesta

1 „uşoara tresărire.

2 „nu-mi spun nimic bun".

a lor (nu lui Horthy) li se datorează suprimarea bolşevismului în garia!! Aceştia sunt judecătorii noştri!

1942. Lausanne, cu copiii. Ce destindere în acest ultim (şi ner?) colţ de rai european. Copiii sănătoşi, veseli, afectuoşi. Mai uit necazuri. Niciun om aci nu mai crede în putinţa unei izbânde a Axei.

prevede chiar o prăbuşire apropiată. Gafencu crede că victoria Aliaţiva avea loc la toamnă. Polonezii ne vor ajuta, ca şi turcii. România buie să renunţe a juca un rol în Europa Centrală, spre a deveni liderul cânilor. S-ar reînvia Bizanţul, dar un Bizanţ anglo-saxon, al cărui terland am fi. Trebuie scăpate gurile Dunării. Pe Dardanele şi gurile nării se va ridica noua construcţie politică britanică în Orientul Aport. În acest cadru am recăpăta Ardealul. Despre Basarabia nu se prooţă. Polonezii vor lupta ca să ni se menţină Bucovina care ne leagătorial de ei. Ungurii vor pierde Rusia Subcarpatică râvnită de ruşi, îi restul prăzii lor. Turcia se va alipi la primăvară Aliaţilor. Trebuie să pregătim politiceşte pentru această întorsătură istorică. Bethlen şi dorka vor fi trimişi de guvernul ungar în Elveţia spre a lua contact cu rezentanţii Aliaţilor. De ce nu facem la fel? Toată românimea e în l lui Maniu. Să dea Dumnezeu să nu fie ucis! Când se va simţi că ia nu poate rezista debarcării anglo-americane, nemţii vor ocupa eţia spre a stăpâni toată coama Alpilor. Doar adevăratul front al le-a se va deschide în Balcani. Să păstrăm solidaritatea cu turcii. Conră că sunt într-un post de luptă, că graţie mie şi demnităţii atitudinii: e „mai este o Românie la Berlin".

brie 1942. Weizsäcker mă roagă să trec la dânsul, îmi citeşte o gramă a lui Killinger, care raportează că Mihai Antonescu a protestat al contra părerilor expuse de Bülow lui Văleanu şi a lăsat să se află o intervenţie directă a mareşalului Antonescu. Weizsäcker îmi i că guvernul german nu-şi însuşeşte aceste păreri şi dezminte ic că s-ar afla în ajunul luării unor deciziuni grave privitoare la vania. Adaugă că Bülow va fi tras la răspundere, în ce penibilă: ne pune M. Antonescu prin neexperienţa lui şi lipsa lui de tact.

dezvăluie niciodată o conversaţie particulară. Când m-a rugat să fac est protest, am refuzat, arătându-i că un atare demers va crea o

osferă de neîncredere în jurul legaţiei şi va face imposibilă în viitor: e informare discretă. Degeaba! Acum, explic lui Weizsäcker că, canu avea datoria de a raporta o astfel de convorbire avută cu doi din funcţionarii cei mai competenţi în materie (Ruggieri, Bülow). Weizsäcker recunoaşte că ar fi făcut la fel şi dă toată vina pe Bülow, „dieser Beamte III Ranges der nicht das Recht hat Acussurungen zu machen" 1.

Ricevimento la noul ambasador spaniol Vidal. Englezii au ocupat El Agheila. Rommel se retrage spre vest.

16 decembrie 1942. Am la dejun pe feldmareşalul von Bock şi pe amiralul Fricke (şef de stat major al lui Raeder), cărora le remit „Mihai Viteazul" (respectiv ei. I şi III). Foarte franc, von Bock admite că, deşi autodidact, Timoşenko e un mare comandant. „Wir haben den ganzen Krieg zusammen gemacht, jeder auf seiner Seite. Ich habe auch sein Bild. Ich weiss nicht ob ei meines hat" 2. „Jedenfalls ohne Widmung" 3, observ eu.

Se vede că admiră organizaţia, priceperea, materialul războinic şi vitejia ruşilor. Fricke este îngrijorat de atitudinea viitoare a Turciei, care, dacă lucrurile merg rău pentru Axă (pierderea Africii şi a oricărei speranţe de preponderenţă în Mediterana Orientală) se va vedea silită a face politică cu Rusia şi anglo-americanii. Europa-press anunţă chiar tratative în vederea unui pact turco-rus bazat pe garantarea integrităţii Turciei.

„Când eşti în pădure cu tâlhari, te faci şi tu tâlhar, ca să scapi cu viaţa", încheie Fricke.

Se vorbeşte de o apropiată nouă întâlnire Hitler-Laval-Ciano.

Scriu lui M. Antonescu spre a cere desărcinarea mea din postul de la Berlin pentru motive de sănătate. E a cincea cerere de acest fel a mea (3 verbale, l telegrafică şi aceasta, prin scrisoare particulară). Când procedezi cum îţi dictează conştiinţa, Dumnezeu nu poate să nu te ajute!

Pe neaşteptate, Ribbentrop, care se află pentru 48 ore la Berlin, mă roagă să trec la el la 6 seara. Găsesc acolo pe ungur (Sztojây), care aşteaptă şi el. Este primit la ora 605 şi stă o jumătate de oră. Intru eu la Ribbentrop la ora 635, însoţit de Dornberg. Îmi remite din partea Führerului Marea Cruce a Ordinului „Vulturul german". Apoi o conversaţiune de 55 minute. Un lung expozeu asupra situaţiei militare generale, pe care o descrie foarte optimist. Crede că, la Est, trupele ruse se vor uza treptat şi că se va ajunge – nu la o pace *de jure*,

imposibilă – ci la o încetare *de*

1 „acest funcţionar de rangul III, care nu are dreptul să facă aprecieri".

2 „Am făcut tot războiul împreună, fiecare de partea sa. Am şi fotografia lui. Nu ştiu dacă el o are pe a mea".

3 „în orice caz, fără dedicaţie".

ţ. O a luptelor mari. O stabilizare a frontului (Führerul a ordonat să fie iit cu orice chip Stalingrad), întreruptă numai de mici atacuri ruse ici olo, şi de unele contraofensive germane. Aceasta va permite lui Hitler tragă forţe apreciabile spre a le trimite pe alte teatre de război, după n-a făcut cu aviaţia (care a rămas totuşi destul de numeroasă pe frontul spre a statornici supremaţia aerului). Un al doilea front european nu jva stabili, chiar dacă Axa s-ar retrage complet din Africa, deoarece ilia va fi transformată într-un adevărat fort, iar tot continentul anat de forţe germane (numai în Franţa ar fi 60 divizii faţă cu 75 în O, când au fost înfrânte armatele franco-anglo-belgiene). O vădităinţă – poate excesivă, deci îndoielnică – de a mă convinge că a nu poate pierde acest război", ceea ce mă roagă, în două rânduri, icomunic mareşalului Antonescu şi lui Mihai Antonescu. Îl întreb re producţia de război a U.S.A. Îmi spune că armele lor sunt bune, îşi inferioare celor germane. Numărul lor nu-l impresionează căci e 7 milioane muncitori străini lucrează pentru Germania. Dacă va fi roie, se vor mobiliza încă alţi lucrători germani şi se vor trimite la A, fiind înlocuiţi de alţi muncitori străini. Producţia construcţiilor ale americane nu poate atinge cifra scufundărilor. Economic, ţinutucucerite la Est vor putea îndestula Europa. „Nu putem pierde acest >oi" – conchide el – „decât dacă lăsăm armele din mână şi deschiadversarilor porţile". Îl întreb despre starea psihologică, îmi declară. a germani este excelentă, îi atrag atenţia despre creşterea curentului lumist (Suedia, Balcanii). Răspunde că, îndată ce va dispune de va divizii, Marele Stat Major le va trimite în Iugoslavia şi tulburările icolo vor înceta. Aduce vorba de oamenii politici români care văd josul României mai bine asigurat prin victoria puterilor democratice.

ază numele lui Maniu, care trebuie urmărit, căci s-a lăudat de curând avut doi reprezentanţi la o reuniune a reprezentanţilor guvernelor giate la Londra. Dacă anglo-americanii ar învinge, România ar fi donată Rusiei, iar Europa ar deveni prada comunismului. Este o rditate a-şi închipui cineva că trupe anglo-americane ar putea veni

[pere pe români contra bolşevicilor. Răspund că într-adevăr o victorie ar primejdui existenţa României şi că, de aceea, ca şi din motivul că am noştri se bat în Caucaz şi pe Don, refuz a crede că oameni politici ani să dorească o victorie rusă. Maniu se pune pe alt plan. El este at vechilor tradiţii, pe de o parte, iar pe de alta caută formula politică care să asigure mai bine eliberarea Transilvaniei. Maniu este simbolul Transilvaniei. El a luptat pentru eliberarea fraţilor noştri de acolo, încă înainte de primul război mondial, în parlamentul de la Budapesta.

Acuma îşi continuă lupta pentru aceeaşi idee. Nu este de mirare că are mulţi aderenţi, căci opinia publică de la noi este permanent tulburată de şirul celor peste o sută de mii de refugiaţi ardeleni care trec pe străzi şi pe şosele, fără adăpost, ca şi de veştile ce-i parvin neîncetat despre persecuţiile îndurate de românii din Transilvania de Nord. Ribbentrop schimbă destul de brusc subiectul şi-mi vorbeşte de negocierile noastre economice făcând un apel călduros României să livreze cât de mult petrol, fără de care nu se poate duce războiul. Răspund că facem cele mai mari eforturi. Dovadă că nu circulă autobuze la noi, pe când în Germania, da. Cer să ni se intensifice livrările de cărbuni şi să se remedieze situaţiunii noastre financiare grav primejduite de creditul nostru îngheţat de 500 milioane Rmk în Germania, şi care sporeşte zilnic. Plec la ora 7 *Vi* seara, după aproape un ceas de întrevedere, din care cea mai mare parte a reprezentat-o monologul nervos şi îngrijorat al lui Ribbentrop.

17 decembrie 1942. Dejun militar la mine. 20 persoane (generalul de aviaţie von Seidel, amiralul Fleischer, generalul Rozin etc).

18 decembrie 1942. Dejun la noi cu Zagorov (ministrul Bulgariei), Brauweiler (directorul Presei străine de la Ministerul Propagandei), Henke (arbitrul german din comisia mixtă germano-italiană de anchetă în Ardeal), Steensen-Leth (însărcinatul cu afaceri al Danemarcei) etc.

19 decembrie 1942. Sosirea în vacanţe a copiilor din Elveţia. Trei noi manifestaţiuni a sentimentelor oficialităţii germane în chestia Transilvaniei:

1) Articol de fond în „Borsen Zeitung", declarând că Trianon împovărase România cu ţinuturi care nu i-au dat pace o zi, pe când Ungaria şi Bulgaria erau ciopârţite; 2) Reproducerea în acelaşi ziar a discursului ministrului Lukács din Budapesta care, comemorând pe

Gombos, deploră că n-a putut vedea măcar „parţială revizuire de azi” a tratatului din Trianon; 3) cartea „Unser Kampf um Balkan” 1, care vorbeşte de asemenea de „artificiala şi nesănătoasa umflare a României la Trianon”! Ce iluzii şi-o mai fi făcând mareşalul Antonescu şi omonimul său de la vicepreşedinţia Consiliului!

„Lupta noastră pentru Balcani”.

embrie 1942. A fost o întrevedere zilele trecute între Hitler şi Ciano, şefii de Stat Major ai celor două ţări. Prilejul a fost probabil înfrâarea trupelor italiene pe sectorul lor de pe Frontul de Est, care pune tregul front într-o situaţiune foarte primejdioasă, întrevederea cu Laval a dus la niciun rezultat, căci, în faza actuală, nemţii nu pot nici măcar hiţa locul rezervat Franţei în sistemul politic al Axei, astfel încât nu a bază de discuţie.

embrie 1942. Feo Schaumburg (născută de Danemarca) dejunează cu i şi copiii. Vede cu pesimism dezvoltarea evenimentelor pentru Germai. Potrivit indicaţiunilor primite, şi în lipsa lui Ribbentrop – absent n Berlin ca întotdeauna –, văd pe Weizsäcker, căruia îi arăt că mânia se află pe pragul prăbuşirii economice, din cauza inflaţiunii

cesive (de la 45 miliarde, emisiunea fiduciară din 1938, la 106 miliarde i emise acum de Banca Naţională), datorite prestaţiunilor către Germa

a şi a avansurilor făcute pentru întreţinerea trupelor germane de la noi.

rog deci să dea delegaţiunii Clodius instrucţiuni de a nu negocia cu noi egustoreşte”, ci ţinând seama de solidaritatea de destine actuală dintre le două popoare. Amintesc că, dintre toţi aliaţii Germaniei, statul iman este acela care a dat cea mai mare contribuţie – şi pe terenilitar şi pe teren economic – fiind, pe de altă parte, singurul care nu avut nici foloase nici succese politice, fiind lăsat cu toate rănileaţionale deschise. Weizsäcker se arată înţelegător. Va comunica imediaţi Ribbentrop. Mă întreabă cum s-ar putea acoperi avansurile financiare li se fac. Răspund că prin aur, devize şi intensificarea exportului de r, maşini agricole şi cărbuni.

ara, organizăm un pom de Crăciun pentru răniţii noştri de la spitalul n şcoala de aviaţie „Hermann Göring”. Sunt de faţă: colonelul Coasteanu (rănit la braţ), căpitanul Popa (grav rănit la bărbie) şi Apostol ănit la cap), precum şi infirmiera lor, principesa Edda Wrede. Atmosfeemoţionantă.

Imbrie 1942. Alfieri mă roagă să iau ceaiul la dânsul. Se întoarce din alia, unde a stat o lună. Spune că bombardamentele la Genova, Milano Torino au fost îngrozitoare. Nu cunoaşte torinez căruia să nu-i fi fost intrusă casa. Dar populaţia ar avea moralul bun şi s-ar îngriji mai mult salvarea mobilelor decât de a vieţii. Hrana n-ar fi mai bună ca aci, r cerul albastru, soarele, femeile frumoase care se plimbă pe pe străzi, a iluzia fericirii. Crede că populaţia „va ţine", evident însă că dacă războiul ar mai dura ani de zile…! La germani consideră că nu e nicio îngrijorare de avut. Şi ei vor ţine, în orice caz în tot timpul anului 1943.

Desigur că dacă ar fi vorba de ani de zile nu se ştie. Se murmură aci, dar nu e niciun simptom grav. În teritoriile ocupate metodele aspre ale germanilor nu vor aduce o colaboraţiune sinceră, de aceea preferă să nu se pronunţe asupra eficacităţii lor. Ceea ce pretind însă germanii este că, prin aceste metode cât şi prin completa dezarmare a populaţiunilor, ei ar fi în măsură să înăbuşe oricând orice încercare de rebeliune. Situaţia militară ar permite speranţe, căci Axa ocupă încă teritorii întinse şi poziţii-cheie de prim ordin. Au fost insuccese serioase în Africa şi pe Frontul de Est. Dar Germania ar avea încă mari rezerve de forţe (a mai fost în stare să înlocuiască trupele italiene din Grecia prin trupe germane, spre a preveni formarea unui al doilea front în Balcani) şi n-ar fi exclus ca, în Tunisia, capul de pod să fie încă lărgit. „Va să zică eşti optimist" – întreb eu? „Optimist n-aş zice, dar încrezător" – răspunde el, căutând prin această nuanţă să-şi ascundă prea vizibila descurajare.

1943

l ianuarie 1943. Să dea Dumnezeu să fie anul acesta mai bun. Să avem pacea (!?), hotarele restabilite, familia sănătoasă, veşti liniştitoare despre Andronic, iar eu să scap de povara chinuitoare a postului meu actual. Te Deum şi recepţia coloniei. O mângâiere: avem pe toţi copiii lângă noi.

3 ianuarie 1943. Prin colonelul Gheorghe şi prin colonelul Kiriacescu (transmis de consulul I. Popovici), aflu câteva amănunte despre tragedia noastră militară: cele trei divizii comandate de generalul Lascăr au fost complet împresurate pe cotul Donului şi anihilate. Se pare că generalii Lascăr, Mazzarini şi Sion s-ar fi sinucis spre a nu cădea în mâna bolşevicilor. Colonelul Luca, comandantul Reg. 12 roşiori (al lui Andronic) ar fi fost răstignit pe tanc de ruşi. Ceilalţi ofiţeri prizonieri, degradaţi. Li s-au scos cizmele, silindu-i să apuce, cu

picioarele învelite în cârpe, drumul Siberiei. Divizia Tătăranu este împresurată la sud de Stalingrad cu cele 20 de divizii din Armata 6 germană. Trei divizii ale noastre s-au putut retrage la timp, dar crud decimate: n-au rămas decât unităţi răzleţe, batalioane etc. Să dea Dumnezeu să poată avea Antonescu puterea de a rezista nemţilor dacă-i vor cere să astupe golurile. Dacă mai avem forţe, le să le păstrăm în ţară, căci avem şi alţi duşmani împrejur, cărora facem faţă.

tarul general Davidescu îmi telefonează că Ică Antonescu refuză a a demisie ce i-am prezentat!

e 1943. Mareşalul Antonescu, însoţit de Mihai Antonescu şi dealii Dobre şi Şteflea se află la Marele Cartier german. Nu m-am dus, suferind.

le *1943*. Veşti proaste de pe Frontul de Est. Ruşii înaintează preţuni. Armata 6 germană a generalului von Paulus, împresurată la igrad, nu mai poate fi despresurată. A răspuns negativ ultimatului pitulare rus, astfel încât pare a merge spre totala ei nimicire. Din rocire, pe lângă cele 20 divizii germane sunt împresurate şi două i româneşti – dintre care şi aceea comandată de generalul anu. Este tragic căci, în afară de cele trei divizii (Lascăr-Mazzarini) aţe în cotul Donului, suntem aşadar ameninţaţi să mai pierdem şi estea două. Dar şi în Caucaz înaintează ruşii. Dacă ajung la Rostov: a noastră din Caucaz va fi şi ea împresurată, neavând altă posibilele scăpare decât peste Peninsula Kerci.

Îi de la Marele Cartier german, coloneii Gheorghe şi Răzmeriţă îmi: cază cu privire la vizita Antoneştilor. Atmosfera a fost, se pare /arată. Explicaţiile optimiste ale lui Hitler asupra situaţiei militare ai prind. Antoneştii vor însă să lupte *usque ad finem*. În cazul unei le compromis, Anglia nu ar avea interes de a ne da pe mâna ruşilor.

Germania se prăbuşeşte nu au soluţie pregătită şi neamul românesc tză a proceda după faimoasa: „văzând şi făcând". Din nefericire şi pe al economic aceeaşi situaţie. Răzmeriţă îmi spune că nemţii „nu ne au nicio atenţie şi ne iau de sus". Ică Antonescu ar fi semnat un economic dezastruos. Maiorul During îmi spune că fiul său vitreg: nentul Moltke de la O.K.W., i-a spus că rana lui Andronic fiind ierioasă n-a putut fi evacuat de la spitalul din Cerninskaia şi ar fi în mâinile ruşilor. Acelaşi lucru îl comunică şi colonelul Mardare Marele nostru Cartier colonelului Gheorghe.

Ira aceasta, între orele 73/4 şi 9! 4 puternic bombardament

aeriani Berlinului. Pagube mari şi pierderi omeneşti multe, mai ales la chlandshalle şi în Zâhringerstrasse.

le 1943. Alt bombardament aerian de la orele 7 /4 la 9 /i seara.

ne au distrus străzi întregi la Dahlem şi lângă grădina botanică.

19 ianuarie 1943. Dineu intim la Feo Schaumburg născută de Danemarca, cu ambasadorul şi d-na von Hassel. Ei par indignaţi că Hitler a împiedicat armata von Paulus, împresurată în regiunea Stalingrad, de a capitula, deşi se făgăduise ofiţerilor că-şi vor păstra săbiile, garantându-se tuturor viaţa, tratament omenos şi repatrierea după pace. O astfel de capitulare ar fi fost onorabilă şi ar fi evitat măcelărirea inutilă a 20 divizii germane şi a diviziei Tătăranu – vreo 150.000 oameni. Von Hassel recunoaşte că cu Hitler anglo-americanii nu vor face nicicând pacea. Va trebui să dispară naţional-socialismul, dar cât nu este prea târziu. Este probabil că s-ar forma un guvern militar. Se rostesc numele mareşalilor von Witzleben, von Falkenhausen ş.a. Dar ar fi un regim naţionalist, deci nu s-ar putea accepta îmbucătăţirea Germaniei sau ocuparea ei. Dacă vor neapărat această distrugere a Germaniei, s-ar aluneca la comunism, ceea ce n-ar putea fi pe placul Angliei. Grave şi semnificative cuvinte.

20 ianuarie 1943. La un dineu la Ambasada Turciei, ambasadorul Arikan îmi spune că ungurii spun la Ankara că vor să participe la viitoarea Uniune balcanică. Vor să ne-o ia înainte! Interesant simptom. Clodius mi se plânge că, deşi a căzut complet de acord cu M. Antonescu la Marele Cartier, Răzmeriţă, cu care traduce în fapt hotărârile luate, ar căuta să tergiverseze spre a obţine „mai mult", în dorinţa unor succese personale.

Ar reieşi că M. Antonescu ar fi cedat pe toată linia, după Clodius.

22 ianuarie 1943. Sanda împlineşte 17 ani şi se bucură de colierul de perle ce-i dăruiesc. Cum trece timpul.

23 ianuarie 1943. Noul ambasador al Spaniei, Vidal, îmi spune că în Spania există nemulţumiri din cauza exigenţelor economice germane.

Feo Schaumburg-Lippe dejunează cu noi. Foarte îngrijorată de soarta bărbatului ei, aflat în Caucaz.

26 ianuarie 1943. Tripoli a căzut de curând şi atmosfera aci se întunecă.

Naţiunea asistă îndurerată şi surprinsă la măcelărirea de către ruşi a resturilor Armatei 6 de la Stalingrad. Mor acolo şi soldaţii noştri

din Divizia 20 inf. (Tătăranu) şi I-a de cavalerie (Korne). Întorcându-se de la Marele nostru Cartier, generalul Tătăranu a trecut cu avionul peste liniile duşmane şi ar fi fost doborât de artileria antiaeriană duşmană.

Generalul Dragalina ar fi căzut prizonier şi pornit pe jos spre Siberia. Ne luăm rămas bun de la ambasadorul Republicii Chile şi d-na Barros, în urma ruperii relaţiilor ţării lor cu Germania.

ei lui Woermann înlocuirea ofiţerilor germani din comisiunea rmano italiană de la Cluj şi Braşov, câştigaţi de unguri.

uarie 1943. Ambasadorul spaniol Vidal îmi face o vizită. Găseşte mia publică aci foarte deprimată, dar nu întrevede încă o răscoală, vitură de teatru: Roosevelt, Churchill, Giraud şi de Gaulle sunt de zile la Casablanca, pe când Schmidt de la Presă anunţa că primul mistru englez ar fi fost în drum spre Washington. Ei cer capitularea fără rudiţii a Germaniei, Italiei şi Japoniei. Poate cam neîndemânatic, căci. că voiau să câştige opiniile publice din Italia şi Germania trebuiau să se întredeschise unele speranţe.

1943. Dejun la Alfieri cu soţii Neurath şi Mackensen. Neurath ne minte când locuiam împreună la Palace Hotel, la Roma, în 21 – 1923. Pare deprimat. Şi el şi Mackensen recunosc că, în momentul faţă, Naţiunile Unite dau impresia că au iniţiativa, îşi pun însă toate cranţele în Rommel pentru Tunisia şi în ofensiva de vară în Rusia, ara dineu la Zagorov cu soţii Lutze. El, plin de brio, nu încetează cu vestirea unor anecdote antihitleriste. Deosebit de sarcastic la adresa

Nu e cam imprudent??

uarie-l februarie 1943. Dresda, cu Senta şi Ilinca. Apoi, cu tomobilul la Breslau, de unde iau trenul spre Bucureşti. Senta mă va na peste câteva zile, după ce va fi expediat pe Ilinca la Chalet rie-José din Gstaad.

Ine *1943*. Sosesc în Bucureşti tocmai în ziua aniversară de 20 ani deătorie a lui Robert şi Ala, astfel încât am fericitul prilej de a regăsi reaga familie la dânşii la masă. Numai scumpii mei părinţi lipsesc!

e la secretarul general Davidescu, care-mi spune că, la ultima mea isoare cerând desărcinarea mea din misiunea de la Berlin, M. Antoscu – deşi a pus o rezoluţie negativă, pe care pe urmă ar fi retras-o – arătat favorabil „neputându-se ţine cineva cu sila într-un astfel de St". Se caută numai un succesor, „demn de un aşa predecesor" – rugă amabil Davidescu. Mi se plânge că nu vede niciodată pe

Antonescu şi că deseori este nepoliticos la telefon, fapt pentru care dat demisia (refuzată cu scuze). Se teme de reacţiuni violente mane faţă de modestele noastre încercări de a ne afirma independenţa teren economic, diplomatic (refuzul de a rupe relaţiile cu Chile, ecare contacte oficioase) sau politic (refuzul de a lua măsuri contra lui niu, cum s-a cerut de Ribbentrop celor doi Antonescu). Se plânge şi de noua lege diplomatică, instrument de persecuţie a elementelor valoroase şi de introducere în carieră a favoriţilor guvernului (ca un anume Ovidiu Vlădescu, respins la examenul de ataşat pentru o teză celebră ca ortografie şi fond: „comment îi disait l'immortel Scopenhauer, comment îi disait le prof. M. Antonescu, Ies sanctionnes (sic!)" 1 Va lupta pentru a împiedica năzbâtii prea mari!

6 februarie 1943» Lungă întrevedere cu M. Antonescu. De o amabilitate surprinzătoare şi foarte marcată, începe prin a-mi mulţumi pentru munca mea de la Berlin: „Ştiu că pentru dumneata misiunea dumitale de acolo reprezintă un sacrificiu pe care l-aţi făcut din patriotism. Cunosc sentimentele dv.

şi îmi dau seama cât de dureros este acest sacrificiu, îmi închipui şi ce jertfă este pentru doamna Bossy viaţa la Berlin în condiţiunile actuale, despărţită fiind de copiii dv. şi cu marea îngrijorare ce o are de la dispariţia fratelui domniei ei pe frontul de Est. Voiam chiar să-i telegrafiez şi vă rog să-i spuneţi cât mă gândesc la tristeţea d-sale şi să-i transmiteţi omagiile mele respectuoase. Sunt deci cu totul de acord ca să fiţi desărcinat, cum aţi cerut, de misiunea de ministru al României la Berlin.

V-aş ruga numai să-mi arătaţi dacă nu socotiţi că o schimbare de titular al Legaţiunii României la Berlin în timpul războiului ar putea da loc la fel de fel comentarii, şi apoi să-mi indicaţi care ar fi, după părerea dv., personalitatea cea mai indicată spre a vă lua succesiunea". Eu: „Vă mulţumesc foarte mult pentru comprehensiunea dv. a unei situaţii personale pe care aţi caracterizat-o perfect. Soţia mea – căreia îi voi transmite mesajul dv. – şi cu mine vă mulţumim de asemenea pentru sentimentele ce ne exprimaţi şi pentru promisiunea dv. de a ne înlesni cât mai grabnic plecarea de la Berlin. Vin acum la cele două întrebări care mi le puneţi.

Schimbarea titularilor legaţiunilor în timp de război este foarte frecventă.

Nici nu ar putea fi altfel când un război ţine mai mulţi ani de zile.

Vă voi da de altfel unele pilde: în cei doi ani de când sunt la Berlin, Spania a schimbat 3 ambasadori, Turcia 2, Bulgaria şi Croaţia 2 miniştri. Dar chiar România a avut de la izbucnirea războiului 4 miniştri diferiţi la Berlin (Radu Crutzescu, Nindi Romalo, Costi Grecianu şi cu mine). De altfel ce să mai vorbim de schimbări de şefi de misiune în timp de război.

1 Corect: „Comme disait l'immortel Schopenhauer, comente disait le prof.

M. Antonescu, Ies sanctions… („După cum spunea nemuritorul Schopenhauer, după cum spunea prof. M. Antonescu, sancţiunile…")

azi, în cea mai importantă fază a conflictului, Italia îşi schimbătrul de Externe. Nu credeţi oare că înlocuirea lui Ciano va da un ogat prilej de comentarii decât o remaniere a posturilor diplomatice le? Cât priveşte a doua întrebare – persoana titularului chemat a mă în post – îmi iau voia a reveni asupra ideii ce am spus-o în aulte rânduri: un general. De altminteri Turcia, Japonia, Spania, na sunt reprezentate la Berlin de generali, iar Chile şi Bulgaria de ei. M. Antonescu: „Găsesc sugestiunea dumitale bună. Ca colonei neatea gândi la Gheorghe Ion, dar îl cred cam „slăbuţ" pentru un nea post şi, de altfel, numirea ataşatului militar ca şef de post poate i ar măguli pe nemţi. Un general i-ar flata mai mult. Pe cine i?" Eu: „Dacă nu vreţi pe Gheorghe Ion – care ar putea fi avansat îl – m-aş gândi la Potopeanu (cu studii făcute în Germania şi fost iru al Economiei Naţionale, deci competent pentru supravegherea ierilor noastre economice), Iacobici (dacă-l acceptă Mareşalul), a sau Stoenescu (şi el fost ministru de Finanţe, despre care Clodius >rimă în modul cel mai elogios), sau – dacă va fi avansat general ardare (care este subşeful Statului Major)". M. Antonescu: „Ia să-i pe rând: despre Iacobici nici să n-audă Mareşalul. De altfel a it şi încrederea nemţilor. Ştiu la ce se gândea, dar dacă voia să joace aceea trebuia s-o joace cu mine, nu contra mea. Nici pe Potopeanu r vrea germanii, căci se cam ciorovăia cu ei când era ministru. Iarire e anglofil sadea. Cel mai nimerit mi se pare Şteflea, din cei pe ni i-ai citat". (De Stoenescu, pe care mi l-a sugerat Robert, nu nimic). Atunci eu: „În orice caz, v-aş ruga să-mi spuneţi dacă itarea mea va avea loc curând sau nu, ca să ştiu dacă este cazul să-i pe soţia mea să înceapă pregătirile de plecare. Nu aş vrea să fie; oprită la ultimul moment, căci este suferindă: aşteptăm un eveni în familie". M. Antonescu: „Înţeleg perfect. Rugaţi-o să înceapă pe: te pregătirile de

plecare, căci schimbarea de post se va efectua curând". Eu: „Aş vrea acum să vă vorbesc despre unele chestiuni: e". M. Antonescu: „Vă ascult". Deşi des întrerupt, îi vorbesc de unea militară şi politică din Germania, despre unele curente ce se neazã contra partidului şi a SS şi pentru armată, în care se vede şi nă politică de viitor. Îi destăinuiesc şi planurile ce se schiţează *i* un viitor regim de tranziţie care să poată, la un moment dat, trata versarii (în sensul convorbirii avută la 19 ianuarie, vezi mai sus).

Nu m-ar mira ca şi plecarea lui Ciano să nu înfăţişeze o împărţire a rolurilor în Italia: Mussolini ducând războiul *usque ad finem*, iar ginerele său distanţându-se de pe acum spre a putea poate lua unele contacte, iar în ceasul hotărâtor succesiunea spre a negocia pace cu anglo-saxonii (dacă vor accepta să stea de vorbă cu dânsul, lucru despre care mă îndoiesc). După ce redau atmosfera din Germania, unde nimeni nu mai crede în victorie şi sporeşte teama zilei de mâine, M. Antonescu mă întreabă dacă cred că, în cazul înfrângerii Germaniei, anglo-americanii ar fi dispuşi să trateze cu un guvern Göring. Răspund negativ: după cererea de capitulare fără condiţii formulată la Casablanca reiese limpede, socotesc eu, că se voieşte înlăturarea definitivă a tuturor regimurilor totalitare şi ca atare nu se va negocia cu niciun reprezentant al regimului naţional-socialist. Întreb dacă guvernul nostru se gândeşte şi el la asemenea eventualităţi, dacă am luat contacte, dacă se ştie la Bucureşti că ungurii au şi început să trateze cu turcii spre a intra într-o uniune balcanică (evident cu condiţia păstrării graniţelor actuale) – amintesc de confidenţa ambasadorului Turciei din 20 ianuarie (vezi mai sus) – în sfârşit dacă limităm efortul nostru pe Frontul de Est – care a depăşit hotarele lealităţii – spre a ne conserva o armată în ţară de care avem neapărată nevoie nu numai faţă de unguri, dar şi pentru a însemna ceva în ochii anglo-saxonilor (mai ales dacă ei se gândesc, pentru mai târziu, la formarea de nuclee de rezistenţă contra penetraţiunii bolşevice). M. Antonescu îmi răspunde că are unele contacte (prin ţările neutre: René de Weck, Lisabona) şi că, tot în acest scop, vrea să utilizeze pe diplomaţii noştri de frunte cu legături vechi şi preţioase, dându-le misiuni de „coordonare", care să justifice prezenţa lor în străinătate, asigurându-le o mai mare libertate de acţiune ca miniştrilor în post. În prim rând s-a gândit la mine pentru o asemenea misiune. Va recurge şi la Cretzianu, cu care a reluat contact. Despre

efortul nostru de pe Frontul de Est, a fost exagerat, dar aşa a vrut Mareşalul. El personal (Ică) a fost contra participării noastre la războiul contra Rusiei, în orice caz nu în o aşa vastă măsură, îi reamintesc că atunci când am formulat, într-un raport ultraconfidenţial, asemenea vederi, mi-a răspuns în mod foarte dezagreabil şi dezaprobându-mă. Recunoaşte că aveam dreptate, mărturiseşte că îmi împărtăşea opiniile, dar că mi-a răspuns din ordinul Mareşalului.

(Această explicaţie nu mă satisface, în locul lui nu aş fi semnat o hârtie cuprinzând contrariul credinţelor mele. În orice caz aş fi stilizat mai puţin fiement şi pasionat depeşa mea. Sau atunci nu m-aş desolidariza acum cam neelegant – de acela ale cărui vederi mi le-aş fi însuşit!). De im încolo, mă asigură M. Antonescu, vom lua toate măsurile ca să; în o armată tare în ţară. Până la vară vom avea o armată nouă de).000 oameni, ce e drept fără prea multă aviaţie sau tunuri antiaeriene mtitanc. Pot să mă folosesc de aceste date, în conversaţiunile pe care îs avea eventual în Elveţia (unde este de părere să mă instalez ca /ordonator"). Cum Marcu (subsecretar de Stat la Propagandă) şi llinger aşteaptă de mult şi că M. Antonescu doreşte să-l primească cel; în pe acesta din urmă, mă roagă să întrerupem conversaţia, dar să vin continuăm săptămâna viitoare.

I *eu le 1943*, întrevedere cu Gheorghe Brătianu, cerută de acesta prin său Nicolae Pillat. îl pun puţin la curent cu situaţia din Germania u unele din îndoielile mele. îl găsesc îngrozit de perspectiva uneitorii ruse şi a unei navale bolşevice în Europa. Pare sceptic asupra [ţintei de rezistenţă germană – şi cu atât mai vârtos anglo-americană; a cu puhoiul răsăritean. A fost invitat să ţină conferinţe la Berlin. Mă treabă ce părere am. Răspund că ministrul României la Berlin nu s-ar iţea decât bucura de sosirea unei asemenea „vedete" în circumscripmea sa, dar că mă întreb dacă este bine să se „coloreze" prea mult, el e reprezintă o rezervă politică de mâna întâia pentru viitor. „Şi aşa. t, de altfel, destul de colorat", observă el, melancolic, „deşi nu am oconizat niciodată o politică germană propriu-zisă, ci una de apărare intra primejdiei ruse. De altminteri M. Antonescu – pe care-l văd teori – mi-a vorbit în acelaşi sens", îmi povesteşte apoi de imposibil„a de a avea raporturi cu mareşalul Antonescu, care la memoriile: iei răspunde cu alte lungi memorii injurioase şi cu atitudini lisibile. De aceea ultimul memoriu pe care l-a prezentat în numele i Ţinu Brătianu l-a remis lui

M. Antonescu (Icã).

arie 1943. Alexandru Cretzianu îmi povesteşte cum s-a „împăcat" cu: a. Acesta l-a convocat la secretarul general Davidescu, unde apoi a isit şi el „întâmplător". I-a spus că a ţinut mereu la el şi că, dacă i-a at o scrisoare atât de „aspră", era din ordinul mareşalului Antonescu motiv)! I-a făcut apoi o lungă expunere asupra activităţii sale matice, vrând a se justifica, ca şi când l-ar ruga pe Cretzianu să-i ia i rea faţă de Aliaţi! Aceasta pentru că intenţiona să înlesnească fjiorva (Savel Rădulescu, Al. Cretzianu etc.) plecarea în străinătate pentru a apăra interesele ţării şi… a scăpa pielea sa! E vorba să se dea viza de ieşire a lui Savel în Turcia, pentru afaceri comerciale, şi de acolo el să treacă în Anglia (cum a făcut Coty Gănescu). Pentru Cretzianu s-ar examina două soluţii: sau să plece pentru două săptămâni la Constantinopole, apoi să se întoarcă în ţară, apoi iar să plece… definitiv în Anglia (pentru ca Ică să poată arăta că i-a dat a doua viză, crezând că se va înapoia în ţară, ca după cea dintâi) – sau să fie numit ministru la Ankara. Cretzianu îmi cere sfatul. El ar prefera prima soluţie. Cum a colaborat la negocierile pentru garanţia britanică, speră să se poată bucura de oarecare încredere la Londra şi să fie de folos. Dacă ar pleca însă ca ministru la Ankara, conştiinţa lui l-ar împiedica de a nu servi leal guvernul care l-a acreditat şi, în caz de război între Turcia şi Axa, s-ar întoarce în ţară. Îi spun că şi mie mi se pare prima soluţie preferabilă, căci a pleca la Ankara numai pentru a rupe relaţiile peste câteva luni n-ar avea niciun sens. Ar fi preferabil, după mine, să fie acreditat acolo Christu, care are multe legături, şi care, după câte mi-a dat a înţelege, ar porni cu intenţia de a rămâne pe loc în caz de rupere a relaţiilor.

Profit de ocazie să-l întreb pe Cretzianu de ce nu a căutat să-mi evite numirea la Berlin, cunoscându-mi sentimentele. Pretinde că, după înăbuşirea revoluţiei legionare, mareşalul Antonescu nu mai voia să numească la Berlin şi Roma „outsideri" (care ar fi căutat să-l saboteze spre a-şi crea situaţii personale) şi l-a întrebat care sunt miniştrii noştri cei mai valoroşi. Cretzianu ne-ar fi citat pe Grigorcea şi pe mine. El crede că mareşalul Antonescu trebuie să fi comunicat aceasta nemţilor, care ar fi luat informaţii în posturile precedente ocupate de noi. De bună seamă că stima lui Mackensen – cu care am fost de trei ori în post – trebuie să mă fi „deservit", căci faţă cu aprecierile sale elogioase la adresa mea, Antonescu nu a ezitat a mă

destina pentru Berlin. „Dacă refuzai”, îmi adaugă Cretzianu, „desigur că Mareşalul, pornit cum era, te scotea şi de la Berna învinovăţindu-te de refuz de serviciu. Acum însă situaţia e alta şi caută să pleci. Găsesc că ai fi indicat pentru Ankara”, îi mărturisesc că aş prefera să rămân câtăva vreme în afară de carieră, mai cu seamă că interesele mele familiale îmi impun să stau deocamdată în Elveţia.

9 *februarie 1943*. Sunt primit de mareşalul Antonescu, la Preşedinţia Consiliului, întrucât M. Antonescu m-a rugat stăruitor să nu-i împărtăşesc dorinţa mea de a părăsi Berlinul, căci va căuta el „momentul oportun şi dispoziţia favorabilă” spre a-mi „aranja chestiunea”, conversaţiunea se rgineşte la subiecte politice, îmi cere impresiunile. îi spun că mă cred or, faţă de situaţiunea ce ocup, să-i vorbesc fără reticenţe: Nu mai. stă om în Germania care să mai creadă în victoria finală pe plan indial. Chiar numărul celor care o doresc scade, de teama permanenrii regimului naţional-socialist. Mai sunt însă – mai ales cercurile ciale – care vorbesc stăruitor de o izbândă zdrobitoare asupra bolşeviar (o ofensivă care, renunţând la achiziţii teritoriale, ar tinde, vara asta, la anihilarea puterii armate sovietice), dar – subliniez – şi mărul acestora pare a se micşora. Atmosfera în opinia publică este etistă, descurajată. Aproape panică. Spectrul foamei însă nu şi-a făcut arişia. Toţi mănâncă prost şi puţin – dar suficient. Şi este o dreptate repartiţia alimentelor, adevărat exemplară, însăşi d-na Meissner (soţia ului Cancelariei lui Hitler) a rugat-o pe soţia mea să-i mai dea poane de unt, dovadă că nu există privilegiaţi. Faptul prin urmare căistă hrana strict necesară, că a dispărut târgul negru aproape cu desărşire, că s-a stabilit egalitatea socială – precum şi neiertătoarea supraveghere a Gestapoului – nu îngăduie iluzia unei revoluţii imediate. Dar ritele se îndreaptă spre examinarea formulelor viitoare de guvernătnt, susceptibile a permite luări de contact cu adversarii ajunşi învingă-Se ventilează ideea unui guvern militar de tranziţie. Mareşalul tonescu mă ascultă liniştit, dar, pe urmă, îmi arată că, după convinştea sa, impresiunile mele nu ar corespunde cu situaţiunea adevărată, eund indus în eroare, ca toţi diplomaţii, de mediul aristocratic şi imopolit în care trăiesc. „Şi diplomaţii străini din Bucureşti” – mtinuă el – „se înşală la fel asupra atmosferei din România. Neavând decât cucoanele noastre din elită şi nefrecventând decât saloanele glofile, îşi închipuiesc că ţara aceasta este anglofilă – pe când întrlevăr poporul acesta mă urmează 100%. Aceasta este

deosebirea între gimul lui Pétain – care nu este urmat de naţiunea franceză şi a rămas ţi izolat – şi între regimul meu. Dovada: pe vremea lui Carol II nu edeai decât santinele pretutindeni şi orice instituţie era păzită de armată, semn de nesiguranţă generală. Acum circulă lumea liberă şi epăzită". Stranie declaraţie, dat fiind că găseşti acum în Bucureşti mai ţultă pază militară ca oricând şi că, tocmai în clipa aceasta, spre a ajunge Ină la Mareşal, a trebuit să trec prin nu ştiu câte vămi şi a trebuit săli declin numele şi calitatea în faţa a nu ştiu câte rânduri de santinele, iţa, gata să mă „percheziţioneze"! revenind la subiect, mareşalul Antonescu îmi spune: „Eu am o sumedenie de ofiţeri trimişi în Germania după material de război. Ei frecventează fabricile, atelierele, nu saloanele.

Toţi îmi raportează că muncitorii sunt disciplinaţi, entuziaşti, convinşi de victoria finală germană. Aceasta este adevărata atmosferă din Germania, şi pe ea îmi bizui eu calculele mele. Apoi dumneata nu cunoşti armele secrete pe care mi le-a arătat Hitler la ultima noastră întrevedere [43], nici planurile lui de război, nici masele de soldaţi pe care le va azvârli asupra ruşilor, la vară. Nu încape nicio îndoială că ofensiva de la vară a germanilor va zdrobi armata rusă", îmi spune că au fost incidente destul de grave pe front între trupele noastre şi cele nemţeşti, dar că Hitler i-a promis că va da ordinele cuvenite ca ofiţerii săi să sancţioneze sever orice lipsă de camaraderie faţă de români. La un moment dat, îmi spune: „Să ştii că nici în Anglia şi America nu avem situaţie rea". Despre strategia lui Hitler – „care nu e militar de carieră" – face rezerve: s-au comis greşeli mari atât în aprecierea forţelor adverse, cât şi în fixarea de obiective prea îndepărtate pentru ofensivă. Nu se teme că ne vor robi nemţii, căci „li s-au tocit colţii acum". Despre Transilvania a spus lui Hitler: „O voi lua înapoi şi fără dv., căci dacă un popor de *161A* milioane, ca cel român, nu ar fi în stare să dezrobească l *Vi* milioane de fraţi asupriţi de o naţiune mai mică, nu ar merita să trăiască".

10 februarie 1943. Cer o audienţă Regelui, prin mijlocirea lui Ion Stârcea, „f.f". de mareşal al Curţii, pe care-l întâlnesc la Externe. Stârcea crede că momentul nu este încă oportun, cât timp mai dăinuieşte gravul conflict între Rege şi Mareşal, despre care am auzit multe şi pe care dânsul mi-l istoriseşte în lung şi-n lat. Voi rezuma: Stârcea, foarte anglofil, nu-şi ascunde părerile, nici aprecierile despre mareşalul Antonescu şi „Icâ". El cam „montează" pe Rege şi Regina-mamă, „qui

n'attendent que cella" 1.

Nevasta lui Stârcea, îndeosebi, pare a influenţa mult pe Sita. În fond, patru oameni fără experienţă, deşi cu multă inimă şi intenţiile cele mai bune. Regina se ştie spionată de aghiotanţi şi personalul de serviciu. Mi-a spus-o şi mie. Aghiotanţii şi Stârcea sunt la cuţite, primii găsind că nu poate funcţiona ca mareşal un om atât de tânăr. Explozia s-a produs când Stârcea a comunicat, cu ocazia serbării de l ianuarie, mareşalului Antonescu că suveranul se opune ca el să mai stea în picioare pe treptele tronului, locul său fiind în rând cu guvernul, dar cu un pas mai în faţă.

1 „care nu aşteaptă decât asta".

aceasta se adaugă bomba cu discursul Regelui, care a declarat că „nu em nimic din ceea ce nu-i al nostru" (adică desolidarizare de aspiraţiile insistrene), urând Mareşalului „să ducă la bun sfârşit greaua răspuare pe care a luat-o pe umerii săi". Rezultat: mareşalul Antonescu a ut o scenă violentă şi penibilă mareşalului Styrcea şi l-a mobilizat tediat, vrând să-l trimită la trupă, unde e fruntaş. Când au venit un ţer cu un detaşament la el acasă, ca să-l „ridice", Stârcea s-a refugiat nevastă-sa la Palat, unde sunt instalaţi şi dorm noaptea. Mare scandal, care Regele a rugat pe Lupu, prim-preşedinte la Casaţie [44], şi pe icolae Bălan, mitropolitul Ardealului, să-l aplaneze. Negocierile ar fi st furtunoase. Foarte demn, Lupu ar fi spus de mai multe ori lui Antoscu „aiasta nu se poate", ca conu Lascăr [45]. Concluzia: Regele nu: ceptă demiterea lui Styrcea decât sub trei condiţii: 1) să nu fie obilizat (pe ordinul său de mobilizare a pus rezoluţia: „ca şef al armatei, lulez acest ordin. Mihai R."); 2) să plece de la Palat colonelul odreanu (care raporta lui Antonescu zilnic tot ce se petrecea la Curte) toţi aghiotanţii actuali; 3) să fie numit ca ministru al Palatului sau areşal al Curţii una din cele trei persoane următoare: a) Vasile rigorcea, ministru la Roma, b) Raoul Bossy, ministru la Berlin, c) Cotty toicescu, fost ministru de Justiţie [46]. Mareşalul Antonescu avizează, Alexandru Cretzianu vine să aducă un memoriu, care justifică politica oastră externă faţă de Anglia acuzând-o că a dărâmat întregul sistem de curitate de la Răsărit, sacrificând Cehoslovacia la München şi nespectându-şi garanţia faţă de noi atunci când am fost ameninţaţi de Rusia în vara 1940.

ejun la Dinu I.C. Brătianu. Consideră pe Antonescu complet nebun.

I dă să citesc lunga scrisoare (72 pagini) primită de la dânsul ca

răspuns la scurtul memoriu ce-i remisese împreună cu Maniu (prin George Brătianu). Acuză familia Brătianu că, de la 1848 a făcut nenoroirea ţării şi refuză lui Dinu Brătianu dreptul de a se plânge că se trimit Waţii noştri să moară în Caucaz, „deoarece niciun Brătianu nu e pe cont, niciun Pillat nu a fost schilodit, niciun Niculescu-Dorobantzu nu sângerat şi niciun Alimănisteanu nu a făcut vreun sacrificiu". Dinu kătianu vede scăparea României într-o ocupaţie de către trupele anglomericane (care să le ia înainte ruşilor, înaintând prin Turcia şi debarând pe malul nostru al Mării Negre).

11 februarie 1943 – înapoiez lui Al. Cretzianu memoriul ce a pregătit şi cu ale cărui concluzii sunt în principiu de acord, îmi spune că Victor Antonescu îl dezaprobă „căci nu se polemizează cu Anglia". Cretzianu este de părere că ar fi bine să părăsesc acum Berlinul „unde nu mai este nimic de făcut". El găseşte că Grigorcea ar trebui numit ministru de Externe, iar eu la Ankara. Vede des pe „şefii opoziţiei": Maniu, Dinu Brătianu, Stelian Popescu şi Ştirbey. Maniu i-a trimis vorbă prin Ştirbey că, dacă i se oferă Ankara, trebuie neapărat să accepte. Vorbim de proiectele de confederaţie plănuite şi-i arăt motivele care ar putea pleda în favoarea adeziunii noastre la Confederaţia Balcanică (unde am fi hinterlandul Angliei) mai mult decât la confederaţia Europei Centrale (unde am cădea fatal într-o zi în zona Germaniei). Prima formulă e foarte susţinută de Gafencu, a doua, după câte îmi arată Cretzianu, de transilvăneni. Maniu personal ar fi mai mult pentru o confederaţie unică de la Baltică la Egee. Scopul lui Maniu, după Cretzianu, este de a sabota indirect ideea confederaţiilor în care am fi majoraţi. Făcând o confederaţie răsăriteană atât de largă, i s-ar lua orice putinţă de acţiune eficace, transformând-o într-o vagă Societate a Naţiunilor.

14 februarie 1943. Dejun la generalul Rosetti, cu Robert, Ala şi Elisa Brătianu. Generalul Rosetti şi Elisa Brătianu susţin politica mareşalului Antonescu şi par convinşi că numai Germania ne va putea scăpa de Rusia. Ei mai cred încă – mai ales Elisa Brătianu – în şansele Germaniei.

Spun lui R. Crutzescu la Club, convorbirea cu Ribbentrop relativ la Maniu şi dorinţa lui Gafencu de a avea mandat de la Maniu în străinătate.

18 februarie 1943. Dejun la Puiu Lecca cu Lugoşianu şi Ionel Christu. Spun lui Lugoşianu (ca şi ieri lui Crutzescu) ce mi-a spus

Ribbentrop, cu privire la Maniu, la 16 decembrie trecut, ce i-am răspuns eu şi-l rog să stăruie pe lângă dânsul ca să fie prudent şi să se păzească. Lugoşianu îmi vorbeşte de vizitele sale la M. Antonescu, căruia îi recomandă să trimită personalităţi cu greutate în străinătate (sau mai bine zis să le lase să plece) spre a lua contacte utile. El personal nu poate pleca, căci trebuie să se ocupe de „Universul" şi să-l secondeze pe Maniu. Crede că am adus un serviciu ţării rămânând la Berlin, unde un altul n-ar fi ştiut poate să aibă aceeaşi demnitate, afirmând prezenţa unei Românii independente, înţelege însă că nu mai pot răbda. Ar fi de părere să accept un post

utru, dacă mi se oferă, unde aş putea fi de mare folos. Lui Maniu i-e că de oportunismul lui Ică, care ar putea în zelul lui de neofit faţă de liaţi, să sară peste cal. Trebuie ca cei doi Antoneşti să joace cartea rmană până la debarcarea anglo-americanilor în Balcani, iar atunci să cacă mâna lui Maniu. Christu ne spune că Ică i-a propus să plece la fu. El ar prefera Ankara.

1943. Vişoianu îmi confirmă că Maniu este partizanul unei mfederaţiuni răsăritene unice de la Marea Baltică la Marea Egee.

personal însă, Vişoianu nu crede în asemenea organisme locale, ci doar într-o confederaţie europeană (adică Societatea Naţiunilor reînviată sub la formă). Crede că ar fi indispensabil să plece în străinătate, spre a face atmosferă, el, sau Savel Rădulescu, sau Cretzianu. Cum dânsul nu va rimi însă niciodată viză de la Ică, rămâne unul din ceilalţi doi, sau mai ne încă amândoi, căci Savel – care are avantajul de a fi privit ca cel: ai apropiat colaborator al lui Titulescu, şi ar putea, cel mai uşor, ca: are, lega din nou vechile prietenii – nu are însă însuşirile necesare nu-i rol de iniţiativă. „Savel e un bun executant" – încheie „Vivi" – ar atâta tot". Nici pentru Vişoianu, victoria integrală aliată nu se mai scută, de aceea regretă erorile noastre politice.

1943. Dejunez cu Davidescu (secretar general la Externe) la apşa. Îmi propune să trec de la Berlin la Stockholm. Răspund că, odată capăt din postul meu actual, aş prefera să nu mai preiau vreo misiune în rămătate până la sfârşitul războiului, în orice caz, motive familiale mă ilesc să rămân în Elveţia până la toamnă.

adu Crutzescu, întâlnit la Jockey Club, îmi spune că Maniu l-a însărinat să-mi transmită mulţumirile sale pentru comunicarea făcută prin insul şi Lugoşianu (vezi 18 februarie). Maniu mă roagă să exprim

mulţuirile sale şi lui Gafencu (când îl voi întâlni în Elveţia), pentru oferta a de a lupta, în sensul vederilor lui, în străinătate (vezi 14 februarie), fiertă de care ia act. R. Crutzescu îmi destăinuieşte însă că Maniu nu va a mandat expres lui Gafencu, pe care îl consideră compromis cu regimul

monescu, care i-a înlesnit plecarea în străinătate, i-a cumpărat ziarul

Timpul" şi-i acordă dreptul de a transfera lunar din ţară în Elveţia 2000

franci elveţieni. R. Crutzescu mă sfătuieşte să plec cât mai degrabă din rlin într-un post neutru. El care, pe vremea lui Titulescu, era un geranofil înfocat, cum a dovedit-o mai târziu – ca ministru la Praga [47]

(când stăruia pe lângă Beneš să cedeze germanilor regiunea Sudeţilor) – a ajuns, de când a fost ministru la Berlin, cel mai înfocat germanofob.

25 februarie 1943. Întâlnesc pe Savel Rădulescu, care vede viitorul nostru în perspectivele cele mai negre, din cauza politicii ce practicăm. Deşi a stat o oră de vorbă cu Ică, care i-a promis o viză „salvatoare" în Turcia, „îi nevoit plus rien venir" 1.

Dejun la Gogori şi Kitta Carp, cu nepoţii mei şi copiii lor Sandu şi Ileana Negri. Propun lui Gogori Carp să-mi ia succesiunea, în principiu pare a-i surâde, îl îngrijorează însă „raporturile cu Ică" şi pierderea situaţiunii lui de administrator delegat la Banca de Credit. E de faţă şi Ionel Christu, care ne povesteşte cum, cu toate stăruinţele lui, Ică n-a vrut să-l numească la Ankara – unde are atâtea legături – ci la Sofia. [48] Crede că trebuie să fie vreo intervenţie nemţească la mijloc. Davidescu (Externe) îmi comunică refuzul generalului Ştefl ea de a se duce ca ministru la Berlin. Ică i-a spus că rămâne de sondat Gogori Carp sau generalul Potopeanu.

Dineu, la Jockey Club cu Jacques Truelle, ministrul Franţei, unchiul Dimitrie I. Ghika şi prietenul D. Mavrocordat-Ghica. Ne aducem aminte cu Truelle şi Mavrocordat de École de Sciences Politiques, unde am fost studenţi în acelaşi timp. Cu Truelle ne-am mai întâlnit scurt timp în post la Roma (el Vatican, eu Quirinale). El critică aspru pe Pe tain şi Laval („cette ignoble crapule"!) 2, e „gaulliste" 100% şi convins de apropiata victoriealitată. Mi-a spus că dacă germanii nu ar împiedica guvernul român să-i dea viza de plecare spre Turcia, ar fugi

imediat la Aliaţi.

l martie 1943. Invit la dejun pe Davidescu, la Cină. Îmi spune că Potopeanu a refuzat Berlinul, nevrând să părăsească comandamentul. Se plânge că nu-şi vede niciodată ministrul: în toată luna februarie, Ică nu l-a primit o singură dată. Singurul noroc pentru noi ar fi o ocupaţie anglo-americană care să împiedice deopotrivă o invazie rusă sau o Strafexpediţion3 nemţească. Guvernul german face o presiune asupra noastră ca să rupem relaţiile cu Chile. Guvernul nostru opune rezistenţă.

Azi a fost la Berlin cel mai grozav bombardament aerian de la începutul războiului. Multe cartiere au fost făcute praf, şi toate au fost atinse. Toţi

1 „vede că nu se mai poate întâmpla nimic".

2 „canalia asta infectă!"

3 expediţie de pedepsire.

secretarii mei au avut pagube şi s-au refugiat la legaţie, unde locuiesc provizoriu.

1943 – O nouă întrevedere cu M. Antonescu, în prezenţa lui Davidescu. Mă roagă să fiu absolut liniştit, căci voi fi transferat de la Berlin: „Nu vă putem ţine acolo cu de-a sila!" Mă roagă, pe lângă aceasta, să mai rămân în Bucureşti, deoarece este aşteptat Grigorcea de la Roma. În cazul în care acceptă să treacă la Palat – pentru moment ezită – nu se va putea face simultan o schimbare în cele două capitale ale Axei, astfel încât transferarea mea va trebui amânată cu două luni.

Până atunci nu este nevoie totuşi să stau la Berlin, ci să fac naveta cu Copenhaga şi apoi să plec în Elveţia, de unde să cer concediu de sănătate. Scrisorile confidenţiale ce aş avea să i le adresez de acolo să le încredinţez legaţiei. A prevenit pe Killinger despre plecarea mea de la Berlin.

Trebuie însă să fim foarte prudenţi, căci românii vorbesc mult. A întâlnit întâmplător pe Al. Cretzianu şi pe Savel Rădulescu, cu care este prieten, şi toată lumea a început să spună că-i trimite în străinătate să negocieze cu anglo-americanii. Chiar despre dânsul s-a spus că pleacă la Ankara spre a nu se mai întoarce! repetă că, zilele acestea, voi fi transferat de la Berlin.

le *1943*. În oraş circulă zvonul că Mareşalul şi Ică Antonescu sunt la ţite şi că acesta din urmă vrea să fie un „Darlan moins l'assassinat" 1.

Idescu îmi spune că şi Gogori Carp, sondat de ministrul de Finanţe agu, a refuzat Berlinul. Este însărcinat de Ică să-mi ofere mie Ankara.

pune că, până la toamnă, trebuie să rămân în Elveţia, din cauza stării Senta. Dacă nu se poate aştepta până atunci, propun pe Christu. Se e că şi Lecca şi Pella au refuzat Ankara (acesta din urmă cerând ibona). Pella mă sfătuieşte să accept Vaticanul, pe care Ică ar fi fericit

ni-l ofere. Fac acelaşi răspuns ca pentru Stockholm şi Ankara.

vie *1943*. Davidescu îmi spune că Potopeanu s-a informat dacă Berli-l. mai e vacant, ceea ce ar denota o dorinţă de a reveni asupra refuzului

Mal…

Cretzianu îmi împărtăşeşte că, orice post i s-ar oferi, ar primi, căci nu ooate refuza, dar până acum nu i se oferă nimic. Ar primi cu plăcere

Ibona, şi mai ales Ankara, de unde însă nu s-ar gândi să plece mai

Darlan, minus asasinatul".

departe, ci ar servi loial politica mareşalului Antonescu, întorcându-se la Bucureşti dacă s-ar rupe relaţiile.

27 martie 1943. Întâlnesc pe Potopeanu în cabinetul lui Davidescu, la

Externe. Caut să-l determin să-mi ia succesiunea la Berlin, dar el îmi răspunde că un general nu-şi poate părăsi comandamentul în timp de război, spre a prelua o slujbă civilă.

4 aprilie 1943 – înmormântarea lui A. Mocsonyi [49], mort alaltăieri, întâlnesc acolo pe Maniu, înconjurat de respectuoasa deferentă a tuturor. Şi biata tante Marie Brăiloiu, pe care o văd des la Sanatoriu, e grav bolnavă şi pe moarte. Ce trist!

8 *aprilie 1943*. Cum chestiunea transferării mele tot nu se rezolvă – „faute de successeur" 1 – plec în Elveţia să petrec sărbătorile de Paşti cu Senta şi copiii, potrivit indicaţiunilor vicepreşedintelui de Consiliu, din 4 martie, reconfirmate de secretarul general Davidescu.

15 aprilie 1943. Sosirea la Lausanne, unde ne întrunim întreaga familie (copiii începând vacanţele de Paşti). Spre a sosi aici, Senta şi cu mine am trecut cu automobilul de la Bale la Neuchitel şi Yverdon, un drum minunat pe margine de lacuri şi prin livezi cu pomi înfloriţi.

19 aprilie 1943. Plecăm cu toţii la Lugano. Locuim la Magliaso

(Villa Magliasina), loc liniştit şi delicios unde – lucru rar pe ziua de azi, ceasurile trec bine şi senine.

28 aprilie 1943. După frumoasa excursie de alaltăieri pe Monte San Salvatore şi de ieri pe Monte Bre, plecăm azi cu automobilul la Bellinzona (unde vizităm vechile castele medievale), Locarno, Ascona, Brisaggo şi ne întoarcem apoi seara la Lugano.

29 aprilie 1943. Mareşalul Mannerheim, aflat şi el la Lugano, mă invită la dejun. Pentru cei 75 ani ce are, este într-adevăr extraordinar. Drept, verde, pasul rapid, parcă nu a trecut o zi de când ne-am despărţit pe ambarcaderul din Helsingfors. Ne ducem să dejunăm, în tête-à-tête, într-un mic restaurant italienesc unde speră că nu vom fi „filaţi". El este aci incognito, sub numele de „baron Marheim", ceea ce nu va împiedica pe patroana ca, la sfârşitul mesei, să-i ceară un autograf (pe care el îl refuză, stăruind că nu este mareşalul Mannerheim). Convorbirea este, de la început, liberă, nesilită, amicală, îmi destăinuieşte amărăciunile şi îngrijorările sale. Pe întregul front finlandez sunt masate mari forţe

„În lipsa unui succesor".

ruseşti, care pot oricând năvăli în Finlanda. Potenţialul rusesc, după cât este informat ar fi mai repede în ascensiune decât în declin. Nu-şi mai face nicio iluzie cu privire la rezultatul războiului, nici pe planul european, nici pe cel mondial. Mă întreabă ce crede mareşalul Antonescu. îi răspund că are încredere în ofensiva germană de la vară, dar că opinia publică românească nu împărtăşeşte această încredere. Mannerheim mai spune că are groază de pacea ce va urma războiului. Englezii ar fi complet jidăniţi, iar d-na Eden ar fi soră cu doamna Litvinov!!! (Îi arăt, în zadar, netemeinicia acestei informaţiuni ce i s-a dat!). De altfel, chiar în afară de aceasta, vechile şi tradiţionalele simpatii ale opiniei publice anglo-americane faţă de naţiunea finlandeză ar fi ineficace, dat fiind că Londra şi Washington nu vor fi în stare – nici pe planul moral (chiar dacă nu au angajamente precise cu Moscova), nici pe cel militar – să se opună tendinţei sovietice de a-şi atinge ţelurile imperialiste. Dovadă despre aceasta este că guvernul finlandez este mereu sfătuit să se înţeleagă *direct* cu U.R.S.S., anglo-americanii declinându-şi competenţa pentru mijlocirea încetării ostilităţilor. Altă dovadă mai este reducerea la strictul minimum al reprezentanţei diplomatice americane în Helsingfors, prim pas spre ruperea relaţiilor, gest cerut evident de Moscova, dar care ar prezenta

şi avantajul de a dispensa Statele Unite în viitor de orice obligaţie morală faţă de Finlanda. Perspectiva acestei ruperi a relaţiilor părea să amărască adânc pe bătrânul Mannerheim, ca şi exemplul Poloniei, jertfi, fă de Anglia alianţei ruse. Vede şi el similitudinea de destin a ţărilor

& stre.

ai la Magliaso, la consulul nostru Petitpierre şi d-na născută Soldaţi.

j a somptuoasă, vedere panoramică pe lacul Lugano.

Îtie 1943. Sărbătorim, în acest frumos decor, a 18-a aniversare a bătoriei noastre.

I 943. Plecăm din Lugano, cu trenul, la Fliielen, de aci, cu vaporul, pe Lacul celor Patru Cantoane, la Lucerna.

I 1943. Întoarcerea la Lausanne.

I 1943. Dejun la Rosey. Sunt la masa juniorilor cu Iorgu şi d-na Carnal.

Atmosferă adorabilă.

După masă plec să văd pe Gafencu la Geneva. El îmi spune că, la scrisoarea sa din 26 februarie, Maniu i-a răspuns printr-o lungă comunicare pe care mi-o citeşte, prin care îi aduce la cunoştinţă cele 7 puncte ce trebuie puse la baza noii aşezări a României: excluderea definitivă a lui Carol, reintroducerea vieţii democratice în stat, orientarea, politică spre puterile occidentale, viaţă morală la conducerea statului, respectarea cuvântului dat, participarea la o confederaţiune Nord-Sud de la Baltică la Egee, dreptate socială. Gafencu a transmis aceste 7 puncte la Londra.

El îmi mai împărtăşeşte că a scris lui Maniu (îmi citeşte şi această scrisoare) că a fost informat că Sikorsky, primul ministru polon, a supus guvernelor Naţiunilor Unite următoarele două proiecte: a) confederaţiunea a 8 – 9 state de la Lituania până la Grecia şi Turcia, adică o mare confederaţiune în sensul celei dorite de Maniu; b) sau două confederaţiuni răsăritene: una nordică (Polonia, Cehia, Slovacia, Ungaria – de care Sikorsky nu vrea să se despartă), alta balcanică (România, Turcia, Grecia, Iugoslavia, Bulgaria). România ar urma să constituie trăsătura de unire între aceste două organisme. După cum a scris-o lui Maniu, Gafencu este potrivnic primului proiect, adică marii confederaţiuni, căci este nevoie de un organism politic uşor de închegat şi cârmuit, cu un teritoriu omogen şi o formă geografică

posibilă. Marea confederaţiune ar ridica prea multe probleme de constituire, organizare şi cârmuire. Ar fi deci nepractică şi neeficientă. De altfel, va exista în orice caz o unitate superioară europeană, menită a armoniza şi integra diferitele unităţi inferioare, şi a juca rolul marii confederaţiuni propuse, pe un plan mai vast. Ar fi necesare, prin urmare, după părerea lui Gafencu, doar organisme intermediare între statele mici şi unitatea superioară europeană, care să nu fie prea întinse şi dezlânate. Gafencu este pentru aderarea la blocul balcanic, deoarece: 1) Un bloc balcanic ne-ar înlesni ieşirea din război, fiind util atât Angliei cât şi Turciei (mai ales în cazul unei participări turce la război sau al unei debarcări aliate în Balcani). Turcii doresc înjghebarea unei grupări de state în cuprinsul vechiului imperiu otoman, care să joace rolul Bizanţului. Aceasta i-ar ajuta să reziste penetraţiunii ruse în Strâmtori şi ar împiedica formarea unui bloc a Rusiei cu slavii din Balcani. Turcii nu au interesul să intre în război decât dacă pot constitui blocul balcanic rezemat pe gurile Dunării şi Strâmtori – şi deci pe Anglia. Dacă n-am accepta această idee, Gafencu se teme că eventuala acţiune anglo-turcă s-ar putea desfăşura prin Belgrad-Budapesta, ocolind România (lăsată în seama Rusiei). 2) Un bloc balcanic ar servi interesele noastre în momentul încheierii păcii, căci pe Anglia nu o interesează în fond combinaţiunile continentale, ci numai cele mediteraneene. Ea s-ar împotrivi, prin urmare, tendinţei de a se slăbi România.

că am intra într-o grupare cu Polonia, am provoca Rusia şi ne-am trezi râraţi în toate certurile grave dintre polonezi şi ruşi. Să nu uităm că Rusia nu ridică faţă de noi pretenţiuni etnice (care ar risca să ne găsească inguri faţă cu ea), ci politice, şi anume chestiunea Gurilor Dunării, în ezolvarea căreia Anglia ar fi cu noi. Spre a se evita obiecţiunea ungurilor

a Transilvania nu face parte din zona balcanică, federaţia ar trebui alcătuită din popoare, nu din ţări. Limitele federaţiei s-ar confunda atunci cu imitele neamurilor ce o compun. Anglia, scrie Gafencu lui Maniu, arenteres să slăbească forţa Europei Centrale şi a spori aceea a blocului nediteranean. 3) Un bloc balcanic va fi mai uşor de mânuit. Nu se vor idica pretenţii de hegemonie polonă, nu se va forma o majoritate de «poate slave. Nu vom fi majoraţi nici de probabila coluziune polononaghiară. În loc de a fi strâns între Rusia şi Germania, blocul balcanic e va afla între Rusia şi Mediterană (deci

Anglia). Nu ar risca să lupte e două fronturi, sau să fie împărţit între cei doi vecini, ci ar avea spatele

coperit.

pentru noi, continuă Gafencu, hotarul vital este cel cu Rusia, în consecinţă, scrie el lui Maniu, trebuie să căutăm a ne înţelege direct cu ruşii, ceea ce este şi sfatul pe care ni-l dau englezii, nouă şi finlandezilor.

Anglia nu vrea şi nu poate să ne facă serviciul de a ne împăca ea cu ruşii, a nu mai luăm atitudini anti-ruse, ce ar putea părea provocatoare. Desigur însă că a ne înţelege cu Rusia este foarte greu, căci ei ne vor cere, n caz de victorie, Basarabia, Bucovina de Nord, Gurile Dunării şi un rum prin Dobrogea spre Bulgaria. Poziţia noastră ar fi totuşi înlesnită dacă am fi membri ai unui bloc mediteraneean pe care ruşii l-ar şti sprijinit de Anglia. Trebuie pledat la Londra şi Washington ca România să u fie ocupată, nici măcar provizoriu, de ruşi, nici lăsată sub influenţa lor.

În punct este câştigat, după Gafencu: arbitrajul de la Viena este consilerat de toţi nedrept şi absurd. Apoi Gafencu îmi mai spune că René

Payot, de la „Journal de Genève", i-a destăinuit că a primit vizita unui rimis ungar (din anturajul regentului Horthy) care i-a declarat că acesta ar fi fost surprins şi indignat de textul comunicatului ageţiei D.N.B.

dvitor la călătoria sa la Marele Cartier german. Acel comunicat, identic le altfel cu acela relativ la vizita mareşalului Antonescu, vorbea de continuarea *usque ad finem* a războiului contra bolşevicilor şi a aliaţilor or din „plutocraţia" anglo-americană. Pentru a marca desolidarizarea faţă: u acest comunicat german, guvernul ungar şi-a publicat un comunicat propriu, anodin. Payot a fost rugat a da această explicaţie prin presă (vezi articolul său din 5 mai), spre a atenua impresia deplorabilă cauzată în Anglia şi America. Personajul ungar a mai destăinuit lui Payot că guvernul din Budapesta a intrat în legături directe cu anglo-americanii, oferindu-şi serviciile pentru a contribui la înfăptuirea viitorului statut european după vederile puterilor occidentale. De la Londra şi Washington i s-ar fi răspuns că prima condiţiune este ca Ungaria să se înţeleagă direct cu Rusia, sfat dat şi Finlandei. S-a adăugat că, după toate probabilităţile, limpezirea relaţiunilor ruso-maghiare n-ar fi prea grea de obţinut. În dorinţa lor

de a obţine o primă spărtură în frontul Axei, n-ar fi exclus ca guvernanţii de la Moscova să garanteze chiar Ungariei stăpânirea Transilvaniei. Bluf? Payot crede că nu, căci Aliaţii vor plăti cât de scump prima spărtură în frontul Axei. Gafencu mă roagă să comunic cele de mai sus guvernului (ceea ce am şi făcut), fără însă a-i pomeni numele, spre a nu-l compromite în ochii anglo-americanilor. (Mi se spune, într-adevăr, că faptul că Gafencu ar fi obţinut viza noastră pentru a pleca în Elveţia, că ar fi trecut „Timpul" guvernului, şi că a fost autorizat a transfera lunar 2000 franci elveţieni în Elveţia, l-ar fi făcut să piardă încrederea englezilor, ceea ce el neagă, declarându-mi că este în strâns contact cu Londra).

7 *mai 1943*. Întâlnesc pe Frânasovici, care crede că ar trebui imediat luat contact direct cu ruşii prin interpuşii lor din statele neutre şi creat un guvern sau comitet român în străinătate, în fine un gest românesc de desolidarizare de nemţi.

14 taai 1943. Trec să văd pe prinţul Nicolae, într-o vilă mică la Bergieres, pe înălţimile Lausanneului. Se plânge violent de mareşalul Antonescu, care nu-l lasă să-şi transfere bani în Elveţia şi care-l ocărăşte pe toate cărările.

E sigur de o apropiată debarcare aliată şi nu exclude ca nemţii să năvălească în Elveţia, spre a le tăia drumul. A auzit că ar fi vorba să fiu numit în Elveţia şi s-ar bucura foarte mult să fie adevărat.

21 mai 1943. Suntem invitaţi la masă de contele şi contesa Anton Apponyi, la Rappaz (Ouchy). îi cunoaştem de la Budapesta şi, iarna trecută, au poftit des la dânşii, în Gstaad, pe copiii noştri. Prin mamă (principesă Montenuovo), el se trage din împărăteasa Marie-Louise. Ea e engleză (neariană). Apponyi bea „à l'union de nos deux pays" 1, pe care îmi spune

1 „pentru unirea celor două ţări ale noastre".

1 că o doreşte sincer, căci „românii şi ungurii nu vor să fie nici slavi, nici germani". Cearta între noi e „ridicolă" (a scris-o lui Horthy) şi, deşi sunt „terţi" care văd cu ochi buni dăinuirea ei (*divide et impera*!), noi ar trebui să-i punem capăt. Pare foarte îngrijorat de rolul crescând ce se dă din nou lui Beneš. Apropiata lui călătorie la Moscova, unde i se va oferi preşedinţia – timp de o săptămână – a congresului naţiunilor slave, va fi foarte dăunătoare intereselor maghiare. Amândoi soţii Apponyi sunt foarte antihitlerişti şi mărturisesc că sunt în corespondenţă cu „lamentări englezi.

1943. Dejunez la Gafencu, la Geneva, îmi dă să citesc cartea lui în nuscris „La seconde campagne de Russie" (unde mă citează). E o carterte utilă, dar nu ştiu dacă publicarea pasagiilor anti-ruse e oportună, arată textul protestului Dinu Brătianu-Maniu contra comunicatului B. relativ la vizita mareşalului Antonescu la Hauptquartier (unde sebeşte de lupta *usque ad finem* contra bolşevismului şi a „plutocratici"; lo-americană), text pe care Antonescu n-ar fi trebuit să-l accepte, îmi ute un text din sursă engleză relativ la pretenţiile Rusiei, după care le Payot a publicat un editorial în „Journal de Genève" din 26 mai.

1. S.S. cere – în afară de o parte din Finlanda, statele baltice, Basaraşi Bucovina de Nord – încă şi Gurile Dunării (pe care vrea să le ninistreze singură, fără Comisiunea europeană), rectificări teritoriale Iran şi un port la Golful Persic. Se opune oricărei grupări de state la care ar putea reînvia „cordonul sanitar" prevăzut în 1918 (teză adopti şi de Beneš în recentul său discurs la Universitatea din Chicago), e excepţie numai în favoarea blocului bulgaro-iugoslav, pe care-lnde până în Carintia şi Istria până la Trieste. Nu cedează nimic oniei (care s-ar putea despăgubi eventual în Prusia Orientală). O ictraţiune rusă deci până în inima Europei: un cleşte cu un braţ la ga (vezi Napoleon: „Quiconque possede la Quadrilatere de Boheme a naâtrise de l'Europe") 1, altul la Trieste. Ce ar fi de noi, lipsiţi chiar de: e organism internaţional pe care să ne sprijinim existenţa! Gafencu azit că voi fi numit la Berna. Mă roagă stăruitor să accept, ca să ajut za naţională. El va explica la Londra situaţia, după cum a făcut pentruntualitatea numirii lui Grigorcea la Palat (care a fost înţeleasă de Iezi). Prin Payot, Gafencu a aflat că ungurii fac tot ce le stă în putinţă

Cine posedă Cadrilaterul Boemiei stăpâneşte Europa".

spre a fi primii dintre aderenţii Axei care să se desolidarizeze de Germania şi să treacă în tabăra adversă. Ei ar risca până şi o vremelnică ocupaţiune germană, numai să li se garanteze hotarele actuale şi, dacă e posibil, stăpânirea întregii Transilvanii. Ungurii vor să ştie ce gest sau declaraţie ar fi socotit suficient de puterile democratice pentru a marca desolidarizarea de Axă. Un prim pas a fost făcut de Kallă y, care a declarat că Ungaria a sfârşit acţiunea ei militară, că rămâne credincioasă regimului parlamentar, că se opune „tutelei" unei mari puteri şi că va trata mereu pe evrei în conformitate cu principiile umane şi creştine. S-a scuzat că războiul n-a fost declarat

sub guvernarea sa. Gafencu şi cu mine suntem foarte îngrijoraţi de pasivitatea de la noi în această privinţă.

1 iunie 1943, Invităm la masă pe contele şi contesa Anton Apponyi şi contesa Angelita Rocamora (doamnă de onoare a contesei de Barcelona, regina Spaniei în jure!). Apponyi îmi destăinuieşte că George Bâreza, ultimul ministru al Ungariei la Londra, a primit misiunea de a lua unele contacte în Elveţia, dar că nu a reuşit. Tot îngrozit de rolul mare al lui Beneš, duşmanul ungurilor.

7 *iunie 1943*. Aflu prin Cămărăşescu de la Roma, în treacăt prin Lausanne, că Grigorcea a fost informat că germanii nu vor mai dezlănţui o ofensivă la Est în vara aceasta (informaţie emanând de la Ciano) şi că caută să negocieze o pace separată cu Rusia. Consilierul meu de la Berlin, Văleanu, îmi confirmă zvonul, adăugând că la Berlin s-ar dori un condominium economic în Ucraina. Germanii n-ar ceda o brazdă din Finlanda sau Basarabia, aceste puncte fiind „cine Ehrensache fur Deutschland" 1.

Regina Elena va veni la Florenţa, cu care prilej se va lămuri şi poziţia lui Grigorcea (ca ministru al Palatului). Tele maque a refuzat să meargă la Berlin. S-a cerut atunci – en désespoir de căuşe2 – agrementul pentru generalul Gheorghe. Zvon persistent că s-ar fi cerut agrementul pentru mine la Berna.

Îl *iunie 1943*. Mi se telefonează din Berlin că guvernul german şi-a dat agrementul pentru numirea generalului Gheorghe ca ministru, în sfârşit!

N. En. Lahovari de la Berna a fost chemat la Bucureşti spre a fi anchetat, căci se pare că, în ultima sa întrevedere cu mareşalul Antonescu, Hitler, după ce s-ar fi plâns de nelealitatea lui M. Antonescu, ar fi

1 „o chestiune de onoare pentru Germania".

2 „ca ultimă încercare".

declarat că „ministrul României la Berna, dl. Lahovari, a rugat pe nunţiu să mijlocească prin Vatican o pace între Axă şi Naţiunile Unite". Hitler ar fi adăugat: „Nu mă interesează dacă acest domn a lucrat din ordin sau din iniţiativă proprie, la noi însă ar fi fost deja împuşcat!" Bietul „Bibicu"! El, germanofilul prin excelenţă, să ajungă blestemat de Hitler, pentru care ne-a spus la toţi, de atâtea ori, că are un cult! Mi se spune că şi Brabeţianu de la Stockholm şi N. Dimitrescu de la Madrid ar fi fost chemaţi „spre cercetare"! Nici „chestia Ică" n-ar fi complet

lichidată. Cu cât va continua războiul, cu cât se va apropia victoria Aliaţilor, cu atât vom asista la mai numeroase „schimbări la faţă" de acest gen!

Iunie *1943*. Fiind înştiinţat că generalul Gheorghe a fost numit ministru al României la Berlin, plec să-mi fac vizitele p.p.c. [50] Gafencu mă roagă telefonic să accept Berna, dacă mi se va oferi, în interesul cauzei noastre.

Va lămuri prietenilor rostul acceptării mele, cum a făcut-o pentru V. Grigorcea pentru eventuala sa numire la Palat.

Liviu Pop, întors de la Bucureşti, îmi comunică din partea lui Pella, că numirea mea la Berna este sigură. Pella roagă să notez în carnetul meu că el a fost primul care m-a felicitat pentru această numire. Liviu Pop cere să fie înscris în acelaşi carnet ca al doilea „felicitator". Gigi Anastasiu este şi el însărcinat de secretarul general Davidescu să mă înştiinţeze, pe baza unei declaraţii formale a lui M. Antonescu, că transferarea mea la Berna a fost definitiv hotărâtă de guvern.

Iunie *1943*. Sosesc la Freiburg im Breisgau, unde mă aşteaptă principesa Margareta de Hohenzollern, care mă conduce cu automobilul ei la castelul lor Umkirch, la depărtare de vreo opt kilometri. Aici găsesc pe Friedl Hohenzollern cu fiicele: contesa Waldburg şi Mädy Bayern, precum şi văduva principelui Wilhelm Hohenzollern (fiică a regelui Ludovic III al Bavariei) – mama sa vitregă – şi Konstantin Bayern (ginerele lor).

Castelul e adorabil, datează din sec. XVIII, faţadă roz, înăuntru tot este de stilul Empire. Seamănă cu o „folie" din vechiul regim. Umkirch a aparţinut pe vremuri, prin moştenire, regelui Carol I al nostru, care l-a cedat fratelui său Leopold. Mi se dă ca apartament „das rumänische Zimmer" 1 – unde o fi locuit probabil Carol I. On me fait faire le tour du proprietaire2 – ceea ce nu ţine mult, dat fiind că parcul nu e întins.

1 camera românească.

1 Sunt dus să vizitez domeniul.

Iar castelul e mic. În nursery1 sunt doi nou-născuţi, ultimul fiu al stăpânilor casei, Ferfried şi nepoata acestuia (fiica contesei Waldburg), care are de altfel două luni mai mult decât unchiul ei. Într-adevăr, Ethe Hohenzollern (42 ani) a avut un copil două luni după fiica ei (22 ani)!

Atmosferă amicală, intimă. La dejun, Friedl Hohenzollern ridică paharul în sănătatea mea şi-mi urează succes în noua misiune (Berna, crede el), exprimând regretul despărţirii. El, Ethe şi Konstantin şi Mädy Bayern îmi dau fotografiile lor cu dedicaţii. Mă însărcinează cu toţii să transmit Sentei salutările mele afectuoase, îşi dau seama cu toţii că războiul este pierdut pentru Germania şi se roagă lui Dumnezeu ca regimul să mai poată fi schimbat la timp, pentru a se mai putea obţine o pace acceptabilă. Altfel s-ar prăbuşi ţara odată cu regimul (devenit odios tuturor).

18 iunie *1943*. Sosit alaltăieri în Berlin, primesc azi la dejun pe Friedl Hohenzollern şi fiul său, care se duc la Dresda spre a asista la înmormântarea principelui George al Saxoniei. Primesc apoi vizita soţilor Baar-Baarenfels. El, fost vicecancelar austriac, fostul meu coleg la Budapesta, a fost 4 ani la Dachau (cu tinerii Hohenberg, fiii lui Franz Ferdinand).

Îmi povesteşte grozăviile prin care a trecut (muncă istovitoare şi degradantă – curăţirea latrinelor –, bătăi, schingiuiri). Invidia pe măturătorii de stradă. Mulţi mureau istoviţi. Acum au fost eliberaţi cu toţii, ei notabilii austrieci. I s-a dat chiar o slujbă mică la I.G. Farben Industrie, dar, după câte a trecut, e un om sfârşit, îi arăt adânca mea indignare, revolta mea sufletească pentru tratamentul la care a fost supus numai fiindcă a fost un bun patriot austriac, îl asigur că toate acestea vor fi plătite într-o zi cu vârf şi îndesat, căci morile lui Dumnezeu macină încet dar sigur.

19 – 21 iunie 1943. Weekend la contesa Elly Dohna, în castelul ei de la Buckow.

22 iunie *1943*. Vizite de plecare la Erdmannsdorff şi Clodius, şi la colegii slovac (Cernak), bulgar (Zagorov), turc (Arikan), suedez (Richert).

Dau o masă intimă de plecare, seara, prietenilor ce am avut aici: contesa Bethe Werthern, principesa Luise von Preussen, principele şi principesa Maxi Schaumburg-Lippe, principesele Edda şi Carmen Wrede, Irene Albert, Aga Fürstenberg.

camera pentru copii *mie 1943*. Vizite de plecare la colegii italian (Alfieri), danez (Mohr), inlandez (Kivimäki) precum şi la noul secretar de Stat von Steengracht care-mi anunţă că tratativele oficioase româno-ungare, duse de vlironescu şi Bánffy s-au rupt) [51].

3 ejun de plecare la şeful Protocolului şi baronesa Domberg. Iau

parte:

niniştri Erdmannsdorff şi Heinburg, baronesa Lisa von Rheinbaben, contesa Bethe von Werther, colaboratorii mei de frunte etc. Foarte gentili.

Seara, masă la Arikan, ambasadorul Turciei. Acesta îmi spune: „Şi acum, la negocierile de pace, noi vom lucra cu românii şi pentru români".

le *1943*. Vizite de plecare la miniştri Frolicher (Legaţia Elveţiei) şi Feldscher (Schutzman), care amândoi sunt informaţi că aş fi transferat la Berna, precum şi la colegii japonezi (Ōshima) şi spaniol (Vidal).

După amiază, invit la mine, la ceai, pe colaboratorii mei, spre a-mi lua rămas bun. În numele lor, M. Stănescu îmi remite un mare vas de argint, purtând semnăturile lor gravate pe el.

1943. Continui seria vizitelor de plecare la Meissner (Reichskanzlei) 1, Chwalkowski (Legaţia cehă), Tovar (Legaţia Portugaliei) etc.

Chwalkowski îmi vorbeşte, îngrozit, de teroarea dezlănţuită în ţara lui de nemţi. Mulţi colegi din Ministerul Afacerilor Străine au fost ucişi de Gestapo. Din fericire nu Fisa, cum se zvonise. Dejun pentru mine la Stănescu (în tragicul apartament al soţilor Scheliha, unde petrecusem ceasuri plăcute, dar peste care pluteşte acum un văl sinistru, de când se confirmă că bietul von Scheliha a fost spânzurat de Gestapo, pentru „trădare"!!), cu colaboratorii mei şi soţiile lor.

Ceai la Glienicke, la Feo Schaumburg, cu Îşi preussen. Îmi dau scrisori pentru suveranii danezi.

«mie *1943*. Plecarea cu automobilul la Copenhaga (Hotel d'Angleterre).

f5 unt însoţit de Cemak, colegul meu slovac în ambele posturi.

Itonie *1943*. Vizită de plecare la colegul finlandez Pajula. Seara, masă la Marialyst, lângă Helsingâr, oferit de consulul nostru general Kongsted şi de simpatica sa familie.

mie *1943*. Vizită de plecare, la Ministerul Afacerilor Străine, lui Exholtn (şeful Protocolului) şi apoi lui Scavenius (prim-ministru şi ministru de Externe). Acesta se plânge de starea economică precară în care a ajuns

Cancelaria Reichului.

Danemarca, din cauza exigenţelor germane. Regretă că

asigurările date de Bastianini despre rolul micilor naţiuni în Europa nouă – de altfel neîntărite până acum din Berlin – sunt cam tardive. Şi nemţii şi adversarii lor sunt încă foarte tari, astfel încât nu se poate prevedea un sfârşit apropiat al războiului, îngrijorat de primejdia bolşevică.

l iulie 1943. Audienţă la suverani, în castelul lor Sorgenfri din apropierea capitalei. Casă boierească de ţară, dar cu păstrarea tuturor formelor de ceremonial. Remit regelui Christian X scrisorile mele de rechemare.

„Mais porquoi ne restez-vous pas chez nous? îl fallait se de-barrasser du poşte de Berlin, mais conserver celui de Copenhague" 1. îi răspund că aşa fusese şi planul meu, dar că „le diplomate propose et son Gouvernement dispose" 2. Râde. Îmi cere veşti despre regele Mihai şi regina Sitta. Apoi despre nepoatele sale din Berlin: Îşi preussen şi Feo Schaumburg, cu care ştie că suntem prieteni. Vorbim politică. Face obişnuita şi vehementa diatribă contra nemţilor. „M. Hitler ne tient jamais parole" 3. Exemple:

Austria, Cehoslovacia, Polonia, Danemarca, îi spun cum se simte că Copenhaga este oraşul regelui, iar nu un oraş ocupat şi cât de emoţionant este a se vedea un popor întreg strâns unit în jurul suveranului său şi atât de vibrant de lealism monarhic. Pare mişcat. Lacrimi pe gene. „Oui, je sais, mes Danois în'aiment bien. Mais quand on occupe la situation que occupe – et cela depuis 31 ans – il faut faire son devoir. J'espere avoir fait le mien. A chaque empietement allemand, je leur frappé sur les doigts: je proteste, je rappelle leurs engagements. Mais pour cela il faut que je reste a Copenhague. Le peuple exige de me voir chaque jour. Aussi attends de me remettre des blessures que în a cause es mă chute de cheval – et qui me clouent dans ce fauteuil – pour rentrer en viile" 4.

1 „Dar de ce nu rămâneţi la noi? Trebuia să vă debarasaţi de postul de la Berlin şi să-l păstraţi pe cel de la Copenhaga".

2 „Diplomatul propune şi guvernul său dispune".

3 „Dl. Hitler nu-şi ţine niciodată cuvântul".

4 „Da ştiu, danezii mei mă iubesc mult. Dar când ocupi poziţia pe care o ocup eu – şi asta de treizeci şi unu de ani – trebuie să-ţi faci datoria. Sper că am făcut-o pe a mea. La fiecare încălcare germană, le dau peste degete: protestez, le amintesc de angajamentele lor. Dar pentru asta, trebuie să rămân la Copenhaga.

Poporul vrea să mă vadă în fiecare zi. De aceea, aştept să mă vindec de rănile pe care mi le-a pricinuit căderea de pe cal şi care mă ţintuiesc în fotoliu, ca să mă întorc în oraş".

Constatăm oarecari asemănări în situaţiile ţărilor noastre – minus vecinătatea cu Sovietele, pe care o accentuez, îmi spune că războiul va mai ţine doi ani. La sfârşitul convorbirii (40 minute), îmi remite marea cruce a ordinului Danebrog (cu colan), „en souvenir de votre trop court sejour parmi nous et pour vous rappeler le Danemark, un pays qui souffre comme le votre et qui, comme le votre, croit en des jours meilleurs" 1.

Trec apoi la regina, care îmi pune mii de întrebări despre Senta şi nepoatele ei Îşi preussen şi Feo Schaumburg. îi dau scrisorile cu care mă însărcinaseră acestea. Se informează de stricăciunile produse de bombardamente. Ca şi regele, nu vede terminarea războiului înainte de doi ani.

Mă roagă să duc cu mine pachete şi scrisori pentru nepoatele ei (mi le va trimite prin mareşalul Curţii, chiar în cursul zilei de azi). La plecare îmi transmite pentru Senta „touts mes compliments et mes voeux pour le be be attendu" 2.

1943» întoarcerea la Berlin.

Iulie 1943. Weekend la Buckow, la contesa Elly zu Dohna.

1943. Dejun la Stănescu, cu Clodius şi Langenhan.

Feo Schaumburg vine să ia ceaiul la mine. Îmi cere veşti din Copenhaga şi despre suveran, îi predau scrisorile lor. Ea nu îndrăzneşte să se ducă acolo (chiar dacă nemţii i-ar garanta viza de întoarcere), căci ca principesă germană ar fi boicotată, deşi este născută principesă de Danemarca.

Doreşte invazia engleză, care va aduce pacea.

1943. Dejun oferit, pentru plecarea mea, de Steengracht, secretarul de Stat de la Auswârtiges Amt, la Adlon. Sunt de faţă toţi şefii din Wilhelmstrasse (Henke, Erdmannsdorff, Dornberg etc.), Heinrichs (Reichskanzlei), conducătorii societăţii româno-germane, colaboratorii mei. Toasturile de rigoare. Multă afabilitate, îl întreb pe Steengracht dacă nu se va face şi din partea germană declaraţii gen Bastianini, făgăduind naţiunilor mici o „gleichberechtigung" 3 în Europa nouă, astfel cum o proiectează Axa. Îmi spune că, în momentul de faţă, o asemenea declaraţie ar fi interpretată ca semn de slăbiciune. O ultimă dată amintesc de chestiunea Transilvaniei. Subliniez că în

raportul Hencke

1 „în amintirea prea scurtei dv. şederi printre noi, şi ca să vă amintească de Danemarca, o ţară ce suferă ca ţara dv. şi care, ca şi ea, crede în zile mai bune".

2 „Toate complimentele şi urările mele pentru copilul aşteptat".

3 „egalitate în drepturi".

Ruggieri se scrie formal că în partea din Ardeal cedată Ungariei prin arbitrajul de la Viena, majoritatea populaţiunii este românească.

Steengracht recunoaşte că aşa este, dar adaugă „totuşi, până la sfârşitul războiului, nu se va putea atinge această problemă".

7 *iulie 1943*» Dornberg se prezintă la mine cu două enorme vase de

Nymphenburg, oferite mie, de plecare, de guvernul german. Ribbentrop le-ar fi ales personal, căci are două la fel în biroul său. La opt seara, plecarea prin Anhalter Bahnhof. Se deschide pentru mine sala de aşteptare de onoare, unde găsesc pe Erdmannsdoră, Dornberg şi alţi funcţionari de la Auswărtiges Amt, precum şi pe toţi colaboratorii mei.

Colegii străini nu au putut veni, căci sunt toţi invitaţi la masă la nunţiu, dar mi-au scris sau telefonat spre a-mi ura drum bun. Părăsesc în sfârşit Berlinul după 2 ani şi 3 luni. Uff!!!

8 iulie 1943. Fericit de a fi regăsit pe Senta şi copii la Lausanne. Aflu că

Pella, care dorise să fie primul să mă felicite pentru numirea mea la Berna (vezi 14 iunie 1943), se dă acum peste cap să obţină el postul. Nu mai e Pella ci Pepelea! Mi se oferă Stockholm, pe care îl refuz, neputând să las singură nici pe Senta, şi încă mai puţin să-i impun o călătorie cu avionul (6 ore între Berlin şi Stockholm) în situaţia ei actuală.

10 iulie 1943. Serbarea de fine de an la Rosey. Dejun mare şi apoi manifestaţiuni sportive, în care Iorgu se distinge. Şi la învăţătură are premiu. Sunt fericit că creşte şi se dezvoltă într-un mediu aşa de senin şi curat sufleteşte şi trupeşte.

13 iulie 1943. Frânasovici a aflat prin Kopecki, reprezentantul cehoslovac la

Societatea Naţiunilor, că vizita lui Beneš la Washington a avut următoarele rezultate: orice restaurare habsburgică în Europa Centrală exclusă; contact strâns cu Moscova pentru ceea ce priveşte

această regiune; se va lua ca bază de discuţie a viitoarelor fruntarii ale Cehoslovaciei pe cele dinainte de München. Se pare că Beneš ne ajută.

14 iulie 1943. Ora 4, 20 a.m. Mare fericire pentru noi toţi: naşterea celui de-al doilea fiu al meu, căruia îi dăm numele Mihai-Andrei-Raoul. Senta, asistată la clinica Mont-Choisi de profesorul Rochat, n-a suferit aproape deloc. Ea şi noul născut sunt perfect sănătoşi, mulţumim lui Dumnezeu.

Pronia cerească să binecuvânteze pe acest al patrulea copil al nostru şi să-l ferească de orice primejdie a sufletului, a minţii şi a trupului!

15 iulie 1943. A 15-a aniversare a lui Iorgu căruia mama lui îi dă, ca dar, un frate.

(zie *1943*. Iorgu şi cu mine dejunăm, la Bellerive (lângă Geneva), la Gafencu, în vila Castelet ce a închiriat. Are relaţii directe cu foştii noştri mari aliaţi şi, la noi în ţară, cu Maniu. Îmi citeşte scrisori de ale lui, precum şi un memoriu trimis lui Beneš, la care Tilea i-a anunţat că va primi curând un răspuns. A trimis un exemplar al manuscrisului său despre „La seconde campagne de Russie" la Londra, dar când va fi vorba de a-l publica va suprima pasagiile prea ostile politicii ruseşti (spre a nu dăuna intereselor ţării), precum şi cele prea elogioase faţă de Schulenburg (spre a nu-i dăuna lui la Wilhelmstrasse). Mă întreabă dacă am citit memoriul lui Tătărescu. [52] Răspund afirmativ. El îl găseşte bun, deşi desigur „pro domo". Astfel aserţiunea lui că a trebuit să părăsească puterea spre a permite ţării să facă politică cu Axa. De fapt, „c'est bel et bien lui" 1 care a împins ţara pe această cale. Cu Dulles (U.S.A.) şi Sullivan (Anglia) vorbeşte des de personalul nostru diplomatic şi le indică ca cei mai de încredere şi capabili pe Grigorcea, Alex. Cretzianu şi pe mine. Gafencu îmi spune că nu crede să poată fi indicat de Maniu spre a negocia în numele său cu Aliaţii, rolul acesta revenind anturajului lui Titulescu (mai ales lui Savel Rădulescu), care are cea mai mare ampriză2 asupra lui „grand old man" 3 al nostru. Consideră că Alex.

Cretzianu şi cu mine am făcut foarte bine să ne distanţăm de politica guvernului, pe cât pot s-o facă diplomaţi de carieră, care n-au evident completa libertate de acţiune a oamenilor politici. El însuşi, Gafencu, s-a simţit priponit după terminarea misiunii sale diplomatice la Moscova.

Cripps stăruia mult să nu se întoarcă în ţară, ci să plece în

Anglia. A făcut 500 km spre a ratrapa4 pe Gafencu şi a-l ruga să nu treacă frontiera turcă. Gafencu şi-a cercetat însă conştiinţa, care l-a împiedicat de la acest gest, un diplomat trebuind să se întoarcă la guvernul său spre a da socoteală de misiunea sa.

alie 1943. Căderea regimului fascist, căderea lui Mussolini. Zorii păcii par a se apropia de Italia.

Iulie 1943. Gafencu, pe care-l văd la Bergieres, îmi spune că a primit vizita consulului german din Geneva (Kraul), care a căutat să-l sondeze

1 „realmente, el este acela".

2 influenţă.

3 „marelui bătrân".

4 a-l ajunge din urmă.

dacă ar vrea să facă unele comunicări guvernelor Naţiunilor Unite.

Consulul german a recunoscut că Germania a pierdut definitiv războiul şi că scăparea este acum în mâna generalilor Reichului (subînţeles: dacă se grăbesc să răstoarne pe Hitler cum a fost răsturnat Mussolini) şi a comandamentului militar anglo-american dacă face un atac serios asupra Europei şi nu se mărgineşte la ofensive de periferie ca în Sicilia. Pentru aceasta – i-a răspuns Gafencu – ar trebui ca dv. să nu opuneţi decât o rezistenţă simbolică viitorului atac aliat asupra Balcanilor. Aceasta e exclus – a ripostat neamţul – trebuie să luptăm, dar ei să-şi dea osteneala să pătrundă pe acolo în Europa, spre a pune un zăgaz înaintării ruseşti, îşi dau seama anglo-americanii – întreabă îngrijorat consulul – de primejdia rusă?

l august 1943. Serbarea naţională elveţiană. Aci bucurie paşnică, sentiment de securitate. La noi, jale: 150 de avioane americane Liberator s-au năpădit asupra Ploieştilor, aruncând distrugere şi prăpăd asupra rafinăriilor de petrol.

Badoglio, noul şef de guvern italian nu găseşte formula care ar îngădui Italiei să iasă din conflict fără a fi ocupată de armata germană aflătoare în peninsulă şi fără a fi transformată în teatru de război.

MISIUNE DIPLOMATICA RE N-A *MAI AVUT LOC*:

NISTRU AL ROMÂNIEI SF. SCAUN

t 1943. Stăruindu-se să accept Legaţia de pe lângă Vatican – cu toate că mi-este aşa de penibil şi socotesc că este atât de inutil să mai reprezint guvernul în fruntea căruia se află Antoneştii – plec totuşi

spre Bucureşti, lăsând pe Senta încă suferindă. Zürich-St. Margrette-Munchen-Viena-Bucureşti.

ugust 1943, Sosesc în Bucureşti, unde aflu şi despre numirea lui Robert ca adjutant al Regelui, excelentă alegere şi care mă bucură mult.

ugust 1943. Alexandru Cretzianu, care este numit la Ankara, insistă mult să plec la Vatican, căci misiunea noastră nu mai este acum de a reprezenta regimul Antonescu, ci de a înfăţişa învingătorilor anglo-americani o cauză: cauza românească, după însăşi expresia lui Mihai Antonescu (care acum, spre a da o satisfacţie opoziţiei şi a-şi salva propria lui piele pe planul politic, îi face „avansuri" grozave lui Cretzianu!). Cu autorizaţia lui M. Antonescu, a văzut pe toţi şefii opoziţiei, cu care va avea dreptul să corespondeze direct. M. Antonescu i-a spus că guvernul actual se consideră ca un guvern provizoriu al cărui singur rost este de a menţine ordinea până la instaurarea unui regim privit de anglo-saxoni ca fiind mai favorabil cauzei româneşti. I-a spus că soluţia cea mai fericită pentru noi ar fi grabnica debarcare a anglo-saxonilor în Balcani, pe coasta dobrogeană sau pe coasta Basarabiei şi Transnistriei, spre a o lua înaintea ruşilor.

Răspund lui Al. Cretzianu că mi s-ar părea mult mai eficace dacă el şi eu am fi investiţi nu cu o misiune oficială (care orişicum ne sileşte să vorbim în numele regimului Antonescu care ne-a numit), ci una oficioasă, mai prielnică unor anumite contacte.

Cretzianu îmi spune că englezii ar cere să stea de vorbă „with an authorized person". Eu însă traduc această expresie prin „o persoană cu autoritate", iar nu prin „o persoană autorizată". Cretzianu mă sfătuieşte călduros să văd pe Maniu, Mihalache, Dinu Brătianu, Tătărescu, cum a făcut şi dânsul, spre a fi în măsură a oglindi opinia publică românească, pe care aceşti bărbaţi de stat o încorporează.

Savel Rădulescu începe şi el prin a mă sfătui să accept postul, căci e păcat ca Cretzianu, Radu Crutzescu şi cu mine să nu fim utilizaţi în aceste momente grele. Dar, după ce îi expun argumentele mele, aderă şi el la formula misiunii oficioase. Se va consulta cu Maniu, apoi mă va pune în legătură directă cu el. Ciuntu a refuzat Tokyo, iar R. Crutzescu orice post.

Davidescu este „decepţionat" de ezitarea mea de a primi Vaticanul, căci sunt momente dramatice şi toate speranţele şi le pune în Cretzianu şi cu mine. îi explic că, după convingerea mea, aş aduce

mai mari servicii fiind lipsit de caracter oficial. Dar el este preocupat de a şti posturile neutre, atât de importante azi, ocupate cum sunt în momentul de faţă.

14 august 1943. Revăd la Sinaia pe Al. Cretzianu. Continuă a susţine că trebuie să acceptăm posturile ce ni se oferă, aceasta fiind singura modalitate de a acţiona în străinătate. Va trebui să rămânem în contact direct.

El nu exclude însă ca dânsul să nu fie numit până la urmă. Anunţarea numirii lui ar fi o satisfacţie dată opoziţiei, dar e posibil ca M. Antonescu, care ar vrea să joace şi el un rol la pace, să nu aibă încredere în sentimentele faţă de persoana sa ale fostului său secretar general, cu care s-a certat aşa de grav.

16 august 1943. Tot la Sinaia, Radu Crutzescu mă sfătuieşte să nu accept o misiune oficială de la guvernul Antonescu, dar să plec cu vreo aşa-zisă misiune oficioasă, spre a pleda cauza noastră pe lângă Aliaţi. Şi lui i s-a propus Vaticanul (acum zece zile!) dar şi-a rezervat răspunsul, cerând prin Suphi Tanrioer, ambasadorul Turciei, avizul englezilor. Nu i-a parvenit însă niciun răspuns, dat fiind că se refuză orice „garanţie" englezească în chestiuni de persoane. Nu a mai dat nici el un răspuns intermediarului, aşa că numirea lui a căzut în apă.

f-ust 1943» George Brătianu este şi el de părere să primesc Vaticanul, de după câte i-a spus M. Antonescu, generalul Pop [53] este inexistent, că văd însă că sunt ambarasat de calitatea mea oficială, aş putea misiona „avec esclandre" 1, odată ajuns acolo!

trevedere cu M. Antonescu, în prezenţa lui Davidescu. Extrem de labil şi cordial. Regretă că nu am putut fi numit la Berna, dar trebuia

Vatican un om de valoare şi „ne-divorţat" şi nu ar fi altul ca mine!

În la Vatican voi avea de făcut politica care-mi stă la inimă. Voi avea reprezentat nu un regim, ci cauza românească. Voi trebui să am con

tele cele mai largi, care-mi vor fi înlesnite de Vatican. El are la ttican legăturile cele mai bune. I s-a promis tot sprijinul în chestiunea isarabiei. Mă va vedea săptămâna viitoare spre a-mi împărtăşi în detalii strucţiile guvernului. Propun să mi se dea şi o delegaţie pe lângă acea Roşie din Geneva, spre a putea circula între Vatican şi Elveţia, iar în cazul ocupării Romei de anglo-americani sau a unei şederi oblitorii în incinta vaticană. Apoi dau unele informaţii căpătate la usanne:

rezultatul întrevederilor Roosevelt-Benes, cererea guvernului glez ca să ne retragem diviziile din Kuban (cuvântările lui Wickham eed la radio), avansurile ungureşti făcute Iugoslaviei etc. Stărui pentru întinerea contactului cu factori importanţi cehoslovaci şi iugoslavi.

Antonescu pare interesat de cele ce-i spun şi-mi mulţumeşte.

usl 1943. Audienţă şi dejun la Foişor. Robert, ca adjutant de serviciu, i introduce la Rege şi Regina-mamă. Conversaţie intimă liberă, pe glezeşte. Par amândoi foarte îngrijoraţi. Le expun că aş fi socotit o isiune oficioasă mai prielnică în situaţia de azi şi pentru a spune cele e am de spus decât o situaţie oficială. Sunt amândoi de acord, dar, observă Sitta, „M. Antonescu is so keen on your going to the Vatican, it won't be possible to change his mind" 2. Ea ar vrea să iau contact direct cu Osborne, ministrul Angliei la Vatican. Ea l-a cunoscut la mătuşa ei, principesa Maria a Greciei (loannides) – cu care era foarte legat – şi ar putea chiar să-i scrie ca să mă recomande. „You ought to have a code with the King" 3. Mă roagă să spun lui Osborne care sunt sentimentele

1 „cu scandal".

2 „M. Antonescu ţine atâta să mergi la Vatican, încât nu va putea fi făcut să se răzgândească".

3, Ar trebui să stabileşti un cod cu Regele".

Regelui – pe care le cunosc – şi să-l îndemn să explice la Londra că Regele e prizonier dar că, la momentul util (dar nu înainte) va face gestul aşteptat. Dar o atitudine pripită ar duce la ocuparea ţării de germani, fără folos pentru Aliaţi şi la plecarea familiei regale peste hotare. De altfel ideea aceasta a unei fugi în străinătate pare a obseda pe regină şi fiul ei.

Eu le spun că regele nu trebuie să recurgă la fugă decât în ultima extremitate. Să caute a rămâne pe loc ca regele Belgiei şi al Danemarcei, căci se ştie când o dinastie pleacă, dar nu se ştie când se întoarce. Regina îmi povesteşte toate necazurile lor cu Mareşalul, care va trebui răsturnat în ceasul marilor evenimente. M. Antonescu le face curte, căci vrea să-şi scape pielea. „But there's something dirty about him" 1, remarcă Regele.

Nu i se poate acorda încredere, căci, dacă i-ar prinde bine, ar fi şi cel mai vajnic republican.

Trecem la dejun, unde mai sunt: Robert şi Ala, Nelly Catargi şi câţiva „curteni" inferiori. Le vorbesc despre noile filme de peste Ocean

(„Mrs.

Minniver", „În which we serve", „International Squadron") şi despre noile cărţi („The moon is down" de Steinbeck, „This above all" de Erik Knight, „Until the day break" de Bromfield). La plecare, mă roagă să revin la dejun săptămâna viitoare, ca să mai stabilim ce mesaj urmează să transmit din partea Regelui foştilor noştri aliaţi.

23 august 1943, Al. Cretzianu vine să mă vadă la vila Cantacuzino din Sinaia. Continuă să stăruie să plec la Vatican. Este şi dorinţa lui Maniu.

Acesta fiind bolnav, în clinică la Sibiu (s-a vorbit de o hemiplegie, dar n-ar fi decât o intoxicaţie care i-a pricinuit o sincopă în plină stradă la Braşov), nu-l voi putea întâlni, dar punctul său de vedere îmi va fi transmis de Mihalache şi de Ştirbey (care ar dori mult să mă vadă).

25 august 1943. Dr. Costinescu găseşte că ar fi bine să plec la Vatican, căci este un post de unde se poate lua contact cu anglo-americanu. Acolo să nu vorbesc în numele guvernului, ci doar al regelui şi al naţiunii române.

Voi fi recomandat lui Osborne de Maniu şi Dinu Brătianu, care au contact direct cu Londra, îmi dă o delegaţie de reprezentant al Crucii Roşii Române pe lângă Crucea Roşie Internaţională, ca să pot circula chiar când Roma va fi ocupată de englezi.

Vişoianu, dimpotrivă, socoteşte că ar fi preferabil ca Cretzianu şi cu mine să nu acceptăm misiuni oficiale, căci, fiind reprezentanţii guvernului, nu

„Dar are ceva necinstit".

vom găsi la anglo-americani aceeaşi ascultare ca şi când am avea doar însărcinări oficioase. Va căuta să stăruie în acest sens pe lângă guvern, în terţe persoane influente. Ar trebui să retragem trupele din Kuban.

loc de aceasta, mareşalul Antonescu a deschis un credit de 9 miliarde pentru construirea de aeroporturi cerute de germani, şi de unde mează să pornească atacurile aeriene îndreptate împotriva anglo-amerinilor, când aceştia vor debarca în Balcani. Ar trebui, dimpotrivă, să

em un gest de desolidarizare de Axă. Dar noi vrem să ne limităm a îmi pe Montgomery cu flori, când va sosi la bariera de la Băneasa!

ost 1943, întrevedere cu M. Antonescu. Îmi citeşte o telegramă a

lui idere, din Lisabona, anunţând iminenta debarcare a englezilor în Italiantinentală, urmată după o informaţie de izvor italienesc, de capitularea a condiţii a guvernului Badoglio. „Timpul ne zoreşte dar", spune „Icǎ", trebuie luată o hotărâre în ceea ce priveşte Vaticanul. Te-ai maindit? Am impresia că faci rezerve?" Comme îi semble me tendre la rehe1, îi expun o dată mai mult argumentele care mă fac să cred că aş mai util dacă mi s-ar da o misiune oficioasă decât dacă aş fi investit cu a oficială. Apoi o schimbare la Vatican – foarte de dorit – ar fi însă am prea tardivă. Când aş mai avea răgazul de a dobândi relaţiinioase, de a câştiga prietenii putând înlesni contacte folositoare? Nunosc pe nimeni acolo. Cu totul alta ar fi situaţia în Elveţia, unde am chi legături. O misiune oficioasă acolo – de pildă pe lângă Crucea

şie – mi-ar oferi prilejul unei informări temeinice. Este şi el de acord.

gretă că stăruinţele unui coleg de universitate l-au împiedicat să-mi i: re Berna, cum îi era intenţia. Dar ideea misiunii la Crucea Roşie îi râde şi lui. În acest caz, ar numi pe Telemaque la Vatican. E catoli

ani şi s-ar da astfel şi o explicaţie plecării acestuia de la Ankara [54], de se bucura de amiciţia şi încrederea lui von Papen. Întrucât este

tarat acum să adere la punctul meu de vedere, mă roagă să arăt în yeţia anglo-americanilor, că guvernul Antonescu se va retrage de iată ce va simţi că este o piedică în calea reconcilierii cu Naţiunile alte. Se face el garant că această retragere va fi înfăptuită la momentul ortun, cu voia mareşalului Antonescu, sau împotriva lui. El, M. Anto

— Scu, ar fi ştiut întotdeauna că anglo-americanii vor câştiga războiul. Cu sufletul era cu dânşii (cu toate discursurile înflăcărate pentru Führer!! – 1 Şi, întrucât mi se pare că vrea să-mi dea o mână de ajutor.

R.B.), De aceea s-a opus la maltratarea lor, în momentul ruperii relaţiilor.

Când poliţia legionară le-a pricinuit neajunsuri, s-a dus personal în lagărul lor spre a-şi cere scuze. A păstrat mereu contactul cu Londra prin Suphi Tanriber şi de Weck. „Ar vrea dl. Gafencu să aibă cu Eden legăturile pe care le am eu şi pe care el niciodată nu le-a avut!". Astfel, în urma cererii lui Icǎ, a pronunţat de curând Eden cuvintele cunoscute în House of Communes prin care consideră inexistent arbitrajul de la Viena. Prin guvernul turc, Eden a întrebat „dacă guvernul român a aflat de declaraţia lui şi a luat act de ea". Telegrama aceasta s-a încrucişat cu

aceea prin care Ică ruga să se transmită lui Eden expresiunea gratitudinilor sale. Tot prin turci, el a transmis englezilor dispozitivul trupelor noastre şi indicaţia că coasta Basarabiei şi Transnistriei sunt păzite numai de trupele noastre. La plecare îmi spune: „Voi vorbi mâine cu Davidescu pentru delegarea dumitale la Crucea Roşie şi numirea lui Telemaque la Vatican".

27 august 1943. Savel Rădulescu a aflat prin Niculescu-Buzeşti că M. Antonescu, „care este foarte încăpăţânat", nu va ceda probabil asupra numirii mele la Vatican. Totuşi, dacă, cum îi spun, s-ar examina o misiune oficioasă pentru mine, s-ar bucura mult. Trebuie să păstrez contactul cu Maniu, prin el. G. Anastasiu de la Berna are posibilitatea de a-mi asigura acest contact. Ar trebui neapărat să-l văd pe Maniu. El, Savel, pleca curând la ţară, dar va lăsa vorbă lui Lugoşianu să-mi aranjeze o întrevedere.

28 august 1943. Savel Rădulescu îmi telefonează să vin să-l văd la Creditul

Minier. A aflat prin Niculescu-Buzeşti că soluţia „delegaţie pe lângă Crucea Roşie" a biruit pentru mine. Miniştrii Americii şi Angliei la Berna (ca şi la Vatican, dacă m-aş fi dus acolo) vor fi înştiinţaţi că vorbesc în numele lui Maniu şi mă vor primi ca atare. Maniu ţine neapărat să mă vadă. Dacă boala l-ar împiedica să vină în Bucureşti trebuie să văd pe Mihalache şi Lugoşianu, care îmi vor vorbi în numele lui.

29 august 1943. La dejun la Buşilă, Suphi Tanrioer îmi spune că Turcia ne va sta alături în toate, căci şi ea se teme înainte de toate de o hegemonie rusă în partea noastră a Europei.

A doua întrevedere cu Regele şi Regina Elena, la Foişor. „So, now, it's all changed and you are going no longer to the Vatican. It's better still" 1.

Mă roagă să le duc acolo tablouri de preţ, de Greco de pildă, pentru orice

1 „Deci s-au schimbat lucrurile şi nu te mai duci la Vatican. E mai bine aşa".

eventualitate. Răspund că sunt la ordinele lor, dar că ar fi mai bine să fie aduse în Elveţia de curierii oficiali ai Ministerului, care nu vor avea atâtea schimbări de tren ca mine. Drumul München-St. Margrette mă îngrijorează îndeosebi, căci îl fac ziua într-un vagon de clasă supraaglomerat. Regele şi Regina-mamă par obsedaţi de ideea că

vor trebui să fugă.

Dar nu ştiu încotro. Sper că nu va fi necesar, căci „the King has to stick to the Roumanian ground" 1. Dacă o ocupaţie străină s-ar efectua însă în astfel de mod încât o atitudine „à la Leopold III sau Christian X" ar fi imposibilă, sugerez ca loc de refugiu Turcia… cu perspective de drum mai lung, de acolo. Sunt şi ei de acord şi mă roagă să-l întreb pe Cretzianu dacă s-ar însărcina eventual să ducă tablourile la Ankara. Styrcea, „entre sur ces entrefaites2, subliniază că „Leurs Majeşte sn'ont pas un sou a étranger, ce qui ne tait pas le caş pour le roi Carol II" 3. Suveranii doresc să mă revadă înainte de plecarea mea.

ugust 1943. Dejun la Ştirbey, la Braşov. Vila frumoasă „surplombează" oraşul. Mult gust, multe flori. Biata Nadege complet infirmă. Mai sunt Elise Boxshall cu fata şi ginerele, şi Alex. Cretzianu. Ştirbey cântă în aceeaşi strună ca nepotul său: stăruie mult să accept Vaticanul. A vorbit deunăzi cu Maniu şi, fără a fi autorizat de mine, i-a cerut avizul. Maniu a spus că trebuie să fiu cât de mult încurajat şi îndemnat a mă duce la Vatican, unde voi putea să înfăţişez adevăratul sentiment al ţării. Nu poate să-mi dea un mandat din partea acestuia – pe care va trebui să-l văd de îndată ce se va însănătoşi –, dar îmi poate împărtăşi vederile lui:

Nu crede că ar folosi nici României, nici Aliaţilor, ca să facem un gest pripit cum ar fi acela de a retrage puţinele trupe ce mai avem pe Kuban (de altfel greu de realizat tehniceşte, dat fiind că sunt împletite cu trupe germane şi sub comandament german) sau răsturnarea regimului Antonescu în împrejurările de azi. Consecinţa imediată ar fi: ocuparea gerimană, transformarea României într-o nouă Danemarcă sau Olandă, toate gătiile noastre economice luate de germani, soldaţii noştri dezarmaţi, (intelectualii noştri (care reprezintă forţa „anglofiliei") deportaţi etc.

r „Regele trebuie să rămână pe pământ românesc", intrat în acel moment.

„Maiestăţile lor nu au niciun ban în străinătate, ceea ce nu era cazul pentru: gele Carol II".

Totuşi dacă sunt argumente care să militeze pentru această formulă, să ni se expună, şi Maniu şi Dinu Brătianu vor aviza.

31 august 1943. Davidescu îmi telefonează la Sinaia să vin neapărat a doua zi la Bucureşti spre a fi primit de mareşalul Antonescu, în vizită de plecare, deoarece mâine dimineaţă vor apare

decretele de numire: a mea la Vatican, a lui Al. Cretzianu la Ankara şi a lui Nanu la Stockholm.

Atrag atenţia că am stabilit cu M. Antonescu că nu se va face numirea mea, eu urmând să am o misiune oficioasă. Dar Davidescu comunică că s-a revenit la vechiul proiect al numirii mele la Vatican. Encore la main force e par le fait accompli! 1

l septembrie 1943. Davidescu îmi mărturiseşte că el este autorul schimbării hotărârii lui M. Antonescu, în ceea ce mă priveşte: i-a explicat că Roma va fi ocupată de englezi, Grigorcea probabil silit să urmeze guvernul italian în refugiu, şi că nu poate fi lăsat ca reprezentant român printre anglo-saxoni tocmai pe Telemaque, cunoscut ca germanofil şi prieten al lui von Papen (i s-ar fi plâns chiar lui Killinger că nu i se dă un post mare, ca Vaticanul de pildă, lui devotat prieten al Germaniei). Atunci s-ar fi stabilit definitiv să plec eu şi, cerându-se audienţa la Mareşal, s-a căutat să mi se forţeze mâna, ca să nu pot refuza!

Mareşalul Antonescu, la care stau o jumătate de ceas, pare posomorât şi deprimat. După ce-mi dă unele indicaţiuni cam naive despre misiunea ce-mi incumbă („Papa n-o să joace niciun rol la pace, dar acum caută să se afle în treabă şi se pot obţine informaţii la el. Dar să te fereşti de iezuiţii ăia: o să-ţi cânte în strună şi să înjure pe nemţi şi apoi o să te vândă lor. De aceea să fii prudent!), trece la apărarea politicii ce a urmat:

a trebuit să intre în război contra Rusiei, căci nu putea să rămână cu braţele încrucişate şi să primească Basarabia de la germani ca dar (sau în schimbul Transilvaniei, ceea ce ar fi fost şi mai rău); a fost silit apoi să ocupe Transnistria şi Crimeea ca zone de securitate; a fost de asemenea obligat să meargă până în Donetk şi la Stalingrad, căci când eşti aliat cu un stat trebuie să-l ajuţi până la capăt. „Dv., cei care ascultaţi radio englezesc, vă închipuiţi poate că eu stau rău la Londra. Dar nu este aşa, căci eu n-am făcut greşelile lui Hitler, n-am persecutat pe evrei". Despre politica noastră viitoare spune: „Dacă aş asculta pe dv. toţi şi aş retrage trupele din Kuban – cea ce este de altfel tehnic imposibil, căci sunt sub

1 Iarăşi mâna forţată printr-un fapt împlinit!

mandă germană şi n-ar schimba nici faţa lucrurilor, deoarece noi avem decât 3 divizii pe front, restul fiind trupe de acoperire în Crimeea ce rezultat s-ar obţine? Comandanţii trupelor noastre din

Kuban ar fi puşcaţi de germani, după cum au împuşcat pe generalii italieni care se răgeau în Sicilia; ţara ar fi ocupată de germani şi i s-ar pune în cap un vern legionar cu Horia Sima sau altul. Plus că ar da toată Transilvania mâna ungurilor. Lasă-i mai bine pe unguri să facă vreo nebunie şi noi ne reluăm Ardealul de Nord. Eu ce vreau este, în timpul războiului, să

uperez cât de mult din ţinuturile ce ni s-au răpit, iar la pace să mă ezint la masa verde şi să pledez cauza integrităţii teritoriului României ari". Apoi, la plecare, îmi face urări de succes.

mbie 1943. Dejun la Foişor cu Regele, Regina-mamă, Al. Cretzianu, nel Stârcea, Niculescu-Buzeşti şi tânărul Ioan Ionniţiu [55], prietenul

gelui. După dejun, ne retragem cu toţii într-o lungă conferinţă. Arăt ar fi fost preferabil să ni se încredinţeze, lui Cretzianu şi mie, însărlări oficioase decât misiuni oficiale, căci astfel ne va fi mai greu a intra contact cu anglo-saxonii. Un cap mediteraneean poate înţelege asemenea subtilităţi că trimisul unui regim face altă politică decât acel gim, dar un cap anglo-saxon, iubitor al lealităţii perfecte şi al lui „fair ay" o va înţelege mai greu şi ne va acorda probabil mai puţină încrere. Regina împărtăşeşte cu totul acest punct de vedere. Buzeşti, de emenea, dar socoteşte că, dat fiind că această formulă n-a fost admisă guvern, trebuie să folosim pe cealaltă, devenind chiar la nevoie onspiratori" în interesul ţării. Cretzianu spune că trebuie să ne înfăţim exclusiv ca reprezentanţi ai Regelui, singurul factor ce ne mai amâne din vechea noastră independenţă şi care, ca al 4-lea rege legitim al României, are autoritatea de a ne acoperi faţă de Istorie. Regele, dar mai ales Regina, sprijiniţi de Stârcea şi Buzeşti (care par a vorbi în numele lor) ne roagă pe Cretzianu şi pe mine să arătăm anglo-saxonilori Regele, armata, partidele politice şi opinia publică sunt 100%

vorabili Aliaţilor, detestă pe germani care, după ce ne-au răpit sau lăsat ni se răpească atâtea ţinuturi frumoase, ne asupresc şi jefuiesc, şi teaptă cu nerăbdare clipa când vor putea să scuture jugul şi să reia locul

r tradiţional în preajma marilor aliaţi din trecut. Regele a fost ţinut până acum prizonier de guvern (ceea ce este un bine, am întrerupt eu, ici astfel suveranul are mâinile curate şi nu este întru nimic compromis le politica antonesciană) şi, când a rostit, la l

ianuarie, acele cuvinte de desolidarizare de regimul Antonescu („noi nu vrem decât ceea ce a fost al nostru" – deci nu Transnistria – „Dv., d-le Mareşal, care aţi luat asupra dv. O gravă răspundere, vă urez să vă duceţi misiunea la bun sfârşit"), a intrat în conflict acut cu mareşalul Antonescu, care-i pregătise şi trenul cu care să-l trimită peste hotar. Regele este însă hotărât la momentul dat să facă gestul ce trebuie, pentru înlocuirea actualului guvern. Şefii armatei nu aşteaptă decât acest gest pentru a traduce în fapt voinţa suveranului şi a neamului. Partidele din opoziţie sunt gata şi-şi au toate listele întocmite, toate posturile de comandă deja prevăzute cu titulari desemnaţi, întrebarea ce se pune este: când va trebui făcut gestul, căci el va însemna ruptura cu Germania, ocupaţia străină, fuga Regelui în străinătate, deportarea oamenilor politici. Eu întreb cât timp am putea rezista unei năvăliri germane. Regele spune că avem în Kuban doar 6 divizii (nu 3 cum susţine mareşalul Antonescu), plus vreo patru de pază pe coaste. Ne-ar rămâne deci peste 20 divizii, dar nearmate. O singură divizie motorizată. Rezistenţa nu ar putea fi decât de scurtă durată. Spun atunci că „schimbarea de macaz" nu ar trebui făcută decât când sosirea anglo-americanilor la Dunăre ar fi iminentă şi că, expunând situaţia Aliaţilor, este probabil că şi ei vor vedea lucrurile la fel. Cretzianu este de aceeaşi părere. Aminteşte cum, în 1918, Ion I.C. Brătianu nu a produs ruptura cu Germania şi nu a reintrat în acţiune de partea Aliaţilor decât atunci când partida era deja virtual câştigată de aceştia, când Bulgaria ceruse armistiţiul, iar Franchet d'Espèrey înainta rapid spre Dunăre.

Dânsul crede că regimul nu ar trebui schimbat şi ruptura cu Germania consumată decât la apropierea Aliaţilor de frontiera ţării noastre sau în cazul în care Hitler ar cere lui Antonescu (pe care l-a convocat acum la Marele său Cartier) să trimită trupe în Balcani, iar nu noi forţe în Rusia.

Dacă trupele germane ar proceda atunci la ocuparea ţării noastre, ar trebui să rezistăm cu armele, căci am fi atacaţi. Mai vehemenţi – poate şi pentru că /sunt/ mai tineri –, Buzeşti şi Stârcea pledează pentru răsturnarea cât mai apropiată a regimului, deoarece Aliaţii ne-o cer (dovadă:

discursul la radio al lui Wickham Steed), chiar cu riscul unei ocupaţii, care politic ne-ar servi. Dacă mareşalul Antonescu cedează lui Hitler şi promite noi forţe pentru Frontul de Est sau admite imixtiuni

în viaţa internă a ţării, ar trebui imediat scos de la guvern de către Rege, cu toate riscurile. Privirile lui Cretzianu se încrucişează cu ale mele. Suntem amândoi îngrijoraţi – cum ne-o vom mărturisi după audienţă – că oarta ţării este în mâinile unui rege aşa tânăr, influenţat de alţi tineri, nteligenţi şi patrioţi de bună seamă, dar cam impulsivi. Ce păcat că rigorcea nu şi-a luat încă în primire locul la Curte. Dar eu am încredere n bunul simţ şi cumpătarea Regelui şi cred că şi tinerii lui sfetnici vorbesc mai mult în principiu, decât ar îndemna la un gest pozitiv imediat.

le examinează ce atitudine să ia Regele în cazul unei ocupaţii germane:

a rămână ca prizonier, după exemplul regilor Belgiei şi Danemarcei, sau a fugă („însoţit doar de Regină, de Buzeşti şi de lonniţiu" – spune târcea)? Regina este pentru rămânerea cu orice chip. Pare însă a prevala de ea plecării prin Turcia în Anglia, unde s-ar putea forma un guvern, ca cela al Olandei, Norvegiei şi Cehoslovaciei. Cretzianu face un nou apel a prudenţă, la care mă raliez şi eu. La ieşire, Cretzianu pare îngrozit de mpulsivitatea şi imprudenţa sfaturilor lui Buzeşti.

tembrie 1943. Ministrul Elveţiei, René de Weck, îmi arată marea importanţă pentru noi de a retrage îndată trupele din Kuban, spre a urma ugestiunilor insistente ale Londrei. Numai astfel vom înceta de a fi luşmanii direcţi şi ireductibili ai ruşilor – în casa cărora ne aflăm ca răjmaşi actuali – şi numai astfel vom îngădui Aliaţilor de a ne apăra >oliticeşte contra nemăsuratelor apetituri moscovite. „Right or wrong, country" 1: sunt silit să apăr politica oficială a guvernului şi să-i explic ui de Weck imposibilitatea materială pentru statul nostru de a rechema, n plină luptă, unităţi împletite cu cele germane şi aflate sub comandaent nemţesc, în altă ordine de idei, de Weck îmi afirmă că poziţia toastră pe lângă Aliaţi este infinit mai bună ca a ungurilor.

ac vizita obligatorie nunţiului Cassulo [56]. Bătrân prelat jovial şi rubicond. În odaie miros amestecat de tămâie… şi bucătărie! c'est tout un programme2. Mă întreabă dacă M. Antonescu mi-a vorbit şi de scopul ceret al misiunii mele. Ce întrebare – gândesc eu!

— Oare crede el că un guvern are mai mare încredere în diplomaţii acreditaţi pe lângă dânsul decât în cei pe care îi acreditează! Şi cum cred că-mi vorbeşte de oarecari contacte" pe care Vaticanul trebuie să mi le înlesnească, îi spun a-mi pun toate nădejdile în bunele

oficii ale Secretariei de Stat. Dar popa nu înţelege, sau se face că nu înţelege. Pentru el secretul misiunii Tiele ar fi de a lucra la unirea Bisericii Ortodoxe Române cu Roma! îmi

„Dreaptă sau nedreaptă este ţara mea".

Este un întreg program.

destăinuieşte că M. Antonescu a făcut declaraţii în acest sens Papei „chi vi aspetta con braccia aperta" 1, că tot el a sondat pe Patriarh şi pe arhierei (mitropolitul Bălan făcând dificultăţi – ba bine că nu!) etc.

Dans quel guepier veut-on me fourrer.2 îi răspund că unirea bisericilor e un ideal frumos, dar mai îndepărtat, şi că azi trebuie lucrat mai ales la unirea popoarelor. Cu modestele mele mijloace voi activa în acest sens, dacă Vaticanul mă va ajuta să am cu cine sta de vorbă. Dar Cassulo îi dă înainte: „Sicuro, mă, per esser apoggiati della chiesa romană, bisogna che vi apoggiate su essa. Piu vi apoggierete, piu vi apoggiera. Cercate almeno un contatto" 3. Şi eu trebuie să încep, ca frate al bietei Madeleine, soră-mea, ctitora mănăstirii catolice din Moreni! îmi închipui că, spre a câştiga bunele graţii ale Papei, M. Antonescu i-a trecut pe la nas putinţa trecerii românilor în masă la religia unită. Dar eu nu mă pretez la aşa ceva. Sunt prea bun ortodox şi, adaug, prea bun român şi moldovan, ca să mă gândesc serios la o asemenea nelegiuire. Pe de altă parte mă socotesc prea leal ca să înşel pe Papă cu speranţe nerealizabile şi să-mi facilitez misiunea printr-o înşelătorie. O voi spune limpede lui Mihai Antonescu.

Trec să-l văd pe Lugoşianu. Şi el ar prefera să am o misiune oficioasă, în loc de una oficială. Dar, orişicum, nu trebuie pierdut prilejul unui contact cu străinătatea. Voi fi recomandat de Maniu la Foreign Office [57], care va da de ştire lui Osborne, la Vatican. Şi el, Lugoşianu, ar scrie direct acestuia, pe care l-a cunoscut când era la Roma. [58] Va pleca el, sau un prieten, la Sibiu să vadă pe Maniu, care va fi consultat. Apoi îmi va vorbi iar. E şi el de părere să întrebăm pe englezi dacă le-ar folosi ocuparea României, în împrejurările de faţă, de către Germania. E adevărat că atât Wickham Steed cere la radio, cât şi Gafencu, într-un raport din 15 august preconizează soluţia schimbării de regim la noi ca fiind indispensabilă pentru a ne plasa în rândul Aliaţilor. Schimbarea de regim şi retragerea din Kuban produc însă automat ocuparea ţării de către germani. De aceea trebuie pusă cât mai curând întrebarea de mai sus.

Rămâne să mă văd cu Lugoşianu peste câteva zile.

1 „care vă aşteaptă cu braţele deschise".

2 în ce viespar vor să mă vâre.

3 „Desigur, dar pentru a fi sprijiniţi de biserica romană este necesar să vă sprijiniţi pe ea. Cu cât vă veţi sprijini mai mult, cu atât vă va sprijini, încercaţi cel puţin un contact".

1943» M. Antonescu îmi spune că „Mareşalul s-a opus" (??) telegării mele la Crucea Roşie – misiune prea limitată pentru mine insistând să fiu numit la Vatican. Să-mi dau seama că, după ocuparea

omei de către englezi, voi avea un rol mare, fiind singurul reprezentant incial al României printre britanici. După ocuparea Romei, pot avea decât de multe contacte directe cu anglo-americanii, conştiinţa mea amânească fiindu-mi singurul îndreptar. Până atunci însă să evit asemenea contacte directe – afară de cazul în care se produc întâmplător –, aci e primejdie ca germanii să ne ocupe ţara. Papa şi cardinalul aglione şi mgr. Montini vor comunica însă anglo-americanilor ceea ce: u le voi spune. Papa este acela care a transmis lui Mussolini îndemnul le-a părăsi puterea, dacă vrea să salveze Italia. El a pregătit guvernul adoglio, mijlocindu-i apoi legătura cu adversarii. El vrea înlocuirea lui Hitler. Pentru noi e favorabil 100%, nu numai în chestiunea Basarabiei, ar – crede M. Antonescu – chiar în aceea a Transilvaniei. Să-i spun apei că în recenta întrevedere Hitler-mareşal Antonescu (care a avut

C acum câteva zile, şi pe care ar fi fost prea imprudent s-o refuzăm), iihrerul n-a prezentat cereri noi României nici pe planul militar, nici pe: el intern. A destăinuit că strânge frontul pe Nipru, dar că acolo este. otărât să reziste înaintării sovietice. Hitler este furios pe Victor Emmauel III, pe care-l acuză de a fi răsturnat fascismul. Să le mai spun, Papei şi lui Montini, că guvernul român este precis informat că au avut loc la tockholm negocieri germano-ruse, care au eşuat pentru că, deşi geranii acceptaseră cedarea statelor baltice şi a Poloniei către Rusia, ei nu admiseseră ciuntirea României şi Finlandei. Se pare că aceste negocieri în fost reluate acum. Dacă România rămâne în rândul combatanţilor din xă, Hitler va păstra probabil aceeaşi atitudine, în privinţa noastră, ca şi în negocierile trecute. În cazul contrar însă, se va considera degajat de dee obligaţiune morală şi va lăsa sovieticilor drumul liber la noi. Este. eu că ruşii, spre a îndemna pe germani să se dezintereseze de noi, vor. auta să le dovedească că

tratăm în secret cu Aliaţii. Am cădea astfel iradă nemţilor sau muscalilor. Este aceasta în interesul Aliaţilor? Să-şi ia seama de ce ar pierde. În octombrie vom avea 22 divizii instruite, ce; ste drept prevăzute numai cu armament uşor (fără tancuri). Avem însă chipament pentru un milion de oameni. Aviaţie puţină, dar aviatori nstruiţi. Rezervele noastre economice sunt mari: 400.000 vagoane grâu,00.000 vagoane porumb etc. pe care numai mareşalul Antonescu are putinţa de a le refuza germanilor (pe motiv că nu le pot plăti), invocând imensul credit îngheţat ce-l avem în Germania. Plus, importante stocuri de petrol, care au putut fi refuzate germanilor, invocându-se distrugerea masivă a rafinăriilor de petrol de la Ploieşti, la l august, prin bombardarea anglo-americană. Toate acestea formează rezerve care ar putea folosi nu numai românilor, ci şi Aliaţilor, când vor sosi la noi. N-ar fi păcat să le ia gratis trupele germane? Ce să mai spunem despre cele 40 vagoane aur ce avem, plus devizele libere în valoare de alte două vagoane aur? Când însă Turcia va fi declarat războiul sau Aliaţii, debarcând în Balcani, s-ar apropia de teritoriul românesc, atunci s-ar putea răsturna situaţiile. Fazele ar fi: schimbare de guvern, schimbare de atitudine, ajutor efectiv. M. Antonescu răspunde că schimbarea de guvern va avea loc la timpul optim (cu, sau fără voia mareşalului!). De altfel, nici chiar mareşalul Antonescu nu s-ar opune principial unei atare evoluţii impuse de evenimente.

M. Antonescu îmi destăinuieşte că, spre a câştiga şi mai mult bunăvoinţa Papei şi a-l lega mai mult de soarta noastră, i-a lăsat să spere o unire a Bisericii Ortodoxe Române cu Roma, la care până acum numai mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului s-ar opune mai ireductibil, întrerup spunând că Mgr. Cassulo mi-a vorbit într-adevăr în sensul acesta, dar că trebuie să-i declar categoric că nu pot intra în asemenea vederi, nici ca român, nici ca ortodox. Cu biserica ortodoxă şi-a dus traiul necăjit neamul nostru şi ea l-a dus la liman. Poporul român nu va accepta niciodată să-şi schimbe legea. Iar eu, care am avut în familie durerea unei conversiuni la catolicism, mă voi opune mereu unei asemenea tendinţe. Dacă totul nu este decât un joc diplomatic spre a atrage Vaticanul, cred că o atare manevră nu este demnă de statul român. M. Antonescu răspunde că la el nu este numai în joc interesul politic, ci şi convingerea intimă că numai biserica catolică este în stare a trezi clerul nostru din toropeala lui şi a-l lumina şi a-i

ridica nivelul. La rândul meu răspund că în măsura în care se va înălţa nivelul general al populaţiei noastre se va ridica şi clerul nostru, care deja se află pe o treaptă mult mai ridicată ca în generaţiile trecute, în orice caz, amestecul străin – al Papalităţii – în viaţa noastră internă ar fi un preţ prea scump de plătit pentru un avantaj cultural, ce poate fi obţinut şi prin propriile noastre mijloace. Să ne amintim cum înalţii ierarhi uniţi au primit ordin de la Vatican să nu participe la încoronarea primului rege al României la Alba Iulia în 1922, ieşi dezrobirea Transilvaniei tocmai pe ei, uniţii, care sunt exclusiv ardeni, îi fericise. Mihai Antonescu replică că nu Papa a fost vinovat unei, ci Maniu, care solicitase această măsură la Vatican, în interese de olitică internă. Arăt că, chiar aşa fiind, este trist ca o autoritate spiritală străină să facă jocul unui partid politic, intervenind într-o chestiue pur naţională. De altfel, repet, poporul român nu va accepta nicicând ceerea sub suzeranitatea duhovnicească a Papei. Să ţinem minte ce

Istenţe au fost chiar pe chestiunea minoră a schimbării calendarului.

Mihai Antonescu nu se dă bătut: el e „profesor universitar" nu om de pe stradă şi deci să nu-i vorbesc de chestia calendarului care n-a trezit interes decât în mase, nu la intelectuali. Nu trebuie consultat un popor

Ind e vorba de un mare interes istoric. Nu vreau să prelungesc discuţia.

I chei numai repetând *că eu* nu voi face o asemenea politică şi că ar fi

eferabil, poate, să-şi aleagă pentru Vatican un ministru care să-i împăr

sească vederile. M. Antonescu: „Acum îmi spui asta, că eştianţii colic?" Eu: „Dar m-aţi consultat oare înainte de a mă numi la Vatican?

În fost pus în faţa unui fapt împlinit. De altfel nu sunt anti-catolic.

unt ortodox şi vreau să rămân ortodox. Cred că întreg poporul român todox vrea să-şi păstreze religia. De altfel eu socoteam că plecam la idean în scopuri politice, nu teologice". M. Antonescu răspunde că mă agă stăruitor să plec la Vatican. Dacă mi se vorbeşte de unirea biserilor, să răspund că vrem unirea tuturor bisericilor şi că guvernul vede vorabil chestiunea, dar trebuie ca prelaţii ambelor biserici să discute tre' ei teologic. Sugerez – şi M. Antonescu admite –

ca să exprimrinţa ca Nunţiul să trateze asemenea probleme – nu eu –, el fiind la

! a locului spre a vorbi cu arhiereii noştri.

mbrie 1943» întrevedere cu Tătărescu. Îl pun la curent cu informaţii i iese în Elveţia (rezultatul convorbirilor Roosevelt-Benes, cerinţa i v ernului britanic – transmisă la radio de Wickham Steed – de a ne rage trupele din Kuban şi de a răsturna regimul Antonescu etc.).

arte amical, şi chiar afectuos, Tătărescu îmi vorbeşte deschis şi nu-mi: unde adâncul său pesimism. Pacea, după dânsul, va fi încheiată sub unul biruinţei ruseşti. Sovietele vor cere să li se atribuie ca zonă de fluenţă atât Europa Centrală cât şi Balcanii. Anglo-americanii nu să i: opune decât cu greu Sovietelor, care vor revendica în primul rând miţele din 1941 (Polonia Orientală, Basarabia etc.). Situaţia Ungariei Bulgariei ar fi, după părerea lui Tătărescu, mai bună decât a României.

Ungaria, prin atitudinea ei recentă, şi-ar fi ameliorat condiţiunile în care se va prezenta la conferinţa păcii, unde va avea sprijinul tuturor forţelor de propagandă organizate în Marea Britanie, Statele Unite şi Franţa.

Ungaria va avea chiar sprijinul Sovietelor. Deşi iugoslavii şi cehoslovacii au datorii de recunoştinţă faţă de România, nu-şi vor irosi însă sforţările şi influenţele pentru noi. Cine ştie dacă, sub presiunea unor anumite sfere de influenţă din Belgrad, Iugoslavia nu va revendica şi o parte din Banatul românesc. Singura putere a cărei interese coincid în toate domeniile şi pe toate planurile cu interesele României este Turcia. Tătărescu îmi spune că se străduieşte să atragă atenţiunea guvernului român asupra necesităţii de a se pregăti de pe acum un acord cu Turcia, pentru ca aceasta să ia în mână interesele României la conferinţa păcii. Leitmotivul acţiunii întreprinse ar trebui să fie: «frontierele Turciei sunt pe Nistru».

Tătărescu declară însă că aceste credinţe nu se transformă la dânsul în atitudine de defetism. Deşi el este convins că factorul «om» nu mai poate schimba cursul evenimentelor, crede totuşi că trebuie luptat până la capăt cu şi mai multă dârzenie pentru a ameliora gravele situaţiuni precum şi perspectivele ce se deschid României. O acţiune de răsturnare a regimului Antonescu, cu consecinţa ineluctabilă a rupturii cu Germania, nu s-ar putea concepe decât în ziua debarcării trupelor anglo-americane-turceşti la Constanţa sau pe Adriatică (de unde ar înainta spre Dunăre). O atare acţiune dacă ar fi să se producă

în alte condiţiuni, ar avea de rezultat: 1) Dezarmarea şi ocuparea României de către forţele germane; 2) Decapitarea întregii clase conducătoare a României prin aducerea la guvern a echipelor legionare pregătite la Berlin şi lovitura de graţie dată întregii burghezii româneşti, în consecinţă, această acţiune nu ar fi de niciun folos Aliaţilor. Dimpotrivă, ea ar deservi interesele acestora, căci Germania, liberă de orişice fel de angajament, ar răpi din România ultimul vagon de cereale şi ultima găleată de petrol disponibilă.

Tătărescu consideră de datoria noastră, a celor din străinătate, să difuzeze cât de mult adevărurile ignorate în legătură cu evenimentele care au obligat România să-şi schimbe politica tradiţională. Lipsită de sprijinul franco-britanic, care nu mai era posibil în iulie 1940, sub ameninţarea întregului atac al Sovietelor, al ungurilor şi al bulgarilor, fără a mai putea conta nici pe concursul aliaţilor din înţelegerea Balcanică – afară de turci –, România a fost silită să-şi alinieze acţiunea pe acţiunea Axei, ca o soluţie temporară pentru a scăpa de nimicirea definitivă. România rDst însă singura ţară care de la 1918 şi până în iulie 1940 şi-a îndelit obligaţiunile faţă de aliaţii şi prietenii ei, fără şovăire şi uneori cu iclitarea propriilor ei interese. România poate acuza, România nu iţe fi acuzată. Tătărescu a făcut, în martie 1943, o încercare pentru a institui „uniunea sacră", întinzând mâna lui Maniu şi Dinu Brătianu.

castă încercare nu a reuşit. „Maniu e un bătrân pasionat, care fâare: ăt o singură preocupare: răfuiala cu toţi foştii colaboratori ai lui Carol.

atât de bătrân şi tot atât de pasionat, Dinu Brătianu nu are şi el decât ingură preocupare: să instaleze cu orice preţ pe Gheorghe Brătianu la

1 a Partidului Liberal!" Din punct de vedere intern, Tătărescu nu oteşte o împăcare cu Dinu Brătianu ca de dorit. Tătărescu adaugă că găteşte o reorganizare a Partidului Liberal, cu o nouă doctrină, cu un program, cu o nouă structură. Dinu Brătianu, continuă el, ar consti „un mare balast" pentru atingerea acestor obiective. Mai mult din 2/3 iberalilor s-ar grupa în jurul lui Tătărescu, astfel încât Dinu Brătianu ar mai reprezenta azi decât „firma prezidenţială a Partidului Naţional ieral, o familie şi o bancă". Tătărescu mă roagă cu foarte multă stăruă să primesc postul de la Vatican: „Să avem şi noi un plămân prin care respirăm aerul Aliaţilor". La plecare mă îmbrăţişează, îndemnându-mă

căldură să explic anglo-americanilor situaţia ţării.

tribrie 1943. Biering, ministrul Danemarcei în Bucureşti, îmi descrie mă ţării lui, acum total ocupată de germani, în ciuda angajamentelor solemne. Regele e prizonier la Sorgenfri, guvernul Scavenius s-a nis, armata ocupantă cârmuieşte ţara, iar departamentele sunt girate secretarii generali.

«ianu de la care îmi iau rămas bun, regretă că nu a putut face nimic e a mă scăpa de ponosul unei misiuni oficiale în străinătate cât timp nu regimul Antonescu la cârmă. Regretă şi plecarea lui Cretzianu la ikara. Va căuta să fiu recomandat miniştrilor anglo-americani acolo de mă voi afla, ca să pot vorbi şi în numele opoziţiei, adică al opiniei Dlice.

tima întrevedere cu Cretzianu, înainte de plecare. Stabilim un cifru re noi. Hotărâm să rămânem la locurile noastre cât timp Regele va fi tron. Dacă ţara e ocupată, vom declara că reprezentăm pe rege, dar că uzăm contactul cu cei de la putere în Bucureşti, care ţin pe suveran zonier. Dacă regele pleacă peste hotar, vom aştepta să vedem dacă

«instituie un guvern în exil, spre a adera la el.

Victor Slăvescu mă îndeamnă mult să mă duc la Vatican, spre a vorbi acolo în numele adevăratei României. E sigur că, la momentul socotit oportun, guvernul Antonescu va fi lesne răsturnat şi se va forma un guvern militar provizoriu, care va trece apoi mâna unei formaţiuni de uniune sacră Maniu-Dinu Brătianu. Generalii detestă pe Antonescu şi abia aşteaptă clipa să-l dea jos. Slăvescu mă felicită pentru lucrările mele istorice, aflate la loc de onoare – şi frumos legate! – în biblioteca sa, pe care le consultă des şi le citează în cărţile sale. Îmi prezice o apropiată alegere la Academia Română, unde el, George Brătianu, generalul Rosetti şi alţii au votat deja pentru mine.

7 *septembrie 1943*. Fac o vizită rituală lui Petrovici – ministrul Instrucţiunii şi al Cultelor [59]. S-au făcut multe concesii catolicilor, chiar când n-aveau dreptate. Speră că lucrul se ştie la Vatican. Mă întreabă ce cred despre război, îi spun că nimic nu mai poate împiedica de acum încolo prăbuşirea Germaniei.

Vizită la Mihalache care, prin Cretzianu, a exprimat dorinţa de a mă vedea. Ca şi ceilalţi, găseşte şi el că o misiune „oficioasă" ar fi fost preferabilă pentru mine, dar că, dat fiindcă singura soluţie ce mi se oferă pentru a putea pleda cauza românească în străinătate este

Legaţia din Vatican, atât dânsul cât şi Maniu – în numele căruia este autorizat să-mi vorbească – sunt de părere să accept. La Roma va trebui să vorbesc nu în numele actualului guvern trecător, ci în acela al Regelui şi al opiniei publice reprezentate de cele două mari partide de opoziţie:

Naţional-Ţărănesc şi Naţional-Liberal. Şefii acestor partide au putinţa de a mă acredita pe lângă guvernele englez şi american ca bărbat de încredere al lor, astfel încât este de nădăjduit că voi fi ascultat de reprezentanţii celor două mari puteri pe lângă Sf. Scaun. Ar trebui explicat anglo-americanilor că o retragere pripită a trupelor române de pe Kuban (de altfel aproape imposibilă de înfăptuit tehnic), sau o răsturnare (lesne de realizat) a regimului Antonescu ar duce la o imediată ocupaţiune militară totală a României de către trupele germane, care ar dezarma oştirea noastră, ar deporta pătura intelectuală (sau ar ucide-o) şi ar ridica din ţară toate rezervele noastre economice. Guvernele din Londra şi Washington să cântărească bine situaţia şi să ne dea avizul lor, pe care-l vom urma îndată, oricare ar fi el.

8 septembrie 1943» Capitularea fără condiţii a armatei italiene.

Lugoşianu, care m-a rugat să trec la dânsul, vede o grabnică înaintare aliată, Roma urmând să fie ocupată probabil înainte de sosirea mea acolo, în orice caz, fie la Vatican, fie în Elveţia voi fi recomandat de cele două mari partide româneşti ca bărbat de încredere al lor, spre a putea din parte-mi ajuta negocierile duse la Ankara de mandatarul oficial Cretzianu. După reflecţie, nu-mi va mai da o scrisoare pentru Osborne, căci desigur că acesta nu ştie care e situaţia exactă a lui Lugoşianu în ţară, nici legăturile lui cu Maniu, şi ar putea interpreta mesajul ca o încercare a sa de a relua raporturile, din motive oportuniste. Dacă am ceva de comunicat lui Maniu sau Dinu Brătianu, s-o fac prin tânărul consilier Niculescu-Buzeşti, complet devotat opoziţiei.

Vizita de plecare la Mihai Antonescu (de la care iese tocmai Bova Scopa, ministrul Italiei, vizibil abătut). Mă întâmpină cu cuvintele: „Nu te mai faci catolic, rămâi ortodox – căci n-ai putinţa să mai ajungi la Roma!" Ai putea însă să rămâi în Elveţia (sugerez ideea Crucii Roşii, care-i surâde), spre a dezvolta aceeaşi activitate de lămurire şi informare.

Textual: „Dacă ajungeţi la Vatican, nu luaţi deocamdată contact

direct cu colegii anglo-americani, afară de un caz întâmplător. Vaticanul va servi însă de mijlocitor. Aceasta, ca să nu riscăm ocupaţie germană. După sosirea anglo-americanilor în Roma, puteţi lua oricât de multe contacte directe. De asemenea dacă rămâneţi în Elveţia, în acest din urmă caz, este bine ca ministrul Angliei să afle că avem în ţară 22 divizii parţial armate (dispozitivul lor e cunoscut de turci), 42 vagoane aur şi devize (40 aur + 2 devize), 400.000 vagoane grâu, 300.000 vagoane porumb, petrol etc. Un gest al nostru (ca retragerea trupelor din Kuban) ar da toate acestea în mâinile nemţilor, plus probabila lichidare a cercurilor anglofile. Când însă anglo-americanii vor ajunge în zona noastră, schimbarea de guvern se va face automatic, urmată de un aport efectiv adus cauzei Aliaţilor".

septembrie 1943. Fac o vizită lui Dinu I.C. Brătianu. Îmi ţine şi el acelaşi limbaj ca Mihalache. Fie la Vatican, fie în Elveţia, să caut toate prilejurile de a intra în legătură cu reprezentanţii oficiali ai Angliei şi Americii, spre a le expune situaţia reală a ţării, sentimentul public şi hotărârea partidelor de opoziţie. Dacă, cu toate consecinţele ce ar putea decurge, Aliaţii ne recomandă răsturnarea regimului Antonescu, partidele de opoziţie o pot face şi o vor face: „Noi trebuie să facem ce ne spun englezii!" îmi dă copie de pe un memoriu ce a transmis lui Churchill. Pentru eventualitatea că n-ar fi sosit, n-ar fi rău să mai transmit şi eu la Londra un exemplar.

După amiază, plecarea în Elveţia. La gară: unchii Dimitrie I. Ghika şi Barbu Catargi, George şi Marga Florescu, cumnatul meu Ştefan Cantacuzino etc.

11 septembrie 1943. Sosirea la Lausanne, via Viena-Miinchen (unde consulul nostru general Aumer îmi descrie ororile bombardărilor aeriene şi teroarea dezlănţuită de Himmler în toată Germania, precum şi separatismul bavarez).

12 septembrie 1943. Prinţul Nicolae îmi telefonează spre a mă ruga să trec să-l văd la Beau-Rivage. Îmi cere veşti din ţară. Mă întreabă dacă am pentru el o scrisoare de la rege, sau dacă regele mi-a vorbit de el.

Răspund evident negativ. Se bucură de tratamentul acordat prizonierilor americani, dar se plânge de lipsa de consideraţie faţă de el, în ţară. Să nu se uite că el – nu principele de Hohenzollern – este moştenitorul Tronului. Când se va întoarce în ţară se va răzbuna contra tuturor celor ce l-au persecutat. Mi-e firesţe imposibil să-i

explic că „lipsa de consideraţie" ca şi refuzul de a fi primit în ţară sunt datorite nenorocitei sale căsnicii – legal nerecunoscute – cu d-na Ioana Dumitrescu-Tohani alias Dolete, căreia regina Spaniei îi spune „la princesse synthétique" 1.

Această doamnă cerând reginei Spaniei s-o cheme „auntie" 2 (ca prinţul Nicolae), fosta suverană i-a răspuns: „Şi vous voulez, mais mes gendres memes în appellent Majeşte" 3.

16 septembrie 1943. La Geneva, la Grigore Gafencu. îi spun lucruri din ţară.

Se miră că Maniu nu vrea să-i dea mandat de a-l reprezenta în străinătate. Regretă că Al. Cretzianu şi cu mine am fost siliţi să plecăm la Ankara şi Vatican, căci ar fi mai util să luăm posturi după schimbarea de politică a ţării, îmi destăinuieşte că Gerard Bauer (care scria în „Figaro" faimoasele sale „Billets") i-a înlesnit la Crans o întâlnire cu Sokolin, fostul vicesecretar general (din partea U.R.S.S.) la Societatea Naţiunilor.

Acesta, care se dă drept reprezentant al părerilor oficiale de la Moscova, i-a spus, cu privire la Europa de mâine şi la relaţiile româno-ruse următoarele: 1) U.R.S.S. a aderat şi ea acum la principiul că Europa nu

1 „prinţesa sintetică".

2 „mătuşica".

3 „Dacă vreţi, dar chiar şi ginerii mei îmi spun Maiestate".

trebuie împărţită în zone de influenţă şi doreşte o organizaţie politică şi economică unitară sub oblăduirea tripartită a Angliei, Americii şi Rusiei.

2) U.R.S.S. este potrivnică formării de blocuri de state în Europa. 3) în ceea ce priveşte aranjamentele teritoriale cu România, U.R.S.S. nu ar avea un proiect stabilit, ci mai multe planuri, din care unul, optim, prevede frontierele din 1940 şi anumite „garanţii" nespecificate care să asigure că România nu va aluneca din nou spre Germania. Dobrogea ar rămâne României, în afară de cazul în care Bulgaria, printr-un ajutor preţios de ultim moment, şi-ar pune în valoare revendicările lor asupra Dobrogei. Planul maxim ar prevedea revendicarea „tuturor teritoriilor moldoveneşti" până la Carpaţi. În ce priveşte Gurile Dunării, U.R.S.S.

nu ar formula de pe acum revendicări precise, probabil pentru a nu provoca de pe acum divergenţe de păreri cu anglo-saxonii, înainte

de a ajunge cu ei la înţelegere. Sokolin lasă însă să se înţeleagă de pe acum că Gurile Dunării reprezintă pentru Soviete o poziţie mai însemnată decât Strâmtorile, căci germanii au trimis pe Dunăre submarine care au ajuns apoi până în inima Rusiei, pe malul Odessei. Relativ la Transilvania, voiesc să înlăture arbitrajul de la Viena şi sunt contra unei soluţii habsburgice. Ei par însă favorabili formulei autonomiei. Sunt totuşi dispuşi să examineze şi alte sugestii. Alegerea între planul optim şi planul maxim teritorial, amintite mai sus, ar depinde de dezvoltarea evenimentelor. Sokolin a spus că U.R.S.S. s-a arătat dispusă să stabilească un contact direct cu exponenţi ai României, excluzând ipoteza unor negocieri cu emigranţi originari de la noi şi aflaţi acum în Rusia şi care reprezintă tendinţe extremiste. Cere înlăturarea mareşalului Antonescu, nu însă neapărat a lui Mihai Antonescu.

Întreb dacă acest Sokolin e autorizat de Moscova a trata, sau dacă e un om care caută să-şi facă o situaţie la Moscova, prin raportarea de conversaţii cu oameni politici din ţările Axei. Gafencu îmi spune că aceeaşi întrebare şi-o pune şi el, căci acest Sokolin a trecut mai multă vreme ca fiind „în dizgraţie". Englezii însăşi nu-l prea apreciază. Dar ce s-ar risca luând un contact oficios. Mă roagă să supun chestiunea lui Maniu, prin mijloacele ce am la îndemână, şi să-i cer avizul.

Îi spun că sunt delegat de Crucea Roşie română pe lângă Crucea Roşie Internaţională, îmi promite să mă pună în legătură cu amici ai săi de la această instituţiune.

Georgică Assan soseşte şi el la Gafencu. E plictisit căci a aflat că germanii s-au plâns că ar unelti contra lor în Elveţia. Mă întreabă dacă ştiu ceva în această privinţă. Răspund că mi s-a spus la Bucureşti că G. Assan ar fi vorbit foarte judicios la Geneva, dar că, din nenorocire, interlocutorul său, în loc de a fi un agent britanic, cum credea el, ar fi fost un agent german, care ar fi „e vente la meche" 1. Bietul Assan, impresionat, se întreabă dacă mai poate pleca în ţară, căci se teme ca germanii n-o să-i mai acorde în viitor viza de trecere spre Germania.

22 septembrie 1943. Foarte interesant dejun, organizat de Gafencu la Cercle de la Terasse din Geneva, cu René Payot, Leopold Boissier şi Jacques Cheneviere (romancier şi membru al Comitetului Internaţional al Crucii Roşii, cu care stabilesc ziua când le voi face vizită oficială ca delegat al Crucii Roşii române), G. Assan. Se vorbeşte

de chestiunea rusă. Payot indică principalele cauze de disensiune între Aliaţi: anglo-americanii vor restabilirea regilor Greciei şi Iugoslaviei şi restituirea de către bulgari a teritoriilor răpite vecinilor, pe când ruşii sunt contra restaurărilor monarhice şi protejează pe bulgari. Anglo-americanii iau apărarea statelor baltice, pe care ruşii vor să le înghită pur şi simplu. Cu privire la unguri, Leopold Boissier îmi spune că a fost întrebat de un ungur de seamă aflat în Elveţia dacă crede că, la conferinţa păcii, Ungaria se va bucura măcar de aceeaşi situaţie ca România. El, Boissier, a răspuns negativ, explicând că românii nu au anexat teritorii de ale cehoslovacilor sau iugoslavilor, aceşti aliaţi eroici şi martiri ai anglo-americanilor. Cheneviere critică pe emigraţii francezi din Elveţia. El nu aprobă decât pe cei care luptă cu armata Giraud, care rezistă în „maquis" sau care lucrează în Germania colaborând astfel la „releve" 2 a prizonierilor francezi. Gafencu este de altă părere şi nu admite cu niciun chip ca francezi să accepte a lucra în uzinele germane.

23 septembrie 1943. La Berna văd pe Dulles (reprezentantul lui SSO* la

Legaţia Americii din Berna, fost consilier de legaţie, fost şef al Diviziei de sud-est a Departamentului de Stat), îi expun situaţia Regelui şi a ţării.

Îl întreb dacă ar fi în interesul Aliaţilor ca România să schimbe acum.

El ia note şi va informa Washingtonul. Va căuta să mă poftească la dejun

1 „dat în vileag secretul".

2 înlocuirea.

— Corect: OSS.

cu Harrison (ministrul), dacă acesta are voie. Şefii de misiune englezi au ordine categorice de a nu sta de vorbă cu diplomaţi de ai ţărilor aderente Axei, spre a nu trezi susceptabilitatea rusă. Dulles e un om foarte simpatic, râde tare şi joacă mult golf. Îmi spune că-mi va face semn dacă are ceva important a-mi spune.

septembrie 1943. Fac vizită oficială Comitetului Internaţional al Crucii Roşii, la Hotel de la Metropole. Sunt primit deosebit de călduros de Jacques Cheneviere şi Édouard Chapuisat, cetăţean de onoare al României şi fost director al lui „Journal de Genève". Ei îmi declară că, dintre toate societăţile naţionale de Cruce Roşie, cea română este

aceea care colaborează cel mai precis şi rapid. Astfel Crucea Roşie română a comunicat Comitetului Internaţional de la Geneva că 7.000 de prizonieri români au putut trimite din Rusia – via Turcia – scrisori către familiile din România. Comitetul Internaţional a putut obţine şi unele informaţii despre prizonierii noştri, în special despre generalul Brătescu (luat prizonier la Stalingrad). Chapuisat îmi spune ce frumos a fost primit la noi şi cum a putut vedea atâtea spitale frumoase şi organizaţii sanitare de mâna întâia. Institutul „Dr. Cantacuzino" îl consideră ca unul din cele mai perfecţionate în lume. I s-a dat voie să viziteze şi lagărele de internare ale evreilor din Odessa, deşi nu intră, la drept vorbind, în cadrul activităţii C.R.I. A constatat că evreii nu sunt trataţi cu cruzime, dar că condiţiile locuinţelor nu prea sunt salubre, din cauza îngrămădelii. A vorbit despre aceasta mareşalului Antonescu, care a ordonat imediat să se mai rechiziţioneze unele vile, ca internaţii să aibă loc mai mult. Cu Mihai Antonescu a vorbit despre răul pe care-l cauzează României acest tratament al evreilor. Mihai Antonescu a aruncat vina pe Mareşal şi pe germani, dar, într-un caz, a eliberat pe un evreu pe care i-l recomandase Chapuisat. Totuşi, ar trebui să se înceteze cu aceste persecuţii nedemne de vremurile noastre. Chapuisat îmi arată admirabila organizaţie pentru autarea prizonierilor, asigurarea corespondenţii lor şi a serviciului de îi. Este un imens laborator condus de voluntari elveţieni neretribuiţi adăpostit în faimosul Bâtiment fe de ral unde am fost aşa de des ca embru al delegaţiei române la Societatea Naţiunilor.

apă aceea, dejun la „Prado" dat în onoarea mea de Comitetul C.R.I.

Int de faţă: Cheneviere, Chapuisat, Paul Rugger (fostul meu coleg dei Roma) şi Gafencu. Conversaţie briliantă despre politică, despre toate.

Ijgger povesteşte cum era considerat prea puţin fasciştizant (mai ales nevasta sa, napolitană antimussoliniană şi cam limbută) şi cum guvernul italian i-a cerut rechemarea.

După dejun, Gafencu îmi spune că a primit vizita lui Sokolin, care s-a arătat amabil şi binevoitor faţă de noi, dorind a mijloci ceva între noi şi ruşi. I-a spus între altele că, oricare ar fi instituţia internaţională care va înlocui, după război Societatea Naţiunilor, U.R.S.S. se va opune să-şi aibă sediul la Geneva, căci Elveţia s-ar fi purtat prea urât faţă de Soviete!

Întreb din nou dacă Sokolin are vreo greutate. Gafencu îmi spune că cehoslovacii îi dau mare importafiţă. (Este drept că, după câte mi-a spus Frânasovici, noul ministru ungur Bakă" ch-Bessenyey s-a urcat trei zile la Crans ca să stea de vorbă cu el).

30 septembrie 1943. Se anunţă o apropiată conferinţă la Moscova între Cordell Hull, Eden şi Molotov, în care se va discuta în primul rând frontierele europene ale Rusiei şi situaţia Balcanilor, deci şi soarta noastră!

Fiind informat de la Legaţia din Berna că mi-au sosit scrisorile de acreditare pentru Vatican, plec la Berna să văd pe nunţiul Bernardini (pe care-l cunosc încă de pe vremea misiunii mele în Elveţia). Acesta, după complimentele uzuale, îmi arată că pentru a călători la Roma este necesar un salvconduct1 al autorităţilor militare germane, pe care guvernul român ar urma să-l solicite pentru mine în Berlin. Dacă plec la Vatican, Bernardini este de părere să plec iute, căci peste vreo două săptămâni Roma va fi în mâna englezilor şi atunci ar fi nevoie de un salvconduct britanic implicând o lungă şi problematică trecere prin Franţa, Spania, Africa de Nord etc. Consideră pe Mussolini nebun şi autor al nenorocirilor Italiei. Involuntar îmi amintesc cuvintele aceluiaşi nunţiu Bernardini, pe atunci italianissim02 şi prieten „la cataramă" cu colegul său italian fascistul Tamaro, care îmi spunea: „Care Ministro, la Francia non e abbastanza battuta" 3. Cuvinte oribile – mai ales în gura unui preot – şi pe care mi le-a mai spus alt italian fasciştissimo: 4 ambasadorul de la Berlin, Dino Alfieri (şi el azi de altă părere, deoarece a votat moţiunea contra lui Mussolini în Marele Consiliu fascist!). [60] Nunţiul pare a

1 permis de liberă trecere.

2 ultraitalian.

3 „Dragă ministre, Franţa nu e suficient de bătută".

4 ultrafascist.

era că mareşalul Antonescu, zelos ca întotdeauna, s-a grăbit a recuşte guvernul fascist-republican [61] al lui Mussolini, care este un era nelegal. Cum faţă de străini am urmat întotdeauna zicala engleză ht or wrong, my country", explic că Antonescu a fost silit de germani a această atitudine, ca şi celelalte naţiuni aderente ale Axei. Bernari îmi observă însă că ungurii nu au urmat acest îndemn şi continuă a tra raporturile diplomatice cu guvernul Badoglio. Ripostez la rândul ci că am citit chiar azi textul recunoaşterii ungureşti a regimului ssolini, dar

nunţiul face rezerve: din scrisoarea adresată de Ghiczy lui ibentrop reiese că tot ce se acordă la Budapesta lui Mussolini este iduiala unei viitoare recunoaşteri de fapt. Fac şi eu o mică observaţie pre recunoştinţa popoarelor, căci dacă ungurii au izbutit să-şi jupoaie vecinii este tocmai graţie „Ducelui".

nimic la Externe cele ce mi-a spus nunţiul cu privire la necesitatea i sauf-conduit1 german pentru Vatican şi cer instrucţiuni, e pe la Wichfeld, însărcinatul cu afaceri al Danemarcei. Este foarte tut de situaţia dramatică a ţării sale. Îmi spune că a comunicat la penhaga că, deşi considerându-se mai departe reprezentant al regelui, e toate legăturile cu Ministerul Afacerilor Străine danez, căci, nemaiid guvern în Danemarca, ar însemna că lucrează sub ocupaţie germană.

Ibrie 1943. Botezul iubitului nostru Mihai-Andrei-Raoul, în biserica odoxă din Lausanne. Sanda este naşă, asistată de Iorgu. Ilinca împarterturiile. Familia din ţară este reprezentată de tante Yvonne Ghicamăneşti. Ce rău ne pare că nu sunt aci şi cei mai apropiaţi de noi!

eţelul a fost de o cuminţenie excepţională, iar Sanda şi Iorgu demni îătrunşi de rolul lor şi de solemnitatea momentului. Adunăm apoi pe i cei prezenţi la un pahar de şampanie. Să binecuvânteze Dumnezeu] pe noul mic creştin!

permis de liberă trecere.

REPREZENTANT
AL SOCIETĂŢII DE CRUCE
ROŞIE DIN ROMÂNIA
PE LÂNGĂ CRUCEA ROŞIE
INTERNAŢIONALĂ

6 octombrie 1943. Din Bucureşti îmi vine răspunsul că, dat fiind rapida evoluţie a evenimentelor în Italia şi neputinţa de a se efectua acum călătoria la Roma, se renunţă la numirea mea ca ministru la Vatican şi s-a cerut şi s-a obţinut agrementul pentru ocuparea acestui post de către Vasile Grigorcea, actual ministru la Quirinale şi fost, acum doi ani, ministru la Vatican. Se evită, prin această stratagemă, plecarea lui Grigorcea de la Roma (care ar fi trebuit să se transporte în nordul Italiei unde se află sediul guvernului Mussolini, recunoscut de Antonescu). Eu sunt întrebat dacă intenţionez „să rămân în Elveţia sau nu". Răspund imediat că „sunt de acord să rămân deocamdată în Elveţia". Dinu Hiott, în trecere de la Vichy spre ţară, îmi spune că Pétain ca şi tot anturajul său sunt pro Aliaţi şi vor să debarce cât mai

curând pe Laval, de care nimeni nu mai ascultă în Franţa. Pétain îşi închipuie că va putea guverna şi după debarcarea anglo-americanilor şi victoria lor, spre a menţine ordinea până la normalizarea condiţiunilor în Franţa. El a spus lui Hiott că ne dă un sfat: „que la Roumanie devrait au plus tot se debarrasser de son alliance avec 1 Alleinagne" 1 şi i-a promis că ne va ţine la curent cu eforturile ce le va face Franţa pentru a relua legăturile cu Aliaţii şi a colabora cu dânşii, în momentul debarcării lor în Europa.

1 „că România ar trebui să se debaraseze cât mai curând de alianţa cu Germania".

1943. Am o întrevedere, la Geneva, cu Kopecki, delegatul aftent al Cehoslovaciei la Societatea Naţiunilor şi reprezentantul %telui Beneš în Elveţia. Om simpatic, pare franc şi iubitor al ultiei, unde a «fost consilier de legaţie, în hol are o scoarţă oltenească să obţinută, după cum îmi spune, prin Aretie Tătărescu. Vorbim murile vechi şi el îmi spune cât de recunoscător este Beneš iei pentru atitudinea ei din 1938. îi amintesc şi eu vorba lui Jan k către Carol, în timpul seratei de la Buckingham Palace, dată în a acestuia din urmă cu prilejul vizitei sale londoneze din toamna „Sunt fericit să pot strânge mâna singurului gentleman din". Kopecki mă asigură că Beneš a rămas acelaşi devotat prieten al iei şi că doreşte colaborarea permanentă cu noi în viitor, frontieră *i* româno-cehoslovacă şi acţiune politică unitară faţă de Ungaria, ine ca România să evite, dată fiind actuala situaţie militară şi, de a mai stărui asupra aspiraţiilor sale la Est, şi să-şi îndrepte orţările spre recuperarea Transilvaniei de Nord, în care chestiune inul Cehoslovaciei şi Iugoslaviei. Cooperarea Praga-Bucureşti s-ar estăşura cel mai bine în cadrul unei federaţii a Europei dunărene istice (din care nici Ungaria n-ar fi exclusă dacă adoptă un regim Bemocratic). Întreb dacă lucrul va fi posibil, deoarece ruşii refuză iia de blocuri de state. Kopecki răspunde că dacă ar fi aşa, Beneš) fi pronunţat favorabil unor asemenea federaţii în discursul rostit – i lisiunea de Afaceri Străine întrunită la Chicago, în cursul recenţi în voiaj în America. Adevărul este că ruşii nu vor formarea de i ostile lor. De aceea au sabotat federaţia polono-cehoslovacă. De i însă ce guvernul polon va căuta un acord sincer şi durabil cu p., federaţia polono-cehoslovacă se va constitui. Dar Kopecki bă o astfel de federaţie ar fi mai favorabilă Poloniei (din cauza i ei şi a tendinţei ei de hegemonie) decât Cehoslovaciei, de aceea? ra federaţia mai largă susamintită, cu condiţia, evident, ca acea:

să nu fie dirijată nici contra Germaniei, nici contra Rusiei, spre zlănţui un al treilea război mondial. Lucrul ar fi foarte posibil, căci pare ar face parte şi ţări cu interese economice strâns legate de – Alia şi ţări solidare din punct de vedere sentimental cu Rusia (ca Slovacia şi Iugoslavia), îl întreb însă dacă Rusia nu are de scop a ne în ta. Răspunde negativ. Desigur că Moscova va fi greu de adus la oire a fruntariilor ei din 1941, dar altminteri, dacă adoptăm un regim democratic, nu va dori niciun amestec în afacerile noastre interne, întreb dacă democratic nu înseamnă, pentru Moscova, comunist?

Kopecki neagă această interpretare. Dovadă ar fi că Stalin sprijină pe generalul de Gaulle în Franţa şi pe Beneš în Cehoslovacia, deşi ştie că niciunul, nici celălalt nu vor instaura comunismul în ţările lor respective. De altfel nu trebuie uitat că Stalin face parte acum din „beati possidentes" 1 şi nu are interes să fie haos, anarhie sau revoluţie la vecini, ca nu cumva duhul răzvrătirii să pătrundă şi la popoarele pe care le cârmuieşte cu mână de fier. Expun atunci situaţia de la noi şi întreb dacă Beneš socoteşte că ar fi momentul să „schimbăm macazul" cu toate riscurile pentru noi şi chiar pentru cauza Aliaţilor. Aceeaşi întrebare pe care am pus-o şi lui Dulles. Kopecki îmi spune că Beneš s-a gândit la o răsturnare imediată a regimului Antonescu. În caz de nereuşită, Regele ar fi plecat cu avionul în lagărul Aliaţilor. Argumentele ce i-am expus, îl pun însă pe gânduri şi va referi lui Beneš. Ne promitem să ne revedem, când vom avea ceva să ne comunicăm.

Gafencu îmi spune că a primit de la Tilea o telegramă din Londra arătând că comunicarea privitoare la situaţia internă la noi (făcută de mine lui Dulles, şi de Gafencu pe care-l pusesem la curent cu demersul făcut, fără însă a-l autoriza să-l facă şi el – lui Tâlea) a fost foarte favorabil privită de Eden, care se va servi de ea în tratativele ce va avea la Moscova cu colegii săi american şi rus.

9 octombrie 1943» Invităm la masă pe Gafencu şi nevastă-sa. El are mare speranţă în rezultatul conversaţiunilor sale cu Sokolin, cu care a mai dejunat la Martigny. Gafencu se teme ca tratativele cu Rusia să nu fie încredinţate lui Cretzianu, care nu este destul de pregătit în această privinţă. De altfel Dimitrie Popescu, secretar de legaţie la Ankara, i-a scris că Al. Cretzianu nu a reuşit încă să vadă pe Steinhardt, ambasadorul american în Turcia, „qui lui tient la dragee haute" 2, pe când el, Gafencu, ar fi imediat în legături intime cu el, ca pe vremea

când erau colegi la Moscova. Sokolin i-a spus de altminteri că guvernul sovietic n-ar putea sta de vorbă cu un reprezentant oficial al regimului Antonescu şi l-a îndemnat pe Gafencu să plece la Ankara. Bietul Gafencu se teme că e sabotat de anturajul lui Maniu şi terorizat la gândul că altcineva – 1 posesorii fericiţi.

2 „îl face să-i simtă puterea".

etzianu, de pildă – ar putea reprezenta România la Conferinţa de ce. Acum câtăva vreme mă rugase să întreb – pe căile mele – pe niu dacă îl autorizează să continue contactul cu Sokolin. Maniu îmi ounde, prin Niculescu-Buzeşti, că „va reflecta". Desigur că acest puns, pe care sunt silit să-l transmit lui Gafencu, nu e de natură a-l i işti. Cum consulul Micu i-ar fi spus din partea lui Maniu că poate trata să se pregătească chiar a pleca la Moscova, la momentul oportun", fencu explică această nepotrivire a instrucţiilor ca rezultatul intrigilor curajului (Savel Rădulescu, Vişoianu etc.). Caut să-l liniştesc. Sunt, de

11, aproape sigur că Gafencu va trebui să aibă un rol la Conferinţa de

e. „În cazul acesta" – mă asigură Gafencu – „vei fi alături de mine

Conferinţa de Pace". Dar eu nu sunt sigur nici de realizarea angajantului pe care şi-l ia Gafencu, nici de faptul că o asemenea perspectivă implica bucurii, căci tare mă tem că Conferinţa de Pace ne va cauza

eroase decepţii!

Imbrie 1943. Principele Nicolae îmi cere să vin să-l văd. Înjură pe ge, pe generalul Manolescu, pe generalul Zwiedineck, şi chiar pe rasatul Prezan, care nu-l felicită niciodată de ziua lui şi nu-i răspund la ison. O să vadă ei, când se întoarce el. îi va spune Regelui: „sau ei, i eu!". De Carol zice că e „un nebun", care vrea cu orice chip să-şi câştige tronul. „Să-l dea jos a doua oară pe fiul său" – întreb eu – casta nu mi se pare cu putinţă", îi reamintesc că el l-a readus pe Carol, vremea Regenţei. Pare cam „ambetat": „l-am adus eu? da şi nu". „În ce caz" – răspund eu – „n-aţi demisionat, ca Patriarhul şi Sărăţeanu, dimpotrivă l-aţi dus cu alai la Cameră să presteze jurământul". „Da".

replică Nicolae – „dar eu eram în dreapta în trăsură, la dus; numai întoarcere am stat în stânga". (Nu prea înţeleg argumentul!). E de rere că, chiar în cazul unei ocupaţii sovietice a României, Regele n-ar bui să părăsească ţara. Ca unchi al Regelui şi moştenitor prezumtiv, a lactat o Constituţie. Antonescu îl lasă fără parale…

lombrie 1943. Gafencu telefonându-mi că Dulles vine să-l vadă azi şi i insistă să fiu şi eu de faţă, plec la Geneva, înţeleg că Mihai Paleologu transmis lui Gafencu rugămintea lui Maniu de a comunica Aliaţilor în acelaşi lucru pe care am avut eu misiunea de a le împărtăşi, adică

Maniu n-are decât să apese pe un buton şi se răstoarne – cu

ntimentul Regelui – regimul Antonescu, formându-se un guvern mpus din generali şi oameni de încredere, dar că vrea să ştie dacă momentul e oportun. Cum Gafencu ştia prin mine cele de mai sus, îmi mărturiseşte că le-a transmis mai de mult lui Dulles (american) şi Sullivan (englez). Tilea a şi telegrafiat din Londra că comunicarea a fost foarte favorabil primită de Eden, care va face uz de ea la conferinţa din Moscova. Lui Dulles îi va confirma azi cele spuse anterior, îi spun că şi eu am făcut comunicarea lui Dulles, conform instrucţiunilor primite de la Rege şi şefii de partide. Gafencu mă întreabă de ce n-am făcut-o prin mijlocirea lui. Îi răspund că pentru motivul că Regele şi şefii de partide mi-au dat misiunea de a face personal comunicarea.

Vine Dulles şi ne dă citire a telegramei ce a primit de la Washington ca răspuns la comunicarea mea. Aceasta poate fi deci considerată şi ca răspuns la comunicarea ce-i face azi Gafencu. Mă autorizã să traduc textul, pe care-l dictez şi lui Gafencu. Iată-l: „1) Cercurile răspunzătoare ale Statelor Unite au luat notă de informaţiunea transmisă de domnul Raoul Bossy, «Roumanian minister designate to the Vatican» reprezentantului lui SSO. 2) Poziţiunea României formează unul din subiectele pe care guvernul Statelor Unite le examinează în consultare cu principalii săi aliaţi. 3) Cu toate că singura formă de propunere pe care guvernul Statelor Unite ar putea să o ia în serioasă consideraţiune ar fi o ofertă de capitulare fără condiţii făcută de un reprezentant autorizat al guvernului român celor trei Aliaţi principali, nu există totuşi niciun motiv care să împiedice pe d. Dulles, reprezentantul lui S.S.O. (Secret Service Office??) *, a primi, prin contactul acum stabilit în Elveţia, orice sugestiuni (approches) ulterioare pe care românii ar putea dori să le transmită pe această cale. 4) între timp („meanwhile”), Aliaţii nu pot să nu dea atenţie faptului că România continuă să participe la războiul contra Rusiei, precum şi, în genere, oricărei acţiuni inamicale la adresa principalilor Aliaţi, cum este tratamentul aplicat evreilor şi toate fazele colaborării cu Germania”.

Eu observ că găsesc tonul cam tare şi puţin neechitabil, căci comunicarea ce-am făcut era din partea Regelui, a lui Maniu şi a lui Dinu Brătianu.

A li se reproşa lor măsurile antisemite şi colaborarea cu Germania nu mi se pare potrivit, ştiut fiind că aceşti factori au luptat întotdeauna contra unui asemenea curent. Dulles îmi răspunde că guvernul american era silit să expună şi punctul de vedere oficial, dar că este prima dată că se

— Corect: OSS (Office of Strategic Services).

ceptă un contact direct şi permanent cu adversari şi, ca atare, răspunsul nerican trebuie considerat ca foarte favorabil. Gafencu găseşte şi el spunsul favorabil, căci este un început de conversaţie; că ni se spun şi iele lucruri dezagreabile nu trebuie să ne mire „et nous en entendrons eh d'autres à la Conference de la Paix" 1. Atrage însă atenţia lui Dulles i englezii ne-au dat un răspuns mai bun (aluzie la telegrama susamintită lui Tilea), argument ce pare a impresiona pe american. Iau din nou ivântul spre a aminti că eu arătasem consecinţele unei schimbări de slitică a României, în împrejurările actuale, şi că rugasem să ni se spună că se socoteşte că răsturnarea regimului Antonescu ar fi oportună, un Faptul că nu ni se dă un răspuns înseamnă, după mine, că ivernele Aliate recunosc temeiul rezervei Regelui şi a opoziţiei, că o bă şi că nu consideră momentul prielnic unei schimbări de politică, tilles intervine: el este de părere că tăcerea guvernelor aliate asupra estui punct ar dovedi că vor să ne lase nouă răspunderea iniţiativei, explic că aş înţelege aceasta dacă ar fi vorba numai de interesele noastre, în eu am întrebat dacă este în interesul Aliaţilor ca schimbarea politică aibă loc la noi acum. Or, la aceasta nu se răspunde, deci Aliaţii nu >nsideră de interesul lor ca acest fapt să se petreacă acum. Dulles n-are cotro şi e silit să accepte interpretarea mea ca justă, adăugând că haţii nu pot preciza atitudinea faţă de noi înainte de conferinţa de la oscova. Îl rog să explice colegilor săi britanici că dacă nu le-am făcut lor o comunicare similară este pentru că nu am reuşit să iau contact i ei. Dacă el, Dulles, va izbuti să mă pună în legătură fie cu Norton, nistrul Angliei, fie cu generalul West (pe care-l cunosc personal de la elsingfors şi Roma), le voi vorbi la fel ca lui. Dulles spune că şefii de isiune englezi au ordine categorice de a nu trata cu adversarii, iar West, ataşat aeronautic, n-are căderea să se ocupe de asemenea chestiuni, afencu propune să mă pună el în contact

cu consulul general din eueva (soluţie ce nu prea îmi surâde, căci eu nu sunt consul general, ministru, şi nu vorbesc în numele meu personal, ci în al ţării mele), ui les e şi el de părere să vorbesc cu persoana propusă de Gafencu. (Dar a ştiu dacă acest consul general are situaţiunea lui Dulles, care este laboratorul politic al ministrului Americii, fost consilier de legaţie şi st şef al Secţiunii sud-est europene în Departamentul de Stat din

şi vom mai auzi multe altele ca acestea la Conferinţa de Pace".

Washington). Dulles îmi transmite salutările lui Harrison (ministrul U.S.A. la Berna), care speră să mă vadă ceva mai târziu. Adaugă că el personal va fi mereu la dispoziţia mea, şi pleacă. Gafencu e mai satisfăcut ca mine cu răspunsul. Mă sfătuieşte să-l transmit atenuat la Bucureşti, ca să nu fie interpretat ca „une fin de non recevoir" 1. Regretă că am cerut lui Dulles să mă pună în contact cu un englez, ceea ce ar fi putut face şi el. De altfel, dat fiind că el, Gafencu, a comunicat deja ceea ce trebuia englezilor, nu ar mai fi nevoie de o intervenţie a mea. îi explic că nu insist deloc spre a face şi eu „comunicarea" englezilor, dar că, cum primisem misiunea din loc înalt de a vorbi la fel cu ministrul Angliei şi Americii, consideram de datoria mea a căuta să văd pe un reprezentant oficial britanic. Nu cerusem mijlocirea lui Gafencu, căci nu ştiam că are contact cu un reprezentant oficial britanic (de altfel un consul general nu mi se pare un personaj destul de mare pentru o notificare ce aş face din înalt Ordin). Dar, susceptibil cum e, Gafencu vrea să fie singurul „negociator român", avantaj ce-i las cu bucurie, neavând nicio ambiţie în această direcţie. Nici nu m-aş fi amestecat în tratative, dacă nu eram special şi stăruitor însărcinat de Rege. Pe urmă, Gafencu îşi exprimă încă teama că Al. Cretzianu va avea de tratat cu ruşii. Dat fiind amiciţia dintre dânşii şi complexitatea problemelor, asigur pe Gafencu că va fi loc pentru amândoi la Conferinţa de Pace, dacă ajungem până acolo!

20 octombrie 1943. Întâlnesc pe Gafencu, din ce în ce mai optimist despre negocierile sale cu Sokolin; el ar dori să le intensifice, căci înaintarea ruşilor pe Nipru şi la Melitopol nu periclitează numai Crimeea, dar chiar România, îl găsesc tot cam amărât că nu e singurul negociator al României, îmi mărturiseşte că a scris lui Maniu, prin Misu Paleologu, spre a-l ruga să nu-i scadă prestigiul prin însărcinări date şi la alţii (probabil aluzie la Cretzianu, Assan sau la mine). El ar vrea – mi-o spune făţiş – ca toate misiunile ce ni se dau să le executăm numai

prin dânsul. Se plânge că Maniu întrebuinţează acum şi pe Xeni [62], care cere bani (deşi are destui). Modificând puţin cele ce-mi spusese la 9 octombrie, Gafencu îmi precizează că, prin mijlocirea consulului Micu, Maniu l-a autorizat să menţină contactul cu ruşii şi să stea de vorbă cu ei, dar să nu plece la Moscova fără asentimentul lui.

1 „un refuz de a vorbi".

le 1943. Dnepropetrovsk a căzut, sovieticii înaintează adânc pe aiul drept al Niprului şi presa anunţă începutul evacuării Odessei de români. Mi se comunică de la Bucureşti, prin Niculescu-Buzeşti, că Ipoartele mele confidenţiale sunt foarte preţuite şi că sunt rugat să le nit în dublu exemplar.

1943. De mult nu mi-am petrecut ziua aniversară (care începe devină melancolică) mai plăcut ca anul acesta, înconjurat de Senta şi i patru copii. Numai de-ar fi viitorul mai trandafiriu pentru ţara noastră, aeninţată din toate părţile!

de 1943. Lungă conversaţie cu d-ra ElizabetK Wiskemann, ataşată presă a Legaţiei britanice din Berna, care mi-a fost călduros recomanttă de Kopecki. Ea are însărcinarea de a obţine informaţii asupra Europi Centrale, care este specialitatea ei. Reprezintă curentul tânăr din reign Office, noua diplomaţie engleză, democratică, îmi spune că a trăit în Europa Centrală, mai ales în Praga şi în Ungaria, mai puţin în amâna. Cunoaşte totuşi pe toţi fruntaşii noştri politici, pe care i-a văzut Jtima dată în Bucureşti, la Paşte 1939: Maniu, Vaida, Mihalache, jafencu etc. Îmi spune că pot să-i transmit tot ceea ce doresc să ajungă l Foreign Office şi să fie adus la cunoştinţă lui Norton, şeful ei, ministrul Ingliei la Berna, care, din cauza instrucţiunilor sale categorice, nu poate la contact cu şefii de misiune sau diplomaţii Axei. „Dacă Kelly ar mai fi liniştru aci, ar fi fost destul de independent ca să înfrângă, într-un interes Perior, aceste instrucţii" – observă ea –, „dar Norton nu este de acest pn!" Mă felicită, foarte amabilă, pentru englezească mea. În genere nu prbeşte englezeşte cu străinii, căci nu poate auzi limba ei maltratată, dar mine, care vorbesc – spune ea! – „perfect English", vrea să con→rbim englezeşte. Mă roagă să-i expun situaţia de la noi. îi arăt cum ordul din München a convins pe români că Anglia şi Franţa nu se mai Jteresează de Sud-Est, ci-l lasă în seama Germaniei, convingere adâncită, primăvara 1939, de faptul că nu numai ţinuturile sudete au fost oferite eichului, spre a fi înghiţite, dar că anexarea până şi a Boemiei şi *Moraâi* cehe a fost privită cu nepăsare la Londra şi Paris. A

venit apoi acorruso-german din preajma războiului. Nu mai rămânea deci de ales.

treseala politică a Moscovei de a ne răpi atunci Basarabia şi Bucovina c-a aruncat în braţele Germaniei. Nu a fost deci „a Iove match" 1, cu atât

Lo căsătorie din dragoste".

mai mult cu cât intrarea în Axă s-a soldat, pentru România, nu cu câştiguri teritoriale (cum a fost cazul Ungariei şi al Bulgariei), ci cu enorme amputări teritoriale. Dacă nu consimţeam la ele, eram ameninţaţi cu atacuri sincronizate ungaro-ruso-bulgare sprijinite de Reich.

Aceeaşi soartă ne-ar fi aşteptat dacă refuzam lui Hitler colaborarea noastră în expediţiunea contra Rusiei. Toată lumea ştie însă în România că, în fond, Hitler este acela care ne-a luat nu numai Ardealul şi Cadrilaterul, dar şi Basarabia şi Bucovina, îi descriu starea sufletească de la noi cu privire la germani, posibilităţile lui Maniu, dar şi fireştile lui frământări de conştiinţă. Miss Wiskemann pare de acord cu toate ce-i spun. Îmi declară franc: „My sympathies are not on the part of Hungary" 1 şi continuă destăinuindu-mi că este literalmente asaltată de diplomaţii unguri („Băreza and a lot of others") 2 care fac o propagandă fantastică pentru ţara lor „as they are very clever and speak as good English as yourself 3. Ei arată că Ungaria rezistă mai mult Germaniei decât România, şi că chiar puţinele concesii ce fac ar fi datorite „concurenţei româneşti". Aceşti unguri sunt siguri că vor putea eluda clauzele Chartei Atlanticului şi păstra ţinuturile luate de la vecinii lor (chiar de la cehoslovaci şi iugoslavi), căci se aşteaptă să fie ocupaţi de germani. De aceea Miss Wiskemann ar vrea ca noi să le luăm înainte, să fim primii ocupaţi de germani. Îi răspund că, principial, găsesc această „cursă de întrecere" între noi şi unguri meschină, nedemnă de ţara mea. Noi vrem să facem ce trebuie, fie înainte, fie după unguri. Momentul nu trebuie ales după un considerent atât de meschin. De altfel nu-mi vine să cred că guvernul dv. ar fi dispus a accepta o violare a principiilor nemuritoare a lui „Atlantic Charter" în favoarea unei naţiuni şi în dauna altora, numai pentru că a ieşit din Axă câteva săptămâni înaintea celorlalţi. „Oare uitaţi" – întreb eu – „că ungurii au prădat pe aliaţii dv. cei mai scumpi şi eroici".

„Eu, n-o uit" – răspunde Miss Wiskemann – „dar tare mă tem să

n-o uite compatrioţii mei, în bucuria lor aflând că Ungaria ar fi părăsit pe nemţi. De aceea aş dori ca dv. să faceţi gestul înaintea lor!" îi descriu situaţia ce ar urma: pierderea petrolului, a recoltei, a armatei, a intelec

1 „Simpatiile mele nu se îndreaptă spre Ungaria".

2 „Băreza şi mulţi alţii".

3 „căci sunt foarte inteligenţi şi vorbesc engleza la fel de bine ca dv".

lităţii. „Ar fi oare în interesul Aliaţilor? apoi cum să procedăm? Ne creţi capitulare fără condiţii. În mâinile cui? Ale ruşilor evident, dat ind că nu există încă invazia anglo-americană. Dar de ruşi suntem espărţiţi prin armata germană?" Miss W: „De ce capitulaţie? Declaraţi

boi Germaniei, reveniţi la vechile dv. tradiţii politice. Veţi fi ocupaţi: uită vreme – căci războiul e pe sfârşite. Ştiu ce e o ocupaţie germană, ici am trăit în Germania. Dar trebuie să dovediţi că sunteţi sufleteşte noi – ceea ce de altfel se ştie la noi – şi că nu treceţi de partea liaţilor numai în ultimul moment. Informaţiile noastre concordă:

ermania va ocupa în curând Ungaria". După un moment, îi spun:

Ine, dacă credeţi că e în interesul nostru şi al vostru, s-o facem!

— Aveţi decât să informaţi pe Maniu de aceasta – pe orice cale doriţi natural să pornească mesajul de la guvernul dv. – şi el va apăsa tonul. Dar vom fi imediat atacaţi de germani, care vor da drumul şi. gurilor şi bulgarilor contra noastră – prea fericiţi şi unii şi alţii de a*beati possidentes* la pace. La urmă, vom fi ocupaţi de Soviete". Miss. devine gânditoare: „Ce imbroglio! 1 Nu, trebuie să aşteptaţi sfârşitul

«ferinţei de la Moscova înainte de a vă hotărî. Iar eu voi pune le rent pe Norton".

a întreabă apoi despre Tilea (Ia care a mai găsit urme de „carlism"), de Ionelul Mavrodi (care i-a vorbit la Londra despre relaţiile Regelui mai – „very pro English, it appears" 2 – cu Antonescu, şi s-a arătat: e anti-carlist) şi despre fiul lui Stelian Popescu, corespondentul universului" la Geneva (despre care dau cele mai bune referinţe, deşi suspectează pe tatăl său de antisemitism), pe care-l vede uneori, ca şi

Gafencu. Vorbeşte cu dragoste de cehi, mai ales de Jan Masaryk (care: şi face şi el pe clovnul, a reuşit mult mai bine decât Titulescu la indra) şi, ceva mai puţin de Beneš („a little conscientious schooliter!") 3. Ne promitem să ne mai vedem, tot în jurul unei ceşti de ceai, înd vom avea ceva interesant să ne spunem.

1943, Dejun în Geneva, la Gafencu, cu principele Pierre de [pnaco Icare îmi spune că cunoaşte pe Iorgu, de la Rosey). Discutăm unul discurs al lui Stalin, în care revendică Moldova. Monaco ne fce încurcătură!", (foarte proenglez, se pare", fin mic învăţător conştiincios!"

asigură că e vorba de Basarabia (de unde ştie?), dar eu mă gândesc la cele spuse de Sokolin (vezi 16 septembrie). Gafencu e dezolat că Maniu nu-i dă semn de viaţă. Explică această tăcere prin faptul că probabil că Cretzianu vorbeşte cu ruşii la Ankara, prin mijlocirea anglo-americanilor (ceea ce ar fi o greşeală căci Moscova vrea să i se adreseze Bucureştiului direct). Dar cum sovieticii nu vor să trateze cu oficialităţile noastre, tot el, Gafencu, ar fi cel mai indicat să trateze cu U.R.S.S. De la „Ică" Antonescu a primit, prin Pella, o scrisoare „ridicolă", pe care mi-o citeşte. E vorba de „biologie seculară" şi de „secole biologice", de „glie" şi de celelalte năzdrăvănii care au pricinuit catrenul: „Oratorul Carol II nu mai este printre noi; Se ridică în călcâi oratorul Ică!". Pella i-a spus că nemţii mai au multe rezerve. El ar da o notă foarte germanofilă telegramelor sale spre Bucureşti, căci ştie că nemţii posedă cifrul nostru!

Sokolin îl presează să plece să trateze la Moscova. Eu îi recomand să ceară avizul lui Maniu. El îmi spune însă că sentimentele sale patriotice l-ar îndemna să plece, căci ştie că poate servi ţara, dar că vrea ca englezii şi ruşii să-i înlesnească voiajul la Moscova, ceea ce ar dovedi că sunt doritori a sta de vorbă cu noi în mod rezonabil, îmi remite un exemplar din volumul său „Preliminaires de la Guerre à l'Est", editat la Fribourg (în care mă citează).

12 noiembrie 1943. Serată muzicală Lipatti, la Gafencu, în Geneva. Multă lume geneveză: Leopold Boissier, Bodmer (de la Crucea Roşie), soţii Radziwiłł (principele Stanislas), care îmi exprimă călduros recunoştinţa lor pentru ajutoarele ce Senta şi cu mine le transmiteam, când eram la Berlin, tatălui lui Stanislas, principele Janusz Radziwiłł, soţii Johannes Schwarzenberg etc., etc. Gafencu îmi spune că aşteaptă ceva concret din partea lui Sokolin, spre a putea fie începe negocieri în străinătate cu ruşii, fie – cum îl sfătuiesc eu – pentru a sesiza pe Maniu.

16 noiembrie 1943. Dejun, cu Senta, la soţii Leopold Boissier, în adorabilul lor „Hotel du XVIII" din rue des Granges 6, la Geneva. E de faţă şi Robert de Traz, decanul Facultăţii de Drept de la Geneva şi colaborator al lui „Journal de Genève", precum şi d-na Moretti, soţia

fostului meu coleg elveţian de la Roma din 1921 – 1923. Felicit pe gazda mea, pentru articolul de ieri din „Journal de Genève", semnat Livius, în care ia apărarea Societăţii Naţiunilor. Boissier îmi spune că a făcut-o ca să pună în mişcare opinia publică de aci, şi mai ales Departamentul politic (care, de frica Germaniei, refuză să-şi mai plătească cotizaţia la Societatea acţiunilor). Tot el îmi spune ce impresie face actuala călătorie a mareşali II Antonescu la Marele Cartier al Führerului, atunci când Kallay, m şi numeroasele sale discursuri, accentuează desolidarizarea sa de Ungurii s-ar agita mult, cu propaganda lor. îi explic netemeinicia. ei propagande şi îi dau detalii asupra îngrozitoarelor prigoane arilor contra românilor ardeleni care au avut nenorocirea să cadă din sub jugul lor.

— Î dejun trec la Gafencu. Apelul făcut aseară la Radio de guverneleliei, Americii şi Rusiei către Ungaria, spre a o determina să se pească cu totul de Germania, pentru a obţine ca, la conferinţa păcii, turile ei să fie „respectate", îngrijorează mult pe Gafencu. Tăcerea de România ar însemna „cu'avec nous îi n'y a plus rien a faire" 1. li că eu tot am speranţa că ar putea însemna că-şi dau seama deiunea noastră prezentă şi că nu socotesc momentul încă sosit pentru intervenţiune a noastră.

cai la soţii Radziwiłł. El (Stanislas), care e consul polon la Geneva, refoarte speriat de o victorie rusă. îl întreb dacă nu crede că germanii) dată retraşi pe teritoriul lor propriu) şi ruşii ar putea cădea de acord, crede că aceasta ar fi soluţia cea mai fericită, căci atunci „tout le onde se mettrait contre les deux gangsters" 2. Iar ne mulţumeşte pentruutorul dat tatălui său Janusz Radziwiłł de la Varşovia. N-o va uita niciată. Când rămânem peste noapte la Geneva, să stăm la ei.

opecki, exprimându-şi dorinţa să ne revedem, trec pe la dânsul. Despre opaganda ungară este de părere s-o combatem cu material documentar, care este gata să-l transmită la Londra. Cu toate slugărniciile ungurilor discursurile lui Kallay, Rusia Subcarpatică va fi restituită Cehoslovaci. Lucrul este deja stabilit. Zvonul, înregistrat de agenţia americană. xpress", că o adunare a cehilor şi slovacilor din Statele Unite ar fi! mis permanentizarea frontierei actuale între Slovacia şi Ungaria este „neînţeles, lipsită de orice temei. Despre Rusia, admite acum că, dată. nd mentalitatea şi politica polonă, guvernul din Moscova nu va: cepta ideea unei confederaţii de state mijlocii şi mici pe hotarele ei. El voi o serie de tratate bilaterale cu fiecare din vecinii

săi, după modelul îl ui încheiat cu Cehoslovacia şi care va fi semnat peste câteva zile de

„Că nu mai e nimic de făcut cu noi".

„Toată lumea s-ar ridica împotriva celor doi gangsteri".

Beneš, la Moscova. Aceasta nu înseamnă că aceste ţări vor deveni protectorate sau vor fi silite să adopte regimuri comuniste. Dimpotrivă, ele vor avea completă autonomie internă, căci Stalin nu vrea nici revoluţie, nici haos pe graniţele sale, acum când va deveni iniţiatorul unei opere uriaşe de reconstrucţie la el acasă. Recunoaşte că U.R.S.S. a încetat de a fi internaţionalistă spre a se preface în statul cel mai imperialist. Cu toate acestea, fiinţa independentă a României va subzista.

Despre frontiera noastră la est şi sud despre care-l întreb – nu-mi poate da precizări. Nici măcar în privinţa unui acces al nostru la Marea Neagră nu se pronunţă, dar relativ la Transilvania, mă asigură categoric că acest ţinut nu va fi dat Ungariei, îi explic poziţiunea noastră. Pare a pricepe şi el că, chiar dacă ar vrea Antonescu să capituleze, n-ar avea în mâinile cui, noi nefiind înconjuraţi decât de nemţi în toate părţile. Concluzia lui e că, îndată ce ajunge armata unei puteri a Naţiunilor Unite în nemijlocita noastră apropiere, ar trebui să depunem armele. După aceasta îl părăsesc, cu o ultimă privire melancolică pe caricatura de deasupra biroului său, care reprezintă o şedinţă a Micii înţelegeri: Beneš, Marinkovic şi… Iancu Mitilineu! [63].

22 *noiembrie 1943*. Aflând prin Gafencu că Dulles are ceva urgent şi important să-mi comunice, plec să-l văd la Berna, îmi spune că a primit de la Washington un al doilea răspuns la comunicarea mea din 23 septembrie (cel dintâi, din 17 octombrie, fiind numai provizoriu, în aşteptarea Conferinţei de la Moscova). Acest răspuns este cam următorul (îl spune verbal, nu-l citeşte): „After the discussions wich took place at the Moscow Conference, the highest American authorities and the State Departament în Washington consider that it would be useful, from their point of view, if Roumania, through a properly aceredited person, would suc for unconditional surrender. Such request should be addressed to the three principal Allied powers. This point of view has been adopted în Washington, even though it is realizând that Roumania was occupied by Germany.

No assurance of any kind can be given to Roumania" 1. Dulles adaugă:

1 „După discuţiile care au avut loc la Conferinţa de la Moscova, înaltele autorităţi americane şi Departamentul de Stat din Washington consideră util, din punctul lor de vedere, ca România, printr-o persoană corect acreditată, să ceară capitularea fără condiţii. O astfel de cerere ar trebui adresată celor trei Puteri Aliate principale. Acesta este punctul de vedere adoptat la Washington, chiar is the answer given to Roumania, and to Roumania alone. It is table that, before stating it, the American Government has been Ich with the British one, and also with Moscow. I realize the ous responsability one has to take în Bucharest. The King and i might be taken as hostages, and so on. You have got to think the over. În order not to carry alone the burden of the responsability ismitting such a communication, I would suggest, if l were you, he American missions în Stockholm, Lisbon and Ankara should: approached in the same way, as their instructions are the same.

d also lay stress on the fact that no assurance whatever was given i. Of course, Washington and London are speaking in their own st. You have to study the matter în Bucharest and take your own of course" 2. îi arăt urmările inevitabile: rapida ocupare de către ni a întregii României, pierderea bogăţiilor ei, desfiinţarea armatei.

g atenţia că la noi chestiunea ce se pune acum nu e: a capitula sau a răsturna regimul sau nu, căci mareşalul Antonescu, după credinţa aneşte la noi, nu se va despărţi până la sfârşit de Germania. Dulles ide: „I know, I know. You have been very fair stating all that. AII say is: the question has been studied at Moscow and afterwards în ngton, and that is what I am authorized to give you, as answer" 3.

de 1943. Gafencu îmi telefonează că Kopecki i-a transmis o tele de la Tilea, din Londra, care-i spune că preşedintele Beneš ne dă ştie că România a fost ocupată de Germania. României nu i se pot da i fel de garanţii".

sta este răspunsul dat României, şi numai României. Este de presupus că, de a-l formula, guvernul american a luat legătura cu cel britanic, precum [oscova. Îmi dau seama de uriaşa răspundere pentru cei din Bucureşti. S-ar: a Regele şi Maniu să fie luaţi ostatici ş.a.m.d. Trebuie să cântăriţi binele. Pentru a nu fi singur împovărat cu răspunderea transmiterii unui asecomunicat, aş sugera, dacă aş fi în locul dvs., ca misiunile americane din olm, Lisabona şi Ankara să fie contactate în acelaşi mod, întrucât au i instrucţiuni. Aş accentua şi

faptul că nu vi s-a dat niciun fel de garană îndoială \Vashmgton-ul şi Londra vorbesc în interesul propriu. Trebuie i-aţi problema la Bucureşti şi să vă asumaţi riscurile, bineînţeles".

ştiu. Este foarte cinstit din partea dvs. că afirmaţi acestea. Nu pot spune: a: această chestiune s-a analizat la Moscova şi apoi la Washington, şi este răspunsul pe care sunt împuternicit să vi-l dau".

şi el sfatul de a face acum gestul aşteptat. Ne roagă însă ca, înainte de a capitula, să le dăm de ştire. Gafencu deduce de aci că n-am fi aşa de rău văzuţi şi că vom fi trataţi ceva mai bine decât speram.

30 noiembrie 1943. Sosit pentru câteva ceasuri la Lausanne, spre a lua contact cu românii de aci, Gafencu îmi spune că a comunicat lui Maniu, prin profesorul Oprescu, sfatul anglo-americano-cehoslovac de a capitula imediat. Eu precizez că nu e vorba de a capitula, căci armata română (retrasă acum, de fapt, din Rusia) nu are în faţa ei trupe străine cărora să le depună armele, ci de a răsturna regimul provocând o ocupaţie străină. Spre a da, din străinătate celor de acasă sfatul de a aduce, din senin, ocuparea ţării de către SS cu oribila lor teroare (putând comporta îndepărtarea Regelui şi a lui Maniu), ar trebui ca Aliaţii să ne dea oarecari angajamente, cu privire măcar la înaintarea trupelor sovietice pe teritoriul nostru şi la Transilvania (pe care nemţii desigur ar ceda-o ungurilor). Gafencu crede, pe baza telegramei lui Tilea, că nu am putea pune aceste întrebări şi sta de vorbă cu Aliaţii decât, după ce, tot prin Tilea, vom fi comunicat că suntem gata să capitulăm fără condiţii la semnalul ce ni se va da. Simt la Gafencu o teamă – neexprimată desigur – că nu el, ci Cretzianu ar putea fi însărcinat de Rege şi Maniu să stea de vorbă cu Aliaţii, îi arăt că oricine ar avea acest rol, va face o jertfă patriotică, căci nu este o fală a capitula sau a ceda Basarabia. Vorbim de articolul de fond de azi al lui Payot, în „Journal de Genève", în care dă a înţelege că acordurile de la München şi Moscova au împins – de la Vest şi Est – România în braţele Germaniei. Gafencu îmi comunică, că a căzut de acord cu Payot ca să-i trimită o scrisoare în care, legându-se de această idee, să declare că este de părere ca România să-şi reia locul în echilibrul european, loc pe care-l pierduse numai pentru că – în urma lui München şi Moscova – acest echilibru fusese sfărâmat. Payot i-a promis că va publica această scrisoare în corpul unui viitor articol de fond.

În editorialul său de azi, Payot face aluzie la colegi ai lui von Papen, în Ankara, care se fac protagoniştii ideii acestuia că Naţiunile

Unite trebuie să caute o înţelegere cu Germania, spre a conserva Wehrmachtul, singura pavăză europeană contra Rusiei. Gafencu îmi lămureşte că aluzia se referă la Bergery, ambasadorul Franţei la Ankara, care, în drum spre Vichy (unde se duce să ceară instrucţii, dat fiind că toţi colaboratorii săi s-au raliat comitetului francez de la Alger), s-a oprit la Geneva. Cum i-a fost coleg la Moscova, Gafencu a căutat să-l vadă pe Bergery. L-a găsit colapraţionist 100%. Trecuse şi prin Bucureşti, unde-l văzuse pe Morand.

Îi crede în „cruciada antibolşevică". Gafencu i-a demonstrat imposibiatea, pentru că englezii nu-şi vor abandona partenerii ruşi, şi pentru către aga Europă vrea o „cruciadă antihitleristă". Despre Cretzianu, prgery ar fi spus că, deşi este un anglofil notoriu, a fost oarecum mono→lizat de von Papen, mai ales spre începutul misiunii. Gafencu, care este [l-ai optimist ca mine – şi mai dornic de a vedea, cu orice risc pentru pl de acasă, răsturnarea regimului Antonescu –, examinează următoaipoteză: Regele ar chema un nou guvern, care ar hotărî depunerea rmelor, şi care după 24 ore ar fi la rândul său izgonit de nemţi. Dar ar fost legal 24 ore. În acel caz, rolul nostru, al celor din străinătate, ar eveni important. Or, din toate coloniile române, cea din Elveţia ar fi prima". Dar cele – mult mai numeroase – din Statele Unite şi Anglia, întreb eu? „Sunt mai numeroşi, dar, calitativ noi le suntem superiori", şspunde Gafencu. Plural amabil!

nferie *1943*. Un sfert de veac de la Adunarea din Alba Iulia şi unirea Transilvania! întrunire la Teheran între Churchill, Roosevelt, Stalin Jiang Zhongzheng.

I mbrie 1943. Geblescu îmi spune că W. Rappard pare surprins că Pella, ministru român la Berna, pledează pentru o împăcare germano-Ingleză, teză nerealizabilă şi antipatică, căci nimeni în Europa nu mai rrea să rabde jugul nazist. Geblescu se teme că asemenea atitudini să nu pe vatăme mult, căci chiar oficialii unguri nu se mai cramponează de jdianţa germană.

1943. Aflu printr-o scrisoare a lui Caius Văleanu, că în hoaptea spre 22 noiembrie Legaţia noastră din Berlin – unde am locuit \¥*i* ani! – a fost complet distrusă!

jafencu îmi spune că spre a trata cu el, Sokolin îi cere să se desolidazeze, printr-o manifestaţiune publică de regimul Antonescu şi de Axă.

1. se miră că Maniu nu-i dă niciun semn de viaţă. O explică fie

prin aptul că „rivalii" săi (Lugosianu, Savel Rădulescu, Visoianu) îl „lucreafie prin acela că negocierile sunt duse de Cretzianu la Ankara.

Veeastă ultimă ipoteză nu i se pare însă probabilă căci Sokolin i-a spus. U.R.S.S. nu va sta de vorbă cu reprezentanţi ai guvernului Antonescu.

altfel Cretzianu i-a scris (îmi citeşte scrisoarea), felicitându-l pentru tarte (în care regretă numai că prezintă războiul nostru cu Rusia ca impus ele nemţi, în loc de a-l înfăţişa ca rezultatul unui curent popular pentru redobândirea Basarabiei şi Bucovinei) şi mărturisindu-i că nu prea izbuteşte în contactul cu Aliaţii. La Bucureşti s-ar spune chiar (după câte i s-a scris lui Frânasovici) că „misiunea lui Cretzianu ar fi eşuat". Gafencu crede că ar fi o mare greşeală de a ignora pe ruşi şi de a trata – despre raporturile româno-ruse – numai prin anglo-americani. De altminteri anglo-americanii ar fi trimis vorbă şi lui Cretzianu că „trebuie stat de vorbă cu Moscova direct".

31 decembrie 1943. Senta, cei patru copii şi cu mine suntem în Gstaad de la 17 decembrie. Am petrecut Crăciunul liniştit şi senin şi revelionul la Winter Palace. În timpul mesei, G. Anastasia de la Legaţia din Berna mi-a telefonat că a primit de la Niculescu-Buzeşti o scrisoare, prin care acesta l-a însărcinat să-mi comunice că toate rapoartele mele confidenţiale au fost transmise „locului competent" (Regele, Maniu şi Dinu I.C. Brătianu) care mă felicită călduros pentru ele şi-mi urează să continui la fel.

1944

l ianuarie 1944. Suntem cu toţii întruniţi la Gstaad de Anul Nou. Atmosfera ar fi senină de n-ar fi grijile mari pentru cei de acasă şi ţară. Ne va aduce anul nou pacea dreaptă la care năzuim din tot sufletul nostru şi la care ne dau dreptul jertfele noastre? Totul e în mâinile lui Dumnezeu şi lui trebuie să încredinţăm soarta noastră, a fiecăruia şi a neamului nostru întreg. Citesc mesajul mareşalului Antonescu către ţară. Nu mai vorbeşte de victorie, de cruciada antibolşevică, de primejdia panslavistă. Ce bine dacă n-ar fi vorbit nici în trecut de ele. Caută să-şi justifice politica. A trimis trupe peste Nistru „pentru că nu poţi să-ţi părăseşti aliatul de îndată ce ţi-ai atins ţelurile tale personale"! Depinde de aliat! Când aliatul ţi-a ciopârţit nemilos ţara în folosul duşmanilor tăi, când în toiul luptei n-a făcut un gest ca să uşureze jugul fraţilor tăi pe care el i-a dus în robie, cred că ai dreptul şi tu să-ţi faci politica propriilor tale interese, în apelul către oştire –

unde se află justificarea slabă de mai sus – adaugă că n-a atacat pe acei ce n-au atacat ţara sau care au ajutat-o în trecut.

Atunci de ce decorarea cu „Mihai Viteazul" a lui Rommel şi a trupelor sale după luarea de către nemţi a Tobrukului? Nu era aceasta un gest de solidarizare cu germanii, care luptau contra englezilor – cu care am făurit România Mare? Gest stupid, necerut de nimeni, în cel mai bun caz

Puteai să lupţi alături de acela pe care o soartă crudă ţi-l impusese at, fără ca Ică Antonescu să preamărească pe „marele Adolf Hitler" scursuri şi într-o broşură! Şi toate acestea s-ar fi putut evita dacă à la cârmă oameni cu simţul demnităţii, cu cei 7 ani de acasă!

I lui conu Petrache Carp: „ţară clădită de boieri şi guvernată de i!" Acum, ruşii au pătruns pe teritoriul polon şi se apropie de graniţa ra.

1944. Vizita lui Filotti, cu d-na Este convins că, în momentul în uşii vor năvăli la noi, ungurii ne vor ataca spre a ocupa Transilvania ad şi a se prezenta la conferinţa păcii cu un fapt împlinit. Foarte list, vrea să-şi instaleze nevasta şi copiii în Elveţia, în parlamentul pestan, toate partidele insultă şi ameninţă România. Crede că unguar căuta cât de curând să restabilească punţile rupte cu Moscova.

„*Ie 1944* Ciano a fost împuşcat ieri la Verona, odată cu bătrânul şal de Bono. Fie că a fost executat acum, în urma unui proces ic, fie că fusese ucis deja acum o lună, fără forme, rămâne un fapt Mussolini şi-a terminat cariera politică. Unii spun că e mort, alţii pe moarte în Germania. În orice caz, cum nu este omeneşte sibil ca el să fi încuviinţat suprimarea ginerelui său, a tatălui nepor la care ţinea atâta, rezultă că, dintr-un motiv sau un altul, nu mai i niciun rol şi că Farinacci, omul lui Hitler conduce „republica neostă" din Italia de Nord. Părerea unanimă este că Hitler a cerut rârea lui Ciano, a acelui Ciano pe care el şi Ribbentrop îl sărbăto\ aşa des în Germania şi alături de a cărui fizionomie surâzătoare eseră şi ei în atâtea fotografii, înlăturând partea tragică – din puncte vedere uman – al destinului aceluia pe care îl porecliseră „le ani second du Duce" 1, românii nu pot uita că Ciano – marele amic sigurilor – le fusese duşman, că lui i se datorează în parte criminalul raj de la Viena. Pe când Consiliul de Coroană din Bucureşti [64] se iuma dacă trebuie sau nu să accepte arbitrajul (care se ştie că ne a Ardealul de Nord), pe când Manoilescu trăia acea noapte de groază amenințarea ultimatului ce i se dăduse de

miniştri de Externe neamţ alian, Ribbentrop şi Ciano găseau cu cale să chefuiască în barul med", cel mai „mal-fame" '2 al Vienei. A doua zi, în timp ce Manoiomotosul secund al Ducelui", a famat".

lescu îşi punea semnătura pe nota prin care accepta arbitrajul, Ciano, se pare, se uita la el rânjind. Sunt lucruri greu de uitat. „De mortuis, nil nisi bene" 1, spuneau romanii. Noi spunem: Dumnezeu să-l ierte. Dar, vrem nu vrem, trebuie să constatăm că Cel de Sus veghează şi că, dacă morile lui macină încet, răsplăteşte pe fiecare după faptă. Din cei patru autori *direcţi* ai crimei de la Belvedere din 31 august 1940, trei până acum au murit din care doi de moarte violentă: Teleki, Csaky – şi ieri Ciano.

3 februarie 1944> Tristă aniversare. Cinci ani de când ne-a părăsit mama.

Iute trece timpul şi câte întâmplări mari în lume de când a plecat. Câte dureri, amărăciuni şi griji de care milostivul Dumnezeu a vrut s-o scutească!

Ruşii atacând, prin presă şi radio, pe unguri pentru participarea activă la războiul de pe Frontul de Est, guvernul din Budapesta a publicat un comunicat, repetând minciuna că şi-au retras trupele şi că n-au mai rămas pe teritoriul sovietic decât câteva detaşamente care fac poliţia, păzesc podurile şi căile ferate etc. Ca spre a-i da o palmă, comunicatul oficial rus menţionează, cu prilejul luptelor din cotul Niprului, trupele maghiare, anunţând că a făcut mulţi prizonieri din rândurile „diviziilor ungureşti bătute 18 şi 19".

*14 febmurie 1944** Victor Antonescu, sosit din ţară, spune se pare că atât guvernul cât şi opoziţia sunt la noi împotriva unor negocieri directe cu sovieticii, care n-ar putea duce la niciun rezultat, după cum o dovedeşte atitudinea lor faţă de polonezi. Trebuie să câştigăm timp, prin urmare, până ce anglo-americanii se hotărăsc să mijlocească pentru noi la Moscova, sau până se ceartă definitiv cu U.R.S.S. (ar fi indicii în acest sens, lucru despre care eu mă îndoiesc, cel puţin atâta timp cât va mai fi Hitler la putere). Victor Antonescu a spus lui Dan Geblescu şi Titu Rădulescu-Pogoneanu că doreşte mult să mă vadă.

Acesta din urmă a fost informat de fratele său că toate comunicările mele din Elveţia au fost supuse Regelui, care le-a găsit foarte interesante şi-mi mulţumeşte! Răspund că ar trebui să fiu autorizat a transmite ceva lui Dulles, pe care l-am lăsat „en plan" 2. Mă

mir de asemenea că nu mi s-a trimis materialul privitor la prigonirile ungare, spre a-l preda, prin Kopecky, la Londra, cum am propus. Dar, adaug, poate că lucrul s-a făcut

1 „despre morţi să nu vorbim decât bine".

1 „baltă".

Într-altă parte, ca la Ankara. Totuşi găsesc c-ar trebui să mi se dea semn de viaţă în aceste privinţe, întreb ce se petrece la Ankara, căci fostul meu secretar Dim. Popescu îmi scrie, foarte decepţionat, că „toate speranţele noastre s-au adeverit a fi iluzii". Rădulescu-Pogoneanu îmi spune că, după câte a aflat, Cretzianu, prin persoane interpuse, ar fi, până la un punct, izbutit să convingă cercurile anglo-americane de acolo de dreptatea noastră şi de sensul poziţiei noastre actuale, dar că acele cercuri i-ar fi reuşit să convingă Londra şi Washington. Apoi, turcii „frânează" ifkcum orice veleitate din partea noastră, căci ei înşişi nu vor să iasă acum ţin nebeligeranţa lor.

wtuarie 1944 – Văd pe Victor Antonescu în Geneva, unde m-am coborât pentru două zile. Pare convins că trebuie făcut ceva pentru a preveni, dacă se mai poate, dezastrul care aşteaptă ţara prin înaintarea trupelor [use dincoace de Krivoi Rog, spre Bug. Consideră că activitatea pe care o Ilesfăsurăm în Elveţia Gafencu şi cu mine, precum şi contactele ce am testabilit aci cu foştii aliaţi sunt foarte utile, dar nu constituie în fond decât sondaje preliminare. Acum este timpul ca opoziţia de la noi să elege pe un membru al ei la Londra, ca să ia acolo contact cu ambasadorul sovietic, sub oblăduirea guvernului britanic, iar apoi să se treacă la răsturnarea guvernului şi la formarea unui guvern Maniu care să schimbe oficial politica ţării, cu orice riscuri personale. Dar Victor Antonescu crede că nu se află printre oamenii noştri politici niciunul care să aibă curajul fie de a trece prin „sârmele ghimpate" spre a ajunge în teritoriu aliat, fie de a proceda la indispensabila lovitură de stat. Maniu e om bătrân şi nehotărât. Are caracter dar îi lipseşte bărbăţia necesară marilor iniţiative. Mai deprins a pertracta decât a acţiona. Dinu Brătianu, împins de fraţii săi spre afacerile de bancă şi preocupările economice, tocmai din cauza lipsei sale de însuşiri politice. Gheorghe Brătianu inacceptabil pentru tratative cu Aliaţii din cauza germanofiliei şi rusofobiei afişate.

Tătărescu are şi el „mulţi păduchi pe cap": dictatura lui Carol la care a cooperat, apropierea de Germania, abandonarea Basarabiei şi Bucovinei, votul afirmativ dat arbitrajului de la Viena în Consiliul de

Coroană de la 31 august 1940 etc. La dânsul – Victor Antonescu – nu se gândeşte nimeni, deşi e vechi prieten personal cu Beneš, vechi cunoscut cu Eden, regele Greciei, regina Iugoslaviei etc. Şi a jucat un rol în 1918, când Clemenceanu l-a trimis la Iaşi ca să obţină reintrarea noastră în acţiune, după pacea de la Buftea. Nimeni nu s-a adresat experienţei lui. De aceea

24

— Ori doar pentru repaus şi informare personală. Nu e trimis de r n Şi's! a «tras de mai mulţi ani din viaţa politică şi nu ia dzbtăil coletului Partidului Liberal Dacă Maniu nu face Dezbateri! d suntem p duţi>

nimic în acest ceas Antonescu, ca mareşal, nu căci de la guvern nu e poa'* a-ep» n?

sunt în loc, vă îndemn să depuneţi e EL".

S U făestat sentimente relatbune, Moscova cu Beneš. Stalin a

31 ierele din 1940 dar fără

Cu) EI S că Gafencu). ţi-a mai

sau Dobr Qgea) g i ca Transilvan, să fie integral

W derts declarat lui Beneš ca

Ca guvern

El doreşte ca ce român ca fiind mai să aibă preponderenţaân *.cm* ducerea g Tilea sincer ataşat principiilor îndepărtarea ungurilor şi propune ca să cerem un rart* Je P p Basarabia ş, saşilor din Ardea blie. privite drept condiţiuni ale Bucovina de Nord. ™. astrează valoarea decât dacă ne rl-mt-STSU ulide pătrunderea trupelor ruse despărţim de nemţi ce în mse teritoriul roman se peste Nistru. Dacă însă te-a t p".

săvârşeşte în cadrul uno: lupte la P

desigur că «TTa-priniM Maniu la 13 febru.

vor caută să amâne intrarea în acţiune alături de Aliaţi. Răspund că pierderea Basarabiei, a Bucovinei de Nord cu marele centru spiritual al emăuţilor, este o jertfă mare ce ni se cere şi la care nu ştiu dacă poporul Oman va consimţi vreodată, Kopecki înţelege durerea noastră, dar neoagă să ne gândim că în situaţia ei tragică, singura preocupare a Românei trebuie să fie „a scăpa ce poate scăpa", iar nu a păstra o intransigenţă e ar putea duce la „pierderea totului".

după amiază, Gafencu ne întruneşte împreună, pe Victor Antonescu şi le mine. Ne citeşte şi el cele două telegrame ale lui Tilea, transmise prin opecki, relative la condiţiunile pe care ni le-ar face

Rusia, în cazul unei încetări a ostilităţilor înainte de sosirea trupelor sovietice la frontierele noastre (graniţele din 1940, dar recuperarea întregii Transilvanii). Ne comunică de asemenea textul unei scrisori în limba germană, adresată lui Beneš de Maniu, în care acesta desfăşoară şi planul său de confederaţie a statelor dintre Baltică şi Marea Neagră. Ideea, deşi simpatică în fond lui Beneš, este total potrivnică vederilor recent expuse de Stalin. Ar fi fost mai bine să se lase la o parte acel pasagiu, scris înainte ca Maniu să aibă cunoştinţă de declaraţiile din Moscova cu privire la structura Europei Centrale şi Orientale de mâine, întrucât circulă insistent zvonul că, în afară de frontierele din 1940, Moscova ar revendica şi Gurile Dunării, Gafencu ne spune că a rugat pe Kopecki să telegrafieze lui Beneš la Londra, spre a-l întreba dacă a fost vorba de aşa ceva în conversaţiunile sale de la Londra. O confirmare directă a lui Beneš, fără intermediarul lui Tilea (oarecum deocheat atât la Maniu – care-i reproşează strânsa colaborare cu Carol – cât şi, afirmă Victor Antonescu şi Gafencu, la englezi, din pricina unor pretinse restaurante deschise de el la Londra şi aprovizionate din Irlanda sub scutul paşaportului diplomatic) ar impresiona mult la noi, Gafencu este de părere că ar trebui să i se înlesnească plecarea la Londra sau într-un stat neutru cu reprezentanţă diplomatică însă, unde, cu mijlocirea anglo-americană şi colaborarea mea, să stabilească definitiv condiţiile ieşirii noastre din război. Apoi Maniu, cu Regele, să răstoarne regimul actual şi să facă gestul necesar de desolidarizare de Axă. Sunt evident riscuri. Dacă Regele şi guvernul nu ar izbuti să fugă, ar fi probabil deportaţi în Germania. Dar, chiar dacă nu ar dura decât o săptămână, guvernul Maniu ne va da dreptul să fim consideraţi cobeligeranţi (ca guvernul Badoglio) şi noi, cei din străinătate, am putea reprezenta, până la finele războiului, pe Rege şi o Românie oficială alăturată Aliaţilor. Victor Antonescu aprobă ideea, dar este convins că niciodată Maniu – şi încă mai puţin Dinu Brătianu – vor avea curajul să întreprindă o acţiune de aşa anvergură şi comportând atât de mari riscuri. Conversaţia se termină prin depanarea amintirilor lui „conu Totor". Reţin una: în timpul Conferinţei din Paris din 1919, o doamnă „de la haute" 1 poftise pe Ionel Brătianu şi pe Victor Antonescu la dejun, spre a întâlni pe Balfour şi alte „vedettes", dar mai ales pe o foarte frumoasă prietenă a ei, doritoare a cunoaşte pe „premierul nostru". Ionel Brătianu, care primise invitaţia şi o acceptase, s-a „degonflat" 2 însă la ultimul moment şi n-a participat,

pretextând dureri de stomac. Victor Antonescu şedea la masă lângă juna frumuseţe, care se tânguia de a nu avea în locui, ca vecin, pe Ionel Brătianu. Balfour o consolă: „Ne regrettez rien, Madame. Vous avez une si jolie robe, îi l'aurait abîmee en pleurant dessus" 3. Aceasta pentru că, deşi triplase întinderea şi populaţia tării, Ionel Brătianu se plângea întruna de nedreptatea făcută ţării în Banat. „Era un oriental" – încheie Victor Antonescu – „şi vezi bine, era Brătianu. Dar ce ar fi ceilalţi ai noştri – ca Maniu – de i-ai trimite acum la Londra să negocieze". Gafencu l-ar vrea însă pe Maniu doar ca „porte-drapeau" 4, nu ca negociator.

*25 februarie 1944** Fac, la Comitetul Internaţional al Crucii Roşii (Hotel Metropole), o vizită preşedintelui Max Stuber şi colonelului Édouard Chapuisat. Fac intervenţiuni stăruitoare la Moscova, atât direct cât şi prin guvernele din Londra şi Washington, pentru ca U.R.S.S., deşi n-a semnat convenţia respectivă din 1929, să autorizeze cercetarea lagărelor lor de prizonieri de către delegaţi ai Comitetului Internaţional al Crucii Roşii. Dacă reuşesc, va fi primul pas, după care vor căuta să capete listele de prizonieri români etc. Îmi promit că, la momentul oportun, vor face şi cercetări privitoare la cumnatul meu Andronic. Se declară satisfăcuţi de tratamentul ce acordăm prizonierilor ruşi de la noi.

Întâlnesc pe Pella care mă asigură că mareşalul Antonescu este convins încă acum că germanii vor bate pe ruşi – indiferent de rezultatul final

1 „din Malta societate".

2 „dezumflat".

3 „Să nu vă pară rău, doamnă. Aveţi o rochie atât de frumoasă, şi el ar fi stricat-o plângând pe ea".

4 „portdrapel".

al războiului pe plan mondial. Pella este şi el sigur că nemţii vor rezista multă vreme. Dim. Buzdugan, şi el la Geneva, îmi spune că şi-a cerut! rechemarea de la Zagreb, nefiind în interesul ţării să mai fie reprezentată pe lângă Pavelić.

I e *1944* O zi minunată şi caldă, soarele sclipind pe zăpadă o preface într-o mare de diamante. Picnic pe Hornberg. Ce contrast cu veştile triste de la noi. Ruşii au tăiat linia Odessa-Lemberg, ajungând în împrejurimile Tarnopolului, la 85 km de frontiera noastră din Basarabia şi Bucovina. Se zvoneşte că guvernul român ar fi cerut, prin

Tanrioer (ambasadorul Turciei în Bucureşti) anglo-americanilor din Ankara să considere Bucureştii oraş deschis, făgăduindu-se îndepărtarea tuturor instalaţiunilor militare din capitala ţării. Alt zvon, înregistrat de presa de aci, ar fi că guvernul român ar fi trimis un emisar la Stockholm spre a lua contact cu d-na Kollontai, după exemplul – nu prea încurajator al Finlandei.

Ungurii s-au dedat la obişnuitele lor sălbăticii în Cluj, atacând pe studenţii noştri în Teologie şi pustiind localul bibliotecii lor. Nicio jertfă nu va fi prea mare spre a se dezrobi Ardealul întreg de sub stăpânirea acestor „asiatici", cum le spunea Vodă Cuza. În această ordine de idei, o rază de lumină: Am sub ochi „Daily Telegraph" şi „Morning Post" din 8 februarie, cu un articol „Seeds of Mischief în Europe's Minority Problems" 1, semnat G.C. Johnstone, în care relevez fraze ca acestea:

„Infiltrarea unor aşa-zise rase *dominante* (ca cea maghiară în teritoriile locuite de *rase dominate* (ca românii din Transilvania"). Apoi: „The Roumanian title to Transylvania is beyond question… Hitler's contribution to the problem, under his Vienna award of August 1940, was to divide Transylvania literally în two and to transfer the northern half to Hungary, thereby giving her a long, narrow tongue of territory sprawling absurdly into the heart of Roumania" 2.

„Sămânţele discordiei în problemele minorităţilor din Europa".

1 „Dreptul românilor la Transilvania este neîndoios… Contribuţia lui Hitler la această problemă, prin dictatul său de la Viena din august 1940, a fost să împartă

Transilvania lateral în două şi să transfere jumătatea de nord Ungariei, dându-i astfel o limbă de pământ lungă şi îngustă care se întinde absurd în inima

României".

10 martie 1944. Koch, fostul meu coleg italian de la Helsingfors, aflat şi el în Gstaad, îmi dă unele amănunte despre ultimele faze ale prăbuşirii italiene, pe care le cunoaşte atât de la Guariglia, ministrul de Externe al regimului Badoglio, cât şi de la Magistraţi, ministrul Italiei la Berna şi cumnat al lui Ciano. Când cu ultima întrevedere Hitler-Mussolini, acesta din urmă, de acord cu regele, trebuia să ceară o retragere din luptă a Italiei. A început prin a întreba dacă i se pot trimite 30 divizii germane spre a salva Italia. Hitler a refuzat, dar i-a ţinut unul din obişnuitele sale discursuri prolixe. Mussolini n-a mai

avut curajul să-i anunţe intenţia Italiei de a ieşi „din horă". Când Guariglia a pus aceeaşi întrebare lui Ribbentrop, i s-au promis diviziile, astfel încât i s-a închis gura! Mussolini a adresat o frumoasă scrisoare regelui şi nu ţinea deloc să fie „eliberat de nemţi". Dar Badoglio a lăsat să aibă loc „eliberarea", spre a nu lua asupra-şi ordinul de a preda pe Mussolini Aliaţilor. Acum Mussolini, prăpădit trupeşte şi sufleteşte, e o păpuşă în mâna nemţilor, al căror prizonier a devenit. A avut o scenă oribilă cu fiică-sa Edda, care, după cum a mărturisit cumnatului ei Magistraţi, i-ar fi strigat: „dacă n-ai fi deja un cadavru, te-aş omorî eu!". Mussolini aştepta, după procesul din Verona, cererea de graţiere a lui Ciano, spre a i-o acorda. Dar Himmler, care predase pe Ciano neofasciştilor ca să fie judecat şi executat (deşi Ciano singur căutase adăpost la Ambasada germană din Roma, remiţându-şi astfel soarta în mâinile germanilor), voia ca el să fie imediat ucis. Astfel Mussolini n-a primit niciodată vreo cerere de graţiere a lui Ciano. Ceilalţi condamnaţi în lipsă de la Verona au scăpat şi rămân ascunşi, cu ajutorul italienilor (în ciuda nemţilor şi a Gestapoului). Grandi e în Portugalia, iar Federzoni şi Bottai în Italia. Guariglia se află ascuns la Ambasada spaniolă de pe lângă Sf. Scaun, în incinta Cetăţii Vaticanului.

Italienii, care-şi puseseră toate speranţele în englezi spre a fi scăpaţi repede de germani şi de război, sunt acum decepţionaţi de încetineala înaintării pe Gangliano şi la Anzio. Ei aproape că nu mai doresc o înaintare a anglo-americanilor, căci aceasta, efectuându-se aşa lent, dă tot timpul armatei germane de a distruge tot – oraşe şi sate – în retragerea ei. Cererea ruşilor de a li se preda 1/3 din flota italiană tulbură mult pe toţi italienii, cu toată păsuirea promisă de Churchill. Koch este convins că anglo-americanii pregătesc de pe acum războiul contra Rusiei, căci ei ştiu precis acum de înţelegerea secretă ruso-japoneză (care tinde la despuierea posesiunilor americane din Pacific şi chiar la cucerirea Australiei şi Indiilor de către japonezi, contra mâinii libere lăsate Rusiei în Europa).

jfjnartie *1944*. Cele spuse mie de Kopecki (delegatul guvernamental al Cehoslovaciei pe lângă Societatea Naţiunilor) la Geneva, în ziua de 24 februarie trecut, îşi capătă azi o confirmare publică, pe care opinia publică românească nu o va putea ignora. Presa elveţiană („Tribune de Lausanne", „Bund" etc. cu data de ieri) publică într-adevăr un interviu al preşedintelui Beneš, apărut în „Daily Express" din 10 martie, în care acesta dezvăluie scopurile politicii ruse

în Sud-Est, astfel cum le-a aflat de la Stalin, în cursul recentei sale vizite la Moscova. Acestea pot fi rezumate astfel: 1) *Rusia socoteşte că Ungaria va trebui să restituie României Transilvania de Nord*, care-l *fusese luată prin sentinţa de la Belvedere*, şi că va trebui de asemenea să înapoieze Cehoslovaciei şi Iugoslaviei teritoriile pe care şi le-a însuşit de la începerea războiului. 2) *Rusia nu are nici*

O intenţiune de a comuniza statele care o înconjoară. *Stalin nu vrea să se amestece în afacerile interne ale altor naţiuni*, dar nu vrea ca nici alţii să se amestece în acelea ale U.R.S.S. 3) Stalin nu vrea ca statele vecine să fie expuse la presiunea economică sau de altă natură a altor state europene. Cere în schimb *să dispară guvernele fasciste care erau supuse docil influenţei antiruse a Germaniei*. 4) Rusia nu are aspiraţiuni asupra Dardanelelor. Ea se va ţine scrupulos deciziunilor luate în Teheran spre a asigura continentului o lungă eră de pace. 5) *Nu este nicicum vorba ca Bulgaria să poată anexa Dobrogea românească*. *Dimpotrivă*, *Rusia va opri orice pretenţiune a Bulgariei de a-şi spori teritoriul în detrimentul României*.

Luare de poziţie senzaţională, cu girul lui Beneš, menită a răscoli lumea politică de la noi.

1944. Agenţia Reuter anunţă că Barbu Ştirbey a sosit la Istanbul (unde a luat contact cu autorităţile aliate), de unde a pornit la Ankara (locuind, se pare, la Ambasada britanică), iar apoi, însoţit de un funcţionar englez, la Cairo. Acolo va intra în negocieri cu reprezentanţii celor trei mari puteri aliate, în vederea unei ieşiri a României din conflict.

Desigur că declaraţia de mai sus a lui Beneš, cu privire la restituirea Transilvaniei de Nord, trebuie să fi declanşat această gravă acţiune la Bucureşti. Ştirbey pleacă în calitate de emisar al opoziţiei Maniu, Dinu

1.C. Brătianu, dar – adaugă Reuter – şi cu ştirea Antoneştilor. Ziarele anunţă că fiica lui, Elise Boxshall, ar fi fost arestată de Gestapo la frontiera bulgaro-turcă.

„Journal de Genève" publică un admirabil editorial al lui René Payot („L'heure de la Roumanie"), în care arată că o soartă tragică a silit România, a cărei politică externă era „d'une droiture parfaite" 1, să iasă din făgaşul ei tradiţional, dar că ea n-a jefuit pe vecinii ei – Cehoslovacia şi Iugoslavia – când i-a lovit nenorocirea. Ea va pierde Basarabia, dar, cum a declarat-o Beneš în numele lui Stalin, i se va da

înapoi Transilvania de Nord. Apoi va juca din nou vechiul ei rol în Mica înţelegere reînviată. Scriu câteva rânduri lui René Payot spre a-i mulţumi pentru imparţialitate şi lealitatea cu care a expus situaţia României.

*20 martie 1944** De ieri, trupele sovietice au trecut Nistrul la Jampol (?) * şi azi se anunţă că au ocupat Soroca. Pentru a doua oară în mai puţin de patru ani, ruşii calcă pe pământul românesc al Basarabiei. La câte evenimente sfâşietoare va fi asistat generaţia noastră. Ca moldovan, mi-e deosebit de dureros să văd cum se pângăreşte trupul bietei Moldove dintre Prut şi Nistru, îmi răsar în minte pe rând, cu giubelele şi antinile lor boiereşti, pârcălabul Boşii ot Orhei, ctitorul mănăstirii din peştera de pe malul Răutului, veljitnicerul Ştefan Bossy, pârcălab al Sorocii ce ni se răpeşte azi din nou, căminarul Iordaki Bossy, străbunicul meu, şi postelnicul Vasilie Bossy, bunicul meu, proprietari ai moşiilor Niporotova şi Dubăvaia de pe malul Nistrului, pe care le stăpâneau, prin descendenţa lor şendrească, încă de pe vremea lui Vodă Ştefan cel Mare. Gândul că am fi putut păstra ce avuseseră ei şi ceea ce recâştigasem în 1918, printr-o politică mai înţeleaptă şi mai naţională (nelăsându-ne pradă ideologiilor neamurilor de pradă străine) răscoleşte sufletul. Şi măcar de-am fi avut curajul de a ne despărţi de „axa blestemată" înainte ca ruşii să fi ajuns la hotarul nostru.

21 martie 1944 – Armata germană a ocupat azi Ungaria, ca urmare a vizitei lui Horthy la Hitler (după cât se spune). Trupele ruse, înaintând în Basarabia, se îndreaptă spre Prut.

*22 martie 1944** Sub presiunea germană, Horthy concediază pe Kállay şi numeşte prim-ministru şi ministru de externe pe generalul Dôme Sztojay (recte: Stoiacovic), fostul meu coleg ungur de la Berlin. Acest fecior de

1 „de o cinste desăvârşită" * cuvânt indescifrabil popă sârb ortodox din Banat, renegat, va fi foarte la locul lui, ca „quisling" maghiar. Parcă-l văd încă, după un dejun dat de Statthalterul Vienei, Baldur von Schirach, la Ballplatz, cum râdea cu poftă şi servil când cinica gazdă spunea: „Wo wir jetz unseren Türkischen trinken, da ist Dollfuss gestorben" 1 şi cum vorbea dispreţuitor de bietul Schuschnigg, fostul aliat al Ungariei. Când l-am privit ostentativ în ochi cu dezgust, râsul a îngheţat pe buzele lui şi a tăcut. Şi-o fi dat seama că un român era martor al abjectei sale atitudini.

Se pare că cei doi Antoneşti, care fericesc naţiunea română cu cârmuirea lor! au fost chemaţi de Hitler la Marele Cartier şi că divizii nemţeşti trec din Ungaria la noi, ca să desăvârşească ocuparea noastră.

j *martie 1944* – Azi, a 26-a aniversare a unirii Republicii Moldoveneşti a Basarabiei cu România, trupele sovietice, în înaintarea lor, au ocupat Bălţi şi anunţă că, ajunse pe malul Prutului, trag cu artileria în vechea Moldovă! Legaţia noastră din Ankara vesteşte oficial că întreaga Românie este ocupată de forţe germane. Dimpotrivă, Nanu, ministrul nostru la Stockholm [65], într-un interviu acordat lui „Dagens Nyheter", declară că nu este vorba de o „ocupaţie" şi că armata germană din România a sosit chemată şi în plin acord cu mareşalul Antonescu.

Churchill a vorbit aseară proclamând că victoria Naţiunilor Unite este absolut sigură, deşi nu i se poate fixa data.

(martie *1944* Părăsim Gstaad, spre a ne întoarce la Lausanne, după un mic ceai de adio la noi (contesa Castelbarco născută Toscanini, Titi Piercy di Mignano, d-na Zafiropulo, născută Schönburg-Hartenstein etc.).

Ajunşi în Montreux, aflăm trista veste a căderii Cernăuţiului.

j *martie 1944* – Gafencu mă roagă să vin să-l văd la Geneva, unde ne vom întruni şi cu prinţul Nicolae. Mai sunt de faţă şi Frânasovici şi Gurănescu. Gafencu ne citeşte un lung memoriu, pe care-l va trimite, prin Şoneriu, lui M. Ralea (însărcinat, la rândul său, să-l supună lui Maniu).

În politică externă este pentru negocieri directe cu Rusia, iar nu prin mijlocirea anglo-americanilor. Dacă la conferinţa păcii ne vom putea sprijini pe aceştia din urmă, în clipa de faţă existenţa şi independenţa noastră depind de U.R.S.S. Reaminteşte că, în mesajul său către Maniu, Beneš afirmă că voinţa lui Stalin de a reîncorpora întreaga Transilvanie statului român a fost comunicată de acesta din urmă la Londra şi

1 „Acolo unde ne bem acum cafeaua turcească a murit Dollfuss".

Washington *în scris*. Nu trebuie să apărem ca un element de împotrivire faţă de rolul Rusiei în Europa – pe care să conteze orice coaliţie ostilă ei –, ci ca un organ de legătură între anglo-americani şi ruşi. Din punctul de vedere al politicii interne, trebuie alcătuit imediat un front de rezistenţă naţională compus din toate partidele şi curentele, inclusiv comuniştii, afară de Garda de Fier şi extremişti de

dreapta – pe de o parte – şi de „internaţionalişti" – pe de alta. Nu este vorba de o coaliţie de guvernare (aceea se va forma la timpul său din elementele prielnice în acel moment), ci de un bloc de rezistenţă faţă de Germania hitleristă. Gafencu adaugă că va ruga pe Şoneriu să comunice locului în drept şi părerea sa personală că Regele ar trebui să scrie o scrisoare prinţului Nicolae, spre a reconfirma legăturile lor familiale în sânul dinastiei, pentru ca, în cazul în care planul lui Mihai Antonescu de a pleca în avion la Cairo cu suveranul, Maniu etc. (de unde Mihai I s-a proclame trecerea României de partea Naţiunilor Unite, dând trupelor noastre ordinul de a depune armele) – şi a cărui pregătire la faţa locului ar fi fost încredinţată lui Ştirbey – nu ar reuşi, să fie un membru al dinastiei în jurul căruia să se grupeze românii din străinătate şi cu care el să poată constitui un guvern liber. Mărturisesc lui Gafencu convingerea mea că sugestiunea sa nu are nicio şansă de a fi acceptată din cauza triplei împotriviri a Regelui (care nici nu răspunde scrisorilor unchiului său), a guvernului actual (Mihai Antonescu m-a rugat stăruitor să nu „lucrez" cu prinţul Nicolae în acţiunea mea în Elveţia) şi – cred eu – şi a guvernului viitor (Maniu – contrar părerii lui Gafencu – nu iartă fostului regent de a fi pus la cale înscăunarea fratelui său). În orice caz, găsesc memoriul lui Gafencu foarte interesant ca fond şi frumos ca formă.

Şoneriu, venit din ţară, spune că cercurile politice de la noi sunt sigure că idealul lui Mihai Antonescu este de a pleca cu Regele în Turcia – şi de acolo la Cairo –, spre a şterge puţin, prin acest serviciu adus Aliaţilor, amintirea discursurilor sale prohitleriste şi a declaraţiilor sale antiruse.

2 aprilie 1944 – Odată cu intrarea trupelor sovietice în Moldova, Molotov a declarat azi reprezentanţilor presei străine din Moscova că U.R.S.S.

socoteşte că şi-a restabilit acum graniţa din 1940 faţă de România. Dacă continuă deci a pătrunde în România, nu este decât din consideraţiuni militare deoarece nu are intenţiunea de a modifica nici integritatea teritorială a României, nici ordinea ei socială.

*filie 1 44** Ieri, după amiază, a fost un groaznic bombardament al Bucu-Jreştilo de către cvadrimotoare americane venind din Italia. Au fost greu i lovite se pare, Gara de Nord, cartierul Filantropia, bulevardul Lascăr Catariu (mai ales Biserica Visarion) etc. Azi au fost bombardaţi foarte Jtare Ploieştii (gara şi rafinăriile de petrol). Aflăm,

printr-o telegramă a isocruljjii meu, că, cu prilejul bombardamentului de ieri a Bucureştilor, a Ifost allinsă casa cumnatei mele Marga şi fiica ei Georgette ucisă, iar altă Jfiică, ţ (lisabeta, rănită. Ni se frânge inima de durerea sfâşietoare a bieţilor (părinţii!

Prifie *M.944** Ieri, o săptămână după bombardarea Bucureştilor, bombar-Idarea [Ploieştilor. Ruşii reiau treptat Crimeea. În Moldova au căzut, în J afară de Cernăuţi: Suceava, Rădăuţi, Fălticeni, Botoşani, Dorohoi. Lupte în împrejurimile laşilor.

PI

prilie

ICriimi Ruşii

Bernă

meu.

Jeump

<lie

Inuieşti şalul f capitt.

fie l ar fi depi jeze îi de vi; zile reacţi degaji Bucur

I azi! $*944* – Triste Paşti. Ieri au fost din nou bombardaţi Bucureştii, iar ieştii.

1944 – Ieri a fost bombardat Turnu Severin, iar azi Braşovul, în să trupele germane abandonează pe cele române, silite a capitula.

a Cucuteni, lângă Iaşi.

944 – O telegramă cifrată laconică sosită la Legaţiunea noastră din ne anunţă încetarea din viaţă, în ziua de 19 aprilie, a socrului cărui înmormântare provizorie a şi avut loc astăzi. Este o durere ta pentru Senta – departe de tatăl ei în clipa când şi-a dat duhul adâncă mâhnire pentru noi toţi.

ar ui

944» Dinu Hiott, în treacăt de la Vichy zilele trecute, îmi destăică, prin secretarul Legaţiei noastre din Madrid, Grigoriu, mareintonescu pusese în vedere anglo-americanilor că ar fi gata săeze oricând îi vor indica, deşi acum, pentru motivele ştiute, gestul neputinţă. Reprezentanţii anglo-americanilor din capitala Spaniei spus că apreciază motivele care împiedică guvernul român de a actualmente armele, dar cer ca mareşalul Antonescu să se angascris că va capitula când i se va indica. Nevenind niciun semn a din Bucureşti, Grigoriu a avut de transmis un ultimatum de opt reşalului, ca să dea declaraţia scrisă. Ultimatul nu a produs nicio a lui Antonescu, astfel încât

anglo-americanii s-au considerat i de orice angajament şi au procedat la marele bombardament al ştilor. Hiott îmi mai spune că ştie precis că Pétain aprobă pe toţi francam care trec în Algeria spre a duce lupta contra germanilor. Cât despre Laval, el caută să scape cât de multe vieţi franceze, dar ştie că, după război, el personal, şi-o va pierde pe a sa. Hiott nu consideră exclus ca Pétain să fie silit de germani să se stabilească în împrejurimile Parisului, armata germană luând conducerea efectivă şi formală a Franţei.

Bietul Dinu Hiott foarte nedumerit asupra gestului ce trebuie să facă în cazul în care regele nostru ar izbuti să părăsească teritoriul român spre a forma un nou guvern, fie în străinătate, fie în zona ocupată de ruşi. îi spun că, după părerea mea, el, ca şi noi toţi, am jurat credinţă Regelui şi, ca atare, trebuie să rămânem credincioşi suveranului nostru şi cârmuirii pe care el o numeşte, oriunde ar fi. Hiott îmi observă însă că, dacă o asemenea atitudine este relativ uşoară de luat de către un şef de post român într-o ţară neutră – căci el redevine simplu particular şi-şi reia libertatea de acţiune – nu tot astfel este în Franţa, unde se riscă internarea în Germania.

24 aprilie 1944 – A treia bombardare a Bucureştilor.

30 aprilie 1944» A nouăsprezecea aniversare a căsătoriei noastre, serbată în triste împrejurări pentru familia şi ţara noastră, dar cu mângâietoarea prezenţă a copiilor.

Încep să vină refugiaţi din ţară. Au sosit la Geneva: Argetoianu, Dem.

Negulescu cu soţia sa Maria născută Ghika, Coco Hurmuzaki. Până şi inefabilul „Jean Th.”! De la dânşii toţi aflu că retragerea nemţilor pe la noi seamănă a „deroute” 1. Nu mai au faimoasele automobile şi autocamioane, ci simple căruţe cu cai, ca vai de lume. Mareşalul Antonescu şi-ar da seama acum de realitate şi ar fi prăpădit, iar „Icâ” operează o „volte-face” 2 100% şi se declară „de partea Aliaţilor”. Unui intim a destăinuit că Kivimâki, ministrul Finlandei la Berlin, a vestit pe colegul său român, generalul Gheorghe, că germanii – după ştiri pozitive deţinute de guvernul din Helsinki – negociază în secret cu ruşii! Aferim!

Încetarea, de câtăva vreme, a oricărei acţiuni mari la Est, ar reprezenta, după unii, confirmarea acestei ştiri. Vom vedea!...

5 mai 1944 – Ieri a fost a patra bombardare a Bucureştilor. Argetoianu, sosit din ţară ca să scape de dubla primejdie pentru

dânsul, a legionarilor (în cazul în care nemţii, pierzând încrederea în Antoneşti, le-ar da ţara pe mână) şi a comuniştilor (faţă de care, ca ministru de Interne, a avut

1 derută.

2 schimbare bruscă şi totală de atitudine.

mâna tare în 1920), îmi destăinuieşte că are şi o misiune foarte secretă pe care Mihai Antonescu a venit la dânsul acasă ca să-l roage s-o accepte. Pe când, sub guvernarea legionară, i se confiscase paşaportul diplomatic la Ministerul Afacerilor Străine ca să nu poată pleca (Alexandru Cretzianu i-a mărturisit că are „ordine de sus" de a nu i-l restitui; „de sus" = Antonescu), acum însuşi „Ică" i-a făcut – fără s-o ceară el – un paşaport prevăzut cu toate vizele necesare, îmi dă detalii despre moartea socrului meu şi a îngrozitoarei nenorociri de la 4 aprilie, când fiica cumnatei mele Marga şi-a găsit moartea sub dărâmăturile casei lovite de presiunea aerului datorită unei bombe căzute la vecini. Se pare că, după cele trei bombardamente succesive, 1/3 din Bucureşti este distrusă. Ruine între Biserica Albă şi Athénée Palace, toate hotelurile mari distruse, Cercul Militar, Cartea Românească, Capsa nu mai sunt. Haos, disperare, dezordine, lume îngrozită fuge din oraş pe jos, cu câteva lucruri în spinare. Mareşalul Antonescu îşi dă în sfârşit seama de tragica situaţie şi ar vrea să ceară armistiţiul în clipa în care ruşii dau năvală spre petrol şi ocupă Capitala, în acest scop, şi de acord cu Maniu şi Dinu Brătianu, a sondat terenul la Aliaţi prin Ştirbey. Acesta a comunicat condiţiunile ruşilor: frontierele din 1940 (adică pierderea Basarabiei, Bucovinei de Nord şi a regiunii Herţa), ajutor militar efectiv pentru recuperarea Transilvaniei (ar vedea cu ochi buni ca armata noastră să atace cât mai curând Ungaria), o despăgubire de plătit (desigur mare, dar s-ar putea discuta şi ne-ar sprijini poate anglo-americanii), ocupare militară rusă limitată (una din următoarele două formule: a) ocuparea a cinci oraşe mari româneşti de către unităţi sovietice reprezentând, pentru fiecare din acele oraşe, detaşamente inferioare ca număr unui regiment; b) predarea uneia din liniile noastre ferate comandamentului militar rus, care s-o poată utiliza pentru transportul trupelor sale către Bulgaria). Argetoianu consideră aceste condiţiuni ca relativ acceptabile. Aflând de aceste concluţiuni, Antonescu ar fi convocat pe rând pe Maniu, Dinu Brătianu, Tătărescu, Mihalache şi ceilalţi fruntaşi ai opoziţiei şi le-a declarat că este dispus a urma sfatul lor şi a capitula, cu condiţiunea ca

dânşii să se solidarizeze cu politica sa guvernamentală de la 1940 la 1944, adică s-o consfinţească prin aprobarea lor, s-o legitimeze, scăpându-l astfel pe dânsul de tragere la răspundere. Niciunul însă din aceşti fruntaşi n-a

— Le-ar fi adresat şi o scrisoare, arătând că, dacă Aliaţii acceptă modificările cerute de el, este gata a capitula dacă: 1) şefii opoziţiei se solidarizează cu politica acceptat. Toţi au reamintit că, nu numai că Antonescu nu i-a consultat niciodată înainte de a lua gravele sale hotărâri, ci chiar i-a batjocorit şi ameninţat când ei, prin memorii, au căutat să-l avertizeze. (Personal, mă întreb ce interes are poporul român – din punctul de vedere istoric, dar chiar practic – să se solidarizeze cu o pagină – în cel mai bun caz discutabilă – a unui trecut catastrofal, şi dacă nu este mai bine să se lase răspunderea tragediei noastre unei mâini de oameni neexperimentaţi şi îngâmfaţi, ale căror merite – dacă vor fi avut unele – li se vor stabili în viitor de cronica nepărtinitoare a acestor vremuri de apocalips), între timp, Ştirbey a fost însărcinat să obţină modificări la condiţiunile /acestea/, şi anume ca frontierele noastre cu Rusia să nu fie fixate prin armistiţiu (care este un act pur militar), ci lăsate la pace. Opoziţia – ca şi ruşii de altfel – ar fi foarte mulţumită ca Antonescu să fie acela care să semneze capitularea şi pierderea frontierelor (ar fi drept ca el, care nea aruncat în război, să fie şi acela care trage toate consecinţele). Maniu nu vrea să ia asupra sa odiul capitulării şi a pierderii frontierelor României Mari. Dar şi Antonescu e şiret: ştie că după armistiţiu va fi răsturnat, de aceea caută ca pierderea Basarabiei şi Bucovinei de Nord să aibă loc la pacea finală (când nu va mai fi el în capul guvernului). În cazul când abilitatea sa ar reuşi, Maniu nu va prelua îndată guvernarea, ci se va rezerva pentru după pace. El pretextează că, în calitate de transilvănean, nu poate fi acela care să primească schimbul Basarabiei contra Ardealului de Nord, căci i s-ar imputa că se lasă mânat de interese personale. El ar preconiza atunci un guvern provizoriu de generali (Iacobici sau Potopeanu) până după semnarea păcii.

Argetoianu consideră însă ca omul zilei de mâine pe Ralea (cu care s-a împrietenit în timpul internării), care este inteligent, poate puţin grăbit, dar care ia „allures" de bărbat politic de stânga, fiind hotărât să întemeieze un guvern socialist în România, în care să încadreze chiar comuniştii mai moderaţi. Concomitent cu modificarea condiţiunilor de armistiţiu, solicitat prin Ştirbey şi – se zice – prin d-na

Kollontai de la Stockholm, guvernul ar fi delegat oficial pe C. Vişoianu, însoţit de secretarul de legaţie Niculescu-Buzeşti, care să ia contact direct cu ruşii, probabil la Ankara. Când a plecat din ţară Argetoianu, se aştepta încheierea sa, 2) dacă-i asigură că nu va fi tras la răspundere. C. Brătianu a răspuns că-i va înlesni, pe cât posibil, refugiul în străinătate.

armistiţiului nostru cam peste zece zile. Argetoianu se miră de întârziere şi o atribuie opririi ofensivei ruseşti la nord de laşi (oprire explicabilă numai prin nevoia unei regrupări de trupe ruse, căci puţinele unităţi germane de acolo nu sunt în stare să stăvilească o înaintare sovietică).

Fie că – „envers et contre tous" 1 – Antonescu se mai amăgeşte cu speranţa unei contraofensive nemţeşti la Lemberg şi Carpaţi, fie că el vrea, spre a solicita armistiţiul, să poată invoca, în faţa ţării şi a germanilor* argumentul că ruşii au pătruns în inima ţării, s-ar putea presupune că guvernul nostru aşteaptă, spre a capitula, reluarea ofensivei, în stil mare, a sovieticilor. Argetoianu crede că gestul va fi făcut în curând şi că cele două luni care vin vor hotărî definitiv, dacă nu încă poate soarta războiului, dar în orice caz soarta României. Sau – lucru puţin probabil – contraofensiva germană pe linia Lemberg-Stanislavov va fi dezlănţuită, şi atunci, în două luni, se va vedea ce întorsătură ia, sau ofensiva rusă va fi izbutit să scoată din război România şi Balcanii.

Argetoianu este convins că germanii, care ştiu că partida este pierdută, nu mai voiesc – şi, mai ales, nu mai pot – să apere Sud-Estul. Ei s-au resemnat la pierderea petrolului românesc. De aceea, treptat, ei se retrag de la noi, unde nu ar mai avea decât vreo şase divizii. Retragerea trupelor germane seamănă a „de-route" şi aminteşte vremurile noastre de bejenie din 1916 – 1917. Nu mai sunt velocitoarele vehicule motorizate şi nu arareori se văd rupând pământul fiecare cum poate, unii chiar cu căruţa.

Cum nu le convine nemţilor, nici faţă de ai lor acasă, nici faţă de noi, nici faţă de Istorie să recunoască că au pierdut România, Balcanii, întreg Sud-Estul, pentru, că nu au fost în stare să le apere, Argetoianu n-ar fi mirat ca ei să prefere atribuirea înfrângerii lor în aceste părţi ale continentului unui „lichage" z al României. Astfel îşi explică el că ei tolerează şi – până la un punct – încurajează sondajele noastre destul de străvezii în vederea unei păci separate (dovadă: atitudinea lor faţă

de aşa-zisa „fugă" a lui Ştirbey care, „entre parantheses, s'est bien fire d'affaires de să mission" 3, faţă de eventuala plecare a lui Vişoianu etc.).

Gafencu îmi destăinuieşte că guvernul – cu care, prin Legaţia din Berna stă în contact strâns şi permanent – l-a rugat să ia contact cu cei trei

1 în pofida tuturor

2 „abandonări".

3 „în paranteză, a ieşit bine din misiunea lui".

mari aliaţi (U.S.A. U.R.S.S., Marea Britanie) spre a afla condiţiunile unui armistiţiu. El s-a pus imediat în legătura cu Norton şi Harrison pe care i-a vizitat personal la Berna – şi cu Molotov prin Beneš (via Kopecki). După informaţiuni luate de la guvernele lor, Norton şi Harrison i-au răspuns că Anglia şi America având deja un canal prin care comunică cu guvernul şi opoziţia din România (probabil Ştirbey), nu văd necesitatea de a coresponda pe două linii. Beneš a transmis însă condiţiile ruseşti (identice cu acelea împărtăşite prin Ştirbey, astfel cum mi le-a destăinuit Argetoianu), cu singura deosebire – dureroasă! – că sprijinul militar rusesc ne este permis pentru „recâştigarea Transilvaniei sau a unei *părţi* din această provincie". Atenuarea este datorită probabil insistenţelor din Londra şi Washington (unde mai dăinuiesc cercuri maghiarofile). Gafencu a transmis acest răspuns la Bucureşti prin Legaţia din Berna, dar telegrama s-a încrucişat cu una din Bucureşti, prin care M. Antonescu, cunoscând deja, prin Ştirbey, condiţiunile, îl roagă pe Gafencu să obţină ameliorarea lor. Una din ameliorările solicitate – direct ridicolă! – este de a se convinge pe sovietici ca să renunţe la despăgubiri printr-o compensaţie cu tezaurul nostru de la Moscova!

(Ceea ce, observ eu, denotă pe de o parte ignoranţa lui „Ică", care nu ştie că, în vechile noastre negocieri cu U.R.S.S., Moscova a invocat mereu argumentul că pierderea tezaurului nostru este compensată prin valoarea armamentului rusesc părăsit la noi în 1917, iar pe de altă parte naiva sa concepţiune despre intenţiile Rusiei: Sovietele vor nu o despăgubire fictivă pentru satisfacerea unei vanităţi de prestigiu, ci una efectivă care să le înlesnească uriaşa muncă de reconstrucţiune). La aceasta se adaugă rugămintea insistentă ca Gafencu să plece la Londra, fondurile fiindu-i puse la dispoziţie de Legaţie. La această din ultimă telegramă antonesciană, Gafencu a dat

un răspuns, pe care mi-l citeşte. Pentru a negocia cu ruşii modificarea condiţiunilor de armistiţiu, el pune câteva condiţiuni prealabile: 1) însărcinarea să-i fie dată de Rege şi guvern, cu consensul lui Maniu şi Dinu Brătianu. 2) Să i se definească poziţiunea lui faţă de Ştirbey, însărcinat şi el cu o misiune similară (spre a se evita fricţiuni şi – faţă de străini – aparenţa unei lipse de seriozităţi a factorilor noştri de căpetenie care ar lucra pe mai multe linii). 3) În cazul în care – cum este probabil – nu va izbuti să iasă din Elveţia (nici nu este sigur dacă englezii ar dori pe un delegat român la Londra acum, care să trateze doar cu ruşii) – să fie desemnat alt delegat român, căruia el i-ar da tot sprijinul (Dulles i-a spus: „ce te vâri, în momentul acesta, în astfel de tratative penibile, rezervă-te mai bine pentru pace"). 4) Armistiţiul să fie semnat de un general român. 5) Gafencu ia act de faptul că ivernul Antonescu este hotărât a încheia armistiţiul, indiferent de voluţia situaţiunii militare (ca să nu rişte ca, în cazul în care eventuala intraofensiva germană la Est ar avea succese, să fie dezavuat). Parte stranie, remarcă Gafencu, în textul acestei comunicări, astfel cum a fost transmisă de legaţie (i s-a dat o copie), punctul 5 a fost suprimat şi el a fost silit să insiste ca să fie repetată telegrama cu acest adaus – şi speră că s-a făcut. (Personal, nu înţeleg manevra Antonescu: însărcinând paralel cu aceeaşi misiune două personalităţi serioase ca Ştirbey şi Gafencu, retează aripile la amândoi. Ou veut-on bruler un des deux?) 1. Se pare a şi Maniu a trimis vorbă lui Gafencu să plece imediat la Londra, unde ar putea întâlni cu Ştirbey. Dar Gafencu îmi spune că trebuie lămurită situaţia, căci el n-ar accepta să fie subordonat lui Barbu Ştirbey, mai ales că nu acesta, ci dânsul, are autoritate la ruşi.

Kopecki crede că armistiţiul nostru va fi încheiat curând de tot, că debarcarea anglo-americană e iminentă, că – după cum a prevestit Beneš – dacă reuşeşte, va aduce în interval de trei luni prăbuşirea Germaniei, îmi spune că trebuie să ieşim imediat din luptă spre a nu ne irosi toate forţele şi a putea arunca diviziile noastre intacte din jurul curestiului contra ungurilor.

1944» Ieri şi alaltăieri mari bombardamente la Bucureşti, Ploieşti, Câmpina, Piteşti, Craiova, Turnu Severin. Manşetele ziarelor de aici poartă titlurile: „Bucarest en flammes" 2 şi „Destruction de Bucarest" 3. Ce tragedie!

mai 1944> Şi ieri au mai fost bombardaţi Bucureştii. De 10 mai! La Radio Moscova se declară ca „vinovaţi" ai războiului pe ce doi

Antonești, de la (care s-ar fi găsit ordine pentru „jefuirea" Odessei și Transnistriei!

mai 1944 – Venit pentru câteva ceasuri la Lausanne, Gafencu îmi spune că i n-a primit încă din București un răspuns la raportul său (relatat aci la (data de 5 mai 1944). Dar, prin Kopecki și Beneš, a și cerut lui Molotov unele modificări la condițiunile puse pentru un eventual armistițiu cu

1 Sau se dorește compromiterea unuia dintre cei doi?

2 „Bucureștiul în flăcări".

3 „Distrugerea Bucureștiului".

România: l) armatele ruse să lase o porțiune a României neocupată (de pildă, Oltenia), în care să se retragă regele și guvernul spre a-și exercita liber suveranitatea, restul țării urmând a fi supus condițiunilor capitulării; 2) să nu se ceară nici demobilizarea generală a armatei române (care ar împiedica-o să participe la o acțiune contra Ungariei, dorită de guvernul din Moscova), nici trecerea ei imediată de partea Aliaților spre a lupta contra nemților (căci nu există precedent în istorie despre o asemenea trădare *impusă* de învingător), rămânând bineînțeles că dacă germanii n-ar respecta zona rămasă liberă a României și ar căuta s-o ocupe, trupele noastre, prin forța lucrurilor, ar fi aduse a se împotrivi și a intra în conflict cu dânșii; 3) fixarea definitivă a frontierelor să fie lăsată Conferinței de Pace, prevăzându-se doar, cu prilejul armistițiului, că România nu va putea avea, la pace, înspre Est (Basarabia) și Nord (Bucovina) hotare mai defavorabile ca acelea din 1941 (ceea ce echivalează cu o renunțare a României la ținuturile revendicate de ruși) și că se ia acf că Rusia recunoaște drepturile României asupra Transilvaniei. Gafencu este dureros surprins că nu i se dă din cercurile opoziției de la noi niciun semn de viață și că nu este ținut la curent cu misiunea Știrbey (pe care o socotește eșuată din lipsa de curaj politic a acestuia, care nu vrea probabil să ia asupra sa riscurile unei abandonări a Basarabiei și Bucovinei de Nord – ceea ce mi se pare natural). Cât despre guvern, care declară că poate să depună armele, el împinge pe Gafencu să ceară un avion englezilor spre a pleca la Londra și a trata acolo cu toți trei marii aliați, dar apoi va ezita desigur să facă gestul decisiv, discreditându-l pe el (Gafencu) în ochii anglo-americanilor și rușilor. Totuși, dacă ar avea acel avion sau orice altă putință de a ajunge la Londra, Gafencu îmi spune că ar pleca imediat, deși atât englezii cât și

americanii (Dulles, în special) îi recomandă să se ţină la o parte de negocierile pentru armistiţiu („a dirty job") 1 şi să se rezerve pentru pace. El e convins că ar obţine chiar ca ruşii să nu ocupe nimic la noi şi să se mulţumească cu dreptul de liberă trecere a trupelor lor prin teritoriul românesc.

*5 iunie 1944** Aliaţii au ocupat azi Roma. Din balconul palatului Venezia, de unde acum 4 ani Mussolini a proclamat războiul pe care Italia l-a pierdut, generalul Clark, din armata americană, vesteşte azi eliberarea cetăţii eterne.

„O treabă murdară".

unie *1944* – începutul invaziunii Naţiunilor Unite în Europa. Trupele aliate, sub comanda generalului american Eisenhower au debarcat azi dimineaţa la ora 6 pe coasta de nord a Franţei, în Normandia.

Gafencu, care vine să mă întâlnească la Lausanne, mă asigură (pe baza căror informaţii?) că discuţiunile duse de ai noştri cu Naţiunile Unite prin Ştirbey se dezvoltă favorabil. Singura dificultate mai este că ruşii vor să renunţăm imediat şi definitiv la Basarabia, pe când noi cerem ca chestiunea frontierelor să fie rezolvată la pace, pentru Basarabia ca şi pentru Transilvania. El prevede pentru curând ieşirea noastră din război.

N-ar fi oare posibil că însăşi anglo-americanii să ne împingă spre rezistenţă, neconvenindu-le poate să capitulăm acum, deschizând astfel porţile Balcanilor ruşilor, înainte ca trupe anglo-americane să fi debarcat în Balcani? (întrebarea *mea*).

Iunie *1944*. Capul de pod aliat în Normandia pare definitiv şi solid stabilit. Nemţii dau înapoi, încet, dar sigur. Rezistenţa franceză se încheagă, în Italia, Kesselring se retrage repede. Bombardarea Ploieştiului continuă.

Georgică Assan, sosit din ţară, vine să mă vadă la Lausanne. Îmi spune că negocierile duse de Ştirbey la Cairo au drept scop să obţină ca ieşirea noastră din război să aibă loc în cadrul unui armistiţiu pur militar, iar nu a unui tratat de pace. Ca atare, chestiunea frontierelor (Basarabia) şi a despăgubirii de război să nu fie atinsă. Dacă ruşii admit, vom capitula.

După cum raţionam şi eu, Assan crede că anglo-americanii nu sunt grăbiţi să ne vadă capitulând înainte ca ei să fi debarcat în Balcani. Antonescu ar vrea să capituleze când ruşii vor fi la Galaţi. Opoziţia

crede însă că atunci va fi prea târziu şi doreşte o capitulare cât mai neîntârziată, pe care am putea-o exploata politiceşte. Generalii români sunt de părere că nemţii nu sunt în stare să ne trimită destule întăriri spre a putea asigura rezistenţa pe linia Iaşi-Chişinău. Generalul Dragalina, cunoscut ca germanofil, i-a mărturisit că retragerea trupelor germane din Bucovina şi de la Uman a luat proporţiile unei debandade. De o rezistenţă pe linia Galaţi-Nămoloasa-Focşani nici n-ar putea fi vorba. Antonescu a avut întrevederi cu Maniu şi Dinu Brătianu. Cu primul a început prin a fi dezagreabil, făcând procesul vechilor partide. Apoi, întrerupt de Maniu, s-a arătat rezonabil. Assan îmi spune că aş avea „presă foarte bună" printre prieteni şi la Minister. Maniu, Dinu Brătianu, colegii de la Externe – ca Davidescu –, toţi ar fi de acord că este foarte bine să rămân în Elveţia, spre a putea fi utilizat, îndată după armistiţiu şi după reluarea contactului cu Aliaţii, încredinţându-mi-se vreo misiune importantă.

25 iunie 1944 – Frânasovici îmi spune că a aflat sigur, prin consilierul economic Manoliu, sosit din ţară, că Ştirbey şi Vişoianu au ajuns primul la Londra, al doilea la Cairo, iar Mihai Popovici la Constantinopol.

Germanii i-au lăsat să plece: l) pentru ca românii să se convingă singuri – ca finlandezii, în lunile trecute – de inacceptabilitatea condiţiunilor de armistiţiu sovietice; 2) pentru că, atrăgând atenţiunea asupra primejdiei ruseşti, emisarii români pledează *ipso facto* cauza germană. Se decisese ca Vişoianu să plece la Moscova. Nu se cunosc motivele pentru care, s-ar părea că el ar prefera să ia contact cu ruşii la Londra. Poate că, de acolo, s-ar îndrepta apoi spre Moscova.

Tătărescu ar fi izbutit să formeze o coaliţie – *până la pace* – cu partidul muncitorilor întemeiat de Ralea, cu socialiştii lui Groza, şi chiar cu comuniştii lui Constantinescu-Iaşi. Acest „bloc de rezistenţă" contra germanilor îşi va baza activitatea politică pe următoarele principii: l) menţinerea dinastiei şi a actualei ordini sociale; 2) lupta alături de democraţiile occidentale contra Germaniei. Maniu, invitat a participa, ar fi refuzat din cauza prezenţei lui Tătărescu.

Maniu ar fi trimis vorbă prinţului Nicolae că doreşte să-l vadă, după război, reluându-şi locul (probabil spre a avea un factor în plus contra unei eventuale încercări de restaurare a lui Carol), iar lui Gafencu de a lua contactul cu Ştirbey la Londra (ceea ce Gafencu ar fi şi căutat să facă printr-un mesaj ce l-a trimis).

Germanii ar fi trimis întăriri la noi, ceea ce ar fi întărit curajul Antoneştilor. Fie din prudenţă, fie din alt motiv, „Icăˮ ar face din nou declaraţii de rezistenţă, adăugând că „dacă ne lasă o lună în pace ruşii, nu mai pot să frângă frontulˮ. Dacă totuşi l-ar frânge şi ar pătrunde până la Galaţi, „Icăˮ declară că guvernul va capitula.

2 iulie 1944 Aflându-mă pentru weekend cu Senta la Gstaad, ca să asistăm la serbarea de fine de an de la Chalet Marie-José (unde Ilinca joacă în trei comedii), mă întâlnesc cu acelaşi Manoliu, care-mi repetă şi mie cele de mai sus. Adaugă că aurul pe care guvernul făcuse greşeala de a-l aduce din Elveţia în ţară acum vreo doi ani, va relua curând, din motive de siguranţă, calea Elveţiei. Ar fi vorba de vreo 200 milioane. Pun această ştire în legătură cu aceea publicată de ziare, după care germanii ar transporta mari depozite de aur, cu avionul, în Portugalia. Maniu a specificat lui Manoliu că Ştirbey şi Vişoianu sunt trimişii săi şi n-au instrucţiuni de primit de la guvern. Christu şi Filotti ar fi cerut să se pună capăt misiunilor lor în Sofia şi Budapesta. Pentru primul chestiunea ar fi deja rezolvată, el fiind înlocuit prin Barcianu [66].

Bucureştii au mai fost bombardaţi grav de multe ori. Minsk a căzut.

Mihail Mellas, reprezentantul grec la Societatea Naţiunilor, îmi spune că, într-un cerc aliat, Schwarzenberg aţinut o conferinţă despre necesitatea unei federalizări a statelor dunărene în jurul Austriei, în numele Cehoslovaciei, Kopecki a arătat că dacă o atare federalizare nu s-ar putea realiza îndată (opoziţia Rusiei), ar trebui totuşi o intimă colaborare a acestor state, inclusiv România, despre care a spus mult bine. Un rus să ridicat contra tezei lui Gafencu a „României – păzitoare a Gurilor Dunăriiˮ.

f *iulie 1944*. Serbare de fine de an la Rosey. Iorgu a ieşit al doilea din clasă.

IO *iulie 1944*. Se spune că octogenarul Stroici, proprietar de moşie în Dorohoi, n-a vrut să fugă la venirea ruşilor. Aceştia au organizat un „sovietˮ local de ţărani, care l-ar fi judecat şi împuşcat pe bietul moşneag, îndeobşte cunoscut, se pare, pentru blândeţea sa faţă de săteni!

j *14 – 15 iulie 1944*. Sărbătorim – toţi întruniţi laolaltă – aniversarea iubiţilor noştri fii Iorgu (16 ani) şi Mihai-Andrei (l an). Să dea Dumnezeu ca viaţa lor să se desfăşoare în vremuri mai senine ca

acestea. Pella îmi telefonează că am fost numit în Comitetul de coordonare al Ministerului Afacerilor Străine, urmând a coordona legaţiile din Berlin, Stockholm, Helsingfors, Praga. Îi scriu că rog să se renunţe la numire, neputând părăsi Elveţia.

Ji *16 iulie 1944*. Plecăm la munte de vacanţele copiilor. Mai întâi Finhaut, unde ne-am petrecut vacanţele, acum 37 de ani! Robert, Marthe, Madeleine şi cu mine. Lac de Barberine, Col des Balmes, Glacier du Trient 17 *iulie 1944*. Col de la Forelaz, Martigny.

18 – 19 iulie 1944. Col du Grand Saint Bernard.

20 iulie 1944. Sion.

J *21 iulie 1944*. Zermatt. Pella îmi telefonează că sunt convocat de urgenţă la Bucureşti pentru a participa la lucrările Consiliului „de coordonare" al Ministerului Afacerilor Străine. Dacă nu accept, urmează să-mi clarific poziţiunea, fiind considerat de 6 luni „în concediu". Răspund că dacă misiunea de delegat la Comitetul Internaţional al Crucii Roşii din Geneva nu poate fi considerată ca o misiune suficientă pentru a justifica

250

absenţa mea din ţară, prefer să fiu pus în disponibilitate. Pella stăruie să mă mai gândesc şi să aranjeze el chestiunea, propunându-mi peste vreo două zile o soluţie.

22 *iulie 1944*. Riffelalţi. Gornergrat. Atentat neizbutit contra lui Hitler şi sângeroase represalii. S-a pus, pare-se, ceva în mişcare în Germania.

Opoziţia armatei contra partidului se încleştează.

24 iulie 1944. Crans.

25 *iulie 1944* – Pella îmi telefonează textul telegramei ce vrea să adreseze lui

Mihai Antonescu despre mine. El propune ca eu să rămân delegat la Crucea Roşie sau să fiu numit în „Comitetul de coordonare", însă cu un concediu de 6 luni. Dacă niciuna din aceste formule nu se acceptă, el transmite cererea mea de punere în disponibilitate, îi răspund că textul mă satisface, cu condiţia să suprime soluţia „Comitetului de coordonare" şi a „concediului de 6 luni". Îi adresez şi o scrisoare prin care arăt că, neputând să mă deplasez acum din Elveţia, cer să mi se recunoască misiunea la Crucea Roşie ca serviciu al Ministerului, sau să fiu pus în disponibilitate. Alea jacta est! 1

2 *august 1944*> Turcia a rupt relaţiunile diplomatice cu

Germania. Se apropie zorii ieşirii noastre din război!

3 august 1944 în Finlanda, preşedintele Republicii, Ryti, este silit să demisioneze şi înlocuit cu Mannerheim, care a şi dispus reluarea negocierilor de pace cu Moscova. În discursul său de ieri la Camera Comunelor, Churctull a rostit următoarele cuvinte cu privire la România: „România ar trebui să se înţeleagă cât mai grabnic cu Rusia, care va putea în curând să dispună de ea cum va voi. Condiţiunile ce-i oferă U.R.S.S. sunt foarte moderate şi desigur că poporul român le-ar accepta cu recunoştinţă dacă diriguitorii săi nu ar avea în ceafă pistolul prusac".

4 august 1944. Întâlnesc, cu totul întâmplător, pe fostul meu coleg italian din Berlin, Dino Alfieri, care trăieşte ca refugiat în Montana, sub numele de Bonomi, îmi povesteşte dramatica sa existenţă de când ne-am despărţit în iulie 1943: chemat să asiste la Marele Consiliu fascist din 24 iulie 1943, a plecat cu avionul la Roma. Consiliul nu a fost aşa dramatic cum s-a spus în ziare, ci demn şi liniştit. Asistau 22 de membri plus 4 participanţi speciali. Grandi, şi mai ales Bottai, au criticat sever, dar măsurat, politica regimului, arătând pierderea încrederii poporului.

Zarurile sunt aruncate!

J Alfieri spune că, într-o convorbire între patru ochi cu Mussolini, i-a spus l de asemenea că poporul nu mai are încredere în oamenii regimului. Toţi l au rugat pe „Duce" să renunţe la comandamentul armatei, restituind! regelui toate prerogativele sale militare. Mussolini se opunea sub motivul, că o asemenea măsură i-ar atinge prestigiul. Şedinţa a ţinut de la ora 5 p.m. la 11 seara, apoi de la miezul nopţii până la ora 2 dimineaţa. Spre sfârşit, şi pe neaşteptate, Mussolini a cerut să se voteze ordinele de zi /moţiunile/ ale lui Grandi şi Farinacci, de altfel destul de asemănătoare ca fond, singura deosebire fiind că Farinacci intercalase un salut către l Germania şi partidul fascist. Mussolini a supus mai întâi ordinea de zi a jlui Grandi, care a obţinut 19 voturi din 26. Mussolini a ridicat atunci şedinţa, comunicând că va face a doua zi regelui propunerea de a prelua comandamentul suprem al armatei. Nimeni nu avea însă senzaţiunea că era ajunul răsturnării fascismului în Italia. A doua zi dimineaţă, Musso-Itni s-a dus, ca de obicei, la Palazzo Venezia, unde a primit, între altele, i: noul ambasador al Japoniei, „comme si de rien ne tait" 1. A trimis irba lui Alfieri să insiste pe lângă Göring (care se anunţase la

Roma pentru a 60-a aniversare a „Ducelui") să-şi grăbească sosirea pentru a putea examina cu dânsul chestiuni militare urgente. Apoi, la 3 A p.m., a fost primit de rege, în audienţa istorică. I-a propus să preia comandamentul efectiv al armatei. Victor Emmanuel i-a răspuns că măsura casta nu este suficientă pentru a satisface nemulţumirea ce clocoteştei Italia şi că este necesar să se retragă de la putere. L-a informat că a şi urnit pe mareşalul Badoglio prim-ministru. La ieşire – observă Alfieri s-a produs gestul puţin elegant şi regal că suveranul a pus să fie arestat transportat într-o ambulanţă pe acela ce i-a fost 22 ani prim-sfetnic.

Iar, trebuie ţinut în seamă că, dacă n-o făcea, Mussolini se întorcea la alazzo Venezia, punea el să aresteze pe rege şi urma un război civil în alta. Alfieri era foarte jenat despre cele ce ar fi avut de spus şi de xplicat lui Hitler – care era „proprio arrabiato" 2 – asupra acestui veniment extraordinar. De aceea a pus să fie întrebat Badoglio dacă mai ia cazul să se întoarcă la Berlin. I s-a spus să aştepte şi, după multă chibzuială, s-a hotărât să fie rechemat şi înlocuit cu generalul Pariani (al cărui agrement a fost dat din Berlin aşa de târziu încât nu a mai avut

„Ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat".

2 „de-a dreptul furios".

ocaziunea de a-şi lua postul în primire). Alfieri nu s-a mai dus în Germania spre a-şi lua rămas bun, trimiţând doar lui Hitler, Göring, Goebbels etc. telegrame (la care n-a primit răspuns). Atunci Alfieri s-a retras la vila lui de la Premeno (între Stresa şi Pallanza), unde a rămas liniştit trei luni. Aflând apoi de instituirea unor tribunale politice speciale pentru judecarea acelora care au votat la Marele Consiliu fascist contra vederilor lui Mussolini – cauzându-i căderea – a fugit noaptea în Elveţia (fugă aventuroasă cu ghizi speciali, ascundere în gropi când treceau santinele SS sau neofasciste, trecere pe brânci sub sârmă ghimpată purtând clopoţei etc!). Aci a fost înştiinţat că este condamnat la moarte în contumacie şi i s-a spus de moartea amicului intim Ciano.

15 august 1944» A început a treia invazie aliată pe continent şi a doua în Franţa: trupe franceze, engleze şi americane au debarcat pe coasta de sud a Franţei. Grosul debarcărilor a avut loc pe Riviera, mai ales la Cannes.

Pella îmi telefonează că nu s-a acceptat cererea mea de punere

în disponibilitate şi că am fost trecut în noua încadrare a Ministerului fără indicaţiune de post.

17 august 1944 Gafencu îmi telefonează că BBC de la Londra anunţă, pe baza unei informaţiuni din Ankara, că Maniu ar avea gata constituit un guvern de pace care, în străinătate, ar avea sprijinul lui Gafencu şi al „fostului ministru al Berlinului, care şi-a dat demisia spre a se desolidariza de regimul Antonescu". Gafencu îmi spune că este asaltat cu întrebări de cunoscuţi. Unii au auzit că el şi cu mine vom fi reprezentanţii guvernului Maniu în străinătate, altora li s-a părut că BBC anunţă că el, Gafencu, va forma un guvern de pace, din care aş face parte şi eu (veste ce se pare că a „neliniştit" mult pe bietul Pella, care a căutat să-i verifice exactitatea pe lângă Gafencu – după cum îmi spune acesta râzând!).

Aliaţii sunt la 23 km de Paris, care se crede că va fi eliberat zilele acestea.

Zile mari! Vorba mea de la 1939: justiţia imanentă învinge!

22 august 1944 – Iaşul a căzut în mâna ruşilor, care au ocupat şi Tg. Frumos.

Ungheni şi năvălesc la sud de Cetatea Albă.

23 august 1944 Parisul a fost liberat azi de forţele franceze din interior.

Trupele aliate au ocupat Marseille. Regele Mihai a dat o proclamaţie anunţând că România a acceptat propunerile de pace ale Rusiei, că un nou guvern român a fost format sub conducerea lui Maniu şi Dinu Brătianu (se pare sub preşedinţia nominală a generalului Sănătescu) şi că România păşeşte acum la război contra Germaniei şi alături de vechii ei aliaţi din 1916 – 1918.

august 1944 – Veştile din ţară se precizează: s-a constituit un guvern de uniune naţională a partidelor Liberal, Naţional-Tărănesc, Socialist şi Comunist. Generalul Sănătescu, şeful Casei militare a Regelui, este prim-ministru, având ca miniştri de stat pe Maniu şi Dinu Brătianu, Titel Petrescu (socialist) şi Pătrăşcanu (comunist), în proclamaţia sa, Regele anunţă că România a acceptat condiţiile Rusiei, că starea de război a încetat cu toţi Aliaţii, că Aliaţii recunosc independenţa României şi nedreptatea arbitrajului din Viena şi că, cu ajutorul armatei aliate, România va recuceri Transilvania. La telefon, americanul Dulles şi cehoslovacul Kopecki mă felicită foarte cordial şi călduros pentru pasul făcut de tara mea, care o reaşază alături de

Aliaţi.

august 1944 – Comandamentul militar român a pus în vedere comandamentului militar german din România că, dat fiind hotărârea noastră de

! a p ine capăt războiului cu Naţiunile Unite, urmează să evacueze cât mai

— Gra mic ţara, garantându-i că o va putea face fără riscuri. Comandamen

1 tul militar german a acceptat, dar, violându-şi angajamentul, a masat trupe la Băneasa spre a dezarma unităţile româneşti din Bucureşti, a bombardat din aer Capitala şi a mitraliat populaţiunea civilă, în consecinţă, guvernul român a pus în vedere Legaţiunea Germaniei că, prin aceste acte de violenţă, Reichul s-a pus în stare de război cu România. România se află de acum în rândul Aliaţilor – cum trebuia să fie de la început.

Am telegrafiat Regelui – prin Alexandru Cretzianu de la Ankara: „Au moment oii votre Majeşte prend courageusement en mains les destinees du Pays pour sauver l'avenir de la Patrie, je la prie d'agreer l'expression de mon fidele et înalte rable devouement" 1. Trăiască România şi Transil

< vania reîntregită.

augusf *1944*> Gallin, fostul meu consul general de la Berlin şi care este ultimul român sosit din Germania în Elveţia (unde l-au surprins evenimentele), vine să mă vadă la Crans. El îmi spune că atentatul contra lui Hitler a produs o vie satisfacţiune în Reich, căci s-a constatat în sfârşit o reacţiune contra tiraniei „nebunului". Spânzurarea generalilor

1 „în momentul în care Maiestatea Voastră ia cu curaj în mâini destinele ţării pentru a salva viitorul Patriei, o rog să primească expresia sincerului şi veşnicului meu devotament".

a indignat opinia publică. Numai unii SS fanatici mai cred într-o posibilitate de victorie şi aceasta numai graţie unor arme secrete îngrozitoare, între altele bazate pe gaze. Comandamentul militar german ar fi însă potrivnic unor astfel de metode asasine. Generalul Gheorghe declara până acum în urmă tuturor că germanii nu pierd războiul şi că „ultima carte nu s-a jucat". O revoluţie internă pare exclusă din cauza Gestapoului, dar va avea loc o dezagregare a armatei care, nemaivoind să lupte, va capitula treptat pe diferitele fronturi,

cum se vede în Franţa, România, Rusia şi Italia.

Trupele ruse au trecut Carpaţii de Est în Transilvania ocupată de unguri.

31 august 1944 – Trupele ruse au intrat în Ploieşti şi Bucureşti, nu ca duşmani, ci ca „cobeligeranţi".

*4 septembrie 1944** Se anunţă că guvernul a autorizat delegaţiunea românească (compusă, se pare, din Ştirbey, Vişoianu, Pătrăşcanu – comunist), Ionel Pop – naţional-ţărănist, coloneii Dămăceanu şi Focşăneanu) să semneze, la Moscova, armistiţiul cu U.R.S.S., Marea Britanie şi U.S.A.

Prietenul meu de pe vremuri Hackzell, acum prim-ministru al Finlandei, a comunicat guvernului U.R.S.S. că mareşalul Mannerheim, în calitatea sa de preşedinte al Republicii, acceptă condiţiile puse de Rusia pentru încheierea unui armistiţiu: a pus în vedere trupelor germane să părăsească Finlanda înainte de 15 septembrie şi a rupt relaţiile cu Reichul. De azi dimineaţă au încetat ostilităţile între Finlanda şi Rusia.

5 septembrie 1944 – Regele Mihai a restabilit constituţiunea democratică din

1923, la a cărei zămislire am fost martor, ca director politic al Preşedinţiei Consiliului sub Ion I.C. Brătianu. Acea constituţiune, atât de combătută atunci de Maniu, este repusă acum în vigoare de acelaşi Maniu!

Faimosul Killinger, neputându-se împăca cu gândul că nu mai e „viceregele" lui Hitler în Bucureşti, şi-a pus capăt zilelor.

Bruxelles a fost eliberat. Trupele aliate au trecut frontiera în Germania şi Olanda.

7 septembrie 1944 – România declară război Ungariei, spre a lua înapoi Transilvania de Nord, răpită cu ajutorul lui Hitler şi Mussolini. Rusia a declarat război Bulgariei (poate şi pentru a participa la tratativele ei de armistiţiu cu Aliaţii). Guvernul din Sofia a cerut îndată la Moscova un armistiţiu.

13 septembrie 1944 – Armistiţiul cu aliaţii a fost semnat ieri la Moscova.

România intră în război contra Germaniei şi Ungariei cu cel puţin 12 divizii de infanterie. Cedează Basarabia şi Bucovina de Nord, dar i se garantează, în schimb, stăpânirea asupra Transilvaniei (întregi sau în cea mai mare parte!), arbitrajul de la Viena fiind socotit

inexistent. Despăgubirea de război se ridică la 300 milioane dolari plătibilă în 6 ani, în mărfuri (petrol, grâne, maşini etc.). Se vor plăti, în plus, despăgubiri pentru pagubele cauzate supuşilor aliaţi la noi. Întreţinerea trupelor ruse la noi e în sarcina noastră. Vom avansa toate sumele în lei ce ni se vor cere. Control „aliato-sovietic" asupra poştelor (inclusiv comunicaţiunile guvernului cu legaţiile sale din străinătate şi cu legaţiile străine din Bucureşti), telegrafului, radio, presei, publicaţiilor de orice fel, teatrelor, filmelor etc. Internarea germanilor şi ungurilor (afară de evrei).

j Arestarea şi darea în judecată a criminalilor de război. Şeful comunist Pătrăşcanu, ministrul de Justiţie, a declarat că Antonescu e „în mâini sigure" şi nu va scăpa de judecată.

eptembrie 1944 – Intrând în Transilvania de Nord ocupată de unguri.

trupele noastre au ocupat Odorheiul şi Sf. Gheorghe, tăind aproape în întregime ţinutul secuimii. Aflu că generalul I. Gheorghe, ministrul nostru la Berlin, ca şi colaboratorii săi Tulescu, Amzăr, căpitanul Finţescu şi părintele Vasiloski au declarat că nu vor să se întoarcă în România, ci doresc să rămână mai departe în Germania.

1944. Excelent articol al lui René Payot în „Journal de Genève" («La premiere note») 1 despre România. Se miră că, după ce art.

1 1 al armistiţiului prevede o despăgubire de război de 300 milioane dolari, art. 12 vorbeşte de alte despăgubiri pentru pagube de război, iar art. 13 de sume nespecificate pe care guvernul român va avea să le pună la dispoziţia comandamentului rus. Despre România spune că – dat fiind că i se interzice să comunice cifrat cu legaţiile sale –, ea va rămâne „tăcută" cât timp ţine armistiţiul, intrând într-o „perioade de silence et de rezerve" 2.

embrie 1944 – Ruşii anunţă la radio că au arestat în România pe mareşalul Antonescu, Mihai Antonescu, fostul subsecretar la Interne IVasiliu, Clodius, generalii germani Hansen (şeful misiunii militare în România), Gerstenberg (căruia i se datorează bombardarea Bucureştiului) fete. Se vorbeşte şi de generalul Pantazi, fost ministru de Război, şi de îI „Prima notă".

'2 „perioadă de tăcere şi de rezervă".

colonelul Elefterescu (fost adjutant al lui Antonescu şi apoi prefect de poliţie). Tito a adresat o telegramă bulgarilor, felicitându-i de a fi intrat în război contra Germaniei şi făcând urări pentru o

definitivă fraternitate bulgaro-iugoslavă. Foarte semnificativ! N-am auzit să ne fi adresat şi nouă Tito un asemenea mesaj.

S-a semnat azi la Moscova armistiţiul ruso-finlandez, mult mai dur ca al nostru. Finlanda trebuie să cedeze, în afara ţinutului luat de ruşi în 1940, Petsamo şi regiunea Porkkala (la 16 km de Helsingfors, pe Golful Finlandei), să demobilizeze şi să plătească aceeaşi despăgubire de război ca noi.

21 septembrie 1944 Primesc o telegramă de mulţumire a Regelui pentru depeşa ce i-am adresat când a răsturnat nefastul regim Antonescu.

Se pare că vreo 300 „colaboraţionişti" români au fost deportaţi în Caucaz.

29 septembrie 1944> Aniversarea Sentei. Trupele noastre şi cele ruse au ocupat Târgu Mureş şi se apropie de Oradea. Se vorbeşte de formarea unui guvern Ştirbey cu participarea celor patru partide democratice.

„Pravda" pare a confirma zvonul. Miniştrii la Vichy (Hiott), Berna (Pella), Stockholm (Nanu), Madrid (Dumitrescu) şi Lisabona (Cădere) au fost rechemaţi, în discursul său în Camera Comunelor, Churchill accentuează că „termenii armistiţiilor încheiate de Naţiunile Unite cu România şi Finlanda oglindesc fireşte voinţa Uniunii Sovietice". El face o violentă diatribă contra Bulgariei.

Primesc o călduroasă telegramă de la Niculescu-Buzeşti, ministrul de Externe. La Legaţia din Berna s-a şi lansat ştirea că aş fi destinat pentru Roma.

4 octombrie 1944 – Sunt la Geneva pentru câteva zile. Gafencu îmi spune că fricţiunile dintre Aliaţi (pentru Polonia şi Bulgaria – unde ruşii ar împinge pe bulgari să nu se retragă din Tracia) vor duce, după părerea sa, la o lămurire a situaţiunii, în sensul că se va statornici hotarul despărţitor al influenţelor engleză şi rusă în Europa, stabilindu-se astfel un echilibru al forţelor, chezăşie de pace.

Se afirmă că, cu câteva zile înainte de redresarea noastră politică, Grigorcea şi-ar fi dat demisia de la Vatican. Assan este informat că generalul Gheorghe şi cei patru foşti colaboratori berlinezi ai săi ar fi trecut de partea „comitetului naţional român din Germania" (de sub conducerea lui Horia Sima). Veste stranie, dată fiind ura generalului contra legionarilor! Gafencu este foarte întristat de intrigile ce s-au făcut în jurul său la Bucureşti. Se consideră oarecum

ostracizat – tocmai el care a făcut atâta pentru a determina apropierea României de Aliaţi –, ceea ce rezultă şi din rezerva marcată faţă de dânsul, a „caracterelor de bronz" ale iloniei noastre de aci. Ştie că Regele şi ministrul Afacerilor Străine au tspuns la telegramele mele, pe când el n-a primit niciun răspuns nici la Rege, nici de la Maniu. S-ar părea că bietul Pella, veşnic obsedat

1 modesta mea persoană, este terorizat la gândul că i-aş putea fi succesor

Berna! De ce? Small people have small worries1.

Imbrie 1944 – Găsesc pe Argetoianu foarte pesimist asupra viitorului irii, pe care o vede alunecând spre comunism integral şi pieire. Recunoaşte însă că şeful comunist român Pătrăşcanu, fiul scriitorului, e un om otolit şi cumpătat. A fost în contact cu dânsul prin Ralea, care a stat

casă la Argetoianu timp de patru luni, atunci când îşi aveau „domiciliu forţat", sub legionari. Atunci când s-a căutat a se stabili o legătură între Rege şi comunişti, Argetoianu a primit la el pe Pătrăşcanu, adus de

Ralea. Acesta i-a arătat instrucţiile primite de la Moscova, în care i se recomanda să nu încerce constituirea unui guvern pur comunist, partidul nefiind încă destul de puternic, ci să colaboreze cu partidele democratice pentru a alcătui cu dânsele un regim de stânga, înainte de a sta de vorbă cu comuniştii, Regele a cerut lui Argetoianu să-i obţină răspunsul la patru întrebări principiale şi prealabile, anume care este atitudinea

U.R.S.S. faţă de: 1) monarhia în România; 2) persoana regelui Mihai;

3) recucerirea Transilvaniei; 4) reconstrucţiunea economică a României.

Argetoianu a transmis aceste patru puncte lui Pătrăşcanu. Au trecut vreo şase săptămâni de aşteptare (trecerea liniei frontului din Basarabia fiind firește anevoioasă şi primejdioasă), în sfârşit, Ralea a adus lui Argetoianu răspunsul Moscovei primit de Pătrăşcanu. La primele trei întrebări.

1 a spunsul era categoric afirmativ, adică favorabil. La a patra, era ceva mai

— Ag: „această chestiune va fi rezolvată la pace, în cadrul planului de econstrucţie economică pentru Sud-Est". Argetoianu a

adus acest a spus la cunoştinţa Regelui prin generalul Sănătescu. Atunci s-a decis i aibă loc întrevederea cu şefii comunişti, la Sinaia. Argetoianu i-a dmil la dejun, în vila sa, apoi au plecat cu toţii la casa unei terţe

rsoane, unde a avut loc conversaţia dintre Rege şi şefii comunişti.

ceasta a fost începutul acţiunii pentru trecerea României de partea

„Oamenii meschini au griji mărunte".

Aliaţilor. Momentul stabilit de comun acord a fost acela al unei mari ofensive ruse în Moldova, când nemţii ar fi puşi pe fugă. Şi aşa a şi fost.

Într-un haos şi o dezordine de neînchipuit, nemţii fugeau de rupeau pământul şi nu s-au putut împotrivi acţiunii Regelui. Argetoianu se teme însă că acum vom aluneca în prăpastie, mai ales dacă anglo-americanii ne abandonează influenţei exclusive a Rusiei.

Stelian Popescu, şi el refugiat aci, se arată mai optimist; poate şi pentru că „Universul" este singurul ziar care are dreptul să apară în Bucureşti.

Are mari nădejdi în comisiunile de armistiţiu ale englezilor şi americanilor ce sosesc zilele acestea la noi. Regretă tonul declaraţiilor Regelui şi ale lui Maniu, căci nu exclude până la urmă o pace de compromis.

Crede în constituirea unui guvern Ştirbey sprijinit de cele patru partide democratice căci, până la eliberarea integrală a Transilvaniei şi a posibilităţii unei consultări a corpului electoral, nu este probabil ca Iuliu Maniu sau Dinu Brătianu să primească a prezida un minister.

Frangulis îmi spune că, la Québec, Roosevelt şi Churchill au hotărât ca, după prăbuşirea Germaniei, să facă toate eforturile pentru zdrobirea Japoniei, nu atâta pentru că America s-ar teme de forţa niponă, cât pentru a tăia lui Stalin orice putinţă de a şantaja cu „cartea japoneză".

Ar fi dovezi precise că Japonia ar fi furnizată cu petrol de către U.R.S.S., căci Moscova nu doreşte suprimarea factorului japonez, altminteri graţie Chinei (care e pe cale de a deveni un „dominion" al Statelor Unite), Washington ar putea transforma Pacificul într-un ocean american. Odată Japonia la pământ, America şi Anglia vor putea căuta să încadreze Rusia într-un sistem de cooperare şi securitate

internaţională. Dacă ea refuză, va putea fi constrânsă cu forţa să-şi limiteze expansiunea, nemaiavând niciun aliat posibil.

Se anunţă înlocuirea lui Davidescu prin Filotti la secretariatul general de la Externe. Toţi compatrioţii din Geneva îmi prorocesc că mi se va încredinţa în curând o misiune diplomatică şi fiecare îmi destină alt loc!

7 *octombrie 1944* – Dejunez la Amphitryon cu Bielle Styrcea, care-mi arată un număr recent din „Washington Post", relatând lovitura de stat de la noi. O conversaţiune auzită întâmplător de Stârcea la medicul său i-a revelat necesitatea de a grăbi acţiunea (fixată în prealabil la 26 august), deoarece mareşalul Antonescu intenţiona să plece la 24 august în Moldova. S-a ales ziua de 23, când Antonescu a fost chemat la Palat. Regele l-a primit – s-ar părea în prezenţa generalului Sănătescu, Ionel Stârscea, uzeşti şi tânărul camarad de şcoală al Regelui – Ioaniţiu – rămânând pândă după uşă cu revolverul în mână, spre a putea interveni în caz pe pericol. Regele i-a pus în vedere lui Antonescu că trebuie să încheie dată un armistiţiu cu Rusia. Antonescu a răspuns că trebuie să obţină aai întâi o garanţie anglo-americană faţă de U.R.S.S. Regele i-a atras Atenţiunea că nu se poate cere la Londra şi Washington să fim garantaţi pontra unui aliat al lor şi că, prin urmare, trebuie să ceară armistiţiul sau a-şi dea demisia. Antonescu a refuzat pe un ton răstit amândouă soluţiile şi cum, în ciuda încercărilor lui Sănătescu de a-l potoli, devenea din ce în ce mai violent, Regele a ieşit din odaie dând ordin lui Stârcea, Buzeşti şi lonniţiu să prevină garda că, la semnalul dat, va avea să aresteze pe conducător". Regele s-a întors în biroul său. Antonescu vocifera că lucrurile nu se vor petrece aşa uşor etc. Regele a apăsat cu piciorul pe un plopot aflat sub covor. Au intrat cei trei colaboratori susmenţionaţi, plus garda. Văzând că e arestat, Antonescu a scuipat în faţă pe ofiţer şi a strigat: „mâine dimineaţă veţi fi împuşcaţi cu toţii", dar a fost împins pe scară de soldaţi şi închis într-un adăpost antiaerian al Palatului. Aflând ll despre cele petrecute, s-a anunţat şi Killinger, care a fost primit de Rege, în prezenţa suitei sale. Întrevedere penibilă: neamţul obraznic ameninţa, cu pumnii în şold, cu gravele răspunderi la care va fi tras Regele. După câteva zile însă, el era acela care se sinucidea. Prezentându-se lui Sănătescu, Hansen şi Gerstenberg au promis liniştita evacuare a trupelor germane, cerând pentru dânşii „laissez-passer" 1. Pe baza acestui document ei au plecat la aeroportul

Băneasa, de unde au pus să se bombardeze Bucureştii, şi în special Palatul Regal.

În altă ordine de idei, Bielle Stârcea îmi spune cât de iubit este Robert i de către suverani. Despre mine crede că voi fi chemat curând a îndeplini. O importantă misiune diplomatică, căci astfel era hotărât de mult.

Stelian Popescu vine să-mi facă o vizită la hotel Richmond. A aflat că atât fostul rege Carol, cât şi fostul principe Nicolae vor să se întoarcă în ţară, ajutaţi de unii politicieni. Se teme ca aceasta să nu ducă la îndepărtarea întregii dinastii.

ctombrie 1944 – Masă seara la Gafencu, cu prinţul Pierre de Monaco, Lopej-Olivan şi Argetoianu. Gafencu îmi destăinuieşte că vrea să plece în curând la Paris, spre a lua contact cu de Gaulle şi Bidault, care până

„Liberă trecere".

acum nu au nicio legătură cu România. *De* la Londra i s-a spus că, în interesul său, este mai bine să nu vină în Anglia, spre a nu se colora prea mult ca „anglofil" în ochii ruşilor, şi aşa cam necăjiţi de tonul cărţii lui „Preliminaire à la guerre de l'Est". A fost sfătuit însă să nu se întoarcă în România, ci să rămână în Geneva. Dă citire unui raport al meu relativ la o conversaţie cu Alfons XIII şi al unui referat Argetoianu cerând (în 1940) Consiliului de Coroană să ţină seama de faptul că Rusia va câştiga războiul!

12 octombrie 1944 – Luarea, de către trupele româno-ruse, a Clujului şi a Oradiei Mari. Căderea Atenei şi a Rigei.

16 octombrie 1944 – Ungurii au cerut armistiţiu, într-o proclamaţiune ridicolă, Horthy declară că maghiarimea este victima Germaniei – care a pierdut războiul – căci aceasta a târât-o în război şi a trădat-o. Cum se aştepta ca să-i reamintească cineva că de pe urma prigoanei nemţeşti Ungaria s-a ales cu teritorii întinse răpite de la români, cehoslovaci şi iugoslavi, bătrânul amiral arată că numai din dragoste pentru pace s-a înfipt în acele ţinuturi! Trebuie recunoscut că drasticul răspuns sosit fulgerător din Berlin este drept şi bine meritat. Guvernul german subliniază că numai graţie lui s-a creat din nou Ungaria mare, care acum se va destrăma, că Horthy a fost acela care a stăruit nu numai să intre în război contra Rusiei, dar să fie şi *primul* admis să adere pactului tripartit. Cât despre pacifismul unguresc, Hitler reaminteşte cât a trebuit să se opună neîncetatelor încercări ale

lui Horthy de a fi lăsat să declare război României! De altfel se pare că, pe când ruşii declară că nu vor să negocieze cu amiralul fără flotă, acelaşi Horthy este arestat de Gestapo şi înlocuit ca regent prin Szălassy, conducătorul „crucilor însăgetate" ungureşti.

17 octombrie 1944 – Horthy revine asupra proclamaţiunii sale, demisionează şi este dus de Gestapo în Germania. Szálassy, numit prim-ministru şi locţiitor de regent, declară că continuă aderenţa la Axă şi războiul contra Aliaţilor – usque ad finem!

19 octombrie 1944 – Agenţiile de presă anunţă criză de guvern la noi din cauza spărturii între Maniu-Dinu Brătianu de o parte, comuniştii şi socialiştii de alta. Motivul ar fi că, contrar acordului, Pătrăşcanu ar cere lărgirea coaliţiunii guvernamentale prin admiterea şi a altor grupări de stânga, precum şi reforme sociale imediate, în plus, darea în judecată a tuturor miniştrilor care au guvernat sub Carol II şi Antonescu. Maniu a publicat programul Partidului Naţional-Tărănesc, Reformele ce propune pentru *după război*, sunt, după câte spun ziarele, din cele mai radicale:

suprimarea proprietăţii mari şi mijlocii, impozit succesoral foarte ridicat, etatizarea Băncii Naţionale, naţionalizarea marii industrii, controlul băncilor particulare etc.

ctombrie 1944» Cucerirea Debreţinului, a Belgradului şi a primului oraş mare german: Aachen. Criză ministerială agravată la noi, prin demisiunea lui Pătrăscanu şi Titel Petrescu, care cer constituirea unui guvern cu toate elementele de extremă stângă.

ctombrie 1944 – întreaga Transilvanie a fost recucerită. S-au reluat Satu Mare, Care II Mari, Baia Mare, Sighetul Maramureşului. Doar unităţi răzleţe de ale ungurilor şi nemţilor o mai fi rătăcind pe ici pe colo, în desişul pădurilor. Veştile politice însă, mai puţin îmbucurătoare.

Pătrăscanu şi Titel Petrescu au convocat o adunare a grupărilor de extrema stângă, cu Groza, Constantinescu-Iaşi, Bagdasar etc., în care s-a proclamat programul de guvernare şi principiile pe baza cărora trebuie format noul minister şi procedat la darea în judecată a criminalilor de război şi a politicienilor care ne-au împins în războiul Axei (Gigurtu, Manoilescu, Valer Pop ar fi deja arestaţi). Deşi convocaţi, naţional-ţărăniştii nu au participat la adunare, iar liberalii au trimis doar un reprezentant, care n-a rămas decât o bucată de timp. A doua zi, Pătrăscanu şi Titel Petrescu s-au prezentat Regelui, declarându-i că

sunt dispuşi a-şi lua răspunderea unei guvernări de stânga şi fără adeziunea celor două vechi partide democratice. Bietul rege! Azi primesc o a doua telegramă de mulţumire a sa pentru urările mele, de data aceasta transmisă prin Cretzianu de la Ankara.

octombrie 1944> în urma rugăminţii Legaţiunii noastre din Berna, intervin pe lângă Comitetul Internaţional al Crucii Roşii din Geneva ca să înlesnească aprovizionarea regulată cu alimente şi cărţi a diplomaţilor noştri internaţi la Brückenberg-Krummhubel în Riesengebirge (cam 100 la număr, în afară de cei 4 renegaţi). Mi se dau promisiuni formale.

Mă folosesc de prilej să-l mai văd pe Argetoianu. Ca şi mai mulţi alţi compatrioţi, care au putut prinde pe unde Radio Bucureşti, îmi anunţă că Robert a fost numit şef al Casei militare a Regelui. A asistat în această calitate la un prânz oferit de Rege unor generali ruşi. Tempora mutantur! 1 De data aceasta, Argetoianu pare optimist. Programul Maniu nu este

Timpurile se schimbă!

prevăzut decât după pace, când va fi luat sfârşit prezenţa trupelor ruse şi la noi şi se vor putea face alegeri… adică peste 15 ani! Căci el nu crede că, faţă de haosul şi anarhia ce domnesc acum în Europa, Aliaţii învingători să dorească o pace imediată cu retragerea instantanee a tuturor trupelor lor de ocupaţie de pe continent. Prevede că Regele va împăca pe extrema stângă cu Maniu-Brătianu. Primul este lăsat să ţină întruniri la Braşov şi Bucureşti, ceea ce dovedeşte că este libertate de mişcare la noi. Valentina i-a telegrafiat însă să rămână în Elveţia, probabil din cauza ştirii a dării în judecată a foştilor miniştri ai lui Carol II.

noiembrie 1944» Pe când, pe de o parte, Maniu a organizat un congres al partidului său în Bucureşti – primul de la 1937 – în care a aruncat vina asupra dictaturii lui Carol II pentru toate nenorocirile abătute asupra ţării, aclamând trinitatea Stalin-Roosevelt-Churchill şi armatele roşii cu ajutorul cărora am dezrobit Ardealul de Nord, agenţia TASS anunţă, pe de altă parte, tot în Bucureşti, o mare adunare a grupărilor de extrema stângă, la care ar fi asistat 70.000 participanţi şi care ar fi manifestat la Palatul regal contra guvernului actual şi pentru realizarea imediată a programului Partidului Comunist. Simptom îngrijorător: U.R.S.S. a adresat României o notă în care-şi arată nemulţumirea pentru modul în care guvernul din Bucureşti

îndeplineşte condiţiunile armistiţiului relative la restituirea materialului agricol ridicat în Transnistria şi la darea în judecată a criminalilor de război.

1 *noiembrie 1944* – Nou guvern de coaliţie la noi, tot sub preşedinţia generalului Sănătescu, compus din 4 liberali, 6 naţional-ţărănişti, 6 membri ai Blocului Naţional-Democrat (socialişti şi comunişti). Prietenul Bebe Brătianu este ministru al Producţiei de Război, iar Vişoianu al Afacerilor Străine. Radio Moscova, care atacase guvernul trecut, se arată tot atât de nemulţumit şi de actuala formaţiune, a cărei compunere n-ar fi de natură a chezăşui „epuraţiunea administraţiei – şi a vieţii publice, în genere – de elementele proaxiste".

noiembrie 194A-Se anunţă sosirea la Bucureşti a lui Vîşinski, comisar adjunct la Afacerile Străine a U.R.S.S., venit să controleze aplicarea de către guvernul român a condiţiunilor de armistiţiu.

Văd pe principele Nicolae, care-mi spune că a fost surprins şi fericit de energia şi curajul cu care nepotul său Mihai a ştiut să întoarcă roata.

Dacă ar fi şovăit, el (Nicolae) era gata s-o facă. Crede că vom scăpa de comunism în structura noastră socială. Armistiţiul trebuie aplicat cu strictеţe şi „nemţofilii" arestaţi pe capete, eliberându-se treptat, ca în Franţa, pe acei dovediţi nevinovaţi politiceşte.

le 1944. Dulles, întors din America, spune că, din conversaţiunile sale personale cu Roosevelt – reales azi pentru a treia oară preşedinte al U.S.A. –, reiese că el va face tot posibilul pentru a scăpa Franţa şi Italia de comunism. Ar dori ca nicio ţară din lume să nu fie comunizată, dar nu trebuie să-şi facă nimeni iluzia că el va fi în stare să împiedice ca Sud-Estul european, de pildă – deci şi România – să fie comunizat. Acolo trebuie contat pe propriile forţe de rezistenţă.

noiembrie 1944. Vîşinski a fost la Sinaia, la Rege, să-l felicite pentru eliberarea Transilvaniei, din partea guvernului sovietic. De asemenea, dejun la Externe, cu toasturi cordiale Vişoianu-Vâşinski. Lucrurile, par a se fi aranjat prin urmare. S-au arestat toţi membrii guvernelor 1940 – 1944, printre care George Cretzianu. Se va face o „epuraţie" drastică a administraţiei!

okmbrie 1944. Dinu Hiott, acum „simplu particular" la Paris, petrece o săptămână cu mine la Montreux şi îmi povesteşte ultimele zile ale regimului Pétain. Acesta, somat de Renthe-Fink, reprezentantul

personalul al lui Hitler pe lângă mareşal (cu care fusesem coleg la Copenhaga) să plece la Nancy, spre a nu cădea în mâna trupelor F.F.I. la Vichy, a refuzat să părăsească reşedinţa sa cu altă destinaţie decât Paris (unde dorinţa sa secretă era de a aştepta sosirea anglo-americanilor spre a remite puterea lui de Gaulle şi a asigura astfel continuitatea legală a statului francez). Faţă de acest refuz, Gestapo a intrat prin efracţiune în apartamentul lui Pétain, l-a ridicat pe sus şi l-a dus, mai întâi la Belfort, apoi la Sigmaringen. Laval era transportat în aceleaşi locuri, de la Paris unde se afla. Înainte de plecare, Pe tain a prevenit corpul diplomatic, prin mijlocirea nunţiului, că este pus în imposibilitate de a-şi mai exercita atribuţiunile de şef de stat şi că pleacă din Vichy ca prizonier al germanilor. Laval, de partea sa, a lăsat un reprezentant care să remită puterea la Paris lui de Gaulle (oficios) şi a declarat că pleacă silit şi fără a mai fi şef al guvernului. Niciunul, nici celălalt n-au vrut să consfinţească prin participarea lor pseudoguvernul lui de Brinon în Sigmaringen. Între timp, Gestapo invita corpul diplomatic din Vichy să urmeze pe mareşal… * Toţi însă au refuzat, iar Dinu Hiott şi colaboratorii săi – dublu

* text indescifrabil.

ameninţaţi, căci România îşi schimbase tocmai regimul şi politica – s-au ascuns prin împrejurimi până a fost Vichy complet ocupat de F.F.I. Plecat la Paris, Hiott a găsit consulatul nostru din rue Bre montier ocupat de aşa zişi comunişti români – qui y sont toujurs1, poliţia franceză ne voulant pas se meler de querelles entre Roumains2.

2 decembrie 1944 – Primesc vizita tinerilor Georgescu şi Negulescu, primul, consulul nostru general la Milano, cel de al doilea, fostul însărcinat cu afaceri al regimului Antonescu pe lângă guvernul neofascist din Veneţia.

Ei au izbutit, cu mari greutăţi şi primejdii, adormind vigilenţa agenţilor de siguranţă italieni ce-i urmăreau, să fugă pe jos de la Como la frontiera italiano-elveţiană de la Chiasso şi să se refugieze aci. Îmi povestesc că ataşatul de presă de la Veneţia, faimosul Gregorian, a declarat că se desparte de guvernul Regelui şi rămâne cu legionarii în Italia, dorind a continua colaborarea cu Axa. Un ofiţer german i-a spus în faţă: „Aşadar, după ce v-aţi trădat aliaţii, vă trădaţi acum propria voastră ţară şi pe regele vostru!" Usturătoare dar drepte cuvinte de veştejire pentru acest trist individ!

5 decembrie 1944 – Două precedente ce mi se par primejdioase.

Eden a declarat în Camera Comunelor că a pus în cunoştinţa guvernul italian de opunerea guvernului britanic la numirea contelui Sforza ca ministru al Afacerilor Străine. Churchill a declarat în Camera Comunelor că represiunea de către trupele britanice a tulburărilor extremiste din Grecia are de scop împiedicarea instaurării unei dictaturi comuniste. Oare nu se va putea prevala Stalin de acest precedent spre a elimina pe Maniu şi Dinu Brătianu din viaţa noastră politică?

6 decembrie 1944 – Prizonierii români din Germania (vreo 70 ofiţeri din

„Oflag 71" din Nürnberg s-au plâns de prost tratament din partea germanilor şi de lipsă totală de îmbrăcăminte de iarnă. Sunt rugat de Legaţia noastră din Berna de a interveni pe lângă Crucea Roşie. Aceasta mă sfătuieşte să rog pe reprezentantul Crucii Roşii engleze să ne cedeze materialul necesar din depozitul pe care-l are la dispoziţie în Elveţia. Mă pun în contact aşa dar cu Francis Langstaff. Acesta se arată extrem de îndatoritor şi caută să adune, atât din stocurile sale, cât şi din acelea ale

1 care sunt tot acolo.

2 nevrând să se amestece în certurile dintre români.

colegului său american James, „great coats", „drawers", „flannels" 1 etc., pe care le va expedia direct prizonierilor noştri de la Nürnberg. Va cere numai în prealabil, autorizaţiunea centralei de la Londra. 11 asigur că Legaţia noastră din Berna are ordinul de a plăti valoarea efectelor expediate, dar el spune că chestiunea plăţii nu i se pare urgentă.

Profit de ocazie spre a vedea pe Gafencu. Dulles i-a spus că Bullitt este convins că România a fost sacrificată, fiind trecută definitiv în zona rusă.

Aceeaşi impresie pare a o fi cules şi Massigli, ambasadorul Franţei la Londra, pe care Gafencu l-a văzut acum la Paris. Bidault, ministrul de Externe francez, l-a asigurat însă că va face tot posibilul pentru ca să nu se formeze „blocuri" şi „împărţiri de zone" în Europa, ceea ce ar duce la un nou război. Un „bloc occidental" ar reduce de altfel Franţa la rolul de satelită a Angliei. Ea are deci tot interesul de a avea legături strânse şi cu Rusia (de unde voiajul de Gaulle-Bidault la Moscova) şi de a „constitui unitatea europeană. Fostele ţări ale Micii înţelegeri – în ecial România şi „sârbii" – sunt de un interes capital

pentru Franţa, mai ales încă România, de care este legată prin vechi şi indestructibile inităţi spirituale. Gafencu îmi citeşte o lungă scrisoare de 20 pagini, itată din 20 octombrie, a lui Alexandru Cretzianu şi care i-a fost adusă în Ankara de către reprezentantul Crucii Roşii de acolo. Cretzianu face IStoricul evoluţiei politice de la noi. Reaminteşte cum a primit postul de la:! Ankara după îndemnul lui Maniu. El a pregătit acolo călătoria lui Ştirbey, trimis atât de guvern cât şi de Maniu spre a sonda condiţiunile armistiţiului (până atunci, după cum îmi comunicase Dulles, ni se cerea dolar capitulaţia fără condiţii). Antonescu, în sfârşit convins de înfrângejrea germană şi indignat de modul de conducere a războiului instaurat de Hitler (care-şi răsfira nebuneşte trupele de-a lungul şi latul Europei), oferise puterea lui Maniu, ca să încheie armistiţiul. Acesta ar fi preferat însă ca Antonescu să-l încheie şi să ia asupra-şi ponoasele. Faţă de insistenţele lui Antonescu, dorea ca Ştirbey să vadă ce situaţie ni s-ar face spre a-şi da seamă dacă putea să rişte el, fără prea mari prejudicii morale şi politice, schimbarea de politică a statului. Condiţiile odată cunoscute, Ică Antonescu a propus lui Menemencioglu, prin Cretzianu, să-i dea o cerere de capitulare de transmis Aliaţilor în una din următoarele două ipostaze: 1) intrarea Turciei în război, sau 2) debarcarea ori

1 paltoane, indispensabili, flanele.

paraşutarea de unităţi britanice în Balcani. Dar Menemencioglu luptase tocmai, la Cairo, spre a convinge pe Churchill şi pe Eden că este preferabil ca Turcia să nu intre în război. Nu avea, prin urmare, interesul de a grăbi trecerea noastră de partea Aliaţilor, ci dimpotrivă acela de a o împiedica. Acţiunea politică turcă a sabotat şi paralizat încercările noastre de a părăsi Axa. La urmă, Regele (despre care Cretzianu nu spune că avusese contact direct cu Moscova prin comuniştii români) şi Maniu hotărăsc lovitura de stat, dar comunică Aliaţilor că ea nu va putea avea loc decât concomitent cu o mare ofensivă rusă. La această comunicare, Aliaţii n-au răspuns, după cum presupune Cretzianu, pentru că Moscova nu era prea doritoare ca trecerea noastră de partea Naţiunilor Unite să fie efectuată de Rege şi de Maniu, cărora acest fapt le-ar spori prestigiul şi forţa în ţară. Dar, dezlănţuindu-se ofensiva rusă şi căzând Iaşii, Regele şi Maniu, fără a mai sta la chibzuială multă, răstoarnă pe Antonescu.

Despre evoluţia internă la noi, Cretzianu nu pare prea optimist. Şi, în momentul în care scria, nu ştia încă de apropiata arestare a

fratelui său, fost ministru de Finanţe în guvernul legionar al lui Antonescu. El sfătuieşte pe Gafencu să se întoarcă degrabă în ţară, spre a lua parte la lupta politică. Acesta i-a telegrafiat însă că, atunci când s-a întors din Moscova, a fost dojenit de Maniu că n-a rămas în străinătate şi îndemnat să plece în Elveţia. El aşteaptă deci ca acelaşi Maniu să-l recheme în ţară.

Dar Maniu nici nu i-a răspuns la telegrama sa de felicitare, când cu lovitura de stat din 23 august. De altfel, nici Regele nu i-a răspuns. Gafencu este de părere să rămânem cu toţii în străinătate spre a servi aci cauza ţării, care nu mai are reprezentanţi – nici oficiali, nici oficioşi – în afară. De altminteri, acum, nici nu se poate tehnic pleca în România.

Gafencu, optimist, e convins că Anglia nu ne va abandona şi se va opune ca ruşii să depăşească frontierele europene pe care ei înşăşi şi le-au fixat în armistiţiile semnate cu România şi Finlanda şi în propunerile concrete făcute Poloniei.

*7 decembrie 1944** Noul guvern român prezidat de generalul Nicolae Rădescu are aceeaşi compunere ca acela al generalului Sănătescu, cu excepţia Ministerului de Interne care este preluat de primul ministru.

15 decembrie 1944 – Se află că, în timpul vizitei de Gaulle la Moscova, Bidault a pus chestiunea legăturilor Franţei cu românii şi sârbii, declarându-se doritoare a încheia cu aceste două naţiuni pacte care să se armonizeze cu pactul de alianţă şi asistenţă franco-rus şi cu acela rusolegului său american James, „great coats", „drawers", „flannels" 1 etc., peire le va expedia direct prizonierilor noştri de la Nürnberg. Va cere „mai în prealabil, autorizaţiunea centralei de la Londra, îl asigur că – gaţia noastră din Berna are ordinul de a plăti valoarea efectelor experte, dar el spune că chestiunea plăţii nu i se pare urgentă.

ofit de ocazie spre a vedea pe Gafencu. Dulles i-a spus că Bullitt este nvins că România a fost sacrificată, fiind trecută definitiv în zona rusă.

aceeaşi impresie pare a o fi cules şi Massigli, ambasadorul Franţei la ondra, pe care Gafencu l-a văzut acum la Paris. Bidault, ministrul de „terne francez, l-a asigurat însă că va face tot posibilul pentru ca să nu formeze „blocuri" şi „împărţiri de zone" în Europa, ceea ce ar duce la

nou război. Un „bloc occidental" ar reduce de altfel Franţa la rolul de

elită a Angliei. Ea are deci tot interesul de a avea legături strânse şi Rusia (de unde voiajul de Gaulle-Bidault la Moscova) şi de a constitui unitatea europeană. Fostele ţări ale Micii înţelegeri – în jecial România şi „sârbii" – sunt de un interes capital pentru Franţa, mai ales încă România, de care este legată prin vechi şi indestructibile! nităţi spirituale. Gafencu îmi citeşte o lungă scrisoare de 20 pagini, tată din 20 octombrie, a lui Alexandru Cretzianu şi care i-a fost adusă în Ankara de către reprezentantul Crucii Roşii de acolo. Cretzianu face Doricul evoluţiei politice de la noi. Reaminteşte cum a primit postul de Ankara după îndemnul lui Maniu. El a pregătit acolo călătoria lui urbey, trimis atât de guvern cât şi de Maniu spre a sonda condiţiunile imistiţiului (până atunci, după cum îmi comunicase Dulles, ni se cerea dar capitulaţia fără condiţii). Antonescu, în sfârşit convins de înfrâarea germană şi indignat de modul de conducere a războiului instaurat e Hitler (care-şi răsfira nebuneşte trupele de-a lungul şi latul Europei), ierise puterea lui Maniu, ca să încheie armistiţiul. Acesta ar fi preferat Lisă ca Antonescu să-l încheie şi să ia asupra-şi ponoasele. Faţă densistenţele lui Antonescu, dorea ca Ştirbey să vadă ce situaţie ni s-ar ce spre a-şi da seamă dacă putea să rişte el, fără prea mari prejudicii orale şi politice, schimbarea de politică a statului. Condiţiile odată inoscute, Ică Antonescu a propus lui Menemencioglu, prin Cretzianu, *A* dea o cerere de capitulare de transmis Aliaţilor în una din următoade două ipostaze: 1) intrarea Turciei în război, sau 2) debarcarea ori paltoane, indispensabili, flanele.

paraşutarea de unităţi britanice în Balcani. Dar Menemencioglu luptase tocmai, la Cairo, spre a convinge pe Churchill şi pe Eden că este preferabil ca Turcia să nu intre în război. Nu avea, prin urmare, interesul de a grăbi trecerea noastră de partea Aliaţilor, ci dimpotrivă acela de a o împiedica. Acţiunea politică turcă a sabotat şi paralizat încercările noastre de a părăsi Axa. La urmă, Regele (despre care Cretzianu nu spune că avusese contact direct cu Moscova prin comuniştii români) şi Maniu hotărăsc lovitura de stat, dar comunică Aliaţilor că ea nu va putea avea loc decât concomitent cu o mare ofensivă rusă. La această comunicare, Aliaţii n-au răspuns, după cum presupune Cretzianu, pentru că Moscova nu era prea doritoare ca trecerea noastră de partea Naţiunilor Unite să fie efectuată de Rege şi

de Maniu, cărora acest fapt le-ar spori prestigiul şi forţa în ţară. Dar, dezlănţuindu-se ofensiva rusă şi căzând Iaşii, Regele şi Maniu, fără a mai sta la chibzuială multă, răstoarnă pe Antonescu.

Despre evoluţia internă la noi, Cretzianu nu pare prea optimist. Şi, în momentul în care scria, nu ştia încă de apropiata arestare a fratelui său, fost ministru de Finanţe în guvernul legionar al lui Antonescu. El sfătuieşte pe Gafencu să se întoarcă degrabă în ţară, spre a lua parte la lupta politică. Acesta i-a telegrafiat însă că, atunci când s-a întors din Moscova, a fost dojenit de Maniu că n-a rămas în străinătate şi îndemnat să plece în Elveţia. El aşteaptă deci ca acelaşi Maniu să-l recheme în ţară.

Dar Maniu nici nu i-a răspuns la telegrama sa de felicitare, când cu lovitura de stat din 23 august. De altfel, nici Regele nu i-a răspuns. Gafencu este de părere să rămânem cu toţii în străinătate spre a servi aci cauza ţării, care nu mai are reprezentanţi – nici oficiali, nici oficioşi – în afară. De altminteri, acum, nici nu se poate tehnic pleca în România.

Gafencu, optimist, e convins că Anglia nu ne va abandona şi se va opune ca ruşii să depăşească frontierele europene pe care ei înşăşi şi le-au fixat în armistiţiile semnate cu România şi Finlanda şi în propunerile concrete făcute Poloniei.

*7 decembrie 1944** Noul guvern român prezidat de generalul Nicolae Rădescu are aceeaşi compunere ca acela al generalului Sănătescu, cu excepţia Ministerului de Interne care este preluat de primul ministru.

15 *decembrie 1944* – Se află că, în timpul vizitei de Gaulle la Moscova, Bidault a pus chestiunea legăturilor Franţei cu românii şi sârbii, declarându-se doritoare a încheia cu aceste două naţiuni pacte care să se armonizeze cu pactul de alianţă şi asistenţă franco-rus şi cu acela ruso-cehoslovac. Este un element încurajator pentru politica noastră externă, care-şi va putea astfel menţine şi contacte directe cu Occidentul. S-ar părea astfel că dogma „împărţirii zonelor de influenţă în Europa", sprijinită de unii publicişti englezi (Carr) şi americani (Lippmann) nu este intangibilă.

decembrie 1944» Am petrecut Crăciunul tihnit, la Gstaad, în familie. La telegramele noastre de urări, ne-au sosit răspunsuri de la Ştefan (din Stockholm), de la Marga (din Bucureşti) şi de la Robert (primul semn de viaţă ce primesc de la el, după 23 august). Se află aci

în Gstaad, de sărbători, şi Grigore Gafencu şi George Assan. Gafencu a primit scrisori din Londra de la Tilea şi de la N. Caranfil, venit ca „observator" al guvernului român la o conferinţă interaliată de transporturi. Amândoi spun că Maniu este foarte decepţionat că englezii l-ar fi părăsit, neputând, din cauza Rusiei, să-i acorde sprijinul la care se angajaseră, astfel încât influenţa sovietică este atotputernică în România şi balanţa politică se apleacă tot mai mult înspre Partidul Comunist de la noi. Anglofilii ar fi ridiculizaţi şi batjocoriţi mai rău decât germanofilii. Atât Caranfil cât şi Al. Cretzianu dau aceeaşi notă şi amândoi sfătuiesc pe Gafencu şi pe ceilalţi fruntaşi români din străinătate să nu se întoarcă acum în ţară, putând fi mai utili în Occident, dar ei trebuie să declare că vor să se întoarcă cât mai grabnic în România şi că numai lipsa de comunicaţii îi împiedică de o face.

decembrie 1944 – Primesc călduroase urări de Anul Nou din Ankara de la Al. Cretzianu şi de la fostul meu secretar Dim. Popescu (întors în Turcia din Bucureşti, unde a fost în permisie). Dim. Popescu informează că Bucureştiul nu a suferit relativ prea mult de pe urma bombardamentelor şi că nu este exactă ştirea că toţi foştii membri ai guvernelor Antonescu ar fi fost arestaţi. Astfel Coty Stoicescu, generalul Rosetti etc. sunt liberi, iar Negel este chiar mareşal al Palatului. Frânasovici, Gurănescu şi Aurelian au cerut la Bucureşti să se intervină pe lângă Aliaţi pentru a li se înlesni înapoierea în ţară. La cererea lui Frânasovici n-a venit încă răspuns. Ministerul a declarat însă telegrafic că nu va face nicio intervenţie pentru Gurănescu şi Aurelian, deoarece ei nu mai fac parte din cadrele serviciului nostru diplomatic.

decembrie 1944 – în urma cererii Legaţiei din Berlin, internată în Germania, intervin pe lângă Langstaff ca să putem trimite colegilor deţinuţi la Krummhubel pachete de prizonieri cu alimente. M. Stănescu îmi scrie de acolo că ei sunt vreo 400 la număr, fiind vorba de personalul diplomatic, consular şi administrativ de la Berlin, Viena, Praga, Belgrad, Bratislava şi Budapesta. Va trebui însă ca Legaţia din Berna să afle dacă guvernul german admite expedierea şi remiterea acestor pachete de prizonieri diplomaţilor noştri, căci el pretinde că ruşii care au ridicat pe diplomaţii germani din România, i-ar trata rău.

1945

l ianuarie 1945. Am revelionat în familie, cu Magda Sturdza, soţii Gafencu şi Georgică Assan. Azi îmi telefonează G. Anastasiu de la

Legaţia din Berna spre a mă felicita de Anul Nou şi a-mi comunica primirea unei telegrame de la Externe, anunţând numirea mea în postul onorific de delegat al guvernului român pe lângă Comitetul Internaţional de Cruce Roşie din Geneva (până acum eram numai delegatul Societăţii Crucii Roşii române).

15 ianuarie 1945. Gafencu a aflat că Bidault, în cursul vizitei de Gaulle la Moscova, nu a vorbit – cum promisese – de dezvoltarea legăturilor între Franţa şi România.

Cretzianu a comunicat lui Gafencu că este preferabil să nu se întoarcă în România. El însuşi a spus consilierului francez Spitzmuller, în drum de la Bucureşti prin Ankara la Paris, că deşi dorise, din interese personale, să plece în concediu în ţară, a fost sfătuit de la Externe să renunţe la proiectul său şi să rămână mai departe în Turcia.

18 ianuarie 1945. Am o întrevedere, la Geneva, cu Kad Burckhardt, noul preşedinte al Comitetului Internaţional al Crucii Roşii, în îndoita mea calitate de delegat al guvernului şi al Societăţii Naţionale de Cruce Roşie a României, îi mulţumesc pentru ajutorul ce dă prizonierilor noştri şi-l rog să trimită ceva mantale şi veşminte calde ofiţerilor noştri internaţi la Nürnberg. Dă instrucţiuni colaboratorilor săi Bachmann şi de Traz de a trimite haine de iarna din „fibоină" (un „ersatz"), rămânând ca Legaţia noastră din Berna să acopere spezele, îl rog de asemenea să dispună trimiterea de aşa-zise „pachete de prizonieri" cu alimente nu numai zişilor ofiţeri, ci şi diplomaţilor noştri internaţi la Kriimmhubel. Mă asigură că o va face de îndată ce vor mai sosi asemenea pachete de peste Ocean.

Pun în curent Legaţia din Berna, care va avea de achitat costul.

nrckhardt îmi spune şi el câte greutăţi sunt de îndată ce este vorba de: itorarea românilor, cărora germanii nu vor să le recunoască statutul de /izonieri „de jure", ci numai „de facto". Ce o mai fi şi asta! De asemenea iveţiei guvernul din Berlin nu-i recunoaşte calitatea de putere proctoare a intereselor românilor „de jure", ci tot numai „de facto".

«irckhardt recunoaşte că nemţii revoluţionează dreptul internaţional. El – are îngrozit de halul în care se află marii răniţi germani, de al căror himb cu marii răniţi aliaţi se ocupă C.I.C.R.: nişte bieţi copii, mulţi nputaţi de ambele picioare şi care se bucură, cu toate acestea, că se hore acasă… în oraşe pustiite de bombardament sau ocupate de trupele îi aţe!

— *urie 1945*. A 19-a aniversare a Sandei, studentă în litere la Univerşi

ea din Geneva, unde a ţinut două conferinţe strălucite: una în limba i-gleză despre John Webster (dramaturg din sec. XVI) şi alta în limba inceză despre Talleyrand şi Aleksandru I.

I „guvernul ungar din Debreţin", care administrează regiunile maghiare cupate de trupele sovietice, a semnat la Moscova un armistiţiu cu Jiaţii. O clauză prevede nulitatea arbitrajului de la Viena din 1940, iar". a restituirea de către unguri a tuturor teritoriilor luate de la români, hoslovaci şi iugoslavi după 31 decembrie 1937, Ungaria fiind iar redusă frontierele ce i-au fost fixate prin tratatul de la Trianon în 1920.

Intru generaţia noastră, care a trăit zilele tragice din august 1940, ziua: astăzi este o zi mare şi sfântă. Să dea Dumnezeu să ne putem de acum. colo păstra pe veci această moştenire şi prin măsura noastră, prinnătatea, munca şi cinstea noastră să ne arătăm mereu vrednici de ea!

uarie *1945*. Ofensiva rusească de iarnă este în plin avânt. Prusia Hentală a fost izolată, Silezia străpunsă, iar tancurile ruse sunt la: O km de Berlin. Tristă situaţie pentru Hitler în ziua în care serbează a; – a şi probabil ultima aniversare a instaurării regimului naţionalsociat. În lamentabila sa cuvântare ocazională la radio, face apel direct la rovidenţă (ale cărei biserici le închide şi ai cărei preoţi ucide) şi, întrect, la englezi contra bolşevismului, pe care-l compară cu un tigru ine l-a pus să atace pe acel „tigru"?). Ameninţă pe germanii care nu ar pta până la ultimul cu o „moarte ruşinoasă", prin mâna călăilor S.S., a mai bine scris $ $.

nu Hiott, sosit în Gstaad, îmi spune că la Paris domneşte haosul cel iai desăvârşit în colonia română. Comuniştii evreo-români au evacuat în sfârşit legaţia, dar tânărul gerant Igiroşeanu, timorat, s-a legat să nu intre nici el în local. Astfel, legaţia este goală, dosarele şi banii lăsaţi acolo în plata domnului. Tinerii diplomaţi români aflaţi la Paris, sacrificând zeiţei oportunismului, s-au dat – pe faţă sau pe ascuns – cu zişii comunişti. Cel mai zelos ar fi junele Metta, fost legionar notoriu, care, la sosirea lui Vojen la Roma, a şi îmbrăcat cămaşa verde. Acum are s-o vopsească în roşu. Până şi Elena Văcărescu patronează pe comuniştii noştri din Paris, în disperarea lor, şefii coloniei: Dinu Hiott, Răutu, Ciotori au trimis – prin Legaţiile din Berna

şi Ankara – o telegramă la Externe propunând, pentru a se ieşi din haos, ca Gafencu sau Antoniade să fie însărcinaţi cu conducerea misiunii noastre din Paris!

10 februarie 1945. Tanda Karadja este prima româncă – şi aş putea spune primul român – sosit direct din Bucureşti în Elveţia. A venit pentru cumpărături de medicamente, cu ajutorul misiunii americane din România. Stă două zile cu noi în Gstaad şi ne povesteşte multe de la noi şi de la ai noştri. La 23 august, primii aliaţi sosiţi în ţară nu au fost ruşii, ci aviatori americani sosiţi din Italia. Ei au asistat la predarea Bucureştilor de către generalul Dombrowski, primarul capitalei. Ruşii s-au purtat bine şi au trecut doar prin Bucureşti, venind de pe şoseaua Afumaţilor şi ieşind prin şoseaua Kisseleff în direcţiunea Ploieştilor. Singurul semn dureros a fost afişarea pe toate zidurile a unei ordonanţe semnate de comandamentul militar sovietic (ca într-un teritoriu ocupat), prin care se cerea populaţiei predarea armelor şi aparatelor de radio – măsură asupra căreia s-a revenit pe urmă. Prădăciunile la mahala ar fi fost reprimate de comandamentul sovietic, care nu aplică decât o singură pedeapsă soldaţilor săi: împuşcarea. Furturile par a se fi specializat asupra ceasurilor şi blănurilor, de unde versurile care circulă: „De la Nistru pân' la Don, *Davai ceas*, *davai palton*!" Bombardarea Bucureştilor de către avioanele germane de la Otopeni, cu toată promisiunea solemnă dată de Gerstenberg Regelui, a pricinuit distrugerea parţială a Palatului regal. Regele se afla în acel timp la Palat. Guvernul generalului Rădescu (mai energic ca generalul Sănătescu) ar fi sprijinit de toată pătura cultă românească.

Comuniştii vor însă să-l răstoarne cu orice chip. Societatea românească vede pe ofiţerii aliaţi, inclusiv ruşi. Ala s-a purtat foarte curajos la spitalul din Pucheni, în timpul luptelor contra germanilor. Exproprierea nu va lăsa decât 50 ha de proprietar, dar nu va fi aplicată decât după război.

1945. Cucerirea Budapestei de către trupele ruso-române. La noi i fost mari manifestaţiuni comuniste. Li s-a opus o şi mai mare manistaţiune în favoarea guvernului, la care Rădescu a rostit cuvinte pline bun simţ. Cum comuniştii ocupaseră sala Scala – unde voia să >rbească –, Rădescu şi-a ţinut cuvântarea la cinematograful Aro. A atât că exproprierea acum ar dezorganiza ţara şi că trebuie amânată, ele două deziderate ale românilor sunt ca Aliaţii să-i acorde statutul de obeligeranţă" (ca Italiei) şi ca U.R.S.S. să-i îngăduie preluarea efectivă

Ardealului de Nord.

mărie *1945*. În urma unor serii sângeroase de manifestaţiuni comuniste ţară, conduse de Ana Pauker, şi a unor cuvântări la radio – energice, rajoase, pline de bun simţ dacă nu de simţ politic – ale generalului idescu, acesta este silit să demisioneze, iar Vîşinski, comisarul adjunct

1 Afacerilor Străine din U.R.S.S., soseşte în Bucureşti, spre „a dezlegaiza" şi a conlucra la constituirea noului guvern, căci, ni se aminteşte de

Londra, nu suntem încă admişi la rangul de „cobeligeranţi", şi, ca iire, formarea unui cabinet trebuie, în afară de asentimentul Regelui, să

bă şi pe acela al Aliaţilor.

merinţa celor „big three" 1 la Yalta decide, ce este drept, că, în cazul

— Care o intervenţiune a Aliaţilor este necesară undeva, ea se va exercita

Malta de cele trei mari puteri. Este probabil însă că, printr-un acord

ret, s-a stabilit că, în Occident, anglo-americanii vor fi delegaţi de le trei mari puteri spre a restabili ordinea, iar în Europa Centrală ruşii.

Iie 1945. Noul guvern român este prezidat de Petru Groza, cu Tătărescu cepreşedinte al Consiliului şi ministru de Externe. Este un cabinet impus numai din membri ai Frontului Naţional Democrat şi din patru ierali de nuanţa Tătărescu. Vechii liberali şi naţional-ţărăniştii au uzat să intre în noua formaţiune. Lopez-Olivan, fost ambasador al i laniei la Londra şi actual grefier al Curţii Superioare de Justiţie Intenţională, întors din Anglia, îmi transmite salutări din partea lui Caranfil

jre se află în misiune la Londra). Este de părere că în Anglia şi inerica nimeni nu vrea să audă de „zonele de influenţă" şi sunt bune trânte pentru independenţa noastră. De Gaulle este foarte antipatic la

— Ndra şi Washington din cauza atitudinilor sale băţoase. Se doreşte ea.

„Trei mari după război, dictatura lui lipsită de bază să fie înlocuită printr-un regim radical socialist.

10 martie 1945. România preia efectiv administraţiunea Transilvaniei de Nord eliberate. Americanii au trecut Rinul şi

înaintează spre inima Germaniei.

13 martie 1945. Regele Mihai I, însoţit de guvernul Groza, a luat în stăpânire solemn Transilvania de Nord, la Cluj.

22 – 25 martie 1945. Zürich, cu Senta şi copiii.

26 martie 1945. Convocat la Geneva de către Karl Burckhardt, împreună cu ceilalţi delegaţi străini la Crucea Roşie. Ne expune rezultatul tratativelor sale, în Germania, cu reprezentanţii armatei, ministerului de Externe şi Gestapo. S-a admis ca delegaţi ai C.I.C.R. să viziteze periodic lagărele de prizonieri de război. Pentru lagărele internaţilor civili, germanii admit numai delegaţi permanenţi (din cauza fabricilor cu secrete militare în care lucrează) ai C.I.C.R., de preferinţă medici sau sanitari, care nu se vor putea întoarce în Elveţia până la sfârşitul războiului, dar îşi vor putea transmite la Geneva constatările, prin mijlocirea delegaţiei de la Berlin.

Germanii au acceptat ca repartizarea în lagăre să se facă după naţionalităţi, nu după rase. Se vor crea centre de ravitaliere1 la Lübeck şi Ravensbrück pentru prizonierii şi internaţii străini, alimentate prin camioane ale Crucii Roşii. Se vor iniţia şi schimburi – printre bolnavi –, după categorii, nu indivizi. Printre rânduri parcă dibuiesc că Burckhardt a găsit haos şi dezordine în Germania şi că se aşteaptă la o prăbuşire nu prea îndepărtată.

2 aprilie 1945. Fostul meu coleg de la Viena, Jan Gawroński, pe care-l vedeam aşa des şi la Roma, vine să-mi facă o vizită la Lausanne. Este acum cu armata engleză, probabil informaţie politică. Deşi cu reşedinţa în Italia, va avea prilejuri dese de a veni în Elveţia. Foarte pesimist, vede bolşevizarea generală a Europei, îşi consideră tot avutul definitiv pierdut în Polonia. În Italia, americanii şi mai ales englezii ar deveni foarte antipatici, neputând hrăni populaţia şi opri haosul. Ce va fi la pace?

Ofiţeri englezi ar spune: „Să nu vină pacea prea de grabă, că atunci încep belelele!”

4 aprilie 1945. Frânasovici îmi spune că a fost numit de Tătărescu ministru la Berna şi că i s-a şi cerut agrementul. [67] Este singurul post pentru care aprovizionare.

Tătărescu a izbutit să desemneze un titular, celelalte rămân deocamdată vacante. Cu toate acestea, Richard vede lucrurile în negru: exproprierea agrară aproape totală cu vite şi maşini agricole cu tot, fără despăgubiri, este fapt împlinit; cele 50 ha ce se lasă proprietarilor

nu le vor putea exploata, fiind sabotaţi de ţărani; alegerile vor da aproape unanimităţi guvernului (ca de obicei). Tătărescu, care nu se va putea menţine decât dacă face listă comună cu comuniştii, va fi un „tolerat", de care guvernul se va debarasa curând. De aceea Richard nu-şi face iluzii asupra duratei aisiunii sale.

«fie *1945*. Alex. Cretzianu a telegrafiat lui Gafencu – via Lisabona şi kina – că, dată fiind evoluţia politică de la noi şi modul în care s-ar i constituit guvernul Groza (ultimatum de două ore prezentat Regelui de Vîşinski, palatul fiind înconjurat de trupe sovietice, iar garnizoana noastră dezarmată), s-a hotărât să demisioneze „avec e dat" 1 şi să ia drumul pribegiei. Este de părere ca toţi diplomaţii români să procedeze la fel, cei din Elveţia plecând cu fondurile! Să se împiedice numirea lui Frânaşiprici. Şef al emigraţiei ar fi Gafencu, căruia îi aduce mari laude.

Gafencu a răspuns că anglo-americanii sunt cu totul opuşi unui asemenea gest colectiv. Ar fi un gest de descreieraţi, socoteşte Gafencu, iar reprezentantul nostru de la Berna, plecând cu fondurile, ar risca chiar să fie arestat! Cât timp e Regele în scaun, trebuie să fim leali cu reprezentanţii săi legiuiţi, în specie Frânasovici. Cât despre „şefia" sa, Gafencu a reamintit că aceiaşi (grupul Buzeşti) care-l solicită acum au fost acei care l-au ponegrit şi sabotat de când este în Elveţia, învinuindu-l în faţa Aliaţilor că ar fi fost în solda lui Antonescu.

oprilie 1945. Ne instalăm la Tour de Peilz, lângă Clarens (Villa Rollin).

aprilie 1945. Victoria Aliaţilor se apropie cu paşi uriaşi. Nu mai notez zilnic înaintarea trupelor anglo-americane (ajunse pe Elba), franceze (în Baden şi Würtemberg) şi ruse (la Berlin şi pe Oder). Dar, azi, ţin să înregistrez că ruşii, care au luat pe rând Königsberg, Frankfurt pe Oder şi Stettin, se luptă chiar în centrul Berlinului, pe care l-au ocupat în cea mai mare parte, că francezii au cucerit Karlsruhe, Stuttgart şi Ulm (unde au păşit pe urmele lui Napoleon), că englezii – care au luat Bremen – şi americanii – care au luat Leipzig şi Nürnberg – s-au întâlnit cu ruşii nu departe de Dresda. La San Francisco, unde conferinţa s-a deschis

„Cu scandal".

alaltăieri, problema spinoasă o formează Polonia, care nu este reprezentată pentru că ruşii nu recunosc guvernul exilat din Londra, iar anglo-americanii nu vor să ştie de comitetul din Lublin. Eden a

subliniat că trebuie o înţelegere a celor trei mari puteri, de nu, se riscă alt conflict mondial.

28 aprilie 1945. Agonia Berlinului şi a Germaniei. Italia evacuată de nemţi.

Milano, Torino, Genova, Como în mâna rezistenţei italiene. Himmler a propus anglo-americanilor capitularea fără condiţii a Reichului, dar aceştia au răspuns că nu sunt în măsură a o primi decât dacă este făcută şi Rusiei. Hitler este în Berlin, zice-se, Göring demisionar şi fugit (sau împuşcat), Mussolini arestat în Italia (când se pregătea să fugă deghizat în soldat german). Pétain a plecat de bunăvoie în Franţa, spre a fi de faţă la judecarea procesului său.

29 aprilie 1945. Nou guvern Karl Renner în Austria. Americanii intră în

München. Ruşii pătrund în centrul Berlinului până la Anhalter Bahnhof.

Mussolini şi 17 colaboratori ai săi (printre care Farinacci şi Pavolini) au fost împuşcaţi lângă Como şi corpurile lor expuse pe o piaţă în Milano.

30 aprilie 1945. Petrecem cu linişte sufletească, dar în înfrigurata aşteptare a marilor evenimente ce se pregătesc şi a păcii ce se apropie, a XX-a aniversare a căsătoriei noastre, înconjuraţi de cei patru copii ai noştri. La noi, la Clarens, dejunează cu noi şi copiii azi şi singurele rude ce avem aci: mătuşa Yvonne Ghica-Comăneşti şi vara Marie Negulescu-Ghica.

1 mai 1945. Radio german anunţă moartea lui Hitler. Boală? Asasinat?

Sinucidere? Sau o vastă înşelătorie spre a masca o fugă? Pare însă probabil că e mort. A dispărut de pe faţa pământului cel mai sinistru criminal, de pe urma căruia a rămas lumea ruinată, istovită şi ireparabil lovită în toată floarea tinereţii ei. Cei şase ani de catastrofe şi toate nenorocirile României, lui şi duhurilor rele pe care le-a dezlănţuit, i se datoresc. În locui e numit „führer" amiralul Dönitz. Ribbentrop pe care „Times" îl descria „an arrogant, stupid and sinister mân" 1 e dat afară şi înlocuit prin contele Schwerin von Krosigk, ministru până acum al Finanţelor.

2 mai 1945. Căderea Berlinului. Cea mai mare înfrângere în istoria Germaniei şi dreaptă răzbunare pentru Paris, Praga, Viena, Varşovia, Bruxelles.

* „Times" scrie: „The World is rid of its worst and most dangerous malefactor" („Lumea a scăpat de cel mai rău şi mai primejdios criminal").

1 „un om arogant, stupid şi sinistru".

4 aga, Oslo, Copenhaga, Belgrad şi Atena! Armata germană din Italia şi Firol a capitulat. Mareşalul Rundstedt şi fostul ambasador von Mackenen s-au predat trupelor aliate. Parcă-l văd pe acesta din urmă, la Veneţia, n primăvara 1940, sculându-se radios de la o masă la Danieli dată cu >rilejul „Biennalei" spre a anunţa tuturor că „steagul german fâlfâie pe lege". Mare cinste pentru un stat ultramilitarizat de a fi înfrânt un popor nic, dar eroic. Totul se plăteşte în lumea aceasta, căci morile lui Dumnezeu macină încet, dar sigur.

I *1945*. După o serie de capitulări pe diferitele teatre de război, Germalia a capitulat azi dimineaţă (ora 241) în faţa tuturor Aliaţilor. Hitler punea: „wir werden diesmal nicht Kapitulieren wie în 1918". Totuşi leichul lui Hitler a capitulat azi, în zorii zilei, în mâinile reprezentanţilor armatelor americană, engleză, rusă şi franceză. Semnând capitularea tuturor forţelor armate germane, Jodl, şeful Statului Major german, a declaat: „armata şi poporul german se predau milei („gnade") puterilor victoloase". Astfel, cum am prevăzut încă de la l septembrie 1939, justiţia manentă triumfă şi războiul se termină prin victoria Aliaţilor şi înfrânerea totală a Germaniei. Să dea Dumnezeu ca pacea, care pune capăt ragicei încăierări care însângerează lumea de aproape şase ani, să aducă mişte şi propăşire României.

I 1945, V.E. day.2 Instrumentul provizoriu de capitulare al armatei şi Doporului german în mâinile armatelor aliate a fost semnat la Reims, iar jetul însuşi al capitulării a fost semnat de mareşalul Keitel, în numele lui Dönitz, chiar la Berlin. Odată cu aceasta a încetat să existe deocamdată.1 orice formă de stat german. Azi dimineaţă impresionant serviciu i-eligios şi Te Deum la biserica engleză din Territet.

ai 1945. La C.I.C.R. mi se afirmă că Aliaţii se ocupă acum de trierea şi epatrierea prizonierilor noştri din Germania.

3 afencu îmi spune că a fost solicitat de Ralea şi Ghelmegeanu să coopereze în străinătate cu guvernul român actual. Numai astfel ar putea fi el. renfloue" 3 la noi, căci comuniştii i-au cerut arestarea pentru că a scris o: arte antisovietică. Gafencu a răspuns că doreşte să

cunoască în prealabil tendinţele guvernului şi să ştie dacă acţionează independent.

1 „de data aceasta, nu vom capitula ca în 1918".

1 Ziua Victoriei în Europa.

3 reabilitat.

Cretzianu, sfătuit şi din Bucureşti, a renunţat pentru moment să demisioneze. Sunt mari fricţiuni între Aliaţi şi ruşi pe chestiunea polonă, austriacă, a Triestului şi a mandatelor coloniale. Este acum momentul când se va putea vedea dacă democraţiile occidentale sunt în măsură să pună o stavilă bolşevismului. Dar şi în Europa Occidentală, comunismul face progrese, cum o dovedesc alegerile comunale din Franţa.

25 mai *1945*. Asist, la Geneva, la inaugurarea unei expoziţii a Crucii Roşii.

Bodmer de la C.I.C.R. Îmi spune că nu mai pot comunica direct cu Germania. De altfel, nici cu România şi Ungaria. Nici chiar Legaţia noastră din Berna nu poate expedia sau primi telegrame cu Bucureşti.

Argetoianu şi Gafencu, abătuţi, ne văd deja înghiţiţi de ruşi, iar noi toţi pribegi pe vecie. Totuşi Churchill, în discursul său electoral, vorbeşte de primejdia regimurilor totalitare şi poliţiste, iar Eden aminteşte lui Molotov că Aliaţii nu vor nici anexiuni, nici amestec în afacerile interne ale ţărilor mici.

5 *iulie 1945*. Intervin la Geneva, la C.I.C.R. (Daniel Barbey) pentru ameliorarea tratamentului diplomaţilor noştri de la fosta legaţie din Budapesta, aflaţi internaţi în Bavaria şi a refugiaţilor noştri civili şi militari din lagărele de carantină elveţiene.

Dejunez, la Bellerive, cu Gafencu, Dinu Hiott şi Răutu, aceştia doi din urmă sosiţi din Paris. Bogomolov, ambasadorul rus din Paris, ar fi declarat că, dintre toate popoarele vecine, U.R.S.S. se înţelege cel mai bine cu România (ceea ce pare a o dovedi şi decorarea Regelui Mihai de către Stalin cu «Ordinul Victoriei», „pentru atitudinea sa curajoasă ce a dus la ruptura cu Germania hitleristă şi la alianţa cu Naţiunile Unite într-o epocă în care înfrângerea Germaniei nu era încă sigură"). „Viitorul conflict armat", a spus Bogomolov, „trebuie să găsească U.R.S.S. şi România laolaltă. Şi aşa va fi, căci nici măcar în Iugoslavia şi Bulgaria evoluţia politică nu se desfăşoară aşa de lesnicios şi de rapid ca în România.

Numai o serie de personalităţi răsuflate mai opun rezistenţă,

dar ele vor fi uşor îndepărtate".

La 10 mai, la Paris, a fost primirea obişnuită la fosta noastră ambasadă.

S-a strigat de către membrii ai aşa-zisei „rezistenţe româneşti" (comuniştii de sub conducerea evreului Şuru alias Schorr): «trăiască Stalin». Alte voci au replicat: «trăiască şi Churchill». A urmat învălmăşeală, înghiontiri şi înjurături. Reprezentantul intereselor noastre, Bianu, a chemat poliţia. Deşi până atunci, după câte spune Răutu, „se dăduse cu rezistenţa", Bianu ar fi acum atacat de comunişti, ceea ce îl face să recurgă la măsuri de pază. Elena Văcărescu ar fi marea protectoare a „rezistenţei".

oastre pariziene.

ceruse agrementul guvernului din Paris pentru numirea ca ministru a. ui Radu Crutzescu. Agrementul a fost dat, dar ambasada Franţei la rikara a telegrafia! în urmă la Quai d'Orsay [68] că guvernul român i-a rimis vorbă că „din motive independente de voinţa sa se vede silit a renunţa la această numire". Chestiunea reprezentanţei diplomatice a României va face probabil obiectul discuţiilor celor „big three" în viitoarea lor întrunire de la Berlin.

Gafencu este de părere ca toţi fruntaşii români să se întâlnească la Paris la finele lui septembrie pentru a se consfătui. Personal cred că o asemenea întrunire, în vederea creării unei organizaţii române în străinătate trebuie să aibă prealabila încuviinţare şi încurajare a Regelui şi a anglo-americanilor.

ulie 1945. Se publică jurnalul lui Ciano. O încercare postumă de desolidarizare de politica externă mussoliniană. Mărturiseşte însă că a dorit războiul contra iugoslavilor şi anexarea cinică a Albaniei. La data de

26 decembrie 1939 notează: „Mussolini... este gata, în cazul unui atac rusesc, să acorde românilor un ajutor militar asemănător aceluia primit de Franco"!! Este exact declaraţiunea ce mi-a făcut atunci, şi de care Italia nu s-a ţinut când Rusia ne-a adresat ultimatul ei, în ziua fatidică

27 iunie 1940.

Asist, în Geneva, la întemeierea asociaţiunii elveto-române, sub preşedinţia profesorului Pittard. Seara, o masă camaraderească românească la Eaux-Vives, prezidată de Argetoianu şi Gafencu. Fără a ţine seama de prezenţa lui Argetoianu, Pella se ridică primul şi face un

discurs de o platitudine nemaipomenită faţă de Gafencu, pe care până mai ieri îl critica şi-l calomnia la Bucureşti şi aci. Zelul neofitului îl împinge la elogii ditirambice. După falimentul politic al amicului său Ică, se agaţă de pulpana lui Gafencu. Agasat, Argetoianu tamburinează pe masă şi, înoată după acest toast, ridică primul pahar cum se cuvenea, pentru rege.

Lij ureche îmi spune: „a-t-il compris?" 1. Frumos şi interesant răspuns al lui! Gafencu. Între patru ochi, acesta din urmă îmi destăinuieşte că a ijjprput o scrisoare de la Cretzianu, care descrie, foarte amărât, „la înţeles oare?"

mainmise russe sur l'économie roumaine" 1. Ruşii ar fi sabotat proiectatul nostru acord comercial cu Turcia, spre a-şi asigura monopolul schimburilor noastre comerciale. Guvernul Groza nu ar rezista deloc. Gafencu este informat că starea sănătăţii lui 1. Maniu ar fi foarte gravă (paralizia braţului drept şi a fălcii drepte), mai ales la un septiiagenar.

14 – 15 iulie 1945. Aniversarea fiilor mei Iorgu şi Mihai-Andrei, sărbătorită în cercul familial, în casa din La Tour de Peilz unde locuim.

16 iulie 1945. Ne instalăm cu toţii de vacanţă la Villars (chalet Clos des Alpes) 2.

B.B.C. se face pe faţă ecoul nemulţumirii anglo-saxone faţă de imposibilitatea de a trimite diplomaţi şi ziarişti în România şi Sud-Est, spre a cerceta situaţia la faţa locului.

21 iulie 1945. Ducesa Emanuella de Segovia şi Hélène Saltafera iau ceaiul la noi. Cea dintâi ne spune că de rezultatul alegerilor engleze depinde restabilirea monarhiei în Spania: dacă Churchill rămâne prim-ministru, cumnatul ei Don Juan are şanse de a se urca pe tron, dacă însă Attlee este învingător, el va încuraja probabil mişcarea republicană a lui Negrin.

23 iulie 1945. Luăm ceaiul cu regina Victoria-Eugenia a Spaniei şi nora ei

Emanuella de Segovia. Regina a căpătat în Anglia impresiunea că guvernul şi poporul sunt ferm decişi a menţine poziţiunea de întâietate în lume a imperiului britanic. Cât despre Spania, crede că a sosit momentul decisiv pentru restabilirea monarhiei.

24 iulie 1945. Plec la Geneva, spre a mulţumi Ligii societăţilor de Cruce

Roşie (prin dl. Rouget) şi Comisiunii mixte de ajutorare a Crucii

Roşii Internaţionale (prin domnii Varrin şi Sotirov) pentru cele 780 perechi de încălţăminte de copii şi cele 500 de lăzi cu săpun dăruite României.

Profit de prilej spre a solicita mijlocirea lui C.I.C.R. pentru a obţine autorizaţia de a vizita lagărele de carantină din Elveţia în care se află internaţi cei 206 refugiaţi militari şi civili români veniţi din Germania.

Frumos articol al lui René Payot în „Journal de Genève" despre situaţia gravă în care se găseşte România, în urma ocupaţiei sovietice.

Vizită la Argetoianu, cu Gafencu. Primul optimist, cel de al doilea pesimist în privinţa stărilor de la noi.

1 „luarea în stăpânire de către ruşi a economiei româneşti".

1 casă de vacanţă în Alpi.

fie *1945*. Alegerile din Anglia consacră triumful laburiştilor şi înfrângerea conservatorilor, care ating de abia jumătate din locurile pe care socialiştii le cuceresc în parlament (212 contra 402). Attlee devine prim-ministru în locul lui Churchill, iar Bevin devine succesorul lui Eden.

Urmările acestui „coup de barre a gauche" 1 se vor resimţi mai mult încă: în străinătate decât în Anglia. Pentru noi este dureros căci dispare omul de la care mai puteam aştepta un ajutor faţă de tendinţele de acaparare sovietică.

f gust 1945. Comunicatul redactat de Trutnan, Attlee şi Stalin după întrevederea de la Potsdam anunţă pregătirea tratatelor de pace cu România, Italia, Finlanda, Ungaria şi Bulgaria. Toate revendicările teritoriale sovietice sunt consfinţite şi nu se pomeneşte de sud-est. Încolo, nimic despre Strâmtori şi Austria. Deci, succes rusesc şi tendinţa de a se accepta împărţirea de zone – probabil în schimbul intrării U.R.S.S. în război contra Japoniei. „Times" din l august, în editorialul său, admite că „frontiera între Iugoslavia şi Grecia nu este numai un hotar între două state ci şi între două ideologii opuse" şi că „împărţirea Europei în aşa-zise «sfere de influenţă» a marilor puteri este până la un punct de neînlăturat şi, dacă nu este dusă la extrem, nu reprezintă numai decât un rău" (The Yugoslav-Greek frontier is at present a boundary not only between two States but between two opposed ideologies… The division of Europe into approximate «spheres of influence» of the Great Powers is to some extent unavoidable and, unless too rigidly interpretând, is not an unmitigated

evil. *Britain must for geographical reasons have a special influence* în *Greece and the Soviet Union in the northern Balkan and Danubian States*) *2*. „Times" adaugă: „*k is clear that the foreign policy and military security of the Danubian States will be intimately associated with those of the Soviet Union*. Under Russian influence these States are already lowering their barriers and drawing together" 3. Autorul trebuie să fie Carr. În orice caz, este teoria ce susţine el.

„Orientare spre stânga.

2 „Din raţiuni geografice, Marea Britanie trebuie să aibă o influenţă specială în Grecia, iar Uniunea Sovietică în statele balcanice şi dunărene de nord".

3 „Este limpede că politica externă şi siguranţa militară a statelor dunărene se vor lega strâns de cele ale Uniunii Sovietice. Sub influenţa rusească, aceste state îşi dau jos barierele şi se grupează".

8 august 1945. U.R.S.S. a declarat război Japoniei.

10 august 1945. Japonia a capitulat fără condiţii, întrebuinţarea bombei atomice ca şi intrarea în război a Rusiei par să fi fost ultimii şi decisivii factori determinanţi ai înfrângerii imperialismului nipon. Capăt unele preciziuni – în „Times" din 3 august – asupra deciziunilor conferinţei din Potsdam în ceea ce priveşte România: „The three Governments consider it desirable that the present anomalous position of Italy, Bulgaria, Finland, Hungary and Roumania should be terminated by the conclusion of peace treaties… They have charged the Council of Foreign Ministers with the task of preparing peace treaties for these countries.

The conclusion of peace treaties with recognized democratic Governments in these States will also enable the three Governments to support applications from them for membership of the United Nations.

The three Governments agreed to examine ea ch separately in the near future, in the light of the conditions then prevailing *the* e *stabilishment of diplomatic relations* with Finland, Roumania etc. to the extent *possibly prior to the conclusion of peace treaties* with those countries.

The three Governments have no doubt that, in view of the changed conditions rezulting from the termination of the war în Europe, representatives of the Allied Press will enjoy full freedom to report to the world upon developments în Roumania etc". 1. Corespondentul diplomatic al ziarului adaugă: „The three Powers are

hesitant in their approach to the new regimes in the former satellite countries of castern Europe – Roumania, Bulgaria and Hungary – and Finland. It may be deduced from the report that the Soviet Union wished them to be offered peace

1 „Cele trei guverne consideră că este de dorit ca actualei situaţii anormale a Italiei, Bulgariei, Finlandei, Ungariei şi României să i se pună capăt prin încheierea unor tratate de pace… Au însărcinat Consiliul Miniştrilor de Externe cu misiunea de a pregăti tratate de pace pentru aceste ţări. Încheierea unor tratate de pace cu guverne democratice recunoscute în aceste state le va mai permite celor trei guverne şi să le sprijine cererile de aderare la Naţiunile Unite. Cele trei guverne au convenit să examineze fiecare separat în viitorul imediat, în lumina condiţiilor care vor precumpăni atunci, stabilirea de relaţii diplomatice cu Finlanda, România etc., poate înainte de încheierea tratatelor de pace cu acele ţări. Cele trei guverne nu se îndoiesc că, ţinând seama de condiţiile schimbate ca urmare a terminării războiului în Europa, reprezentanţii Presei Aliate vor avea totală libertate de a comunica lumii evoluţiile din România etc."

treaties fairly soon. But the western Allies have not yet recognized the regimes and wish to make fiirther inquiries into their nature. Can they be said to fulfil the «democratic» condition laid down in the Crimean formula on European reconstruction? Reports coming especially from Roumania and Bulgaria describe the repression of many political parties and the formation of a solid Government «bloc»; and that is why the Western Allies have so far hesitatea… The three Powers evidently fiind it hard to agree over the eaştern European regimes" 1. Iar articolul de fond al organului din City dă următorul comentariu: „There are former enemy States with whom relations need to be regularized, and these will be judged on their merits. The Governments of Finland, Roumania, Bulgaria and Hungary, for example, will be recognized only în so far as they conform to certain democratic standards. The Russian interpretation may in this respect differ from that of Great Britain and the United States. The regimes hitherto set up have been sharply criticized on the ground that they are much too narrowly based for democratic requirements. Any step to throw more light on internai conditions will be welcomed" 2. În „Times" din 10 august adaugă: „It will be insisted by the spokesmen of the western democracies that every effort should be

1 „Cele trei puteri ezită în abordarea noilor regimuri din fostele ţări-satelit din Europa de Răsărit – România, Bulgaria şi Ungaria – şi din Finlanda. Se poate deduce din raport că Uniunea Sovietică dorea să li se ofere tratate de pace foarte repede. Dar Aliaţii occidentali nu au recunoscut încă regimurile şi doresc să le cerceteze natura mai atent. Se poate oare spune că îndeplinesc condiţia „democratică" stipulată în formularea de la Crimeea a reconstrucţiei Europei? Rapoarte din România şi Bulgaria, în special, vorbesc despre reprimarea multor partide politice şi de formarea unui «bloc» guvernamental solid; şi din acest motiv Aliaţii occidentali au ezitat până acum… Celor trei Puteri le este vizibil greu să se înţeleagă în privinţa regimurilor din Europa de Răsărit". *1* „Există foste state inamice cu care este necesar să se normalizeze relaţiile şi care trebuie judecate după propriile însuşiri. Guvernele Finlandei, României, Bulgariei şi Ungariei, de pildă, vor fi recunoscute doar în măsura în care se conformează anumitor norme democratice. Interpretarea rușilor în această privinţă poate fi diferită de cea a Marii Britanii şi a Statelor Unite. Regimurile instaurate până acum au fost aspru criticate pe motiv că au o bază prea îngustă conform cerinţelor democratice. Orice măsură luată în vederea clarificării condiţiilor interne va fi binevenită".

made in Poland, Roumania and Bulgaria, no less than in Yugoslavia and in Greece, to honour the engagements which have been made to establish more liberal sistems, stage by stage, as rapidly as conditions will permit… 11 can only confuse counsel to pretend that democratic principles are being applied, în however rudimentary a form, when in fact they are not. Nothing is more important in the determination of a sound and practicable policy than to establish the plain truth about what is going on…" 1

11 august 1945. Într-o cuvântare la Radio, preşedintele Truman a declarat:

„S-a decis la Ialta că guvernele celor trei mari puteri vor lua asupra lor o răspundere comună spre a ajuta la stabilirea, în ţările liberate şi satelite din Europa, a unor guverne larg reprezentative ale elementelor democratice ale populaţiunilor. Declaraţiunile privitoare la România, Bulgaria şi Ungaria au fost reafirmate la Berlin. Aceste naţiuni nu vor deveni sfere de influenţă ale unei puteri oarecare. Ele sunt conduse acum de comisiuni de control aliate, compuse din reprezentanţi ai celor trei guverne care s-au întrunit la Ialta şi la

Berlin… Presa aliată se va bucura de o libertate completă pentru a împărtăşi lumii toate dezvoltările ce se vor înfăţişa în România, Bulgaria, Ungaria, Finlanda… şi Polonia". Bidault, ministrul de Externe al Franţei, pe de altă parte, a declarat „că Franţa nu se poate dezinteresa de reglementările care privesc România, Bulgaria, Ungaria şi Finlanda".

23 august 1945. Aniversarea trecerii României de partea Naţiunilor Unite.

Recepţie la Legaţia din Berna. Spiritele destul de agitate şi cuprinse de un val de optimism din cauza curajosului şi în acelaşi timp abilului gest al Regelui Mihai care, faţă de recentul discurs al ministrului de Externe britanic Bevin (care a declarat că guvernele din România, Bulgaria şi Ungaria nu vor fi recunoscute şi admise în Naţiunile Unite decât după

1 „Reprezentanţii democraţiilor occidentale vor insista să se facă toate eforturile în Polonia, România şi Bulgaria, nu mai puţin decât în Iugoslavia şi Grecia, pentru a se respecta angajamentele luate, de a se instaura sisteme mai liberale, treptat, cât de rapid o vor permite împrejurările… Nu poate duce decât la confuzii pretenţia că se aplică principii democratice, chiar într-o formă rudimentară, când de fapt nu se face acest lucru. Nimic nu este mai important în precizarea unei politici sănătoase şi realizabile decât să se stabilească adevărul în legătură cu cele ce se întâmplă…"

ce vor fi formate pe baze sincer democratice), s-a adresat reprezentanţilor Angliei, U.S.A. şi U.R.S.S., rugându-le să-l ajute la constituirea unui guvern îndeplinind condiţiunile necesare pentru a fi recunoscut de Aliaţi. Hotărârea regală a fost luată după ce s-a dovedit imposibilă debarcarea ministerului Groza. Washington şi Londra, întemeindu-se pe acordul de la Ialta, s-au declarat gata să înceapă negocieri în sensul cererii Regelui Mihai. De la Radio Moscova însă se aud numai laude la adresa lui Groza, ceea ce denotă o atitudine ostilă vederilor suveranului român.

De altfel, U.R.S.S. a refuzat să trimită observatori la alegerile greceşti, spre a nu crea un precedent ce s-ar putea invoca de către anglo-saxoni pentru România sau Bulgaria (unde alegeri ar urma să aibă loc la 26 august „după tipicul balcanic"). România a reluat relaţiile cu U.R.S.S., pe când Londra şi Washington cer în prealabil constituirea unui guvern pe baze larg democratice.

Văd pe René de Weck, ministrul Elveţiei în Bucureşti, transferat acum la Londra. A fost operat şi mă duc să-l cercetez în clinica din Berna în ejare se află. Îmi dă veşti bune – deşi cam reduse – despre ai noştri.

1. obert, înaintat general, este prim adjutant al Regelui. Aparenţa vieţii Ift noi ar fi normală. Ar fi chiar belşug, dar preţuri exorbitante. Maniu, Adesea bolnav, ca şi Dinu Brătianu se bucură de completă libertate de hjiişcare. Consideră exclusă o „comunizare" *a* României, mai ales după ce tpglo-saxonii posedă „bomba atomică". Se vede că aceştia au decis acum jjţie mettre le hola" 1 expansiunii ruse. Dovadă: gestul Regelui Mihai, ţlemisia miniştrilor agrarieni de la Sofia, demisia lui Groll (vicepreşedintele consiliului iugoslav), apelul lansat de Macek (liderul croat (refugiat la Londra). Apelul Regelui Mihai a fost inspirat de Maniu, care ţie mult spusese lui de Weck că preconiza această formulă. Despre mine, de Weck îmi spune următoarele: sub ministeriatul lui Vişoianu, l-a întrebat dacă guvernul român nu se gândeşte să numească un titular la Legaţia din Berna. Vişoianu i-a răspuns că voi fi numit eu. De Weck a întrebat dacă poate da vestea – fie chiar în mod confidenţial – la Berna, unde Dumirea mea va fi aflată cu deosebită satisfacţiune. Vişoianu l-a rugat să-l mai aştepte, urmând a se face toate numirile deodată. După schimbarea ne guvern, noul ministru de Externe Tătărescu l-a rugat să ceară agreţnentul pentru Frânasovici. De Weck i-a spus că guvernul său îşi va da

„Să pună capăt".

desigur agrementul, dar că situaţiunea este puţintel delicată deoarece Frânasovici a solicitat din Franţa o vizită de tranzit prin Elveţia pentru a se întoarce în România şi, după ce a obţinut-o, a refuzat să mai plece din Elveţia, rămânând în Lausanne ca refugiat. De Weck a continuat: „Votre predecesseur în avait parte d'une autre personnalité pour Berne: îi s-agissait de monsieur Bossy, dont la nomination serait hautement aprecie e par mon gouvernement". Tătărescu i-a răspuns că are cea mai mare stimă pentru mine, dar că îmi rezervă un alt post. „Evidemment, îi a prefere nommer son copain a Berne" 2, încheie, cu o semnificativă fizionomie, amabilul de Weck.

24 august 1945. Prima vizită lui Kopecki, în calitatea sa de ministru al

Cehoslovaciei la Berna. Foarte cordial. Deşi România şi Cehoslovacia nu mai sunt vecine (de la anexarea Ruteniei Subcarpatice

de către U.R.S.S.), există vecinătăţi spirituale. Praga a acreditat deja la Bucureşti pe ministrul Krause. Găseşte foarte abil gestul regelui nostru. Nu poate fi ignorat Maniu, cu care Beneš a lucrat înainte şi după războiul mondial 1914 – 1918, şi care a făcut legătura între el şi Kremlin în cursul actualului război.

25 august 1945. Faţă cu presiunea anglo-saxonă, alegerile bulgare au fost amânate sine die!

2 septembrie 1945. Printre motivele indicate de primul ministru Attlee în cuvântarea sa de azi pentru a explica obligaţia de a păstra încă mobilizate importante forţe britanice, este şi acela că Naţiunile Unite trebuie să supravegheze ca ţările odinioară ocupate de germani să-şi orânduiască acum guverne înfăţişând adevărata voinţă a populaţiilor respective.

4 septembrie 1945. Plecând spre Europa, spre a asista la Conferinţa de la Londra a miniştrilor de Externe ai marilor puteri aliate, secretarul de stat american Byrnes a declarat că a cerut guvernului sovietic să împuternicească pe Molotov a trata cu colegii săi şi „chestiunea românească". În consecinţă, Stalin a exprimat dorinţa a se întreţine cu guvernanţii români actuali. Groza şi Tătărescu au şi sosit la Moscova, fiind îndată primiţi de Stalin.

1 „Predecesorul dv. mi-a vorbit despre o altă personalitate pentru Berna: era vorba de dl. Bossy, a cărui numire ar fi foarte apreciată de guvernul meu".

2 „Evident, a preferat să-l numească pe bunul său prieten la Berna".

l *septembrie 1945*. „Izvestia" acuză Anglia şi Statele Unite de a fi făcut o presiune asupra Regelui Mihai, prin reprezentanţii lor în Comisiunea de armistiţiu, pentru a-l determina să facă apel la cele trei mari puteri contra guvernului Groza. Ca răspuns, United Press dezvăluie modul cum acest guvern a fost impus violent regelui de către Vîşinski, contrar voinţei

Angliei şi Americii.

8 septembrie 1945. René de Weck, venit la Villars, îmi descrie actul regal de la 23 august 1944. După proclamaţia la Radio, Regele a convocat pe Killinger şi pe Gerstenberg şi le-a declarat că România nu se va opune la liniştita retragere a trupelor germane. Nemţii au promis, iar generalul Gerstenberg a cerut doar ofiţeri de legătură români ca să-l ducă la cartierul german de la Otopeni. Ajuns aci, a dat

ordin ca aceşti ofiţeri să fie făcuţi prizonieri. Apoi, canalia de Gerstenberg, violându-şi cuvântul de onoare, a ordonat bombardarea Bucureştilor, precum şi atacul capitalei de către cei 11.000 soldaţi ce-i avea la dispoziţie. Garnizoana din Bucureşti, tare de vreo 6.000 oameni doară (dintre care-1.000 poliţişti) a ştiut totuşi să reziste în această primă zi de luptă, cu o vitejie extraordinară, oprind pe nemţi pe linia Otopenilor. A doua zi, s-au adus ajutoare şi am ajuns şi noi la 11.000 soldaţi. Dar, la egalitatea de număr, germanii aveau superioritatea de armament şi mai ales de aviaţie. Totuşi românii rezistau.

A treia zi însă, Gerstenberg a mai adus 27.000 oameni. Partida ar fi fost pierdută dacă nu apărea aviaţia americană, care a secerat complet forţele germane în pădurea Băneasa. Bidault, pe care de Weck l-a văzut la Paris, i-a spus că guvernul laburist nu va ţine decât 18 luni, după care se va întoarce la putere Churchill.

19 septembrie 1945. După peste un an de tăcere, ne sosesc azi, prin Leclerc de la Crucea Roşie (întors din Bucureşti), primele scrisori de la ai noştri.

Robert, Ala, Alexandra, Dan, Marga şi George ne scriu îndelung. Sănătatea bună, dar ruina economică desăvârşită a clasei noastre. Ai noştri, înghesuiţi în câteva încăperi din casele lor de odinioară, izgoniţi de pe moşiile lor, caută prin comerţuri improvizate să-şi agonisească viaţa. Ce tristeţe!

21 septembrie 1945. René de Weck îmi dă un detaliu interesant pe care-l ţine de la Ralea. În 1940, prin ianuarie, Carol află prin poliţia sa secretă că a avut loc la Bucureşti o întrunire secretă a Kominternului la care au asistat, în afară de comuniştii români (al căror şef încă de pe atunci era Pătrăşcanu), doi delegaţi de la Moscova şi unii reprezentanţi din lugoslavia şi Bulgaria şi în cursul căreia reprezentantul rus al Kominternului central ar fi declarat că, în cazul unei înţelegeri politice românosovietice, guvernul U.R.S.S. s-ar mulţumi cu o rectificare de frontieră în Basarabia, în schimbul căreia ar acorda României garanţia frontierelor sale. Ba mai mult, s-ar căuta formarea în jurul României a unui bloc balcanic care s-ar sprijini pe Rusia şi căruia U.R.S.S. i-ar garanta integritatea teritorială faţă de toate puterile. Interesant că, pe atunci, Moscova era aliata Berlinului şi că Hitler dăruise lui Stalin Basarabia la 23 august 1939. Carol convocă la el pe Ralea, atunci ministru al Muncii, şi-i cere să verifice exactitatea informaţiei printre muncitorii (dintre care mulţi trebuia să fie afiliaţi

comuniştilor) cu care are, prin însăşi funcţia sa, contacte. Ralea aduce confirmarea ştirii. Atunci, evident cu ştirea ministrului de Externe Gafencu, Carol îl roagă să întrebe pe însărcinatul cu afaceri Kukoliev – cu care are bune legături – dacă declaraţiile reprezentantului Kominternului angajează şi guvernul sovietic. Ralea se execută. Peste câtva timp, cere un răspuns lui Kukoliev. Acesta declară că are ordin să-l comunice doar personal regelui. Audienţa are loc probabil, dar Carol declară că el, descendentul Romanovilor, nu poate încheia o alianţă cu bolşevicii. Rezultat: faimosul discurs Molotov relativ la Basarabia. Cam tot atunci – probabil ulterior – are loc demersul lui Helfant, însărcinatul cu afaceri sovietic la Roma, pe lângă mine, despre care am raportat atunci la Gafencu. Acesta îmi spuse mai târziu că se opuse Carol la orice acord cu Sovietele. Despre aceste fapte Gafencu nu aminteşte în cartea sa. De aceea D.I. Suchianu (cumnatul lui Ralea) îi reproşează într-o recenzie din „Viaţa Românească" că ataca, în lucrarea sa, diversele avansuri făcute de Rusia României.

26 septembrie 1945. Treburile par să meargă prost de tot la conferinţa miniştrilor de Externe de la Londra. Şi chestiunea cea mai gravă este cea românească. S-au stabilit punctele esenţiale ale viitorului tratat de pace, dar Anglia şi America nu vor să recunoască guvernul Petru Groza, care nu reprezintă voinţa adevărată a ţării. Faţă cu sprijinul necondiţionat pe care U.R.S.S. îl acordă acestui guvern, Londra şi Washington propun o anchetă interaliată la noi, care să aprecieze dacă regimul Groza este pur democratic. Moscova refuză categoric şi, ca paradă a acestei lovituri, propune tot o anchetă interaliată în Japonia, asupra administraţiei americane! Presei, Molotov îi declară că ministerul Groza oglindeşte majoritatea ţării şi că Brătianu şi Maniu nu au fost admişi în sânul său pentru că au prezentat pretenţii exagerate în chestiunea împărţirii portofoliilor.

ombrie 1945. Conferinţa de la Londra a celor cinci miniştri ai Afacerilor Străine şi-a încheiat lucrările cu un fiasco enorm. Nici nu s-a putut redacta un protocol sau comunicat final. Cauza principală pare a fi chestiunea regimului din România, asupra căreia Byrnes a fost şi mai intransigent ca Bevin, *octombrie 1945*. La Geneva, pentru prepararea Conferinţei Ligii societăţilor naţionale de Cruce Roşie.

Guvernul, rechemând de la Ankara pe Cretzianu, acesta refuză să se iupună, neexistând decret de rechemare (căci Regele Mihai nu mai semnează decrete, nemaivrând să recunoască ministerul Groza,

care refuză să plece). Cretzianu a declarat că nu mai consideră administraţia Groza ca fiind guvernul legal al ţării. Se pare că Regele a refuzat să primească pe Groza şi Tătărescu la întoarcerea lor de la Moscova, negându-le calitatea oficială.

Coste de la Lisabona a scris lui Gafencu că portughezii, ca şi francezii, au refuzat viza de intrare lui Carol, „stranded" 1 acum în Brazilia.

Bietul Petrescu-Comnen este în Geneva şi nu ratează ocazia de a se face ridicol. S-a intitulat pe rând „ambasador al României pe lângă Sf. Scaun" ceea ce nu mai este de cinci ani) şi „delegat al Crucii Roşii române pe lângă Sf. Scaun" (ceea ce nu are sens). În numele oraşului Florenţa, a remis o diplomă de onoare lui Noelle Roger (M-me Pittard), spre surprinderea Legaţiei Italiei. A scris o carte unde declară că prevăzuse toate evenimentele!

Tetombrie 1945. Deschiderea conferinţei consultative a reprezentanţilor societăţilor naţionale de Cruce Roşie, în cadrul Ligii din Geneva a acestor societăţi. Reprezint Crucea Roşie română. Iau contact cu domnii de Muralt, preşedintele Ligii; de Rouge, secretarul general al Ligii; Huber, preşedintele C.I.C.R., Jacques Cheneviere, vicepreşedintele C.I.C.R., Bachmann, secretarul general C.I.C.R.; Jefferson, delegatul U.S.A.; Major general Hawes, Phillips şi Miss Warner, delegaţii Marii Britanii; Bonnet, delegatul Franţei etc. Tuturor le expun situaţia tragică a copiilor din Moldova şi le cer ajutoare medicale şi produse vitaminate.

„Eşuat.

După amiază ceai oferit de Ligă, expunerea situaţiei C.I.C.R. (Salle de la Reformation) şi recepţie Max Huber (Salle Naville).

G. Crutzescu, sosit în Geneva, deşi rechemat la Minister [69], nu are intenţia să se întoarcă, ci vrea să se instaleze în sudul Franţei, îmi povesteşte aventuroasa sa plecare din Copenhaga în Suedia după 23 august 1944. Este contra unui „comitet de rezistenţă" românească aci, deocamdată, spre a nu se deservi regele şi pe anglo-saxoni. Suntem de acord.

16 octombrie 1945. În cadrul şedinţei de azi a Conferinţei delegaţilor societăţilor de Cruce Roşie, am rostit o alocuţiune spre a saluta, în numele Crucii Roşii române, societăţile surori, a mulţumi Ligii pentru convocarea ei şi a atrage atenţia asupra stării tragice a copiilor de la noi, mai ales a celor din Moldova, în convorbiri

particulare cu delegaţii, am revenit asupra chestiunii, cerându-le sprijinul pentru atunci când voi pune chestiunea ajutorării lor.

Iau cuvântul spre a cere ca, în alegerea membrilor comitetului executiv al guvernatorilor, să se ţină seamă de principiul regiunilor geografice şi de acela al rotaţiunii. Sunt cooptat în comitetul de redacţiune, al cărui preşedinte este generalul Hawes, delegat britanic.

Prânz oferit la Bergues de Muralt, vicepreşedinte al Ligii şi preşedinte al Crucii Roşii elveţiene.

17 octombrie 1945. Mă asociez propunerii delegatului grec, Pezmazoglu, de a se înlesni delegaţilor Crucii Roşii formalităţile de călătorie când se duc la întruniri de Cruce Roşie, transmisiunea corespondenţei şi transferul fondurilor societăţilor naţionale ale Crucii Roşii. Lucrez la comitetul de redactare. Pezmazoglu mă roagă să sprijin candidatura Greciei la comitetul activ al guvernatorilor.

Dr. Costinescu îmi telegrafiază rugându-mă să particip la lucrările Consiliului guvernatorilor Ligii ce are loc la Paris la 14 noiembrie, în calitate de supleant al său. [70]

18 octombrie 1945. Dejun la Gafencu cu Crutzescu. Gafencu este de părere să ne consultăm cu Antoniade, Caranfil şi Tilea, care sosesc în Geneva, ca să constituim un comitet de acţiune neoficial, unde să se centralizeze informaţiile pe care românii le obţin peste tot. El, Gafencu, ar redacta buletinul acestui comitet.

19 octombrie 1945. La Conferinţa Crucii Roşii, generalul Hawes, delegatul britanic, propune 4 puncte: l) Liga să aibă un caracter consultativ, devenind un clearing de informaţii al societăţilor de Cruce Roşie; 2) ca ea să le transforme într-un fel de sindicat sau Trade Union, care să apere interesele membrilor ei (ar putea protesta dacă – cum a fost cazul în Cehoslovacia – o putere ocupantă dizolvă societatea de Cruce Roşie din ara ocupată); 3) ca ea să stabilească principii de care, pe cât posibil, să se bazeze statutele membrilor („these principles should govern, but not testrict the charters of the national societies" 1, precizează delegatul american Jefferson); 4) conferinţe regionale sub conducerea unui membru desemnat de Comitetul executiv (amendament francez). Particip la lucrările comitetului raportorilor.

Jsetomfene 1945. Iau cuvântul spre a arăta pe scurt organizarea şi activitatea Crucii Roşii Române şi pentru a-mi da aprobarea celor patru puncte de mai sus ale generalului Hawes. Explic că nu pot da informaţii precise asupra bugetului şi numărului membrilor,

neexistând comunicaţii directe cu România.

Dejun la colegul portughez de Freire de Andrade (fost secretar la Bucureşti) cu Lady Owen (Australia), generalul Hawes (Marea Britanie), Jefferson (U.S.A.) Beelaerts van Blokland (Olanda) şi Rouge.

octombrie 1945. În şedinţa conferinţei, descriu starea deznădăjduită a copiilor de la noi, mai ales a celor din Moldova şi fac un apel cât mai călduros societăţilor surori ca să vină în ajutorul Crucii Roşii române pentru a salva tânăra generaţie.

xtombrie 1945. Conversaţie cu Miss Warner, „şefă" a relaţiilor externe ale Crucii Roşii britanice, îmi spune ce simpatii au în Anglia pentru i lupta pe care poporul român – în frunte cu tânărul şi curajosul rege – o duce pentru a-şi păstra independenţa, îi descriu, la rândul meu, stările i de la noi.

octombrie 1945. N. Caranfil, sosit de la Londra, ne povesteşte, la Gafencu, cum au decurs evenimentele care au precedat loviturii de stat de la 23 august 1944. Încă din februarie a acelui an, Ştirbey plecase la Cairo (fără a se opri la Ankara, cum s-a scris din eroare în ziare).

Vişoianu s-a dus mai târziu şi el acolo. Cei trei aliaţi şi-au prezentat atunci condiţiile pentru armistiţiu: frontiera din iulie 1940 între România şi Rusia, despăgubire, lupta umăr la umăr a trupelor române şi ruse pentru recucerirea Transilvaniei de Nord. Concomitent, Mihai

1 „aceste principii trebuie să fundamenteze statutele societăţilor naţionale fără a le limita".

Antonescu sondase, prin Nanu de la Stockholm, pe d-na Kollontai, care-l comunicase aceleaşi condiţiuni [ce fuseseră – adaugă Gafencu – comunicate şi lui şi, pe de altă parte lui Frânasovici (ca reprezentant al grupului Tătărescu-Groza-Pătrăşcanu-Tâtel Petrescu), prin mijlocirea lui Benei»l-Erau condiţiunile fixate, pe care ruşii le comunicau oricărui român – sau grup de români – ce se interesau. Comitetul Maniu-Dinu Brătianu etc. – din care făcea parte şi N. Caranfil – dă instrucţii atunci lui Ştirbey-Vişoianu (11 aprilie) să ceară unele îndulciri Aliaţilor, în primul rând aceea ca graniţa româno-rusă să nu fie fixată prin armistiţiu, ci la Conferinţa de Pace, apoi ca să se lase nemţilor timpul de a se retrage din România (să rămână o zonă neocupată de ruşi la noi) etc. Răspunsul Aliaţilor – recte al ruşilor – a fost însă negativ. Dar şi M. Antonescu ceruse îndulciri ruşilor, la Stockholm. Lucru curios: d-na Kollontai răspunde că: 1) ruşii acceptă

să lase neocupată o zonă a României, în care să se stabilească regele şi guvernul; 2) ruşii vor lăsa germanilor 15 zile pentru a evacua România. Explicaţia o dă însăşi d-na Kollontai: La Moscova s-ar prefera încheierea armistiţiului cu guvernul Antonescu (probabil pentru a nu se datora nimic partidelor istorice). Între timp, prin mai, nesosind răspuns din ţară, Novikov prezintă un ultimatum lui Ştirbey-Vişoianu. În primele zile din iunie, Maniu transmite la Cairo acceptarea sa a condiţiilor. La tratativele de armistiţiu din Moscova, ruşii au ascultat pe delegaţii noştri, dar nu au admis nicio modificare a condiţiilor.

28 octombrie 1945. Dejun la Gafencu, la Bellerive, cu Nicolae Caranfil, Antoniade şi Assan. S-a aflat că guvernul Groza a rechemat din străinătate şi pus în cadrul disponibil 47 de diplomaţi şi membri ai serviciilor auxiliare, în frunte cu Grigorcea şi Cretzianu. Propun ca noi, cei care, până acum, n-am fost încă atinşi de această măsură, să telegrafiem la Bucureşti că ne solidarizăm de cei loviţi, că refuzăm o discriminaţiune în favoarea noastră şi că înţelegem să împărtăşim situaţia colegilor noştri.

Ştiu însă că G. Crutzescu, pe care l-am sondat în această privinţă, nu este de aceeaşi părere. Gafencu se opune categoric punctului meu de vedere, la care s-ar ralia numai Liviu Cicio-Pop, singurul secretar al Legaţiei de la Berna care n-a fost revocat. Gafencu spune că diplomaţii în chestiune nu recunosc legitimitatea măsurii luate de guvern, căci niciun decret de rechemare nu a fost semnat de Rege, iar administraţiunea Groza, concediată de suveran, nu mai are temei constituţional. Cretzianu, de la Ankara, şi Brutus Coste, de la Lisabona, se consideră în funcţiune şi nici nu vor părăsi localurile legaţiunilor lor respective. Ca atare, o demisie din partea noastră ar însemna că recunoaştem legalitatea rechemărilor şi că le conferim un caracter valabil. Legal, Grigorcea, Cretzianu etc. nu au fost rechemaţi, şi îşi continuă funcţiunile, deci nu avem la ce să ne asociem. Caranfil, de aceeaşi opinie în principiu, socoteşte totuşi că ar trebui să manifestăm o oarecare solidarizare cu colegii şi o dezaprobare a guvernului Groza. Ne propune ca noi (eu, G. Crutzescu, Dinu Hiott, Dan Geblescu, Gallin, Pop etc.) să ne asociem unui eventual protest al celor rechemaţi. După discuţii, această propunere este admisă ca cea mai utilă cauzei. Caranfil spune, într-altă ordine de idei, că la Londra se găseşte că rezistăm prea puţin ruşilor. De aceea Maniu şi Dinu Brătianu au rostit recent discursuri contra regimului Groza „impus de ruşi şi urât de români".

De îndată ce guvernul Sănătescu a semnat, la 16 ianuarie 1945, convenţia pentru aplicarea clauzelor armistiţiului (Savel Rădulescu, preşedintele Comisiei române), ruşii l-au dat jos. Tot ce voiau era ca să solidarizeze partidele istorice cu armistiţiul. Caranfil nu crede într-un conflict armat între ruşi şi anglo-saxoni, ci într-un compromis care să asigure independenţa statelor limitrofe ale U.R.S.S. Regele şi cauza românească sunt foarte sprijinite la Londra.

octombrie. Gafencu continuă a se opune cu toată energia ca eu să fac deocamdată o manifestaţie de solidaritate cu colegii debarcaţi. Americanii de la Legaţia din Berna – în special Joyce – i-a spus că ar trebui ca toţi să rămână pe loc spre a nu lăsa locul comuniştilor. George Assan este de aceeaşi părere şi au sfătuit amândoi în acest sens pe Cicio-Pop, singurul secretar rămas la Legaţia din Berna.

l octombrie 1945. S-a propus azi la Ligă o moţiune privitoare la întrunirea de conferinţe generale. Am propus ca ele să fie prezidate de un delegat al Comitetului guvernatorilor care să nu aparţină regiunii (spre a evita preponderenţa unei puteri mari). Generalul Hawes (Anglia) m-a sprijinit: „I think it wise" 1. De asemenea Lady Owen (Australia). Delegatul iugoslav (reprezentant al lui Tito) se opune însă la ultima parte a adaosului meu, cerând ca preşedintele să fie ales din una din Crucile Roşii regionale întrunite în conferinţă. Faţă cu insistenţa sa, şi probabil spre a nu supăra puterea ce stă în spatele său, această ultimă parte cade şi

„Mi se pare un lucru înţelept".

rămâne numai preşedinţia delegatului Comitetului guvernatorilor, care-l va putea desemna cum vrea. Era de faţă şi N. Caranfil (membru al comitetului Crucii Roşii române), îl prezint generalului Hawes, care-i spune: „We like very much Mr. Bossy, he has a clear mind, a legal mind" 1.

Ceai la delegaţia britanică.

2 noiembrie 1945. Senta şi cu mine dăm un dejun delegaţilor Crucii Roşii.

Sunt de faţă contele şi contesa de Rouge (secretar general al Ligii), Lady Owen (Australia), dl. şi d-na Freire de Andrade (Portugalia), Grigore şi Nouchette Gafencu, N. Caranfil, G. Crutzescu etc. Mâine, Senta, Sanda şi cu mine plecăm la Paris pentru conferinţa de Cruce Roşie. Dimitrie Popescu vine de la Ankara cu un mesaj pentru Gafencu şi mine de la A. Cretzianu. El ignorează debarcarea lui şi

continuă să lucreze la Legaţie. Vrea să facă proces pentru a se debloca „banii rezistenţei" (un fond depus în Elveţia încă pe timpul antonescian şi trecut de Anastasiu pe numele lui Cretzianu), pe care Frânasovici a cerut băncii să-i blocheze, ei aparţinând statului, nu personal lui Cretzianu.

5 *noiembrie 1945*. Paris. Ceai la Elena Văcărescu, mai voinică şi însufleţită ca oricând, la 81 ani. Mă mişcă mult căci îmi vorbeşte îndată de vechea prietenie ce o lega de mama. Deşi „guvernamentală" şi în „flirt" cu stânga românească din Paris, se bucură că n-a fost numit până acum un „barbar" ca să ne reprezinte în Franţa, întâlnesc la dânsa pe infanta Eulália şi principesele de Braganca, care îmi cer mai multe ştiri decât sunt în măsură să le dau despre fiecare din copiii nepoatei lor din Lausanne, contesa de Barcelona, de asemenea pe ambasadorul şi marchiza d'Ormesson, care au fost pe vremuri la noi şi cunoscuseră bine pe soacră-mea în Germania, pe ultimul ministru francez la Budapesta şi contesa Robert de Dampierre, foşti internaţi şi maltrataţi de nemţi. Atmosfera la Elena Văcărescu, ca şi la legaţie (Bianu) de altfel, este, nu comunizantă, dar desigur „tătărească" ceea ce revoltă „dreapta" coloniei, în special pe G. Răutu, care patronează o foaie clandestină antisovietică „La Roumanie Independente".

7 noiembrie 1945. Marthe Bibescu, pe care o vedem la Ritz, este şi ea „tătărească" şi, zice-se, chiar carlistă. Căci există, se pare, un mic început de complot carlist (Tătărescu-Franasovici-Pangal-şoneriu-Pella) cu

1 „îl apreciem foarte mult pe dl. Bossy, are o minte limpede, de jurist".

privire la care m-a sondat şi M. Cămărăşescu (nepot al lui Tătărescu), aflând, poate cu decepţie, că, în orice împrejurare, înţelegeam să rămân statornic credincios Regelui Mihai. Dar, spre a reveni la Martha, ea îmi face elogiul ruşilor care, la Mogoşoaia, s-au arătat de o curtoazie perfectă.

„Curtoazie aproape compromiţătoare", observ eu. Martha pare jenată şi, cu „flairul" ei de femeie, simţind care sunt sentimentele mele, îmi vorbeşte cu căldură de anglo-saxoni, de americanii pe care ea i-ar fi ajutat atâtea sub regimul Antonescu (??). Eu ştiam că era în termenii cei mai buni cu acel regim, care îi şi înlesnise o călătorie de propagandă la Constantinopol. Ceea ce mă bucură mai mult în conversaţia Marthei este ceea ce îmi spune despre rolul lui Robert în

timpul schimbării de politici, atât în pregătirea laturii militare a loviturii de stat, cât pentru a conduce, din ordinul Regelui, pe Regina-mamă Elena în Oltenia spre a o pune la adăpost de răzbunarea nemţilor. Călătorie făcută în automobil, dar însoţit de două tancuri pentru cazul în care ar fi necesară o apărare cu armele. Sosirea lui Stanislas de Castellane pune capăt părţii mai interesante a povestirilor Marthei, extrem de interesante dat fiind sosirea i ei aşa recentă din Bucureşti la Paris.

Noiembrie 1945. Cu Dinu Hiott la G. Răutu, foarte deprimat de lipsa de reacţiune violentă a anglo-saxonilor faţă de politica imperialistă a Rusiei.

Se teme chiar de neplăceri pentru dânsul, din cauza foii „La Roumanie Independente".

noiembrie 1945. N. Caranfil, care s-a stabilit la Londra, îmi spune că englezii ne fac acelaşi reproş pe care ni-l făceau sub Antonescu, anume că nu reacţionăm îndestul, că reacţionăm mai puţin ca vecinii noştri. Pe când austriecii, ungurii şi chiar bulgarii ar fi izbutit să manifeste, cu prilejul problemei alegerilor, la noi s-ar tolera guvernul Groza fără vreo împotrivire mai marcată. Caranfil a transmis acest punct de vedere la noi şi crede că acesta a contribuit poate la recentele discursuri curajoase ale lui Dinu I.C. Brătianu şi Iuliu Maniu, precum şi la impunătoarea manifestaţie pentru rege ce a avut loc în Bucureşti la 8 noiembrie (Sf. Mihai).

Dar manifestaţia (50.000 oameni) a fost tulburată de comunişti şi a fost vărsare de sânge. Ca urmare, Bebe Brătianu şi Penescu, secretari generali – primul al Partidului Liberal, ultimul al Partidului Naţional-Ţărănesc, au fost arestaţi, iar Dinu Brătianu şi Maniu au dispărut, probabil că se ascund.

14 – 16 noiembrie 1945. Deschiderea, la Grand Hotel, a conferinţei Consiliului guvernatorilor Ligii societăţilor naţionale ale Crucii Roşii, la care reprezint Crucea Roşie română. Se alege un preşedinte al Ligii (în locul decedatului Morman Davis), în persoana preşedintelui Crucii Roşii americane: Basil O'Connor. Apoi membrii comitetului executiv şi ai comisiunilor financiare şi pentru modificarea statutelor Ligii (în acesta din urmă este adoptată şi Crucea Roşie română). Se hotărăşte ţinerea unei noi sesiuni a Consiliului guvernatorilor la primăvară spre a se examina recomandările Conferinţei consultative din Geneva. Se invită Crucile Roşii să vină în

ajutor societăţilor surori care fac apel la dânsele.

Între altele se distribuie şi apelul meu pentru copiii din Moldova. Crucea Roşie britanică ne dăruieşte 500 lăzi cu preparate conţinând vitamine D (25 tone), Crucea Roşie australiană încălţăminte de copii, Crucea Roşie neozeelandeză fonduri, Crucea Roşie americană un plămân de oţel pentru combaterea urmărilor paraliziei infantile. Se dau multe recepţii în cinstea noastră: un dineu al Crucii Roşii franceze la Ritz, un ceai dat de Bidault, ministrul de Externe, la Quai d'Orsay, în Salon de l'Horloge (cu o pană de electricitate!), o serată dată la Hotel de Soubise de preşedintele Crucii Roşii franceze (profesorul Justin – Besançon) şi oraşul Paris, un ceai la ministrul Sănătăţii, o serată la Crillon dată de O'Connor, preşedintele Ligii.

17 noiembrie 1945. Emoţionantă călătorie prin Normandia devastată de război, organizată pentru noi, delegaţii Crucii Roşii, de către Crucea Roşie franceză. Trecem prin Rouen, care a suferit atâta, în faţa Catedralei vestite, acum mutilate, şi dejunăm la Le Havre (ale cărui cartiere de lângă port sunt acum un deşert). După prânz, vizităm Caen, din care rămân doar pietre, în afară de neatinsa biserică St Étienne (Abbaye-aux-Hommes), unde odihneşte William the Conqueror, şi de Abbaye-auxdames unde zace soţia sa, regina Mathilda. Ajungem seara la Bayeux – singurul oraş din Normandia care este intact, fiind ocupat de Aliaţi încă în prima zi după debarcare. Poposim aci peste noapte (în odaia noastră lipseşte geamul de la fereastră, care nu se poate înlocui din cauza lipsei de sticlă). Masa de seară, oferită de autorităţi, este prezidată de prezidenta Crucii Roşii franceze pentru Calvados, tânăra şi curajoasa contesă de Viel-Castel, care a trecut prin toate caznele ocupaţiei şi ale luptelor de eliberare.

jj *lembrie 1*\? *45** Vizităm Bayeux, îndeosebi catedrala şi faimoasa tapiţerie reginei! lathilda (sec. XI). Plecăm apoi cu autocarul ca să ajungem la rromanc ies, unde au debarcat Aliaţii în istorica zi de 6 iunie 1944. Ne itoarcem *a*. Caen, cu o primire oficială în care, în numele tuturor deleaţilor soc etăţilor de Cruce Roşie, răspund cuvântărilor de bun venit ale utorităţii. r, amintind de rolul eroic al celor 50 infirmiere franceze care, i frunte u contesa de Viel-Castel (tovarăşa noastră de drum) au adus alinare răniţilor întregii regiuni, în zilele grele ale liberaţiunii Normannare ror, ei. Cercetăm apoi ruinele aflate pe locul unde se ridica odinioară. iimosul jjbrăşel Aunay-sur-Odon şi luăm ceaiul în istoricul castel. ouis XIM al

marchizului de Clermont-Tonnerre (preşedintele Crucii loşii franceze) de la Villers-Bocage (singurul edificiu rămas în picioare n acea localitate). Marchiza de Clermont-Tonnerre ne duce prin toate neaperile castelului, transformat în spital, maternitate şi azil de bătrâni.:

n timpul distrugerii târgului Villers-Bocage de către bombardamentul i ivioanelo: aliate, 300 locuitori şi-au găsit adăpost la soţii Clermont „bnnerreij adevăraţi părinţi ai ţinutului. Ajungem seara la Mont 3 t. Michel, prezervat intact în mod miraculos. Poposim la Mere Poulard, care ne serveşte celebra ei omletă.

oiembrie 1945. Vizităm cu de-amănuntul Mont St. Michel, apoi, prin regiunea aceasta mucenică, prin St. Lo şi Lisieux al maicii Sf. Theresa, ne întoarcem târziu noaptea la Paris.

oiembrie 1945. Dejun în pitoreasca locuinţă de pe Place Dauphine a lui Gheorghe Răutu, cu Martha Bibescu, Grigore şi Nouchette Gafencu şi N. Caranfil. Foarte în vervă, Martha ne povesteşte întrevederile ei cu Léon Blum, Schumann (şeful M.R.P.) şi Duff Cooper (se pare însă că n-a obţinut încă viza engleză). Ia o atitudine categoric anglofilă „et elle al'air de beaucoup soigner Gafenco" 1.

La ceai, Gafencu ne întruneşte, la Lancaster, pe Caranfil, Crutzescu, Hiott şi pe mine. Este absolut potrivnic ca vreunul din noi să demisioneze în semn de solidaritate cu „decapitarea" lui Cretzianu. Motivele sale sunt următoarele: l) Aliaţii anglo-saxoni ne cer să rămânem pe locurile noastre, căci orice loc pierdut e ocupat de comunişti; 2) Nu este cazul a ne solidariza prin demisie cu o rechemare şi o punere în cadrul disponibil pe care însuşi cel lovit o ignorează, continuându-şi funcţiunile; 3) *De*

„Şi pare să aibă multă grijă de Gafencu".

fapt, Cretzianu mai corespunde încă cu Externele, care-i răspund (în chestiuni administrative). D-l Popescu declară chiar că Cretzianu continuă a-şi primi leafa. Nu ar avea deci niciun sens o manifestaţiune, care, poate ar risca chiar să zdruncine poziţiunea juridică ce a adoptat (nu recunoaşte o măsură care n-a fost luată prin decret regal, Regele refuzându-şi semnătura). Gafencu este de părere că, numai dacă Regele ar fi silit să părăsească ţara, s-ar pune chestiunea formării unui comitet naţional în străinătate (dacă ar fi sprijinit de anglo-saxoni).

Cretzianu, printr-un avocat elveţian, a intentat proces spre a

obţine deblocarea sumei de 3 milioane franci elveţieni, blocată din ordinul guvernului român. Fondul total era de 6 milioane, dar Cretzianu reuşise să ridice 3 milioane, din care se pare că plăteşte lefurile celor rechemaţi, cărora le-a spus să rămână mai departe pe loc. Se zice că guvernul ar fi reclamat la parchet pe Cretzianu. Pe de altă parte ar fi început să trimită fonduri lui Frânasovici (se vorbeşte de 2 milioane franci elveţieni) pentru cealaltă „rezistenţă". Biata ţară, prinsă într-atâtea „rezistenţe", va izbuti ea să reziste?

21 noiembrie 1945. Roux, subdirectorul afacerilor europene din Direcţia politică de la Quai d'Orsay, îmi spune că din rapoartele lui Jean-Paul Boncour, însărcinatul cu afaceri al Franţei la Bucureşti, reiese că situaţiunea politică la noi este „foarte încordată".

Spitzmuller, fostul consilier francez la Bucureşti, a destăinuit lui Dinu Hiott că guvernul Groza ar fi cerut la Paris agrementul pentru numirea lui M. Ralea ca „reprezentant politic al României în Franţa", dar că Bidault l-ar fi refuzat sub motivul că, în împrejurările actuale, acceptarea unei atare numiri (Ralea e în guvern) ar corespunde cu o luare de poziţie franceză în disensiunile interne din România.

Paul Ruegger, ministrul Elveţiei la Londra, pe care-l întâlnesc, unde şade şi el, îmi afirmă că anglo-saxonii nu vor ceda cu niciun chip în poziţiunea ce au adoptat faţă de U.R.S.S.

Întâlnesc pe Dumaine, fiul fostului ambasador francez la Viena, cu care am început cariera la Roma. E acum şeful Protocolului. Ne reamintim vremurile vechi.

Ne întoarcem diseară în Elveţia.

25 *noiembrie 1945*. La Legaţia din Berna se afla un fond de vreo 6 milioane franci elveţieni (transferat încă sub regimul Antonescu) pentru „propagandă". Se pare că ultimul ministru antonescian la Berna, Pella, la plecare, a trecut fondul pe numele însărcinatului cu afaceri G. Anastasiu.

Înainte de a părăsi Externele, Vişoianu ar fi dat instrucţiuni lui Anastasiu să treacă suma în contul lui Cretzianu de la Ankara. Dar acesta a cerut ca numai jumătate, adică 3 milioane franci elveţieni, să-i fie vărsată, restul rămânând încă pe numele lui Anastasiu (sau în safe-ul Legaţiei).

Câteva zile înainte de preluarea postului de către Frânasovici, Anastasiu trece şi restul sumei, adică 3 milioane, în contul lui Cretzianu. Frânasovici însă, pus la curent de Pella, cere ca suma să fie

blocată, ea aparţinând statului român. Cretzianu, care ştie că banii aceştia trebuie să alimenteze acţiunea „rezistenţei româneşti", în cazul în care Regele ar fi silit să plece, se opune. De unde proces. Foarte penibil.

Decembrie 1945. D. Popescu îmi aduce „un mesaj foarte amical" din partea lui Cretzianu. Acesta se plânge de Gafencu. „Marea decepţie i-a cauzat-o Gafencu când a încercat să se opună intenţiei lui Tătărescu de a-l face pe Cretzianu subsecretar de Stat la Externe".

decembrie 1945. La Gstaad, unde stăm iarna, aflăm că, în conferinţa de la Moscova a celor „big three", s-a hotărât ca Statele Unite, Anglia şi U.R.S.S. să recomande Regelui Mihai, drept răspuns la scrisoarea sa din 23 august trecut, „a lărgi guvernul său actual prin includerea câte unui reprezentant al partidelor Naţional-Ţărănesc şi Liberal". Vîşinski (comisar adjunct al Afacerilor Străine al U.R.S.S.), Clark-Kerr (ambasadorul Angliei) şi Harriman (ambasadorul U.S.A.) au plecat la Bucureşti spre a ajuta pe rege în efectuarea acestei remanieri. E un al doilea „Münich".

decembrie 1945. Gafencu, sosit din Paris la Gstaad, îmi spune că a aflat precis că ruşii ar avea l *Vi* milioane soldaţi pe linia de demarcaţie din Germania, gata pregătiţi de o campanie de iarnă. Americanii ar avea însă superioritate mare în aviaţie. Totuşi cum nu vor războiul, au cedat Rusiei, la Moscova, atât în chestia extrem-orientală cât şi în aceea a Sud-Estului european. Cât despre România, Gafencu crede că Regele va accepta formula pentru a-şi păstra tronul, iar partidele de opoziţie pentru a putea lua parte la alegeri, pe care sunt sigure să le câştige. Crede că şi „rezistenţa" noastră va accepta situaţia, va înceta acţiunea ei şi va restitui statului fondurile. Dar acestea sunt toate conjecturi.

1946

l ianuarie 1946» Am revelionat în familie şi împreună cu soţii Gafencu, Magda Sturdza, Dinu Hiott şi Georgică Assan.

La noi, criza continuă. Guvernul nu acceptă pe C. Brătianu şi Mihalache ca reprezentanţi în sânul său a partidelor istorice.

Maria Brăescu născută Moruzi, vară cu Senta şi membră în comitetul de direcţie al Crucii Roşii române, soseşte din ţară şi petrece două zile cu noi la Gstaad (Chalet Gentiana). Ne aduce scrisori de acasă, şi veşti, îmi spune că Crucea Roşie ar fi foarte mulţumită de serviciile ce-i aduc. În ţară, îngrijorare mare pentru ziua de mâine. Ea

găseşte că românii aflaţi în străinătate pot aduce mai mari foloase ţării acolo unde sunt.

3 – 7 ianuarie 1946. La Geneva, cu Maria Brăescu. Vizităm toate organizaţiile şi personalităţile diriguitoare ale Crucii Roşii Internaţionale. Dejunuri pentru noi date de C.I.C.R. şi Ligă.

8 ianuarie 1946. Dejun la Guinness cu ducesa de Chaulnay şi Bigalow, consilierul Legaţiei Americii în Berna (fost în Bucureşti). Acesta, perfect la curent cu stările de la noi. Este pesimist cu privire la soarta ţărilor baltice, dar la noi crede că „Ies choses finiront per se tasser" 1. În ţară Emil Haţieganu şi M. Romniceanu au intrat în guvern, primul ca reprezentant al Partidului Naţional-Ţărănesc, al doilea din partea liberalilor. Dar Maniu tună şi fulgeră, într-un interviu, contra acestei formule care nu schimbă caracterul guvernului şi sileşte pe Rege să colaboreze cu un minister rebel şi supus străinătăţii. Destinderea pare deci precară şi nu are alt rost decât a permite regelui să iasă din situaţia sa de „grevist".

10 ianuarie 1946. O telegramă de la Externe, semnată de Tătărescu, pune capăt misiunii mele la Crucea Roşie pe 15 ianuarie şi mă roagă „a mă înapoia urgent în ţară pentru o nouă însărcinare". Vremurile de restrişte reîncep. Chinuitoare alternativă. Plecarea familiei acum fiind cu neputinţă, sau rămân cu ei aci, sau plec cu perspectiva unei separaţiuni de foarte lungă durată. Grigore Gafencu şi Dinu Hiott mă sfătuiesc să rămân:

„Gagner du temps sans rompre les ponts" 2. Cer aşadar un concediu medical.

25 ianuarie 1946. Primesc de la Eddie Boxshall, din Londra, următoarea telegramă: „Just returned from Bucharest. Robert wishes you to know

1 „lucrurile, în cele din urmă, se vor aranja".

2 „să câştig timp fără să rup relaţiile".

that the job the Ministry will offer you is Secretary General, when the present holder [of the office] leaves for Washington. Meantime, probably, Head of the Political Departament. Your friends state it is impossible [for thern] tkb advise you, for or against. They consider you must decide yourselfjjwhether to return" 1.

Ianuarie *946*. Principesa Mia Festetics (născută Haugwitz), la ceai la noi, povesteşte că i s-au luat toate proprietăţile din Ungaria, lăsându-i-se doar nişte arje: termale şi faimosul castel Kestely (de

lângă Balaton), pe care se gândeşte să-l prefacă în hotel. Prin Ilona Andrâssy a aflat de greutăţile enormei! ale vieţii la Budapesta şi despre scumpetea nemaipomenită a alimenrolor pe târgul negru. Conchide „nous sommes tous dans le meme panier"!

Ianuarie 1946. Gafencu îmi dă de citit o scrisoare ce a primit de la Al. Cretzianu din Ankara, datată 19 ianuarie. Acesta se aşteaptă la „multe luni dacă nu chiar ani de exil", pe care doreşte să-i petreacă în Statele Unite, unde va cere viza de intrare de îndată ce va fi fost rechemat legal, prin decret regal, din postul său (căci continuă a nu ţine seama de ceea ce numeşte „ukazul lui Tătărescu"). Socoteşte că trebuie continuat cu informarea străinătăţii asupra stărilor de la noi, dar că nu se poate proceda la o acţiune directă („comitet de rezistenţă" sau aşa ceva) cât timp „partidele democratice istorice" sunt reprezentate în guvernul actual. Este informat că alegerile de la noi vor fi o farsă şi că Pătrăşcanu s-ar opune la prezenţa unor controlori străini. Mulţumeşte lui Gafencu pentru că a intervenit în scris pe lângă consilierul federal Petitpierre ca să nu expulzeze din Elveţia pe Gigi Anastasiu şi ceilalţi foşti secretari de la Berna (după cum ar fi cerut Frânasovici). Brătianu pare a se desolidariza de unele „intrigi a coteriei Niculescu-Buzeşti", de care se vede că i s-a plâns Gafencu. Întreaga scrisoare are un ton foarte cordial şi devotat.

Primesc de la Londra următoarea scrisoare, datată 25 ianuarie, pe care mi-o trimite Eddie Boxshall: „My dear Raoul, I returned from Bucarest

1 „Tocmai m-am întors din Bucureşti. Robert doreşte să ştii că postul pe care ţi-l va oferi ministerul este de secretar general, în momentul în care actualul deţinător al funcţiei va pleca la Washington, între timp, probabil, şef al Departamentului Politic. Prietenii tăi afirmă că le este imposibil să te sfătuiască pro sau contra. Consideră că trebuie să hotărăşti singur dacă te întorci sau nu". *1* „Suntem toţi în aceeaşi oală".

last night, after a short visit, and on Robert's request sent you a telegram this morning, which I hope reached you safely. As stated therein, your friends did not wish to take the responsability of advising you one way or the other, as it is not improbable that the present Government will be recognised. Buzeşti, whom I also consulted, with Robert's consent, held the same views. Se it is up to you to decide what to do. I know how difftcult a decision it is to take. Your family is well. I

hâd lunch with Ala and Robert, and they were charming. As about 5.000 officers are to be retired shortly, Robert was afraid that he might be amongst them" 1.

l februarie 1946» Fac cunoştinţă cu frumoasa Vera Schuschnigg, născută Czernin (ex-Fugger), soţia fostului cancelar austriac, care-mi povesteşte din grozăviile prin care a trecut, şapte ani de zile, în lagărele de concentrare nemţeşti.

5 februarie 1946. Guvernele englez şi american au declarat guvernului Groza că vor să-l recunoască.

Primesc o afectuoasă scrisoare de la Alex. Cretzianu din Ankara, în care mă roagă să-i scriu proiectele mele.

8 februarie 1946. Mic ceai la noi, Chalet Gentiana, cu principesa Clementina de Saxa-Coburg-Gotha şi soţul ei Heller, Mia Festetics şi soţii Bigallow de la Legaţia Americii din Berna. Mrs Bigalow pare foarte impresionată de primejdia rusă. A stat de vorbă cu Elise Boxshall, sosită din Ankara la Berna.

9 februarie 1946. Întâlnesc în Geneva, la Gafencu, pe Elise Boxshall-ştirbey, sosită din Ankara, şi apoi facem împreună drumul Geneva-Lausanne.

Îmi transmite un mesaj amical din partea lui Al. Cretzianu. Mă felicită că am refuzat postul de secretar general la Externe şi mă sfătuieşte să refuz

1 „Dragul meu Raoul, am revenit din Bucureşti aseară, după o vizită scurtă şi, la cererea lui Robert, ţi-am trimis aii-dimineaţă o telegramă, care sper că ţi-a parvenit cu bine. După cum am precizat acolo, prietenii tăi nu au dorit să-şi asume răspunderea de a te sfătui în vreun fel, întrucât actualul guvern va fi recunoscut, după cum se pare. Buzeşti, pe care l-am consultat, cu acordul lui Robert, este de aceeaşi părere. Deci este la latitudinea ta să hotărăşti ce vei face.

Ştiu cât este de greu să iei o astfel de decizie. Familia ta este bine. Am luat prânzul cu Ala şi Robert şi au fost încântători. Cum aproximativ 5.000 de ofiţeri vor fi scoşi în curând din cadrele active, Robert se teme că s-ar putea număra printre aceştia".

orice însărcinare sub guvernul Groza, pe care-l priveşte ca o administraţiune provizorie până la alegeri. După alegeri, dată fiind victoria certă a partidelor istorice, fizionomia cabinetului se va schimba şi va pierde din aspectul ei actual pur comunist. Atunci vom putea accepta misiuni. Cum primeşte regulat scrisori de la ai ei de

acasă, cu care se întreţine şi telefonic, îmi poate spune că Regele e admirabil. În timpul crizei a rămas în contact permanent cu ambasadorul sovietic, ignorând doar ministerul Groza, Acum semnează decretele, dar a refuzat să confirme „en masse" 1 deciziile luate de guvern în timpul „grevei" sale, stăruind să i se prezinte pentru fiece caz un decret separat pe care-l iscăleşte sau nu. Şi bătrânii noştri sunt perfecţi. Crede războiul anglo-rus inevitabil şi iminent (în primăvară), urmat apoi de intervenţia americană. Tot astfel este informat şi G. Răutu, venit din Paris. Victoria anglo-saxonă o consideră sigură şi rapidă. Al. Cretzianu nu se va urni din loc până ce rechemarea lui nu va fi făcută pe baza unui decret regal. Atunci, el va pleca să se instaleze în Statele Unite.

februarie 1946. Eddie Boxshall îmi scrie din Londra, cu data de 8 februfully apreciate how difficult a decision it must have been for you a ne

to take when you were offered the job of Secretary-General. Buzei, who was the only one I could consult as the whole matter was brought to my notice only the day before my departure, was of the opinion that it would have been too much of a responsability to advise anyone in your position either against or for acceptance. He was guided when making this statement by the imminent recognition of the Groza Government. This is now agreed and presumably the Roumanians will proceed with the appointment of diplomatic representatives abroad.

Another factor which complicates the position is the forthcoming elections, although it is impossible to state as yet when these will actually be held. The historical parties are of the opinion that they should be held by the 15th May. The Government, however, being fully aware that semistarvation will prevail in the country by then, wish the elections to take place in the autumn after the harvest, when it is hoped that the food position will be alleviated and the results might be expected to be slightly more favourable to them. As you know, new electoral rolls and a new electoral law will have to be prepared. As the country is complete

„În masă".

ly dominated by the Communist nominees down to the smallest village mayor, rolls are likely to be more than coloured în favour of the Left. As regards the electoral Law, it was laid down that this should be

agreed between all parties contesting the election. It is therefore entirely within the power of the Government to drag out the negotiations over the Law for se long as suits their book. Of course, there can be no question of really free elections, but even so, shrewd observers maintain that the Communists cannot attain a majority no matter how clever their „rigging" may be.

I was amazed to hear that the total number of registered industrial workers în Roumania does not amount to more than 260.000, a great number of whom are by no means communist. I was also told that if the Government were to resort to strong measures în Transylvania, the peasantry would react se violently that bloodshed would be unavoidable.

The «Horia, Cloşca şi Crişan» is already being used for preelectoral propaganda; a detachment thereof, stationed în Buftea, is asking the peasants: „Who bombed Roumania during this war? It was the British and Americans who killed your parents, your children and your relatives.

The Russians could have laid your country waste by bombing it out of existence. They refrained from se doing because they are your real friends. They did not want to bring such suffering upon you as the plutocratic, masonic capitalists of the U.S.A. and the U.K. did not hesitate to resort to etc". You have no doubt followed recent events în Hungary where the reasonably free elections proved se favourable to the noncommunist parties and where the Russians are now tightening their grip by all manners of means. In the light of this it is difficult to hope that in Roumania, even though the elections might give a majority to the Peasants and Liberal Parties, a Government could function for any length of time which would have Roumania's interests more intimately at heart than the desire to carry out blindly all directions from Moscow.

Faint signs were observable while I was în Bucarest that some of the convinced Roumanian communists saw the danger of blindly following these dictates, which have rezulted în Roumania's ruination – especially economically – for decades to come. They were begining to talk of forming a „naţional" communist party, which would have as its cum, apart from pursuing the communist doctrine, to see to it that Roumania does not perish altogether. I am afraid, however, that these laudable ttempts will not lead to much as long as Anna Pauker remains

secretaryeneral of the Roumanian communist party, directly responsible to loscow, aided and abetted by comrade Bodnăraş, who is head of the: cret political police as well, and keeps a complete stranglehold over ommunist party members and opponents… Frankly, I cannot see any ope in the near future… I should like to say how much I was impressed, uring my brief stay în România, by the high standard of the morale iere. Your compatriots certainly put a brave face on a seemingly opeless situation – the only thing that keeps them going is HOPE". 1

„Îmi dau seama pe deplin ce greu ţi-a venit să iei o hotărâre, când ţi s-a oferitostul de secretar general, Buzei, singurul pe care l-am putut consulta, întrucât întreaga problemă mi-a fost adusă la cunoştinţă doar în ajunul plecării mele, era & părere că este prea mare răspunderea să sfătuieşti pe cineva în situaţia ta fie pentru fie contra acceptării. Când a făcut această afirmaţie l-a călăuzit iminenţa cunoaşterii guvernului Groia. Acest lucru s-a convenit acum şi este de presupus românii vor proceda la numirea de reprezentanţi diplomatici în străinătate, n alt factor care complică situaţia îl reprezintă apropiatele alegeri, deşi este posibil de precizat pentru moment când se vor ţine de fapt. Partidele istoriceint de părere că ar trebui ţinute până pe 15 mai. Guvernul, însă, pe deplin inştient că până atunci ţara va fi pe jumătate înfometată, doreşte ca alegerile se ţină toamna, după cules, când se speră ca situaţia hranei se va îmbunătăţi rezultatele le-ar putea fi ceva mai favorabile. După cum ştii, trebuie pregătite oi liste electorale şi o nouă lege electorală. Cum ţara este complet dominată de mdidaţii comunişti, până la primarul celui mai mic stat, listele vor fi probabil ai mult decât colorate în favoarea Stângii. Cât despre Legea electorală, s-a abilit că trebuie convenită de toate partidele care participă în alegeri Este de

ea pe deplin în puterea guvernului să lungească negocierile referitoare la lege, it le convine de mult. Este limpede că nici vorbă nu poate fi de alegeri cu adevărat libere, dar chiar şi aşa, observatori perspicace susţin că nu este posibil *i* majoritatea să fie atinsă de comunişti, oricât ar fi de abilă „măsluirea". Am st uluit să aflu că numărul total de muncitori industriali înregistraţi în Romia nu se ridică peste 260.000, din care mare parte nu sunt comunişti defel. Mi-a spus şi că, dacă guvernul ar recurge la măsuri de forţă în Transilvania, ţărămea ar reacţiona atât de violent încât ar fi inevitabilă vărsarea de

sânge, ioria, Cloşca şi Crişan» se utilizează deja pentru propagandă preelectorală; un itaşament staţionat la Buftea îi întreabă pe ţărani: «cine a bombardat România timpul acestui război? Britanicii şi americanii au fost cei care v-au ucis părin –, copiii şi rudele. Ruşii v-ar fi putut pustii ţara bombardând-o până la nimic

16 februarie 1946. Nicolae Caranfil, sosit de la Londra, are impresia că, în conjunctura actuală, anglo-americanii au dat momentan înapoi în chestia Sud-Estului. Şi-au schimbat reprezentanţii diplomatici la noi, pentru că aceştia aveau legături în special cu opoziţia. Se trimit oameni noi, care să lege prietenie cu oamenii zilei. Ca reprezentanţi ai guvernului român se vor trimite de asemenea persoane fără legături vechi cu fostele clase diriguitoare ale Europei. Cretzianu, crede el, va fi obligat acum să restituie faimoasele fonduri destinate „rezistenţei româneşti". Va sosi momentul când se vor ciocni anglo-americanii şi ruşii, dar mai târziu.

Până atunci trebuie să rezistăm. Aprobă în totul hotărârea mea de a nu mă întoarce în ţară „unde nu se poate face nimic acum". Mă sfătuieşte să rămân în Elveţia. A dat acelaşi sfat şi lui Gafencu. Spune că Marthe Bibescu ar fi fost invitată să părăsească Londra. El însuşi (N. Caranfil) va rămâne în Londra. Se are foarte rău cu Tătărescu, care l-a scos şi de la Creditul Minier din Paris spre a-l înlocui cu Şoneriu! A trimis însă vorbă care. Ei s-au abţinut de la aşa ceva pentru că vă sunt prieteni. Ei nu au vrut să vă provoace o astfel de suferinţă, iar capitaliştii masoni şi plutocraţi din SUA şi Regatul Unit n-au şovăit să recugă la asta etc.»

Ai urmărit cu siguranţă evenimentele recente din Ungaria, unde alegerile destul de libere s-au dovedit favorabile partidelor necomuniste şi unde ruşii îşi întăresc dominaţia prin toate mijloacele. În lumina acestor fapte este greu de sperat că în România, chiar dacă alegerile ar oferi o majoritate partidelor Ţărănesc şi Liberal, ar putea funcţiona un timp oarecare vreun guvern care să aibă la inimă interesele României şi nu dorinţa de a îndeplini orbeşte toate directivele de la Moscova. Apăruseră semne vagi, pe când eram la Bucureşti, că unii dintre comuniştii români convinşi realizau pericolul în a urma orbeşte acele dictate, care au ca rezultat ruinarea României – în special din punct de vedere economic – pe decenii de acum înainte. Ei începeau să vorbească despre făurirea unui partid comunist *naţional*, al cărui ţel ar fi, pe lângă înfăptuirea doctrinei comuniste, să

se îngrijească ca România să nu piară cu totul. Mă tem, însă, că aceste încercări lăudabile nu vor duce la mare lucru, atâta vreme cât Ana Pauker rămâne secretar al Partidului Comunist Român, răspunzând direct în faţa Moscovei, cu complicitatea tovarăşului Bodnăraş, care e şi şeful poliţiei secrete şi deţine controlul total asupra membrilor partidului comunist şi asupra opozanţilor… Sincer să fiu, nu văd nicio speranţă, în viitorul apropiat… Ţin să spun cât de impresionat am fost în timpul scurtei mele şederi în România de nivelul înalt al moralului celor de acolo. Compatrioţii tăi afişează cu siguranţă mult curaj în faţa unei situaţii aparent disperate – singurul lucru care-i mai ţine este SPERANŢA".

Regelui că, dacă va avea nevoie de dânsul, se va întoarce. Crede că dacă var oferi colegilor din carieră (ca şi mie) posturi în străinătate ar trebui acceptate, căci într-o legaţie se reprezintă regele. Şi apoi e preferabil să: nu lăsăm toate locurile în mâinile comuniştilor. Este convins că Frânasovici, numit la Londra [71], are de gând să rămână de partea anglo-saxonilor, dacă s-ar strica lucrurile.

februarie *1946*. La ceai la Mia Festetics, întâlnesc pe doi fugiţi de la

Dachau: un conte Alexandru Stauffenberg (frate cu acela care a făcut

atentatul contra lui Hitler în 20 iulie 1944) şi contele Anton Sigray, şeful monarhiştilor maghiari, fostă cunoştinţă din Budapesta (care-mi anunţă cu mândrie că «împăratul» Otto i-a trimis „la Toison d'Or", pe

care o poartă la gât). Amândoi dau amănunte înfiorătoare despre lagărele de concentrare naziste.

februarie 1946. Ceai la d-na Clementina de Heller, născută principesă dei Saxa-Cciburg-Gotha, spre a întâlni pe ducesa de Vendôme şi pe principesa de iRethy (soţia morganatică a lui Leopold III al Belgiei). Mai sunt de faţă: zbra principelui domnitor de Liechtenstein căsătorită cu un conte Strach\yEtz, precum şi principesele Mia Festetics şi Ghislaine de Windisch-Grâtz (al cărei soţ Franzi, este nepot de fiică al arhiducelui Rudolf) II Ducesa de Vendôme îmi povesteşte multe despre vărul ei primar Ferdinaiţ. d I al României şi despre unchiul ei Carol I. Îmi spune că Regina Maria, „Missy" cum îi zice, se certa mereu cu fiică-sa Elizabeta şi, de aceel, a rugat-o pe dânsa (Henriette de Vendôme), în 1919, s-o ţină mai mu te luni de zile la

Paris. Se dorea în special o căsătorie între Elizabeta şi ducele de Montpensier, dar acesta era mereu la vânătoare în Africa, iar apoi s-a amorezat de frumoasa lui spaniolă cu care s-a căsătorit, îmi cere veşti despre toate rudele ei de la noi şi în special despre

I

Regele Mihai.

martie *1946*. Ceai la soţii Bigalow de la Legaţia Americii, cu principesa Clementina de Saxa-Coburg-Gotha şi d-na Betty von Bonstetten (ex Goldschmidt-Rothschild). Soţii Bigallow, foarte îngrijoraţi de ameninţarea rusă, mă întreabă dacă cred că „conflictul va izbucni curând". Nu I pot decât să le întorc întrebarea.

martie *1946*. Citesc în cartea fostului subsecretar de Stat american Sumner Welles „The Time for Decision" următorul pasaj (pag. 162) care, aplicându-se rolului emigraţiei franceze în 1940 – 1944, se poate aplica şi nouă românilor din străinătate: „President Roosevelt himself hâd sent personal messages through secret channels to many French leaders, still în metropolitan France, insisting that *they could be of far greater service în hastening the restoration of independence in their country if they were to leave France and work for her freedom from outside*. Most of these French leaders replied that they would not «desert», as they called it, their fellow countrymen. This attitude showed a high degree of selfsacrifice. But from the practicai standpoint, they would have been able to serve their nation's best interests much more efectively hâd they been willing to leave the country at that time. The majority of them were thrown into prison when the Germans later occupied the whole of France. Moreover, the prestige and the effectiveness of the French Committee of National Liberation would have been vastly enhanced hâd some of these leaders been able to participate în it" 1.

Mă gândesc la aceasta când primesc, prin Legaţia din Berna, o telegramă de la Robert, sosită la 28 februarie, cifrată şi sub contrasemnătura lui Stoica, în care îmi spune: „Răspunsul tău anunţând reîntoarcerea încă nu a sosit. Răspunde telegrafic Ministerului pentru a evita destituirea".

Gallin, care a văzut originalul descifrat al telegramei, mă asigură însă că textul era următorul: „Răspunde pentru ce motive lipseşti de la post pentru a evita destituirea". În orice caz, rezultă că, o lună după sosirea sa în Bucureşti, Frânasovici nu depusese încă raportul prin

care cerusem, pe baza unui certificat medical, un concediu de trei luni. Gafencu şi Nicolae Caranfil (acesta aflat în Gstaad) mă sfătuiesc insistent să nu mă întorc în ţară, unde nu aş putea aduce niciun serviciu şi să nu părăsesc pe ai mei de aci, poate în ajunul unei mari crize internaţionale. Ei cred că, până în câteva luni, situaţia se va lămuri într-un sens sau într-altul.

1 „Preşedintele Roosevelt însuşi a trimis mesaje personale prin canale secrete multor lideri ai francezilor care se aflau încă în Franţa metropolitană, afirmând că ar fi de mai mare folos pentru grăbirea recâştigării independenţei ţării dacă ar părăsi Franţa şi ar lucra pentru libertatea ei din exterior. Majoritatea acestor lideri francezi au răspuns că nu-şi vor «abandona» concetăţenii, cum spuneau ei.

Această atitudine dovedea un înalt grad de sacrificiu de sine. Dar din punct de vedere practic, ar fi putut servi mult mai bine interesele naţiunii lor dacă ar fi fost de acord să plece din ţară în acel moment. Cei mai mulţi au fost aruncaţi în închisori când nemţii au ocupat ulterior întreaga Franţă, în plus, prestigiul şi eficienţa Comitetului Francez de Eliberare Naţională ar fi fost mult sporite dacă i s-ar fi putut alătura unii dintre aceşti lideri".

I Răspund lui Robert: „La adresa Legaţiei din Berna din 10 ianuarie, prin l care mi se anunţa rechemarea, am răspuns la 15 ianuarie printr-un raport remis domnului Frânasovici prin care ceream, pe baza unui certificat medical, un concediu de trei luni. D-l Frânasovici m-a încredinţat că va lua raportul la Bucureşti şi-l va remite personal la minister. Rog să i se reamintească să binevoiască a depune aceste acte cât mai curând la Minister".

De asemenea telegrafiez lui Frânasovici, prin Externe, să nu uite a preda Ministerului cererea mea de concediu.

ti e *1946*. Consulul Ene de la Legaţia din Berna îmi telefonează că s-a primit de la Stoica următoarea telegramă pentru mine: „D-l ministru Tătărescu refuză concediul cerut prin dl. ministru Frânasovici". Mi se promite că textul îmi va fi comunicat în scris. Gafencu şi Nicolae Caranfil continuă a fi opuşi unei întoarceri a mea în ţară în împrejurările de faţă, şi mă asigură că o eventuală destituire ar avea un caracter pur politic, care, în viitor, ar putea mai mult să-mi folosească decât să-mi strice. Răspund dar lui Stoica, arătând că, din motive de sănătate şi familiale, nu mă pot întoarce.

de 1946. Elise Boxshall îmi telegrafiază că Alex. Cretzianu a fost

destituit şi că va rămâne până în iunie în Constantinopol, sperând apoi să poată pleca în America. Ea mă sfătuieşte să nu reacţionez faţă de refuzul dat cererii mele de concediu. A-mi cere disponibilitatea sau a demisiona ar fi a face jocul celor de la putere la noi, care atât aşteaptă să poată scăpa de noi. Pe când altminteri, ei vor asuma răspunderea de a fi destituit pe diplomaţii de valoare şi vor fi traşi poate într-o zi la judecată pentru faptele lor (printre care aceea de a fi ameninţat acum câteva luni pe Cretzianu cu extrădarea dacă nu părăseşte Legaţia din Ankara, pe când de fapt Regele nu a semnat decretul său de rechemare decât la 6 februarie). Elise îmi spune: „nu vei regreta niciodată în viitor hotărârea dumitale de azi; eu sunt plină de speranţe iar scrisorile ce primesc de acasă denotă că au curaj şi toată încrederea în viitorul ţării noastre". Crede că, la nevoie, va trebui să examinăm eventualitatea părăsirii Europei spre a putea munci.

Mare discurs al lui Churchill la Fulton pe Missouri (U.S.A.) în care relevă cu energie primejdia comunistă şi rusă. [72]

ţie *1946*. Nouă telegramă de la Stoica, primită prin Legaţia din Berna, prin care îmi comunică că Tătărescu îşi repetă „ordinul de rechemare".

De data aceasta, nu mai răspund.

ACTIVITATEA t N EXIL

9 martie 1946. Regele Leopold III al Belgiei, aflat şi el în Gstaad, îmi spune:

„Vous et moi nous sommes tous deux des e migres, qui preferons rester à la montagne pour ne pas trop voir de compatriotes" 1. – „Toutes proportions garde es, oui, Sire" 2, răspund eu. Se plânge de încetineala cu care Aliaţii pricep situaţiile, de importanţa, cam tardivă, ce dau primejdiei ruse. Discursul Churchill are de scop să zguduie puţin opinia publică anglo-saxonă. Un conflict este posibil, chiar probabil. Atunci de ce nu se pregătesc Aliaţii? Din informaţiile militare ce posedă, regele îmi spune că Aliaţii au în Germania 40 divizii (15 americane, 15 engleze, 10 franceze) faţă de cele 300 divizii ruse plus 125 divizii ruse în Balcani, deci în total 425!

Primesc o prea frumoasă şi emoţionantă scrisoare de la N. Caranfil (de la Kleine Scheidegg), în care mă încurajează şi mă felicită pentru decizia luată de a nu mă supune injoncţiunilor actualului guvern din Bucureşti.

„On ne peut faire de sacrifice trop grand pour la căuşe de la

liberté et surtout pour celle de son pays" 3. Are cuvinte de laudă pentru Senta.

1 „dumneavoastră şi cu mine suntem amândoi nişte emigraţi care preferăm să rămânem la munte ca să nu vedem prea mulţi compatrioţi".

2 „Păstrând proporţiile, da, Sire".

3 „Nu există sacrificiu prea mare pentru cauza libertăţii şi, îndeosebi, pentru cea a ţării tale".

Lvotre admirable compagne" 1, al cărui curaj, a cărei demnitate surâzătoare faţă de greutăţile şi primejdiile vieţii noastre este într-adevăr admirabilă, trebuie s-o recunosc, deşi o atare constatare poate părea lip

! sită de modestie din partea unui soţ. Dar dacă copiii mei citesc mai târziu

aceste pagini, vreau să ştie ce mamă vitează şi generoasă au.

Dinu Hiott telegrafiază din Paris că şi el a fost înştiinţat că dacă nu se întoarce în ţară riscă să fie pus în cadrul disponibil sau destituit. N-a dat răspuns. Elise Boxshall îmi telefonează din Berna că pleacă peste o săptămână la Al. Cretzianu la Corpoli. Acesta aşteaptă instrucţii de la

Bucureşti spre a şti ce să facă. Crede că este mult mai bine dacă sunt scos

din carieră, căci aşa situaţia mea este limpede. Prevede că războiul între anglo-saxoni şi ruşi va izbucni încă în primăvara aceasta. Cum este foarte

!< greu să treci în alt continent, este de părere să rămânem cu toţii acolo unde ne aflăm, deşi nu-şi ascunde riscurile pentru noi, în cazul unei invazii pe aci a armatei roşii, ceea ce nu i se pare deloc exclus.

j martie 1946. Dineu, cu Senta, la Regele Leopold III al Belgiei, în chaletul în care locuieşte cu familia sa la Gstaad. Masa e intimă, în afară de Rege, de principesa de Rethy şi de noi, nu mai sunt de faţă decât doi din copiii casei: principesa Joséphine-Charlotte şi principele Albert.

Conversaţiune foarte liberă şi confidenţială. Regele îşi explică atitudinea în timpul războiului. Era de ales între două doctrine antipatice: nazismul şi comunismul. A căutat să rămână laolaltă de îndepărtat de una ca şi de cealaltă. S-a spus că avea aluri dictatoriale. Nu este adevărat, căci ştie că parlamentarismul este factorul cel mai

puternic pe care se poate sprijini o monarhie constituţională. Dar este drept că a reacţionat violent ori de câte ori s-a căutat a se nesocoti principiul constituţional că regele constituie, laolaltă cu guvernul său, puterea executivă în stat. A capitulat în 1940, când armata sa a ajuns înghesuită cu spatele la mare, nu „en rase campagne" 2, cum s-a încercat să se acrediteze. A capitulat în calitate de comandant de armată, nu ca şef de stat. A cerut guvernului să delege pe lângă el câţiva miniştri, care să-l ajute să cârmuiască ţara. Miniştrii toţi însă au fugit în Franţa. Când au văzut că ocupaţia germană este fapt îndeplinit, au cerut să se întoarcă în Belgia, de teamă ca Regele să nu-şi creeze acolo alt guvern care să negocieze pacea cu Germania. Spaak era

1 „admirabila dv. soţie".

2 „pe teren descoperit".

printre ei şi Regele are documente care dovedesc în mod incontestabil că a solicitat să se întoarcă în Belgia sub ocupaţia germană. Autorităţile germane nu şi-au dat însă încuviinţarea. Regele nu a negociat pacea cu Germania, nici nu şi-a constituit alt guvern, a rămas doar ca prizonier de război. Din nenorocire însă, Pierlot, Spaak etc. s-au asociat declaraţiilor lui Reynaud care a vrut să-l înfăţişeze ca trădător, sau mai bine zis ca ţap ispăşitor. Ei se tem deci că, dacă Leopold III s-ar întoarce, cariera lor politică ar fi încheiată. De aceea campania lor contra Regelui. Leopold III pregăteşte o „carte albă", cu toate documentele care justifică atitudinea sa. Prin publicarea ei însă vor fi desigur compromişi cei ce-i sunt adversari şi vor să apară „albi ca zăpada". Personal, n-are nimic contra lor. Spaak e chiar un om simpatic şi vesel cu care s-a înţeles mereu perfect de bine. În întrevederile de la Salzburg, s-a arătat destul de conciliant, deşi partizan al abdicării lui Leopold III. Dar, întors la Bruxelles, a luat-o razna.

12 martie 1946. Excursie, cu Senta, la Homberg, împreună cu Regele

Leopold III al Belgiei, soţia sa principesa de Rethy şi fiul său Albert.

Regele îmi spune că monarhiile trec printr-o criză gravă. Este sceptic în privinţa restaurării în Spania, în Belgia i se cere să abdice în favoarea fiului său de 15 ani Baudouin (acum şcolar la Rosey), dar de fapt se caută, prin regenţă şi un suveran minor, a se zdruncina însăşi temeliile regalităţii belgiene. Admiră mult curajul şi îndemânarea

nepotului său, regele nostru Mihai. Personal, nu prea crede în izbucnirea unui al treilea război mondial în conjunctura actuală când toate ţările sunt istovite.

Franţa este cea mai sleită din toate şi pe pragul haosului. Anglia rezistă bine contra valului comunist. De aceea ar trebui să sprijine regimurile monarhice. Ori, în Spania, ea dă o ocrotire tainică lui Franco (probabil de teama unei republici roşii), iar în Belgia face dificultăţi în calea unei întoarceri a lui Leopold III (din pricina atitudinii luate încă din 1940 de Churchill). Socoteşte situaţia internaţională actuală foarte tulbure şi primejdioasă.

13 martie 1946. Întâlnind pe Regele Leopold III al Belgiei, se arată foarte nemulţumit de guvernul pur socialist ce s-a format în Bruxelles şi în care figurează doi adversari personali ai săi: Spaak şi van Acker. Dacă liberalii ar face bloc cu catolicii, cauza monarhiei (recte: a întoarcerii lui Leopold III) ar fi salvată. Din nenorocire ei tergiversează şi tind chiar să adopte o atitudine contrarie persoanei suveranului legitim.

Se *1946*. Întors din Bucureşti şi în drum spre Londra (unde este numit feprezentant politic român), Frânasovici a spus lui Gafencu că ar fi o kică destindere între opoziţie şi guvern la noi. Dovadă că ar fi primit de rei ori vizita lui Vişoianu şi o dată pe aceea a lui Savel Rădulescu. Ar fi ţi-ar vorba să se încredinţeze legaţii acestora şi, deocamdată, lui Ciuntu, phristu, Filotti, Brabeţianu. El însuşi ar fi vrut să-l ia ca ministru-consir pe Dim. Buzdugan, dar acesta ar fi fost respins de comisia de numiri funcţionează la minister (şi care este prezidată de Bodnăraş), pe activul că ar fi funcţionat în „Croaţia" [73] pe lângă Pavelić. Astfel fiind, p lua în locul lui Buzdugan pe Gr. Constantinescu. Alegerile ar fi mânate sine die. Dacă ar vrea Dinu Brătianu şi Maniu să dea dovezi leale de patriotism – declară Frânasovici – ei ar trebui să aprobe peeastă soluţie sau să caute a fi înfrânţi în alegeri, căci o victorie a vechi –, partide istorice nu ar însemna o guvernare a lor ci „une mainmise" 1 ai straşnică a trupelor de ocupaţie. Despre mine Frânasovici pretinde a ce-mi comunică şi mie telefonic) că ar fi căutat să explice situaţia i *l*ui Tătărescu, dar că acesta i-a arătat imposibilitatea de a face epţii, toţi diplomaţii care nu se întorc imediat în ţară urmând a fi: uţi în cadrul disponibil. Excepţie se face totuşi în favoarea lui Pella, ircinat (contra leafă!) a face cercetări asupra Dunării în Elveţia (!), vederea viitoarelor tratative de pace. Se

pare că ar fi răsplata pentru armarea lui Frânasovici asupra existenţei faimosului fond secret virat G. Anastasiu (atunci însărcinat cu afaceri) în contul lui Al. Cretzia-Inu. Acesta din urmă, după arătările lui Frânasovici, ar fi decis acum să srestituie fondul în chestiune, o „rezistenţă" nefiind cu putinţă acum, (deoarece Regele s-a văzut silit a consfinţi situaţiunea guvernului actual.

— Te 1946. Mia Festetics se întoarce de la Viena cu impresia că Austria o provincie rusă şi că un război este inevitabil, i *1946*. Primesc azi o scrisoare de la Alex. Cretzianu din Constantii-pol, unde s-a instalat în urma destituirii sale (în aşteptarea vizei de J imigrare în Statele Unite), cu data de 18 martie. Ca şi N. Caranfil şi Gafencu, mă sfătuieşte, atât în interesul alor mei şi a mea, cât şi a cauzei româneşti, să nu mă întorc deocamdată în ţară. „Pour differentes raisons", scrie el, „îi n'y a pas encore eu la possibilite d'organiser un «team-work» à l'e tranger. je crois cependant pouvoir afirmer que, prochainement.

„O ocupaţie.

quelques pas en avânt pourront Stre accomplis. Il ne s-agit pour l'instant d'un «comite naţional» et encore moins d'un «gouvernement en exil», mais de la constitution d'une e quipe de gens qualifies, de l'organisation du travail de chacun et de la coordination des efforts individuels. Il n'y a pas de doute que tu serais l'un des premiers designes pour participer a cette action şi tu te trouves disponibile et şi tu es de-sireux d'assurer ta collaboration. En ce qui concerne les offres eventuelles qui te seraient faites en vue du Secretariat General ou d'un poşte à l'étranger, mon avis est le suivant: Refuser le Secretariat General ou tout poşte qui impliquerait ton retour (meme soi-disant temporaire) dans le pays. Il est plus que probable que, dans la situation actuelle, tu ne pourrais plus en ressortir. Şi, toutefois, on t'offrait un poşte à l'étranger auquel tu aurais la faculté de te rendre sans avoir a *passer* par *le pays*, mon avis est qu'il serait dans l'interet de notre căuşe que tu l'acceptes. Mais, autrement, tu risques grandement de tomber dans un piege" 1.

18 – 21 aprilie 1946. Lausanne, de Paşti.

26 – 30 aprilie 1946. Vitznau, la Park Hotel, cu excursii pe Rigi, pe Lacul Celor Patru Cantoane până la Tellskapelle şi Fluelen, la Einsiedem, Lucerna, Kussnacht, Hohle Gasse etc. Vreme minunată, toţi pomii înfloriţi, o seninătate ce parcă dezminte întunecimea zilelor ce trăim acum. Oprire în Berna cu Mihai-Andrei (care face cunoştinţă cu

faimoşii urşi) şi seara sosire în Geneva, unde mă aşteaptă prietenește Dinu Hiott.

l mai 1946. Dejun la Gafencu cu René Payot şi Dinu Hiott. Gafencu ne povestește călătoria sa recentă la Londra. A văzut mulţi ziarişti influenţi.

1 „Din diferite motive, încă nu există posibilitatea de a organiza un «team-work» în străinătate. Cred totuşi că pot să afirm că, în viitor, vor putea fi făcuţi câţiva paşi înainte. Pentru moment, nu este vorba de un «comitet naţional» şi mai puţin de un «guvern în exil», ci de formarea unei echipe de oameni calificaţi, de organizarea muncii fiecăruia şi de coordonarea eforturilor individuale. Nu încape îndoială că tu vei fi printre primii desemnaţi să participe la această acţiune, dacă eşti disponibil şi dacă vrei să-ţi asiguri colaborarea, în ceea ce priveşte eventualele oferte care ţi s-ar face pentru postul de secretar general sau pentru un post în străinătate, opinia mea este următoarea: să refuzi secretariatul general sau orice post care ar implica întoarcerea ta (fie şi temporară, chipurile) în ţară. Este mai mult decât probabil că, în situaţia actuală, nu ai mai putea ieşi.

Dacă, totuşi, ţi s-ar oferi un post în străinătate, unde te-ai putea prezenta, *fără a mai trebui să treci prin ţară*, cred că ar fi în interesul cauzei noastre să-l accepţi.

Dar altfel, rişti mult să cazi într-o cursă".

pe cei de la Foreign Office (în frunte cu Orme Sargent) şi oameni politici, toţi cunoscându-ne perfect situaţia şi hotărâţi să se împotrivească expansiunii ruseşti. I s-a dat, de unii membrii ai guvernului, o masă la Camera Comunelor, totul organizat de Tilea. După dejun i s-a oferit prilejul unei convorbiri cu Churchill, în biroul său de şef al opoziţiei, la Parlament. Acesta i-a spus că înţelege perfect politica pe care România a fost silită s-o ducă. Nici pe Carol II nu-l critică, căci „nici el nu putea proceda altminteri decât a făcut". I-a spus că, printr-o presiune, lentă dar statornică, pe plan politic, financiar, economic, Rusia va fi împiedicată să înainteze şi chiar va fi silită să se retragă de pe poziţiile ei actuale.

Englezii sunt decişi să impună pacea, chiar dacă ar trebui, pentru ca să-şi ajungă ţelul, să recurgă la un nou război. Fiind în loja lui Massigli, ambasadorul Franţei, cu ducesa de Kent, spre a asista la baleturile Operei din Paris, Bevin a intrat spre a saluta pe d-na Massigli (născută Odette Boissier din Geneva), ceea ce a dat lui Gafencu ocazia

de a fi prezentat lui „His Majesty's Foreign Secretary" 1 şi de a schimba cu el câteva cuvinte. Vorbind despre presiunea crescândă a Uniunii Sovietice, Bevin i-a spus: „Give us only four or five years and then you will see" 2. S-ar părea într-adevăr că, dată fiind superioritatea economică, tehnică şi de nivel uman a anglo-saxonilor, timpul ar lucra pentru dânşii din punctul de vedere al pregătirii militare. La Foreign Office i s-a dezminţit categoric că guvernul britanic va ridica problema frontierei de vest a României sau că va sprijini revendicările ungureşti. Cel mult se va aminti în tratatul de pace că O.N.U., pe baza Chartei Atlanticului şi a Chartei de la San Francisco, are dreptul de a revizui tratatele. Dar Gafencu a căutat să le dovedească primejdia unei atare menţiuni creatoare de tulburări viitoare.

Payot se aşteaptă la o respingere a constituţiei franceze în referendumul de duminică, ceea ce ar atrage o schimbare de guvern la Paris. Va publica articole despre necesitatea libertăţii Dunării.

5 mai 1946. Dejun la Gafencu, la Bellerive, cu V.V. Tilea, sosit din Londra.

Gafencu ne povesteşte cum, în momentul dezastrului Franţei din 1940, Carol II a hotărât să schimbe macazul şi să se apropie de Axă, mai mult ca până atunci. Tătărescu, prim-ministru, a convocat atunci pe Fabricius, ministrul Germaniei, şi, în prezenţa lui Gafencu, ministru de Externe, şi

1 „Ministrul de Externe al Majestăţii Sale".

2 „Acordaţi-ne doar patru sau cinci ani şi apoi veţi vedea".

a lui Urdăreanu, ministrul Palatului, i-a declarat că, slobozindu-se de vechile ei cătuşe, România, acum în sfârşit independentă şi stăpână pe destinele ei, doreşte să revie la politica tradiţională a lui Carol I, Carp, Maiorescu, legându-se de Germania. Se pare că Fabricius în en revenait pas" 1 şi era el jenat pentru această declaraţie de amor!! Tilea povesteşte cum englezii luaseră angajamente pozitive faţă de comitetul format de el în timpul războiului. Intrigile şi certurile dintre români au descurajat însă Foreign Office care şi-a retras suportul, ca să scape de încurcătură. El zice că, până azi, Bevin n-a primit încă pe Frânasovici, guvernul Groza fiind rău văzut şi considerat ca o anexă a Moscovei. Tătărescu ar fi vrut ca Tilea să ajute pe Frânasovici, dar el n-a vrut căci şi-ar fi stricat situaţia lui fără s-o amelioreze pe aceea a reprezentantului oficios român. Acesta ar sta în imobilul Legaţiei cu secretarii săi (Gr.

Constantinescu şi Stoia), precum şi cu şefii comunişti români din Londra (sub toată rezerva!). Şi Tilea ştie precis că oficialitatea engleză nu se va opri la propunerile ungureşti de revizuire sau de autonomie a Transilvaniei.

8 *mai 1946*. Conferinţa din Paris a celor patru miniştri de externe (Bevin-Byrnes-Molotov-Bidault) a decis menţinerea Transilvaniei integrale în cadrele statului român. O comisiune a locţiitorilor lor va fixa hotarul româno-rus pe Dunăre (talvegul braţului Chilia??). Byrnes a propus ca România să fie obligată a supune marilor Aliaţi proiectele ei de convenţiuni comerciale cu statele străine (spre a împiedica o monopolizare a vieţii economice româneşti de către o singură mare putere), propunere combătută de Molotov.

18 mai 1946. Tribunalul poporului din Bucureşti a condamnat la moarte pe Antoneşti şi unii din colaboratorii lor apropiaţi, după un proces, în care au apărut ca martori Iuliu Maniu, Dinu şi Gheorghe Brătianu, şi din care a reieşit că „ex-automareşalul" – cum i se zice acum – îşi constituise guvernul la 1940 cu asentimentul şi chiar încurajarea partidelor istorice [care îşi delegaseră tehnicieni ca G. Cretzianu (liberal) şi D. Gerota (naţional-ţărănist) în guvern], că formaţiunea ce a constituit în 1941, după înăbuşirea răscoalei legionare, a avut de asemenea sprijinul, tacit dar efectiv, al opoziţiei, şi că el a înlesnit plecarea la Cairo a lui Ştirbey şi Vişoianu. Rezultatul misiunii Ştirbey era comunicat lui Al. Cretzianu la Ankara, care, la rândul său, îl transmitea cifrat la Externe „pentru

„Era foarte uimit".

„Îi mareşal Antonescu şi Iuliu Maniu". Comunicările erau discutate, spărea, în comun de Maniu cu Ion sau Minai Antonescu. Ei îşi năşeau reciproc şi cele ce tratau cu d-na Kollontai la Stockholm.

Îl mareşal făcea dificultăţi spre a accepta condiţiile armistiţiului: ntate lui Ştirbey la Cairo, deoarece pretindea că cele transmise prim Kollontai erau mai favorabile (conţinând şi un angajament precis rivinţa restituirii integrale a Transilvaniei). M. Antonescu pretinde la fost primul care a informat pe Maniu, pe baza unei telegrame iţe de la Al. Cretzianu, despre ultimatul ce s-a dat lui Ştirbey, la 0 la 13 aprilie 1944, de a răspunde în 72 ore dacă acceptăm condiarmistiţiului, de unde nu ţara va fi supusă unui bombardament îs. I. Antonescu arată că nu voia să primească aceste condiţii pentru 1) forţele germane în România i se păreau prea tari atunci şi că ele noastre ar fi fost

zdrobite; 2) i se cerea să ia armele contra fostului german, călcându-şi astfel onoarea de ostaş. Asupra punctului 2 şi nu ar fi fost de acord, propunând Aliaţilor formula că vom evacua ele germane din România şi că, în cazul în care s-ar opune, am face e forţa armelor (ceea ce s-a întâmplat după ce Gerstenberg, care aisese Regelui că se retrage în linişte, şi-a violat cuvântul de onoare).

, 2 august 1944, Maniu s-a dus cu Mihalache la Snagov spre a invita Vntonescu să încheie el armistiţiul, ca fiind cel mai indicat, dat fiind cea în mâini puterea de stat şi comanda armatei. Atunci, întreabă", de ce a doua zi acelaşi Antonescu este arestat la Palat ca trădător it judecăţii? Maniu pare a se lepăda de această procedare, printr-un, uns ambiguu (nu era la curent nefiind încă în guvern, dar nu se ilidarizează), ca şi prin strângerea de mână ce acordă, la plecare, iilor Antoneşti, în protestele asistenţei. Ce greu e să fii judecător!

1946. Întors din Bucureşti, Liviu Cicio-Pop vine să mă vadă spre i transmite mesajul lui Robert că „aprobă atitudinea ce am luat". Se: că, la noi, deznădejdea este generală faţă de robia în care se trăieşte e perspectivele şi mai sumbre (o eventuală înglobare în cadrul unui vecin). Ostilitatea faţă de ocupanţi este şi ea generală şi are ca sâni urmare fericită o unitate sufletească completă. Atât Maniu cât şi u Brătianu doresc ca românii din străinătate să se grupeze şi un litet restrâns (din care aş face parte şi eu, cu Gafencu, Grigorcea, etzianu etc.) să şi înceapă o acţiune oficioasă. Atât aceşti doi bărbaţi (de stat cât şi Visoianu şi Buzeşti, ca foşti miniştri de Externe [74], ar fi de acord ca Gafencu să ia conducerea mişcării şi ca să fac şi eu parte din organizaţie. Indicaţiuni din Bucureşti vor sosi ulterior.

La noi, aşa-zişii criminali de război au fost condamnaţi, unii la moarte, alţii la închisoare. Antoneştii, Alexianu şi Piki Vasiliu au şi fost executaţi (se pare chiar în mod oribil, din cauza emoţiei ce cuprinsese pe poliţiştii puşi să-i împuşte şi care nu izbuteau să-i ucidă). Vor fi greşit, dar trădători nu erau.

6 iunie 1946. Dejunez la Gafencu, la Geneva. Este foarte zbuciumat, ca şi nevastă-sa, de execuţiile de la noi şi regretă că nu au putut fi graţiaţi, îşi închipuie ce sentimente trebuie să cuprindă pe organizatorii loviturii de stat din 23 august 1944, care, în loc să-i lase să fugă în străinătate, i-au prins în cursă chiar la Palatul Regal spre a-i aresta, deşi trataseră cu ei până în ajun. Crede că Maniu a spus purul adevăr când a declarat în faţa Tribunalului Poporului că nu ştia nimic

despre arestarea lui Antonescu.

O dovedeşte şi faptul că i-a întins mâna în plin tribunal, gest de altfel nepolitic deşi cavaleresc. Gafencu este contra unor polemici cu ungurii, dacă nu încep dânşii. Emigraţii lor de aci ar fi chiar dispuşi să-şi unească forţele cu ale noastre spre a combate laolaltă marile primejdii comune.

El are intenţia să plece la toamnă în Statele Unite, spre a lua contact cu lumea politică de acolo.

30 iunie 1946. Alexandru Cretzianu a sosit din Turcia, în drum spre Statele Unite, unde va organiza propaganda românească, îmi arată două scrisori de la Maniu prin care este însărcinat a grupa pe diplomaţii aflaţi în străinătate şi pe patrioţii români (uneori învrăjbiţi între dânşii) în vederea unei acţiuni comune în Occident pentru eliberarea ţării de sub jugul politic şi economic sub care se află. El îmi cere concursul şi colaborarea, îi amintesc că acest concurs şi această colaborare mi-au mai fost cerute în 1943 de către toţi factorii politici ai ţării, dar că la comunicările ce am făcut nu mi s-a transmis niciun. răspuns, deşi am fost primul român care am luat contact cu Aliaţii, prin Dulles, spre a propune încetarea ostilităţilor, îi comunic textul telegramelor mele. Recunoaşte că a luat cunoştinţă de ele şi că numai ulterior i s-a făcut la Ankara aceleaşi declaraţii din partea Aliaţilor, care mi se făcuseră mai înainte mie. Nu ştie de ce nu mi s-a răspuns dar admite implicit că el este cauza pentru care negocierile n-au continuat prin mine: 1) s-a plâns că tratativele erau duse pe mai multe căi şi nu numai prin dânsul; 2) a raportat la Bucureşti o informaţie ce primise că telegramele cifrate ale lui Dulles

rău descifrate de serviciul criptografic de la Vichy. Cu alte cuvinte, Cretzianu a făcut tot ce i-a stat cu putinţă ca să nu negociez eu! Acum: 1 îmi propune să fiu secretarul general al mişcării, cu sediul în Londra, mi spune că, dacă nu pierde procesul ce Legaţia din Berna i-a intentat, ra continua să dispună de fondul de 6 milioane franci elveţieni ce i-a ost încredinţat pe vremuri de Vişoianu pentru a permite fiinţarea în trăinătate a „rezistenţei româneşti". Din acest fond a întreţinut pe: onsilierii şi secretarii de legaţie rechemaţi de la Berna, Lisabona etc. De asemenea a dat 45.000 franci elveţieni lui Gafencu, care i-a cerut, personal, a declarat că nu ia nimic pentru el din acel fond, dar i s-a trimis pe altă cale 10.000 dolari pentru cheltuielile sale. Pare agreabil surprins: a eu nu pun chestiunea financiară şi că-i spun

că, pe cât voi putea, voi ezista în străinătate din economiile ce am.

Constat o învrăjbire între Cretzianu şi Gafencu, amândoi năzuind la conducerea mişcării. Preconizez călduros o conlucrare armonioasă între ei. Cer să se ţină seama şi de personalitatea lui Gafencu şi de prestigiul în străinătate şi de serviciile aduse şi ce mai poate aduce ţării.

au retzianu se arată foarte doritor de a avea colaborarea lui Gafencu, ca şi aceea a lui Tilea, Caranfil şi chiar Davila, dar îmi explică cum nu poate trece „leadership" 1 lui Gafencu deoarece Maniu n-ar avea încredere în el.

La Londra ar fi ceartă între Tilea şi Comei Bianu (omul de încredere al lui Maniu), la Paris oarecare rivalitate Caranfil-Răutu. Situaţia este aşadar foarte delicată.

le *1946*. Înainte de a pleca la Oxford pentru conferinţa guvernatorilor Ligii societăţilor de Cruce Roşie, dejunez la Bellerive cu Gafencu. Este de faţă şi Brutus Coste, fost consilier la Lisabona. Sunt convocaţi la Geneva pentru iulie Cretzianu, Tilea, Răutu, Caranfil, spre a pune la ale, împreună cu Gafencu, un comitet de acţiune naţională. Este vorba de sincronizarea activităţilor tuturor acelora care au primit scrisori de la Maniu. Următor acestui criteriu ar fi trebuit să participe şi Cornel Bianu de la Londra, dar acesta, foarte ostil lui Tilea, nu vrea să vină spre a nu fi pus în contact cu ultimul nostru ministru la Londra [75]. Dificultatea pentru înjghebarea acestui comitet este împotrivirea lui Cretzianu de a recunoaşte „şefia" lui Gafencu, deoarece nu este autorizat de Maniu a i-o acorda, preşedintele Partidului Naţional-Tărănesc temându-se ca nu

„Conducerea".

cumva Gafencu să ajungă la o împăcare cu Tătărescu şi guvernul Groza.

Pe de altă parte, cum este şi firesc, Gafencu nu poate admite să i se conteste întâietatea printre compatrioţii din străinătate. Eu preconizez, ca întotdeauna, concilierea şi conducerea efectivă a mişcării de către Gafencu. Subliniez şi necesitatea de a se avea şi o scrisoare de la Dinu I.C. Brătianu, Partidul Liberal fiind deopotrivă reprezentantul opiniei publice. Gafencu mă roagă să iau contact, la Londra, cu o serie de personalităţi.

7 iulie 1946. Sosirea la Londra (Brown's Hotel), împreună cu Sanda. Revăd cu emoţie, după opt ani, Londra iubită şi măreaţa Anglie.

Iau imediat legătură cu generalul Hawes, secretarul general al Crucii Roşii britanice.

8 iulie 1946. Plecarea, în autocar, din Belgrave Square la Londra [corect:

Oxford], unde sunt găzduit la Hertford Collège. Şedinţă de deschidere la Examinations School, unde suntem primiţi de Lord Woolton, fost ministru al Aprovizionării în timpul războiului, iar acum preşedinte al Partidului Conservator şi al Crucii Roşii britanice. După discursul său şi al lui Basil O'Connor, preşedintele Consiliului guvernatorilor, se constituie birourile comisiunilor. La propunerea lui O'Connor, sunt desemnat, în unanimitate, preşedinte al Comisiuni pentru revizuirea statutelor.

9 iulie 1946. Recepţie dată de O'Connor la Rhodes House. Noel Baker, din partea guvernului, face un discurs spiritual, arătând că Crucea Roşie întruneşte pe preşedinţii Partidelor Conservator (Woolton) şi Laburist (Noel Baker) şi că, dacă toţi membrii Casei Lorzilor ar fi ca Woolton, laburiştii n-ar cere desfiinţarea ei. Cu Noel Baker, schimb de cuvinte amicale pentru ţara noastră, a cărei situaţie o cunoaşte pe deplin.

10 iulie 1946. Comisiunea pentru revizuirea statutelor, chestiunea protejării

Crucii Roşii din ţările ocupate ca şi a celor dizolvate sau sabotate de propriul guvern dă loc la discuţii prelungite. Creez o subcomisiune de redactare, al cărei preşedinte propun să fie Pezmazoglu, fost ministru de Finanţe şi delegat al Crucii Roşii elene. Ducesa de Marlborough, Lady Limerick şi alte doamne de la Crucea Roşie britanică îmi mulţumesc pentru ajutorul pe care le dă Sanda. A stat toată seara ca să transcrie fonetic numele delegaţilor Crucii Roşii ce vor fi prezentaţi la Windsor.

Le ajută în traduceri şi chiar la aranjarea sălilor destinate comisiunilor.

După prânz, Sanda şi cu mine plecăm, cu mulţi alţi delegaţi de Crucea Roşie, la Stratford-on-Avon, unde participăm la o cină organizată de British Council şi asistăm la reprezentarea lui „As you like it" 1, jucat admirabil.

talie 1946. Reuniunea mixtă a Comisiunei pentru revizuirea statutelor (prezidată de mine) şi a aceleia a Relaţiilor internaţionale şi ajutorare (prezidată de Lord Woolton) pentru examinarea unor

probleme ce interesează ambele comisii, înainte de începerea şedinţei, întrevedere cu Woolton, la care asistă şi de Rouge şi Milsom, spre a stabili programul.

Woolton, sclipitor şi amuzant, dar poate – îmi face impresia – nu prea la curent cu chestiunile de Crucea Roşie. Cum îi ofer, firește, să prezideze şedinţa comună, mă roagă să stau alături de dânsul pe estradă şi să-l ajut, las I sometimes cannot well enough disguise my ignorance" 2. La un moment dat, se scoală şi anunţă: „I pass on the chiar to the able hands of Mr. Bossy" 3 şi pleacă. Dar înainte de aceasta îmi trece o hârtie pe care scrisese: „Do give me the pleasure of having luncheon with me at l o'clock at the Mitre" 4. Ridic şedinţa la *W/i* şi mă îndrept spre venerabilul „Mitre", unde dejunasem în 1937 cu Senta (invitaţi fiind de Grigorcea, pe atunci ministru la Londra). [76]

Este un dejun intim de opt persoane [Woolton mă are la dreapta şi pe Pezmazoglu la stânga, apoi cehoslovacul (Kleinberg), sud-africanul (Osborne), generalul Hawes, Miss Warner, Lady Limerick]. Woolton este foarte în vervă. După dejun vorbim, la o parte, de situaţia politică.

„I tackle him" 5 despre chestiunea zonelor, îmi declară categoric: „We know pozitively that Russia does not want to come to any agreement with us" 6. Zonele, spune el, există deja în Europa. Tot ceea ce se poate face este de a se da linia de demarcaţie între zone cât mai mult înapoi.

Ruşii au cedat puţin teren: în Azerbaidjan, poate în Bulgaria (de unde au promis că se vor retrage 90 zile după intrarea în vigoare a tratatului cu Italia). Ei ar fi în defensivă. Rândul României este evident lăsat la urmă, căci este geograficeşte cea mai îndepărtată de Europa Occidentală, cea mai apropiată de Rusia. Dar rândul ei trebuie să vină, altminteri ar însemna că Europa se lasă pătrunsă de Rusia. Cunoaşte perfect poziţiunea

1 „Cum vă place".

1 „căci uneori nu-mi prea pot ascunde ignoranţa".

3 „Las preşedinţia în mâinile capabile ale domnului Bossy".

4 „Fă-mi plăcerea să iei prânzul cu mine la ora l, la Mitre".

5 „îl abordez".

6 „Ştim sigur că Rusia nu doreşte să ajungă la nicio înţelegere cu noi.

ţării noastre îmi permit a-i remite un exemplar din memoriul pe

care mi-l remisese Dinu Brătianu în 1943 pentru guvernul britanic şi care definea situaţia României faţă de Rusia. El primeşte bucuros acest memoriu (tradus în englezeşte de Sanda). Subliniez că noi vrem relaţiile cele mai amicale cu marele nostru vecin răsăritean, dar că vrem să ne continuăm legăturile intelectuale şi economice cu Apusul, adică vrem să rămânem noi înşine.

După amiază, iar şedinţă mixtă a celor două comisii. Dintru început, Woolton îmi cedează preşedinţia, instalându-se la dreapta mea. împotrivirilor mele, răspunde prea amabil: „I beg you. You know much better all these things than I de myself". 1 îşi fac apariţia pentru prima oară delegaţii ruşi prezidaţi de profesorul Goleşnicov. Ei îmi anunţă că vor lua cuvântul a doua zi în Comisiunea statutelor, spre a propune importante modificări statutare.

Seara, recepţie şi reprezentaţie a Crucii Roşii a tinerimii britanice la Worcester Collège.

12 iulie 1946. Prezidez Comisiunea statutelor. Punctul esenţial îl reprezintă cererea delegaţiunii de a se şterge din statute orice aluzie la C.I.C.R.

Recunoaşterea Crucilor Roşii naţionale ar urma să nu mai fie în viitor de resortul C.I.C.R.-ului, ci de acel al Ligii. Generalul Hawes (Anglia), Lady Owen (Australia), reprezentanţii Egiptului şi Greciei se opun discutării, sub motivul că chestiunea nu este la ordinea de zi, şi ar fi trebuit ridicată acum 6 luni, spre a se da societăţilor timpul de a o examina. Pe de altă parte însă, Goleşnikov (U.R.S.S.) arată că a fost sfătuit de O'Connor să ridice chestiunea în sânul acestei Comisiuni.

Dacă nu se poate vorbi de statute în Comisiunea statutelor, obiectează el nu fără dreptate, unde se poate vorbi de ele? Iau cuvântul spre a explica vorbitorilor că, în calitatea mea de preşedinte al Comisiunei statutelor, nu pot împiedica pe un delegat să ceară o modificare a statutelor.

Reamintesc că, în cuvântarea mea de deschidere, am declarat că lista problemelor puse la ordinea de zi nu este limitativă. Membrii Comisiunei au însă libertatea de a da propunerii sovietice urmarea ce vor găsi de cuviinţă. Personal, sunt de părere ca ea să fie dezbătută într-o sesiune mixtă cu Comisiunea relaţiilor internaţionale, fiind vorba de un aspect care priveşte şi C.I.C.R. şi guvernele semnatare ale Convenţiunilor din

1 „Vă rog. Cunoaşteţi mult mai bine decât mine toate acestea".

va. Goleşnikov se raliază propunerii mele, care este adoptată în imitate de Comisiune.

1946. A treia aniversare a lui Mihai-Andrei, îl vom sărbători la / reerea mea din Anglia. Serviciu religios în Catedrala de la Christ eh şi primire la Mayor din Oxford, în Townhall. O'Connor îmi e că va propune ca U.R.S.S. să aibă un loc în Comitetul Executivgii.

dejun la Floreşti, în Wheatley, cu d-ra Pantazi, care îmi dă vesti de abert şi Ala).

1946. A 18-a aniversare a lui Iorgu, pe care-l vom sărbători, eu le său, la întoarcerea mea în Elveţia.

anirea celor două comitete sub preşedinţia lui Lord Woolton.

şnicov îşi reproduce argumentele. Se încing discuţii. Se decide rea unei subcomisiuni care să studieze propunerile sovietice de modi

e a statutelor.

tarea lui Magdalen Collège şi Merton Collège.

1946. Şedinţă mixtă a celor două comisiuni, în care subcomisiunile

rezintă rapoartele. Formula rusească este admisă, cu adaosul „author-Societies" 1, ceea ce se poate interpreta ca menţinând obligaţiunea moaşterii Crucilor Roşii naţionale de către C.I.C.R.

Încep sesiunile plenare.

1 e seară, garden-party şi gouter dinatoire2 la ducesa de Marlborough.

astelul Blenheim. Face onorurile cu Mrs. Winston Churchill, precum

u copiii ei: Marquess of Blandford (un tânăr locotenent – aproape i copil – care pleacă mâine cu trupa în Palestina) şi fetele Caroline. rată), Rosey (frumoasă) şi un băieţel (Charlie). Palatul – clădit în!; 07 pentru „Malbrouck s'en va-t-en guerre" 3 este enorm. Se zice că ar cea mai vastă casă particulară din Anglia, dar nu cea mai frumoasă. Ce

fe frumos este parcul, nesfârşit, cu poieni înflorite, pomi centenari, un

„I ce şerpuieşte alene şi niciun coş de fabrică, casă sau stâlp de telegraf

H vezi cu ochii. Ceea ce este remarcabil este colecţia de goblenuri reprezentând victoriile lui John Churchill, prim duce de Marlborough şi

„Societăţi autorizate”.

L cina.

3 „Malbrouck pleacă la război”.

portretele de familie pe care ni le arată gazda, răspândite în vreo douăzeci de saloane şi semnate de numele cele mai vestite ale picturii engleze, de la Reynolds la Sargent. (Mama actualului duce este doamna Balzan, născută Vanderbilt, al cărui parc celebru, lângă Monte Carlo, l-am vizitat în martie 1938 cu socru-meu, Senta şi Iorgu).

17 iulie 1946. Dejun oferit de Goleşnikov, şeful delegaţiei ruse. Mai sunt de faţă generalul Vice, viconte de Trunchis de Varennes şi contele d'Aillières

(Franţa), Depage (Belgia) şi principesa Firuz (Persia). Gazda bea în sănătatea tuturor şi aminteşte de „interesele noastre comune” când îmi adresează un toast.

După masă, prezint raportul Comisiunei pentru revizuirea statutelor în şedinţă plenară. Propunerea americană de a se schimba numele Ligii în

„Asociaţie”, „federaţie” sau „uniune” (sprijinit de U.R.S.S.) *internaţională* cade.

O'Connor îmi adresează cuvinte de elogii pentru modul cum am prezidat.

18 *iulie 1946*. Recepţie oferită de guvern în vestitul Hall de la Christ

Church, în faţa portretelor ilustre datorite lui Holbein, Reynolds, Ramsey, Lawrence etc.

19 iulie 1946. Dejun la Basil O'Connor (Mitre). Recepţie, după prânz, la

Windsor, unde Sanda şi cu mine suntem prezentaţi suveranilor britanici, înconjuraţi de principesele Elizabeta şi Margareta şi de curtea lor. Primire simplă şi grandioasă totuşi, din cauza cadrului (sala Waterloo cu portretele părtaşilor la înfrângerea lui Napoleon: împăraţi, regi, bărbaţi de stat, zugrăviţi de marile peneluri engleze din acea vreme).

20 iulie 1946. Părăsim cu regret adorabilul Oxford şi plecăm la Londra

(Brown's).

21 iulie 1946. Cercetez pe Pipinelis la Claridge's. Mă prezintă primului ministru grec Tsaldaris. Este optimist pentru noi. Nu crede

într-un conflict ruso-anglo-saxon, dar într-o presiune constantă a Occidentului, care va determina o retragere treptată a slavismului, îmi spune că prima carte a lui Gafencu a produs o adâncă impresie în Anglia, unde s-a înţeles în sfârşit România şi politica ce a dus. Procesul României a fost definitiv închis şi toată lumea politică ne pricepe situaţia.

22 iulie 1946. Pipinelis îmi înapoiază vizita şi-mi aduce broşurile ce a publicat. Este vesel de restituirea Dodecanezului Greciei şi de apropiatul plebiscit care va însemna întoarcerea Regelui George II la Atena. Pleacă la Paris, ca membru al delegaţiei elene la Conferinţa de Pace. Îmi promite că va sprijini cât va putea teza noastră. Este de părere ca patrioţii români să rămână în Apus până la evacuarea ţării de trupele de ocupaţie.

tpoi, însă, greutatea politică va fi în ţară. Ne socoteşte mai norocoşi ca lonezii şi iugoslavii, căci nu e, la noi, „la mainmise totale de la uissie" 1, şi mai este „une marge" 2 care îngăduie o viaţă politică. Nu trebuie să ne arătăm însă agresivi sau antiruşi în străinătate, tocmai. Pentru a nu determina o suprimare violentă a opoziţiei înăuntrul ţării.

flocktail la ambasada Franţei, le *1946*. Plecaţi ieri din Londra, sosim azi în Villars, unde familia se întruneşte.

ulie 1946. Deschiderea conferinţei consultative a societăţilor naţionale de Cruce Roşie, convocată la Geneva de C.I.C.R., în faimoasa sală „Alabama" din Hotel de Ville, unde, la 22 august 1864, s-a semnat prima convenţiune internaţională a Crucii Roşii.

Iau ceaiul la Gafencu, la Bellerive. îi povestesc călătoria mea şi mă felicită pentru rezultatele ei. Apoi îmi spune că el, Tilea, Răutu şi Cretzianu au semnat un act – pe care mi-l dă să-l citesc – prin care recunosc că, convocaţi de Gafencu, s-au întrunit la dânsul spre a armoniza activităţile patrioţilor români aflaţi în străinătate. Gafencu este însărcinat să reprezinte punctul de vedere al opoziţiei româneşti la Conferinţa din Paris. Gafencu ar fi preferat să fie consacrat definitiv ca şef al emigraţiei româneşti, dar se mulţumeşte şi cu această formulă, care-i dă, de fapt, completă satisfacţie. Îi spun şi eu că socotesc această formulă ca pe deplin satisfăcătoare şi că este sigur că, la „hopurile" viitoare, tot el va fi desemnat ca „leader" al nostru. Fondurile girate de Cretzianu vor continua însă a fi administrate de acesta din urmă. S-ar părea că N. Caranfil, Cornel Bianu (de la Londra), Laptew şi Assan se arată foarte rezervaţi faţă de mişcare. Gafencu pleacă poimâine la Paris

cu faimosul memoriu. Nu ştie încă dacă va căuta să vadă pe ruşi spre a-l remite şi lor. Am impresia că va vedea şi pe Tătărescu pentru o împărţire a rolurilor (guvernul luând asupra sa chestiunea Transilvaniei, iar emigraţia, în numele opoziţiei din ţară, pe aceea a evacuării trupelor de ocupaţie, a reparaţiilor şi a libertăţii Dunării). Regret că nu s-a făcut o aluzie măcar la Basarabia, Bucovina de Nord şi Cadrilater. Şi în 1878 se ştia Basarabia pierdută, totuşi Kogălniceanu şi Brătianu şi-au ridicat glasul

1 „ocuparea totală de către Rusia".

„Un spaţiu pentru ea. Gafencu şi Cretzianu găsesc însă că ar fi prea primejdios pentru ţară.

29 iulie 1946. Deschiderea Conferinţei din Paris.

Dejunează la mine de Traz de la C.I.C.R. Vine din Bucureşti. Dr. Costinescu l-a însărcinat să-mi spună că dr. Ciucă şi Elise Soutzo, care trebuiau să mă secondeze, primul la Oxford, a doua la Geneva, nu au primit viza de plecare. Mă roagă să comunic faptul lui O'Connor şi de Rouge (ceea ce fac). Se pare că Bodnăraş a chemat pe generalul Dobreanu (secretar general al Crucii Roşii) la Preşedinţie spre a-i declara că va suprima Crucea Roşie română – „acest cuib de fascişti şi reacţionari"!! Cela promet! 1 El însuşi – de Traz –, aflându-se cu doamne de la Crucea Roşie în automobil, a fost atacat şi jefuit de ruşi. O groază nelămurită se întinde asupra ţării, care nu ştie ce o aşteaptă mâine.

Seara dineu oferit de C.I.C.R. la Eaux-Vives. Iau parte cu Sanda, secretara mea!

30 iulie 1946» Iau cuvântul în dezbateri spre a reaminti ajutoarele aduse de

Cruce Roşie română, în timpul războiului, Franţei, Belgiei, Greciei, Turciei, precum şi acţiunea în favoarea celor 100.000 refugiaţi poloni în 1939 – 1940.

Dejun la contele Ferdinand Wilczek, delegatul Crucii Roşii din Liechtenstein (el este tatăl principesei domnitoare), cu Huber, de Rouge, generalul Hawes, marchizul Theodoli, Miss Warner şi contele Lanckoroński (fiul cunoscuţilor noştri din Viena).

Seara recepţie a oraşului Geneva.

31 iulie 1946, Garden party la dl. şi d-na Martin Bodmer în fermecătoarea lor proprietate de la Vieux Cologny (parc admirabil, iar în castelul din sec. XVIII tablouri de Botticelli, Clouet, Bruegel,

Tmtoretto, Reynolds etc).

Seara, masă cu G. Assan. Foarte rezervat în privinţa comitetului de acţiune Gafencu. Este pentru multă prudenţă şi cere o colaborare discretă cu Tătărescu la Paris. Mă sfătuieşte să nu plec în ţară, cel puţin încă 6 luni după încheierea păcii.

l august 1946. Ziua naţională elveţiană o petrecem – toată conferinţa! – pe vapor, pe lacul Leman, Gustare în pitorescul Coppet, la Hotel du Lac.

Apoi, seara, de pe bordul vaporului, privim focurile aprinse pe mal.

1 Asta promite!

nist 1946. Terminarea conferinţei, care a fost un atac permanent al Lgoslavilor (în numele ruşilor absenţi) şi – mai deghizat – al americafiilor, cu concursul lui Folke Bernadotte şi a belgianului Depage contra D.I.C.R. Cu un curaj admirabil le-a ţinut piept bătrânul şi venerabilul Aax Huber (preşedintele C.I.C.R.), susţinut doar de englezi şi dominioaic, ajungând la formule conciliatorii şi dilatorii. Şedinţa de după amiază i ţinut *11A* ore! Dineu la francezi, cu Sanda. Despărţire cordială.

tist 1946. La Berna. Povestesc lui Al. Cretzianu călătoria la Londra, iar el îmi arată micile sale fricţiuni cu Grigore. Crede că va câştiga procesul cu fondurile, dar Stanciu, însărcinat cu afaceri la Berna, l-a tratat, în plină şedinţă a tribunalului, de „delinquent ordinaire" 1 şi de „detourneur de fonds publics" 2. Tătărescu l-a dat în judecată şi în ţară. De îndată ceva termina convalescenţa (a fost operat de o hernie) va pleca la Paris, spre a însoţi pe Gafencu. Îmi arată o scrisoare a lui Dinu Brătianu, care-l deleagă pe el şi pe Gafencu să apere cauza românească în străinătate şi în numele Partidului Liberal, îmi repetă că nici Maniu, nici Dinu Brătianu nu au încredere absolută în Gafencu, căci se tem să nu ajungă la un compromis cu regimul actual de la noi. De aceea nu-i dau mână liberă, ci îl dublează cu Cretzianu. Mă asigură că vor avea nevoie de colaborarea mea şi că „my time is not over" 3. Întoarcerea la Villars.

21 septembrie 1946. La Geneva, unde reprezint Crucea Roşie română la Consiliul general al Uniunii Internaţionale pentru Salvarea Copiilor.

Ttncuţa Karadja, care reprezintă Leagănul „Sf. Ecaterina", îmi comunică un raport oficial, într-adevăr îngrozitor, despre foametea de

la noi.

La Conferinţa de pace, chestiunea Transilvaniei este rezolvată, până acum, spre deplina noastră satisfacţiune. Încolo, şi mai ales în chestiunea reparaţiilor, suntem jertfiţi fără milă lăcomiei celor mari. Produce îngrijorare un discurs al lui Wallace, ministrul Comerţului din U.S.A., în care critică politica externă a lui Byrnes – favorabilă „imperialismului britanic" – şi preconizează apropierea de Rusia. Deşi este silit să demisioneze – fiind înlocuit de William Averell Harriman, ambasador la Londra şi fost ambasador la Moscova (în care calitate a şi fost la noi cu prilejul intrării în guvern a reprezentanţilor partidelor istorice) –, a

1 „delincvent ordinar".

1 „delapidator de fonduri publice".

] „nu mi-a trecut încă timpul".

aruncat o dâră de nelinişte în lume. Dovadă discursurile lui Stalin şi Eden. Royall-Tyler, reprezentantul lui UNRRA în Elveţia (pe care-l cunosc încă din Budapesta), caută să mă liniştească, asigurându-mă că este vorba doar de politica internă americană. Wallace a fost, pe vremuri, bătut de Truman la alegerea de vicepreşedinte al Statelor Unite. El îşi ia acum revanşa, dată fiind mai ales slăbiciunea preşedintelui. Dar chiar de ar fi el vreodată preşedinte – ceea ce pare exclus –, Wallace ar face aceeaşi politică externă ca şi Truman şi Byrnes.

8 octombrie 1946. George Assan, sosit de la Paris, vine la Villars să mă vadă.

La conferinţă merge greu, anglo-saxonii nefiind în măsură să ne ajute contra ruşilor, ceea ce exasperează pe Maniu şi Dinu Brătianu. Maurer, un comunist din guvern şi delegaţie, a declarat în comisiune că – de fapt – am plătit în natură ruşilor reparaţii superioare celor prevăzute în tratatul de armistiţiu. I s-a cerut un memoriu în scris, la care au lucrat toată noaptea Victor Bădulescu şi Christu. Odată depus însă, ruşii au obligat pe Maurer să-l retragă. Ciuntu, Christu şi Filotti ar fi vorbit cu simpatie de mine, aprobându-mi atitudinea, pe care ei însă regretă că nu o pot urma, pentru că: 1) n-au putinţa de a ieşi din ţară; 2) declară că n-ar avea rezerve suficiente în străinătate pentru a se întreţine acolo. Par însă jenaţi – după câte îmi spune Assan – de poziţiunea lor falsă în sânul delegaţiei oficiale şi caută întruna s-o justifice şi să obţină un semn de aprobare din partea interlocutorilor.

Vălimărescu – numit ministru la Oslo – şi Sandu Rosetti-Bălănescu – numit rector al Universităţii din Bucureşti – îşi scuză atitudinea comunizantă (primul ar fi defilat, la 10 mai, în capul sindicatului funcţionarilor ministerului de Externe, secundul face pe „roşul" şi-şi trimite nevasta la Moscova cu o delegaţie de muncitoare comuniste!) prin nevoia de bani. Chiar Frânasovici (care râvneşte Washington) ar părea jenat. Assan a văzut pe Tătărescu, care zice că, după intrarea în vigoare a tratatului, ruşii se vor retrage, şi se plânge de Gafencu, care sabotează acţiunea delegaţiei române în aceste momente dramatice, în loc de a o ajuta. Aluzie la interviurile lui Gafencu (mai ales cel din „Daily Express"), în care a declarat că guvernul Groza e detestat în ţară şi n-are bază legală. Contact Tătărescu-Gafencu nu există, dar acesta din urmă ar fi întâlnit pe Frânasovici, Ralea, Christu. Al. Cretzianu a ajuns la Washington (de unde mi-a şi scris).

Fratele său Gheorghe e închis şi dat în judecată în ţară.

5 *octombrie 1946*. Berna. Regăsim prieteni vechi. Luăm dejunul sau tina la foştii mei colegi american (Harrison), olandez (Bosch van. osenthal) şi chilian (Morla-Lynch), la Beck de la Credit Sutsse şi la dina de Salis şi Elise Boxshall. Toţi înspăimântaţi de situaţia externă şi de moul expansionism ce se desemnează. Harrison mă întreabă mult despre stările de la noi şi este de acord cu mine că, în împrejurările de faţă, mai bine nu s-ar face alegeri care nu pot duce decât – dacă ar fi libere – la o înăsprire a ocupaţiei, iar – dacă sunt ticluite de cârmuire – la legalizarea situaţiei actuale.

Kiotabtte 1946. Geneva. Iau masa la Gafencu, întors de la Paris. Are impresia că activitatea sa „ad-latere" 1 a lămurit pe experţii delegaţiilor la Conferinţă (căci pe vedete nu le-a putut întâlni) despre realităţile de la noi. Memoriile au fost citite şi înregistrate. Va trebui să mai rezistăm mai mulţi ani de zile. De nu ni se prelungesc paşapoartele, Aliaţii le vor considera totuşi valabile ca documente de călătorie, sau ne vor elibera paşapoarte ad-hoc, emise sub garanţia Organizaţiei Naţiunilor Unite. S-a stabilit un acord în acest sens între Aliaţi pentru toţi refugiaţii politici şi guvernul elveţian a aderat la el. Cretzianu a ajuns, cu mobile cu tot, la Washington, unde şi-a luat un apartament şi s-a stabilit definitiv. Grigore este cam muncit de gânduri cu privire la faimosul fond girat de Cretzianu. Se teme că el va pierde procesul şi atunci ar fi fost mai înţelept să remită fondul guvernului, mai ales că Tătărescu i-a trimis vorbă că pentru sumele deja

întrebuinţate nu va cere socoteală, în orice caz, elveţienii, spre a nu se compromite, vor căuta probabil să amâne lucrurile spre a păstra banii blocaţi şi a nu-i preda rezistenţei. În ţară, Al. Cretzianu şi G. Anastasiu sunt daţi în judecată pentru deturnare de fonduri publice şi averile li s-au confiscat. Gafencu însă este de părere că acum că lucrurile au luat întorsătura aceasta, trebuie păstrat fondul pentru acţiunea viitoare a opoziţiei, pentru rege – în cazul în care ar fi silit să părăsească ţara – şi poate chiar, la nevoie, pentru înfăptuirea unui „comitet naţional" sau „guvern în exil", în ipoteza în care ţara şi-ar pierde independenţa. Va pleca la Londra peste o lună şi se va ocupa de eventualitatea stabilirii „românilor liberi" în Anglia sau dominioane, deşi Statele Unite i s-ar părea mai sigure, în caz de război. Cât timp a fost la Paris, a primit vizitele lui Ralea, Ciuntu, Christu, Filotti, Stoica, toţi

„Secretă".

desolidarizându-se de guvern, cu care declară că nu lucrează decât ca „tehnicieni".

31 octombrie 1946. Revăd pe Oafencu. Dat fiind că U.N.O. se va întruni probabil în Geneva – măcar pentru a discuta chestiuni europene, cum este aceea a Germaniei –, nu vede de ce s-ar stabili sediul organizaţiei românilor din străinătate la Londra (unde aş fi fost secretar general). Ar prefera deci Geneva, unde – adaugă foarte amabil – l-aş putea ajuta în chestiunile mai importante.

Fac de la Geneva la Lausanne drumul cu N. Caranfil. El nu crede ca un conflict major să izbucnească înainte de doi ani. Mă sfătuieşte să rămân cu ai mei în Elveţia.

19 noiembrie 1946. Parodia tragică a alegerilor la noi. Guvernul, ca şi în Bulgaria (le mot d'ordre!) 1 şi-a rezervat 71% din voturi. Din 414 mandate, opoziţia nu capătă decât 35 de locuri, 32 naţional-ţărăniştii, 3 liberalii. Indignare la anglo-saxoni. Reprezentanţii partidelor istorice se retrag din guvern.

Fostul meu colaborator Caius Văleanu, numit la Berna consilier şi sosit direct din ţară cu veşti şi scrisori, este foarte pesimist. Mă sfătuieşte să nu mă întorc şi să rezist aci cât îmi vor permite finanţele, căci mai mari servicii pot aduce ţării, îşi datoreşte numirea lui Groza, fost stagiar în biroul avocaţial al tatălui său la Lugoj, îmi spune că toţi funcţionarii Ministerului sunt siliţi acum să se înscrie în sindicatul funcţionarilor.

l decembrie 1946. Se pare că alegerile de la noi au dat 85%

voturi pentru Maniu. Şi totuşi guvernul a dat ca rezultat 71% voturi pentru blocul guvernamental. Ce tragi-comedie, dar şi ce enormă greşeală. Tocmai citesc în „The Perennial Philosophy" a lui Aldous Huxley, la pag.

140 – 141: „National unity means naţional servitude to a single mân and his supporting oligarchy. Organized and balanaced disunity is the necessary condition of liberty. His Majesty's Loyal Opposition is the loyalest, because the most genuinely useful section of any liberty-loving community" 2.

1 cuvânt de ordine.

2 „Unitatea naţională înseamnă servitute faţă de un singur om şi de oligarhia care-l sprijină. Condiţia necesară a libertăţii este lipsa de unitate organizată şi echilibrată. Opoziţia leală a Maiestăţii Sale este cea mai leală deoarece este segmentul cel mai util al oricărei comunităţi iubitoare de libertate".

j an cu principesa Bona a Bavariei (născută Savoia) şi cu cumnata ei esa de Pistoia (născută Arenberg). Cu prima ne reamintim nunta ly Hohenzollern – Konstantin Bayern la Sigmaringen şi-mi dă multe i despre cunoscuţi. A trăit toată groaza bombardamentelor la nehen. Cu a doua vorbesc de fratele şi cumnata ei, care veneau des ioi la Legaţie, la Berlin.

brie 1946, Max Huber, preşedintele C.I.C.R., mi se plânge de haosul Germania. Antipatici sau nu, nemţii sunt un popor numeros şi nic în inima Europei. Nu pot fi ignoraţi. Nu se poate lăsa un vid întrul continentului.

tferie *1946*. Funeraliile bietei Catherine Ştirbey, la Berna. Este de faţă Itimul ei soţ, Niculescu-Buzeşti, sosit în mare taină din ţară, împreună Vişoianu, pe bordul unui avion american. Ei au fost debarcaţi ta, nkfurt am Main, de unde americanii nu voiau să le dea drumul prea and, ca să nu se afle că ei i-au scos din ţară. Numai cu greu a izbutit: ulescu-Buzeşti să vină în Elveţia, din cauza morţii soţiei lui.

fabric 1946. Niculescu-Buzeşti îmi dă veşti despre Robert şi din ţară.

lineşte de negocierile mele cu Dulles în 1943 şi de mulţumirile şi citările ce mi s-au transmis din partea Regelui şi a şefilor opoziţiei. Va bui, spune el, să ne împărţim de acum încolo atribuţiunile în străinăe spre a ajunge la rezultate politice concrete. Mărturiseşte că a fugit i ţară ca să nu-şi termine zilele în închisorile lui Bodnăraş –

adevărastăpânilor al ţării. Numai un război ne va scăpa de ocupaţia rusească stăpânirea comunistă, război pe care – dacă lucrurile merg ca până am – nu-l prevede decât peste cinci ani, atunci când va fi poate prea K'ziu pentru noi şi când Maniu şi Dinu Brătianu poate nu vor mai fi.

hiducele Anton, sosit din ţară, vine să mă vadă. A obţinut paşaport; plomatic român şi viză de ieşire graţie lui Bodnăraş, pe care îl găseşte apatic. El şi Ileana s-au împrietenit cu soţii Bodnăraş. De altminteri şi Groza (care pare condus de Bodnăraş). Pe Rege şi Regina-mamă nu i văzut decât o dată din 1944, când a sosit în ţară, căci suveranii găseau ai corect să nu frecventeze un fost ofiţer german cu domiciliul forţat în an. Ileana a scăpat destul de repede din domiciliul forţat, graţie iităţii ei de principesă română. Nici pe Regina Elizabeta nu o văd. Pe. ipii i-au dat în şcoli româneşti. Băiatul cel mai mare, Ştefan, este la mănăstirea Dealului, deşi Regele ar fi dorit să nu fie acceptat acolo (ca iabsburg şi străin). Povesteşte multe despre samavolniciile ocupanţilor.

12 decembrie 1946. Nouă vizită a arhiducelui Anton. Vorbeşte despre deportările masive de saşi în Rusia. Populaţia românească i-ar fi ajutat, pe cât a putut, să se ascundă. Aparenţa Bucureştiului este aceeaşi, zice el.

Este drept că Ileana a scăpat de expropriere.

20 decembrie 1946. Întors din Londra (unde a ţinut conferinţe la Chatham House, International Club şi în cercul Partidului Conservator la House of Commons), Gafencu îmi povesteşte impresiile sale. S-a întâlnit cu Churchill (care l-a întrebat imediat: „When de you think war with Russia is going to start?") 1, cu Eden (la o masă la Hore-Belisha – aranjată de Tilea – şi la una dată de Massigli), cu toţi şefii guvernelor emigrate aflate la Londra. A ajuns la concluzia următoare. Sunt mai multe şcoli de gândire politică în Anglia, care depăşesc cadrele partidelor. Astfel, şcoala intransigentă faţă de tendinţele expansioniste ale Uniunii Sovietice (reprezentată de Churchill, Butter, MacNeil, la conservatori; de Bevin la laburişti) şi şcoala conciliantă faţă de Moscova, doritoare de formule de compromis (reprezentată de Eden la conservatori, de grupul „rebelilor" în frunte cu Crossman la laburişti şi de personalităţi diverse ca Vansittart). Pentru aceştia din urmă, teama unei redeşteptări germane apropiate, pe de o parte, frica izbucnirii unui nou război, pe de altă parte, îi îndeamnă să preconizeze un bloc

occidental în Europa (Anglia, Franţa, Belgia, Olanda), un adevărat „glacis" 2 sau cap de pod pentru apărarea Insulelor Britanice. Gafencu le-a explicat că a lăsa Germania în afara acestui bloc, înseamnă a o „dărui" Uniunii Sovietice.

Argumentarea sa însă nu a părut a zdruncina convingerile bine înrădăcinate ale lui Eden. Cealaltă şcoală – cea intransigentă, sprijinită de U.S.A. şi întruchipată acum de Bevin, se gândeşte la un bloc al întregii Europe, unde, după presiuni persistente şi succesive, influenţa moscovită ar descreşte. De aceea se tinde, după semnarea tratatelor de pace în curs de încheiere, la întocmirea tratatelor cu Austria şi Germania, ceea ce va permite să se stăruie apoi pentru retragerea trupelor sovietice în frontierele naţionale. Evident că rândul României, aflată în zona cea mai apropiată de Rusia, va veni mai târziu. Pentru moment, trebuie câştigat timp. În urma faimoasei conservaţiuni misterioase Byrnes-Molotov la Waldorf Astoria în New York (în care se spune că s-ar fi făcut „un

1 „Când credeţi că va începe războiul cu Rusia?"

2 „zonă de protecţie".

mercato fra i duc") 1, există, prin urmare o aparentă destindere. Orme Sargent explică deci pentru ce Anglia nu va retrage recunoaşterea actualului guvern român şi va semna cu el tratatul de pace. Românii trebuie să facă zid în jurul Regelui. Orme Sargent, subsecretarul permanent de la Foreign Office, a aflat de micul val de impopularitate care s-ar fi abătut pe capul Regelui – mai ales din rândurile partizanilor lui Maniu – pentru că a deschis în persoană Parlamentul. Nu este bine, nici drept. Regele a făcut această jertfă în interesul liniştii ţării ocupate de trupele roşii. Poporul trebuie să-i fie recunoscător pentru aceste sacrificii penibile ce este silit să le facă. Englezii nu ar vedea cu ochi răi o destindere între opoziţie şi guvern pentru ca prima să nu piardă toate poziţiile-cheie şi să poată activa mai departe. Ruşii ar fi de acord şi ar accepta chiar alegeri noi, cu condiţia să se facă liste comune, căci nu ar putea admite o înfrângere oficială a comunismului în România. Dar, din păcate, Maniu s-ar arăta intransigent şi neînţelegător şi s-ar plânge întruna de „rusofilul Holman", pe când ministrul Angliei în Bucureşti este atacat de laburişti ca „antisovietic". Pentru guvernul Groza, englezii ar avea dispreţ desăvârşit. Gafencu a intervenit pentru admiterea în Anglia – în caz de urgenţă – şi grabnica deblocare a amicilor săi politici (inclusiv eu). El a

fost rugat de Foreign Office să redacteze un memoriu asupra planurilor politice ce ar putea să le preconizeze Anglia pentru Sud-Estul european.

decembrie 1946 – Nicolae Caranfil, care a fost la Londra în acelaşi timp cu Gafencu, se întoarce cu impresii similare. Englezii regretă că nu ne pot ajuta îndată, dar ei nu pot proceda decât treptat, în 1947 se vor ocupa de problema germană. Dacă reuşesc, vor căuta să preseze pe ruşi, în privinţa noastră, în 1948. Nu trebuie să fim decepţionaţi dacă îi vedem „flirtând" şi cu unele elemente din guvern, ca, de pildă, socialiştii.

Ei lucrează „pe mai multe bande" şi factori importanţi din guvern le pot aduce foloase concrete, pe de o parte, iar, pe de alta, pot fi jucaţi contra comuniştilor. Care este atunci rolul „rezistenţei" întreb eu. Recunoaşte că nu este prea mare, şi că se limitează, în ţară, la menţinerea vie a flăcării sentimentale pentru ziua ce va să vie poate, iar în străinătate, la infor

1 „un târg între doi".

marea marelui public (căci cercurile autorizate sunt pe deplin informate) prin presă.

28 decembrie 1946. Am omis să notez acum câteva zile că, la 19 decembrie, Legaţia din Berna mi-a transmis o nouă telegramă de la Tătărescu, rugându-mă să mă întorc îndată în ţară „spre a primi o nouă însărcinare".

Ca şi în anul trecut, răspund, tot prin Legaţia din Berna, la 21 decembrie, arătând, cu toate formele cuvenite, că, deşi dornic a mă întoarce în ţară, nu pot pleca acum, din motive familiale. Gafencu, N. Caranfil şi Tilea aprobă decizia mea.

30 decembrie 1946. Conversaţie telefonică cu Tilea, aflat la Davos. împărtăşeşte cu totul răspunsul meu la oferta lui Tătărescu, căci „nu este admisibil să mă compromit cu regimul actual". Crede că Tătărescu va veni în Elveţia. Dacă ar căuta să mă vadă, n-ar trebui să refuz întâlnirea, dar să-i repet cele expuse în telegramă, îmi spune că francul elveţian, care la începutul anului era cotat în ţară 10.000 lei, a depăşit azi 200.000. Guvernul aleargă zadarnic după un împrumut în Suedia, spre a evita prăbuşirea economică. De aceea, Tătărescu ar fi mulţumit că Ministerul Economiei Naţionale şi Banca Naţională au ieşit din lotul său politic spre a trece în acela al comuniştilor. Moscova îşi dă seama că această năruire va apăsa greu pe umerii tovarăşilor de idei

de la noi şi, spre a-i scăpa de oprobriu, ar dori să-l aibă din nou pe Maniu părtaş în guvern.

Ar fi rugat Londra să intervină în acest sens, dar englezii au refuzat. S-a adresat atunci lui Beneš. Dar Maniu nu vrea să dea această mână de ajutor regimului, pierzând astfel o admirabilă platformă de opoziţie. Tot ce va face va fi de a încerca să normalizeze poziţia partidului său faţă de U.R.S.S., declarând că înţelege să preconizeze raporturile cele mai bune cu marele vecin răsăritean. Este drept că englezii ar fi recomandat lui Maniu să nu respingă putinţa unei destinderi spre a nu pierde burghezia toate poziţiile ei, dar şeful naţional-ţărănesc rămâne intransigent cât timp ignorează substanţa acordului Byrnes-Molotov de la Waldorf Astoria.

Cât priveşte deschiderea de către Rege a parlamentului actual, Maniu nu are dreptate de a fi supărat pe suveran pentru că nu i-a urmat sfatul, deoarece acestuia i se recomandase dimpotrivă din Londra şi Washington să facă sacrificiul de a prezida, ca domnitor constituţional, inaugurarea noii Camere.

1947

nu arie 1947. Revelionul tradiţional la Olden, în Gstaad, cu soţii Gafencu, N. şi G. Caranfil, G. Assan, Magda Sturdza. Senta şi cu mine ne bucurăm că, de data aceasta, sunt şi copiii de faţă (afară, bineînţeles, de prea junele Minai-Andrei!).

Gafencu mi se plânge că Niculescu-Buzeşti nu i-a dat semn de viaţă de când este în Geneva, deşi putea să-i comunice informaţiuni din Bucureşti. Lui Visoianu, elveţienii nu i-au acordat încă viza de intrare, astfel încât tot mai aşteaptă în Frankfurt am Main. – N. Caranfil îşi exprimă convingerea că trebuie schimbată, sau mai bine zis dezvoltată, tactica „rezistenţei". Nu este suficient de a avea o echipă care „sabotează", trebuie şi una care „să intre în cetate" şi să ocupe poziţiile-cheie, de unde să activeze în sensul vederilor patrioţilor de la noi.

nu arie 1947. Ceai la noi cu Mia Festetics, Ghislaine Windisch-Grätz, Gafencii. Mia, întoarsă de la Viena, povesteşte cum strălucita capitală împărătească a ajuns „un târguşor din Podolia": doar căruţe mici cu cai ducând soldaţi ruşi, nevestele şi copiii lor, mobilă şi legături. Ai impresia de a fi în sectorul de luptă. Războiul acolo apare iminent. Totuşi, generalul Be thouard, comandantul trupelor de ocupaţie franceze, a asigurat-o că tratatul cu Austria va fi

semnat curând şi că, până în vară, nu vor mai fi trupe de ocupaţie în ţară.

mărie 1947. Ceai la noi cu soţii Bigalow şi Gafencu. Bigalow, consilierul american de la Budapesta (fost la Bucureşti şi Berna) recunoaşte că, de la instaurarea regimului Groza, relaţiile româno-ungare s-au ameliorat simţitor. Mizeria este însă mare la Budapesta, unde clasa conducătoare a fost metodic ruinată. Foştii colegi Rubido-Zichy, Villany, Hory mor i i aproape de foame.

Ianuarie 1947. Ceai la Betty Bonstetten cu Gafencii, marchiz de Talleyrand şi Tree, deputat conservator englez, intim al lui Eden. Pare indignat de concesiile ce se fac ruşilor. Socoteşte pe noul secretar de Stat american, generalul Marshall, ca cel mai intransigent exponent al politicii de rezistenţă.

Ianuarie 1947. Cocktail la soţii Bigalow cu fostul secretar englez de la Budapesta Harry Hohler (actualmente la Berna) cu noua sa soţie (îi a gagne au change) 1. Hohler regretă insuccesul amicului nostru Gascoigne ac

câştigat la schimb.

În Ungaria, unde a fost acuzat că nu vedea decât pe reacţionari, şi crede că nu trebuie numiţi pe lângă regimurile de stânga oameni care au legături vechi printre localnici. Bigalow, dimpotrivă, este mai curajos şi declară că diplomaţii anglo-americani au datoria de a insufla curaj clasei care întrupează vechile principii de civilizaţie apuseană.

17 ianuarie 1947 – Masă seara la Guinness cu Thomas Maitland Snow, ministrul Angliei la Berna. Cum a fost şi el, pe vremuri, ministru la Helsingfors, avem destul material de conversaţie. Dă şi el impresiunea de a fi contra concesiilor, în politica faţă de Est, contra împărţirii zonelor.

Crede în succesul politicii anglo-americane, nu prin război ci printr-o presiune perseverentă.

22 ianuarie 1947. Zi istorică: Sanda's coming of age.1 Să dea Dumnezeu să aibă parte de o viaţă fericită, de o căsnicie cu noroc şi de o viaţă mai senină ca a noastră.

24 ianuarie 1947. Cocktail la Mia Festetics, unde regăsesc pe Alfred Potocki, pe care-l întâlnisem ultima oară la Zancut în 1924 (!), când cu vizita regală la ei. Reînsufleţim, sub cenuşa de azi, amintirile luminoase din trecut. Au pierdut totul în Polonia: Zancut e un muzeu, iar mobilele le-a evacuat în palatul Liechtenstein din Viena, dar îi sunt

disputate de guvernul polon.

30 ianuarie 1947. Ceai la noi cu Bigalow, Guinness, Betty Bonstetten, Andree Aga Khan etc. Bigalow pare descurajat la gândul de a se întoarce în Ungaria, unde nu poate duce vreo speranţă nouă.

l februarie 1947. Dejunez la Geneva, la Gafencu. Amărât că „junii rezistenţei" în cap cu Buzei îl sabotează. Acesta din urmă nu i-a dat semn de viaţă. Dar, adaugă, că ei au nevoie de dânsul, nu el de dânşii. La cererea lor, a intervenit, cu succes, pe lângă Petitpierre spre a evita să fie trimişi peste graniţă şi pentru ca să se dea viză de intrare în Elveţia lui Vişoianu care, totuşi, n-a sosit încă. A remis la Berna ministrului Angliei un memoriu – ce-i fusese cerut la Foreign Office – despre politica de urmat faţă de Rusia. Stăm de vorbă şi despre putinţa de a se aduna bani şi efecte pentru Crucea Roşie română, care duce o acţiune de mare amploare pentru ajutorarea regiunilor moldoveneşti bântuite de foamete.

Merg să văd – pentru a cere ajutoare – pe Gallopin (C.I.C.R.), Durming (Liga societăţilor de Cruce Roşie), Thelin şi Gautier (U.I.P.E., majoratul Sandei.

acesta din urmă întors de la noi) şi pastorul Freudenberg (de la Consiliul Ecumenic – fost diplomat german la Roma în 1926 – 1927, când mă aflam şi eu acolo).

bruarie 1947. Ceai la noi cu Mia Festetics, Suzanne de Lalaing, Mausi de Martino, Philippe de Rothschild, Lady Lamington (sora d-nei Gascoigne). Suzanne de Lalaing îmi spune că, la Bruxelles, dăinuieşte o panică ascunsă cu privire la bolşevizarea Europei. Ea şi-a păstrat un pied-a-terre1 în Statele Unite (Hollywood).

februarie 1947. Semnarea la Paris a nenorocitului tratat de pace. După semnare, dineu de gală, la care au fost invitaţi însă doar „Ies vainqueurs" 2, ceilalţi fiind poftiţi doar „en curedents" 3. Cu drept cuvânt, Tătărescu a refuzat să se ducă.

februarie 1947. Dineu la bătrâna contesă Betka Potocka născută Radziwiłł. Plină de „entrain" 4 în ciuda celor 86 ani ce are. Vorbim mult de vizita regală de la Zanciat în 1924 – la care am luat parte – şi de evenimentele zilei. Ca şi fiii ei, Alfred şi George (fost ambasador al Poloniei la Washington) nu vede cum ţările noastre ar putea scăpa de jugul ce le apasă fără un nou conflict.

februarie 1947. Fac cunoştinţă, la un cocktail party al principesei Andree Aga Khan, cu tânărul Lord Townsend, membru al Casei

Lorzilor. Este indignat de concesiunile pe care guvernul laburist le face Rusiei, de atitudinea „oportunistă" a lui „Times" şi „Economist".

februarie 1947. Continuăm conversaţia cu Townsend la o serată dansantă la Phiţiţ) pe de Rothschild, fratele d-nei Nadine Thierry (unde Ilinca îşi face „debuturile"), îmi mărturiseşte că atitudinea – pe care o dezaprobă – a oficialităţii britanice în politica externă este datorită fricii de război.

Ruşii au 400 divizii în Europa, pe când anglo-americanii demobilizează pe capţie. În plus oboseala opiniei publice şi criza economică aproape catastrofică din Anglia. În asemenea condiţii, cabinetul laburist ar considera unou conflict ca pierdut dinainte.

februarie 1947. Dinu Hiott se instalează pentru câteva săptămâni la Gstaadl A fost rugat de N. Caranfil să aducă o apropiere între Gafencu

1 locuinţă provizorie.

2 „învingătorii".

3 „ca scobitori".

4 „vioiciune".

l şi Niculescu-Buzeşti. Nu ştie cum s-o facă, singura sa legătură cu acesta din urmă fiind faptul că au avut succesiv aceeaşi soţie.

10 martie 1947» Despina Hodoş născută Golescu îmi telefonează din Geneva că a sosit acolo cu Regina Elena (care va rămâne trei săptămâni la sora ei Irina, ducesă de Aosta, la Grand Saugy, Genthod). Au venit cu avionul direct din Bucureşti. Mă roagă să cobor în Geneva având comunicări a-mi face. Sosesc, aşadar, în Geneva. Despina îmi spune că, din motive de prudenţă, Regina nu va vedea pe niciun român, nici măcar Legaţia.

Din ţară îmi dă veşti întunecate: moşii confiscate cu vite şi unelte, casele cu încartiruiri forţate sau chirii dinainte de război, acţiunile Băncii Naţionale etatizate rambursate la un preţ ridicol. Distrugerea economică a clasei conducătoare perseverent şi metodic efectuată. Mă sfătuieşte insistent să nu mă întorc acum în ţară. Patrioţii din străinătate sunt consideraţi ca „oamenii de mâine". Rezistenţa în ţară e admirabilă.

15 – 17 martie 1947. Zürich. Vizităm, Senta şi cu mine, minunata expoziţie a operelor de artă din muzeele vieneze. Oleacă de destindere! Instalarea în Geneva, 137 Route de Chene.

22 martie 1947. Gafencu, întors din Franţa, îmi spune că n-a

primit niciun semn de viaţă de la Maniu, cu toate că i-a raportat detaliat despre activitatea sa la Conferinţa de Pace. Se întreabă chiar dacă i-au parvenit rapoartele sale. De la Dinu Brătianu a primit mulţumiri, dar ele erau adresate deopotrivă şi lui Niculescu-Buzeşti, care este de abia sosit din ţară şi nici n-a avut prilejul să activeze. Acesta din urmă tot evită să-l întâlnească. Cretzianu s-ar arăta „enervat" de atitudinea vărului său prin alianţă, după câte spune Città Davila. Mare prietenie Alexandru Cretzianu-Citta Davila, cam surprinzătoare dat fiind vechile sentimente ale primului contra celui de al doilea. Marele discurs Truman la Congres, cu privire la ajutorul ce va da Greciei şi Turciei, ca să nu ajungă şi ele în situaţia Poloniei, României, Bulgariei şi Ungariei, este un element îmbucurător. Gafencu a întâlnit în Paris pe generalul Rădescu, fugit din ţară la Cipru şi acum în drum spre Lisabona. Fostul prim-ministru s-ar fi arătat cam decepţionat asupra putinţei şi voinţei de rezistenţă a partidelor noastre de opoziţie. Pune, în schimb, speranţe în ofiţerime.

23 martie 1947. „Sitta" mă roagă să trec pe la ea, în cea mai mare taină, căci, din prudenţă, nu vede niciun român, nici chiar pe cei de la Legaţie. Mă primeşte cu sora ei Irina. Emoţionantă întâlnire, după atâţia ani! Mă întreabă de ai mei şi pare indignată de scoaterea din cadre a lui Robert, ca a tuturor generalilor din protipendadă. Fiul ei a refuzat timp de şase luni să semneze decretul pentru aşa-zisa „epurare" a ofiţerimii, dar faţă cu un ultimatum al generalului Susaikov, „who threatened to take steps against the King", a trebuit să cedeze. Mă întreabă dacă nu cred că este mai înţelept uneori ca Regele să facă concesii ca să-şi păstreze tronul?

Răspund că dacă aceste concesii nu înfăţişează călcarea unor principii sacre pe temeiul cărora este aşezată monarhia, este firește mai bine să le facă decât să fie silit a pleca. Noi avem nevoie absolută de monarhie; ori, un rege plecat – chiar pe o platformă glorioasă – nu se ştie când şi dacă se întoarce. Dovadă în Iugoslavia. „Şi în Grecia, unde acum încep dificultăţile, dacă se retrag trupele britanice", îmi completează gândul înaltele mele convorbitoare. Sitta adaugă: „Bratianu and Maniu and Holman (the British Minister) and the Americans all told the King not to open the new Parlament. Holman even said: «If you open this Parlament, you are cooked». They all said Washington and London would insist on the annulment of these elections. But the King told me that he, somehow or other, felt he hâd

to act as a Constituţional Sovereign and be present to the opening of Parlament. And so he did.

Nobody asked the results of the elections to be considered nuli and void and everybody let the King know that he hâd been right în doing what he hâd done" 2. Ea mă întreabă dacă anglo-saxonii sunt pătrunşi de faptul că suntem pe pragul pieirii, dacă vor şi pot să ne scape, dacă sunt dispuşi să facă război. Răspund afirmativ la cele două dintâi întrebări şi negativ la cea din urmă. Nu cred, într-adevăr, într-un război apropiat – deşi o ciocnire între cele două grupuri de puteri nu poate fi total exclusă într-un viitor mai îndepărtat –, dar sunt convins că anglo-saxonii nu vor mai ceda teren (dovadă discursul Truman relativ la Turcia şi Grecia) şi că vor

1 „care a ameninţat că va lua măsuri împotriva Regelui".

2 „Bratianu, Maniu, Holman (ministrul britanic) şi americanii, cu toţii i-au spus Regelui să nu deschidă lucrările noului parlament. Holman i-a spus chiar: «Dacă deschideţi acest parlament, vă distrugeţi». Toţi spuneau că Washington-ul şi Londra vor cere ca alegerile să fie anulate. Dar Regele mi-a spus că, dintr-un motiv sau altul, simţea că trebuie să acţioneze ca un suveran constituţional şi să fie prezent la deschiderea parlamentului. Şi aşa a şi făcut. Nimeni nu a cerut ca rezultatele alegerilor să fie considerate nule şi neavenite şi toţi l-au lăsat pe Rege să ştie că a făcut ceea ce trebuia să facă".

exercita o presiune constantă asupra Rusiei spre a o îndemna să renunţe la expansionismul ei şi chiar să se retragă de pe poziţiile ei mai înaintate.

Vorbind despre poziţia mea şi despre ofertele ce-mi face Tătărescu de a prelua secretariatul general de la Externe, Sitta îmi spune cu căldură în glas: „Keep out of it. Do not come back. By no means. Stay on here as long as you can. We need decent people abroad" 1. Îmi spune că doreşte să nu se afle că m-a văzut la ea acasă: „The Russians, if they fiind it out, will say I passed messages on to you for the english or the Americans" 2.

Îmi arată că Gafencu este detestat de guvern. „Cest leur bete noire" 3.

Vorbim şi de Crucea Roşie. Mă roagă să-i aranjez întrevederi cu conducătorii Comitetului Internaţional al Crucii Roşii, ai Ligii societăţilor de Cruce Roşie şi ai Uniunii internaţionale de ocrotire a copiilor!

24 martie 1947. Telefonez Reginei rezultatul demersurilor mele şi programul vizitelor ei la Crucea Roşie Internaţională (Agence Centrale de Prisonniers des Guerre, audienţe lui Milsom – cu M-lle Heutsch – şi d-nei Gordon Morier). Regina îmi spune că ar dori să mai stăm de vorbă dar – râzând – „you reacţionaries are se dangerous to încet! „*

25 martie 1947. Regina îmi telefonează să-mi mulţumească pentru osteneala ce-mi dau şi pentru memoriile ce i-am remis relativ la Crucea Roşie.

27 martie 1947. Însoţesc pe Regina la C.I.C.R., unde suntem primiţi de Martin Bodmer şi Jaques Cheneviere. Vizităm Agenţia Centrală a Prizonierilor de Război şi în special secţiunea românească.

29 martie 1947. Iorgu îşi trece, în mod strălucit, bacalaureatul. Rog pe Dumnezeu să-i binecuvânteze calea vieţii.

1 aprilie 1947. Cercetez, la Consiliul Ecumenic, pe cuviosul dr. Michelfelder, care-mi promite, pentru victimele foametei din Moldova, ajutoare în valoare de 25.000 dolari, ce vor fi distribuite prin „Rädda Barnen" suedez.

2 aprilie 1947. Despina Hodoş-Golescu, venită cu avionul din ţară, îmi aduce veşti de la ai mei, şi mă sfătuieşte să nu mă întorc şi să mă mai ţin „în

1 „Ţine-te departe de aşa ceva. Nu te întoarce, în niciun caz. Stai aici cât de mult poţi. Avem nevoie de oameni de bine în străinătate".

2 „Dacă află ruşii, or să spună că ţi-am transmis mesaje pentru englezi sau americani

3

„Este persoana pe care o detestă cel mai mult".

4 „Este atât de periculos să te întâlneşti cu voi, reacţionarii!"

rezervă". Se întoarce în ţară cu Regina, adânc mâhnită de moartea fratelui ei, Regele George II al Greciei.

*mprilie 1947** întâlnire cu Gafencu şi cu Vişoianu (sosit din Frankfurt am] Main unde a fost ţinut cinci luni de americani, după ce îl aduseseră din ră cu Buzeşti şi tânăra Ioana Bujoiu). Foarte afectuos, Vişoianu îmi ne cum, într-o convorbire cu Robert, în timpul ministeriatului său la erne, i-a spus că prima numire ce va face în străinătate va fi a mea la na (fapt pe care mi-l comunicase şi René de Weck acum doi ani). El e abătut, descurajat. Arată că de 15 ani preconizează apropierea polii de Rusia, atitudine pentru care a fost şi

desemnat a se duce, alături. Ştirbey, la Cairo şi Moscova. Chiar îi făcuse dificultăţi Antonescu pentru plecarea la Cairo, sub motiv că este „comunist". Ruşii şi şeful de atunci al comuniştilor români – Pătrăşcanu (care acum e pe „linia moartă" şi moare de frică să nu i se întâmple şi mai rău) – au fost acei care l-au silit să intre ca ministru de Externe în guvernele Sănătescu şi Rădescu. Decretul i s-a publicat chiar fără ştirea lui. Cu toate acestea, numai ministru de Externe n-a fost. Toate hotărârile erau luate de comu→şti – adică de ruşi. I s-a cerut chiar de către Gheorghiu-Dej să-i) una discursurile şi notele sale. Dacă nu eşti 100% cu ruşii, ei nsideră că eşti potrivnic lor. Nu fac niciodată concesii, sau numai de ioană. Aducem vase de ale noastre din Corpoli; ei cer să le dăm lor ca reparaţii. Stăruie „Vivi" să ni le lase. Ruşii acceptă, dar… le confiscă drept captură de război, adică gratis!! Când s-a format guvernul Groza, comuniştii insistau să rămână la Externe, dar le-a declarat că, fără Maniu şi Brătianu, nu rămâne, căci ar fi să lupte contra acaparării ruseşti fără a avea măcar sprijinul ţării. „Vivi" a explicat ruşilor că rău fac că îşi întemeiază politica pe un regim ce nu reprezintă decât 15% din poporul român, când ar putea fi urmaţi de 100% cu Maniu şi Brătianu. Este drept că, cu aceştia din urmă, ruşii ar obţine 70% din ceea ce cer, pe când cu Groza şi Bodnăraş dobândesc 100%. Vivi nu vede putinţă de scăpare pentru noi afară de război – pe care logica îl arată ca sigur, dar informaţiile ca foarte îndoielnic. Chiar dacă trupele ruse se retrag – ceea ce el crede – după ratificarea tratatului cu Austria, „la mainmise communiste" 1 va continua la noi.

„Ocupaţia comunistă

A fost să-l vadă pe Beuve – ministrul actual la Berna – la Legaţie. Pare că aprobă pe cei ce primesc posturi de la regim, ca să mai avem oameni „în cetate".

l mai 1947. De câteva zile s-au întrunit aci câţiva români aflători în diferite ţări: Città Davila (din America), Tilea (din Anglia), Augustin Popa (de la Roma), N. Caranfil (de la Paris), plus Gafencu, Vişoianu şi Niculescu-Buzeşti. Cum au toţi împuterniciri de la Maniu, s-au constituit într-un fel de comitet neoficial. Au hotărât că, în cazul în care legăturile cu ţara ar fi întrerupte, ei se vor constitui într-un consiliu sau comitet naţional, căruia Aliaţii i-ar putea recunoaşte (în eventualitatea unui conflict cu Rusia) caracterul unui guvern. Americanii s-ar fi legat să-l scoată, în acest caz, pe Rege din ţară. Ei ar trebui rugaţi să înlesnească şi ieşirea din ţară a unor fruntaşi politici

(arca lui Noe, zic eu). Până acum, toate bune.

Dar amicii noştri s-au cam luat la ceartă pe diferite chestii de amănunt.

Dacă ar fi divergenţă în comitet, cine ar avea cuvântul precumpănitor?

Majoritatea, opinează cei mai mulţi. „Ba nu, eu, „, răspunde Niculescu-Buzeşti, „căci iată scrisoarea ce mi-a dat Maniu şi în care scrie: «De s-ar întrerupe legăturile cu ţara, *dv*. veţi lua deciziile necesare în conformitate cu instrucţiile date mai demult". La aceasta, ceilalţi răspund: „nu-i aşa.

dv. este un plural, nu un singular, şi se referă la „dv. românii din străinătate», care toţi au primit scrisori şi instrucţii de la Maniu. Până la urmă, Niculescu-Buzeşti are bunul simţ de a accepta interpretarea majorităţii. Alt bucluc: cine să gireze fondurile, în sfârşit se decide: tot Cretzianu ca până acum. Apoi e incidentul Cretzianu-Răutu. Primul a trimis din Paris un raport lui Maniu criticând compunerea comitetului, propunând restituirea fondurilor (în proces cu ministrul Afacerilor Străine) şi lăudând pe Marthe Bibescu. Se crede că acest din urmă punct a indignat sângele Ştirbey al Elisei Boxshall şi a lui Cretzianu. Dar acesta a fost şi indignat de propunerea de a se restitui „fondul". A scris că nu rămâne în grup dacă nu pleacă Răutu. Se pare însă că se vor aplana lucrurile, toţi fiind de acord că trebuie evitate sciziuni. Am asistat şi eu la o întrunire unde s-a adoptat ideea unei internaţionale agrare care să se opună celei comuniste şi la care să adere toate ţările agrare din Sud-Est. Maniu e de acord. Se va prezenta un memoriu şi Comisiunii economice europene care îşi ţine acum sesiunea la Geneva.

12 mai 1947. Mi se comunică textul lungului şi curajosului raport al lui Răutu către Maniu, pe care văd data 20 februarie (aşa de vechi să fie?).

Începe prin a arăta că Gafencu este singurul român care să aibă urechea străinătăţii în momentul de faţă şi că Maniu ar trebui, lăsând la o parte orice resentimente personale sau calcule de partid, să invite pe toţi comifrioţii din străinătate a se grupa în jurul lui. Se plânge apoi că Maniu u „Păstorul" cum îi zice) a dat în acelaşi an trei plenipotenţe – una i largă decât cealaltă – lui Gafencu, Cretzianu şi Niculescu-Buzeşti, unde confuzie de atribuţii. Laudă activitatea lui Città Davila şi

mează zelul intempestiv al lui Dianu care a publicat vechiul memoriu lui Radu Crutzescu despre Basarabia plus „o lucrare inedită a

lui icolae Titulescu sustrasă de Dianu de la d-na Titulescu" sub aceeaşi copertă ca memoriile Gafencu, ceea ce „nu putea avea nicio eficacitate şi risca să prezinte pe reprezentanţii opoziţiei în străinătate ca urmărind să pună în discuţie o chestiune pe care convenţia armistiţiului o reglase cu asentimentul şefilor opoziţiei, lucru nepolitic şi inoportun în momentul unor negocieri unde erau de apărat chestiuni mai importante încă".

Răutu încheie că „Dianu a dat tristul spectacol de a se preocupa nu de interesul real al ţării ci de interesul său personal apărând ca eroul revendicărilor naţionale integrale. Este de dorit ca Dianu şi mulţi alţi mediocri să înţeleagă că nu este acum vorba de a se crea titluri pentru viitoare demnităţi, ci este vorba de a servi ţara în mod anonim, dacă trebuie, dar în mod eficace".

Despre „cazul" Marthe Bibescu, Răutu scrie: „Pe nedrept duc persoanele din jurul lui Cretzianu campanie contra ei, pentru chestiuni de familie în care noi nu avem a ne amesteca… este inexact că ea face în mod discret jocul guvernului Groza; ea este, din contra, pe aceeaşi linie ca şi noi ceilalţi care luptăm pentru independenţa ţării şi în nenumărate ocazii ne-a ajutat trecând peste multe amărăciuni care i s-au adus de grupul Cretzianu. Ea va rămâne mai departe alături de noi".

Despre faimosul fond din Elveţia îşi dă următoarea părere (care a înfuriat pe Cretzianu): „Poziţia juridică a lui Cretzianu este, fără îndoială, proastă.

S-a făcut o mare greşeală când fondul s-a ridicat din casieria legaţiei şi s-a pus într-o bancă elveţiană, încă din timpul când era Vişoianu ministru de Externe, eu (Răutu) l-am sfătuit să pună la adăpost această ultimă resursă a apărătorilor României în străinătate, în iulie 1945, tot eu (Răutu) am sfătuit pe Anastasiu, la Berna, să ridice banii şi să-i încredinţeze unui trustee1 [din care urma să fac şi eu parte (după câte mi s-a curator.

spus) R.B.]… Astăzi situaţia este aşa cum este. Dacă s-ar putea obţine de la anglo-americani o sumă echivalentă cu reliquatu11 fondului, ar fi cuminte şi prudent a restitui banii, în tot cazul, Cretzianu face o greşeală asumându-şi singur răspunderea gestiunii acestui fond asupra căruia se îndreaptă privirile, apetiturile şi nevoile multor chemaţi şi mai cu seamă nechemaţi. Este de temut că aceşti bani, care trebuie să servească a uni pe români în efortul lor, vor fi un element de

dezunire şi de slăbire a lor".

Gafencu îmi arată textul procesului-verbal încheiat, pe care l-a supus şi generalului Rădescu la Annecy (şi care este şi el pentru egalitatea perfectă a membrilor viitorului comitet). Procesul-verbal poartă semnăturile:

general adjutant Rădescu, Gafencu, Nicolae Caranfil, Tilea, Davila, Augustin Popa, Vişoianu, Niculescu-Buzeşti. Prevede punctele notate la l mai, plus stabilirea a doua centre de documentare la Washington şi Geneva, publicarea de periodice propagandistice. Se menţionează şi apelul ce am făcut pentru a se pune capăt schingiuirilor din lagărele de prizonieri politici de la noi (în special cel de la Aiud) şi a se protesta împotriva înfiinţării de lagăre noi. Se hotărăşte intervenţiuni serioase la anglo-americani.

Maniu a trimis o scrisoare lui Gafencu, contrasemnată şi de C.I.C. Brătianu şi Titel Petrescu, spre a-i mulţumi pentru activitatea depusă la Paris în timpul Conferinţei de Pace împreună cu Cretzianu şi a-l ruga să continue a lucra pentru cauza naţională alături de românii aflători în străinătate „în frunte cu Niculescu-Buzeşti (care, după cum ştiţi desigur, reprezintă personal pe cei trei şefi de partide), Vişoianu şi [last, not least, let us hope! 2 R.B.] generalul Rădescu". Gafencu a răspuns foarte fin mulţumind pentru elogioasele aprecieri „care se întind, desigur, şi asupra celorlalţi prieteni de vârsta mea: Città Davila, Tilea şi N. Caranfil" şi cerând lămuriri asupra „mandatului special" al lui Buzeşti, dat fiind că toţi românii care lucrează pentru cauza naţională „pe picior de deplină egalitate" se consideră ca reprezentanţi ai opiniei publice româneşti şi deci mandatari ai celor trei şefi de partide.

Gafencu îmi dă de citit scrisoarea ce a trimis la 3 mai lui Al. Cretzianu spre a-i referi asupra întrunirii geneveze. Se plânge mult „des sorties violentes, surprenantes, parfois savoureuses, mais jamais opportunes" 3 ale

1 restul fondului, nu în ultimul rând, să sperăm!

„Ieşiri violente, surprinzătoare, uneori savuroase, dar niciodată oportune".

lui Buzeşti. îl roagă să se împace cu Răutu. îi atrage atenţia asupra „exclusivismului tinerilor", care ar vrea să excludă din mişcare români cu vază şi autoritate, ceea ce ar pricinui disensiuni şi ar da mişcării coloritul unui „clan" sau „gaşcă".

Gafencu pare foarte amărât de mizeriile ce i se fac. A făcut o conferinţă la Zürich, la care Vişoianu şi Buzeşti, deşi aflaţi în oraş, nu au asistat.

j *aud 1947*. Remit reverendului Michelfelder de la Consiliul Ecumenic o notiţă asupra schingiuirii prizonierilor politici din lagărul de la Aiud şi asupra înfiinţării noilor lagăre şi a arestărilor masive de la noi printre membrii opoziţiei. Sugerez un demers al reprezentantului american din Comisiunea interaliată de control de la Bucureşti. Michelfelder mă aşi? ură că nota va ajunge în mâinile fruntaşului republican John Poster lulles care-i va da urmare.

Îi *1947*. Ceai la Bellerive cu Allen F. Dulles, fostul „Arthur" cu care duceam negocierile secrete pentru pace în 1943 – 1944. Ne bucurăm a ne vedea, îmi spune că mi-a citit numele în memoriile lui Hassell şi-mi cere relaţii despre activitatea acestuia. Nu pare prea optimist despre viitorul apropiat al ţării, îşi pune toate nădejdile în „O.N.U."! îmi spune că Malaxa ar vrea să-l angajeze ca avocat al său în America. Spune că New York şi Washington sunt pline de români, „unii mai aşa, alţii mai aşa"…

! *mai 1947*. Generalul Schuyler, reprezentantul Statelor Unite în Comisiunea interaliată de control din România [77], în trecere prin Elveţia, vine să ne facă o vizită, împreună cu soţia şi copiii săi. Ei sunt prieteni intimi cu Robert, Ala şi copiii lor, astfel încât ne dau veşti directe şi proaspete de tot despre dânşii. Din ţară Schuyler îmi dă veşti catastrofice, atât din punctul de vedere economic (şi recolta viitoare va fi o nenorocire, grâul fiind de pe acum total pierdut din cauza secetei), cât şi din acel politic.

Se creează întruna lagăre de internare. Unul a fost special înfiinţat pentru ofiţerii scoşi din armată pe motive politice şi socotiţi, din pricina clasei sociale căreia îi aparţin, drept dornici a urzi o mişcare anticomunistă, îmi spune că Robert, mai ales din cauza legăturilor sale cu Palatul, este în pericol şi el de a fi arestat şi internat într-un lagăr, ca mulţi camarazi şi prieteni ai săi. De aceea se ascunde, în momentul de faţă locuieşte la tante Alexandra Catargi. îi vorbesc şi eu de tratamentul oribil la care sunt supuşi internaţii politici de la noi şi în special de la Aiud, şi-l pun la curent cu demersul făcut, prin World Council of Churches, pe lângă John Poster Dulles. Schuyler crede că, de îndată ce se vor simţi destul de tari, comuniştii români vor goni din guvern pe Tătărescu (care deja nu mai are nicio autoritate şi se

cramponează de frica a ce i se va pregăti când nu va mai fi la putere) şi pe ai săi şi vor forma un minister Bodnăraş – cum au procedat coreligionarii lor politici în Bulgaria constituind un cabinet Dimitrov. Crede că U.S.A. va ratifica tratatul nostru de pace, după care el va părăsi ţara. Ruşii şi-ar reduce numărul trupelor lor în România, şi va accentua mişcarea după ratificare, dar cât timp nu este ratificat tratatul, încă neîncheiat, cu Austria au dreptul de a ţine garnizoane la noi şi, chiar după aceasta, vor ţine forţe „în civil". Război ruso-american nu va fi, după el, şi e un bine căci ar distruge ce a rămas din România şi pătura ei conducătoare. Dar dacă rezistăm 5 – 10 ani, se va ajunge la un echilibru care ne va asigura independenţa (de ce?) – îi arăt că peste 10 ani clasa care întruchipează la noi ideile democratice va fi dispărut. El însă crede că nu, căci comunismul nu prinde rădăcini. Mă sfătuieşte să nu mă întorc în ţară, căci pot să-mi servesc patria mult mai util din străinătate. Aceasta ar fi şi opinia generală a lui Maniu şi Brătianu cu privire la compatrioţii aflaţi în afară.

A fost fericit să poată remite Regelui Mihai cea mai înaltă distincţie militară americană. Regina avea lacrimi în ochi. Maniu nu-i poate ierta Regelui că a deschis pseudoparlamentul lui Groza. Dar Regele este admirabil şi înţelept. Schuyler ia scrisori şi pachete din parte-ne pentru Robert şi Ala.

22 mai 1947. Gafencu mi se plânge de mizeriile şi intrigile ce i le-ar face grupul Niculescu-Buzeşti. Şi când au nevoie de el, ştiu să alerge după dânsul. Astfel, acum, generalul Rădescu a adresat din Franţa un apel imprimat către ţară, anunţând că anglo-americanii ne vor scăpa repede de comunişti şi de ocupanţi şi că tineretul trebuie să rămână „cu arma la picior", căci se va avea nevoie de el. Grupul în chestiune este contra acestui apel pentru că-l consideră neserios şi că nu vor, pe de altă parte, ca Rădescu să se prezinte ca un „de Gaulle" al României. Cum nu au trecere pe lângă general, ei îl roagă acum pe Gafencu ca să intervină pe lângă dânsul ca să renunţe la el. Răutu a scris o nouă scrisoare lui Gafencu spre a menţine punctul său de vedere că „banii fondului" ar trebui restituiţi căci avocatul S. Rosental i-a spus că poziţia lui Cretzianu ar fi foarte proastă din punctul de vedere juridic. De altfel rău ar fi făcut Cretzianu de a fi luat singur asupra sa gestiunea fondului. Spune de el

„Que c'est un pauvre homme" 1. Ce de intrigării, de meschinării şi de certuri, atunci când românii din străinătate ar trebui să fie uniţi

spre a lupta pentru cauza bietei ţări!

mai 1947. Întâlnire cu Haseltine (înlocuitorul lui Dulles – şi apoi al lui Joyce – pe lângă Legaţia Americii din Berna), împreună cu Oafencu şi Vişoianu. Acesta din urmă, mai de curând sosit din ţară, îl pune la curent cu imposibilitatea de a se guverna la noi cât timp ruşii sunt acolo, care nu vor să facă nici cea mai mică concesie. Povesteşte cum el, cel mai rusofil român, cerut la Externe de comunişti, nu a putut face nimic, vetoul rusesc paralizându-i orice acţiune.

mai 1947, Regăsesc pe fostul meu coleg leton de la Helsingfors, ministrul Schumans, emigrat politic şi el în Elveţia. Senta şi cu mine luăm ceaiul la el şi nevastă-sa, oropsiţi de soartă amândoi: şi-au pierdut nu numai patria dar şi pe unicul lor copil, o fată de 23 ani. Ne povestesc tragedia Letoniei, ocupată pe rând de germani şi ruşi. Aceştia din urmă caută să-i anihileze. Populaţia de două milioane este treptat transplantată în Siberia sau Turkestan. Procedează tot atât de brutal ca nemţii. Noaptea, camioane se opresc în faţa caselor şi locuitorii sunt treziţi din somn, li se dă ’4, ceas spre a-şi aduna lucruri într-o valiză şi apoi sunt porniţi spre direcţii necunoscute, de unde nici nu se mai întorc şi nici nu mai trimit ştiri. Adesea membrii aceleiaşi familii sunt despărţiţi. 200.000 refugiaţi – IQşb din populaţia totală – se află în Germania (zonele engleză şi amer Şană). Englezii se poartă, zice Schumans, foarte rău cu dânşii, punâmau-le la dispoziţie doar un pat într-un dormitor de lagăr şi o infim de mică porţie de alimente, care li se scade din ce în ce mai mult spre a-i foiţa să-şi ceară repatrierea. Dar niciun baltic n-o face, preferând să moară de foame decât să treacă sub stăpânirea sovietică.

1 *mai 1947*. Vişoianu petrece după amiaza la noi, în grădină. Conversaţie plăcută şi interesantă, deşi, bineînţeles, nu prea încurajatoare, îmi povesteşte cum, la conferinţa de armistiţiu de la Moscova, Aliaţii nu s-au ţinut întru nimic de condiţiunile făgăduite la Cairo. Niciuna din cererile româneşti la Moscova, tinzând la revenirea la condiţiile de la Cairo, nu a fost admisă. Vişoianu critică amar pe anglo-saxoni, care au lăsat pe ruşi să-şi facă de cap cu noi, nu s-au ţinut nici ei de cuvânt şi nu au susţinut, prin delegaţii lor – ambasadorii Harriman şi Clark-Kerr – absolut nici

1 „că e un biet om”.

una din modestele noastre concesii. Cei doi ambasadori anglo-saxoni nici n-au deschis gura, lăsând pe Molotov să conducă

singur tratativele (dacă se mai pot chema aşa). Vişoianu pretinde că a ridicat chestiunea drepturilor noastre asupra Basarabiei, Bucovinei şi măcar a ţinutului Herţei, dar că nici nu a fost onorat cu un răspuns sau o luare aminte. Mai târziu, la Bucureşti, ca ministru de Externe, nu a fost lăsat să facă altceva decât avansări de viceconsuli. De aceea, odată căzut Rădescu, nu a vrut să mai rămână în guvern. A fost silit – sub ameninţare de arestare – să dea o declaraţie după care autorizase pe Cretzianu să dispună de faimosul fond numai pentru pregătirea noastră la Conferinţa de Pace (ceea ce pune pe Cretzianu într-o situaţie gingaşă, căci soldul rămas acum ar urma deci să fie restitut statului). Acum Vişoianu se prepară să plece în America; a şi cerut viza. Nu vede cum putem scăpa de jugul rusesc fără război, iar războiul, deşi în linia logică ar trebui să aibă loc, nu i se pare deloc probabil pe baza informaţiilor de care dispune.

31 mai 1947 – Dineu la Bellerive, la Gafencu cu reprezentanţii mişcării pentru federalizarea Europei: Brugmans (olandez), Marc şi Raymond da Silva (francezi). Discuţii interesante. Gafencu, idealist, pare câştigat ideei unei Europei unite fără Rusia. Vişoianu, realist, nu întrevede putinţa înjghebării unei asemenea federaţii contra voinţei Moscovei.

Criză în Ungaria, unde ruşii vor să epureze guvernul de elementele burgheze. Primul-ministru Nagy (Partidul Agrarian al lui Tibor Eckhardt) s-a refugiat în Elveţia. Criză şi la noi, unde Tătărescu şi ai săi, opunându-se naţionalizării industriei noastre, se clatină grozav.

9 – 12 iunie 1947 – Reuniune de experţi guvernamentali, convocată de C.I.C.R. pentru întocmirea proiectelor noilor convenţiuni de la Geneva.

Guvernul român a însărcinat pe fostul meu colaborator, consilierul Caius Văleanu de la Berna, să-l reprezinte, dându-i instrucţiuni „să ia contact cu dl. ministru Bossy, delegatul Crucii Roşii române pe lângă C.I.C.R., care a primit instrucţiuni pentru participare la conferinţă". Iau deci parte la întrunire ca „observator al Crucii Roşii române", de fapt ca reprezentant al ţării, căci Văleanu, foarte gentil, îşi recunoaşte incompetenţa în această materie „et s'en remet a moi" 1. Ridic, cu toate prilejurile – şi în convorbiri particulare cu vicepreşedintele Martin Bodmer – chestiunea internaţilor civili, căci sunt informat că în lagărele din Piteşti – şi mai

„Se lasă în grija mea".

ales din Aiud – deţinuţii politici sunt schingiuiţi şi înfometaţi. Se votează rezoluţii generoase, se votează articole umanitare. Utopii. La conferinţa internaţională din Stockholm, în 1948, U.R.S.S. va şti să zădărnicească totul!

Cu Bodmer – ca şi cu B. de Rouge de la Ligă, de altfel –, ating problema unei eventuale înlocuiri samavolnice a preşedintelui şi comitetului Crucii Roşii române (despre care mi-a scris, adânc preocupat, dr. Costinescu). Mi se promit – „le caş echeant" 1 – protestări urgente şi energice…

Iunie 1947. Sosit din ţară, George Costandache îmi dă lămuriri despre, criza" – de altfel aplanată – din guvernul nostru. Comuniştii voiau să scape de „Gută". Acesta, şiret, şi-a ales momentul. A deschis o campanie contra legii samavolnice zisă „a oficiilor", care corespunde cu naţionalizarea industriei, şi, când a fost votată, a demisionat. Comunism s-au dus la Rege pentru a remania ministerul. Regele le-a cerut însă – dacă renunţă la colaborarea grupării Tătărescu – să se retragă de la putere, urmând a aviza. Atunci, ei s-au dus la ruşi. Dar aceştia nu i-au susţinut, nevoind, după scandalul de la Budapesta (unde au izgonit samavolnic cabinetul Nagy), să mai aibă alt scandal. Aşa că, cu căciula în mână, comuniştii s-au dus la Gură să-l implore să rămână în guvern.

Mais îi ne l'emportera pas au paradis.2 Costandache, care este înscris la socialiştii guvernamentali (ai lui Rădăceanu), pretinde că, chiar aceştia nu vor să mai audă de comunişti.

4 iunie 1947. Dineu la Gafencu, la „Castelet" de la Bellerive, cu Vişoianu, Niculescu-Buzeşti, Gigi Anastasia, Bielle Stârcea, Maureen Costiescu-Ghica, Ioana Bujoiu. Zvonurile despre acordarea de credite engleze guvernului Groza, vizita lui Morgan Phillips, secretarul general al lui Labour Party la Bucureşti, apropierea anglo-polonă etc. indignează pe Vişoianu şi Niculescu-Buzeşti, care cred că Foreign Office vrea să împiedice pe americani a intra în război. Gafencu presupune că Washington şi Londra şi-au împărţit rolurile. Eu însă socotesc că englezii nu vor şi nu pot să facă decât politica externă americană şi că, dacă lasă porţi întredeschise şi punţi nerupte este pentru ca, în cazul celui mai mic gest de

1 „dacă este cazul".

2 Dai: el nu se va bucura multă vreme de asta.

conciliere de la Moscova, să poată relua raporturi „de aliaţi".

Eventualitatea însă, cu greu se va realiza!

21 iunie 1947 – Chamorel, secretar general adjunct la „Union Internaţionale de Protection de l'Enfance" (U.I.P.E.), întors din ţară, îmi vorbeşte de lupta eroică a Crucii Roşii Române contra asupririi guvernamentale.

Ministrul Sănătăţii, d-na Bagdasar [78] (născută Ciumetti, fostă legionară), nu i-a ascuns că vrea să pună mâna pe Crucea Roşie şi Salvarea Copiilor. Ea a dat telefonic un ultimatum de in oră drului Costinescu ca să primească în comitet 4 reprezentanţi ai ei, de unde nu, comitetul va fi dizolvat şi „va fi vai de Crucea Roşie" (propriile ei cuvinte). S-a adunat în grabă comitetul de direcţie şi a avut o întrevedere comună cu dânsa şi generalul Lascăr, ministrul Apărării. Ea a batjocorit societatea, „fascistă şi reacţionară", învinuind-o că nu admite oameni de stânga. Admirabil şi curajos i-a răspuns Costinescu, amintindu-i exemplele lui Hitler şi Stalin care au transformat Crucile Roşii respective în unelte ale guvernului şi, astfel, le-au distrus, căci n-au jucat niciun rol în timpul războiului. Vehementă şi curajoasă s-a arătat şi Elisa Soutzo, care nu s-a sfiit a spune că dacă nu sunt mai mulţi membri ai Crucii Roşii este pentru că populaţia, ruinată de măsurile guvernamentale, nu mai poate plăti cotizaţii şi că guvernul este acela care împiedică pe oricine de a se înscrie:

dovadă interzicerea făcută soţiilor de ofiţeri de a se înscrie în societate.

În acelaşi sens a vorbit şi Yvonne Burileanu. Până la urmă s-au admis trei din candidaţii d-nei Bagdasar în comitetul central (care numără 50 membri). Dar mulţi şefi de filiale din provincie au fost arestaţi şi chiar, uneori, filiale întregi. La Bucureşti a fost sabotată de comunişti adunarea generală a Crucii Roşii. A trebuit să intervină armata. Prefectul Poliţiei a vrut să evacueze Palatul Crucii Roşii, dar membrele, în costumele lor de infirmiere de război, au refuzat, spunând că se află în casa lor. Incidentul e relatat în „New York Herald Tribune" de azi.

I iulie 1947. „New York Herald Tribune" din 27 iunie a publicat o corespondenţă din Bucureşti relativă la uluitoarele incidente ce s-au petrecut, în ziua de 26 iunie, la Adunarea generală a Crucii Roşii române. Ca la alegerile cu scandal din veacul trecut: cărţi de membru falsificate de autorităţi; d-na Bagdasar şi Teohari Georgescu, respectiv ministrul Sănătăţii şi al Internelor, aducând cu dânşii la adunare haite

de scandalagii şi bătăuşi, sabotarea întrunirii, bararea intrărilor cu trupe şi încercarea de a se evacua sala de către soldaţi înarmaţi cu mitraliere în prezenţa celor doi miniştri şi a prefectului Poliţiei. Pun la curent cu acest fapt nemaipomenit pe Pictet de la C.I.C.R. Şi pe de Rouge de la L.S.C.R.

l! *iulie 1947*. Rouge a pus la curent pe O'Connor. La cererea mea, îi va sugera să emită o declaraţie spre a preveni că Liga nu va recunoaşte, la noi, un comitet-fantoşă eventual numit de autorităţi în locul celui legal.

t iulie 1947. Gloor, vicepreşedintele C.I.C.R.-ului, mă asigură că se studiază procedura de urmat în cazul unui „coup de force" 1 contra Crucii Roşii române. U.R.S.S. este însă contra Crucii Roşii în genere, căci este singura organizaţie internaţională pe care n-o poate acţiona după plac.

! 5 *iulie 1947*. Milsom de la Ligă îmi spune că s-a propus telegrafic lui O'Connor o formulă de declaraţie spre a sprijini Crucea Roşie Română.

Gafencu pleacă la Paris, chemat de Vişoianu, Răutu, Città Davila şi Caranfil. Se pare că s-ar fi ivit unele divergenţe între dânşii. Cum are loc şi conferinţa economică care urmează a întocmi planul cerut de planul Marshall (şi la care U.R.S.S. şi-a silit sateliţii să nu se ducă), sugerez lui Gafencu să depună o notă stabilind că România adevărată doreşte cooperarea europeană în sensul propus de Marshall. Gafencu socoteşte gestul superfluu, dat fiind că o atare declaraţie a fost făcută în ţară de cei trei şefi ai opoziţiei.

16 iulie 1947. Chamorel de la U.I.P.E. vrea să ne ajute în chestia Crucii

Roşii. Sugerez o declaraţie în genul celei sugerate lui O'Connor.

17 iulie 1947. Petrecem ziua la d-na Clementina de Heller (născută Saxa-Coburg-Gotha) în frumoasa ei proprietate Bougy de lângă Aubonne. Mai sunt de faţă ducesa de Vendôme (care-mi vorbeşte din nou cu drag de România şi de vărul ei primar Ferdinand I al României), Ibrahim Ali, principe moştenitor al Egiptului cu Taher Paşa, ducele şi ducesa de Pistoia, principele şi principesa Christian de Hessa, baronul Pflugl, ultimul reprezentant al Austriei la Societatea Naţiunilor. Que de grandeurs dechues. Un parterre de… ruines! 2 Toţi îngroziţi de primejdia răsăriteană.

19 iulie 1947. Gafencu a depus totuşi lui Bevin şi Bidault, la

Paris, nota în sensul sugerat de mine (a se vedea 15 iulie 1947). Guvernul român a arestat pe „trădătorul Maniu", pe Mihalache şi patru alţi fruntaşi ţărănişti, suspendând „Dreptatea" şi anunţând dizolvarea apropiată a Partidului Naţional-Ţărănesc, sub motivul că se complota „cu cei din afară

1 „lovitură de forţă".

2 Câte mărimi decăzute. O asistenţă de ruine!

răsturnarea regimului. Cu greu va putea ierta neamul românesc această nelegiuire!

23 iulie 1947. Întors din Paris, Vişoianu vine la mine. A văzut pe Blum.

Herriot şi pe Bidault. Acesta din urmă, care l-a primit laolaltă cu Gafencu şi Caranfil, i-a făcut o impresie dezastruoasă: vag, aiurit, cu fraze ca: „ah, ne me pariez pas de votre pays, je connais tout cela, ne craignez rien pour votre pays mais nous ne pouvons rien faire pour vous!" 1. Terorizaţi de fantoma renaşterii germane şi preocupaţi numai de chestiunile lor economice şi de politica internă. Dar Menemencioglu, pentru prima dată, a spus lui Gafencu că se aşteaptă la un război apropiat. Vişoianu însă nu.

24 iulie 1947. Gafencu mi se plânge de zâzaniile dintre români. La Paris se certau pe cine să semneze şi cine să prezinte memoriile. Mulţi din ei vor pleca definitiv în America, Gafencu numai temporar la toamnă.

29 iulie 1947. Dejunează la noi Alexandru şi Suzanne Moruzi, pe care îi întâlnesc apoi la ceai tot la noi, Gafencu şi Vişoianu. Moruzi expune planul său şi al lui Matei Ghica pentru a menţine spiritul de rezistenţă al celor de acasă şi contactul lor cu Apusul. Va trebui sprijinul american şi turcesc (emisiuni radio, jurnale etc.). Gafencu foarte favorabil, Vişoianu sceptic.

30 iulie 1947. Pun la curent pe Édouard Chapuisat de la C.I.C.R. cu întâmplările de la Crucea Roşie română şi cu lupta făţişă ce se dă pentru „comunizarea" ei. Dacă s-ar produce „un coup de force", Chapuisat îmi promite că s-ar cere explicaţiuni la Bucureşti.

Petrescu-Comnen îmi citeşte unele pasaje din memoriile ce vrea să publice şi care se referă la activitatea mea ca ministru al ţării la Budapesta. Pasajele sunt exacte, de cele mai multe ori este vorba de transcrierea textuală a telegramelor mele, cu comentarii acerbe ale autorului la adresa ungurilor. Spun deschis lui Petrescu-Comnen că nu

găsesc momentul politic actual nimerit pentru a reînvia vechile noastre polemici cu ungurii, care, în clipa de faţă luptă ca şi noi contra aceluiaşi asupritor.

Ceea ce spun porneşte doar dintr-un sentiment de oportunitate căci, personal, nu pot fi decât satisfăcut de a fi înfăţişat drept apărător al intereselor neamului românesc în mijlocul maghiarimii şoviniste.

1 „Ah, nu-mi mai vorbiţi de ţara dv., ştiu toate asta, nu vă temeţi pentru ţara dv., dar nu putem face nimic pentru voi!"

If 1947. Fred. A. Sigherist, delegatul Crucii Roşii americane în Romî

, 1 (unde a petrecut peste un an), detaşat acum la Liga societăţilor de nuce Roşie, s-a întors zilele acestea din Bucureşti şi-mi face o vizită.

oşi mare prieten al ţării noastre, caută să minimalizeze atât incidentele trecute la Crucea Roşie română cât şi tendinţa acaparatoare a d-nei gdasar. Pare personal ostil drului Costinescu. Nu neagă însă teroarea domneşte la noi şi mărturiseşte că, dacă se procedează la sovietizarea iropei Centrale, „it will tnean war" 1.

st 1947. Lungă conversaţie cu Thelin şi Chamorel de la U.I. RE. despre irite de la noi. Căutăm împreună cum am putea-o scoate din ţară pe arie Brăescu, ca să participe la întrunirea U.I. RE. de la Paris.

Ist 1947. Alex. Moruzi dejunează la noi şi întâlneşte apoi la ceai, tot – noi, pe Gafencu şi Vişoianu. Mai vin şi George Crutzescu şi. Anastasiu. Se examinează proiectele de emisiuni radiofonice ale lui voruzi. Le arăt textul actului de acuzare contra lui Maniu.

(gust 1947. Petrecem duminica la Castelet la Gafenci, cu soţii pitzmuller (fost mulţi ani la Legaţia Franţei din Bucureşti), Vişoianu, l Crutzescu, G. Assan etc. Toţi foarte deprimaţi asupra stărilor de la i oi. Arestările se ţin lanţ la noi: Irina Sturdza, preşedinta de onoare a Irucii Roşii române (am protestat la L.S.C.R.), mulţi funcţionari de la: xterne (Rădulescu-Pogoneanu, Camil Demetrescu, Roiu' etc.). Ziarele orbesc de abdicarea regelui în curând.

ugust 1947. Se întrunesc la mine: Alex. Moruzi, Vişoianu, Niculescu-Buzeşti. Aceşti doi din urmă foarte indignaţi contra anglo-saxonilor pentru că nu se opun îndestul acaparării României de către ruşi.

G. Anastasiu, care e şi el de faţă, îmi spune că Dody Georgescu, fostul meu colaborator la Legaţia din Berlin, ar fi fost şi el arestat.

Motivul: se pare că acum 11A an ar fi dat colegului său Mihail Mărculescu (nepot al lui Tătărescu), secretar la Legaţia din Berna, care pleca din Bucureşti spre a se întoarce la post, o scrisoare personală pentru mine. Mărculescu se jură că mi-o va înmâna dar, ajuns în Berna, o deschide, o citeşte, vede că în ea Dody Georgescu dezaproba procesul intentat de Frânasovici (ministru la Berna) lui Anastasiu (în chestiunea „fondului"), foarte elegant o supune şefului său Frânasovici şi apoi, fireşte… nu mi-o remite!

Ce moravuri sălbatice! Furios, Frânasovici denunţă la Externe „atitudinea

„Asta va însemna război".

nepermisă" a lui Dody Georgescu – care acum suferă consecinţele! Ce ar spune precursorii noştri de la Externe „qui etaient des messieurs"? 1

29 augast-4 septembrie 1947. *Zile* înălţătoare sufleteşte petrecute la Caux, în Mountain-House (Caux-Palace al tinereţii mele!), la Congresul mondial pentru reînarmarea morală. Sub impulsiunea lui Frank Buchman, vechiul „Oxford Group" din 1921 s-a transformat într-o vastă Ligă anticomunistă cu bază adânc creştină. Participă bărbaţi politici (Kristensen, prim-ministru al Danemarcei, miniştri germani, contele de Paris, mulţi parlamentari britanici, de la conservatorul Lord Addington la laburiştii Jim Simmonds şi Harry Wikhatn, membri de la City Council din Birmingham şi ai Adunării Naţionale franceze etc. etc.), cler ortodox, catolic şi protestant, ofiţeri, artişti, o veche dansatoare a mea de pe când aveam vreo 14 ani (principesa Marie Antoinette de Hohenzollern, baroneasă Eyrl) şi câţi şi mai câţi. Mitinguri, teatru, conversaţii. Se caută înţelegerea între naţiuni prin recreştinarea familiei şi a omului (pe temeiul celor patru criterii: absolute honesty, absolute purity, absolute unselfishness, absolute Iove) 2. Buchman e foarte prieten cu familia regală română, despre care îmi vorbeşte mult ca şi de ţară, unde a fost adesea.

j *11 septembrie 1947*. Antoniade, Visoianu şi Petrescu-Comnen la mine. Ei se aşteaptă la o înăsprire a stărilor de la noi, dovedită şi prin darea în judecată a lui Maniu, Mihalache. Ei consideră debarcarea lui Tătărescu apropiată, ca şi aceea a satelitului său Frânasovici.

15 – 19 septembrie 1947. Sesiunea Comitetului executiv al Ligii societăţilor de Cruce Roşie, la care sunt rugat de Rouge a participa ca observator.

Insist ca să se dezbată problema Crucilor Roşii ameninţate în independenţa şi integritatea lor şi, cum văd că soluţia aleasă este aceea a amânării indefinite prin crearea unei comisiuni de studiu, obţin – prin mijlocirea colegului grec Pezmazoglu – o moţiune care să investească pe preşedintele Consiliului guvernatorilor cu dreptul de a lua măsuri în această materie în intervalul dintre două sesiuni ale Comitetului executiv.

septembrie 1947. Ceai la Gafencu, la Bellerive, cu fostul ministru grec Maccas (venizelist) şi Nagy, penultimul ministru ungar la Bucureşti (pe care-l cunoscusem în calitate de consilier la Roma şi de consilier şi ministru la Bucureşti). Primul vede o catastrofă apropiindu-se în Grecia

care erau domni".

I „cinste absolută, puritate absolută, altruism absolut, iubire absolută".

dacă americanii nu trimit întăriri serioase pentru a zdrobi pe comuniştii ţ de la frontiera de nord a ţării. Nenorocitul Nagy a pribegit cu soţia în

Austria şi caută acum să găsească de lucru în Elveţia.

septembrie 1947. Întâlnire la Vişoianu cu Fărcăşanu (tânăr liberal, ginere al lui Ion Pillat, fugit din ţară) şi Niculescu-Buzeşti. Vişoianu ne povesteşte aspecte ale guvernării Rădescu. Ghiţă Pop de la ţărănişti şi Fotino de la liberali, deşi mai culţi poate ca alţii, s-ar fi arătat cei mai slabi în împotrivirea faţă de comunişti, iar liberalul C. Zamfirescu unul din cei mai dârji. Fărcăşanu e refugiat în Italia. Ar trece în America, dar n-are bani, iar cei doi convorbitori ai săi, fericiţii mânuitori ai faimosului fond, par „un peu durs à la detente". 1

1 septembrie 1947. Alt emigrat liberal, Vintilică V. Brătianu, soseşte la mine, însoţit de Alex. Moruzi. Vedem împreună pe Gafencu, Vişoianu şi Niculescu-Buzeşti. Nici cu el chestia fondurilor nu este rezolvată, vistier – nici găsind că Banca Românească ar trebui să aibă grijă de liberalii din t străinătate!

7 septembrie 1947. La Gafencu, cu Dinu Hiott, Gafencu se plânge amarnic de atitudinea lui Alex. Cretzianu faţă de dânsul. I-a sistat orice vărsământ din faimosul fond. îi promisese în scris o sumă însemnată pe l octombrie şi refuză acum să i-o plătească sub cuvânt că Grigore dispune de fonduri suficiente. Cretzianu i-ar fi adresat două scrisori redactate în stil inadmisibil, ca unui subordonat, reproşându-i „qu'il

veut tirer toute la couverture a lui" 2. Acum i-a refuzat şi banii necesari călătoriei în America, probabil ca să nu i se facă concurenţă în Statele Unite. A fost deci silit să recurgă la un grup de români spre a-i finanţa şederea şi drumul în America. Rădescu a trimis o circulară membrilor grupului, în care – vorba lui Nicu Caranfil – „a intrat dihonia!", spre a le cere unitatea tuturor românilor din străinătate în jurul unui grup (potrivit acordului de la Geneva din primăvara trecută). Davila a răspuns afirmativ cu condiţia ca fondul să fie girat de acum încolo de „grup", iar I Gafencu cu dorinţa ca un cerc mult mai larg de români să fie chemaţi a participa la acţiunea patriotică dusă în străinătate.

3 octombrie 1947. Ziarele din ţară anunţă că, pe ziua de 23 septembrie, a apărut în „Monitorul Oficial" un jurnal al Consiliului de Miniştri

1 „cam zgârciţi".

2 „că vrea să ia cât mai mult".

dizolvând Comitetul executiv şi Comitetul central al Crucii Roşii şi numind în locul lor o comisiune provizorie în care sunt reprezentate toate partidele care colaborează la guvern şi în care se află trei parlamentari comunişti şi doi membri ai comitetului pentru ajutorarea revoluţionarilor greci ai generalului Markos. Preşedinte este un fost general Pârvulescu, el însuşi deputat comunist. La instalare, în localul Crucii Roşii, sunt de faţă Groza şi celebra Bagdasar. În discursuri zgomotoase, ei se exprimă disprețuitor faţă de activitatea trecută a societăţii şi promit „monts et merveilles" 1.

Pun la curent pe Gafencu, indignat, dar nu surprins. Şi-a fixat plecarea în America peste trei zile. Este cam îngrijorat despre cele ce va găsi acolo. Cum grupului Vişoianu-Cretzianu-Buzeşti, pe care-l socoteşte ostil lui (cu toată prietenia ce-i exprimă primul) i s-ar opune Rădescu, Davila şi Tilea, care ţin cu dânsul, tot speră să poată ajunge la ceva şi anume la obţinerea fondurilor necesare alcătuirii unei delegaţii europene a „grupului".

6 octombrie 1947, Plecarea soţilor Gafencu. Faptul că el îşi ia cu dânsul întreaga arhivă personală şi că dânsa îşi ia căţelul şi plânge, dă multora impresia că pleacă „pour de bon" 2, Grigore mă asigură însă că, afară de cazul în care ar izbucni războiul, vom reveliona împreună la Gstaad – ca în anii precedenţi!

Regina noastră a sosit în Elveţia. Din scrisorile ce-mi aduce şi pe care mi le transmite Mrs. Devaux, reiese că noua comisiune provizorie

a şi început expedierea de ajutoare rebelilor greci din darurile Crucii Roşii americane aflate în depozitul societăţii noastre. Pe peretele sediului nostru central s-au fixat afişe cerând ajutor pentru „partizanii eleni".

Toate doamnele de la Crucea Roşie îmi cer sfatul dacă trebuie să lucreze mai departe sau nu. Costinescu a dat în judecată statul nostru pentru abuz de putere şi mă roagă să transmit la C.I.C.R. şi L.S.C.R. protestul său.

8 octombrie 1947. Remit lui Bodmer, vicepreşedinte la C.I.C.R., protestul lui Costinescu, prin care declară nulă şi neavenită dizolvarea Crucii Roşii de către guvern şi anunţă că se va considera mai departe preşedinte al societăţii până la noua adunare generală chemată *de cei în drept* a alege un nou preşedinte şi noi comitete. Bodmer promite că se va studia ce

2 „marea cu sarea".

— de-a binelea".

rămâne de făcut, dar pare jenat de faptul că colegul său Gloor, însoţit de îiordet şi dr. Marţi, se află tocmai în vizită oficială la Bucureşti.

a Ligă, de Rouge îmi citeşte textul depeşei ce trimite la Washington lui O'Connor spre a-i sugera să declare la Bucureşti – ca şi presei – că gestul arbitrar al guvernului român pune în discuţie însăşi raporturile Ligii cu Crucea Roşie română. Trebuie să mă mulţumesc şi cu acest minimum. Să aşteptăm acum reacţiunea lui O'Connor. D-na Raymond-Pacioagă, infirmiera şefă a Crucii Roşii române, sosită cu Regina, îmi mai dă amănunte asupra faimosului incident de la 26 iunie şi asupra „la prise de pouvoir" 1 a noii comisii provizorie propusă la 23 septembrie. Aduce veşti bune despre sănătatea alor noştri de acasă, dar descrie toată tragedia clasei noastre condamnate de comunişti la pieire. Micii funcţionari şi meseriaşi sunt siliţi să semneze apeluri către guvern pentru condamnarea lui Maniu (deşi pedeapsa capitală nu există la noi).

La un ceai la d-na Christic, văduva fostului meu coleg de la Roma (sinucis în 1941), găsesc alte două epave diplomatice: Petrov-Ciomakov şi Nagy, miniştrii în Bucureşti până în 1943, primul al Bulgariei, al doilea al Ungariei. Mare panică la ei: se tem să nu moară de foame sau să nu fie deportaţi în cazul unei năvăliri ruse în Elveţia. Cred în război apropiat şi cer vize în America de Sud.

octombrie 1947. Iau ceaiul, în apartamentul lor de la Beau-Rivage, cu Regina-mamă Elena, sora ei Irina, ducesă de Aosta, şi Mrs. Devaux. După ce îmi dă veşti despre ai mei (ca şi Regele au jucat toată vara golf cu Robert), despre revoltătoarea atitudine a guvernului faţă de Crucea Roşie (a cărei nouă comisiune provizorie reexpediază ajutoarele primite din America trădătorilor greci care vor răsturnarea fratelui ei Paul) şi despre profunda mizerie morală şi materială a ţării, îmi vorbeşte de tragica situaţie a fiului ei, care are enorm de mult curaj deşi îşi dă seama că viaţa îi este în joc. Momentul crucial îl reprezintă procesul Maniu. Pedeapsa cu moartea nu există la noi, dar poate fi introdusă printr-o lege. Dacă o asemenea lege este votată, ce face Regele? O promulgă? Atunci pierde în opinia publică 100% din popularitatea sa (deja este criticat în unele cercuri că nu ar fi destul de dârz faţă cu guvernul). Refuză s-o promulge?

Riscă să fie imediat arestat de comuniştii noştri şi, dacă nu ucis, deportat în Rusia. S-ar putea evident cere plecarea în străinătate cu angajamentul

„Preluarea puterii".

solemn de a nu face politică, dar vor admite aceasta ruşii? Şi prin vârsta lui şi prin popularitatea lui, Mihai I nu este Simeon II al Bulgariei. Deci se vor teme că, până la urmă, ar putea crea un nucleu guvernamental în juru-i, în străinătate. Despre o fugă nu poate fi vorba în condiţiile prezente: supravegherea familiei regale este foarte minuţioasă; pilotul Regelui, comandorul Udriski a fost arestat (ca implicat în fuga aviatorului Stănculescu); garda regală a fost înlocuită cu jandarmerie (recrutată printre comunişti evrei). Ar fi o şansă dacă Mihai s-ar putea duce la Londra să asiste la nunta unchiului său Filip al Greciei cu principesa Elizabeta, la care a fost cordial invitat printr-o scrisoare afectuoasă a lui George VI, „but I de doubt that «our darlings», as I caii the Roumanian communists, whom I fear much more than the Russians, will ever allow the King to leave the country" 1. Regele nostru a răspuns confratelui său britanic că nu poate da încă „a definite answer" 2, căci trebuie să-şi consulte guvernul. Au discutat mult în familie dacă trebuie să scrie „my Government" 3 sau „the Government" 4, şi au ales această din urmă formulă ca mai apropiată de adevăr. Regina se teme şi de manoperele lui Carol, care a început să se agite de când s-a mutat în Portugalia. Se întreabă dacă politicienii noştri din străinătate, ca de alte Vişoianu şi Niculescu-Buzeşti, fără a

mai aminti şi de Gafencu, nu vor trece de partea sa. O asigur că nu. Graţie însă averii sale – ce pare a fi enormă – s-ar putea să atragă „ciurucuri politice". Cum să n-aibă avere, întrerupe ea, când posedă tripouri, restaurante de noapte şi alte feluri de case!! Irina de Aosta observă că şi fără parale va avea alături de el pe Frânasovici, dacă nu pe Tâlea. Şi pe Rusescu de la Stockholm, adaugă Sitta („he is a swine!")
5. În orice caz, observ eu, zvonul că ar fi candidatul ruşilor mi se pare absurd. Sovietele dau uneori jos pe monarhi, dar nu ajută la reinstalarea lor pe tron, o republică „populară" fiind mult mai mult pe gustul lor. Ba să ştii că e bine cu ruşii, afirmă Sitta, adu-ţi aminte de prietenia lui cu Ulmański, dar recunosc că va prefera să se pună în capul

— mă îndoiesc că «scumpii noştri», cum le spun eu comuniştilor români, de care mi-e mult mai frică decât de ruşi, îl vor lăsa vreodată pe Rege să părăsească ţara".

— un răspuns precis".

...guvernul meu".

4... guvernul".

...e un porc!"

l emigraţiei noastre, dacă poate! Sfătuiesc pe Regină ca Mihai să rămână i în ţară atâta timp cât i-o va îngădui onoarea şi securitatea sa, căci plecarea sa ar face poporul să-şi piardă ultima nădejde de independenţă a ţării. Cred însă că dacă pleacă, ruta Turcia-Egipt ar fi cea mai nimerită, căci ar putea rămâne în Egipt până ce ar fi autorizat să treacă la anglo-saxoni. În Elveţia cred că ar fi greu să stea, guvernul federal temându-se de complicaţii. Biata regină suspină şi cu emoţie, cred reciprocă, ne strângem mâna de despărţire. Ultimele cuvinte ce-mi adresează sunt:

„And, for God's sake, don't go back to Roumania. Keep out of it!"
1 *membrie 1947*. Sosit din Paris, N. Caranfil mi se plânge şi el de spiritul de gaşcă ce domneşte în grupuleţul Niculescu-Buzeşti – Al. Cretzianu.

Din fondurile de care dispun – şi care sunt, de fapt, rodul jertfelor contribuabililor români – nu împart decât prietenilor lor personali.

Singura excepţie o fac în favoarea lui Gafencu, căruia de ceva peste un an i-au dat mai mult ca 100.000 de franci elveţieni, ce este drept în urma neîncetatelor sale stăruinţi. Dar acum nici lui nu vor să-i

mai dea. Pe Fărcăşanu, reprezentantul unic al Partidului Liberal, l-au refuzat. De asemenea (şi cu drept cuvânt) pe Tilea, care cerea 6.000 lire împrumut pentru a le băga în afaceri. Dar chiar lui personal (N. Caranfil), nu au vrut să-i restituie suma plătită pentru publicarea memoriilor relative la situaţia economică din România. Ar domni şi dorinţa de a monopoliza acţiunea politică (aceasta bazat pe speranţa de a monopoliza bunele graţii ale Regelui Mihai!), Astfel, când, în ajunul armistiţiului, Maniu a vrut să-l trimită pe el (N. Caranfil) în Anglia spre a obţine răspunsul ce nu se transmitea lui Ştirbey la Cairo, Buzeşti şi Stârcea s-au opus energic. Tot aşa când, ajuns mai târziu în Londra, cu misiunea feroviară rusă, telegrafia soţiei sale la Constantinopol să vină la el, Al. Cretzianu şi Elise Boxshall se ţineau de capul ei ca ea să ceară lui N. Caranfil să se ducă el în Turcia (aceasta spre a-l împiedica de a-şi face o poziţie personală pe lângă englezi). Acum este luptă între Città Davila şi Niculescu-Buzeşti pe chestiunea reprezentării partidului ţărănesc în Liga agrară internaţională înfiinţată în Washington, dar acesta din urmă a luat-o înainte, semnând în numele lui Maniu, pe baza procurii ce are. Cum semnătura a fost pusă de Cretzianu (Niculescu-Buzeşti nefiind încă sosit în America), ceartă între Cretzianu şi Davila (care spera să fie el semnatarul). Genera

1 „Şi pentru numele Domnului, nu te întoarce în România. Stai departe de ea

lui Rădescu, în drum spre Statele Unite, a declarat că va forma el comitetul naţional român de acolo. De unde, alte fricţiuni în perspectivă!

Cu N. Caranfil, mă duc la Oficiul Internaţional al Refugiaţilor* de pe lângă O.N.U., spre a semnala situaţia dramatică a refugiaţilor noştri din Germania şi Austria, precum şi a acelor care sosesc necontenit din ţară.

Situaţia era cunoscută dintr-un memoriu pe care-l remisesem mai de mult ambasadorului Henry Ponsot, preşedintele comisiunii preparatorii de la O.I.R. Suntem sfătuiţi să constituim un comitet care să lucreze oficios cu

O.I.R.

Tragedia zilei o constituie procesul Maniu în Bucureşti. Simbolul independenţei şi demnităţii ţării este terfelit în noroi şi poate torturat, dar îşi păstrează toată mândria. Mai sunt implicaţi şi Gafencu, Vişoianu

şi Niculescu-Buzeşti, precum şi foşti şi actuali funcţionari de la Externe.

6 noiembrie 1947» Vot de neîncredere la Cameră contra lui Tătărescu, acuzat a fi „complicele" lui Maniu. Demisia sa şi a miniştrilor liberali dizidenţi.

Evenimentele se precipită.

10 noiembrie 1947. În locul lui Tătărescu a fost numită Ana Pauker ministru de Externe. Şi bietul Rege silit să asiste la depunerea jurământului ei!

Cu N. Caranfil facem o vizită drului Gloor, vicepreşedintele C.I.C.R.-ului, întors din ţară împreună cu colaboratorii săi Siordet şi dr. Marţi. Recunoaşte că aşa-zisa „comisie provizorie" ce s-a numit e compusă din comunişti fără nicio pregătire pentru Crucea Roşie şi că instituţia a fost transformată într-o unealtă politică. A stat de vorbă, la Legaţia Elveţiei, cu comitetul legal, în frunte cu dr. Costinescu. Plin de admiraţie faţă de acesta, care „nu se dă bătut", se consideră mai departe preşedinte şi vrea să dea în judecată guvernul pentru dizolvarea arbitrară a comitetelor. Costinescu i-a spus: „a bientôt a Genève" 1. Doamnele de la Crucea Roşie sunt treptat concediate. Gloor e indignat. Totuşi vrea să menţină universalitatea Crucii Roşii; de aceea ar vrea să lase deschisă chestia juridică şi să lucreze „de facto" cu cei ce conduc azi de fapt societatea.

noiembrie *1947*. Regele Mihai a sosit aseară cu Regina Elena pe două zile, în drum spre Londra, unde va asista la căsătoria principesei Elizabeta.

„În mătuşa sa Irina, ducesă de Aosta, îmi trimite vorbă că regretă că nu

(I.R.O.

— International Refugee Office» pe curând la Geneva".

j mă poate pofti acum la Lausanne, unde se echipează pentru nuntă, dar că-mi va face semn la întoarcere. Pus în curent de mine de sosirea Regelui, N. Caranfil obţine o întâlnire cu maiorul Vergotti, aghiotant.

Din convorbire ar reieşi că Regele se gândeşte serios la putinţa de a nu se întoarce în ţară, unde nu mai are absolut niciun rol şi a devenit prizonierul comuniştilor, ale căror fapte e silit să le consfinţească, pierzând astfel din popularitatea sa. Dar nu se simte deloc încurajat de anglo-saxoni, care nici nu-l sfătuiesc să rămână în

străinătate, nici măcar nu-i asigură adăpost la dânşii. Apoi, e chestia financiară – n-are bani în străinătate. Se vor mai face sondaje. Ce situaţie tragică! Cu tatăl său, aflat în Portugalia, n-a luat niciun contact până acum.

decembrie 1947. La întoarcerea din Londra, Nelly Catargi (care a însoţit acolo pe Regină) vine să ne vadă. După descrierea nunţii, la care suveranii noştri s-au bucurat de o recepţie afectuoasă, îmi spune că nici rudele regale, nici bărbaţii politici, nici ambasadorul american Douglas, nu au vrut să ia răspunderea de a da un sfat Regelui cu privire la oportunitatea întoarcerii în ţară. „S-au spălat pe mâini ca Pilat din Pont". Nu au dat nici garanţii, nici măcar făgăduieli de ajutor. Din convorbirea cu dânşii reieşea mai mult sugestiunea că ar fi bine să-şi reia locul spre a nu pierde din imensul capital de prestigiu de care dispune acasă şi în străinătate.

Regina este însă grozav de îngrijorată de soarta fiului ei şi ar dori să nu se întoarcă, pentru motive de securitate personală. Regele, ca om tânăr ce e, şi care n-a avut de fapt nici copilărie, nici tinereţe fericită, ar fi fericit să rămână în Occident, dar vrea să facă ceea ce conştiinţa îi arată că este datoria lui. Acum s-a amorezat de vara sa principesa Ana de Bourbon-Parma şi vrea s-o ia de soţie. Ea ezita la început, perspectiva de a trece dincolo de perdeaua de fier nefiind prea atrăgătoare. Acum însă refuză să se întoarcă la Paris, căci „nu poate părăsi pe Mihai". Negel, mareşalul Curţii, a fost trimis la Bucureşti ca să sondeze situaţia politică şi să pună la curent guvernul cu proiectele sale matrimoniale, pe care ar dori să le anunţe oficial cât mai curând. Românii consultaţi par a fi mai toţi partizanii întoarcerii lui Mihai la postul său. Cei din America au păreri împărţite.

Teroarea şi mizeria din ţară întrec orice descriere. Procesul Maniu şi condamnarea lui au pus capăt răbdării. Depoziţiile inculpaţilor nu au fost însă la înălţime, în afară de aceea a lui Maniu şi câtorva alţi. Cei ma mulţi s-au arătat lamentabili şi fără a lăsa impresia că ar fi fost torturaţi

Ionel Stârcea în special, care a spus tot şi mai mult decât tot. Francezii, corespondenţi de ziare, prezenţi la proces, au spus cu privire la acesta din urmă: „Celui-la, chez nous en France, on lui tirerait une bäile des să sortie de prison" 1. Pe Ana de Bourbon-Parma o descrie ca pe o copilă delicioasă, plină de farmec şi „garçonniere" 2; poate că „laissez-aller" 3 al ei nu va conveni mereu meticuloasei soacre (se teme

Nelly).

10 decembrie 1947. Marshall Haseltine de la Legaţia U.S.A. din Berna (ocupă postul avut înainte de vreme de Allen Dulles) cere să mă vadă.

A fost sfătuit de contesa Mausi Martino, născută Kleist, să se adreseze mie ca să-i mijlocesc o întrevedere cu maiorul Jacques Vergotti, aghiotant al Regelui. Scopul este de a indica o cale prin care acesta să poată comunica direct cu Vincent, ministrul Americii în Berna, fără a mai trece prin intermediul lui Metaxas, ministrul Greciei (fostul meu coleg de la Roma) ca până acum. Vorbind de problema regală, capăt şi eu impresia „qu'on ne veut pas's engager ou que l'on prefere s'en laver les mains" 4.

11 decembrie 1947. Aranjez o întâlnire la mine între Vergotti şi Haseltine.

Apoi Vergotti şi cu mine stăm de vorbă. Este de părere că Regele trebuie să se întoarcă în ţară, oricare ar fi riscurile, aceasta fiind şi opinia străinilor, chiar a rudelor şi celorlalţi suverani. S-ar fi putut concepe ca Regele să plece după instalarea guvernului Groza, sau a condamnării lui Maniu, sau a înscăunării Anei Pauker la Externe. Dar acum, să profite de un voiaj de plăcere, de o nuntă spre a fugi, ar dăuna enorm aureolei ce o are la noi şi în afară. Dacă o fugă e necesară, S-O pună la cale din ţară, înfruntând primejdiile inerente, iar nu în modul acesta inelegant, întreb dacă prezenţa Regelui n-ar fi mai folositoare în străinătate şi dacă nu trebuie ţinut seama şi de latura pur umană a chestiunii. Vergotti răspunde că 96% (de ce 96%?) din românii din străinătate sunt pentru întoarcerea în ţară. Ceilalţi 4% (dintre care Gafencu, Tilea şi Davila) s-ar arăta mai mult ezitanţi decât hotărât opuşi întoarcerii, îmi vorbeşte de Robert.

— La noi în Franţa, acela ar fi împuşcat de îndată ce ar ieşi din închisoare".

…băieţoasă".

«dezinvoltura".

— că nu vor să facă promisiuni şi că preferă să se spele pe mâini".

embrie 1947. Haseltine îmi telefonează spre a-mi cere să mijlocesc o. tâlnire la mine azi după-amiază între colegul său, ataşatul James: onthal şi Negel sau Vergotti, având a le transmite un răspuns din irtea şefului lor, ministrul Vincent. Telefonez lui Vergotti, la Ouchy

„re îmi spune că, plecarea Regelui fiind fixată pentru poimâine, nici areşalul Palatului nici el nu se pot deplasa. Negel roagă însă ca trimisul tinistrului Americii să-mi comunice mie mesajul, iar eu să-l aduc mâine Lausanne. Stabilindu-se această modalitate, Kronthal îmi spune că, în napul şederii sale în Londra, Regele a avut o întrevedere cu Lewis ouglas, ambasadorul U.S.A., în cursul căreia i-a spus că va trimite din Iveţia pe Negel în ţară şi că raportul ce acesta îi va face va constitui un element care să-i înlesnească să ia decizia de a întârzia sau nu întoarerea. A şi cerut sfatul guvernului american în această privinţă, Răspunil de la Washington este următorul: „Guvernul U.S.A. crede că hotărâta Regelui de a se întoarce trebuie să fie bazată pe cele conţinute în portul ce i l-a înfăţişat mareşalul Palatului la întoarcerea sa din Bucuşti. Guvernul american crede că întoarcerea Regelui nu poate fi de vreo tilitate practică, dar necunoscând datele zisului raport, trebuie să se; brină de a formula vreun sfat".

cembrie 1947. Remit lui D. Negel, mareşalul Curţii, mesajul guvernului imerican primit de Vincent, ministrul Statelor Unite la Berna. Pe; aceeaşi cale sunt rugat a transmite răspunsul Regelui: „Se mulţumeşte pentru mesaj, întrucât nici Negel, sosit din Bucureşti, nici mesajul în chestiune al guvernului american nu aduc un element nou, nu este vreun considerent care să determine o modificare a hotărârii luate de M.S. Regele de a se întoarce în România mâine, joi 18 decembrie ora 22". În conversaţia ce am cu Negel, acesta îmi dă argumentele care pledează pentru întoarcerea regelui: l) marile nădejdi ale poporului român în cel ce-i întruchipează independenţa. Neîntoarcerea s-ar putea explica poporului numai dacă peste două luni ar izbucni al treilea conflict mondial. Atunci s-ar înţelege că a vrut să fie în afară spre a crea un guvern de exil. Altminteri s-ar crede că a plecat de frică sau din cauza unei femei (Ana de Bourbon-Parma) ca tată-său, ceea ce ar fi exploatat de propaganda comunistă, în orice caz, folosirea nunţii regale engleze pentru a rupe cu ţara, ar fi lipsită de eleganţă şi de stil regal; 2) Negel crede că ar însemna pierderea iremediabilă a monarhiei în România, căci nici românii, nici Aliaţii nu şi-ar da osteneala de a dărâma, peste câţiva ani, regimul republican (ce s-ar instaura îndată după plecarea Regelui) spre a reîntrona pe Minai, condamnat la rolul regretabil al unui „roi en exil" 1, ca Petru al Iugoslaviei, pribegind din hotel în hotel; 3) rudele din Anglia şi bărbaţii politici l-au sfătuit să se întoarcă. Unul din ei (am impresia că

Churchill) i-a spus: „un bărbat, şi mai ales un rege, trebuie să fie curajos şi să nu fugă de răspunderi”; 4) Negel are convingerea că, dacă vrea să plece definitiv într-o zi, guvernul va fi încântat şi îi va da toate facilităţile spre a se duce în Occident. Chiar acum, l-au lăsat să plece la nunta de la Londra în speranţa că nu se va mai întoarce. A fost o cursă întinsă. S-ar putea chiar ca, într-o zi, guvernul să-l roage să plece – cum a rămas singurul rege dincolo de Cortina de fier – şi să-i înlesnească această plecare; 5) în cazul cel mai rău, Negel este sigur că s-ar putea organiza fuga lui Mihai, cu foarte mari şanse de reuşită.

Despre logodna Regelui îmi spune: „El o place pe Ana de Bourbon-Parma, aş spune chiar c-o iubeşte. Se consideră amândoi logodiţi. Primul ministru mi-a spus însă la Bucureşti că anunţarea oficială a logodnei nu ar fi oportună în situaţia internaţională actuală, ceea ce este destul de dezagreabil ca răspuns la avizul ce, conform Constituţiei, am fost însărcinat de Rege a i-l cere. Motivul: fie dorinţa de a nu întări dinastia şi de a nu da loc la manifestaţiuni monarhice, fie un non-possumus2 sovietic faţă de o principesă franceză care este o gaullistă înfocată şi a luptat cu rezistenţa. Ceea ce a cam supărat guvernul mai este şi faptul că, înainte de a se fi obţinut încuviinţarea sa, suveranii s-au cam pripit cu logodna de fapt. Este drept că s-au dat unele dezminţiri prin presă, dar aceste dezminţiri au fost, la rândul lor, dezminţite prin fapte: sosirea principesei din Londra în avion cu Regele, plimbări în doi – pe jos sau cu automobilul, perechea Mihai-Ana veşnic nedespărţită pe străzile Lausannei etc.

Sunt însă foarte mari speranţe că chestiunea va putea fi tranşată curând în Bucureşti între suveran şi guvern”.

Negel se plânge de dezbinarea dintre românii din străinătate şi mă sfătuieşte să mă ţin departe cât timp nu se va fi ajuns la unire. Răspund că eu nu am decât un singur şef şi un singur îndreptar, anume Regele.

22 decembrie 1947. Ne urcăm la Gstaad (Chalet Bergrosli) de vacanţă.

— rege în exil”, refuz.

decembrie 1947. Aflăm la radio tragica veste a abdicării Regelui Mihai I.

Era încă ieri la Foişor, în Sinaia, când Negel i-a telefonat că Groza îl roagă să vină de urgenţă în Bucureşti, dacă e posibil cu Regina Elena, având a-i vorbi în importante chestiuni de familie. Sosit azi

dimineaţa, cu maşina, în Capitală, se duce direct la palatul mătuşii sale Elizabeta de la Herăstrău, unde locuieşte. Groza, întovărăşit de Gheorghiu-Dej, este de îndată introdus în biroul său. Fără înconjur, Groza îi declară că „s-a decis" (unde?) să se suprime monarhia şi că, de aceea, trebuie să semneze actul de abdicare ce i se prezintă, astfel cum este redactat. Regele, deşi trăsnit de vestea ce i se dă, caută să explice că monarhia are un rol în România şi că el mai poate aduce servicii ţării. În zadar! Groza îi dă un termen de două ore ca să se decidă, după care nu-şi ia răspunderea a celor ce s-ar putea întâmpla, îi dă a înţelege că s-ar putea să i se intenteze un proces de trădare pentru că, în timpul călătoriei sale la Londra, ar fi luat contact cu diriguitorii politici anglo-saxoni şi cu emigraţi români. Regele iese atunci pe balcon spre a se îndrepta către camera lui Negel şi a se consulta cu el. Vede de acolo trupe din divizia „Tudor Vladimirescu" înconjurând palatul şi mai multe camioane militare. Garda palatului nu se compune decât din 25 oameni cu un ofiţer gata să-şi apere regele.

Lupta ar fi prea inegală. Regele semnează actul de abdicare şi se întoarce la Sinaia. Sunt adânc convins că această mizerabilă şi perfidă comedie nu poate înfăţişa, peste voinţa azi încătuşată a românilor, sfârşitul dinastiei române care a dat opt decenii de propăşire ţării şi a înscris pagini de glorie în istoria neamului.

1948

Ianuarie *1948*. Am avut un trist revelion aseară la noi acasă: o intimă şi înduioşată întrunire a românilor din Gstaad (Caranfilii, Magda Sturdza, Georges Assan, Nika Constandachi cu fiul, Johnnie şi Ioana de Stuers (născută Bujoiu), Ioana Mirabaud (născută Dobrovici). Am ridicat cu toţii paharele în sănătatea Regelui!

Ianuarie *1948*. Regele şi Regina Elena sosesc în Lausanne şi trag la Beau Rivage. Cu ei sunt Negel, Nelly Catargi, generalul Lazăr, maiorul Vergotti, lonniţiu şi alţii. „N-am avut eu dreptate că l-au lăsat să plece?" îmi spune Negel la telefon. Deocamdată suveranii nu vor acorda audienţe şi nici nu se vor face declaraţii. Văleanu de la Legaţia din Berna îmi cere sfatul dacă să demisioneze sau nu, căci Anastasiu stăruie din partea celor de la Washington să mai rămână spre a aduce oarecari servicii, îl sfătuiesc să demisioneze căci, mai târziu, nimeni nu-i va lua apărarea şi ar putea rămâne pătat. (Am aflat apoi că Regina l-a aprobat, iar Nicolae l-a dezaprobat).

*15 ianuarie 1948** Cobor la Lausanne şi am lungi convorbiri cu

Nelly Catargi, Negel, Vergotti, Lazăr, lonnițiu. Aflu că, deşi toţi compatrioţii în unanimitate cer Regelui să declare public că actul de abdicare i-a fost smuls prin silnicie şi deci nu are valoare juridică, Mihai ezită să o facă.

Şi din ţară ar fi fost rugat să se abţină spre a nu dezlănţui prigoane contra celor ce i-au fost aproape. Şi el are mai mult optica „rezistenţei din ţară" decât aceea a emigraţilor. Sfătuiesc ca măcar să pună în cunoştinţă pe miniştrii Angliei şi Americii cu modul silnic în care a fost descăunat.

Întreb dacă un reprezentant al său n-ar putea face declaraţii „autorizate" într-altă ţară, mai ales acum când Carol i-a luat-o el înainte făcând asemenea declaraţii din Lisabona. Mi se replică însă că şeful Protocolului elveţian, Cuttat, ar fi declarat formal lui Vergotti că se va acorda un permis de şedere aci Regelui numai dacă se abţine total de la orice activitate politică.

Nu vrea să vadă pe românii din străinătate ca să nu fie târât în certurile Buzeşti-Gafencu-Davila-Tilea.

*17 ianuarie 1948** Fosta regină Elizabeta şi sora sa Ileana (cu soţ şi copii) au sosit şi ei în Elveţia. Ileana îmi telefonează dându-mi ştiri de la Robert şi Ala. Ei au rugat-o să-i ia pe dânşii şi copiii lor în suita ei, sau măcar pe Ala şi Alexandra, dar autorităţile nu i-au îngăduit decât cinci persoane şi a fost silită să-şi ia personalul ei. Regretă că a părăsit ţara. Elveţienii i-au făcut dificultăţi, au bănuit-o c-ar fi „roşie" şi au pus-o să semneze o declaraţie cum că nu se va duce să vadă pe Rege. De îndată ce i se va permite să circule, va veni la noi.

21 ianuarie 1948. Trec la International Refugee Office şi comunic lui miss Bradford constituirea Comitetului nostru de asistenţă pentru refugiaţii români. Idem lui de Rouge, la Liga societăţilor de Cruce Roşie. Ambii promit că ne vor sprijini.

Negel îmi telefonează de la Lausanne să organizez pentru Rege o întrevedere cu Snow, ministrul Angliei la Berna (tocmai întors de la Londra), ceea ce fac.

uarie *1948*. Anunţ crearea Comitetului nostru de asistenţă pentru refuaţii romînt Consiliului Ecumenic (Rees), la Y.M.C.A. (Strong) şi la Ijţuakers (Newlin). Mi se făgăduieşte pretutindeni cel mai desăvârşit curs. Văd la Ligă pe colonelul de Meyer, delegatul în România, tocai întors de la noi. A văzut pe Robert şi Ala. Ala lucrează tot la Crucea [osie. De Meyer caută o conciliere şi speră că se va putea

ajunge la o Iruce Roşie română neutră (adică necomunistă). îi arăt că-şi face iluzii.

pai spune că noua comisiune provizorie ar dori să rămân delegat al peietăţii pe lângă Crucea Roşie Internaţională şi el insistă să nu plec. îi răt imposibilitatea absolută pentru mine de a reprezenta o comisiune omunistă, care trimite ajutoare rebelilor greci. Eu rămân mai departe iprezentantul vechiului Comitet legal.

uarie *1948*. De la Davos unde s-a dus, doar – doar va putea vorbi cu regele, Nicu Caranfil îmi telefonează spre a-mi transmite dorinţa suveralului ca să-i pun la cale o întrevedere cu Vincent, ministrul Americii.

oim acesta e la St. Moritz, aranjez imediat întrevederea prin Haseltine [e la Legaţia U.S.A. din Berna. Caranfil îmi spune că Regele nu vrea să facă declaraţie publică până ce nu s-a pus de acord cu guvernul din ivashington şi până nu i se asigură, chiar după declaraţie, viza pentru America. Generalul Rădescu şi Niculescu-Buzeşti s-au repezit din Statele Jnite la Paris, de unde caută să obţină viza pentru Elveţia spre a vorbi: u Mihai. Dar, până acum, viza li se refuză, căci elveţienii nu vor să aibă iertractări politice pe teritoriul lor, aceasta spre marea bucurie a Regelui uare vrea, cu orice chip, să evite a fi atras în „cazanul Satanei" sau a fi înconjurat de o clică. Se „oficializează" logodna Mihai-Ana de Bourbonparme.

mărie 1948. Unchiul Dimitrie Ghika şi tante Elizabeth sosesc direct din: ară, graţie autorizaţiei ce au obţinut de a pleca în calitate de membri ai Curţii Regale (tante Elizabeth fiind doamnă de onoare a Reginei Elena).

La Curtici au fost opriţi 24 de ore şi percheziţionaţi spre a se constata dacă n-au luat cu dânşii mai mult decât ceea ce aveau voie să ia (adică 3 cămăşi, 5 perechi de ciorapi etc. – deşi plecarea e pe restul vieţii cum li s-a dat viza fără drept de reîntoarcere!). Mizeria la noi e profundă, impozitele atât de mari încât nu se pot plăti şi cine nu plăteşte e arestat.

Nu se pot vinde imobile din lipsă de numerar şi pentru că orice vânzare

„Caroman".

e nulă dacă vânzătorul părăseşte ţara înainte de un an. Umorul a ram însă. Circulă anecdote: Un cetăţean cere să i se repare telefonul. Funcţionarul îl salută cu: „trăiască republica populară română".

Cetăţeanul buimăcit, se grăbeşte să răspundă: „şi căpitanul!" O procesiune cu „icoane" (portretele lui Stalin, Groza, Ana Pauker etc. purtate pe braţe) şi aclamaţii. Un zelos urlă „trăiască republica populară română" în dreptul urechilor individului cu „poza" lui Ana Pauker în braţe. Acesta se întoarce furios: „ce vrei să-ţi dau cu jidanca în cap?" *4 februarie 1948*. A 25-a aniversare a căsătoriei lui Robert şi Ala! Şi, totuşi, parcă era ieri! Generalul Eduard Ulea, maestrul de ceremonii al Curţii Regale, sosit şi el din Bucureşti, îmi spune că stăruie ca Regele să ceară guvernului român un ultim serviciu: acela de a lăsa să mai iasă din ţară câţiva foşti înalţi demnitari ai Curţii, printre care generalul adjutant Robert Bossy cu familia. Să dea Dumnezeu să reuşească. Eu, pentru orice eventualitate, i-am obţinut viza elveţiană.

8 februarie 1948. Matei Ghica (fugit din ţară cu avionul acum 7 luni şi refugiat în Corpoli) soseşte pentru zece zile la Geneva şi dejunează la noi cu fetele lui (care locuiesc la noi de un an). Vrea să organizeze o legătură cu ţara printr-o instalaţie de emiţătoare de unde, aşezată pe un vapor turc care să navigheze între Turcia şi Grecia. Ar avea nevoie pentru aceasta de vreo 50.000 dolari şi se plânge că Al. Cretzianu, care posedă faimosul fond – pe care l-a botezat „al rezistenţei" – i-a refuzat suma necesară deşi întrebuinţarea ce i s-ar fi dat ar fi fost, în primul rând, operă de rezistenţă.

9 februarie 1948. Vine să mă vadă tânărul Fărcăsanu, ginerele bietului Ion Pillat (mort anul trecut). Foarte simpatic, cumpănit şi inteligent. Este şeful liberalilor tineri şi, ca atare, urmează să fie cooptat în vestitul „comitet politic român" (dacă se înfăptuieşte!), îmi relatează tristele zâzanii dintre politicienii noştri emigraţi. Generalul Rădescu, şef necontestat de nimeni al „rezistenţei" noastre din străinătate, ar fi vrut să transforme „grupul" constituit primăvara trecută în Geneva în comitet politic. Deşi „protocolul" s-a semnat atunci de generalul Rădescu, Gafencu, Caranfil, Tilea, Vişoianu, Cretzianu, Augustin Popa, Niculescu-Buzeşti, Davila, Fărcăsanu şi Cornel Bianu, care s-au legat a fi solidari în acţiunea dusă pentru ţară, un grup format din Niculescu-Buzeşti, Vişoianu şi Cretzianu refuză acum să accepte colaborarea cu Tilea şi Davila (rău-văzuţi de Partidul Naţional-Ţărănesc). Motivul adevărat ar fi că ei ar ambiţiona să joace un rol în Liga Agrară Internaţională de la Washington, în care-i Niculescu-Buzeşti vrea să fie singurul reprezentant al agrarienilor

români, i pe baza unui mandat al lui Maniu pe care-l posedă. Fărcăşanu socoteşte că el, ca liberal, nu se poate solidariza cu Tilea şi Davila şi că nu trebuie ruptă solidaritatea românească de dragul a două persoane, îi spun şi lui l vechea mea sugestie ca să fie două comitete: unul mai larg, în care să-l între mai numeroase personalităţi politice româneşti, şi unul mai restrâns „de direcţie", putându-se, pe calea aceasta, aplana dificultăţi de ordin personal. Crede că această formulă ar fi acceptată de toţi. Îmi arată o hârtie semnată de Rădescu, el şi Niculescu-Buzeşti prin care se decide că grupul din Geneva nu va fi comitet politic (deci concesie grupului Niculescu-Buzeşti), dar că, până la constituirea comitetului, grupul va conti

nu a, comitetul urmând a fi constituit din reprezentanţi ai partidelor politice din ţară şi personalităţi dintre emigraţii neînscrişi în partide.

feferuarie *1948*. Colonelul de Meyer, delegatul Ligii societăţilor de Cruce Roşie în România, pleacă la Bucureşti, îl revăd şi ne luăm rămas bun. Îl rog să sfătuiască pe Robert şi Ala să vină, cu orice chip, în Elveţia.

Ifeferuane *1948*. Generalul Rădescu, venit a-l vedea pe Rege, mă pune la a curent cu dificultăţile în care se zbate pentru constituirea comitetului.

Dacă Niculescu-Buzeşti n-ar fi ieşit din ţară, oftează el, comitetul ar fi şi luat fiinţă! Dar ambiţia unui tânăr, care aspiră la rolul de dictator, ar împiedica unirea românilor. Generalul îmi spune că nu poate primi excluderea lui Tilea şi Davila, mai întâi pentru că ei aduc mari şi reale servicii cauzei româneşti, prin legăturile ce au, şi în al doilea rând pentru că scopul final ar fi de a se ajunge la o majoritate a „clicii" în comitet.

Aceştia ar fi şi în serviciul vechii lupte dintre Malaxa şi Auschnitt, Malaxa sprijinind pe Tilea iar Auschnitt având (prin Rică Georgescu) relaţii strânse cu grupul Cretzianu-Niculescu-Buzeşti-Vişoianu. Acest grup a mers până la a-l pârî pe el, Rădescu, la State Departament ca fiind „legionar". Mi se afirmă mie, pe de altă parte, că Elise Al. Cretzianu (ex Boxshall) ar fi scris personal Reginei Elena spre a o ruga să se încreadă numai în familia Ştirbey, care întotdeauna a fost fidelă dinastiei, şi să n-aibă nicio încredere în Gafencu, care ar fi republican!!! Este aşa de unladylike1 şi aşa de calomnios încât mărturisesc că refuz să cred pe

Elise capabilă de aşa ceva. Totuşi, informatorul meu e serios şi stăruie că este

„Nedemn de o doamnă".

exact. On ne sait plus que croire1, închid paranteza. Rădescu este dezorientat: Cretzianu i-a scris (de îndată ce ei, Rădescu, a evadat la Cipru) spre a-i lăuda „cu lirism" meritele nepreţuite ale lui Tilea la Conferinţa de pace de la Paris şi ale lui Tilea şi Davila, respectiv în Anglia şi America, unde l-au „pilotat" punându-l în contact cu cercurile cele mai influente (lucru care, îmi amintesc că mi i-a spus şi mie!). Despre Niculescu-Buzeşti, acelaşi Cretzianu i-a scris, tot atunci, textual: „Printre noii sosiţi se găseşte tânărul Niculescu-Buzeşti. Trebuie sperat că se va arăta la înălţimea pretenţiilor ce le are de mare om de stat şi pe care va trebui să le dovedească prin calităţile de care va da probă în activitatea ce va depune şi nu prin producerea unei simple patalamale". Acum, încheie bietul general, idolatrizează pe acesta din urmă şi detestă pe cei doi dintâi! Rădescu îmi arată că va supune Regelui o listă de 19 persoane pentru a face parte dintr-un comitet mai larg (deci, ideea mea), din care să se aleagă un comitet executiv restrâns. Nu-şi ascunde că va avea mari greutăţi cu alcătuirea acestui comitet restrâns, dar „il faut lui faire confiance" 2 dacă i se dă şi răspunderea de a conduce acţiunea noastră în străinătate. Va căuta o formulă: sau numai foşti „miniştri plini" sau reprezentanţi ai partidelor plus foşti miniştri. Se arată relativ încrezător că va reuşi, esenţialul fiind de a „sauver la face" 3 şi de a afirma măcar aparent faţă de străini unitatea românilor, îi urez să-i iasă dreptatea, dar nu-i pot ascunde temerea mea că faimosul „caz Tilea-Davila" nu este decât un aspect al unei grave disensiuni între două grupuri, disensiune cu atât mai gravă cu cât nu are bază ideologică ci purcede din aversiuni personale, întotdeauna mai dificile de înăbuşit. Şi, deci, chiar de s-ar rezolva pomenitul „caz", se vor ivi altele.

Văd şi pe N. Caranfil, sosit din Davos, unde a locuit în acelaşi hotel cu suveranii noştri, cu care spune că a stat mult de vorbă. Pare şi el indignat de „manoperele clicii", care, reuşind a pune mâna pe dosarele personale ale Antoneştilor, au fotocopiat actele considerate drept „compromiţătoare" pentru adversarii ei şi le-au remis diferitelor cancelarii străine.

Astfel ar fi fotocopiat o scrisoare a lui Gafencu din 1942 către mareşalul Antonescu, prin care îl asigura că nu lucrează în Elveţia

contra lui.

Nu mai ştii ce să crezi.

«trebuie să avem încredere în el”.

«salva aparenţele”.

nevrând să cauzeze dificultăţi ţării în vremurile acelea de restrişte şi că-i pune la dispoziţie ziarele sale. Ştie şi el despre scrisoarea Elise. A observat însă la Rege o mare înţelepciune: o oroare de intrigi, un suveran dispreţ faţă de intriganţi, dorinţa de a rămâne cu totul în afară de „mâncătoriile” dintre compatrioţi şi de „fondurile” lor.

Regele n-a prea fost mulţumit de conversaţia cu Snow, foarte evaziva şi „fuyante” 1, şi care s-a mărginit, în fond, la transmiterea unor sentimente amabile, dar platonice, de simpatie şi compătimire din partea Regelui Angliei, întâlnirea organizată (de mine) cu Vincent a reuşit mult mai bine. Mihai i-a spus că va face o declaraţie spre a proclama nulitatea actului său de abdicare, smuls cu ameninţarea unui proces politic (bazat pe declaraţii din procesul Maniu, din care ar fi reieşit că Buzeşti ar fi fugit din ţară cu ştiinţa şi aprobarea regală – ceea ce, declară Vodă, este cu totul fals) şi că, pe urmă, doreşte să plece pentru vreo şase săptămâni în Statele Unite. A doua zi, Vincent i-a telefonat că şi guvernul american va protesta în chestiunea detronării sale şi că, cu sau fără declaraţie, el va fi bine primit oricând şi oricât de mult în Statele Unite, l s-a cerut numai să ia o suită restrânsă (Vergotti, lonniţiu). Cum a trecut timp de atunci şi protestul american nu s-a produs, Regele a fost convins să facă o declaraţie oficială despre nulitatea abdicării sale. Se pare c-o va face zilele acestea reprezentanţilor presei americane din Elveţia, iar spre sfârşitul lunii va pleca în America.

Caranfil adaugă că Niculescu-Buzeşti a sosit şi el la Davos în speranţa de a fi primit de Rege, dar că i s-a comunicat că va fi primit abia la Lausanne, după Rădescu.

Caranfilii par entuziaşti despre principesa Anna, viitoarea noastră regina.

Discutăm şi despre comitetul de asistenţă pentru refugiaţii români.

* *februarie 1948*. Avem la ceai, la noi acasă, pe generalul Rădescu, unchiul Dimitrie şi tante Elizabeth Ghika (cu Manola şi Pierre de Briey), d-na Titulescu, Caranfilii şi fostul meu colaborator Caius Văleanu. Am fost rugat de Rădescu să-i pregătesc un proiect de

declaraţie pe care ar urma s-o facă, în numele românilor liberi, după aşteptata declaraţie a Regelui.

Citesc textul meu lui Rădescu, Caranfil şi D. Ghika, care toţi îl aproba fără rezerve. Rădescu ar fi însă ispitit să-i mai adauge şi unele considerente juridico-constituţionale pentru a justifica proclamarea ca nulă şi *i A*

„Evaziva neavenită a abdicării din 30 decembrie. Ceilalţi toţi suntem însă de părere că s-ar îngreuia textul printr-un asemenea adaus şi că s-ar risca să nu fie publicat integral în presă. Am prefera ca eventuale dezvoltări să facă obiectul unor interviuri ulterioare în America.

Generalul ne spune că va fi primit mâine de Rege la Lausanne şi că va pleca apoi la Paris. Se plânge mereu de intrigile lui Buzeşti & Co.

Cretzianu ar fi mers până a-i arăta o scrisoare confidenţială primită anul trecut de la Gafencu, prin care acesta spunea că generalului nu trebuie să i se rezerve în comitet decât o preşedinţie cu totul onorifică. Gafencu, şi mai ales nevastă-sa, ar fi fost natural indignat de această indiscreţie.

Dar el, Rădescu, a răspuns lui Cretzianu: „dacă eu trec peste această apreciere jignitoare, nu văd de ce dumneata faci caz de ea". Dacă este adevărat, nu-mi pot explica cum Cretzianu s-a coborât la aceste mijloace. Sub ce influenţă?

16 februarie 1948. Trec la Rădescu, înainte de plecarea lui la Lausanne. Pare deprimat faţă de lipsa de patriotism a tinerilor ambiţioşi care, ieri sub eticheta Ministerului de Externe, azi sub aceea a Partidului Ţărănesc, sabotează unirea dintre români spre a urmări năluca unei viitoare dictaturi a lor. Mă roagă să-i scriu din când în când. îi urez izbândă, cu toate că are „all trie odds against him". 1

Stabilesc cu Rees o strânsă colaborare între Consiliul Ecumenic şi Comitetul nostru de asistenţă pentru refugiaţii români, în care am reuşit să impun cooptarea colegului meu V. Grigorcea.

Sunt invitat la ceai de Niculescu-Buzeşti. Îmi face o teorie după care reuşita planului Marshall ar constitui o nenorocire pentru România, căci ar asigura viabilitatea unei jumătăţi a Europei şi fără cealaltă jumătate.

O combat, susţinând că planul Marshall va asigura Americii o bază formidabilă în Europa Occidentală, de unde să poată porni la izgonirea comunismului din Europa Orientală, în chestia „comitetului",

îmi repetă şi mie că „Tilea şi Davila sunt trădători şi fifth-columnists” 2, cu care el şi ai lui nu vor să aibă nimic a face şi a căror prezenţă în gruparea românească n-o pot admite, îl întreb de ce Cretzianu i-a lăudat atunci atâta.

Răspuns: „judecată pripită şi greşită a lui Cretzianu asupra oamenilor”. Îl întreb de ce a semnat cu ei aşa-zisul protocol de la Geneva. Răspuns: „era

„Toţi sorţii împotrivă”, „agenţi ai duşmanului”.

numai un act în care eram de acord să ne consultăm asupra acţiunii de dus în interesul ţării; de consfătuit m-aş consfătui şi cu Frânasovici – aceasta nu înseamnă însă că vreau să cooperez cu aşa oameni într-un comitet politic. Apoi sunt fapte noi comise de Tilea şi Davila după întâlnirea noastră de la Geneva”. Vin apoi şi Sabin Manuilă şi Ghilezan.

ardeleni partizani de ai lui Maniu, sosiţi recent din ţară, încă sub zbuciuţnul vieţii de acolo. Ne povestesc lucruri impresionante despre cele văzute în ţară. Manuilă şi soţia sa, ca şi Buzeşti, se oferă să ne ajute din America în munca ce o vom desfăşura pentru Comitetul de asistenţă al refugiaţilor români. Totuşi, o uşoară tendinţă de a voi să pună mâna şi să monopolizeze ei acţiunea ce am întreprins.

februarie 1948. La Comitetul Internaţional al Crucii Roşii (Dunant) şi la Uniunea Internaţională de Protecţiune a Copiilor (d-na Morier, Thelin) capăt impresia netă că, din oportunism, vor „laşa” 1 vechea noastră Cruce Roşie legală spre a conlucra cu actuala direcţiune comunistă!

Cu Caranfil şi Matei Ghica-Cantacuzino punem la cale organizarea Comitetului de asistenţă pentru refugiaţi.

Despina Hodoş şi bărbatul ei dejunează la noi. A văzut pe Robert şi Ala i (care caută şi ei să iasă din ţară). Ala şi-a vândut diadema pentru a plăti o parte din taxele universitare ale lui Dan. Nu pot vinde casă, negăsind cumpărători.

9 februarie 1948. Regele a primit de trei ori pe Rădescu şi o dată pe Fărcăşanu şi Niculescu-Buzeşti. A preconizat unirea între români şi formarea unui comitet de acţiune fără a ţine seama de partidele din ţară. A subliniat însă că el nu vrea să joace rolul de arbitru şi că nu se va pune în fruntea comitetului, urmând a apărea pe scenă numai în caz de război, când ar putea constitui un guvern în exil recunoscut de Aliaţi. Rădescu a plecat la Paris, convins, pare-se, de imposibilitatea

unui acord unanim l al românilor şi decis, pe baza mandatului primit de la Rege, să convoace o adunare a compatrioţilor în Franţa.

De la Gafencu primim, N. Caranfil şi cu mine, o scrisoare prin care cere ca să fie desemnaţi în comitet şi C. Antoniade, eu şi G. Răutu. u autoriză pe Caranfil să stăruie, în numele său, în acest sens, pe lângă Rădescu, căruia spune că i-ar fi vorbit şi el la fel înainte de plecarea acestuia din New York.

1 „părăsi".

20 februarie 1948. Cu Sabin Manuilă şi nevastă-sa mai vorbim, înainte d îmbarcarea lor pentru America, despre legătura ce vor să păstreze Comitetul nostru de asistenţă.

4 martie 1948. Foarte bună şi energică declaraţie a Regelui Mihai despre modul cum a fost scos din ţară. A făcut-o în faţa presei engleze, la Londra, căci francezii îi refuzaseră dreptul s-o facă la ei, de teama unei protestări ruse.

17 martie 1948. Vizită fostului meu coleg de la Roma, Metaxas, acum ministru al Greciei în Berna, îmi arată nenorocirile ţării sale (nu de comparat însă cu ale noastre!), furturile de copii, masacrele. Nu crede însă într-un conflict iminent ruso-american.

La Lausanne, iau cina cu Charmasse, ministru plenipotenţiar francez, care era consul de legaţie la Bupadesta, când eram ministru acolo.

19 martie 1948. Cer lui Bernadotte, preşedintele Crucii Roşii suedeze, să ajute Comitetul nostru de ajutorare a refugiaţilor români, îmi promite haine şi rufărie, ce vom împărţi între refugiaţii noştri din Turcia şi Austria. Îi dau şi un memoriu asupra tratamentului neomenos aplicat prizonierilor politici români aflaţi în închisorile comuniste de la noi. O conversaţie similară cu O'Connor, preşedintele Ligii, care vrea să evite o recunoaştere juridică a noii direcţiuni comuniste a Crucii Roşii române, cât şi cu François-Poncet, fostul meu coleg de la Roma, acum vicepreşedinte al Crucii Roşii franceze, şi Miss Warner de la British Red Cross (sora subsecretarului de Stat de la Foreign Office, cu care dejunăm, Senta şi cu mine).

7 *aprilie 1948*. Sir Arthur Rucker, de la I.R.O. Îmi promite că ne va recunoaşte Comitetul de ajutorare de îndată ce el va fi fost autorizat să funcţioneze de către un guvern al Naţiunilor Unite (în specie, cel francez).

8 *aprilie 1948*. Elise Soutzo, fugită din ţară, soseşte în Geneva,

îmi spune că şi Robert va căuta să fugă. Crede că trebuie să fie deja pe drum, ca şi Marie Brăescu. Povestea fugii ei e un adevărat roman de aventură!

12 aprilie 1948. Cu Elise Soutzo, la Father Killian, reprezentantul lui „Actio Catholica" în Geneva. Ne promite tot sprijinul pentru Comitet.

16 aprilie 1948. Conversaţii în Berna cu Calderón, ministrul Spaniei, şi Renaud, însărcinat cu afaceri al Canadei. Nici ei nu se aşteaptă la un război apropiat. La Lausanne stau de vorbă cu Nelly Catargi, întoarsă cu suveranii din America. Suveranii n-au acceptat invitaţii mondene, ci au vizitat ranchuri în California. Regele a văzut pe Truman (care i-a spus ifă-şi va recăpăta tronul) şi lume oficială. Regele a văzut românii din America, a căror primire entuziastă l-a mişcat adânc. Emigraţii l-au dezgustat însă prin certurile, intrigăriile şi meschinăriile ce-i despart pe unii ide alţii. Nu i-a putut împăca şi de aceea se va ţine cu totul în afara acţiuânii lor. Căsătoria e nesigură din cauza ameninţării Vaticanului că va excomunica pe Ana de Bourbon-Parma dacă se mărită cu Mihai, în cazul în care acesta nu se va angaja în scris că-şi va creşte copiii în legea catolică!

aprilie 1948. Dejunăm cu arhiducesa Ileana, care a venit să ne vadă în Geneva, Pleacă cu familia în Uruguay, unde un anume Ţoculescu îi organizează o fabrică de textile. Crede că nunta lui Mihai va avea totuşi loc în iunie, la Copenhaga, logodnica lui fiind aproape decisă a trece la ortodoxie dacă ar fi excomunicată. Regele ar fi mâhnit de amărăciunea lui Rădescu, care nu este lăsat a constitui un comitet politic în U.S.A.

de către intriganţi şi vanitoşi în fruntea cărora e Niculescu-Buzeşti. Se va stabili în America, unde vrea să aibă o crescătorie de vite. Maică-sa se va stabili poate la Florenţa cu sora sa Irina.

t *aprilie 1948*. Trec la „Journal de Genève" să-l văd pe René Payot. El nu crede în război, dar într-o treptată dare înapoi a ruşilor, datorită gravei situaţii economice de la dânşii.

mai 1948. Dejunăm iar cu domniţa Ileana la „Plat d'Argent" în Geneva, îmi spune că suveranii voiesc să ne vadă şi ne vor invita zilele acestea.

Îi anunţ că fratele meu Robert a izbutit să fugă din ţară. Am fost informat de trecerea lui prin Budapesta şi acum trebuie să fie în Viena,

cu Radu şi Marie Brăescu.

Seara, după înviere, revelion la noi, cu compatrioţi.

mai 1948. Paşti. Bucurie, dar şi adâncă emoţie îmi pricinuieşte prima conversaţie telefonică cu Robert – după o despărţire de aproape cinci ani – din Innsbruck, unde a ajuns. Intervin la autorităţile federale ca să fie lăsat a intra de urgenţă în Elveţia.

mai 1948. Senta şi cu mine luăm ceaiul cu Regina-mamă Elena, la Beau Rivage, Ouchy. Coarte amabilă, ca de obicei. Se plânge de românii din America „who are disgusting with their quarrels. Rădescu was se sick about it that he went straight to bed. As for the State Departament, they are bored stiff with all these intrigues and keep wishing that Roumanians should, at least, unite" 1. Şi ea şi Regele au încercat să-i împace – dar în zadar. Regele le-a spus că, după toate probabilităţile, niciunul din ei nu va lua puterea când se vor normaliza stările de la noi, ci cârmuirea va reveni rezistenţilor din ţară, rămaşi la faţa locului. Despre nunta fiului său e enigmatică: până acum Ana căuta să-l convingă pe Mihai să subscrie angajamentul către Vatican, cu rezerva mentală de a reboteza copiii ortodox mai târziu – şi Mihai refuza categoric –, dar acum pare decisă a se căsători „en bravant le Vatican" 2. Să vedem. Se bucură că a scăpat din ţară Robert şi vrea să-l vadă. Relaţiile lui Mihai cu Carol s-au înrăutăţit. Când acesta a luat-o de soţie pe Lupeasca, anul trecut, i-a cerut fiului său să-i dea ei un titlu de nobleţe. Mihai a răspuns că Constituţia îl opreşte de la aceasta şi că, de altfel, căsătoria cu Lupeasca nu poate fi juridiceşte considerată valabilă, căci nu a fost încheiată conform cu Statutul Casei Regale, care cere aprobarea prealabilă a Regelui.

7 *mai 1948*. Reuniune a reprezentanţilor grupurilor de refugiaţi la I.R.O.

Particip în numele Comitetului pentru ajutorarea românilor. Ne constituim într-un „intergrup al refugiaţilor".

8 mai 1948. Dejunează la noi doi foşti colegi cu soţiile: Pierre Henry de la

Blanchetai, ministru al Franţei (cu care am fost împreună în Helsingfors) şi Nagy de Galantha, penultimul ministru al Ungariei în Bucureşti (cu care am fost împreună în Roma). Depanăm firul amintirilor. Tocmai primesc o cartă de la alt vechi prieten, mareşalul Mannerheim, care îmi scrie că este fericit că ne ştie de această parte a cortinei de fier.

9 mai 1948. Mare fericire: sosirea lui Robert, scăpat din ţară, după o lungă

(6 săptămâni), grea şi aventuroasă călătorie, făcută împreună cu Radu şi Marie Brăescu şi Mihai Kome (fiul generalului). Fuga s-a făcut noaptea, în Ungaria călăuza i-a indus în eroare, din reavoinţă sau, mai degrabă, ignoranţă. Au trebuit să se ascundă noaptea prin păduri, în zona rusă din Austria au călătorit ascunşi în butoaie. Foarte îndatoritori s-au arătat pentru ei un conte, Mirbach, la Budapesta şi, în Austria, autorităţile militare franceze.

„Care sunt dezgustători cu certurile lor. Rădescu era atât de sătul de toate, încât s-a dus să se culce. În privinţa Departamentului de Stat, cei de acolo sunt plictisiţi peste poate de atâtea intrigi şi doresc ca românii să se împace în cele din urmă".

2 „sfidând Vaticanul".

mai 1948. Arhiducesa Ileana şi copiii ei petrec ziua la noi. Ne roagă pe toţi s-o întovărăşim în Argentina, unde se instalează spre a se ocupa de md „iSa Ileana cu copiii dejunează iar la noi. Vrea să ne ajute pentru Caroman" Ne povesteşte dificultăţile de care se loveşte bietul Rege Mihai pentru a se însura cu principesa Ana de Bourbon-Pama, din cauza intransigenţei Vaticanului. Până la urmă, nunta va fi oficiata în Atena, după religia noastră ortodoxă. În –, a.

— *mai 1948*. Lungă întrevedere cu G. Gafencu, întors din Statele Unite. A văzut mult pe suverani, care sunt dezgustaţi de intrigile între romani de care vor să se ţină la o parte. Aşa-zisa „comisie a partidelor vrea să împingă pe Vişoianu ca „neutru" în fruntea viitorului comitet politic român, în cazul în care Rădescu n-ar izbuti. La această formula s-ar opune însă nu numai „personalităţile" din afara partidelor, dar chiar şi libera n care îl socotesc pe Vivi ţărănist. Cu Veniamin de la ţărănişti se poate sta de vorbă. Spre surprinderea mea, Gafencu se aşteaptă la un atac rusesc în cursul verii. Dacă n-are loc, socoteşte că nu va mai fi război, căci americanii, graţie uriaşului potenţial militar ce-l vor avea, vor fi în măsură să impună voinţa lor Sovietelor, fără lupta.

mi 1948. Primesc vizita lui Fărcăşanu, care-mi confirma ca liberalii nu vor s-audă de un mandat oferit lui Vişoianu pentru a constitui un comitet politic român. A explicat lui Niculescu-Buzeşti că nu poate reprezenta toate partidele, ci numai pe naţional-ţărănişti, el Fărcăşanu vrând să reprezinte pe liberali, de la care spune că are

mandat. Georges Assan ar fi râvnit la acest rol, dar, spre a-l speria, i-au explicat că va trebui să primească mult, să organizeze recepţii pentru presă la el acasă etc. Îngrozit de perspectiva unor asemenea cheltuieli, bietul Georgica s-ar fi dat la *riim* Dejunez cu Georges Bonnet, fostul ministru de Externe francez, la Gafencu. Bonnet ne povesteşte lucruri interesante „de pe vremea lui.

Pare a se apropia de de Gaulie. Este îngrijorat mai puţin de situaţia internaţională cât de cea internă în Franţa. „Du gachis, du chaos.

Gafencu ne expune probleme de politică internă americană. Regele1-a rugat să-i dea o hârtie prin care arată imposibilitatea pentru vlăstare regale române de a nu fi ortodoxe. Aceasta pentru Vatican şi pentru

„Dezordine, haos".

familia logodnicei sale. Gafencu i-a dat un act în acest sens (la care Vişoianu ar fi refuzat să subscrie).

1 – 3 iunie 1948. Reuniune a „Caromanului", al cărui vicepreşedinte am fost ales, la mine. Participă: arhiducesa Ileana, N. Caranfil, Al. Moruzi, Marie Brăescu, C. Văleanu şi delegatul nostru în Austria (dr. Teodoru). După încheiere, trec la Gafencu, care se plânge de intrigile făcute de Alex. şi EHse Cretzianu contra lui. Al. Cretzianu a arătat generalului Rădescu un pasaj dintr-o scrisoare a lui Gafencu în care se exprima cu rezervă faţă de capacitatea politică a generalului. Pasaje din scrisorile lui sunt fotocopiate şi apoi arătate la State Departament, doar, doar să-l compromită. Elise ar fi căutat – fără a reuşi – să facă intrigi pe lângă Regină contra d-nei Mott-Gunther şi a lui Gafencu (descris, nu se ştie de ce, drept republican!). Cretzianu îi promisese o subvenţie anuală mare din fondurile statului pe care le deţine – şi acum refuză să-i dea un ban. Gafencu pare a găsi aceasta nemaipomenit! Dar, în fond, ce drept are orişicine asupra acestor bani ieşiţi din punga contribuabililor.

12 iunie 1948. Tânărul Barbu Niculescu, sosit din New York, vine să mă vadă din partea lui Rădescu. Acesta pare a fi complet dezgustat de atitudinea grupului românesc de la Washington, care face intrigi contra sa.

Este decis a-i invita să participe în comitetul ce va organiza, iar, dacă refuză, „de passer outre" 1. Gafencu pe care-l văd în urmă, crede a şti că generalul s-ar gândi la mine pentru un loc în comitet, ceea ce el

ar aproba cu entuziasm. Ca alternativă m-ar vedea „ministru al Palatului", căci Mihai nu poate rămâne numai înconjurat de ostaşi, ci are nevoie şi de sfaturi politice, îmi spune că aceeaşi idee au avut-o Regele Leopold al Belgiei (care m-ar aprecia mult) şi René Payot (foarte mulţumit de articolul ce am publicat în „Journal de Genève") şi că ambii i-au destăinuit că vor sfătui pe Rege să mă ia cu el în America, îmi arăt scepticismul asupra realizării acestei idei, care de altfel mi-ar pricinui şi ostilitatea zişilor ostaşi (care vor să monopolizeze pe suveran) şi pe aceea a politicienilor (fiecare considerându-mă, firește, ca partizan al grupului opus!). Aş prefera, personal, o îndeletnicire diplomatică ce ar cadra cu profesiunea şi experienţă mea.

18 iunie 1948. Ceai, la noi, cu soţii Leopold Boissier, Raymond Vernet, Gafencu, Iovanovic, Marie Brăescu, Marie Jeanne Băicoianu (sosită din

„Să nu ţină seamă".

şi Stil ocup o imt ţară) contele de Rouge şi fostele „colege" Christic (lugoslavia-la Roma) llov (Bulgaria-la Budapesta). Grigore, ca întotdeauna, foarte prede zămislirea comitetului, problemă căreia, după mine, îi acorda ttanţă exagerată.

Iunie une 1948. Rusalii. Robert pleacă spre Argentina cu domniţa Ileana, pe lângff care este ataşat. Luăm masa, la Villa Byron, Villeneuve, cu foştu colegi francezi de la Helsingfors, Pierre şi Aglae de la Blanchetai.

Iulie 1948. Iorgu pleacă azi la Paris. Ilinca a plecat zilele trecute în Ang ia, de unde ne scrie, în culmea fericirii. Remit un memoriu lui Allan W. Tuck, secretarul executiv al lui I.R.O., anunţând că guvernul francez a acordat calitatea de persoană morală „Caroman"-ului şi cerând *precum* noasterea sa de către I.R.O.

18 – 16 *iulie 1948*. Călătorie cu automobilul în Dauphine, Provence şi pe Coasta de Azur. Ne oprim pe rând în Paladru, Romens, Valence, castelele Mondragón şi Mornas, în Orange, „dans Arles et en Avignon, în Tarakon şi Beaucaire (la Tartarin!), în deliciosul Martigues pe lacul Bene, la Marsilia, Cassis, Bandol, Tamaris, Toulon, Hyeres, Le Lavandon, St iriropez, St. Maxime (Hotel Beau Site), Frejus (cu un „chiostro duilnezeiesc, cel mai frumos „cloatre" 1 din Franţa, după mine), St Raphael, La Baumette, Agay, Trayas, Juan-les-Pins, Cap d'Antibes, Cahes (Hotel Gray d'Albion), Grasse, Route Napoleon, Digne, Sisiron, La Mure, Grenoble, Chiteau de Vizitle, Chambéry, Aix-les-Baihs

Annecy. În Cannes vedem pe Hazel Ghica (născută Singer), mătuşa Sentei, la care întâlnim pe Charles Corbin, fost ambasador al Franţei în Londra (nu crede în război acum şi aprobă toată politica trecută a României). La întoarcere, sărbătorim cei 20 de ani ai lui Iorgu şi cei 5 ani ai lui Minai-Andrei!

18 *iulir 1948*. Grégoire şi Nouchette Gafencu la noi. El îmi propune să iau preşedinţia comisiunii politice a Grupării româneşti de sub preşedinţia sa pentru Europa Unită [79]. Rădescu va adresa politicienilor români invitaţia de a răspunde pană la 10 august dacă vor să facă parte din comitetul politic ce vrea să formeze.

28 iulie 1948. I.R.O. răspunde la memoriul meu din l iulie, acordându-ne recunoaşterea de facto a „Caromanului". Sunt chemat la Paris de Anto

„Gang boltit într-o mănăstire".

niade şi Marie Brăescu pentru a lua contact cu şefii din Paris ai emigraţiilor străine şi a coordona acţiunea pe lângă I.R.O.

31 iulie 1948. Cum plec mâine la Paris, Gafencu ţine să mă vadă spre a mă ruga ca, acolo, „să strâng rândurile" grupării noastre pentru Europa Unită, deoarece se teme de defecţiunea aşa-zişilor reprezentanţi ai partidelor care caută să intre în Europa prin Liga Agrară, în care ar juca ei rolul principal! Dânşii au şi refuzat apelul lui Rădescu de a intra în comitetul pe care el îl formează.

1 – 11 *august 1948*. Paris. Dau forma definitivă memoriului ce vrem să prezentăm la Stockholm pentru a protesta contra lichidării Crucii Roşii române de către regimul comunist din ţară. După convorbiri cu Bremond (I.R.O.), ambasadorul polon Morawski şi ministrul cehoslovac Voranek, redactez un memoriu, pe care să-l prezentăm guvernelor marilor puteri occidentale cu privire la „eligibilitatea" refugiaţilor români şi la ocrotirea lor efectivă de către I.R.O. Dintre români văd pe: Marie Brăescu, Antoniade, Dinu Hiott, Ciotori, Negel, Eărcăşanu, Zissu, Herescu, Gherman, Stoicoiu etc.

13 August 1948. Remit lui Ruegger şi de Rouge, prin înlocuitorii lor, memoriul relativ la Crucea Roşie română, ca să-l discutăm în Stockholm.

Gafencu, căruia îi transmit promisiunea formală a lui Fărcăşanu şi Zissu de a rămâne în gruparea noastră pentru Europa Unită şi de a participa la congresul Uniunii federaliştilor europeni ce va avea loc la 15 noiembrie în Roma, mă roagă să fac şi eu parte din delegaţie, alături

cu Grigorcea, ca preşedinte al comisiunii politice, îmi anunţă întorsătura ivită în chestiunea „comitetului politic". Generalul Petre Lazăr, adjutant regal, s-a adresat politicienilor noştri îndemnându-i insistent să se grupeze într-un comitet prezidat de Rădescu şi compus în total din 10 membri, din care 5 personalităţi şi 5 reprezentanţi ai partidelor. Vicepreşedinţia ar reveni celui mai în vârstă, iar personalităţile ar fi desemnate, de comun acord, de general şi de partide, urmând ca, în caz de neînţelegere, chestiunea să fie supusă arbitrajului regal. Gafencu pare mulţumit de formulă, care ar da 50% avantaj fiecăreia din părţi, îl las în această părere a sa, dar, personal, cred că avantajul este 100% al „consiliului partidelor" care va putea astfel evita prezenţa în comitet a lui Città Davila şi Tilea („leurs betes noires") 1 şi se va bucura de o majoritate de 7 contra 3 (Rădescu, Gafencu, Caranfil). Vom vedea!...

1 „persoanele pe care le detestă cel mai mult".

august 1948. Plecarea lui Gafencu la New York. Din primele ştiri se pare că – după cum era de prevăzut – prima întâlnire Rădescu-Buzel nu a dat rezultat în privinţa desemnării personalităţilor de pus în comitet.

Rădescu scrie însă că tot speră că se va putea cade de acord fără a mai recurge la arbitraj regal – deci admite ideea unui compromis.

august *1948*. Sunt invitat a asista ca „observator oficial" la şedinţele Comitetului social privitor la refugiaţi al Consiliului Economic şi Social de la O.N.U. Delegatul rus cere, între altele, repatrierea tuturor refugiaţilor şi „lichidarea" comitetelor de refugiaţi. Australianul întreabă ce se înţelege prin „lichidare". Rusul răspunde că „dizolvare" numai, şi toţi râd i. uşuraţi.

Îl *august 1948*. Dejunez în Grandson, la Lahovari, cu Georges Bonnet şi Gonzague de Reynold. Primul crede în război şi în sosirea lui de Gaulle la putere. Nu înţelege de ce Petrescu-Comnen [80] se apără de a fi refuzat Sovietelor trecerea prin România în 1938. Era totuşi „la seule chose a faire" 1. Excursie la Abbaye de Romainnotier (cea mai veche din Elveţia) şi pe lacul de Joux.

l septembrie 1948. Sunt invitat, tot ca „observator oficial" să particip, în numele „Caromanului" la sesiunea Consiliului general I.R.O. Prezint delegaţilor un memoriu în numele Comitetului pentru ajutorarea românilor şi semnez pe acela pe care-l prezentăm laolaltă reprezentanţii comitetului care înfăţişează pe refugiaţii de la Est.

15 septembrie 1948. În şedinţa de azi a Consiliului general I.R.O., delegatul Braziliei a sprijinit concluziile memoriului meu, care au fost apoi adoptate în unanimitate: extinderea beneficiilor „eligibilităţii" şi asupra neo-refugiaţilor români şi stabilirea de raporturi permanente I.R.O. – Caroman.

septembrie 1948. Sunt informat din mai multe izvoare (Gafencu, Caranfil, Hiott, Tilea, Bădărău) că generalul Rădescu, sosit din America în Franţa, ar propune Regelui să mă ia pe lângă dânsul ca ministru al Casei Regale (consilier politic). Sunt foarte măgulit şi, evident, la ordinele Majestăţii Sale, dar tare m-aş mira ca această propunere să fie agreată, anturajul său militar – foarte influent – fiind desigur ostil unei astfel de numiri, ce i-ar suprima rolul „politic".

„Singurul lucru ce trebuia făcut".

30 septembrie 1948. Fiind cooptat, în calitate de reprezentant al Caromanului, în Comitetul consultativ al I.R.O.-ului pentru plasarea refugiaţilor intelectuali, iau parte la şedinţe şi fac unele propuneri concrete ce sunt adoptate.

4 octombrie 1948. Reprezint Gruparea românească pentru Europa Unită la

Consiliul executiv al Uniunii Europene a Federaliştilor (U.E.F.). Sunt ales în Comisiunea verificării mandatelor pentru congresul de la Roma din noiembrie.

5 noiembrie 1948. Plec la Roma spre a reprezenta Gruparea românească pentru Europa Unită la Congresul Uniunii Europene a Federaliştilor.

Trec prin Bellegarde, Culoz şi Modane, şi sosesc în Turin. Vizitez oraşul şi frumoasa expoziţie de tapiţerii vechi de la Pallazzo Madama. Seara, plecarea spre Roma.

6 noiembrie 1948. Emoţionantă, regăsirea cu Roma, după opt ani şi în împrejurări atât de schimbate. Congresul îşi ţine şedinţele în Palazzo Venezia, unde, ultima oară am întâlnit pe Mussolini. Primă întrunire a Comisiunii pentru verificarea mandatelor, din care fac parte. Dejun la Grigorcea.

7 noiembrie 1948. Deschiderea solemnă a Congresului de către Einaudi, preşedintele Republicii, în prezenţa guvernului (cu de Gasperi şi Sforza în frunte) şi a şefilor de misiune străini (printre care regăsesc pe de Weck, ministrul Elveţiei, şi pe Capsalis, ministrul Greciei), în discursurile lor atât Brugmans, preşedintele biroului executiv U.E.F.,

cât şi secretarul general Silva, salută prezenţa delegaţiei noastre, prima din Estul Europei.

8 noiembrie 1948. Răspund salutului ce ni s-a adresat şi, mulţumind pentru acceptarea noastră, declar că, în calitatea noastră de europeni, ne găsim la noi acasă. De altfel, pe când alţii au devenit federalişti prin persuasiune, noi, românii, suntem, ca să zic aşa, federalişti din naştere, deoarece, încă de pe vremea când ne aflam sub stăpâniri străine, căutam legături cu neamurile învecinate şi supuse aceloraşi asupriri pentru apărarea intereselor comune. Amintesc de tratativele lui Nicolae Bălcescu, lui Ion Ghica, ale Goaeştilor şi Brătienilor cu Kossuth, Klapka, Turr şi emigraţii poloni sau revoluţionarii balcanici. Rog ca, în toate dezbaterile şi în toate hotărârile ce se vor lua, să se ţină seamă de ţările de la Est, care, în ceasul când îşi vor fi recâştigat libertatea, vor veni aci să-şi ocupe locurile. Până atunci, trebuie să fim priviţi ca „irredenta" Europei. Aplauzele, care salutaseră urcarea la tribună a primului purtător de cuvânt al popoarelor încătuşate de la Est, se înteţesc după încheierea cuvântării mele. Mulţi colegi îmi strâng mâna cordial. La ieşire, fostul meu ftoleg ungur Apoi, aflat în public, vine şi el să mă felicite şi să-mi mulţtrriască că am citat pe Kossuth. După aceea plec la biserica română de la Via delle Cappelle, ca să asist la Te-Deum pentru rege (de Sf. Mihail). În banca rezervată ministrului de la Vatican: Grigorcea cu familia; în banca pentru Quirinal: eu, ca acum opt ani! Cam aceeaşi membri ai coloniei ca pe vremuri mă înconjoară şi azi. Foarte emoţionant pentru mine, în ceasurile acestea de îngrijorare pentru viitor!

noiembrie 1948. Lucrări în comisii. Dejun la Grigorcea. După amiază, recepţie la ambasadorul Franţei pe lângă Quirinal şi doamna Jacques Fouqués-Dupare, în minunatul şi măreţul Palazzo Farnese, unde am fost de atâtea ori în vizită sau la mese, ceaiuri şi baluri în anii mei de diplomaţie. Stranie impresie de a mă regăsi, ca emigrat politic, în vestita „Salle des Carache" 1, unde, ministru fiind, participam la prânzuri oficiale.

Regăsesc pe marchizul André d'Ormesson, fost ministru al Franţei în Bucureşti, cu soţia sa. Fac cunoştinţă cu fratele său, contele Wladimir d'Ormesson, ambasador la Vatican, îmi spune că, la prezentarea scrisorilor sale de acreditare, Papa i-a vorbit cu vizibilă tulburare de prigonirile anticlericale ale comuniştilor din Bucureşti.

Pilet-Golaz, fostul consilier federal şi şef al Departamentului politic pe când eram ministru la Berna, de faţă şi el cu nevastă-sa, îmi arată şi el că Pius XII, în audienţa particulară ce i-a acordat, s-a exprimat cu aceeaşi adâncă îngrijorare de eveni1 meritele din nenorocita noastră ţară.

10 noiembrie 1948. Şedinţă plenară a congresului. Seara, recepţie la Miss Kemp, vechea cunoştinţă din adorabila casă trandafirie de pe Via Gregoriană, întâlnesc din nou pe Pilet-Golaz, care nu crede într-un război apropiat, dar într-un „marasme" 2 prelungit. Vorbesc mult cu Duncan Sandys, ginerele lui Churchill şi secretarul general al Comitetului internaţional de coordonare a mişcărilor federaliste europene, precum şi cu secretarul acestuia, polonezul Rettinger. Îmi vorbesc de planurile lor pentru organizarea unui aparat politic şi administrativ central la Londra, cu birouri-filiale la Paris, Bruxelles, Roma.

„Sală Carracci".

„Marasm.

11 noiembrie 1948. Închiderea congresului. Audienţă la Pius XII, la Castel-Gandolfo. Face un discurs frumos profederalist, cu idei noi şi sănătoase, într-o limbă franceză atât de impecabilă încât contrastează cu pronunţatul său accent italienesc (mi se spune că-şi învaţă discursurile pe de rost, ceea ce-i este lesne, dat fiind memoria sa fantastică). Apoi face cerc.

Îi spun – după ce-i sunt prezentat – că am avut fericirea să-l apropiu la Budapesta, în timpul Congresului Eucaristic, atunci când el era legat pontifical, iar eu ministru al României. I-am cerut să se roage pentru nefericita mea patrie, care se zbate acum în aşa grele chinuri, îmi răspunde că urmăreşte cu inima strânsă suferinţele noastre şi prigonirile antireligioase de la noi, dar că a aflat de admirabila rezistenţă morală a poporului român, îi răspund că şi această rezistenţă îşi are limitele ei. Cu ochii spre cer şi mâinile ridicate, îmi repetă de două ori: „courage!"

Dejun la René de Weck, ministrul Elveţiei.

12 noiembrie 1948. Dejun la Capsalis, ministrul Greciei, cu care am fost în post la Roma şi Bucureşti. Seara, plecare spre Geneva.

19 noiembrie 1948. Paul Morand, cu nevastă-sa, dejunează la noi.

Aflu şi ştiri despre „politicienii noştri". Prin făgăduiala unei

ipotetice prezidenţe de consiliu, se pare că aşa-zişii „reprezentanţi ai partidelor" ar fi câştigat pe generalul Petre-Lazăr, aghiotant al regelui, prin care au sugerat acestuia să impună, pentru alcătuirea comitetului naţional, o formulă favorabilă lor. Generalul Rădescu opunându-se şi supunând o contrapropunere, Lazăr i-a scris o scrisoare, ca de la superior la inferior, spre a-i reaminti „angajamentele" sale de a se închina în faţa înaltei dorinţi. Altă scrisoare către Gafencu, spre „a-l sfătui să mai scrie şi despre România" în „Journal de Genève". Furios, generalul i-a trimis ca răspuns aghiotantului cu corespondenţa, o scrisoare insultătoare, taxând comunicările sale de „îndrăzneală care depăşeşte pe aceea a celui mai detestat predecesor: Urdăreanu", refuzând să primească lecţii de la un fost profesor de sport la Educaţia fizică şi prevenindu-i că, pe viitor, va zvârli la coş misivele sale „dacă nu sunt din înalt Ordin". Frumoasă atmosferă.

25 noiembrie 1948. Gafencu îmi scrie spre a mă felicita pentru discursul rostit la Congresul U.E.F. de la Roma.

29 noiembrie 1948. Suntem invitaţi la Beau Rivage, Ouchy, de către Regele Mihai, Regina Ana şi Regina-mamă Elena. Este prima dată că Senta şi cu mine facem cunoştinţa tinerei noastre Regine Ana. Fără a fi o frumuseţe, este extrem de simpatică prin simplicitatea şi timiditatea ei. Însurăteii par foarte fericiţi. Regina Elena ne confirmă ştirea – anunţată de altfel şi în presă – că tânăra suverană aşteaptă un copil pentru la i primăvară.

l decembrie 1948. Recepţie la Regele Leopold III al Belgiei, în frumosul „Reposoir" de la Pregny. Senta şi cu mine suntem primiţi de suveran şi soţia sa morganatică, fermecătoarea Liliane, princesse de Rethy. Straniu că, în salon, îşi face „pendant" portretele în ulei ale Reginei Astrid şi al principesei de Rethy, astfel încât, de pe jilţul pe care şade, Leopold le poate privi deodată. Sunt extrem de amabili şi se exprimă în modul cel mai măgulitor despre fiicele noastre: Sanda „şi petillante d'esprit" 1 (care a luat parte la un dineu şi bal la dânşii, săptămâna trecută) şi Ilinca (camaradă, de la „Chalet Marie-José" cu principesa Joséphine-Charlotte).

Îşi exprimă amândoi dorinţa ca Mihai-Andrei al nostru să vină să se joace des cu Alexandru al lor. Apoi, Regele mă ia la o parte şi îmi vorbeşte politică. Interesant, fireşte, ca om care primeşte informaţii multe din izvoare serioase şi se întreţine des cu elita inteligenţei politice europene. Nu crede în război pentru mulţi ani. Se teme că,

până atunci, socialiştii vor face mult rău continentului nostru. S-o fi gândind poate şi la socialistul Spaak, care, ca prim-ministru socialist al Belgiei, îi face vizite din când în când, dar U taie putinţa de a-şi relua prerogativele regale. Leopold crede că bolşevicii sunt pe cale a câştiga partida pe cale paşnică, cu ajutorul involuntar al socialiştilor. Aceştia sunt potrivnici dominaţiei imperialiste a U.R.S.S., dar nu ideologiei comuniste. Cu timpul se va ajunge la o formulă de stabilizare politică, pe baza unui compromis între socialişti şi comunişti. Primii vor înainta şi mai mult spre stânga, cei din urmă vor da puţin înapoi de pe poziţiile lor extremiste. Regele îmi vorbeşte cu afecţiune de Regele nostru Mihai.

113 *ianuarie 1949*. Primesc vizita profesorului Veniamin, secretar general adjunct al Partidului Naţional-Ţărănesc. Mult mai conciliant şi mai inteligent decât toţi coreligionarii săi politici laolaltă, are farmecul moldovanului. Nu crede în putinţa constituirii apropiate a unui comitet

„Cu o minte atât de ageră".

naţional românesc din cauza dihoniei care a intrat printre protagoniştii eventuali ai unui atare comitet. Se interesează mult de situaţia nenorocită a compatrioţilor noştri internaţi în Iugoslavia şi mă felicită pentru demersurile ce fac în vederea eliberării lor.

22 *ianuarie 1949*. Dăm o serată dansantă cu prilejul aniversării Sandei.

Foarte reuşită, mult tineret. Meinrad de Hohenzollern îmi vorbeşte îndelung de ai săi şi de nunta verilor săi Konstantin Bayern, în 1942, la Sigmaringen, la care am fost amândoi de faţă. Tatăl său, Jozsi (Franz-Joseph), arestat de americani pentru că era înscris printre SS, a fost, în fine, eliberat. Nu prea pare să-l vadă des pe vărul său Mihai.

25 ianuarie 1949. Profesorul N. Herescu (pe care-l cunosc încă de pe vremea misiunii la Roma când eram ministru) vine să mă vadă. E braţul drept al generalului Rădescu. Tună şi fulgeră contra naţional-ţărăniştilor, care sabotează „Uniunea democratică a românilor", şi mai ales contra intrigăriilor lui Niculescu-Buzeşti. Contrar opiniei generale, nu-l crede pe Rege câştigat de aceştia. Generalul C. Petre-Lazăr şi Vergotti însă au ajuns oamenii lui Buzeşti şi caută să influenţeze pe suveran în sensul vederilor lor. Primul dintre adjutanţi *e* la cheremul celui de al doilea adjutant şi, prin lipsa lui de

tact, şi-a atras faimoasa scrisoare injurioasă a generalului, care-i aminteşte că nu e decât un dascăl de gimnastică şi un îndrăzneţ.

Herescu, care a fost profesorul lui Mihai, îl cunoaşte şi-l crede capabil de a se scutura subit de Vergotti, cum l-a lăsat pe lonniţiu. Şi bine ar fi, căci a început republicanismul. Şeicaru răspândeşte în Paris un articol intitulat „Ştirbey-Urdăreanu-Vergotti" şi altul „Gogea Mitu".

31 ianuarie 1949. Trec la Paul Ruegger, preşedintele Comitetului Internaţional al Crucii Roşii şi fostul meu coleg de la Roma în 1939 şi 1940. îi vorbesc de situaţia tragică a românilor internaţi în Iugoslavia.

Ademeniţi de apelurile frăţeşti ale radioului din Belgrad, plini de o pripită încredere în evoluţia politică a lui Tito, aceşti nenorociţi compatrioţi ai noştri s-au grăbit a trece Dunărea (unii înot!), spre a da – nu de ospitalitatea perfid făgăduită – ci de lagăre infame, închisori ruşinoase, muncă forţată în mine de cărbuni şi de plumb. Cei ce au refuzat atare tratament, au fost fără milă extrădaţi autorităţilor comuniste din România (ca bietul meu fost colaborator Dicky Cesianu). Cei care, încercând să fugă, au fost prinşi (ca ţăranul moldovean Tutoveanu şi studentul Horeanu) au fost împuşcaţi şi îngropaţi în faţa barăcii unde locuiau concetăţenii lor. Cer Crucii Roşii Internaţionale să intervină în favoarea acestor nefericiţi români. Ruegger îmi promite să trimită un delegat în Iugoslavia, care să încerce să obţină, dacă e posibil, prin mijlocirea Crucii Roşii iugoslave, eliberarea românilor, sau măcar ameliorarea tratamentului la care sunt supuşi.

bruarie 1949. Recepţie la Ruegger. Vorbesc îndelung cu regina Maria José a Italiei, încercările prin care a trecut în ultimii ani au adus parcă o îndulcire a privirii şi trăsăturilor ei, pe vremuri cam aspre şi distante.

Vede viitorul cu sceptimism şi o resemnare nelipsită de demnitate şi chiar grandoare. Este de faţă şi André François-Poncet (alt coleg de la Roma), îi vorbesc de situaţia românilor din Iugoslavia. Este de părere că Crucea Roşie Internaţională nu va putea izbuti la Belgrad, unde este rău văzută şi recomandă intervenţii guvernamentale. Promite că va scrie lui Payard, ambasadorul Franţei în Belgrad, spre a-i cere să roage oficios guvernul iugoslav a-şi schimba atitudinea faţă de refugiaţii noştri.

februarie 1949. Bietul George Assan vine să mi se plângă că, cu toate demersurile sale, nu a izbutit să-l vadă pe Rege. Opunerea vine de la adjutanţi, care-l ştiu văr cu Negel, fostul mareşal, pe care ei îl

detestă. Şi alt necaz: fosta lui societate de asigurare „Generală" îl acuză a fi ridicat de la Zürich 20.000 franci elveţieni din contul ei, fără drept sau justificare din partea sa. Socoteşte că „consiliul partidelor" – cum îşi zic emigraţii noştri din Washington – au ajuns într-o situaţie foarte critică, dar nu-mi spune de ce.

1 *februarie 1949*. Consiliul Ecumenic al Bisericilor mă roagă, dată fiind experienţa mea în materie, să conduc provizoriu secţia de restabilire a comisiunii sale a refugiaţilor. Natural, accept cu plăcere această însărcinare, care-mi va da şi prilejul de a ajuta pe compatrioţii noştri din pribegie.

februarie 1949. Primesc vizita lui Antonio di Demetrio, fostul nostru consul general în Trieste, pe care-l cunosc acum de aproape trei decenii.

Depanăm amintiri vechi, îmi mulţumeşte de a-i fi consiliat (prin cumnatul său G. Afenduli) de a demisiona după detronarea Regelui, căci ar fi fost destituit ulterior de comuniştii români, cum au păţit toţi ceilalţi colegi ai săi. Vede la Trieste situaţia foarte gravă. Oricând se poate produce o ocupaţie de către trupele lui Tito, căci Aliaţii n-au trupe acolo, iar prezenţa lor e pur simbolică.

26 februarie 1949. Din Ouchy îmi telefonează maiorul Vergotti, fost ofiţer de ordonanţă al Regelui şi acum factotumul său, ca să-mi spună că

386 i suveranul, luând decizia de a nu primi compatrioţi „până la formarea unui comitet naţional în America" regretă de a nu mă putea vedea, dar roagă să trimit adjutantului său, generalul Petre-Lazăr, un memoriu pentru el, cu privire la situaţia refugiaţilor români în Iugoslavia. Răspund că voi vedea dacă îmi este posibil să aştern pe hârtie chestiuni atât de confidenţiale, dar, profit de ocazie, ca să-i arăt lui Vergotti ce grea răspundere şi-au luat asupra-şi el şi Petre-Lazăr izolând pe Rege. Încearcă să justifice aceasta prin intrigile ce se fac pentru comitet, îi atrag atenţia că este un motiv mai mult ca să primească pe aceia care nu se ocupă de formarea acestui aşa-zis comitet, îi arăt că toţi regii în exil îşi primesc compatrioţii (regele Leopold al Belgiei, regele Petru al Iugoslaviei, contele de Barcelona, contele de Paris). Explicaţiile şi argumentele mele nu par a-l unii din loc. Rămânem fiecare pe poziţia lui.

2 aprilie 1949. George Băkach-Bessenyey, în treacăt prin Geneva, cere să mă vadă. El este acum, ca să zicem aşa, „ministrul de

externe" al comitetului naţional unguresc din U.S.A., prezidat de Varga. Este la curent, din nenorocire, cu toate intrigăriile emigraţiei româneşti, dar recunoaşte că nu suntem singurii în acest hal: cehii se ceartă (mai multe partide nu au intrat în comitetul lor), polonezii nu sunt de acord cu forma de guvernământ (Mikołajczyk contestă pe August Zaleski ca prezident al republicii), iugoslavii la fel (Macek, foarte flatat de vizita ce i-am făcut lui şi nevestei sale), Petru II şi Aleksandra, se declară „pro forma" monarhist, dar e în fond federalist, iar sârbii – mai anticroaţi ca oricând – sau sunt republicani sau partizani ai principelui Tomislav, căci nu pot ierta lui Petru „lăsarea" lui Mihailović. [81] Ne zoreşte însă să ne înţelegem, căci americanii vor să subvenţioneze toate comitetele naţionale – viitoare guverne în exil! Nici ei, ungurii, nu sunt de acord asupra formei de guvernământ viitoare la ei. El, Bessenyey, e pentru Otto Habsburg. Mă roagă să sugerez Regelui Mihai ca să ia contact „cu el – mai ales acum, când au devenit veri primari prin alianţă.

3 – 8 aprilie 1949. Consiliul general I.R.O. Asist ca „observator oficial", îmi vine rândul să prezidez grupul reprezentanţilor organizaţiilor naţionale ale refugiaţilor de la Est. Prezentăm un memoriu spre a cere un statut juridic al refugiaţilor. Suntem sprijiniţi în special de delegaţii Canadei (Desy), Franţei (Rochefort), Belgiei (Schneider) şi Italiei (Marcellino del Drago).

aprilie \949. Fără să fi solicitat vreo audienţă, generalul C. Petre-Lazăr, adjutant de serviciu, îmi telefonează că Regele şi Regina Elena ar dori să ne vacă azi după amiază la Beau Rivage, Ouchy, la ora ce o vom fixa Senta şi cu mine. Răspund că propunem ora 4 şi rugăm să fim autorizaţi a prezţihta pe fiica noastră mai mare, Sanda, suveranilor. De acord. Ni se oferă pai! Tânăra Regină nu apare încă, nefiind decât câteva săptămâni de la ipşterea domniţei Margareta (botezată azi dimineaţă de părintele C. Vaiadis – ca Mihai-Andrei acum aproape şase ani!) Regina, ca şi Regel –, se plâng de uneltirile legionare ale prinţului Nicolae şi ale domnţei Ileana (în Argentina). Nicolae a fost la Sigmaringen şi a adunat acolo fel de fel de indivizi, majoritatea legionari, cărora le-a dat a înţelege că ar avea o misiune din partea lui Mihai. În castelul strămoşesc a redactat o constituţie cu el însuşi (Nicolae) ca rege, iar Friedl Hohe-izollern ca moştenitor! Un nepot al lui Friedl, Meinrad Hohejfjizollern, fiul lui Jozsi (Franz Joseph) şi prieten cu Sanda, indignat de acest procedeu, a demascat afacerea lui

Sitta, asigurând-o că se desolidarizează complet de completările unchilor săi Friedl şi Nicolae.

Mihaj! intervine: „unchiul meu pretinde că, deoarece a cârmuit ţara înaintea mea, ca regent, are mai multe drepturi ca mine la tron!" Intervin şi eu: „când putea să guverneze ţara ca regent, prinţul Nicolae n-a vrut şi l-a adus pe fratele său". Regina Elena adaugă: „Dar şi Friedl este de necrezut: în ajunul plecării fiului meu la Atena spre a se căsători, l-a asaltat cu cereri de a proclama moştenitor pe Nicolae, dinastia urmând a fi apoi continuată de fiul lui Friedl, căci el însuşi (Friedl) avea mărinimia de a renunţa la coroană în folosul fiului său mai mare (şi acesta prieten cu Sanda!)! A formula această cerere unui rege de 26 ani, care se însoară cu speranţa de a avea mulţi copii, este o lipsă de bun simţ demnă de acel imbecil înfumurat! Singurul meu regret că Nan (regina Ana) nu a născut un băiat este că nu s-a pus capăt odată iluziilor şi intris ariilor de la Sigmaringen, de care Grete (Margareta Hohenzollern) este departe de a fi străină". Regele Paul al Greciei, unchiul şi naşul fetiţei (care a fost reprezentat de sora sa Sitta) a telegrafiat părinţilor:

„Well done: ladies first!" 1 Prinţul Nicolae ar fi de o nespusă mojicie faţă de nepotul său: întâlnindu-l pe Mihai în „lobby" de la Beau Rivage, pe când acesta se întreţinea cu Vincent, ministrul U.S.A. în Elveţia, s-a

1 „Briavo, doamnele au prioritate!"

apropiat de el şi apoi, ostentativ, „he flatly turned his back on him" 1.

Mihai a spus lui Vincent: „Now look at him, that's how he is" 2.

Am şi o convorbire, între patru ochi, cu Regele, îmi vorbeşte de cartea *România under the Soviet Yoke* de Reuben Markham, fost mulţi ani de zile corespondent în Sud-Est al lui „Christian Science Monitor" şi, în legătură cu aceasta, îmi relatează cum s-au petrecut evenimentele de la 23 august 1944. Pregătise aproape direct lovitura de stat din punctul de vedere militar, căci generalul Sănătescu se arăta cam timorat şi ezitant.

După celebra scenă cu Antonescu, a ieşit din odaie spre a spune adjutanţilor că trebuie procedat cu forţa, căci Mareşalul nu înţelege cu vorba că trebuie să se demită spre a permite cererea de armistiţiu. Atunci a intrat din nou în odaie cu garda şi apoi a ieşit, lăsând-o să execute consemnul ce i se dăduse. Ofiţerul care comanda garda a

apucat braţul mareşalului, dar Sănătescu a dat la o parte mâna ofiţerului („din slăbiciune", zice Regele). Colonelul Emilian Ionescu, aghiotantul de serviciu, a înaintat şi a şoptit soldaţilor – dar destul de tare spre a fi auzit de cei de faţă – „executarea!" (ordinului). Antonescu, crezând că este vorba de „execuţie" (de „execuţia" lui) s-a supus arestării dar, trecând în faţa ofiţerului care comanda garda, l-a scuipat în faţă. Dacă ar fi căutat să fugă – precizează suveranul – soldaţii aveau ordin să tragă în el.

Despre dramatica scenă din 5 martie 1945, îmi spune că la întrevederea sa cu Vîşinski, la Palatul Regal, erau de faţă Vişoianu, Negel, lonniţiu, consulul Naum Ionescu (ca interpret de limba rusă) şi tâlmaciul lui Vîşinski. Când acesta a trântit cu pumnul în masă, s-a şi sculat şi a ieşit din odaie. A trântit uşa cu aşa violenţă încât zugrăveala („le plâtre") de pe încadrarea uşii a căzut pe parchet.

Despre comitetul naţional român, confirmă că, în sfârşit, atât generalul Rădescu cât şi partidele au acceptat formula sa şi au semnat un acord, supunând aprobării regale următoarele zece persoane: Rădescu (preşedinte), Gafencu, N. Caranfil, Vişoianu, Al. Cretzianu (independenţi), Niculescu-Buzeşti, Augustin Popa, Comei V Bianu (reprezentanţi ai Partidului Naţional-Ţărănesc), Fărcăşanu (liberal), Zissu (socialist). Rădescu şi Niculescu-Buzeşti au trimis o adresă comună Regelui spre a propune acele nume. Cum Rădescu adăugase: „raport urmează", Regele, din

„I-a întors spatele hotărât", „uită-te la el, aşa se poartă".

deferentă pentru el, aşteaptă sosirea acelui raport înainte de a-şi da încuviinţarea, întreb: odată format comitetul, vor lucra leal împreună sau vor continua să se certe? Regele nu răspunde dar are un surâs ce nu mi se pare lipsit de scepticism.

Vorbind de viitor, ar dori să rămână la soacră-sa în Villefranche-sur-Mer, căci Elveţia e prea scumpă, în America n-ar pleca decât în eventualitatea războiului, dar avea-va el oare atunci timpul necesar? Răspund că, pentru dânsul, se va găsi, chiar în ultima oră, un avion aliat care să-l ducă peste ocean. Replică: „nu ştiu, căci, de câte ori vorbesc de acel avion care aş dori să mi se pună atunci la dispoziţie, nu mi se răspunde şi interlocutorii schimbă conversaţia, vorbind, de pildă, de frumuseţea florilor!" Când a venit în Anglia, pentru căsătoria principesei Elizabeta, a întâlnit aceeaşi indiferenţă: Attlee, întrebat ce sfat îi dă (să se întoarcă în ţară ori ba), a schimbat conversaţia, Bevin,

„sucking his mouth and dropping his «h» s1 i-a spus „go ahead" sau mai bine zis „go a cad" 2 – dar apoi a refuzat să se pronunţe sub cuvântul că nu poate da nicio garanţie de niciun fel.

Doar Churchill şi generalul Smuts i-au recomandat să adopte, ca până acum, „the courageous way" 3.

Regele crede a şti că nu mai există curent legionar în ţară. îi spun că nu sunt aşa de sigur ca el despre aceasta.

În tot timpul, atmosferă extrem de cordială. La plecare, Regina Elena roagă pe Senta să transmită mulţumirile ei la „Ouvroir des Dames Roumaines de Genève „* pentru munca depusă în favoarea refugiaţilor, iar pe mine mă roagă s-o ţin la curent cu cele ce se întâmplă, scriind des pe adresa lui Nelly Catargi. Remit Regelui rapoarte şi documentare privitoare la refugiaţii noştri – mai ales la cei din Iugoslavia. El crede că schimbarea de atitudine la Belgrad e o comedie şi că Tito face jocul Moscovei şi e înţeles pe ascuns cu Kominform, scopul fiind doar de a obţine maşini şi materii prime de la occidentali. Nu împărtăşesc acest punct de vedere, mai ales după cele ce se petrec şi în Bulgaria (îndepărtarea lui Dimitrov şi Kostov). Cred mai mult într-o redeşteptare a sentimentului naţional în Balcani. Foarte interesantă şi plăcută după

1 „sugându-şi buzele şi aspirând h-urile".

2 „dă-i drumul".

3 „calea curajului".

4 „Atelierul de lucru de mână al doamnelor române din Geneva".

amiază. Regele e matur, are bun simţ, curaj, prudenţă şi măsură. Să nu se lase însă condus de o camarilă fără minte, nici creştere. Să ne trăiască.

Regina Elena, încântătoare ca întotdeauna.

*16 aprilie 1949** Primesc vizita comandorului Alex. Vasilescu, fost comandant al portului Brăila, care, fugind de comuniştii din ţară, a trecut, pe Dunărea înot, pe teritoriul iugoslav. Acolo a împărtăşit soarta jalnică a celor 1 200 români care gem în lagărele şi carierele de piatră din Iugoslavia, deşi Radio Belgrad – sperând să atragă comunişti dizidenţi din România – le promisese „găzduire frăţească şi dreptul de muncă liberă", îmi descrie mizeriile de acolo, de unde a scăpat numai graţie unui apel adresat lui Tito şi a ajutorului ce i l-a dat ambasada Franţei. Aflu cu durere că Dicky Cesianu, fostul meu secretar de la Roma, fiind refuzat, a fost arestat de grănicerii comunişti de la noi, dat

în judecată şi condamnat la 7 ani muncă silnică!

Dejunează la noi dl. şi d-na Ion Raţiu, de la Londra. El e nepotul marelui memorandist şi văr cu Tilea, se ocupă cu ziaristica, ea e o englezoaică extrem de drăguţă. Oameni cumsecade şi buni români – amândoi!

22 aprilie 1949. Ceai la d-na Solf, văduva fostului ambasador german la Tokyo. Sunt de faţă ducele şi ducesa de Braunschweig (recte: regele şi regina Hanovrei), părinţii Reginei Frederica a Greciei. Ea e singura fată a kaiserului Wilhelm II. Foarte simpatici. Se plâng de lipsa de înţelegere a autorităţilor de ocupaţie britanice. Au lăsat ca frumosul lor castel Blankenburg să fie trecut în zona sovietică, deşi, cum se afla pe linia de demarcaţie, cu un minimum de stăruinţă, ar fi putut fi salvat. Englezii ignoră voit că el este prinţ al Marii Britanii (prin ducele de Cumberland, fiu al lui George III), iar ea strănepoată a Reginei Victoria. Vorbesc cu drag de fiica lor, devenită mai greacă decât grecii. D-na Solf povesteşte suferinţele ei în lagărele de concentrare naziste.

12 iunie 1949. Pentru prima oară, o slujbă religioasă ortodoxă romană în Geneva, săvârşită la Consiliul Ecumenic de părinţii Vasile Leu şi Florin Gâldău şi organizată de Senta şi cu mine. Corul: fetele lui Georges Brătianu, Manola de Briey. Extrem de emoţionant, mai ales cuvântarea părintelui Leu.

21 iunie 1949. „Hard Core" te-am meeting1 la I.R.O., unde reprezint Comitetul pentru ajutorarea românilor şi Consiliul Ecumenic. Se exami

1 „întrunirea echipei pentru cazurile dificile".

nează (um s-ar putea plasa refugiaţii neadmişi la imigrare nicăieri şi care, al iulie 1950, după încetarea funcţionării I.R.O., rămân fără căpătâi.

Itiinie *1949*» Primesc vizita fruntaşului socialist român Eftimie Gherman, unul din cei mai vechi foşti parlamentari de la noi. Interesantă figură de bătrân muncitor autodidact, vechi sindicalist, călătorit şi citit. Declară că Iancu ipssu e o paiaţă în mâna burghezilor, un evreu care nu reprezintă nici *ţa* români, nici pe socialişti. Francezul Gaston Boeuve, transformat în ronpnul Şerban Voinea, ar fi un socialist adevărat, dar respins de toţi, ca unijţil din autorii fuziunii cu comuniştii. Când vom libera ţara – zice Ghernan – va trebui să procedăm la largi măsuri sociale, ca pe niciun teren pa nu se regrete

dispariţia comuniştilor.

Iunie *1*: *949*. „Standing conference of Voluntary Agencies" 1, la Consiliul Ecumenic, unde eu reprezint această instituţie. Se discută moţiunea de propu viitoarei adunări a consiliului general I.R.O.

se sân de egi

(deşi *Mie*

Acum, itl. – i, a în *„f* „iu*lie 1949.* Nelly Catargi, care locuieşte de două săptămâni la noi, pare indig iată de grosolănia şi prostia anturajului militar al Regelui. Critică mdeq nu a

„Marizeze jtoare

u oarecare ruşine din partea acestora).

949. Working party on hard core I.R.O.2 Reprezint Consiliul

nic. Nu ni se supune nicio soluţie!

Iunie-8 iulie 1949. Consiliul general I.R.O., la care particip ca observator oficia al Consiliului Ecumenic şi al Comitetului pentru ajutorarea românilor. Falimentul lui I.R.O., care, în ciuda elocventelor discursuri ale delegiijfiei franceze, îşi hotărăşte autodizolvarea pe 30 iunie 1950, fără a tiisi de refugiaţii care vor rămâne pe dinafară. Discursuri revoltătoriste ale delegatului american Warren, urmat de toţi anglo-saxonii

ebi pe Petre-Lazăr, lipsit de orice educaţie. Regretă că Grigorcea minit să fie ministru al Palatului. Dacă aş fi numit eu acuma, aş fi: at în câteva zile" de Petre-Lazăr şi Vergotti, care vor să monopolie suveran. O asigur că mă feresc „ca de dracul" de asemenea măgulilv-v, dar ucigătoare însărcinări, având destule necazuri şi îngrijorări ca să mii doresc o nouă belea pe capul meu. Nelly mărturiseşte că Vergotti i-a făe: ut, pe vremuri, o intrigă cu Regele, de care până acum, după atâţia ani, ot se mai resimt raporturile ei cu tânărul suveran, pe care, de altminteri, îl laudă mult de tot.

loiiferinţa permanentă a agenţiilor de voluntari".

binisia de anchetă asupra cazurilor dificile din I.R.O".

14 iulie 1949. A şasea aniversare a lui Mihai-Andrei.

15 iulie 1949. Majoratul fiului meu mai mare Iorgu, aflat pentru studii la

Oxford. Mă rog lui Dumnezeu să-i binecuvânteze viaţa de bărbat pe care o începe azi, să-l ţină curat şi bun cum este şi să-l ferească de orice primejdie a sufletului şi a trupului.

20 iulie 1949. Intervin pe lângă de Rouge, ca Liga societăţilor de

Cruce Roşie să facă un demers la Bucureşti în favoarea drului Costinescu şi a celorlalţi fruntaşi ai Crucii Roşii române, cărora li se face un proces revoltător în faţa unui pseudotribunal, spre a-i condamna şi a-i pune la închisoare. Liga nu poate rămâne nepăsătoare. De Rouge va supune chestia C.I.C.R. şi Ligii.

2 august 1949. Fac acelaşi demers la C.I.C.R. pe lângă Martin Bodmer, vicepreşedinte, şi Duchosal, secretar general. Lor, şi d-nei de Ribaupierre, le arăt condiţiile oribile în care sunt ţinuţi refugiaţii români internaţi în Iugoslavia. Adesea sunt refulaţi în România – chiar dintre aceia pentru care Crucea Roşie Internaţională a intervenit. Un refugiat din ţară, Plutarc Cotaru, îmi aduce ştiri: poporul la noi ar fi potrivnic legionarilor, cei mai simpatizaţi ar fi naţional-ţărăniştii.

6 august 1949. Rouge îmi spune că cei trei prezidenţi de la Crucea Roşie:

Ruegger (C.I.C.R.), O'Connor (L.S.C.R.) şi André François-Poncet (comisia permanentă) sunt decişi a interveni pentru Costinescu, condamnat la 3 ani închisoare. O vor face prin Legaţia „română" de aci.

10 august 1949. Duchosal îmi face aceeaşi comunicare. Crede că demersul va fi verbal, ca să nu se facă mai mult rău lui Costinescu prin ceva „a grand spectacle" 1.

14 august 1949. Nelly Catargi, care îşi petrece vacanţele la noi, este de faţă la o întrevedere (şi masă) cu un anume Ioan Olteanu, legionar, căruia, după spusele lui, i-aş fi scăpat viaţa la Berlin, când era urmărit de Gestapo. Acesta, devenit catolic, vrea să ajungă la o unire a bisericilor.

Se arată ostil alegerii lui Leu ca episcop al românilor din Occident şi preconizează desemnarea lui Visarion Puiu, fost părtaş al „guvernului" lui Horia Sima la Viena şi catolicizant. Se arată de asemenea foarte rezervat faţă de Caroman, deşi pe mine personal mă acoperă de elogii.

20 august 1949. Rugat fiind de Caroman (N. Caranfil) a aduna în Elveţia declaraţiile românilor relative la violările drepturilor omului de către

„Cu mare tam-tam.

autorităţile comuniste de la noi, mi se transmite aceeaşi cerere din partea autorităţilor americane (consul Thomas), căci pe baza acestei documentări doreşte guvernul U.S.A. să ridice chestiunea în faţa Naţiunilor Unite.

12 septembrie 1949. Fugit din ţară prin Iugoslavia, Vintilă Petala cere să mă vadă spre a-mi arăta recunoştinţa sa pentru demersurile ce am întreprins, prin Crucea Roşie Internaţională, în vederea eliberării lui.

28 septembrie 1949. Reverendul Visser t Hooft, secretarul general al Consilului Ecumenic al Bisericilor, îmi vorbeşte cu îngrijorare de prelungirea crizei de la biserica română din Paris (unde e luptă mare – şi chiar bătaie – între preoţii legionari Lucaciu etc., pe de o parte, şi arhimandritul Martinian Ivanovici, pe de alta, acesta fiind chiar izgonit din altar pentru că, printre membrii familiei regale pomenise, la Sf. Daruri, şi pe „regele Carol II şi augusta sa soţie principesa Elena" – adică Lupeasca – a căror cununie a celebrat-o de curând la Estoril. Ca şi N. Caranfil, din New York, mă îndeamnă şi el să mă duc la Paris, pentru ca, laolaltă cu generalul Rădescu, sosit acolo, şi fruntaşii coloniei, să găsim o soluţie la cele două probleme: a) numirea unui nou paroh apolitic şi neutru în Rue Jean de Beauvais; b) desemnarea unui episcop al românilor ortodocşi din Apus. Acest din urmă punct prezintă şi el dificultăţi mari, şi anume: mitropolitul Visarion Puiu (fost membru al „guvernului" Horia Sima de la Viena, 1944), găzduit de catolici (unii spun că ar fi şi devenit unit) îşi pune candidatura pentru acel loc, susţinut de Vatican, de guvernul francez (Schuman, ministrul de Externe, fiind din partidul M.R.P. urmează sugestiile catolicilor), de autorităţile franceze mai mărunte (care, recunoscând ierarhia bisericească, ascultă de un mitropolit), precum şi – mai ales – de legionari. Pe de altă parte, părintele Leu, secondat de părintele Florin Gâldău, ar fi candidatul anglicanilor (este, în Anglia, oaspetele arhiepiscopului din Canterbury).

Este deci o rivalitate între Vatican şi Consiliul Ecumenic, între arhiepiscopia din Paris şi aceea din Canterbury, între Paris şi Londra, între legionari şi „partidele democratice". Intervine şi reverendul Tompkins, secretar general adjunct al Consiliului Ecumenic, cu reşedinţa la Londra.

El îmi spune că mai este altă greutate: mitropolitul grec din Londra, Ghermanos, ar fi cam „reluctant" 1 de a-l hirotonisi pe Leu episcop, mai

„Nu ar fi prea dispus".

Întâi pentru că „l-a luat cam repede Gâldău", apoi pentru că patriarhul ecumenic Athenagoras, de care depinde, n-ar vrea să rupă

definitiv cu Patriarhia din Moscova şi cu ortodocşii de dincolo de cortina de fier (care ar considera ocrotirea românilor din exil drept o provocare). Câte complicaţii! Consiliul Ecumenic caută acum să scoată pe Visarion Puiu de sub înrâurirea catolicilor. Arhiepiscopul din Canterbury l-a invitat. Să vedem ce o ieşi. Plec la Paris cu scrisori către anglicanii de acolo.

29 septembrie 1949. Aniversarea lui Senta. O serbăm, toată familia laolaltă

— Privilegiu rar în vremurile de azi!

30 septembrie 1949. Sosirea la Paris.

2 octombrie 1949. Fac o vizită reverendului Brandreth, de la biserica anglicană din Rue Auguste Vacquerie 7. Clergyman1 cam înţepat, îmi afirmă că Visarion Puiu ar fi deja catolic şi ar purta „reverende" papistăşeşti.

Urma să stea aici, la dânsul, până la sosirea vizei engleze. Dar a preferat să rămână găzduit de catolici şi nu s-a folosit de viză, refuzând invitaţia arhiepiscopului din Canterbury. Va lua contact cu clerul catolic, în special cu Pere Dumont şi le va arăta că o astfel de captare a bisericii române ortodoxe din exil, printr-un grup de „fascişti" şi un arhiereu colaboraţionist şi compromis, ar dăuna mai mult decât ar servi bisericii catolice, îl rog ca, după plecarea mea din Paris, să ţină legătura cu prietenul meu Dinu Hiott, membru al consiliului parohial de la Rue Jean de Beauvais.

3 octombrie 1949. Întrevedere cu generalul Rădescu, la Hotel de Chambiges

(Rue de Chambiges). Foarte cordial, îmi vorbeşte de dificultăţile ce are cu Comitetul Naţional din America. Capul răutăţilor a fost nenorocitul Niculescu-Buzeşti, azi pe patul de moarte. Dacă nu ar fi ieşit din ţară, treburile noastre s-ar fi lămurit şi ar fi domnit armonie. Acum însă a băgat zâzanie între români, mulţi închipuindu-şi că ar fi „uns" de Maniu.

Apoi faimosul fond de la Externe i-a permis să cumpere conştiinţe şi să-şi facă adepţi. Totuşi, el avea forme; se putea discuta cu el civilizat, în ultima convorbire ce a avut cu dânsul, mai înainte ca el să cadă la pat, s-a plâns şi el de violenţa şi ieşirile ciracilor săi Vişoianu şi Cretzianu, mai cu seamă de ale acestuia din urmă pe care nu izbuteşte a-l potoli.

Este drept că şi Vişoianu s-a schimbat: ţipă şi bate cu pumnul în

masă.

Dar Cretzianu a devenit isteric şi neurastenic: are nevoie de o cură

1 cleric.

prelungită într-o clinică de nervi. Nu mai vorbeşte, zbiară. Nu discută, vociferează. Dacă ar sta cineva după uşă când ia cuvântul, ar jura că este într-o casă de nebuni. Pe N. Caranfil l-a tratat în faţă de „obraznic", pe Gafencu l-a ameninţat că îl va zvârli pe fereastră. Nebun sadea. Şi aceasta numai ca să nu scape din mână fondul sacrosanct. „Mă acuză că primesc bani de la Malaxa", continuă generalul „dar am eu dreptul de a refuza să ajut pe nenorociţii noştri de refugiaţi, pe intelectuali de talia lui Mircea Eliade şi Constantin-Virgil Gheorghiu (autorul lui la *vingtemquieme heure*), doar pentru că domnii Cretzianu şi Vişoianu preferă pe Auschnitt lui Malaxa? Din fondul d-lor îmi dau ceva pentru refugiaţi?

Atunci cum îmi pot cere să condamn la moarte pe românii din exil, respingând ajutorul pe care un singur român mi-l pune la dispoziţie. Am propus să depun toţi aceşti bani la Caroman, ca să fie distribuiţi de acolo, sub controlul Comitetului Naţional. Am pus o singură condiţie: ca şi dl. cretzianu să remită lunar la Caroman, din fondul pe care-l girează, o sumă egală cu aceea pe care o vărs eu de la Malaxa. Cretzianu a refuzat însă şi a părăsit odaia vociferând şi trântind uşa". Generalul este totuşi mai optimist pentru viitor, căci comitetul „Free Europe" de sub preşedinţia ambasadorului Grew serveşte acum o subvenţie de 300 dolari fiecărui membru al comitetelor naţionale adăpostite în America, ceea ce dă mai mare posibilitate de independenţă şi membrilor comitetului român. Dovadă, că, de atunci încoace, Fărcăşanu s-a distanţat progresiv de „troika" (Buzeşti-Vişoianu-Cretzianu) şi acum a trecut complet de partea grupului Rădescu-Gafencu-Caranfil. Rădescu va încerca să lărgească compoziţia comitetului spre a îngloba şi alţi naţional-ţărănişti ca: Crihan, M. Răutu etc., ceea ce va sparge blocul majoritar al „troikii".

Rădescu este foarte decepţionat de atitudinea familiei regale faţă de dânsul. Cu toate că a cerut s-o vadă pe Regina Elena la New York, aceasta nu l-a primit, iar la Lausanne i-a spus doar bună ziua în treacăt.

Apoi, tonul scrisorilor lui Lazăr este inadmisibil: i-a scris „din ordin" „cvasi" ca să-i decapiteze, cerând să se indice câte două nume

pentru a-l înlocui ca preşedinte. Acum a cerut să-l vadă pe Rege: i s-a spus că mai târziu, când va fi părăsit Copenhaga şi va fi sosit la Lausanne. În urmă, a fost amânat şi mai mult: să aştepte până o veni Regele la Florenţa.

Vorbim şi de biserică. Martinian Ivanovici nu poate rămâne, după „boroboaţa" făcută şi scandalul ce a urmat. S-a gândit la Gâldău, dar Leu vrea să-l aibă cu el la Londra. Vasilovski i se pare cel mai nimerit. Eu citez şi pe Surducan, dar îmi spune că Leu, deşi îl apreciază, îl consideră cam prea „popă de ţară" pentru Paris, în chestia episcopiei preferă să nu se amestece: să se descurce popii între dânşii. Cu legionarii nu vrea război deschis: cei cuminţi pot fi folosiţi, căci au un ideal.

Apreciază mult activitatea Caromanului, prin mijlocul căruia ar dori să se desfăşoare activitatea de asistenţă a Comitetului Naţional.

4 octombrie 1949, întâlniri cu diferiţi români.

G. Răutu, foarte întărâtat contra generalului Rădescu, pe care-l bănuieşte că face jocul legionarilor susţinând pe ascuns pe Puiu. Răutu ar vrea să fie menţinut Martinian Ivanovici, om cinstit. Oricine va fi numit în locul lui va fi doborât de legionari, dacă nu este omul lor. Deci, nu e rost a se face o schimbare. Veniamin face apel la conlucrarea mea activă în mişcarea federalistă şi-mi propune să fac parte din comisiunea de studii a Mişcării Europene pentru problemele răsăritene, care doreşte să aibă în sânul ei şi şase români, precum şi din delegaţia grupării federaliste române la congresul cultural european ce va avea loc între 9 şi 12 decembrie la Lausanne. Augustin Popa laudă Caromanul, dar critică pe Caranfil, care într-un memoriu către rege, l-a tratat – fără a-l numi, ce e drept – de „politician de factură provincială". Este de părere ca diferitele organizaţii de asistenţă să-şi delimiteze geografic atribuţiile: Caromanul rămânând a se ocupa de refugiaţii din Franţa, Germania, Austria şi Elveţia, iar comitetul românesc de pe lângă Vatican pentru Italia. El pleacă poimâine spre Statele Unite, cu Cornel Bianu, şi îşi începe activitatea efectivă la Comitetul naţional cu cele mai curate intenţii şi ferma voinţă de a contribui la împăciuire. I-a spus-o generalului Rădescu, al cărui optimism pentru viitor îl împărtăşeşte. Pe când vorbim, se aduce o telegramă lui Aug. Popa, care-i anunţă moartea lui Niculescu-Buzeşti.

Părintele Leu se plânge de mizeriile ce i le fac legionarii. A văzut copia unei scrisori a lui V. Puiu către Papă cerând să fie primit în

biserica unită (n-a văzut însă originalul). Crede că va fi hirotonisit în curând la Londra.

Tâlea pare foarte amărât – şi chiar indignat – de atitudinea familiei

regale faţă de dânsul. Regina Elena refuză să-l primească. Aceste resentimente, pricinuite de devotamentul ce l-a avut pentru fostul ei soţ, i se par prea puţin „regale". Atacă mai ales anturajul regelui: şi prosti şi fără educaţie. Nu mai vrea să facă politică, ci bani! Arată foarte întinerit.

O *octombrie 1949*. Şedinţa Comitetului Caromanului. Lungi convorbiri cu C. Antoniade, Marie Brăescu, Neagu Djuvara.

Mai întâlnesc şi stau de vorbă, în cursul acestor zile, cu Dinu Hiott, G. Caranfil, Radu Plessia, G. Assan, vărul meu Gil Plesoeanu, I. Cosăcescu, Dan Geblescu etc.

7 octombrie *1949*. Dejunez cu N. Herescu, care-mi spune că, în afara membrilor comitetelor naţionale din America, „Free Europe Committee" mai subvenţionează şi câte 10 – 12 fruntaşi ai refugiaţilor de la Est pentru fiecare naţionalitate. Rădescu caută să convingă pe greci ca să se acorde aceeaşi înlesnire şi câtorva fruntaşi ai emigraţiilor, rămaşi în Europa, al căror rol pe vechiul continent – acolo unde se află masa pribegilor – este poate şi mai important. Herescu, în chestia bisericească, preconizează şi el neutralitatea, dar soluţia Leu – soluţia anglicană – nu pare a-i surâde. Masa emigraţilor fiind în Paris, nu trebuie aleasă o formulă care să displacă francezilor. Apoi a auzit şi fel de fel de zvonuri neplăcute cu privire la Leu. Mă roagă să colaborez la „Luceafărul", întâlnesc după amiază, pe Mihail Răutu, foarte ostil acţiunii „tiranice şi nejustificate" a lui Cretzianu, „un funcţionar care vrea să dirijeze pe oamenii politici"! Fondul ce-l are trebuie să treacă la Comitetul Naţional. Partidul Naţional-Ţărănesc va constitui un comitet al său care-şi va impune vederile şi va desemna pe cei chemaţi a-l reprezenta în Comitetul Naţional.

9 octombrie *1949*. Nouă întrevedere cu Veniamin. A auzit şi el zvonurile defavorabile lui Leu, pe care le va controla în ţară. Este de părere ca soluţionarea incidentului de la biserică să fie încredinţat părintelui Truţă, administratorul episcopiei române din America. Nu vrea să facă parte din Comitetul Naţional, spre a nu-şi compromite familia din ţară. Am impresia că doreşte să fie reprezentantul

Comitetului la Paris.

10 octombrie 1949. Întoarcerea la Geneva. Vorbesc cu Visser t Hooft şi Dakin, amândoi partizani ai formulei arbitrajului protopopului Truţă în conflictul bisericii din Paris. Nu cred că V. Puiu e catolic. Vaticanul are mai mare interes ca el să treacă la „uniţie" odată cu toată eparhia sa.

13 octombrie 1949. Conversaţie cu Denis de Rougemont relativă la pregătirea congresului cultural al Mişcării Europene, ce va avea loc în decembrie la Lausanne.

25 octombrie 1949. Cumnatul meu Ştefan Cantacuzino ne părăseşte, după o şedere de o săptămână. Nu ne mai văzusem de aproape şapte ani! Visset t Hooft îmi spune că a fost primit la Ouchy, de Regele Mihai, care i-a făcut cea mai bună impresie. E un ortodox convins, şi legionarii – prin acţiunea lor de apropiere de Vatican – îi cauzează multe griji. Regele este foarte conştient de răspunderea ce o are ca şef al bisericii ortodoxe române. A avut chiar „un moţ charmant" 1: povestea cum a discutat cu Papa, în privinţa căsătoriei sale cu Ana de Bourbon-Parma, şi a încheiat:

„Papa, ca şef al bisericii catolice, nu voia să cedeze, dar nici eu, ca şef al bisericii mele, nu am cedat!" Regele este de părere ca incidentul de la biserica din Paris, ca şi chestiunea unei episcopii române să fie încredinţate spre rezolvare Comitetului Naţional din America, pe care din ce în ce mai mult îl consideră drept un „guvern în exil" al său. Pentru legătura între Consiliul Ecumenic şi Comitetul Naţional m-a indicat pe mine. „Îl m s-a dit", adaugă Visser t Hooft, „şi ai bien compris, que vous etiez le repre sentant de ce comite et îi s'est exprime sur votre personne dans les termes les plus elogieux. Je savais que vous aviez une haute situation parmi vos compatriotes, mais les apreciations de votre souverain l'ont encore plus confirmee a nos yeux" 2. Foarte amabil…

31 octombrie 1949. N. Caranfil îmi scrie din New York că în curând Comitetul Naţional se va ocupa de desemnarea reprezentanţilor săi în diferite capitale şi mă întreabă, pentru cazul în care guvernul elveţian n-ar accepta, din prudenţă, agenţi oficioşi, unde aş prefera să mă duc: Londra, Roma, Buenos Aires. îi răspund că, în ordinea preferinţelor, evident că pun Londra în frunte, dar că mă îndoiesc foarte ca din partea majorităţii să se dorească o schimbare a situaţiei actuale acolo (Cornel Bianu).

2 *noiembrie 1949*. Părintele Boldeanu, preot legionar, vine din Paris, spre a face propagandă pe lângă români în favoarea fostului mitropolit Visarion Puiu, care ar dori să fie uns „episcopul românilor din Apus". Face cu ou şi cu oţet pe părintele Leu. Neagă că Puiu ar fi trecut la „uniaţie".

S noiembrie 1949. Primesc vizita „colegului" meu ungur, ministrul plenipotenţiar Bartheldy, reprezentantul refugiaţilor unguri şi al Comitetului Naţional maghiar din America. Ne aducem aminte vremurile din Budapesta. E pesimist. Nu întrevede mântuirea ţărilor noastre!

1 „o frază încântătoare".

„Mi-a spus, dacă am înţeles bine, că sunteţi reprezentantul acestui comitet, şi s-a exprimat cu privire la persoana dv. în termenii cei mai elogioşi. Ştiu că aveţi o situaţie înaltă printre compatrioţii dv., dar aprecierile suveranului dv. au confirmat-o şi mai mult în ochii noştri".

12 noiembrie 1949. Serbez aniversarea (31 octombrie – stil vechi) în cercul familiei. Seninătate. Şi oarecare melancolie. Se rostogolesc anii şi viaţa ce-mi mai rămâne de trăit nu mai are mult rost. Măcar dacă i-aş putea vedea pe ai mei la adăpost de primejdii!

19 noiembrie 1949. În trecere la Geneva, V. Veniamin cere să mă vadă.

Pleacă la Florenţa să prezinte un memoriu Regelui (probabil contraatac după călătoria lui Rădescu acolo). Nu crede într-o ameliorare a situaţiei în Comitetul Naţional, vrajba va continua şi legionarii vor profita de ea.

Critică pe Rădescu şi „flirtul" lui cu verzii. Acceptă pe oricine-l susţine.

Era gata să-l accepte pe fostul general Gheorghe Ion, dar partidele s-au opus, deşi acesta din urmă venise să facă penitenţă şi le oferise serviciile sale. I s-a oferit lui Veniamin să intre în Comitet, ca unul din reprezentanţii Partidului Naţional-Ţărănesc (în locul rămas vacant după moartea lui Niculescu-Buzeşti), dar el a refuzat, nevrând să-şi compromită soţia rămasă în ţară. Nici reprezentant al Comitetului Naţional la Paris n-ar accepta şi m-a propus pe mine – diplomat cu experienţă – pentru acel loc (??).

8 – 12 decembrie 1949. Conferinţa europeană a culturii, organizată în Lausanne de Mişcarea Europeană. Delegaţia Consiliului

național federalist român este compusă din mine, pentru Gruparea română pentru Europa Unită (afiliată la Uniunea Europeană a Federaliştilor) şi din Virgil Veniamin şi Emil Ciurea pentru secţia românească din „Équipes Internationales". Suntem găzduiţi la Hotel Royal (unde găsesc pe ducesa de Pistoia, Hélène de Miramon şi scriitorul André Germain). Conferinţa este deschisă de fostul prim-ministru belgian Paul Henri Spaak, apoi prezidată de Salvator de Madariaga. Iau parte la lucrările comisiei pentru schimburile culturale. Când vine vorba despre schimburile dintre Vest şi Est, iau cuvântul spre a arăta că, independent de frontierele politice închise prin perdeaua de fier, aceste schimburi culturale pot fi continuate cu acei reprezentanţi ai intelectualităţii naţiunilor azi sub stăpânirea sovietică care se află refugiaţi în Occident. Căci nu prezenţa fizică în graniţele geografice ale unor ţări este un factor determinant, atunci când se judecă dreptul unui om de a înfăţişa comoara spirituală şi valorile permanente ale patriei sale. Pildă ne este Constantin-Virgil Gheorghiu, autorul cărţii La 25-eme *heure*, de faţă la Conferinţă. Punctul meu de vedere este adoptat în unanimitate de adunare şi transpus apoi în rezolu'ţiile finale, care cer Consiliului Europei din Strasbourg crearea unui *fond* pentru susţinerea intelectualilor (profesori, scriitori, studenţi) refugiaţi de la Est.

31 decembrie 1949. Revelion acasă, cu Senta şi toţi copiii.

1950

10 iaauarie 1950. Fără să fi solicitat o întrevedere, Mrs. Devaux ne telegrafiază din Lausanne că Regina Elena doreşte să ne vadă la Beau Rivage.

Mă primeşte întâi singur pe mine, timp de un ceas, apoi un alt ceas împreună cu Senta. Notez punctele principale ale conversaţiei cu mine:

a) Politică internaţională: foarte îngrijorată de poziţia critică a Angliei, ultimul bastion al Europei. Şi-a pierdut toate coloniile, toată averea şi prestigiul. Nu e popor pe continent – inclusiv italienii – care să nu-şi bată joc azi de englezi. Dacă alegerile de la 23 februarie dau majorităţi laburiste, aceasta va însemna „premiership" 1 pentru Aneurin Bevan, extremist de stânga, care nu va ezita să debarce chiar pe rege. Atunci Europa va deveni o colonie americană. Toată intelectualitatea europeană va fi transportată peste apă, europenii rămânând ca plugari.

b) Viaţa emigraţiei române: otrăvită de certurile între exilaţi. Regele a primit pe Rădescu, iar acesta, întors la New York, a răstălmăcit cuvintele sale, fie din rea credinţă, fie din cauza bătrâneţii. „Şi lucrurile au fost puse la punct, după câte ştiu, printr-o lungă scrisoare a generalului Lazăr", observ eu, uitându-mă drept în ochii ei. „Lungă şi probabil foarte mojică (long and very rude, I am sure!), răspunde ea. Consecinţa ar fi, după câte a aflat Regina, că „Comitetul Naţional Român" s-a autodizolvat, şi „atunci ce ne facem?" Recomand ca Regele să rămână în afara acestor ciorovăieli, căci riscă, dacă desemnează alt preşedinte, ca noul comitet să nu fie recunoscut nici de americani, nici de români. Americanii şi aşa au „coupé les vivres" 2 comitetului, socotindu-l insuficient de reprezentativ, îl vor găsi oare mai reprezentativ dacă e lipsit de autoritatea unui Rădescu sau Gafencu? Majoritatea emigraţiei noastre fiind legionară, mai acceptă, la rigoare, pe Rădescu, dar ar refuza pe altul (mai ales dacă rămân în comitet evreul Zissu şi cei care au participat la evenimentele

„Prim-ministru".

„Au încetat să mai acorde subvenţii".

din 23 august 1944 – socotită de ei ziua ruşinii şi a trădării!). Regina recunoaşte temeinicia celor ce spun. Fiul ei lucrează ore întregi „cu Lazăr!" asupra acestei chestiuni.

c) Problema bisericească: nu admite un moment unirea cu Roma, de aceea nu acceptă ideea unei eparhii conduse de Visarion Puiu. Fiul ei simte la fel. În timpul dificultăţilor cu căsătoria lui religioasă, îi spunea:

„Mummy, much as l Iove Nan – and it would break my heart not to marry her –, but I'd rather give her up than having my children christened în another religion than my own, the Orthodox" 1. Mă întreabă cum am putea ieşi din impasul în care ne aflăm, îi propun formula mea:

ca patriarhul ecumenic – „primus inter pares" al patriarhilor ortodocşi –, constatând că biserica ortodoxă română în exil a rămas fără păstor, să-i desemneze un episcop sau locotenent de episcop. Regina pare de acord, mai ales când îi spun că patriarhul Athenagoras este cetăţean american şi a păstorit 20 ani în Statele Unite. Va vorbi cu Mihai în acest sens.

d) Relaţii între membrii familiei regale: „Carol can be hâd for any dirty business" 2, îmi declară Sitta, care-mi susţine că el ar fi

finanţat în America Latină un tripou şi chiar „one of those houses, you know” 3.

Acum e în mâna bolşevicilor, cu sprijinul cărora nădăjduieşte să ia locul fiului său pe tron. O asigur că nici prin gând nu le trece sovieticilor de a reinstaura o monarhie la noi. Ea însă (cine i-o fi băgat asta în cap?) pare convinsă că, faţă de rezistenţa populaţiei româneşti contra comu'nismului, Stalin va aduce pe Carol pe tron pentru ca românii – monarhici prin definiţie – să înghită mai lesne dominaţia rusească. Caut – dar în zadar – să-i arăt ce fantastică şi falsă este această informaţie ce i s-a dat. Îmi spune că i-a scris regele Italiei că grupul suveranilor din Lisabona a întrerupt orice relaţii cu Carol, de când cu căsătoria lui. Fiul său îşi dispreţuieşte aşa de mult tatăl acuma, încât ar refuza orice subvenţie ce acesta i-ar oferi, cu toată criza financiară în care se găseşte.

Dar primejdie mare nu e, căci Carol nu i-ar oferi niciodată bani lui

1 „Mami, oricât o iubesc pe Nan – şi mi s-ar frânge inima să nu mă căsătoresc cu ea –, aş renunţa la ea mai degrabă decât să-mi botez copiii în altă religie decât a mea, cea ortodoxă”.

2 „Carol este dispus la orice afacere murdară”.

3 „una din acele case, ştii dumneata”.

Mihai. El intrigă acum cu Friedl Hohenzollern ca, în cazul în care sar urca din nou pe tron, să-i treacă acestuia şi urmaşilor săi succesiunea la tron.

11 – 16 ianuarie 1950. Particip la conferinţa organizaţiunilor neguvernamentale care se ocupă de refugiaţi în numele Comitetului Bisericilor pentru Afaceri Internaţionale. Conferinţa se ţine în Palatul Naţiunilor Unite. Se decide a se cere ca viitorul înalt comisar al Naţiunilor Unite pentru refugiaţi, care-şi va începe activitatea după încheierea lucrărilor lui I.R.O., să aibă a se ocupa de toţi refugiaţii, nu numai de cei înscrişi la I.R.O.

6 februarie 1950. Reverendul Visser t Hooft, secretar general al Consiliului Ecumenic, întors din Corpoli, unde a văzut pe patriarhul ecumenic Athenagoras, îmi spune că acesta ar fi dispus a lua sub ocrotirea sa biserica română în exil, dacă aceasta i s-ar cere de către Rege sau de către Comitetul Naţional. Comunic vestea celor în drept, fără speranţa că vor răspunde.

9 februarie 1950. Mitropolitul Ghermanos, de la Londra,

reprezentantul în

Europa al patriarhului ecumenic, în treacăt prin Geneva, cere să mă vadă. Îmi spune că Athenagoras a fost solicitat de românii din Paris ca să ia sub oblăduirea sa pe românii ortodocşi din exil. Înainte de a se pronunţa, patriarhul doreşte însă să ştie câţi români ortodocşi sunt în Europa, câte comunităţi au etc. Dau informaţiile cerute.

10 februarie 1950. Particip la lucrările lui „Standing Committee of Voluntary

Agencies" 1 pentru refugiaţi. Aceleaşi deziderate se exprimă din nou.

13 martie 1950. Cer la C.I.C.R. un protest energic şi o anchetă cu privire la măcelărirea refugiaţilor români din Iugoslavia de către grănicerii iugoslavi, la frontiera Triestului şi la frontiera greacă.

14 martie 1950. *Azi* încep dezbaterile consiliului general I.R.O. la Palatul

Naţiunilor. Asist ca observator oficial şi prezint un memoriu cerând ca toţi refugiaţii români care scapă din Iugoslavia să fie consideraţi eligibili de I.R.O., indiferent de data la care sosesc, dat fiind că ei nu s-au putut înregistra la I.R.O. în termenul prescris, numai din cauza lipsei unei delegaţii I.R.O. la Belgrad.

3 tnartie-3 aprilie 1950. Paris, în prima adunare generală a Comitetului pentru ajutorarea românilor („Caroman"), fondat de delegaţii Crucii

„Comitetul permanent al Agenţiilor de Voluntari".

R îşi române libere, care are loc la 31 martie, sunt ales, cu unanimitate d voturi, preşedinte al organizaţiunii. Rostesc câteva cuvinte de mulţunire. Fac vizite protocolare la Quai d'Orsay, Ministerul de Interne şi C acea Roşie franceză.

apd le 1950. Demers la C.I.C.R. (de Traz şi M-me de Ribeaupierre) pentru r< mânii din Iugoslavia, care sunt refulaţi sau măcelăriţi în număr mare.

Mi se promit proteste.

8 *aprilie 1950*. Idem la L.S.C.R. (de Rouge).

! 2 *aprilie 1950*. Întrevedere, în acelaşi scop, cu Paul Ruegger, preşedintele C.I.C.R. Mă roagă să-i trimit un memoriu asupra chestiunii şi va interveni cu toată autoritatea la Belgrad.

! 5 *aprilie 1950*. Remit drei Morrison de la World Student Relief un memoriu relativ la doleanţele studenţilor refugiaţi români.

O aprilie 1950. Nunta noastră de argint. Ce repede a trecut acest pătrar de veac. Cu toată tristeţea pentru cei de acasă, organizăm un dineu de familie – destul de reuşit – la care iau parte, în afară de toţi copiii noştri, unchiul Dimitrie şi tante Elizabeth Ghika şi tante Yvonne Ghika.

Toastul tradiţional îl propune… Mihai-Andrei!

mai 1950. Cu Marie Brăescu, trecem la Consiliul Ecumenic (Rees) şi la World Student Relief (Miss Morrison), unde ni se promite sprijin pentru Caroman.

11 mai 1950. Particip, ca reprezentant al Consiliului Ecumenic şi al Comisiunii Bisericilor pentru afacerile străine la un „working party" al Uniunii organizaţiilor neguvernamentale pentru redactarea „Chartei Migrantului" (Migrant's Charter).

17 mai 1950. Sosire Paris. Dejun la Guerlet, fostul coleg francez din Budapesta.

19 *mai 1950*. Întrevedere cu Vişoianu, sosit din America, îmi spune că pleacă la Florenţa spre a raporta Regelui imposibilitatea pentru Comitetul Naţional de a lucra sub preşedinţia generalului Rădescu. Îmi explică insistent că de îndată ce lipseşte Rădescu, ceilalţi cad uşor de acord, îi semnalez că dacă ar fi debarcat acesta, legionarii şi „malcontenti" 1 l-ar proclama şef al emigraţiei române şi, Elizabeta, Nicolae şi Ileana dându-i sprijinul şi girul lor, s-ar produce o periculoasă spărtură în pribegia noastră. Este de acord, şi, de aceea, mă asigură că Rădescu nu va fi

„Nemulţumiţii".

n debarcat, ci că ar trebui proclamat preşedinte de onoare, direcţia efectivă a lucrărilor fiind încredinţată unui comitet de trei (Gafencu, Augustin Popa, Vişoianu). Mă încredinţează că nu râvneşte locul de preşedinte, deşi ar putea fi oricând, cum grupul lor are majoritatea în comitet, căci vrea să evite un conflict cu Gafencu. Despre „Caroman" are numai vorbe bune, arătându-şi încrederea în toţi. Crede că de când Caranfil mi-a trecut prezidenţia, se va „despoliticianizа" (!) organizaţia şi se va vădi mai mult caracterul ei de Cruce Roşie.

23 taai 1950. Comitet Caroman. Decidem să prezentăm la „Free Europe" 1 o dare de seamă a activităţii noastre şi programul acţiunii noastre viitoare în speranţa că vom fi sprijiniţi.

24 mai 1950. Invitat de Veniamin, dejunăm împreună la simpaticul „restaurant du Quai Voltaire". Mă asigură de concursul său

pentru Caroman, contra căruia, de la plecarea lui Caranfil, Partidul Naţional-Ţărănesc nu are nimica, îmi propune să fiu delegatul Comitetului Naţional la Paris, el rămânând delegatul comitetului partidelor. „Free Europe" mi-ar servi o mică subvenţie de 300 dolari.

25 mai 1950. Întrevedere cu pastorul Boegner, şeful spiritual al protestanţilor din Franţa. Pare îngrijorat de sciziunea produsă în biserica ortodoxă română în exil şi preconizează să ne punem sub ocrotirea şi arbitrajul Patriarhului Ecumenic.

Dejun la biserica unită română din Rue Ribera 36, cu părinţii Kapros şi Zăpârţan şi Marie Brăescu, precum şi toţi studenţii din cămin. După dejun asist la cursurile Şcolii române organizate acolo de „Caroman".

Primesc la Caroman o delegaţie de studenţi, prezidată de părintele Zăpârţan, care-mi remite un memoriu, pe baza căruia voi interveni din nou la World Student Relief. Seara, masa la verii Jean şi Christiane Cantacuzino, în deliciosul lor apartament l, Rue des Saints-Peres (cu vederea pe Quai Malaquais).

26 mai 1950. La Crucea Roşie franceză vorbesc cu preşedintele Brouardel şi vicepreşedintele Trunchis de Varenne. Ne recunosc dreptul ca la titlul nostru de „Comite d'Assistance aux Roumains" să adăugăm „Oeuvre de l'ancienne Croix-Rouge Roumaine".

28 noai 1950. Dejun la Marie Brăescu cu părintele Schorung (sosit din Bucureşti) şi părintele iezuit Castillon de Saint-Victor (văr al doilea cu

„Europa Liberă".

Senta). Sunt de faţă şi Vera Asker (de la Europahjâlpen suedez, care ne-a ajutat atâta în ţară) şi un evadat din Iugoslavia (Dulac), care ne dă amănunte înspăimântătoare.

Iunie 1.950. Întoarcere la Geneva. N. Caranfil îmi scrie, din New York, că „Free Europe" a trimis pe un comisar, fostul ministru Barnes, la Florenţa, spre a se consfătui cu Regele privitor la disensiunile din Comitetul Naţional Român. El mă va propune, se pare, ca ministru al Casei Regale şi consilier diplomatic al Regelui. Sper că nu va reuşi, căci iată un loc care nu-mi surâde deloc. Regele e încântător, dar camarila militară, din juni-i mi-ar face zile fripte şi repede aş fi silit să plec!

Erwin Popa, cu soţia şi doi copii, evadaţi şi ei din Iugoslavia, ne povestesc ororile şi măcelurile la care se dedau iugoslavii contra nefericiţilor refugiaţi ce şi-au căutat adăpost la dânşii. 28 de asasinaţi

(dintre care întreaga familie Narcis Economu: tata, mama şi doi copii), şi sute de „refulaţi în România", îl conduc la C.I.C.R., unde face o depoziţie despre toate cele la care a fost martor.

11 iunie 1950. Genevieve Tabouis mă asigură că nu va fi război, deoarece ruşii ştiu că l-ar pierde şi deci nu-l vor începe, iar americanii nu încep niciodată. Dar ei vor face din Germania Occidentală arsenalul lor, acum că planul Schuman (de fapt: planul Acheson) a fost acceptat.

27 iunie 1950. Zi istorică, plină de necunoscute, de nădejdi şi de temeri deopotrivă de întemeiate. Regimul comunist din Coreea de Nord a năvălit în Coreea de Sud şi cum n-a ascultat de ordinul Consiliului de Securitate al O.N.U. de a înceta ostilităţile, aceasta a făcut apel la guvernul din Washington care, prin glasul lui Truman, a ordonat aviaţiei şi flotei Statelor Unite de a apăra Coreea de Sud! Marele semn de întrebare îl constituie reacţiunea Moscovei. Soarta României şi a omenirii libere însăşi.

1 lui e 1950. Plecat ieri din Geneva, am sosit în Veneţia, după o şedere de câteva ore în minunata Vicenza a lui Palladio. Nu mai fusesem în Veneţia de zece ani şi emoţia revederii şi a amintirilor vechi mă cuprinde.

Câte năruiri de vise şi nădejdi în aceşti zece ani, prăbuşirea patriei, pribegia… Voi revedea oare Veneţia, în vremuri mai blânde… sau e un adio? Plec spre Monfalcone, unde mă aşteaptă devotatul Demetrio, delegat al Caromanului şi fost consul general al României, spre a mă conduce cu automobilul în statul liber Trieste.

2 iulie 1950. Cu Demetrio vizitez lagărele din Opcina şi San Sabba, unde sunt internaţi, în condiţii relativ bune, 84 refugiaţi români sosiţi din Iugoslavia. Oameni tineri şi cumsecade în cea mai mare parte, unii cu neveste şi copii mici. Pretutindeni steaguri tricolore şi portrete de ale regelui, împărţite de Demetrio. Toţi par mulţumiţi să mă vadă, le aduc o rază de speranţă – poate iluzorie – dar în orice caz dovada că fruntaşii lor întruniţi în Caroman nu-i dau uitării. Iau notă de toate doleanţele lor, pe care caut să le satisfac cu maiorul Kellett de la comandamentul britanic, altele rămânând a fi soluţionate la I.R.O., în Geneva.

4 iulie 1950. Plecat aseară din Trieste, sosesc în Roma pentru Conferinţa socială a Mişcării Europene, la care particip în dubla calitate de membru (reprezentant al ţărilor de la Est) al delegaţiunii Uniunii Europene a Federaliştilor şi de preşedinte al delegaţiunii

române. Şedinţele se ţin în Palatul Barberini, în faimoasa sală cu plafonul de Pietro da Cortona, unde am asistat în 1921 la nunta fiicei ambasadorului spaniol Villa Urrutia cu principele di Saugro. Frenay, preşedintele comitetului executiv al U.E.E. Şi al delegaţiei, mă primeşte călduros, îi expun că vreau să propun, în comisia a 4-a a conferinţei – aceea care se ocupă de problema refugiaţilor – unele deziderate practice (paşaportul european, permisul de lucru, fonduri pentru emigrarea DP-ilor etc.). Mă roagă s-o fac în numele U.E.E. căci este de acord cu ele. Nu-mi ascunde gravele sale preocupări faţă de evenimentele internaţionale. Consideră al treilea război mondial ca virtual început, deşi nu se poate preciza când se va întinde şi asupra continentului nostru. Aceleaşi îngrijorări le manifestă şi Brugmans, preşedintele comitetului central U.E.E. Seara, dineu la Palazzo Barberini, oferit de organizatorii conferinţei, după o şedinţă de deschidere prezidată de primul ministru de Gasperi. După masă, asistăm în Termele lui Caracalla la o reprezentare a operei „Nero" a lui Boito, cu o „mise en scene" 1 feerică în acel decor unic în lume.

(Regăsesc pe amicii Carlo şi Nini Straneo).

5 iulie 1950. Dezbateri destul de vii în comisia noastră. Iau, în mai multe rânduri, cuvântul, sprijinit de colegii de la Est: Glaser şi Grocholski (Polonia), Auer şi Pataky (Ungaria). Cererile noastre sunt admise şi vor fi expuse – în mod direct sau indirect – în raportul final al conferinţei, ce va fi înaintat Adunării Europene de la Strasbourg. Un proiect de rezoluţie prezentat de noi toţi, delegaţii de la Est, este acceptat şi va fi supus comitetului executiv al Mişcării Europene.

„Punere în scenă".

Seara, dineu dat de Togni, ministrul Economiei Sociale, la Villa Massimo. După masă, frumos concert dat de cântăreţii români Toma Spătaru şi d-na Frătiţă.

Iulie 1950. Iau legătură cu părintele Cosma, de la Collegio Pio-Romeno, care-mi promite concursul leal al Comitetului român al Comisiunii pontificale de asistenţă a refugiaţilor pentru Caroman. Şedinţe la Pallazzo Barberini.

De Anno Santo, mă duc în pelerinaj la cele patru mari bazilici: Sf. Petru, San Paolo Fuori le Mura, San Giovanni Laterano şi Santa Maria Maggiore (acolo cu Graziella şi Anna-Mia Grigorcea). Să dea Dumnezeu ca acest „an sfânt" să ne aducă pacea şi mântuirea neamului nostru şi a noastră a tuturor.

Seara, dineu dat de primarul Romei la Capitol, într-o grădină italienească feeric luminată. Clipă de destindere!

17 *iulie 1950*. Palazzo Barberini şi, seara, la Villa Madama, dineu şi serată oferite de primul ministru de Gasperi, cu care mă întreţin puţin şi care-mi exprimă speranţa sa în renaşterea ţării mele. Subşeful ceremonialului, Scola-Cameroni (pe care l-am cunoscut la Berna, când era consilier) îmi povesteşte drama ministrului comunist român Dragomirescu, care, rechemat fiind, „alesese libertatea" şi ceruse azil Italiei, dar care, în urma presiunilor şi ameninţărilor agenţilor comunişti din România, s-a resemnat a se întoarce în România, unde a fost imediat arestat, dispărând orice urmă a sa. Nunţiul a fost expulzat din Bucureşti.

8 iulie 1950. Măreaţă ceremonie la Sf. Petru, unde Papa primea pe nenumăraţii pelerini sosiţi din toate colţurile lumii. Noi, şefii de delegaţie, avem audienţe private, îl rog să binecuvânteze patria mea nenorocită, îmi strânge mâna călduros, ţinând-o între cele două mâini ale sale: „De tout coeur, de tout coeur! Pauvre Roumanie, pauvre Roumanie! mais il faut toujours conserver l'espoir et le courage!" 1 Apoi ne binecuvântează: pe mine, familia mea şi toţi care-mi sunt dragi. Părăsesc emoţionat Sf. Petru şi parcă întremat de binecuvântarea apostolică şi de cuvintele de îmbărbătare ale lui Pius XII.

Seara, plec înapoi la Geneva.

1 „Din toată inima, din toată inima! Sărmana Românie, sărmana Românie! Dar trebuie să ne păstrăm întotdeauna speranţa şi curajul!"

23 iulie-l august 1950. Paris. Ultima şedinţă a Caromanului înainte de vacanţe. Văd pe Augustin Popa, din Partidul Naţional-Ţărănesc, membru al Comitetului Naţional din Statele Unite, care se exprimă elogios la adresa organizaţiei noastre. Este foarte sceptic asupra posibilităţii de a se reveni asupra rupturii din Comitetul Naţional. Nu crede într-o lărgire iminentă a conflictului din Coreea.

Întâlnesc des pe Gafencu, foarte amărât şi dezgustat de „politica internă românească"; numai intrigi şi calomnii. Cretzianu are o purtare nemaipomenită faţă de generalul /Rădescu/, pe care-l califică în faţă de „om necinstit". Cu el (Gafencu), Cretzenii au rupt orice relaţie personală.

Atribuie totul Elisei Cretzianu, pe care o socoteşte pătimaşă şi de o ambiţie bolnăvicioasă. Se consideră „slighted" 1 şi de Rege, pe

care nu vrea să se ducă să-l vadă la Copenhaga, îi arăt că aceasta ar fi o greşeală şi că „the King can de no wrong" 2. Îmi spune că Barnes a sosit, din partea lui „Free Europe", spre a aduce armonia în comitet şi vrea să organizeze

O întrevedere colectivă cu Regele. Barnes ar propune lărgirea comitetului, unii din membrii fiind delegaţi ca reprezentanţi în trei capitale (Cornel Bianu la Londra, Veniamin la Paris, eu la Roma – ca să fac legătura cu Florenţa, unde şade Regele de obicei). Proiectul nu-mi surâde deloc: copiii mei nu şi-ar putea crea o existenţă în sărăcită şi suprapopulata Italie, iar eu nu ţin deloc să fiu veşnic sabotat de inefabilul Petre-Lazăr! Gafencu mă înţelege – el m-ar prefera în Anglia, unde mă îndeamnă să mă instalez.

În fine Gafencu, Aug. Popa, Ghilezan pleacă la Copenhaga, cu Barnes, şi găsesc acolo pe Visoianu şi Cornel Bianu, cu care sunt primiţi de Rege, mai întâi pe rând, apoi colectiv. Gafencu îmi spune că stă două ore la Rege, foarte amabil, dar lipsit de orice căldură şi farmec. „Looks, but no heart" 3. Cum va putea recâştiga domnia un om care vibrează aşa puţin.

L-a acuzat pe Rădescu de trădare, căci ar fi vrut să organizeze un pronunciamento militar. Gafencu l-a apărat pe general, cel mai devotat monarhist… dar degeaba! În audienţa colectivă, Aug. Popa a propus „pro forma" lărgirea comitetului cu 5 membri (3 naţional-ţărănişti, l liberal.

1 socialist) şi un triumvirat care să dirijeze efectiv, sub preşedinţia – mai

1 „desconsiderat".

2 „Regele nu poate greşi".

3 „Arată bine, dar nu are căldură".

mult onorifică – a lui Rădescu. Oafencu a cerut: 1) ca lărgirea comitetului să fie şi mai accentuată, sporindu-se şi numărul personalităţilor (spre a face loc lui Davila şi altora); 2) ca să nu se adopte nicio formulă jignitoare pentru Rădescu; 3) ca toate fondurile să fie puse la dispoziţia Comitetului Naţional, iar nu stăpânite exclusiv de un mic grup. (Barnes vorbise cam în acelaşi sens cu Regele, dar acesta se făcuse că nici nu auzise chestiunea cu fondul!). Sentinţa arbitrală este dată de Rege; nu acceptă mărirea numărului membrilor comitetului; propune ca Gafencu, Popa şi Vişoianu să facă parte din triumviratul de conducere şi nici nu pomeneşte chestiunea fondurilor.

Este vizibilă formula Vişoianu-Popa (transmisă prin Petre-Lazăr). Popa a propus numai de formă lărgirea comitetului, spre a da o satisfacţie dizidentei Mihai Răutu-Bunescu. Pe sub mână însă, a cerut Regelui să n-o accepte. Gafencu este „ecoeure" '1, Barnes, se pare, la fel. Gafencu a dat a înţelege Regelui că se va retrage din comitet şi va reprezenta „H.M. s oppositon"! z Pe plan naţional, va continua să lupte pentru cauza noastră, pe plan politic însă vrea să rămână credincios convingerilor sale. Regele şi membrii comitetului au insistat să rămână. El şi-a rezervat să-şi determine atitudinea după consultarea prietenilor săi din America. Gafencu îmi spune că nu exclude ca Rădescu să păşească la crearea altui comitet cu Caranfil, Davila, Coste şi dânsul, îl rog stăruitor să nu se alăture unei asemenea combinaţiuni. Bun sau rău, nu poate fi decât un singur comitet naţional: acel desemnat de Rege. Un comitet paralel ar semăna a „rebeliune" şi nu l-ar urma nimeni.

Nu trebuie ca decepţiile să primeze interesul naţional. Gafencu mi se pare convins şi el că este preferabil să se ţină la o parte.

Cu Auer (ungur), Morawski (polonez) în cadrul comisiunii răsăritene a Mişcării Europene – şi cu Gafencu, Antoniade, G. Răutu – în cadrul Grupului românesc pentru Europa Unită – discutăm despre modalităţile unei eventuale evacuări a coloniei române din Eranţa, dacă primejdia comunistă s-ar apropia de Occident, în genere, nu se crede însă într-o iminentă agresiune contra Europei.

Weekend-uri la castelele de pe Loire (Langeais, Azay-le-Rideau, Villandry, Amboise, Chenonceaux, Blois şi Chambord), cu vizitarea oraşelor

1 „scârbit".

2 „opoziţia Maiestăţii Sale".

Tours şi Orléans, şi la Deauville. Poate ultime privelişti ale Franţei de alaltăieri şi de ieri!

20 august 1950. Dejun la N. Lahovari, la Grandson, cu Georges Bonnet.

Pare îngrijorat de evenimente şi nu exclude (mai ales sub presiunea nevestei sale) posibilitatea unei emigrări în America de Sud, spre a scăpa de o nouă ocupaţie a Franţei. Paul Morand s-a adăpostit la Tanger şi Lahovari caută să plece la el acolo. Atmosferă de „sauve qui peut" 1.

22 august 1950. Ceai, la noi, cu unchiul Dimitrie Ghika, tante

Elizabeth, Manola de Briey, Marie şi Dem. Negulescu, Matei şi Hélène Brâncoveanu, Claire Mavrocordat, fostul ambasador spaniol Lopez Olivan.

Îngrijorare generală faţă de întorsătura luată de războiul din Coreea, totuşi Olivan, întors de la Londra, nu crede în iminenţa dezvoltării spre Europa a conflictului.

29 august 1950. Fostul meu ataşat comercial-adjunct de la Berna, J. Dimitrescu, instalat în Argentina, unde a şi obţinut cetăţenia, îmi aduce ştiri bune de la Robert şi mă îndeamnă să plec şi eu, cu familia, într-acolo.

6 octombrie 1950. Mutarea în apartamentul Rev. Elfan Rus, 28 Avenue de Champel.

22 – 29 octombrie 1950. Paris. Plecarea în automobil cu George Sebastián (dejun la Dijon, „Trois Faisans", cu un Chambertin 1938!). Şedinţă Caroman, la care participă întreg comitetul de 7, sub preşedinţia mea:

C. Antoniade, Marie Brăescu, profesorul Serghescu, general D. Petrescu, Neagu Djuvara, R. Plessia. Discutăm chestiuni de personal (numiri de noi delegaţi), bugetare şi de asistenţă (alcătuirea unei liste de foşti demnitari care să primească subvenţie de la I.R.O.). La Quai d'Orsay am întrevederi cu: ministrul plenipotenţiar Serres (direcţia organizaţiilor internaţionale), Laporte (subdirector politic referent despre Europa Centrală şi Sud-Est), Villelume (ajutorul său, care a fost patru ani în post la Bucureşti) şi Bourgues (de la cabinetul ministrului), toţi foarte binevoitori pentru „Caroman" şi înţelegători a situaţiei jalnice în care se zbat refugiaţii, mai ales intelectuali. Vor face tot ce le stă în putinţă pentru a o ameliora.

Lungă conversaţie cu generalul Dimitrie Petrescu. Adânc amărât şi descurajat de situaţia tragi-comică din aşa-zisul Comitet Naţional: „cu Rădescu nu se poate, fără Rădescu nu se poate". Rădescu e intransigent

1 „scape cine poate".

şi apolitic, el provoacă incidentele, dar are 95% din emigraţie cu dânsul, iar în ţară este singurul al cărui nume are răsunet, din cauza atitudinii sale bărbăteşti la 6 martie 1945. Reprezentanţii aşa-ziselor partide politice, de fapt nu reprezintă nimic. Sunt nulităţi complet necunoscute acasă, iar „partidele" nu mai există. La toate acestea se adaugă polemicile ridicole ale lui Petre-Lazăr, pe care-l califică de

„absolut" şi care, abuzând de oarecare lene a suveranului, îi perverteşte gândul în epistole nesăbuite. Regele nu e deloc „omul naţional-ţărăniştilor", cum se crede, în mai i-a spus că nu vrea comitet fără Rădescu (lui Gafencu i-a declarat însă că Rădescu e un trădător!), dar Lazăr este obsedat de voinţa sa de răsturnare a generalului Rădescu. Petrescu nu ar accepta să intre în comitet fără a cunoaşte programul de activitate şi cei cu care ar urma să stea la masă.

Dejunez cu Veniamin, care-mi spune că, în urma refuzului lui Gafencu de a participa la comitetul de direcţie de trei, Lazăr a anunţat că, de acum încolo, comitetul de direcţie va fi compus din doi membri: Vişoianu şi Aug. Popa, iar comitetul de direcţie va putea lucra şi numai cu 6 membri (a fost cooptat Crihan, ca să se împlinească acest număr). Dar Rădescu, Gafencu, Caranfil şi Fărcăşanu au declarat Comitetul Naţional dizolvat, anunţând despre aceasta pe „Free Europe". Veniamin crede a şti că Regele va încredinţa lui Vişoianu formarea noului comitet naţional, în care vor fi cooptaţi alţi membri. Pare convins că americanii vor recunoaşte noua formaţie şi o vor subvenţiona ca în trecut.

Aflu însă, pe de altă parte, că Mihai Răutu, Bunescu şi Ghilezan, cooptaţi, ar fi refuzat şi că s-ar fi recurs la „garnitura a treia" cu Romulus Boilă şi alţii.

Rădescu a difuzat un memoriu în care atacă în special pe Cretzianu, nu numai pentru că refuză să pună fondul lui la dispoziţia Comitetului Naţional, dar mai ales pentru atitudinea sa „arogantă şi agresivă" (ar fi calificat pe Caranfil de „obraznic"). Firește, mare tristeţe la toată emigraţia, în schimb, găsesc optimism pretutindeni în privinţa situaţiei internaţionale. Victoria americană în Coreea îndepărtează spectrul unei invazii bolşevice şi face să se întrevadă mântuirea ţării noastre într-un viitor mai puţin îndepărtat.

3 noiembrie 1950. În lipsa mea la Paris, diplomatul olandez Thorbeek a venit să vadă pe Senta cu d-na (Ilinca fusese la scoală cu fetele lor) şi i-a spus că este însărcinat de „Free Europe" să organizeze un centru la München, întrebând-o dacă aş primi să cooperez cu ei acolo. Azi vine să mă vadă Royall-Tyler, veche cunoştinţă din Budapesta, care este reprezentantul general al lui „National Committee for a Free Europe" în Europa, spre a-mi face „des ouvertures" 1 în acelaşi sens. îi arăt că atât lipsa mea de legături cu Germania cât şi motive familiale (viitorul copiilor) m-ar face să ezit a accepta această

propunere, deşi doresc din inimă a fi de folos lui „Free Europe”. Atrag atenţia însă asupra faptului că aş fi mult mai util în Anglia sau în Franţa (sediul Caromanului). Recunoaşte că este aşa şi că la Londra, de altfel, românii nu prea au pe nimeni reprezentativ. „He will bear it in mind” 2, dacă şi când s-ar da o mai mare dezvoltare lui „Free Europe” în Europa. Este de părere să nu părăsesc Europa: „nu avem nevoie de americani liberi, ci de europeni liberi”. Tineretul nostru nu trebuie să emigreze şi să se asimileze masei americane, ci să formeze pionierii şi cadrele necesare ţării, după eliberarea ei.

15 – 20 noiembrie 1950. AI III-lea congres al Uniunii Europene a Federaliştilor ţinându-se în Strasbourg, mă duc acolo să reprezint Gruparea românească pentru Europa Unită, ca membru al comitetului. Am prilejul să cercetez cu de-amănuntul acest oraş medieval, atât de pitoresc şi de artistic. Admir îndeosebi vestita catedrală în piatră trandafirie, vechile clădiri şi muzee. Fac şi un pelerinaj la liceul Fustel de Coulanges de pe piaţa catedralei în care, pe vremea când se numea „Collège Imperial”, tatăl meu şi-a făcut primele studii înainte de 1870. Directorul („le proviseur”) îmi arată şcoala şi deplânge soarta concetăţenilor săi care, la intervale aproape regulate, devin succesiv francezi şi germani. Eu îi povestesc din amintirile de copilărie ale tatălui meu, care l-a văzut în Strasbourg pe Napoleon III. Asist şi la întrunirile Consiliului Europei.

Mare interes nu reprezintă toate aceste vorbării; englezii nu voiesc federaţie europeană (din cauza Commonwealth-ului şi a slăbiciunii continentului), iar problema însăşi este depăşită de gravitatea situaţiunii mondiale. (Mese excelente la tradiţionalele restaurante locale: Kammerzell şi Gewerstub).

5 decembrie 1950. Ambasadorul Henry Ponsot, de la O.I.R., studiază cu mine modalităţile de a încadra „Caromanul” nostru în viitorul Oficiu francez

1 „deschideri”.

2 „va ţine minte acest lucru”.

pentru ocrotirea refugiaţilor şi apatrizilor, care va fi creat pe lângă Ministerul Afacerilor Străine francez, pentru după încheierea lucrărilor şi activităţii O.I.R. Este vorba de o legătură organică şi Ponsot ar dori să fac parte, ca preşedinte al Caromanului, din acel oficiu.

14 decembrie 1950. Paris (în aceeaşi chestiune). Marie Brăescu,

Antoniade, Neagu Djuvara, toţi colegii din comitet stăruie să primesc locul de şef al biroului românesc din acel oficiu. Arăt că-mi pregătesc strămutarea în Canada, cu familia. Ei îmi cer totuşi să ocup locul până la plecare pentru a stabili prezenţa Caromanului, urmând ca, la plecare, să trec postul – aproape automat – lui Djuvara, care este secretarul nostru general.

15 decembrie 1950. Generalul D. Petrescu insistă şi el în acelaşi sens. Apoi vorbim „politică internă" şi deplângem meschinele şi stupidele certuri din Comitetul român din America. Şi dânsul şi eu am fost sondaţi dacă vrem să colaborăm cu dânşii; el ca şef al acţiunii militare, eu ca reprezentant diplomatic al comitetului într-o capitală mare europeană („a toi de nous indiquer ţes preferences" 1, mi-a scris Al. Cretzianu). Suntem de acord însă că este preferabil să răspundem afirmativ numai după ce se vor fi împăcat taberele Rădescu şi Vişoianu. Petrescu caracterizează astfel situaţia: „Nici cu Rădescu nu merge, nici fără Rădescu nu merge, iar sfetnicul actual al Regelui mai rău încurcă iţele".

18 *decembrie 1950*. Văd pe Royall-Tyler, reprezentantul lui „Free Europe", care-mi cere informaţii relative la „Caroman", la criza bisericească, la disensiunile din emigraţie. Regretă că organizaţia lui nu poate aplana lucrurile, dar constată că nu sunt în joc chestiuni de principiu, ci certuri personale în care nu se pot amesteca.

Trec cu Radu Plessia la Quai d'Orsay şi-l vedem pe Bousquet, directorul Personalului, cu care vorbim despre organizarea noului oficiu francez pentru refugiaţi, care va fi condus de colegul său Pigeonneau şi în care voi figura, pare-se, ca reprezentant al Caromanului.

20 decembrie 1950. G. Assan îmi destăinuieşte că va fi cooptat în Comitetul Naţional, ca reprezentant al liberalilor (în locul lui Fărcăşanu, care s-a retras). E hotărât să primească, întoarcerea la Geneva.

„Să ne spui tu ce preferinţe ai".

1951

9 ianuarie 1951. Ambasadorul Henry Ponsot îmi propune oficial, din partea lui Quai d'Orsay, ca să fiu şeful biroului român din „Office français pour la protection des refugies et apatrides" 1. Primesc în principiu, dar îl previn că Departamentul refugiaţilor al Consiliului Ecumenic mi-a încredinţat misiunea de a organiza la Toronto,

împreună cu Canadian Council of Church. es2, imigrarea refugiaţilor ortodocşi din ţările de la Est cu profesiuni intelectuale. Misiunea va începe pe la jumătatea lui aprilie şi este probabil că această misiune temporară se va transforma în stabilire permanentă, dacă găsesc acolo debuşeuri pentru a-i mei şi pentru mine. îi rog aşadar să vadă dacă Quai d'Orsay ar fi de acord cu această situaţie.

La plecare aş trece postul lui Djuvara, primul meu colaborator. Promite că va vorbi cu Pigeonneau la Paris, în acest sens. Era de altminteri la curent prin amicul meu Michel Potulicki.

27 ianuarie 1951. La o recepţie dată de Ruegger, preşedintele C.I.C.R., am o lungă convorbire cu André François-Ponc.el, fostul coleg din Roma, acum înalt comisar francez în Germania de la Est [Vest]. „Les allemands sont redevenus insupportables. Ils sentent qu'on a besoin d'eux pour le re armement et tiennent la dragee haute. Avec cela, ils n'ont aucune envie de se battre, avânt que les Allies ne soient assez forts pour leur assurer la victoire. Cela veut dire pas avant deux ou trois ans. Mais les russes attendront-ils? Şi on decide officiellement le re armement allemand, ce sera pour eux, un «casus belli». De toute fac. on, d'ici à l'ete, on est sur un volcan, avec «fifty-fifty» de chances pour la guerre on pour la paix. Ce sera un printemps tragique pour l'Europe. J'ai deja vecu tout cela une fois el, cette fois-ci, ai trois grands fils. La seule chose est d'etre tres occupe, comme je je suis, cela vons empeche de penser toujours à l'eche ance fatale" 3.

1 „Oficiul francez pentru protecţia refugiaţilor şi apatrizilor" *1* Consiliul Canadian al Bisericilor

3

IGermanii au devenit iarăşi nesuferiţi. Simt că e nevoie de ei pentru reînarmare şi se vând scump, în afară de asta, nu au niciun chef să se bată mai înainte ca Aliaţii să fie destul de puternici pentru a le asigura victoria. Asta înseamnă nu înainte de doi sau trei ani. Dar oare ruşii vor aştepta? Dacă se hotărăşte oficial reînarmarea germană, ea va fi pentru ei un «casus belli», în orice caz, până la vară, stăm pe un vulcan cu şanse «fifty-fifty» de război sau de pace. Va fi o

29 – 31 ianuarie 1951. Formalităţile de emigrare în Canada, la Legaţia canadiana din Berna şi rămas bun la Gstaad!

10 martie 1951. Rămas bun Elveţiei, după opt ani de vedere, şi instalare – vremelnică! – în Paris (19, Quai Voltaire).

16 – 21 mantie 1951. Călătorie, cu Senta, în Belgia. Vizităm

Bruxelles, Alost, Gând, Bruges, Le Zoute, Ostende, Andenarde, Louvain, Malines şi

Anvers.

La Bruxelles, stau mai îndelung de vorbă cu D. Capsalis, ministrul Greciei, fostul meu coleg de la Roma şi Bucureşti. Este grozav de pesimist.

Prevede ocuparea întregii Europe – inclusiv Grecia lui! – de către comunişti şi mă întreabă ce formalitate trebuie să îndeplinească, în acea eventualitate, spre a fi încadrat în „Free Europe"!! Dar prevede şi un război liberator, întreprins şi câştigat de U.S.A.

17 – 24 martie 1951. Continuăm, Senta şi cu mine, călătoria noastră, în Olanda, unde cercetăm şi admirăm pe rând Haga, Leydaa, Heurlem (cu neuitatul muzeu Frans Häis), Amsterdam, Delft (un vis!) şi Rotterdam.

Sunt mişcat la gândul că locuiesc în Haga la Hotel des îndes, iar în Amsterdam la Amstel Hotel, unde locuiseră, mult înainte de naşterea mea, draga mea mamă cu bunica mea! De altfel mai vizitasem, în copilărie, Belgia şi Olanda cu părinţii mei. Cu multă amabilitate, suntem conduşi în întreaga Olandă de inginerul I. Popovici, delegatul „Caromanului" în Haga, în frumosul lui Packard. La o masă în Amsterdam, oferită în cinstea noastră de d-na Keyser, olandeză trăită în Bucureşti, avem surprinderea de a întâlni pe profesorul dr. Dobrovici, fostul medic al părinţilor mei şi vecinul lor pe b-dul Lascăr Catargiu, precum şi pe bătrâna noastră cunoscută marchiza Michette di Montagliari (născută Suclitu), prima soţie a unchiului Nicu Ghica (tatăl lui Ala).

25 martie 1951. Întoarcerea la Paris, unde vom rămâne până la 21 mai (întârzierea pornirii în Canada fiind datorită bolii lui Mihai-Andrei.

„Oreillons").

31 martie 1951. Prezidez adunarea generală a Caromanului. În cuvântarea mea, relevez meritele lui Marie Brăescu, căreia intenţionez să-i încredinţez delegaţia de a mă înlocui la plecarea mea peste Ocean.

primăvară tragică pentru Europa. Am trăit deja asta o dată şi acum am trei fii mari. Singurul lucru este să fii foarte ocupat, aşa cum sunt eu, asta te împiedică să te gândeşti întruna la scadenţa fatală".

14 aprilie 1951. Vizitez câteva castele frumoase din împrejurimile Parisului:

Chiteau des Champs (fort al marchizei de Pompadour, care a trecut din mână în mână până ce a fost dăruit preşedintelui Republicii de Cahen d'An vers), Ormesson (astăzi proprietatea ambasadorului Wladimir d'Ormesson), Gros-Bois (al principesei de La Tour d'Auvergne, născută Berthier-Wagram) etc.

18 aprilie 1951. Royall-Tyler mă invită la dânsul, în frumosu-i „sixième" din Avenue Foch, spre a întâlni pe Jackson, noul preşedinte al lui „Free Europe", venit să facă un „turneu" pe vechiul continent spre a lua legătură cu capii emigraţiilor de la Est. Pare adânc surprins şi nedumerit (ca să nu spun mai mult!) de neînţelegerile dintre românii din America, ceea ce este pricina pentru care nu se poate ajunge la alcătuirea unui comitet naţional (căci pe acela prezidat de Vişoianu nu-l recunosc şi nu vor să-l subvenţioneze). Nu poate înţelege cum se poate concepe un atare comitet fără Gafencu, personalitate eminentă a emigraţiei româneşti din Statele Unite, şi fără generalul Rădescu, ultimul prim-ministru în funcţiune până la comunizarea României, îl ştie pe Al. Cretzianu om cinstit (şi mă aprobă când îi arăt convingerea mea nezdruncinată că niciun gologan din fondul Ministerului nostru de Externe, pe care-l deţine, nu intră în buzunarul său), dar tocmai de aceea nu pricepe de ce nu vrea să pună faimosul „fond" la dispoziţia unui comitet naţional sau al unui „trusteeship" 1. Regretă şi exclusiva sa contra lui Davila, om cu multe şi influente relaţii în America, care poate face mult rău grupului Vişoianu-Cretzianu dacă nu este acceptat în comitet. Pare bine informat de toate dedesubturile, căci atribuie greşeala politică a Regelui de a da „his backing and support" 2 exclusiv grupului Vişoianu-Cretzianu influenţei nefaste a generalului Petre-Lazăr, despre care aude din toate părţile că este un om prost şi prost crescut („an ill-bred simpleton"). îi spun tot binele ce gândesc de regele nostru, în care ne punem toate nădejdile, şi pe care-l consider ca acela, dintre toţi suveranii în exil, care are cele mai multe şanse de a se întoarce pe tron. Răspunde că acesta este şi motivul pentru care „Free Europe" vrea să-l poftească în America, dar cu o singură condiţie: să nu vină întovărăşit de Petre-Lazăr. Vrea pentru aceasta să-l vadă pe Mihai între patru ochi şi-mi cere formal să-i mijlocesc o între

„Consiliu de administraţie" „sprijinul său".

vedere. Nu-i ascund părerea mea că niciodată Regele nu va voi să se despartă de Lazăr pentru o călătorie de acest gen, căci îl consideră pe Lazăr deţinătorul exclusiv al priceperii politice, omul cel

mai devotat intereselor sale personale şi care-l scuteşte de truda unor hotărâri sau iniţiative. Totuşi, fără a-i lăsa iluzii în această privinţă, găsesc cu totul nimerit ca să ia contact şi să stea de vorbă cu regele nostru. Nu-l sfătuiesc însă s-o facă prin intermediul meu, căci se va spune că a fost influenţat de un român şi va apărea „colorat". Să ceară o audienţă prin ambasada Americii din Roma. Îmi arată că n-are dreptul s-o facă, deoarece State Departament nu vrea să apară ca având vreo relaţie oficială cu „Eree Europe". Ce să facă atunci? Propun ca Royall-Tyler, care a cunoscut personal pe Regina Elena, să-i ceară direct, prin Nelly Catargi, o întrevedere, în cursul căreia s-o roage a-i obţine o audienţă particulară de la fiul ei, pentru el şi Jackson. Ei sunt de acord şi le dau adresa lui Nelly.

Mă asigură că Royall-Tyler mă va ţine la curent cu rezultatul conversaţiilor. El personal va pleca din Italia direct la New York. Îmi mulţumeşte călduros pentru indicaţiile şi sfaturile ce i-am dat şi insistă să vin să-l văd la New York, după ce voi fi trecut Oceanul.

19 aprilie 1951. Conversaţie cu Paul Auer, membru al Comitetului Naţional ungar din Statele Unite şi reprezentant al acelui comitet la Paris (unde a fost ministru), îmi descrie compoziţia conducerii politice a emigraţiei lor: un consiliu compus din foşti parlamentari, şefi de misiune, directori de ziare şi de bănci etc., din care s-au *ales* nouă membri ai comitetului.

Deci, un parlament şi un guvern. Nu ca la noi… Auer se plânge că românii nu vor să înceapă negocieri cu ungurii în chestia Transilvaniei, ceea ce ar permite să ne prezentăm uniţi şi cu soluţii gata găsite la viitoarea Conferinţă de Pace. Ar vrea să înceapă cu mine atare sondaje preliminare „ganz unverbindlich"! 1 Parc-ar fi la Budapesta, acum 12 ani!

Îi explic că asemenea tatonări sunt „verfriint und zwecklos" 2, căci nu ştim când vom fi liberi pe soarta noastră şi *dacă* noi, ceştilalţi din pribegie, vom fi consultaţi asupra politicii ţărilor noastre…

20 aprilie 1951. Primim vizita preotului iezuit Georges Castillon de Saint-Victor, vâr al doilea cu Senta (prin bunica lui, Maria Cantacuzino) – Cunoaşte foarte bine situaţia emigraţiei româneşti şi deplânge că românii

1 „fără nicio obligaţie".

2 „premature şi fără rost".

se dezinteresează de Vatican, lăsând legăturile cu Sf. Scaun pe

mâinile legionarilor.

11 aprilie 195L Ceai la Maruca şi George Enescu. Cu toate că e născută Rosetti-Tescani – nume destul de mare în Moldova –, Maruca se iscăleşte „Maria Enescu-Cantacuzino", reunind astfel numele celor doi soţi succesivi ai ei! Chez Ies Roumains, le ridicule meme ne tue pas! 1 Ne citeşte pasaje din memoriile ei. De o francheţe aproape impudică (vorbeşte de idila Michel-Nelly, de „Pinx" etc.!). Nu fără răutăţi inutile şi injuste la adresa familiei al cărei nume vrea totuşi să-l poarte, chiar acum când nu mai are drept la el! Nu-i ascund dezaprobarea mea şi o îndemn să nu dea arme suplimentare comuniştilor contra vechilor clase conducătoare. Nu cred că i-am modificat părerea… dar poate nu găseşte editor!!

28 aprilie 1951. Noaptea învierii la biserica română din 9, Rue Jean de Beauvais (unde mă duceam cu mama, când eram student!). Slujitor:

părintele Pârvunescu, fugit prin Iugoslavia şi adus în Franţa de „Caroman", pe baza înţelegerii încheiate de mine cu Crucea Roşie iugoslavă prin C.I.C.R. şi Liga societăţilor de Cruce Roşie.

30 aprilie 1951. A 26-a aniversare a căsătoriei! (Dejunăm la Gaston Maugras, fostul coleg din Budapesta care nu vede scăpare pentru ţările de după Cortina de Fier, căci nu crede în război).

l mai 1951. Cocktail la Pierre şi Aglae de la Blanchetai, foştii colegi din Helsingfors.

8 mai 1951. împreună cu Marie Brăescu, fac o vizită lui Salis, ministrul

Elveţiei la Paris, şi fost ministru (că şi tatăl său) la Bucureşti. [82] Vorbeşte mult de Ala şi ne mai descrie şi el regimul sălbatic al comuniştilor din ţară, pe care l-a trăit.

Apoi, vizită la André d'Ormesson, fostul ministru la Bucureşti [83], pe care l-am proclamat membru de onoare al Caromanului. Şi el şi nevastă-sa sunt perfect în curent cu cele din ţară. Locuiesc într-un vechi hotel „aspectuos" din Rue du Bac, 97.

Seara, cu Mihai-Andrei, ne plimbăm în Paris spre a admira iluminaţiile pentru „le Jour de la Victoire".

9 mai 1951. Ceai la Meudon-Valfleury („La Source", 24, Rue de l'Orphelinat) la Gabriel Puaux, fostul ministru la Bucureşti [84 î. Îşi petrece prea

La români, nici chiar ridicolul nu ucide!

timpuria retragere din diplomaţie în tihnita casă de ţară părintească. Cu el şi soţia sa, Senta şi eu depanăm firul amintirilor din Bucureştii anilor ’30 şi din Viena. El nu vede putinţa unei salvări pentru noi decât după un război, „qui n’est pas pour demain” 1. Ginerele său Belfrage a fost numit ministru al Suediei la Viena.

10 mai 1951. Te Deum în Rue Jean de Beauvais, serbare şcolară „Caroman” în Rue de Ribera, şezătoare artistică a Fundaţiei Universitare „Carol!” în sala La Rochefoucauld-Liancourt (9 Avenue d’Jena). Copiii mei iau parte şi „vibrează”.

16 mai 1951. Dejun şi „apres-midi a Versailles, Vallée de Chevreuse et St.

Cloud” cu familia André d’Humières, prietenii surorii mele Madeleine.

19 mai 1951. Trec la Royall-Tyler, care-mi povesteşte călătoria sa la Florenţa, cu Jackson. Urmându-mi sfatul, au cerut să vadă pe Regina Elena, care, la rândul ei, i-a introdus la fiul ei. Dânşii au început prin a-i expune activitatea lui „Free Europe” şi, deplângând zâzaniile dintre români, l-au invitat să vină în America spre a-i împăca. Fără a răspunde la această invitaţie, Regele le-a declarat că poporul român îşi manifestă voinţa prin parlament şi rege. Nefiind parlament în exil, Regele singur decide. Ori, el a decis ca Vişoianu şi prietenii săi să constituie comitetul politic care să înfăţişeze interesele româneşti. Mihai s-a exprimat cu multă vrăjmăşie la adresa lui Rădescu şi Gafencu şi a reproşat convorbitorilor săi că „Free Europe” îi sprijină. Dacă „Free Europe” ar înceta acest sprijin, a adăugat Mihai, toţi românii s-ar alătura comitetului Vişoianu. Jackson şi Royall-Tyler au căutat zadarnic să-l zdruncine din această poziţie luată, în asemenea condiţii, îmi spune Royall-Tyler, eu aş fi renunţat la ideea de a-l mai aduce pe rege în S.U.A. Totuşi, Jackson şi-a mai repetat de vreo două-trei ori invitaţia, fără să obţină cea mai mică reacţie din partea lui Mihai. La urmă, Regele i-a dus să ia ceaiul cu cele două regine, care, care mai de care, au lăudat marea pricepere politică şi devotamentul dezinteresat al lui Lazăr. „Have you told these gentlemen”, spunea Sitta, „that they have to talk matters with Lazar, as nobody is în a position to give them more accurate and obiective Information as he has no political or personal interest in this, but wants only our good?” 2 La plecare, Mihai a

1 „care nu o să aibă loc curând”.

2 „Le-ai spus acestor domni că trebuie să discute problemele cu Lazăr, căci nimeni nu este mai în măsură să le dea informaţii corecte şi obiective, întrucât el nu are niciun interes politic sau personal, ci ne vrea numai binele?”

stăruit din nou ca ei să stea de vorbă cu Lazăr. Jackson şi Tyler au rămas foarte prost impresionaţi de familia noastră regală. Din nenorocire, i-au găsit pe toţi limitaţi ca inteligenţă şi total lipsiţi de spiritul obiectiv necesar unor arbitrii. Ca un suveran să declare: „nu-mi cere avizul meu, vorbeşte cu aghiotantul” li s-a părut fantastic. Au evitat să-l vadă pe Lazăr (nu „his master’s voice”, ci „the voice of the master”) 1, pretextând că nu l-au găsit la hotel. Caut să-l conving pe Royall-Tyler că regele nostru e plin de bunăvoinţă şi de bun simţ, că e un tânăr eminamente cinstit şi bine intenţionat dar că, cuprins de o firească sfială faţă de disensiunile dintre oameni în vârstă a-i fi părinţi, se lasă condus de un om pe care-l socoteşte – fără îndoială, pe drept – ca sincer devotat lui. Ce păcat că inteligenţa acestui om nu este însă la înălţimea devotamentului său.

Totuşi, faţă de catastrofa ce-ar fi pentru România o republică, trebuie să sprijinim 100% pe Regele Mihai, cu sau fără Lazăr. Royall-Tyler mă ascultă, apoi, oftând, zice: „da, ce păcat ar fi dacă dinastia dv. nu s-ar putea menţine”. Mă roagă şi el ca, atunci când voi fi dincolo de Atlantic, să-l cercetez pe Jackson la New York.

După amiază, recepţie la marchizul şi marchiza d’Ormesson, unde întâlnim multe cunoştinţe vechi, cu care stăm de vorbă: ambasadorul Charles Corbin, marchizul de Liancourt, contele şi contesa de Montbas etc.

21 mai 1951, Părăsim, cu inima sfâşiată, Parisul, Franţa, continentul european unde tot mai adia aerul de acasă. Rude şi prieteni la gară. Şi ei, şi noi, cu lacrimi pe gene. Să dea Dumnezeu să ne întoarcem – şi nu peste prea lungă vreme! Trecem, cu „Golden Arrow”, Canalul Mânecii între Calais şi Dover şi ajungem la ferma Sandei Cantacuzino, la East Brabourne (Court Lodge), în Kent, pentru câteva zile.

22 mai 195L Vizitez Canterbury, cu uimitoarea catedrală a lui St. Thomas

Becket şi vechile case medievale.

23 mai 1951. Londra (Royal Court Hotel, Sloane Square).

27 mai 1951. Vizita Cambridge-ului, oraş de vis. Seara masă la

Eddie Boxshall, care-mi spune că Regele se va instala cu familia la 80 mile de Londra (nu se prea înţelegea, la Florenţa, Sitta cu nora ei). Speră că aci va vedea mai multă lume şi nu va fi atât de sechestrat de Lazăr (de ce?).

Despre acesta spune că-i face impresia unui Savonarola. „He is not at all my cup of tea!" 2

1 „Vocea stăpânului său..." „Vocea stăpânului".

2 „Nu e deloc pe gustul meu!"

29 mai-5 iunie 1951. Ne îmbarcăm pe „Empress of Canada'. La Lweipool.

Salutaţi la Liverpool de colonelul Poster de la Crucea Roşie din Canada).

Trecem Oceanul (Senta, Iorgu, Mihai-Andrei şi cu mine) în cele mai bune condiţii. Vreme admirabilă. Intrarea fluviului St. Laurent impresionantă. Escală la Que bec, oraşul vechi al Canadei franceze. Pitoresc relativ (case vechi de lemn, biserici datând de maximum o sută de am).

Seara debarcăm la Montreal, primiţi de Ţimiraş, foarte simpaticul meu colaborator de la Budapesta şi Roma, cu soţia şi secretarul de legaţiei Zeno Câmpeanu., 1 l-i

12 iunie 1951. Am petrecut o săptămână în Montreal, plimbaţi prin localitate de prea gentilii soţi Ţimiraş şi de George Cretzianu. Văd multă lume, mai ales universitară. Sosiţi azi în Toronto, unde-mi iau locul de reprezentant al refugiaţilor intelectuali ortodocşi în comisiunea de reaşezare de pe lângă Consiliul Canadian al Bisericilor. Ca romani găsim în Toronto pe Sybille Pantazzi, prietenoasa şi cordiala delegata a Caromanului, Pierre şi Edmée Carp, soţii Bragadiru (ea, Ioana Soutzo, fiica lui lean Soutzo) etc... p

22 iunie 1951. Leather, preşedintele comitetului executiv al Crucii Roşu canadiene, cu care am făcut voiajul pe Atlantic, îmi oferă un dejun la

York Club la care asistă fruntaşi ai organizaţiei lor, printre care şi ar.

Stanbury, secretarul general, care îşi exprimă admiraţia pentru inteligenţa şi talentul Sandei...

l *iulie* 1951. Weekend plăcut pe lacul Simcoe, la Rochespoint, ca oaspeţi ai doamnei Matthew (sora d-nei Pantazzi).

18 iulie 1951. La Vincent Massey, fostul înalt comisar al Canadei

la Londra în timpul războiului. E „regele Ontario-ului", autor al unui faimos raport asupra educaţiei şi poate viitorul guvernator general al dominionului după plecarea mareşalului Alexander of Tunis. Om tăcut discret, „european" şi fin. Vorbim de mulţi cunoscuţi comuni şi înţelege dificultatea „for somebody With your background" de a se stabili într-o comunitate nouă şi încă „în faza pionierului". Nu crede într-un conflict general apropiat şi, fără conflict, cum se va elibera Europa de coşmarul comunist.

19 iulie 1951. Cu Senta şi băieţii la vestitele cascade Niagara. Punem şi piciorul, pentru prima dată pe teritoriul Statelor Unite.

„Pentru cineva cu antecedentele dumitale".

2, 3 – 26 iulie 1951. Ottawa. Găsesc mulţi prieteni vechi: Hubert Guerin, ambasadorul Franţei, consilierii săi culturali Mouton şi Bernard (care au petrecut aproape 20 ani la Institutul francez din Bucureşti), Mario di Stefano, ambasadorul Italiei, consilierul său, marchizul Rolando delle Rose (amândoi vechi bucureşteni), vicontele du Parc, ambasadorul Belgiei (fost coleg la Budapesta şi apoi ministru la Bucureşti) [84]. Îmi iau toate mesele la aceşti colegi („ca în timpurile normale"). Guerin exclude ideea unui război, căci americanii nu-l vor stârni, iar ruşii, temându-se de reînarmarea naţiunilor occidentale, fac fel de fel de declaraţii pacifiste şi înmulţesc „amabilităţile". Pare impresionat de „cordialitatea" colegului său sovietic!! mai realist, di Stefano întrevede un „show down" 1 ineluctabil, dar nu înainte de l *Vi* ani, când „Pentagonul" se va considera egal ca forţă militară cu U.R.S.S. Directorul Protocolului, Feaver, mă îndeamnă să mă stabilesc în Ottawa. „More in your line" 2.

11 – 18 august 1951. „Canadian Institute of Public Affairs" mă invită la meetingul său de politică externă, la Geneva Park, pe lacul Couchiching (Ontario). Am prilejul de a lua de mai multe ori cuvântul, atât în şedinţele generale, cât şi în „round tables" 3, cu privire la problema rusă, la starea ţărilor de dincolo de Cortina de Fier şi la eforturile în vederea unificării sau federalizării Europei. Printre personalităţile mai interesante, notez pe Sandwell (editorul lui „Saturday Night" din Toronto), McGeachy (editorul lui „Globe and Mail" din Toronto), profesorul Bernstein (de la departamentul Finanţelor din Washington), Seely („dean of Trinity College", Toronto).

27 august 1951. Sosirea Ilincăt de la Londra, şi a lui Senta şi Mihai-Andrei, de la ferma lui Baby Grecianu.

l octombrie 1951. Sosesc la Fredericton, capitala provinciei New Brunswick.

Târguşor simpatic, cu un „campus" universitar pitoresc. Cam totul aci e construit sau dăruit de Lord Beaverbrook, originar din partea locului (chiar hotelul unde trag îi poartă numele). După amiază, fac o emisiune la radio: „A barrier-nation: România" 4. Seara, prima mea conferinţă în Canada: „United Europe: dream or possibility?" 5, la sediul local al lui

1 „confruntare".

2 „Mai aproape de sfera dumitale".

3 „la mesele rotunde".

4 „O naţiune cu rol de barieră: România".

5 „Europa unită: vis sau posibilitate?"

„Canadian Institute of International Affairs" din Toronto, care mi-a orgaraizat „turneul" şi care, el însuşi, este o ramură al lui „Royal Institute for International Affairs" de la Chatham House din Londra. Primire cordială, lungă dezbatere după prelegere. Profesorii W.]. Smith şi F. Mllligan de la Universitatea din Fredericton, respectiv preşedintele şi secretarul lui C.I.I.A. local mă poftesc la masă şi îmi arată „frumuseţile".

orăşelului.

trei rest prd ace au (

2 octomime 195L Continuu „turneul" la Saint-John, portul şi oraşul principal din iljslew Brunswick. Acelaşi ritual, aceeaşi emisiune la radio şi aceeaşi conferinţă – cu aceleaşi subiecte. David Reevey, preşedinte, şi F.R.

Mcţbwell, secretar, de la C.I.I.A. local sunt aceia care, foarte amabili, mă „piltptează" prin târg şi mă ospătează. Mi s-a rezervat camera la Admiral Beaity Hotel, ceea ce mă poartă cu gândul la vestitul marinar englez şi la săptămâna petrecută împreună în România în 1924, când fusesem ataşat pe lângă dânsul de Ministerul Afacerilor Străine. Mult interes şi amănun-I ţite discuţii despre federaţia europeană, după conferinţa mea.

3 octombrie 1951. Cu vaporul până la Dinghy (port aproape scandinav), cu (lui la Halifax. Conferinţa mea la C.I.I.A., într-un vechi club marină! tipic englez, extrem de călduros primită şi comentată. Guvernatorul vinciei, de faţă, mă felicită „for your faultless English and excellent acpnt, far better than ours over here" 1. Preşedintele C.I.I.A.

de aci, aveatul dr. A.E. Cameron, îmi face elogiul în mod ditirambic, poate pentru că a aflat că ţin şi eu de lumea judecătorească, ca fiu al unui „Guef Justice" 2 român, cum a subliniat-o. Masă la secretarul C.I.I.A., avocatul George B. Robertson şi drăgălaşa-i soţie, amândoi trăiţi îndelung la Paris. Seara recepţie în cinstea mea la Hon. Charles Burchell, ex-înalt comisar al Canadei în Africa de Sud şi Australia.

12 octombrie 1951. Conferinţa mea „United Europe" la Kingsway Women's

Club, în vechiul şi pitorescul local „Old Mill" din Toronto.

25 *octombrie 1951*. Conferinţa mea: „A united Europe" la Over-Seas League din Toronto. Multă animaţie, discuţii, şi „a motion of thanks" 3 ce mi se votează.

[, pentru engleza dv. impecabilă şi accentul excelent, mult mai bun decât al rostru, cei de aici", „preşedinte al Curţii Supreme", „o moţiune de mulţumiri".

10 noiembrie 1951. Masă românească cu colonia noastră din Toronto. Mi se cere să primesc preşedinţia sau preşedinţia de onoare a asociaţiei lor culturale… îmi rezervrăspunsul până văd despre ce e vorba…

20 noiembrie 1951. Fac o conferinţă, despre Europa Unită şi necesitatea poruncitoare de a încadra într-însa Europa de Est, la YMCA şi YWCA din Toronto.

21 noiembrie 1951. Ţin aceeaşi conferinţă la „Etobicoke Collegiate Institute".

31 decembrie 1951. „Reveillon" la noi cu Petre şi Edmée Carp, Ioana şi Mitu Bragadiru şi Sybille Pantazzi.

1952

l ianuarie 1952. „Le Devoir" din Montreal publică un articol al meu despre Maniu.

28 ianuarie 1952. Sub auspiciile lui „Canadian Institute of International

Affairs", ţin o conferinţă la Kitchener (Ontario) despre „Two centuries of Russian westward expansion" 1. Sunt primit de preşedintele şi secretarul ramurii locale a institutului, domnii C.A. Pollock şi T.R. Suttie. Dezbateri interesante după conferinţă, la care iau parte studenţi de istorie de la universitatea locală şi profesorul lor, dr. Potter, care a fost în România.

29 ianuarie 1952. Ţin aceeaşi conferinţă la London (Ontario).

Numeroşi studenţi şi profesori iau parte la dezbateri, toţi înfocaţi anticomunişti şi antiruşi.

30 ianuarie 1952. Aceeaşi conferinţă la Windsor (Ontario). Românii sunt aici în număr de vreo 4.000 şi, în frunte cu parohul, părintele Nestorian Cicală, şi preşedintele asociaţiei, bucovineanul Spoială, îmi fac o primire mişcătoare! După vizita bisericilor române, a şcolii duminicale, a „Casei Româneşti", mare banchet la restaurantul Bellevue al bucovineanului Baciu. Peste o sută de participanţi, mâncare şi însufleţire românească, cuvântări călduroase. Toţi, deşi cu slujbe modeste la fabricile de automobile locale sau din Detroit, sunt înstăriţi, cu case şi maşini proprii, cu „television sets" etc. Generaţia părinţilor mai grăieşte curat moldoveneşte.

1 „Două secole de expansiune rusească spre vest".

Îl *ianuarie 1952*. Idem, la Hamilton (Ontario). 1.000 români. Paroh: părintele Preda. Mai puţin înstăriţi ca la Windsor. Profesorul Salmon (căsătorit cu o româncă: Marina Popescu) mă plimbă prin oraş şi organizează la dansul acasă un ceai simpatic în onoarea mea, cu profesorii New şi Sturn. Iau masa cu ei toţi la Hamilton Club, după care urmează conferinţa mea, după care obişnuitul „debate" 1, unde ascultătorii mei se arată vehement antibolşevici şi convinşi de nevoia unei grabnice eliberări a Europei Orientale.

Îi *februarie 1952*. Sanda ne soseşte, delegată de Liga societăţilor de Cruce Roşie pe lângă Crucea Roşie canadiană, în vederea pregătirii conferinţei internaţionale de la vară. Pare mulţumită a fi din nou cu noi. „International Journal" publică articolele mele: „România: barrier nation" şi „Russia, past and present".2

16 *februarie 1952*. Moartea regelui Angliei George VI. Canada e în doliu.

Nici nu se poate închipui cât de adânc înrădăcinate sunt sentimentele monarhice şi legăturile cu „the old country" 3 în acest dominion, aparent atât de „americanizat".

J 25 *februarie 1952*. Ţin o conferinţă despre perspectivele unei Europe federalizate ofiţerilor-aviatori de la Şcoala Superioară de Aviaţie Militară de la Trenton (R.C.A.F. Station, Trenton, Ontario). Este ataşat pe lângă mine în timpul zilei un simpatic şi cult ofiţer aviator englez, maior Cattey.

7 *martie 1952*. Jean Mouton, consilier cultural la ambasada Franţei din Ottawa şi fost timp de opt ani director al Institutului

francez din Bucureşti (unde l-am cunoscut) vine să ia ceaiul la noi, în Toronto. Ne reamintim împreună cu drag de vremurile trecute şi de prietenii comuni (în special Dim. şi Elizabeth Ghika). A rămas credincios dragostei sale pentru România.

13 martie 1952. Ţin o a doua conferinţă, cu acelaşi subiect, în faţa unui alt grup de ofiţeri aviatori, tot la R.C.A.F. Station, Trenton.

18 *martie 1952*. Ţin o o conferinţă despre „The peoples of Russia „1 în faţa ofiţerilor de la „Army Central Headquarters" din Oakville (Ontario).

1 dezbatere

1 „Rusia, trecut şi prezent".

3 Anglia

4 „Popoarele Rusiei".

Primire foarte cordială şi, în dezbaterile ce urmează, constat o violentă ură contra muscalilor şi a comuniştilor.

2, 5 martie 1952. Ţin o conferinţă despre „Balcani şi Europa Centrală" la sediul central al lui YMCA. Multă asistenţă, în dezbateri sunt întrebat de un „comunizant" dacă, în aceste ţări de după cortina de fier pe care le descriu în culori aşa de negre, există şomaj! îi răspund că în ţări dictatoriale în care se practică munca de sclavi, o asemenea problemă nu se pune.

30 martie 1952, La Woodsworth Foundation, o instituţie culturală socializantă, vorbesc despre: „How will the United States of Europe affect the future?" 1. Pe platformă, alături de mine, Kirt Swinton şi Maxwell Vos, care analizează şi ei aspecte ale chestiunii.

22 aprilie 1952, Sosesc pentru două săptămâni în New York. Primul contact cu U.S.A. şi oraşul – uriaş. Impresie foarte plăcută. Vreme frumoasă, primăvara în plin. Sunt impresionat nu atât de imensitatea nenumăraţilor zgârie-nori cât de armonia perspectivelor nesfârşite pe care le deschid – între acei zgârie-nori de o estetică nouă dar reală – spaţioasele şi, aş putea zice, aproape aristocraticele „avenues" şi străzi anonime (însemnate doar prin numere) ale cartierului la Est de Central Park şi Fifth Avenue şi până la Lexington Avenue. Muzeele sunt adevărate minuni, Metropolitan Museum putându-se compara ca bogăţie de capodopere cu Luvru şi celelalte mari galerii de picturi din Europa, Frick Gallery în genul, dar mult superior, lui Wallace Gallery din Londra, plin de Vermeer, de Frans Hăis, de Goya etc., iar Cloisters, într-o veche mănăstire spaniolă,

transportată şi reedificată aci, un fel de Muse" e de Cluny. Central Park aminteşte parcurile londoneze, iar infinit de numeroasele restaurante franceze şi italiene dau, în unele locuri, iluzia Europei, întreţinută pe Fifth Avenue de vitrinele celor mai luxoase magazine de pe Rue de la Paix, Bond Street... şi chiar Kârninerstrasse (am dat de Altmann şi K'iihne cofetarul şi de Lederer cu pielăria lui!).

23 aprilie 1952. Luare de contact cu „National Committee for a Free

Europe" 2, unde sunt „pilotat" foarte prietenește de Città Davila şi Titu Pogoneanu. Văd pe John F. Liech, Phil Acker, James Hamelin, toţi cunoscându-mă din nume şi doritori de a stabili o colaborare permanentă

1 „Cum vor influenţa viitorul Statele Unite ale Europei?" „Comitetul Naţional pentru o Europă liberă".

le. Foarte mulţi români lucrează aci, atât la secţiunea redacţională micii Românești" (Città Davila, Titu Pogoneanu, Matei Ghica, Dimi irică Danielopol, dr. Carp, Andrei Caranfil, Despina Hodoş-Gole cu) cât şi la emisiunile de radio în limba română (Făgărăsanu, Dimi

Pope cu C Sear cu, Florin Zaharia, Miron Butariu, Ana-Mia Grigorcea etc.). Dejun tta Davila, Nicu şi Frussy Caranfil.

la masă, la Gafencu. Sunt pus la curent cu nenorocitele de zâzanii dint; ceru se fi în căni e români, despărţiţi acum pe chestia Malaxa. Acesta din urmă a să i se acorde prin lege dreptul de aşezare în U.S.A. La ancheta ce e de către Congres cu privire la cazul său, unii români mărturisescoarea lui, alţii împotriva lui. Pentru Malaxa este generalul Rădescu, a acesta îi pune la dispoziţie fondurile necesare acţiunii sale politice a acum, se pare, peste 200.000 dolari), Gafencu (căruia Malaxa îi serwşte lunar, se pare, 500 dolari pentru a completa cei 500 dolari ce-i primeşte de la Free Europe, astfel ca să fie totalul de 1.000 dolari, plus toate cheltuielile călătoriilor sale în Europa, după cum el singur recunoaşte), ca şi cei din Liga Românilor Liberi. Contra lui Malaxa sunt românii din Washington beneficiari ai fondului Ministerului nostru de Externe (Vişoianu, Cretzianu, Aug. Popa etc.) şi Asociaţia Românior Liberi din U.S.A. (afiliată totuşi zisei Ligi), adică Città Davila, Matei Ghica, Pogoneanu, Coste, Dimi Popescu etc.). Tristă situaţie. Mi se afirmă că ar fi totuşi oarecare speranţe de împăcare între cele două tabere din cauza presiunilor americane, căci a şi fost

desemnată o comisiune de conciliere pentru aplanarea divergenţelor dintre grupurile de emigraţi.

aprilie 1952. Tot „pilotat" de Città sau de Pogoneanu, pe rând, văd pe Frederic R. Dolbeare şi pe Lavering Tyson, doi „big bosses" 1 de la Free Europe (Midile European Studies Center) 2. Amândoi mă previn că vor solicita curând colaborarea mea (??), căci îmi cunosc activitatea mea culturală şi propagandistică din Canada (până acum 18 conferinţe şi 4 articole de revistă). Vom vedea! Wait and seel".

Regăsesc cu plăcere pe vechiul colaborator Caius Văleanu, emigrat şi el la New York (foarte credincios generalului Rădescu).

1 „şefii mari

2 Centrul de Studii pentru Europa Centrală.

3 Vom trăi! şi vom vedea!

428

26 aprilie 1952. Sosesc în Washington, după un drum cu automobilul foarte plăcut între podul uriaş George Washington şi alt pod uriaş pe Delaware River, pe autostrada Turnpike (cu Pogoneanu şi nepoţii săi Vivi şi Charles Dereczkey). Vizitez admirabila Mellon Art Gallery: clădire superbă unde, printre fântâni şi partere de tulipe în curţi interioare (patio) admiri sculpturi de ale lui Benedetto da Maiano, Desiderio da Settignano, Jean de Boulogne şi pânze celebre ale tuturor marilor maeştri, de la Fra Angelico şi Duceio di Buoninsegna la Corot şi Cesanne, de la Vermeer şi Velásquez la Boudin şi Picasso. Washington, cu grădinile lui şi construcţiile sale, toate de stil neoclasic, îmi aminteşte mult München-ul de altă dată. Capitoliul are grandoare, iar Casa Albă o demnitate patriarhală de veche casă boierească.

27 aprilie 1952. Caut la Library of Congress unele cărţi de referinţă pentru lucrări în curs de ale mele şi mă folosesc de prilej spre a strânge mâna destul de numeroşilor compatrioţi care lucrează aci în cadrul unei secţiuni ale lui „Free Europe".

Seara iau masa la soţii Vişoianu, în casa lor atrăgătoare. Primire foarte cordială, lungă conversaţie plăcută şi interesantă, îmi vorbeşte de călătoria lui recentă în Europa, unde a avut putinţa să fie primit de Robert Schuman, Adenauer, papa Pius XII etc. Despre eliberarea ţării noastre într-un viitor previzibil e cam pesimist. A rămas la părerea lui cea veche că război nu va fi, deoarece nu-l vor dezlănţui nici ruşii şi, încă mai puţin, americanii. „Dacă ne vom întoarce vreodată acasă, apoi va fi când vom fi atins vârsta unor bătrâni pensionari..."

28 aprilie 1952. Dejun la Elise şi Alexandru Cretzianu. Vorbim mai ales de chestiuni de familie şi de cunoscuţi. El atacă mult clerul ortodox, din care, după el, 50% s-au dat cu comuniştii şi 50% cu legionarii. E indignat de alegerea legionarului Victor Trifa ca episcop al românilor din America, îmi declară că ar vrea să se facă catolic (declaraţie pe care o făcuse, acum câţiva ani şi Reginei Elena, spre indignarea acesteia). Caut să-i explic că una e dogma, alta clerul şi că italienii din Evul Mediu nu au părăsit catolicismul în vremea papei Alexandru VI Borgia. îi semnalez şi faptul că 32 protopopi uniţi au trecut în ţară la ortodoxie, unii acceptând chiar episcopii ortodoxe. Deci nici ei nu sunt mai „breji", îi scapă la un moment dat că monarhia va fi foarte greu de restabilit în România. Pretinde că nu i-am dat niciun semn de viaţă de când sunt pe partea aceasta a Atlanticului (deşi i-am scris o dată şi i-am trimis, în două rânduri, lucrări de-ale mele şi nu se vor fi pierdut toate pe drum, ce Dumnezeu). În sfârşit!

Iau masa seara cu Edmond Ciuntu şi Graziella şi Anna-Mia Grigorcea, depanând amintiri vechi.

În cursul după amiezii am fost la State Departament. Am fost întâi la secţia publicaţiilor (care îmi ceruse voie să difuzeze articolul meu din „International Journal" în toate ţările libere; scrisoarea lor, datată din 2 aprilie 1952, suna astfel: „*The Departament of* State be/ieves that the article «*România*, fcarrier-nati on» *by Raoul Bossy in your winter 19*51 – 1952 *issue will be useful to the Government's overseas Information program*. It therefore asks your permission to reprint and distribuie this article through its Information officers abroad, to foreign magazines or newspapers în continental Europe, Latin America, the Middle East, the Far East, Africa and to the French language press în Canada, for republication, with, of course, proper credit to the author... Your favourable consideration of this request will constituie a definite contribution to the Campaign of Truth. Thank you for your cooperation" 1; semnată Royce Moch, Chief, Field Publications Unit, Publication Branch, IPS). Mi s-a cerut să comunic tot ceea ce public la State Departament, căci ei ar dori să-l utilizeze în propaganda lor anticomunistă.

Însoţit de Pogoneanu, trec să-l văd pe şeful biroului românesc de la State Departament, Sherer. Mă primeşte foarte amabil: „Of course, everybody in this house knows who you are and I am really pleased to meet somebody I have so much heard talking about" 2. Şi

începe prin a-mi recita, fără greş, propria mea biografie. Vorbim de una, de alta. îl întreb dacă State

1 „*Departamentul de Stat crede că articolul «România – naţiune-barieră» de Raoul Bossy publicat în numărul vostru din iarna 1951 – 1952 va fi de folos programului de informaţii din străinătate al guvernului*. Vi se cere de aceea permisiunea de a retipări şi difuza acest articol prin intermediul ofiţerilor de informaţii din străinătate, către reviste sau ziare străine, din Europa continentală, America Latină, Orientul Mijlociu, Extremul Orient, Africa şi către presa francofonă din Canada, pentru a fi republicat, cu bineînţeles menţionarea cuvenită a autorului… Răspunsul favorabil la această cerere va reprezenta o contribuţie clară la Campania Adevărului. Vă mulţumim pentru colaborare".

2 „Toată lumea de aici ştie cine sunteţi şi îmi face mare plăcere să cunosc pe cineva despre care am auzit atâtea".

Departament ar sprijini un protest al Caromanului (Crucea Roşie română liberă) şi al reprezentanţilor celorlalate Cruci Roşii răsăritene în exil pe lângă Conferinţa internaţională a Crucii Roşii, ce se ţine în vara aceasta, contra violării de către aşa-zisele „Cruci Roşii" de dincolo de cortina de fier a principiilor convenţiunilor din Geneva, îmi răspunde afirmativ.

Subliniez atitudinea politică 100% a acestor organizaţii comuniste care s-au adresat la C.I.C.R., Geneva, sprijinind plângerea bolşevicilor contra pretinsului război bacteriologic ce ar fi fost dezlănţuit de americani şi-l rog să obţină ca protestul nostru la conferinţă să fie susţinut şi de unii delegaţi, americani sau alţii. Ia notă şi se va consulta cu şefii. Trecem apoi la John O. Campbell, directorul serviciului pentru Europa din Centru şi Sud-Est. Foarte cordial şi el, îmi citează aproape toate lucrările ce am publicat la Academia Română şi pe care spune că le-a citit. Cum aşa, întreb eu? îmi povesteşte că, student de istorie fiind – cu specialitatea Europei Răsăritene –, a urmat ani de-a rândul, cursurile de la Vălenii de Munte, unde a cunoscut bine pe Iorga (despre care a şi scris un studiu), şi că, astfel fiind, s-a ţinut mereu la curent cu lucrările de istorie ce apăreau la noi. Atât el cât şi Sherer şi-au exprimat, foarte amabili, dorinţa să mă vadă stabilindu-mă în U.S.A. Vorbim de stările de la noi.

Pogoneanu aduce vorba, cu amândoi, despre dezbinările din emigraţia noastră şi, spre regretul meu, critică pe Rădescu – ceea ce nu

ar fi trebuit, cred eu, să facă faţă de un străin –, plângându-se de sprijinul ce i se acordă la State Departament. Pomeneşte chiar de fondurile pe care Malaxa le pune la dispoziţia generalului. Sherer observă: „iar ceilalţi au la dispoziţie fondurile fostului Minister de Externe român". Pogoneanu replică: „fonduri foarte mici, ce e un milion de franci elveţieni?" Sherer surâde sceptic: „Do you believe they are as small as that?" 1 Penibil.

Pourquoi ne pas laver son linge sale en familie? 2

29 aprilie 1952. Întoarcerea la New York. Seara, „Tuesday Panel" la Gafencu, întrunirea săptămânală a şefilor emigraţiilor aflaţi în New York. Regăsesc o mulţime de amici vechi: Orlowski, fostul coleg polon de la Budapesta (care în 1939 îmi spunea că armata polonă va face „une guerre de mouvement" 3, ceea ce a şi făcut, sărmana de ea, dar într-o singură direcţie:

1 „Credeţi că sunt chiar atât de mici?"

2 De ce să nu ne spălăm rufele murdare în familie?

3 „un război de mişcare".

spre frontiera română), Michalowski (fost ataşat militar polon la Bucureşti, azi colonel în armata americană), Tibor Eckhardt, fostul ambasador iugoslav Subotic etc., etc. în cuvântarea de deschidere, Gafencu pomeneşte, foarte gentil, de prezenţa mea. Se discută „problema Tito".

Drajkovic, iugoslav, într-o interesantă conferinţă subliniază primejdiile ideologice şi practice ale unor colaborări a Naţiunilor Unite cu faimosul şef comunist iugoslav, descris azi ca „a good boy, after all" 1.

mai 1952. La „Midile European Studies Center of the National Committee for a Free Europe" văd pe Stetson S. Holmes, care-mi spune că ei ar vrea să-mi încredinţeze conducerea unui birou de studii privitoare la federalizarea Europei, şi pe Philip Barber, care organizează un fel de Universitate radiofonică pentru ţările de după Cortina de Fier şi se gândeşte la mine pentru un curs de istorie diplomatică. Din toate aceste propuneri, măgulitoare dar vagi, ieşi-va ceva? Probabil că nu… Mă întâlnesc şi cu C.D. Jackson, fostul preşedinte al lui Free Europe (pe care-l cunosc de anul trecut, din Paris), acum vicepreşedinte al comitetului de direcţie şi editor al lui „Time" şi „Life". Spune – şi el! – că trebuie neapărat să lucrez cu Free Europe…

Iau masa la Gafencu. Îmi destăinuie că-şi vinde frumosul

„penthouse” 2 din Park Avenue spre a petrece cea mai mare parte a anului la Paris, unde i se vor servi aceleaşi subvenţii ca la New York. Dacă organizează ceva în cadrul noii organizaţiuni fundate în Franţa după modelul lui Free Europe şi sub preşedinţia lui Paul Reynaud, sau în cadrul instituţiunilor federaliste pe cale a se crea, va face apel la mine, şi speră că voi accepta… Altă propunere! Le accept pe toate… căci ştiu că sunt toate vorbe în vânt şi că toţi caută, cum spunea Maiorescu: „să mă îmbete cu apă rece!” Doar dacă vrea Cel de Sus, care ne hotărăşte calea vieţii, să mă scoată, împreună cu ai mei, din făgaşul în care m-am împotmolit şi în care i-am împotmolit, din păcate, şi pe dânşii!

mai 1952. Întrunire la „Romanian Welfare” cu Nicu Caranfil şi Papanek (diplomat cehoslovac, reprezentant al Crucii Roşii libere a ţării sale) spre a discuta asupra protestului comun al Crucilor Roşii legale de la Est la Conferinţa internaţională din Toronto. Sunt rugat să redactez eu memoriul (evident, când este vorba de o bătaie de cap!).

1 „băiat bun, la urma urmei”.

1 „apartament luxos la ultimul etaj”.

3 mai 1952. La Memorial Hospital, mă duc să-l văd pe bătrânul şi bolnavul general Rădescu (75 ani şi o tumoare…). Slăbit, amărât, dezamăgit, îmi povesteşte îndelung tragedia dezbinărilor emigraţiei noastre: calomniile, intrigile. Aproape că-l regretă pe Niculescu-Buzeşti, „care era măcar deştept, nu ca ăştia”. Vişoianu: „piele de toval: nu-i pasă că-l înjură toată presa românească în exil, ajuns cinic ca, pe vremuri, Argetoianu”, Cretzianu: „violent, nevropat, nu poate discuta, zbiară”. Regele: „a aprobat în întregime prima listă de comitet ce i-am prezentat, cu singura excepţie a lui Assan, despre care a întrebat: «dar ăsta ce caută printre ei?»; apoi, pe rând, sub înrâurirea lui Petre-Lazăr, subvenţionat de Vişoianu-Cretzianu, a refuzat pe Davila, pe Tilea, pe Vintilă Brătianu – şi acum mă refuză pe mine, care sunt ultimul prim-ministru legal al ţării!” Crede într-un război relativ apropiat, căci contribuabilul american nu mai poate suporta la infinit povara reînarmării. Europa nu va fi însă ocupată de ruşi, căci o perdea atomică la vechea graniţă sovietică nu numai că va împiedica o înaintare bolşevică, dar chiar va tăia trupele roşii din Europa de teritoriul muscălesc.

Dejunez la Metropolitan Club cu doi foşti colegi din Budapesta: John Flournoy Montgomery şi Leo Orlowski.

Seara, înapoierea în Canada.

15 mai 1952. A treisprezecea aniversare a morţii tatii. Ţin o conferinţă în româneşte despre federalizarea Europei la o şezătoare a intelectualilor coloniei noastre din Toronto.

11 iunie 1952. Ţin, la Canadian Council of Laymen, cu prilejul unui dejun (vreo 60 persoane), o scurtă conferinţă despre România şi problema refugiaţilor (colaborarea I.R.O.-W.C.C.). Vorbeşte şi Karel Zarine, ultimul ministru al Letoniei la Londra şi actual şef al emigraţiei letone.

29 iunie 1952. împreună cu N. Ţimiraş, fostul meu secretar de la Budapesta şi de la Roma, Senta şi cu mine plecăm, cu automobilul, într-o lungă călătorie în Statele Unite, cu ţinta de căpetenie: California. [85]

21 iulie 1952. Ajungem în sfârşit în Washington.

22 iulie 1952. Vizită la Campbell, şeful secţiei Europei Centrale de la State

Departament, îi vorbesc de memoriul ce am redactat, în numele Crucilor Roşii în exil, spre a fi prezentat Conferinţei Crucii Roşii Internaţionale, ce se întruneşte peste câteva zile la Toronto, şi în care protestăm contra samavolniciei cu care guvernele comuniste au pus mâna pe societăţile noastre spre a le preface în unelte oarbe ale politicii Kremlinului, îl întreb dacă demersul nostru n-ar putea fi sprijinit de delegaţia americană la conferinţă, îmi spune că ideea noastră, pe care o expusesem la precedenta mea vizită la State Departament, surâde mult guvernului „dar că n-o va putea susţine făţiş, Crucea Roşie U.S.A. trebuind să aibă o atitudine conciliantă spre a evita o ruptură cu blocul comunist, căci, în caz de conflict, va fi util să fie chiar numai o batjocură de organizaţie dincolo de baricadă, iar State Departament urmând să fie reprezentat doar de observatori, care nici nu vor rosti, nici nu vor vota. Dar se va căuta ca protestul nostru să fie „supported" 1 de o delegaţie amică, probabil din America Latină. Trecând la certurile dintre compatrioţi, îmi spune că încercarea de conciliaţiune ce se face sub auspiciile lui „Free Europe" se va dezvolta pe o nouă linie: văzând că cu aşa-zisele vedete nu se ajunge la nimic, se va căuta împăcarea grupurilor adverse ale Partidului Naţional Ţărănesc ca, în jurul acestui nucleu să se formeze un comitet naţional acceptat de toţi. îi exprim satisfacţia mea de a vedea că marii noştri prieteni americani se străduiesc să aducă o unitate în emigraţia

română – deşi aş fi preferat s-o facem fără a fi nevoiţi să recurgem la arbitraj străin – dar că mă tem că nu împăcarea personalităţilor relativ modeste din partidele politice din exil poate aduce împăcarea „vedetelor", ci, dimpotrivă, o eventuală înţelegere între acele aşa-zise „vedete" ar putea avea drept consecinţă crearea unei unităţi în sânul micilor grupări care reprezintă partidele politice.

Senta şi cu mine luăm ceaiul la soţii Vişoeni. El crede că sunt acum mai mulţi sorţi de împăcare între români, deşi „dificultăţi serioase au rămas", îmi vorbeşte de adevăratele exoduri de la noi. Românii sunt trimişi în masă în Rusia centrală sau Siberia şi înlocuiţi cu populaţiuni ruse sau de rasă slavă. Noua constituţie R.P.R. admite autonomia ţinuturilor secuieşti din Ardeal. Dizgraţia trioului Ana Pauker-Teohari Georgescu-Vasile Luca pare a fi preludiul lichidării lor. Prima şi ultimul ar fi fost transportaţi în Rusia, sau pentru a fi cercetaţi în vederea unui proces senzaţional, sau pentru a fi exterminaţi. Cel de al doilea s-a „sinucis". Vişoianu îmi spune că Dolbeare, vicepreşedintele lui „Free Europe", i-a spus că eu voi fi rugat a colabora cu instituţia lor, lucru pentru care Vişoianu zice că l-a felicitat!

„Sprijinit".

23 talie 1952. Iar pe drum: statele Maryland, Delaware (trecem pe podul uriaş care, la precedenta mea călătorie nu era încă terminat silindu'ne atrece Delaware River pe un feribot), New Jersey şi New York. La amiază sosim în New York. Tragem la Fairfax Hotel (116 East 56 St.) şi plecăm să dejunăm într-un restaurant francez din Manhattan. Città Davila se aşază la masa noastră, îmi spune că el se retrage de la direcţia lui „Romanian Desk" de la Research and Publications Service al lui Free Europe1 (probabil spre a primi o altă însărcinare de „advisor" la aceeaşi organizaţie) şi că a propus – şi s-ar fi admis – să-i iau locul eu. îi mulţumesc… mais attends voir! 2

24 iulie 1952. Primesc la hotel vizita lui Balbanov, fost ministru al Bulgariei în Franţa şi coleg în organizaţia federalistă europeană. Roagă să strângem rândurile spre a ne apăra interesele la „Free Europe" şi în faţa autorităţilor de imigrare americane, îmi vorbeşte cu amărăciune de disensiunile lor (şi dânşii!) şi cum Kioseivanov, sosit în America, nici n-a vrut să întâlnească pe George Dimitrov, fostul comunist, acum preşedinte al Comitetului Naţional Bulgar.

29 iulie 1952. Fac două emisiuni la Radio „Free Europe": una, un fel de mesaj către românii din ţară; alta „Comuniştii şi Crucea Roşie

română" în ajunul conferinţei din Toronto.

Dejun cu Vintilă Brătianu, care caută să grupeze pe membrii Partidului Liberal aflaţi în Occident şi mă roagă, în calitatea mea de vechi colaborator al unchiului său Ionel, să accept a face parte din grupare. Se gândeşte că, dacă liberalii ar obţine mai multe locuri în viitorul Comitet Naţional, să-mi ofere unul mie. Şi Ţimiraş îmi spune că, în două rânduri, Al. Cretzianu i-a arătat că voi fi probabil cooptat în Comitetul Naţional.

Mai rău să mă văd!!

30 iulie 1952. Dejunez cu Città Davila şi Nicu Caranfil. Acesta din urmă, întors din Toronto, unde a asistat la prima parte a conferinţei de Cruce Roşie şi a distribuit memoriul nostru, ne povesteşte cum biroul s-a aranjat să împiedice discutarea lui. Când delegatul cuban (pus de americani) a pus chestiunea indirect, ruşii au protestat că secretariatul lasă ca astfel de documente să circule printre delegaţi. Biroul s-a jurat că nu e el de vină (adevărat!) şi că memoriul a fost remis delegaţilor în mod cu totul

1 „Redacţia română de la Serviciul de Studii şi Publicaţii al Europei libere" „dar aştept să văd!"

particular (recte: Caranfil). Atunci, delegatul cehoslovac a înjurat pe Papanek semnatarul ceh al memoriului, iar femeia Constanţa Crăciun, „prezidenta Crucii Roşii a Republicii Populare Române", s-a urcat la tribună spre a insulta memoria drului Costinescu „mort în închisoare pentru că a furat banii Crucii Roşii" [86] şi pe Nicu Caranfil, „agent al Gestapoului, trădător şi fugar". „Nicio reacţiune din partea preşedintelui conferinţei. Frumos, n-am ce zice! La sosirea mea în Toronto, voi vedea dacă se mai poate face ceva spre a pune, măcar indirect, din nou în l lumină protestul Crucilor Roşii în exil.

1 31 iulie 1952. Prânz cu Gafencu. Amărât şi scârbit de certurile emigraţiei, îmi mărturiseşte că se va stabili, de la toamnă, în Paris. Ce ar dori ar fi ca, sub preşedinţia mai mult onorifică a generalului Rădescu (serios bolnav) să se organizeze două comitete de acţiune paralele: unul în America prezidat de Vişoianu, altul în Europa prezidat de dansul (Gafencu). Speră să aibă ceva fonduri pentru comitetul din Paris, pe care l-ar lega de Comitetul francez pentru „Europa liberă" (prezidat de Pau Reynaud) şi de Mişcarea Europeană. Mă întreabă dacă aş accepta, în acel caz, să mă-instalez la Paris spre a lucra în acel cadru. „Tutti mi vogliono, tutti mi chiedono" 1 cânta

Figaro. Dar, în cazul acesta, cred că nu trebuie să-mi fac prea mari iluzii…

l august 1952. Un weekend agreabil la John Floumoy Montgomery, fostul coleg american din Budapesta în somptuoasa-i „country house" Cascades de lângă Manchester in the Mountains (Vermont).

2 – 7 *august 1952*. Particip la Conferinţa internaţională a Crucii Roşu din Toronto, ca reprezentant al Crucii Roşii române libere, al Crucilor Roşu în exil şi al lui „Free Europe". Cum nu este o calitate oficială, mi se da o „cartă de ziarist" ca să pot asista la şedinţe. La intrarea mea în sala, Wilczek (Liechtenstein), Trunchis de Varennes (Franţa), Pezmazoglu (Grecia) şi de Rouge (Liga societăţilor de Cruce Roşie) vin să mă întâmpine şi să-mi strângă cordial mâna. Pezmazoglu se crede chiar obligat să mă îmbrăţişeze. Toţi îmi urează bun sosit, atunci şi între şedinţe:

Ruegger, Sandstrom, François-Poncet, Lady Limerick, Lady Owen, r-rost, Baer, Dronsart etc. Sunt invitat la masă de François-Poncet şi Leatner (preşedintele comitetului executiv al Crucii Roşii canadiene). Iau contact cu Cory, de la State Departament U.S.A., care îmi va da, în tot cursu

„Toţi mă vor, toţi mă cheamă".

conferinţei, un sprijin dacă nu eficace, în orice caz cordial. François-Poncet îmi explică cum stă situaţia: americanii au nevoie de o „Cruce Roşie" în China şi Coreea de Nord pentru a efectua prin ea schimbul prizonierilor. Ca atare nu vrea ca blocul comunist să iasă, trântind uşile, din Crucea Roşie Internaţională. Pentru a evita un scandal se vor opune ca memoriul nostru să fie luat în consideraţie. Tot ceea ce el, François-Poncet, a putut face, împreună cu biroul, este să se adopte o rezoluţie (nr. 7), reconfirmând principiile afirmate la Oxford, în 1946, relative la independenţa şi neutralitatea societăţilor naţionale de Cruce Roşie, întreb dacă nu s-ar putea intercala un pasaj precizând că această reafirmare de principii este urmarea unor proteste primite, îmi răspunde că el, personal, ar fi de acord. Acelaşi răspuns mi-l dau Ruegger, Sandstrom şi Pezmazoglu. Lady Owen este dispusă să prezinte amendamentul în numele delegaţiei australiene. Dar Cory mă roagă să nu insist asupra acestui punct, căci delegaţia americană se opune la orice modificare a textului iniţial spre a nu stârni un nou scandal cu comuniştii, îmi destăinuieşte că rolurile în

delegaţia americană erau împărţite: delegaţii Crucii Roşii U.S.A. urmau să obţină votarea de rezoluţii favorabile lor, evitând totodată spargerea unităţii Crucii Roşii Internaţionale prin ieşirea din mişcare a blocului comunist; observatorii de la State Departament urmau să încurajeze pe sub mână pe anticomunişti (Crucile Roşii în exil, China naţionalistă, Coreea de Sud), spre a cauza sovieticilor neplăceri care să contrabalanseze atacurile lor contra pretinselor arme bacteriologice întrebuinţate de americani în Coreea. Dar nimic mai mult, spre a nu se ajunge la ruptură. „Ne-am atins scopul", îmi rezumă situaţia Cory, „căci toate rezoluţiile au fost votate astfel cum ne convenea şi fără ieşirea ruşilor de la conferinţă, iar pe de altă parte i-am sâcâit cu memoriul dv. şi rezoluţia sud-coreeană cerând controlul C.I.C.R". Deci, nu mai trebuie insistat.

C.I.C.R. este fericit că a scăpat uşor, numai cu înjurăturile „roşilor". Dar Stanbury, secretar general al conferinţei, ne-a adresat o scrisoare subliniind că colaborarea de fapt cu Crucile Roşii de dincolo de cortina de fier – singurele aflate la faţa locului – nu înseamnă recunoaştere şi observând că excluderea lor „în momentul de faţă" nu ar fi utilă, dimpotrivă.

august 1952. Onondaga Câmp, Middle Bob Lake, ne-ar Minden, Ontario, unde îşi petrece vacanţele Mihai-Andrei, pentru a asista la o regată. El ia parte la concursurile de înot şi vâslit (paddling). Câştigă medalia v, ru dist *9 aigust* II Roşii pentru înotat şi o cupă pentru „cercetări geologice" ca şi alte icţiuni.

1952, Conversaţie lungă cu Frastacky, fost ministru al Economiei al

Cehoslovaciei (sub regimul Beneš) şi actual membru al Comitetului Naţional Cehoslovac din Statele Unite, în exil, conduce o firmă de export-import la Toronto. Vede viitorul Europei cam în negru: sau nu va fi război – şi atunci continentul se va preface treptat într-o colonie rusească – sau va fi un război victorios pentru democraţii şi atunci Europa este sortită a fi stăpânită de Germania, cu binecuvântarea Americii. Neputându-se învoi cu niciuna din aceste ipoteze, va deveni canadian.

septembrie 1952. La Montreal. Ambasadorul Jean Desy, directorul serviciului internaţional al lui Radio Canada, mă vesteşte că în viitorul buget se va prevedea şi o emisiune în limba română, în genul lui „Voice of America" 1, pentru care va cere concursul meu ca să

organizez şi să conduc serviciul.

Seara la fostul meu coleg Sakelaropoulo, pe vremuri consilier al Legaţiei Elene în Bucureşti şi acum în urmă ambasador la Ottawa. Sunt mulţumit îndeosebi să regăsesc pe soţia sa Magda născută Scassis (fiica fostului ministru al Greciei la Vatican şi în Bucureşti), o prietenă de tinereţe.

Este de faţă şi mama ei, bătrâna d-nă Scassis. Depanăm amintiri de demult…

23 septembrie 1952. Québec. Ca delegat şi membru al consiliului de direcţiune al Fundaţiei „Carol!" din Paris, iau parte la serbările centenarului Universităţii Laval. Foarte pitoreşti, cortegiile universitare cu feluritele togi şi epitoge, în fruntea cărora păşeşte rectorul Universităţii din Bologna, cea mai veche „Alina Mater" din lume (sec. XI), urmat de aceia ai Sorbonnei şi ai Universităţii pontificale din Salamanca (sec. XII). La şedinţa solemnă, suntem invitaţi a ne urca pe podium după vechimea instituţiilor ce reprezentăm (Fundaţia „Carol!", 1891), spre a remite Mgr. Roy, arhiepiscopul Québecului şi cancelar al Universităţii Laval, pergamentele cu felicitări. Când îmi vine rândul şi se aude numele singurei instituţii de exilaţi reprezentată la solemnitate, se produce o călduroasă şi prelungită manifestaţie de simpatie. Mgr. Roy îmi mulţu Vocea Americii.

meşte, arătând că Universitatea Laval este mândră că am ţinut să-i aducem acest omagiu.

La „Citadelă", recepţie oferită de guvernatorul general Vincent Massey, careţi aminteşte că m-a cunoscut în Toronto şi mă întreabă „well, how are you doing în Canada?" 1 Este asistat de fiul lui Anthony Eden ca adjutant, iar pe scări şi în curte sunt soldaţi îmbrăcaţi în roşu ca Lifeguards de la Buckingham Palace. Sunt prezentat lui Louis Saint-Laurent, primul ministru al Canadei, de către vicontele du Parc, ambasadorul Belgiei, fost ministru la Bucureşti şi fost coleg al meu la Budapesta. Saint-Laurent speră că şederea mea în ţara sa va fi plăcută simi urează să mă pot întoarce curând în ţara mea. „Şi vous deviez cependant rester chez nous, le Canada vous accueillera a bras ouverts" 2.

Regăsesc vechi colegi: Guerin (Franţa) cu d-na şi ducesa Edmée de La Rochefoucauld, du Parc (Belgia) cu d-na, Nef (Elveţia), Dankworth (Germania), Jean Mouton etc. Vorbesc mai îndelung cu

rectorii Sidney Smith (Toronto) şi Cyril James (McGill, Montreal).

Un mare banchet oficial de rectorul Universităţii Laval, la care participă şi Massey, Saint-Laurent, cardinalul McGuigan etc., încheie solemnităţile.

Mi-a fost de mare ajutor tânărul André Patry, secretar al Universităţii, bun cunoscător al limbii şi culturii române, şi Ţimiraş, care m-a adus cu maşina, plin de atenţii.

decembrie 1952. Città Davila îmi telefonează din New York că am fost numit în comitetul de redacţie al „Cronicii Româneşti", revistă politică românească editată de „National Committee for a Free Europe" din New York. Plec îndată să-mi ocup postul.

3 decembrie 1952. Città Davila îmi povesteşte impasul în care au ajuns tratativele între compatrioţii de aci. Generalul Rădescu a scris judecătorului de instrucţie din Berna cerând să nu se remită lui Al. Cretzianu restul fondului în litigiu, căci transferul banilor Ministerului de Externe a fost făcut printr-o fraudă, antidatându-se ordinul lui Vişoianu către G. Anastasiu. În realitate, Vişoianu nu mai era titular la Externe când a semnat ordinul. Rădescu califică procedeul drept pasibil de acţiune

1 „cum o mai duceţi în Canada?"

2 „Dacă ar trebui să rămâneţi totuşi la noi, Canada vă va primi cu braţele deschise".

penală. Avocatul guvernului R.P.R. se bazează pe această declaraţie a

1 fostului prim-ministru spre a cere autorităţilor judecătoreşti elveţiene să deschidă o acţiune penală contra lui Cretzianu şi Anastasiu. În asemenea condiţii, grupul Vişoianu-Cretzianu refuză să mai pertracteze cu Rădescu în chestia formării unui comitet naţional.

, 4 decembrie 1952. Visoianu mi se plânge de numeroasele pretenţii ale compatrioţilor de a face parte din comitet. Trebuie să fie surprins că sunt nu numai singurul român care nu ridică asemenea pretenţii, dar şi singurul care nu acordă niciun preţ acestui aşa-zis titlu de vanitate.

7 *decembrie 1952*. Weekend la care Deichmann (fratele contesei Mokke, l-am cunoscut în Gstaad) şi soţia sa (fosta nevastă a lui Holzing, cunoscut la Berlin) în frumoasa lor casă de la Darien (Connecticut). Este! de faţă şi Illemie von Hahn (ex Steengracht).

13 decembrie 1952. La Naţiunile Unite, asist la dezbaterea

chestiunii Tunisiei şi Marocului, în comitetul I de politică şi securitate. Delegaţia franceză lipseşte în mod ostentativ. Violenţa limbajului şi atitudinea obraznică faţă de Franţa – la a cărei cultură se adapă de un secol şi mai

[bine – a reprezentanţilor statelor arabe (în special Liban şi Egipt), este de necrezut.

16 decembrie 1952. Dejunez la Metropolitan Club cu John Floumoy Montgomery. Mai sunt de faţă vechii cunoscuţi din Budapesta Tibor Eckhardt l şi Leo Orlowski, Se pare că Horthy şi ai săi sunt tot în Portugalia: (întreţinuţi, după câte ştiu, în parte şi de Montgomery). Ei par amărâţi 1 cu toţii de „curtea" ce se face lui Tito. Se încurajează astfel pe diriguitorii comunişti din ţările noastre, care-şi vor zice că pot oricând „tourner casaque" 1 şi vor fi bine primiţi de occidentali. O asemenea politică descurajează şi duce la disperare populaţiile şi, mai ales, pe politicienii de acolo rămaşi credincioşi principiilor liberale şi democratice.

19 decembrie 1952. Pom de Crăciun la „Roumanian Welfare", unde văd mai toată colonia, inclusiv pe Visoianu (pe care-l convinsesem să vină – cum şedem amândoi la Barbizon Piaza şi-l întâlnisem în cursul zilei).

Vintilă Brătianu îmi spune că m-a propus ca unul din delegaţii Partidului Liberal în comitetul naţional, îi mulţumesc, dar îi spun că nu prea sunt amator de a lua parte la o asemenea „vanity fair" 2.

1 „să schimbe partea".

2 „bâlci al deşertăciunilor".

20 decembrie 1952. Mă duc să-l văd pe generalul Rădescu la „Memorial Hospital", unde zace grav bolnav, îl găsesc extraordinar de slăbit şi de plăpând. Mintea tot ca înainte, dar când vorbeşte mai mult, oboseşte. El se consideră în drept a lua orice măsură pentru a împiedica restul „fondului" a trece în mâinile unui grup în loc de a sluji interesele generale. Nu pare a se sinchisi de judecata altora asupra scrisorii sale. E trist să isprăveşti bătrân, bolnav şi singur. Nu e om politic, dar om de caracter. Scrisoarea sa de injurii lui Killinger şi discursul său din 1945 la „ARLUS" contra Anei Pauker au făcut din el „o figură politică" – cam în genul lui Maniu. Nici ei, nici Maniu nu erau însă bărbaţi de stat în sensul tehnic al cuvântului. Au fost oameni politici ca inspiraţie, nu ca guvernanţi.

23 decembrie 1952. Vacanţele de Crăciun. Plec la Toronto la ai

mei.

1953

21 martie 1953. Capăt, pentru mine şi familie, viza de reşedinţă permanentă în U.S.A.

16 aprilie 1953. Într-un discurs ţinut la un banchet al directorilor de ziare, în Washington, preşedintele Eisenhower a declarat astăzi că printre condiţiunile puse de Statele Unite pentru înfăptuirea unei păci trainice cu Uniunea Sovietică este şi recunoaşterea dreptului statelor captive din Estul Europei de a recâştiga independenţa integrală şi de a-şi alege singure regimul politic. Este o declaraţie de însemnătate istorică, fiind prima dată că guvernul Statelor Unite ia o atitudine precisă şi neîndoielnică în această materie, de la care nu s-ar putea depărta fără a se dezonora.

17 aprilie 1953. Dejunez cu Vişoianu la restaurantul francez din New York „Le Gourmet". Mă roagă să redactez un mesaj de 10 mai, pe care el l-ar remite, prin State Departament, la Casa Albă, în speranţa că preşedintele Eisenhower ar adresa acel text românilor, cu ocazia zilei lor naţionale.

22 aprilie 1953. Ceai la dl. şi d-na Tibor Eckhardt, care-mi spun că ungurii îşi pun nădejdile în Gafencu şi în mine spre a mijloci o apropiere între naţiunile noastre pentru după liberare.

6 mai 1953. Dejunez cu George Bakach-Bessenyey, fostul meu coleg de la Roma, Viena şi Budapesta, la hotelul său Sulgrave. Ar dori mult să începem de pe acum convorbiri între exilaţi (căci desigur, crede el, vom juca un rol după eliberarea ţărilor noastre!) pentru a găsi o modalitate de înţelegere între noi. Ungurii sunt partizani ai unei federaţii dunărene, din care să facă neapărat parte Polonia, România, Austria şi Ungaria. Fără a releva faptul că Polonia nu e dunăreană, îi arăt preferinţa mea pentru o intrare directă a ţărilor noastre în marea federaţie europeană, nu prin canalul unui „ghetto răsăritean". Odată intraţi în acea mare federaţie, nimic nu va împiedica ţări vecine, ca cele scandinave sau dunărene să se mai lege între ele şi prin acorduri speciale.

10 mai 1953. Mesajul lui Eisenhower către români este aproape identic cu textul propus de mine prin Vişoianu (vezi 17 aprilie).

15 mai *1953*. La ceai la English Speaking Union cu Ileana Habsburg. Vrea să constituie o ligă pentru apărarea ortodoxiei

româneşti în emigraţia noastră şi-mi cere concursul, pe care-l promit bucuros. Pare destul de nepăsătoare de moartea fratelui ei Carol. Despre cartea ce a scris („I was a Princess" 1, apoi intitulată „I live again" 2), şi care a avut succes, spune:

„Am vrut ca Lupeasca să nu fie singura româncă despre care se vorbeşte în străinătate".

16 mai 1953. Moartea generalului Rădescu. A fost un om de caracter.

Dumnezeu să-l ierte!

18 mai 1953. Sunt poftit la dejun de John Chambers Hughes, preşedintele executiv al lui „Free Europe", şi d-na Hughes, la Riverside Club. El îşi anunţă numirea ca reprezentant permanent al Statelor Unite la N.A.T.O., la Paris, cu rang personal de ambasador. Ea mă cooptează în „le cher salon" 3, salonul ei politic ce se întruneşte periodic.

2 iunie 1953. Dineu la Mr. şi Mrs. Hughes, cu ambasadorul francez Pignon, delegat la UNO, generalul Penette, ataşat militar francez la Washington, Raymond Cartier, directorul lui „Paris Match", toţi cu d-nele, apoi Eckardt, Bessenyey şi Henry de Kerillis. Toţi se plâng de descompunerea din Franţa, vădită prin lunga criză de guvern după demisia lui René Mayer. Ei cred că „spre a stârni opinia publică franceză spre formula federalizării europene, America ar trebui să arate că mai are şi formule alternative spre a se apăra contra comunismului. Generalul, evident.

1 „Am fost prinţesă".

2 „Trăiesc din nou".

3 „dragul ei salon".

laudă moralul armatei franceze. Mrs. Hughes, care m-a aşezat la dreapta ei, m-a prezentat ca noua „achiziţie" a lui „cher salon"!!

7 iunie 1953. Cu prilejul strămutării lor la Paris (N.A.T.O.), Mr. şi Mrs.

Hughes dau un „party" reuşit. Ea mă asigură de prietenia ei statornică, pe care o întinde cu căldură şi asupra lui Senta (pe care n-o cunoaşte încă).

Apoi „Nachspiel" 1 la Consiliul Naţional Ungar, unde fusesem poftit de Mgr. Varga, preşedintele, spre a sărbători şi acolo pe soţii Hughes (ea, proclamată cetăţeană de onoare a Ungariei!).

16 iunie 1953. Şedinţa de închidere anuală a lui „Tuesday Panel"

2, unde se dă un pergament de onoare domnului şi d-nei Hughes. Vorbesc în numele românilor.

17 iunie 1953. Plimbare de 3 ore pe Hudson River şi East River, în jurul lui

Manhattan, cu Ileana Habsburg, Georges Duca şi soţii Coste.

29 iunie 1953. Cocktail la Janet Schott (soţia fostului prim-secretar american la Budapesta pe vremea noastră!

I iulie 1953. Sanda, care a petrecut 15 zile cu mine la New York, se îmbarcă pe „de de France".

7 iulie *1953*. Dejun cu Bessenyey, care iar îmi exprimă dorinţa sa de a ajuta la o înţelegere româno-maghiară. „S'il y a une chance d'entente, elle ne pourra surgir que d'une detente entre nos pays" 3.

Îl *iulie 1953*. Senta soseşte, cu Mihai-Andrei, spre a se instala cu mine în

New York, ca „permanent residents" 4.

9 *august-20 septembrie 1953*. Ne instalăm pentru vară în frumoasa casă a prietenilor noştri Carl şi Daphne Deichmann la Darien (Connecticut).

Vin pe rând, în weekend, la noi: William Thorbecke, fost ministru al Olandei în China, cu soţia, Città Davila, Graziella şi Anna-Mia Grigorcea, Georges Duca, Nicu Caranfil cu soţia şi alţi prieteni.

1 – 4 octombrie 1953. Dau un memoriu românesc în chestiunea muncii forţate de la noi lui Pignon, gouverneur general (delegaţia franceză la Naţiunile Unite), Charles Dozy, fost consul general al Olandei la Bucureşti şi ministru la Belgrad (delegaţia olandeză la Naţiunile Unite) şi

2 „Panelul de marţi".

3 „Dacă există o şansă de înţelegere, ea nu va putea apărea decât dintr-o destindere între ţările noastre".

4 „rezidenţi permanenţi".

Aghnides (delegaţia greacă), cu care mă întreţin de vremurile vechi ale Ligii Naţiunilor.

21 octombrie 1953. Sunt ales raportor al comisiei constituţionale a „proiectului federalist" al lui „Free Europe".

24 octombrie 1953. Arhiducesa Ileana ia masa de seară la noi, într-un cerc intim.

31 octombrie 1953. Nunta Sandei. După ceremonie, cortegiu (eu

la braţ cu arhiducesa Ileana, Senta cu Città Davila, printre „couples d'honneur" 1, Ilinca, Ileana şi Dan Pleşoianu). După aceea dejun la noi (vreo 40 persoane).

3 noiembrie 1953. „Tuesday Panel". Lungă convorbire cu Aleksandr Kerenski, fostul şef de guvern rus după revoluţia din 1917. Socoteşte că nemulţumirea din zona sovietică este aşa mare încât, cu toate făgăduielile Kremlinului, va izbucni ceva. El grupează acum în jurul lui toate partidele ruseşti şi democratice care vor liberarea Rusiei şi dreptul de autodeterminare pentru popoarele ce o compun. Numai foştii monarhişti ruşi ar rămâne în afară.

17 noiembrie 1953. Dejun la Knickerbocker Club, cu contele şi contesa Joseph Humann (foarte simpatici) şi Adrienne Zigomalas (fosta doamnă de onoare a reginei Spaniei, acum reprezentanta la New York a revistei „Realite's" din Paris.

20 noiembrie 1953. Iau parte la procesiunea de „picketing" 2 a şefilor politici exilaţi, în faţa Palatului Naţiunilor Unite, pentru a protesta contra muncii forţate de dincolo de Cortina de Fier. Din partea noastră mai iau parte arhiducesa Ileana, Città Davila, Mihai Răutu, George Duca, Brutus Coste şi... Mihai-Andrei! Intrăm apoi la şedinţa Naţiunilor Unite unde se discută un raport al delegaţiei americane relativ la munca forţată şi asistăm la o manifestare a unor refugiaţi baltici când ia cuvântul rusul.

24 noiembrie 1953. Gafencu, sosit din Paris pentru trei săptămâni (ca să-şi aranjeze situaţia la „Free Europe", care I-ar fi anunţat că nu-i mai poate servi subvenţia), spune că a decis să refuze preşedinţia Ligii Românilor Liberi şi că ar fi dispus să intre într-un comitet naţional prezidat de orice persoană desemnată de rege, cu condiţia ca să se accepte principiul creării unui larg consiliu format din căpeteniile emigraţiei.

1 „perechi de onoare".

2 „pichetare".

Seara „Tuesday Panel", prezidat de Gafencu, în care discutăm rezistenţa europenilor vestici faţă de ideea unei armate comune şi a unei politici de liberare a ţărilor captive din zona sovietică.

25 noiembrie 1953. Cocktail party la noi cu prilejul şederii lui Gafencu la

New York. Iau parte fruntaşi ai exilului (Moscicki, Eckhardt, Bessenyey etc.).

26 noiembrie 1953. Gafencu, Caranfil, Davila, Coste şi cu mine dejunăm împreună. Gafencu ne confirmă odată mai mult cele arătate mai sus

(24 noiembrie).

6 decembrie 1953. Dejun, la ţară, la soţii Bonner, în frumoasa lor casă din

Connecticut. El este fiul fostului diplomat american, autor al „best-seller"-ului: «S.P.Q.R.». Întâlnim acolo pe fratele fostului meu coleg elveţian din Berlin, Frolicher.

11 decembrie 1953. Dejun la Gina Breed, născută Grigorcea. Apartament minunat, cu mobile vechi franceze. Între oaspeţi: Jean Gue rin şi d-ra de

Contades, o „deb" 1 din Paris.

24 decembrie 1953. Serbăm, pentru prima dată în New York, pomul de

Crăciun. Toată familia de faţă, afară de Iorgu, care, din păcate, nu a căpătat viza de turism în Montreal.

29 decembrie 1953. Dejun la René e de Becker, născută Lambert. O casă admirabilă pe Fifth Avenue, cu vedere spre parc. Cărţi rare cu legături de preţ, mobile de muzeu, pânze de Tiepolo. Mai sunt de faţă: sora ei.

Betty Bonstetten, fostul ambasador american Einstein, soţii de Graffenried (ea sora lui Neumann, marele fabricant de textile din Arad).

1954

3 ianuarie 1954. Dăm un ceai acasă pentru prieteni.

5 ianuarie *1954*. Senta şi cu mine prânzim seara la Mardy Hughes. Dineu „par petites tables" 2, eu fiind la aceeaşi masă cu fostul prim-ministru ungar Nicolae Kallay şi cu vestitul pictor spaniol Salvador Dalí (cu mustăţi de o lungime fenomenală!). După masă: „le cher salon" 3. Profeso

1 Prescurtare a termenului „debutante", desemnând o tânără care ieşea pentru prima oară în înalta societate.

2 „la mese mici".

3 „dragul salon".

rul francez Peyre face pledoarie pentru teza neutralistă, scumpă compatrioţilor săi, dar este aprig combătut de Henry de Kerillis. D-na Hughes se întoarce la Paris, unde bărbatul ei este ambasadorul

american pe lângă O.T.A.N. (N.A.T.O.).

7 ianuarie *1954*. Dăm un cocktail cu prilejul plecării la Paris a lui Mardy Hughes. Printre invitaţii noştri, în afară de dânsa, Gina Breed, Sandra Spaletti, contele şi contesa Humann, Leon Orlowski (fostul coleg din Budapesta) cu logodnica sa Elinor McCarthy, Davila, Duca, Coste, Eckhardt, Bessenyey, Michalowski etc.

16 – 18 ianuarie 1954. Weekend delicios la prietenii Humann în frumoasa lor casă din Litchfield (Connecticut). Dejunăm cu ei la Mr. & Mrs. John Ryan la Ridgefield (Connecticut) (altă instalaţie plină de gust) şi prânzim cu soţii Singer (maşinile de cusut – oameni simpatici, „smart set" 1 şi „à la page"! 2).

2 *februarie 1954*. Cocktail la noi: Lilly Hatvanyi, Gilda şi László Korânyi, soţii Humann, Adrienne Zigomales, Orlowski, Duca, soţii Huntington, Coste, Barachi-Tua (ea româncă) etc.

20 *februarie 1954*. Dineu la care şi Daphne Deichmann, la Darien (Connecticut). Regăsim pe d-ra Sarre, pictoriţă, fostă cunoscută din Berlin.

Fusesem în casă la părinţii ei (el, vestit critic de artă), la Babelsberg.

22 *februarie 1954*. Cocktail la soţii Moscicki (el, fiul fostului preşedinte al Republicii Polone, el însuşi fost ministru la Tokyo, dânsa, născută Kobilański, sora fostului consilier al Legaţiei Poloniei în Bucureşti. Regăsim pe soţii Dembiński (pe vremuri la Legaţia Poloniei în Bucureşti) şi pe un Sapieha.

l martie 1954. Cocktail la noi: soţii Thorbecke (el, fost ministru al Olandei la Tokio, acum director de studii al grupului federalist de la „Free Europe"), Ernie Acker (Free Europe), soţii Barachi-Tua, Magda Sturdza, Città Davila, Julie Grafmann (fiica lui Jan Hubrecht, coleg olandez de la Bucureşti şi Roma).

6 aprilie 1954. Cocktail la Renée de Becker. Regăsim cunoscuţi din Berlin:

principele Lippe (fratele lui Bernhard al Olandei), principele Vasilicikov (fratele lui Nissy şi al Taniei Metternich), plus Sandra Spaletti, Dalí, Schmidt-Rothschild etc.

1 „me şic".

„La curent cu moda!"

S aprilie 1954» Mergem cu Sanda la un cocktail organizat de Adrienne Zigomalas pentru soţii Chevreau d'Antraigues (ea: fosta

marchiză de Cramayel, veche cunoştinţă din Ouchy). Printre oaspeţi: contele Jean de Montebello (prieten vechi al lui Andronic), Serge Obolensky, Alfred Potocki (cam îmbătrânit), o bătrână Rothschild, Mr. şi Mrs. Ruan (de la Ridgefield) şi o junǎ Marone (cunoscută cu Christa a Spaniei).

15 aprilie 1954. Sunt transferat, în „Free Europe", de la „Free Europe Press" la „Mid-European Studies Center".

15 mai 1954 – Iorgu se instalează cu noi la New York, pe baza vizei de rezident permanent ce i-a obţinut Mid-European Studies Center.

*1 iunie 1954** încep colaborarea cu „Voice of America", căreia îi voi remite texte („scripts") pentru emisiunea în limba română.

18 iunie 1954 Conferinţa lui Robert Schuman pentru exilaţii politici, organizată de „Free Europe" la Carnegie International Center. îi fac cunoştinţa. „Vous pourrez toujours compter sur la France" 1.

3 iulie 1954 julio Lopez-Olivan, grefier al Curţii permanente de Justiţie Internaţională de la Haga prânzeşte la noi. Pare convins că Statele Unite, care au înghiţit atâtea umiliri din partea comuniştilor, se pregătesc serios pentru un viitor război, la care vor recurge la ceasul ce li se va părea potrivit.

*20 iulie 1954** Ruşinosul armistiţiu indochinez este semnat azi la Geneva. Un al doilea „München". Dureros că, prin tăcerea lor, Statele Unite au consfinţit această imensă extindere teritorială a comunismului.

Îl *august 1954* „Free Europe Committee" a sugerat exilaţilor din spatele

Cortinei de Fier să organizeze o „Adunare a naţiunilor captive din Sud-Estul Europei" în timpul sesiunii Naţiunilor Unite, ca o manifestare contra asupririi comuniste. Un „coordonator" pentru fiecare grup naţional, toţi coordonatorii urmând să întocmească laolaltă programul adunării. Prin glasul lui Yarrow şi Acker, „Free Europe Committee" m-a sugerat pe mine drept „coordonator" pentru grupul românilor, şi Vişoianu îmi telefonează din Washington ca să stăruie să primesc. M-am înfăţişat, aşadar, astăzi, la prima întrunire a coordonatorilor. Erau de faţă Mikołajczyk şi Karbonsky (Polonia), Osusky (Cehoslovacia), Barankowicz (Ungaria), Sidzikauskas (Lituania), Masens (Letonia), Perandi (Estonia), Dosti (Albania), Dimitrov şi Petkov (Bulgaria). Din partea lui „Free

1 „Puteţi conta întotdeauna pe Franţa”.

Europe”: Yarrow, Merrill, Neufoille, Right. S-a discutat asupra numelui de dat adunării, asupra numărului delegaţilor pe grup naţional şi asupra uniunilor de invitat (ca Uniunea liberală, ţărănească, socialistă etc.).

Apoi s-a ales raportor provizoriu Masens (Letonia) şi s-a ridicat şedinţa.

23 august 1954. A doua întrunire a „coordonatorilor”. Sunt de faţă aceeaşi ca data trecută, cu puţine excepţii. Asupra numelui de dat Adunării, se acceptă acela propus de mine: „Assembly of Captive European Nations” (A.C.E.N.) 1. Se votează în unanimitate ca şi exilaţii iugdslavi să fie invitaţi a participa la Adunare (cu toate că americanii ar prefera ca ei să nu fie poftiţi, din pricina politicii de apropiere cu Tito). Se decide ca Masens (Letonia) să ia legătura cu Fotic (Serbia), Macek (Croaţia) şi Krek (Slovenia), pe de o parte şi „Free Europe Committee”, pe de altă parte, spre a vedea cum s-ar putea realiza participarea iugoslavă spre mulţumirea tuturor. Vor fi invitate de asemenea şi marile internaţionale politice (agrarieni, creştini-democraţi, liberali şi socialişti).

24 *august* 1954. Certuri multe între cei doi polonezi: Karbonsky şi Mikołajczik, în adunarea de azi a „coordonatorilor”. Se decide că grupurile naţionale vor fi reprezentate fiecare de maximum 16 delegaţi, iar uniunile internaţionale politice de cel mult 4.

Alex. Cantacuzino (Pepo), din ramura bavareză, dejunează la noi. Un băiat spătos şi voinic, care se va „americaniza” fără greutate şi e pregătit de „struggle for life” 2.

26 august 1954. Românii din New York pe care i-am propus să facă parte din delegaţia noastră la A.C.E.N. se adună cu mine la Romanian Welfare. Ei critică aspru „manoperele” lui Vişoianu, care de doi ani îi poartă cu vorba în privinţa formării unui comitet naţional. Suntem cu toţii de acord că nu vom participa decât dacă fac parte din delegaţie şi Gafencu, Eftimie Gherman şi Vintilă Brătianu (pe care Vişoianu îl contestă pentru că a dobândit cetăţenia americană).

29 august 1954. Grupul românilor din New York îmi adresează o scrisoare – pe care o transmit lui Vişoianu în copie – prin care îl dojenesc sever pentru comportarea sa în chestia comitetului şi se opun la veto-ul său în privinţa lui Gafencu, Gherman şi Vintilă Brătianu. Ne instalăm cu toţii

1 „Adunarea Naţiunilor Europene Captive”.

2 „lupta pentru existenţă”.

la Darien, în frumoasa casă a prietenilor noştri Deichmann. Vine şi Ilinca de vacanţe.

2 septembrie 1954 întâlnire cu compatrioţii din New York (Răutu, Ghilezan, Coste, Bunescu) şi Vişoianu-Zissu. Discuţii lungi. Vişoianu acceptă, în principiu, participarea lui Gafencu şi Gherman, dar se opune aceleia a lui Vintilă Brătianu, din cauza cetăţeniei sale americane. S-ar învoi însă cu o formulă de compromis („membru de onoare” sau aşa ceva). Voi căuta să tratez chestiunea cu Vintilă şi Città.

Apoi, comitet de coordonatori, la care mă însoţeşte Vişoianu. Eckhardt este prezent, de la unguri. Tot nu s-a găsit o formulă pentru a asigura participarea iugoslavilor, fără a stânjeni pe americani. Osusky e rugat să trateze cu Fotic.

8 septembrie 1954 – Comitetul coordonatorilor. După mari discuţii, se admit, ca membri ai Adunării patru organizaţii politice internaţionale: agrarie11, nii, creştin-democraţii, liberalii şi socialiştii, în urma stăruinţelor mele şi ale lui Davila, Vişoianu se împacă „reluctantly” 1 cu gândul admiterii „cetăţeanului american Vintilă Brătianu” în delegaţia noastră, dar numai ca expert. Voi insista mai departe ca să fie admis „membru plin”.

13 septembrie 1954 – Comitetul coordonatorilor. Decidem ca A.C.E.N. să-şi aibă prima sesiune la 20 septembrie, în Carnegie Endowment International Center, peste drum de palatul Naţiunilor Unite. Fiecare delegaţie va fi compusă din 16 membri. Fotic rămâne pe poziţia lui cerând admiterea iugoslavilor. Osusky nu a găsit formulă satisfăcătoare cu dânsul.

Aşadar, iugoslavii vor fi admişi „în principiu”, rămânând să se examineze ulterior modalitatea participării lor (la care americanii se opun îndărătnic, din pricina „flirtului” lor cu Tito).

*15 septembrie 1954** Comitetul coordonatorilor. Semnăm cu toţii scrisori către „New York Times” şi „New York Herald Tribune”, subliniind scopul lui A.C.E.N. Eckhardt cere o modificare a art. 10 din regulament, spre a îngădui delegaţiilor care ar dezaproba o moţiune sau o rezoluţie să facă opinie separată. După lungi discuţii, se acceptă formula mea de compromis, care prevede că delegaţiile care nu sunt de acord cu o moţiune sau o rezoluţie pot să n-o semneze, abţinerea lor fiind trecută în procesul verbal, într-o conversaţie particulară cu

Eckhardt, cădem de acord ca Brutus Coste să fie propus pentru secretariatul general. El îl propune în

„În silă".

şedinţă, şi eu, firește, îl sprijin. În afară de grupul polon al lui Mikołajczik (care propune pe Hodza) şi de naturala abţinere a cehoslovacilor, toţi delegaţii sunt de acord cu alegerea lui Coste.

16 septembrie 1954. Întocmim lista delegaţiei noastre (după ordinea alfabetică): Bossy (coordonator), Brătianu (consilier), Bunescu, Caranfil, Coste, Crihan, Davila, Ghilezan, Ionniţiu, Manuilă, Popa, Răutu, Vişoianu (preşedinte), Zissu. Sunt rugat să informez pe Gafencu şi Gherman.

Stărui mult pe lângă Brătianu, ca să accepte formula, termenul de „consilier" neavând nimic ofensator, în general, opinia printre români şi ceilalţi exilaţi este că cei care au luat cetăţenii străine nu mai pot figura oficial pe listă (cazul Cretzianu). Vintilă se lasă însă greu. Consideră „consilieratul" ca o discriminaţiune şi cere insistent să fie „delegat", dar Vişoianu, sprijinit de majoritate, se opune. Rog pe Brătianu să nu ia nicio decizie până nu se consultă şi cu Davila, care-i este prieten şi i-a adus atâtea servicii (între altele evitându-i deportarea pentru că nu obţinuse viza permanentă).

17 septembrie 1954. Ultimul comitet al coordonatorilor înainte de adunare.

Obţin ca rugăciunea obişnuită înainte de sesiune să fie rostită, în şedinţa a doua, de părintele Vasile Haţegan, parohul bisericii ortodoxe române din New York.

19 *septembrie* 1954. Vintilă Brătianu, împotriva avizului meu şi al lui Davila, a scris lui Masens, preşedintele comitetului de coordonatori, ca să i se şteargă numele de pe lista delegaţiei române (gest cu atât mai nesocotit, cu cât A.C.E.N. a publicat toate numele la rând, pe ordinea alfabetică, fără menţiunea pe care o detestă de „consilier". Ridică acuma şi chestiunea „fondului Visoianu-Cretzianu", pe care n-o ridicase până acum şi pe care nici n-ar fi ridicat-o dacă i se satisfăcea cererea. Ar vrea ca să refuzăm cu toţii să participăm, ca să ne solidarizăm cu el, pe când dânsul s-a desolidarizat de noi făcând un gest dezaprobat de noi. Spune că va pune în vedere tuturor liberalilor să nu intre în delegaţie (ca şi când ar fi şeful lor!). Stărui mult ca să nu mai facă niciun pas fără a vorbi cu Davila. E

O decepţie!!

20 septembrie 1954. Prima sesiune a Adunării Naţiunilor Captive ale Europei se deschide la Carnegie Endowment International Center. Delegaţia română: Assan, Cornel Bianu, *R.V. Bossy*, *Bunescu*, N/co/se *Caranfil* Crihan, *Davila*, Gafencu, Gherman, *Ghilezan*, *Ionniţiu*, *Sabin Mânuit Augustin Popa*, *Mihai Răutu*, *Vişoianu*, *Zissu* (de faţă au fost numai acei al căror nume este subliniat). Votarea ordinii de zi a şedinţelor ce s-au ţinut în curs de trei zile. Formarea comisiilor Adunării (sunt ales la acea politică), declaraţiile diferitelor delegaţii. Se anunţă că se caută o formulă pentru participarea iugoslavilor. Conferinţă de presă. (Gafencu şi Gherman mi-au răspuns că acceptă să facă parte din delegaţie).

22 octombrie 1954 – A doua sesiune A.C.E.N. spre a protesta contra conferinţei de la Moscova şi a declara că regimurile de marionete ale ţărilor captive nu sunt îndreptăţite să ia angajamente în numele popoarelor asuprite.

25 octombrie 1954 – Siniewicz (Polonia), Petkov-Kolarov (Bulgaria) şi cu mine dejunăm la restaurantul „Veau d'Or", cu d-na Lina Tsaldaris (văduva fostului prim-ministru elen), delegată a Greciei la Naţiunile Unite şi raportoarea comisiei sociale. O punem la curent cu lucrările noastre relative la munca forţată dincolo de Cortina de Fier.

*7 – 8 noiembrie 1954** A.C.E.N. Se prezintă, în şedinţele publice, rapoartele comisiilor asupra diferitelor chestiuni. La 22 octombrie eu prezint raportul comisiunii politice privitor la violarea tratatelor de pace, relativă la clauzele militare, de către regimurile comuniste din România, Bulgaria şi Ungaria, însoţesc raportul de un scurt discurs arătând militarizarea forţată a ţărilor captive de către stăpânitorii lor comunişti, unelte ale Moscovei.

*14 decembrie 1954** Masa, seara, la University Club, cu senatorul belgian de la Valle e Poussin, preşedintele comisiei pentru Europa Centrală şi Orientală a Mişcării Europene, membru al Adunării Consultative a Consiliului Europei, colegii Masens, Sidzikauskas şi Coste (de la A.C.E.N.), şi Dolbeare şi Galantiere („Free Europe"). Discutăm despre modalitatea conlucrării exilaţilor din Europa cu cei din America. De la Vallée Poussin arată teama celor din Europa de a nu fi „încălecaţi" de cei de aci.

Propun ca, în delegaţiile A.C.E.N., să se facă mai mult loc europenilor, iar în Comisia pentru Europa Centrală şi Orientală să se coopteze şi exilaţi din U.S.A. Se cade de acord asupra unor viitoare

sesiuni A.C.E.N.

În Strasbourg, concomitent cu întrunirea Consiliului Europei, în mai.

15 decembrie 1954 – Naşterea primului meu nepoţel, Fabrice, fiul Sandei.

18 – 20 decembrie 1954 – A.C.E.N. Alte serii de rapoarte ale comisiei. Ca raportor al comisiei politice, prezint raportul asupra federalismului:

„European Integration and Membership in the Council of Europe" 1, care

1 „Integrarea europeană şi calitatea de membru în Consiliul Europei".

pare să fie primit cu aprobarea generală. Toţi oratorii următori se arata de acord cu concluziile mele. Discursul meu este relevat în „New York Times" (20 decembrie), atât într-un reportaj cât şi într-un editorial.

l *decembrie 1954*. Cele mai fericite sărbători de Crăciun pe acest continent, căci Ilinca obţinând viza americană permanentă este acum definitiv cu noi, iar familia întreagă se găseşte întrunită la New York.

1955

! 2 ianuarie 1955. Aniversarea Sandei şi botezul copilului ei Fabrice. Toată familia este de faţă, inclusiv vărul meu Gil cu toţi ai săi. Naşa este

Manola (soţia lui Gil)…

13 aprilie 1955. Visoianu vine la mine şi-mi propune să intru în noul Comitet Naţional, pe care Regele l-a însărcinat să-l constituie. Lista, aprobată de Rege, ar urma să fie următoarea: Assan, Bianu, Bossy, Bunescu, Ciotori, Coste, Crihan, lonniţiu, Manuilă, Augustin Popa, M. Rautu, Veniamin, Visoianu, Zissu. Îmi spune că ar fi vrut ca pe listă să figureze şi Gafencu, Gherman şi Davila, dar cei doi dintâi au refuzat, iar pe cel din urmă nu U acceptat Regele, îi mulţumesc pentru propunere, dar u arăt că lipsa acelor trei personalităţi, ca şi faptul că noul comitet ar avea caracterul unei înjghebări de partid (naţional-ţărănesc) mă împiedica de a-i primi oferta. Adaug că sunt gata să continui colaborarea pe planul delegaţiei române la Adunarea Naţiunilor Captive ale Europei.

14 aprilie 1955. Coste îmi spune că a refuzat şi el propunerea lui Visoianu de a intra în comitet pe aceleaşi motive ca mine. Acelaşi

răspuns l-a dat şi lonniţiu. mi au

23 aprilie 1955. Regăsim pe vechii amici şi colegi din Berlin: Aubrey şi Virginia Casardi. El este acum observatorul Italiei la Naţiunile Unite.

Dejun extrem de simpatic la dânşii. Atmosferă caldă.

30 aprilie 1955. A XXX-a aniversare a căsătoriei noastre. Dejunăm la banda, cu toţi copiii – şi nepoţelul. Micul toast ocazional rostit de Iorgu.

2 – 6 aurf 1955. A cincea Conferinţă a Organizaţiunilor neguvernamentale 5. eresate în problemele de migraţiune se ţine la Naţiunile Unite, eu prezentând „Caromanul". Din prima şedinţă propun o moţiune spre cre să intervenim pe lângă guvernele celor trei mari puteri occidental – f actualmente reprezentate la Conferinţa ambasadorilor de la Viena să discute asupra tratatului de stat austriac – pentru ca ele să obţină renunţarea la neomenosul articol 16 din proiectul de tratat, care, în mod indirect, prevede repatrierea forţată a refugiaţilor din ţările stăpânite de comunişti. Sunt imediat călduros susţinut de reprezentanţii lui „Tolstoy Foundation" (contesa Alexandra Tolstoi – fiica marelui scriitor – şi principele T. Bagration), care vin să-mi mulţumească pentru iniţiativa luată. Se opun însă reprezentanţii Naţiunilor Unite, ai Organizaţiei Internaţionale a Muncii şi ai marilor organizaţii internaţionale, temătoare de a nu se lăsa târâte într-o problemă politică. Un anume Sheldon, probabil „fellow-traveller" 1, vorbind în numele unei „Non-Sectarian Anti Nazi League" 2 (??), se împotriveşte, mai ales, sub cuvânt că refugiaţii din Austria sunt „criminali de război" sau membri ai oştirilor Axei.

Răspund imediat că, dacă ar fi fost criminali de război, ar fi fost extrădaţi de mult de biata, mică Austrie ocupată, şi că mi se pare straniu că se ridică aci faptul de a fi făcut parte din armatele Axei ca un cap de acuzare, atunci când generali germani sunt azi în NATO, şi când chiar comuniştii din Germania de Est dau un rol de seamă mareşalului von Paulus. Am cerut Conferinţei să caute a fi lăudată în opinia publică nu numai pentru prudenţa ei, dar şi, mai ales, pentru caritatea ei şi curajul ei moral.

Pe de altă parte, se prezintă o moţiune mai generală, fără aluzie directă la tratatul cu Austria. Adunarea propune amalgamarea celor două moţiuni şi numeşte un comitet din care fac parte. Church World Service, International Rescue Committee, American Fund for

czechoslovak Refugees şi Tolstoy Foundation, asociindu-se moţiunii mele, rog pe Elliott de la CWS să prezinte un text pentru noi, cum el reprezintă cea mai mare organizaţie care lucrează pe teren pentru refugiaţi. Deşi textul său e mai atenuat ca al meu, nu putem obţine decât o moţiune foarte îndulcită şi fără referire la tratatul austriac. Dar, prezentând-o în şedinţa plenară, raportorul subliniază că scopul ei este de a obţine satisfacţia pentru cazul refugiaţilor din Austria. Haymerle, observatorul Austriei la Naţiunile Unite, mă asigură personal că, în niciun caz, românii din Austria nu vor fi repatriaţi forţat şi că nu li se vor tăia ajutoarele. Confidenţial, îmi spune că ruşii au renunţat, la Viena, la articolul 16.

1 „simpatizant al comuniştilor".

2 „Liga nesectară antinazistă".

B7 mai li? 5. Dejun la Mrs. John Chambers Hughes, cu G. Extindaris (amba1 sadorl l Greciei pe lângă NATO), Lucet (consilierul delegaţiei permanente franceze pe lângă NATO) cu d-na, Henry de Kerillis etc. Extindaris este e mvins că, la viitoarea conferinţă de la Geneva a celor patru mari puterj, occidentalii – şi mai ales Statele Unite – vor pune pe tapet şi stăru asupra eliberării naţiunilor europene captive; de aceea crede că acea Conferinţă nu va avea rezultat. Kerillis şi Lucet recunosc talentul lui Mendes-France şi meritul său de a încerca să înjghebeze o „stângă necomunistă", dar se îndoiesc ca el să ajungă la putere curând.

p funie 1955. Ceai la Miss Amey Aldrich, sora fostului director al Academiei Americane din Roma, vechea noastră vecină de pe Gianicolo şi prietenă din anii 1939 – 1940. Vorbim de cunoscuţii de pe vremuri şi îi admirăm vitalitatea la peste optzeci de ani.

ZO iunie 1955. Adunarea Naţiunilor Captive ale Europei comemorează, într-o şedinţă plenară publică, a zecea aniversare a Naţiunilor Unite, care s-au necinstit tolerând asuprirea a o sută milioane de europeni de către comunismul sovietic.

24 – 28 iunie 1955. La Washington, cu Mihai-Andrei, ca să cunoască şi el capitala Statelor Unite. La 26 iunie, „New York Times" publică scrisoarea mea de răspuns la aceea, din 19 iunie, a lui W.R. Mathews, directorul ziarului „Star" din Arizona, care propovăduia renunţarea la eliberarea ţărilor asuprite, spre a se câştiga „încrederea" Uniunii Sovietice, iată textul întâmpinării mele:

„To the editor of the New *York Times*.

The bewildering thesis developed by Mr. William R. Mathews, in your June 19* issue, for successfully negoţiating with Russia might mislead public opinion if a stand were not taken on this matter. If I understand rightly Mr. Mathew's Views, he is of opinion that, in order to stem the armament race, the Western Powers should, in the forthcoming Big Four meeting, make such concessions as to gain the confidence of the Soviets.

The concessions envisaged by the writer of that letter are the endorsement of the subjugation of Central and Eastern Europe and the acceptance of the Oder-Neisse line as Germany's border. This confidence will never be restored, he warns us, «if we insist on the liberation of the satellites». And he adus: «we have already recognized these states diplomatically; let our policy stand on that fact and remain silent about demanding liberation as a price of peace». În other words, let us rather i. 454

condone the enslavement of one hundred million people as a price for peace.

May I venture to express my painful surprinse that a policy is avocated tending to buy the illusion of peace at such a price? Can a nation ensure its own freedom and build its security on the captivity of others? True, a grave political error was made, ten years ago, by granting diplomatic recognition to the puppet regimes established by the Kremlin în Central and Eastern Europe, instead of withholding recognition as was done for the Baltic States. But the communist administrations, imposed by Soviet military force and direct political pressure – as was the case în România în 1945 –, or by internai subversion – as în Czechoslovakia în 1948 –, have since been guilty of so many ruthless violations of human rights and internaţional decency that the With-drawal of such recognition would be wholly justified. However, «remaining silent about demanding liberation» would not be a true foundation to peace, but would maintain, on the contrary, an explozive element, premonitory of future conflicts.

Liberty and peace cannot be divided, and the world cannot be sale if half free and half slave.

The Western Powers, seventeen years ago, «remained silent about demanding liberation» for Austria and Czechoslovakia, but the result of this appeasement policy did not earn them the confidence of totalitarian dictatorship – it brought about war. This tragic error must

not be repeated, not because – în Mr. Mathews words – Polish and Cech minorities in the United States will protest loudly and threaten domestic political uprisals, but because it would sap the very foundations of the peace we want to establish and because, as President Eisenhower said in his press conference of June 9th «America is never going to be happy as long as any peoples with a historical record of independence are kept enslaved»"1.

1 „Către redactorul-şef de la New *York Times*

Uluitoarea teză prezentată de dl. Wlliam R. Mathews în numărul publicaţiei dvs din 19 iunie, pentru a negocia cu succes cu Rusia, ar putea induce în eroare opinia publică dacă nu s-ar lua atitudine în această problemă. Dacă am înţeles corect opiniile domnului Mathews, el este de părere că, pentru a stăvili cursa înarmărilor, Puterile occidentale ar trebui să facă concesii la apropiata întâlnire a celor Patru Mari, astfel încât să câştige încrederea Sovietelor. Concesiile avute

9 *iulie* 1955. Dau un interviu radiodifuzat la Voice of America, privitor la activitatea Adunării Naţiunilor Captive ale Europei. Este emoţionant gândul că glasul meu pătrunde, dincolo de cortina de fier, până la cei de acasă. M-or fi auzind unul sau altul din cei dragi?

20 septembrie 1955. Întors din vacanţele de la Darien, iau parte la deschiderea sesiunii a doua a A.C.E.N.-ului. Letonul Masens îmi spune că, la Quai d'Orsay, a stat de vorbă cu Soutou, directorul Afacerilor orientale. Acesta i-a mărturisit că guvernul francez se vede silit să urmeze curentul opiniei publice şi al presei, favorabil „politicii de surâsuri" iniţiată de Moscova. Vor fi, în consecinţă, schimburi de politeţe şi de vizite, dar, în fond, nu se va accepta, la Paris, niciun act care să consfinţească statu-quo în Europa Centrală şi Orientală. Şi Manach, şeful în vedere de semnatarul scrisorii sunt sprijinirea subjugării Europei Centrale şi de Răsărit şi acceptarea liniei Oder-Neisse drept hotar al Germaniei, încrederea nu va putea fi restabilită vreodată, ne avertizează el, «dacă insistăm ca sateliţii să fie eliberaţi». Şi adaugă: «Am recunoscut deja aceste state din punct de vedere diplomatic; fie ca politica noastră să respecte acest lucru şi să păstreze tăcerea cu privire la cererea eliberării ca preţ al păcii». Cu alte cuvinte, să scuzăm înrobirea a o sută de milioane de oameni, ca preţ al păcii.

Pot oare îndrăzni să-mi exprim dureroasa uimite că se pledează

pentru o politică prin care să se cumpere iluiza păcii la un astfel de preţ? Poate oare o naţiune saşi asigure propria libertate şi să-şi construiască securitatea pe baza captivităţii altora? Este adevărat, s-a făcut o gravă eroare politică acum zece ani, acordându-se recunoaştere diplomatică regimurilor-marionetă instaurate de Kremlin în Europa Centrală şi de Răsărit, în loc să li se refuze recunoaşterea, ca în cazul statelor baltice. Dar guvernele comuniste, impuse de forţele armate sovietice şi de presiuni politice directe – cum a fost cazul în România în 1945 – sau printr-un act subversiv intern – ca în Cehoslovacia în 1948 – s-au făcut vinovate de atâtea încălcări flagrante ale drepturilor omului şi ale moralei internaţionale, încât retragerea unei astfel de recunoaşteri s-ar justifica pe deplin. Pe de altă parte, «a păstra tăcerea în privinţa cererii eliberării» nu ar putea fi o adevărată bază pentru pace, ci, dimpotrivă, ar menţine un element exploziv, prevestitor de conflicte viitoare. Libertatea şi pacea nu se pot împărţi şi lumea nu poate fi ferită de pericole, dacă este pe jumătate liberă şi pe jumătate sclavă.

Puterile Occidentale «au păstrat tăcerea» acum 17 ani în privinţa cererii eliberării Austriei şi Cehoslovaciei, dar rezultatul acestei politici de compromisuri nu le-a adus încrederea dictaturii totalitare – le-a adus război. Această eroare tragică nu trebuie repetată, dar nu deoarece – cum spune de Mathews diviziei Europei de Est, l-a asigurat că problema germană nu poate fi despărţită de aceea a Europei Centrale şi Răsăriteană.

25 septembrie 1955. Gafencu, membru al delegaţiei noastre la A.C.E.N., soseşte pentru a lua parte la şedinţe, îmi spune că va rămâne în delegaţie, dar nu va intra în „comitet" – „guvernul Visoianu", cum îi spune în deriziune –, căci acea grupare este urâtă de exilaţi şi „l-ar lua lumea, în Europa, cu pietre, dacă s-ar întoarce ca membru al acestui comitet". Ar dori însă să fie subvenţionat de „Free Europe" – spre a-şi putea duce mai departe fecunda activitate publicistică şi propagandistică la Paris – dar nu în cadrul bugetar al „comitetului". Cei de la „Free Europe" i-ar fi făgăduit că vor căuta o formulă acceptabilă.

Şedinţele A.C.E.N.-ului se ţin lanţ.

29 septembrie 1955. Aniversarea Sentei, pe care o sărbătorim – familia „au grand complet" 1 – cu junele nepoţel Fabrice pentru prima oară în mijlocul nostru.

6 octombrie 1955. Sunt ales vicepreşedinte al comitetului politic

al Adunării Naţiunilor Captive ale Europei.

Seara, masă la d-na Peggy de Gripenberg, veche cunoştinţă de la Helsingfors. Bărbatul ei – pe atunci ministru al Finlandei la Londra – este acum ministru al Finlandei la Stockholm. Cumnata ei, Stena de Gripenberg, venea des la noi în casă – în frumoasa Villa Stockman de pe malul Golfului Finlandez. La masă, sunt alături de d-na Eden (prima soţie a primului ministru britanic). Este o femeie deşteaptă, la curent cu politica („You know, I was very mixed up în politics before the war" 2 – firește!) şi vorbim cu nostalgie de Londra, îi spun că i-am cunoscut fiul la Québec, când era adjutantul guvernatorului general Vincent Massey.

17 octombrie 1955. La Adunarea generală A.C.E.N., citesc rezoluţia privitoare la chestiunea participării regimurilor comuniste satelite în agenţiile

— Minorităţile poloneze şi cehe din Statele Unite vor protesta vehement şi vor ameninţa cu represalii politice interne, ci deoarece acest lucru ar eroda chiar temeliile păcii pe care dorim s-o instituim şi deoarece, după cum a spus preşedintele Eisenhower la conferinţa de presă de la 9 iunie, «America nu va fi niciodată fericită, câtă vreme sunt înrobite popoare care au cunoscut independenţa în cursul istoriei»".

1 „în întregime".

2 „M-am implicat foarte mult în politică, înainte de război, să ştiţi".

Naţiunilor Unite şi în conferinţele internaţionale organizate de Naţiunile Unite, în calitatea mea de raportor, încep printr-o cuvântare în care arăt inconsecvenţa flagrantă de a se admite „printr-o uşă laterală" în Naţiunile Unite pseudoguverne socotite necalificate pentru alegerea ca membre în Naţiunile Unite. Scot în relief tragica ironie de a se primi în UNESCO şi ILO cârmuiri care încătuşează cultura şi prefac muncitorii în „roboţi".

O octombrie 1955. Recepţie la Ciro Freitas-Valle, ambasadorul şi delegatul şef al Braziliei la ONU, fost ministru la Bucureşti şi ambasador la Berlin, unde era coleg cu mine. Dat fiind că noul preşedinte ales în Brazilia (Kubitschek) este foarte „de stânga", bunul Ciro se lasă greu în discuţii politice cu privire la situaţia Europei Răsăritene!

8 *octombrie 1955*. Dineu la Mardy Hughes. Ea se miră că niciunul din exilaţii români de frunte („între alţii: dumneata, Gafencu,

Davila) nu fac parte din aşa-zisul „comitet naţional" sprijinit de „Free Europe". John Hughes, fost ambasador U.S.A. pe lângă NATO, la Paris, este convins că nu poate ieşi nimic din conferinţa de la Geneva a celor patru miniştri de Externe. Ruşii nu sunt dispuşi la nicio concesie căci văd că occidentalii cedează – fără compensaţii – pe toate tărâmurile.

noiembrie 1955. Julio Lopez-Olivan, fost ambasador al Spaniei la Londra şi ministru la Berna, acum grefierul Curţii Internaţionale de Justiţie de la Haga, vechi prieten, vine să ne vadă. Este foarte pesimist despre viitorul lumii occidentale – şi, mai ales, al Europei – căci vede „lichefiindu-se" pe zi ce trece mai mult orice voinţă de împotrivire faţă de puhoiul comunist.

18 *noiembrie 1955*. Însoţesc pe Mihai-Andrei la studioul lui „Radio Free Europe", unde – zi istorică!! – îşi face prima emisiune, în cadrul standului românesc de la Expoziţia Internaţională a Femeilor, despre căciula la români! O românească foarte bună şi un glas excelent pentru un copil.

Pe seară mă duc, împreună cu colegul estonian Vahter, la delegatul argentinian la ONU, spre a căuta să-l convingem să se opună târgului imoral care se pregăteşte pentru admiterea de noi membri la ONU şi care ar cuprinde acceptarea candidaturilor unor regimuri comuniste ca acelea care sugrumă pe români, albanezi, bulgari şi unguri. Delegatul ajutor, Tettamanti, ne asigură că protestul nostru va fi transmis la Buenos Aires.

22 noiembrie 1955. împreună cu colegul ungur, George Bakâch-Bessenyey> facem o vizită similară preşedintelui delegaţiei Siamului, „alteţa sa regală principele Wan Waithayakon. Fost şi viitor candidat la preşedinţia Adunării, rudă apropiată a suveranului său, crescut în Anglia, foarte inteligent şi plăcut. Admite dintru început că „târgul" în chestiune este cinic şi imoral, dar că, din nenorocire, politica internaţională şi morala fac două! Pentru Siam – sau, mai bine zis, Thailanda – intrarea Laosului, Cambodgei şi Vietnamului de Sud este foarte importantă şi, pentru a o obţine, nu se vor opune acceptării sateliţilor europeni ai Sovietelor.

Comunismul pătrunde în Laos şi, de acolo, se infiltrează în învecinatul Siam. De câte ori dânsul ridică chestiunea în Consiliul de Securitate – de Adunarea Generală nici vorbă! – i se opune că Siamul nu poate aduce în discuţie probleme care privesc direct altă ţară; Laosul. De necesitate vitală pentru guvernul din Bangkok este, prin

urmare, ca Laosul să fie în ONU şi să sesizeze acel for de primejdia comunistă. Plus că, în conferinţa de la Bandung, ţările asiatice s-au legat să lupte pentru „universalitatea" Naţiunilor Unite. Este bine ca alianţele lor să fie ocrotite de ONU.

23 noiembrie 1955. Tot cu Bessenyey, la Mohammed Fadhil al-Jamali, ministru de Externe şi preşedintele delegaţiei Irakului la ONU. Pledăm aceeaşi cauză, cu aceleaşi argumente. Jamali se arată extrem de călduros.

Ne reaminteşte că el este acela care, la conferinţa africano-asiatică de la Bandung, a cerut ca, înainte de a se lua în discuţie colonialismul puterilor occidentale, să se protesteze contra dominaţiei colonialiste a Sovietelor în Europa răsăriteană. Va vota însă pentru „târg", ca să intre şi ţările cele mai anticomuniste, ca Spania, Italia, plus Portugalia, şi ţări arabe aliate Irakului, ca Iordania şi Libia. Sau nu se admit comunişti în ONU, şi atunci trebuie expulzate Rusia, Polonia, Cehoslovacia, Bielorusia, Ucraina – şi acesta este o hotărâre gravă de luat – sau se admit, şi atunci patru sau cinci sateliţi în plus nu contează. De altfel, un grup compact comunist, vorbind şi votând mereu la fel, va duce, poate, mai repede la lămurirea situaţiei şi izgonirii tuturor comuniştilor. Nu crede însă că „târgul" se va face, căci nimeni nu va accepta Mongolia Exterioară, simplă provincie comunistă fără existenţă de stat, iar sovieticii vor s-o impună drept „condiţie sine qua non". America va da peste cap întregul târg („deal") dacă – cum este probabil – Kremlinul nu va ceda l asupra Mongoliei.

j Trec apoi – de data aceasta cu colegul cehoslovac Ripka – să văd pe [Jean Price-Mars, ambasador şi preşedinte al delegaţiei Republicii Haiti la

ONU. El ne dă a înţelege că Haiti urmează indicaţiunile U.S.A. A primit deci instrucţii să voteze pentru admiterea celor 17 ţări propuse, dar să voteze contra candidaturii Mongoliei Exterioare. U.S.A. se va abţine în formă, dar se va opune morţiş, în mod indirect, la candidatura mongoliană. Deci, e probabil că întreaga chestiune va fi înmormântată, în aceeaşi zi, după amiaza, am o întrevedere, singur, cu Freitas-Valle, preşedintele delegaţiei braziliene, şi adjunctul său, Barreto-Leite-Rlho (corespondent a 28 ziare braziliene). Se simt obligaţi să susţină „târgul", pentru a înlesni intrarea Portugaliei – ţara-mamă – în ONU. Târgul a fost aranjat la Geneva, în cursul conferinţei celor patru miniştri de Externe, sub impulsiunea Angliei,

care a îndemnat Canada să prezinte lista întreagă. America se va abţine, dar, pe sub mână, îndeamnă pe statele prietene să voteze pentru, afară de cazul în care Moscova ar stărui pentru Mongolia, în care eventualitate să voteze *contra*. Astfel încât sunt puţine şanse să reuşească combinaţia, cu atât mai mult cu cât – până acum, nu s-au pronunţat decât 4 voturi (din 11) pentru. Plus, că este probabil că va fi şi veto-ul Chinei naţionaliste. Freitas-Văile caută să nu apară prea ostil „stângii", cum preşedintele ales al Braziliei (Kubitschek) e om de stânga (cam favorabil comuniştilor).

25 noiembrie 1955. Demers similar pe lângă Hans Egen, ambasador şi prim delegat al Norvegiei la Naţiunile Unite. Promite că va raporta la Oslo argumentele noastre pentru neadmiterea regimurilor comuniste satelite la Naţiunile Unite.

30 noiembrie 1955. Aceleaşi convorbiri cu Bihin (delegaţia Belgiei la ONU) şi Schiff (delegaţia Olandei). Singura opoziţie ce li se mai pare posibilă în chestiunea admiterii regimurilor comuniste la ONU este aceea a Chinei naţionaliste.

9 decembrie 1955. Sindicalistul român Eftimie Gherman, sosit din Paris, îmi spune că Vişoianu, Cretzianu şi comitetul lor sunt detestaţi şi urâţi în întreaga emigraţie românească. De aceea atât el cât şi Gafencu au refuzat să li se unească: „ne-ar lua lumea cu pietre".

13 decembrie 1955. Asist la şedinţa Consiliului de Securitate al Naţiunilor Unite în care cade în apă faimosul târg pentru admiterea celor 18 ţări candidate în ONU (dintre care cinci regimuri comuniste). Splendid discurs al lui Tsiang, delegatul Chinei naţionaliste, neîntrecut decât de cel de acum câteva zile al cubanului Núñez. Sobolev opune veto la admiterea Vietnamului şi Coreei, iar Tsiang la aceea a Mongoliei.

Sobolev opune atunci veto la toate celelalte candidaturi.

14 decembrie 1955. Spre a scăpa de oprobriul legat de cele 15 veto-uri ale sale, delegatul sovietic propune un nou târg. El va renunţa la Mongolia, iar occidentalii la Japonia. Târgul este primit şi astfel, din cele 16 ţări admise, patru regimuri comuniste (dintre care R.P.R.) păşesc la ONU.

15 decembrie 1955. Prima aniversare a nepoţelului Fabrice. Tincuţa Caragea, sosită din Europa, şi prinţesa Ileana vin la noi. Depanăm amintiri…

31 decembrie 1955. Eftimie Gherman povesteşte că, luând parte

la congresul socialist din Helsingfors, a întâlnit în secret pe Lotar Rădăceanu, fostul lui tovarăş devenit comunist (şi care era să moară subit acolo peste câteva zile). Rădăceanu i-a mărturisit că marea teamă a comuniştilor din România este ca nu cumva Kremlinul să-i părăsească, în cadrul unei târguieli cu puterile occidentale.

Într-un comunicat apărut azi, preşedintele Eisenhower declară: „The peaceful liberation of the captive peoples /of Central and Eastern Europe/ has been, is and, until succes is achieved, will continue to be a major goal of United States foreign policy" 1.

1956

4 ianuarie 1956. Naşterea celui de al doilea nepoţel al meu: Claude-Olivier, fiul Sandei.

5 ianuarie 1956. John Foster Dulles şi-a exprimat dorinţa să întâlnească, în curând, pe membri ai Adunării Naţiunilor Captive ale Europei, spre a le lămuri politica externă a Americii pentru liberarea ţărilor cotropite de sovietici şi a căuta să liniştească îngrijorările trezite în mintea popoarelor din centrul şi răsăritul continentului în urma acceptării regimurilor comuniste satelite ale Moscovei în Naţiunile Unite.

Ceai la noi cu Lore Marie Emmet (Schönburg-Hartenstein), Clarisse Rothschild (văduva lui Alphonse Rothschild de la Viena), Cari şi

1 „Eliberarea paşnică a popoarelor captive din Europa Centrală şi de Răsărit a fost, este, şi până la izbândă va continua să fie un ţel major al politicii externe a Statelor Unite".

Daphne Deichmann, Raymond Vernet de la Geneva (cu fiica şi ginerele lui). Depanăm împreună vechi amintiri nostalgice din Viena şi Geneva.

(9 ianuarie 1956. Kremlinul a avut, anul acesta, o reacţiune destul de violentă faţă de tradiţionalul mesaj al preşedintelui Eisenhower către naţiunile captive ale Europei. Spre a răspunde printr-o contramanifestaţie care, în acelaşi timp, să spulbere, în ţările robite, atmosfera de descurajare pricinuită de admiterea regimurilor comuniste în Naţiunile Unite, secretarul de Stat Dulles a convocat pe reprezentanţii Adunării Naţiunilor Captive ale Europei şi a declarat că guvernul din Washington rămâne neclintit credincios politicii sale de eliberare a popoarelor oropsite de sovietici. A atribuit aparenta inacţiune a Statelor Unite poziţiunii negative a aliaţilor europeni şi a

îndemnat la o intensificare a acţiunii noastre în Anglia şi în Franţa. S-a arătat oarecum partizan a „titoizării" ţărilor noastre, adică a desprinderii „guvernelor satelite" de Moscova, urmând ca acestea, devenite mai „naţionale", să poată evolua treptat spre Vest. A încheiat printr-o notă de încredere, asigurând că „something is on the move" 1, fără a voi să facă „profeţii" sau precizări.

(*27 ianuarie 1956*. Azi, în ajunul sosirii lui Eden şi Selwyn Lloyd şi a convorbirilor lor cu Eisenhower şi Dulles, Bulganin a adresat o scrisoare preşedintelui spre a-i propune un pact de prietenie şi neagresiune pe timp de 20 ani. Este o încercare de a despărţi pe anglo-saxoni, de a sabota NATO şi de a confirma status-quo. Convocat de Masens, preşedintele comisiunii generale de la A.C.E.N., examinăm situaţia – plină de primejdii pentru ţările noastre – împreună cu Sidzikauskas, preşedintele comisiunii politice (al cărei vicepreşedinte sunt). Hotărâm redactarea unui memoriu pentru State Departament.

29 *ianuarie 1956*. Spre bucuria noastră, preşedintele Eisenhower a respins îndată oferta sovietică, într-o scrisoare politicoasă, el răspunde lui Bulganin că de asigurări contractuale nu mai este nevoie, dat fiind existenţa Chartei Naţiunilor Unite şi că o apropiere sinceră U.S.A.-U.R.S.S. cere nu vorbe, ci fapte, cum ar fi o atitudine favorabilă a Moscovei faţă de unificarea Germaniei, dreptul naţiunilor din Centrul şi Sud-Estul Europei de rei alege în libertate forma de guvernământ şi dezarmare.

mişca ceva

3 februarie 1956. Încetarea din viaţă a iubitului meu văr primar şi prieten din copilărie Gil Pleşoeanu, şaptesprezece ani, zi cu zi, după încetarea din viaţă a mamei mele.

2 martie 1956. Fiind invitat să ţin prelegeri la Paris de către două din instituţiile culturale din care fac parte: Fundaţia „Carol!" şi Academia Internaţională Liberă de Ştiinţe şi Litere, remit textul acestor invitaţii lui Cloyce K. Huston, director politic adjunct la „Free Europe" (şi fost secretar al Legaţiei Statelor Unite în Bucureşti, înainte de război), spre cele ce se va socoti de cuviinţă.

23 martie 1956. Yarrow şi Huston, de la „Free Europe", îmi arată că proiectatele mele conferinţe în Paris li se par foarte folositoare pentru cauza noastră şi că mi se va da tot concursul pentru efectuarea călătoriei.

26 aprilie 1956. îmbarcarea pe „Liberté".

2 mai 1956. Debarcare la Le Havre şi sosirea la Paris, primit la gara St. Lazare de către Marie Brăescu şi Dinu Hiott. Mă stabilesc în iubitul meu cartier Saint-Germain des Preş. Nesosind la timp pentru ţinerea primei mele conferinţe – „Tendances federalistes en Europe Centrale et Orientale" 1 –, profesorul C. Marinescu, preşedintele Academiei Internaţionale Libere de Ştiinţe şi Litere, a citit-o, în locul meu, într-o şedinţă a Academiei.

5 mai 1956. Îmi ţin conferinţa „Napoleon III et les nations captives de son temps" 2 la Academia Internaţională Liberă de Ştiinţe şi de Litere, în vechiul şi frumosul local al Bibliotecii Poloneze din de Saint-Louis (6, Quai d'Orle ans). Asistenţă destul de numeroasă, compusă din compatrioţi (printre care Grigore Gafencu), exilaţi din toate naţiunile captive, precum şi cercetători şi ziarişti francezi.

Seara, după slujba învierii, recepţie foarte simpatică la Kira Hulton (rusoaică măritată după un englez şi care ne cunoaşte bine ţara). Regăsesc sumedenie de prieteni români.

8 mai 1956. Dejun la fostul meu coleg polon de la Budapesta, Leon Orlowski, şi soţia sa Ellinor, cu fruntaşi de ai emigraţiei polone din Paris şi Londra (l, Avenue du Marechal Maunoury, cu vederea pe Bois de Boulogne).

10 mai 1956. Dejun la Alexandra Fălcoianu (7, Rue de Chaillot), în vechiul apartament, plin de amintiri, al Elenei Văcărescu. Ceai la Christian de

1 „Tendinţe federaliste în Europa Centrală şi Orientală".

2 „Napoleon III şi naţiunile captive ale timpului său".

Charmasse (coleg din Budapesta) şi soţia sa. Cocktail la Edmond şi Raymonde de Beauverger (l, Avenue Foch) – el este acum ambasador la Haga – cu soţii Maugras şi de Senneville (tot de pe vremea Budapestei). Pe urmă, fac act de prezenţă la două serbări româneşti de ziua naţională, una la Caroman (unde întâlnesc pe André d'Ormesson şi Gabriel Puaux), alta organizată de Fundaţia „Carol!". La aceasta din urmă, ia cuvântul deputatul Coste Floret (M.R.P.), care pare a se scuza că, tocmai azi, este primit în Paris comunistul Tito, dar observă că lipsa de aclamaţii şi vădita indiferenţă a parizienilor subliniază impopularitatea vizitei.

şi mai 1956. Dejun la vechii mei prieteni Aglae şi Pierre de la Blanchetai (40, Rue de l'Université), după care ne ducem să vizităm împreună expoziţia primitivilor italieni din muzeele de provincie

franceze. Seara, ivăd la Studio des Champs-Elyse es, piesa „abstractă" a lui Eugen Ionescu „Les Chaises" 1, urmată de „L'impromptu de l'Alma" 2, tot de dânsul.

mai 1956. La Hotel Crillon, la Paul şi Hélène Morand. Luăm cina împreună cu soţii Gafencu. El se întoarce din Maroc, unde a găsit un adevărat haos, sau, mai bine zis, vidul. Trupele franceze se retrag, iar cele marocane nu există încă decât pe hârtie. Pare pesimist în privinţa Africii de Nord.

mai 1956. Ceai la Martha Bibescu, în pitoreasca-i locuinţă de pe Ile Saint-Louis (45, Quai d'Anjou). Încă frumoasă, în ciuda vârstei. Conversaţie vie, plină de duh şi de reminiscenţe. Este în plină formă, şi alegerea ei la Academia Belgiei o bucură mult.

mai 1956. Dejun la alţi vechi prieteni: André şi Georgette d'Humières, cu numeroşii şi gentilii lor copii. După masă vine şi sora sa Anne, prietena surorii mele Madeleine (cealaltă soră, Marie-Nathalie zisă Lilly a încetat din viaţă acum doi ani). Stăruie să vin de weekend la ei la ţară, în Touraine.

mai 1956. Dejun la Gafencu. E în plină activitate ziaristică, unde culege multe şi meritate succese, care se răsfrâng şi asupra cauzei pentru care luptăm. Nu vrea să primească preşedinţia uniunii parlamentare româneşti, pe cale a fi alcătuită, căci îşi dă seama că ea are drept singur scop salvarea unor naufragiaţi politici. Dar a primit să fie preşedintele Uniunii

1 „Scaunele".

2 „Improvizaţie la Alma".

Europene a Federaliştilor, o cinste deosebită căci este primul exilat căruia i se oferă o atare demnitate. Vişoianu i s-a arătat mai favorabil ideii constituirii unui consiliu naţional român – un fel de parlament în exil, dar Gafencu rămâne sceptic.

Ceai la Ducesa Edme e de La Rochefoucauld, veche cunoştinţă de pe vremea geneveză a Societăţii Naţiunilor. Regăsesc mulţi cunoscuţi: şeful Protocolului şi Mag. de La Chauviniere, Charles Corbin, Hugues şi Pauline de Montbas, marchizul şi marchiza d'Ormesson, soţii de La Charbonniere (el ambasador la Buenos Aires, ea fosta doamnă Lalouette, născută Marianne von Rummerskirch, veche cunoscută din Viena) etc. Edme e de La Rochefoucauld stăruie să vin la ea la toate recepţiile de miercuri pe care le dă, până la plecarea mea. Seara, masă la Neagu şi France Djuvara (3, Rue de l'Université), cu baronul şi

baronesa de Lauriston, părinţii infirmierei aeronautice care s-a prăpădit de curând.

Lauriston îmi arată cât s-a îmbunătăţit traiul muncitorilor francezi care, în număr crescând, vin la uzină în automobilul lor propriu.

17 mai 1956. Dejun la dl. şi d-na André François-Poncet, cu Osusky.

François-Poncet pare foarte îngrijorat de situaţia internă în Franţa, care alunecă repede spre un guvern de front popular. Criza de locuinţe otrăveşte viaţa francezilor, care, în nemulţumirea lor, votează cu comuniştii sau cu Poujade. îi spun cât îi apreciez articolele din „Figaro", în care apără punctul nostru de vedere, şi că am fost mişcat citind în ultimul său articol, în care amintea de vechile legături ale Franţei cu Mica înţelegere, îmi răspunde că ar scrie şi mai tare dacă ar avea mâinile libere, dar, ca preşedinte al Crucii Roşii franceze şi al Comisiunii mixte a Crucii Roşii Internaţionale, este obligat la o oarecare neutralitate. Afară de aceasta, are un fiu de curând intrat la Quai d'Orsay şi n-ar vrea să-i vatăme adoptând o poziţie prea bătăioasă.

Ceai la prietenii de la Blanchetai: scriitori, artişti. Fac cunoştinţă văduvei lui Claudel şi a fiicei sale, d-na Paris, a văduvei lui Emile Mâle cu fiica ei, a fostului ambasador Saint Quantin, a scriitorilor André Thérive, Marcel Brion (prix de Monaco 1956) şi Georges Cattani, a pictoriţei şi arheoloagei M-lle de Canisy etc., etc.

19 mal 1956. Dejun la Blanchetai, cu reverendul Pere d'Argenlieu (dominican, frate cu amiralul), Benoist-Me'chin (fost ministru în guvernul de la Vichy), prietenii din Geneva Henri-Bruno şi Henriette Coursier etc.

Părintele d'Argenlieu îmi spune că primeşte zilnic scrisori din toate i 465

straturile sociale, cerând restabilirea unei monarhii constituţionale în Franţa. Curios, dreapta e mai rezervată ca stânga, căci găsesc ideile politice şi sociale ale contelui de Paris prea înaintate. Părintele crede, personal, că se va reveni la monarhie, dar chiar de nu va fi aşa, este semnificativ că o atare chestiune este pusă pe tapet azi, ceea ce ar fi părut cu totul imposibil acum 20 ani, de pildă.

Seara plec la Amboise, în Touraine, spre a petrece un weekend la prietenii mei André şi Georgette d'Humières în castelul lor La

Vallière (fostă proprietate a d-nei de Maintenon, pe vremea când era soţia lui Pierre Scarron), în comuna Oregron din Indre et Loire. Mi se dă odaia d-nei de Maintenon, împodobită cu portretul ei, aşa încât mi se atrage atenţia că voi dormi în patul ei (ca Ludovic XIV!!).

11 mai 1956. Simpaticele mele gazde mă plimbă prin castelele Tourainei în acest frumos weekend. Vizităm castelele Chenonceaux şi Chambord seara în cadrul reprezentaţiilor „Son et Lumière" 1, ca şi Blois şi Amboise şi pavilionul chinezesc al ducelui de Choiseul ziua. Întors la Paris, ţin seara conferinţa mea „începuturile relaţiilor diplomatice dintre Austria şi România", în cadrul cursurilor universitare române organizate, la Institutul Catolic (21, Rue d'Assas), de către Fundaţia „Carol!". Destul de multă lume, printre care doi oameni de cultură certă: Henri Prost (autorul cărţii „Destin de la Roumanie" şi D. Ciotori (camarad de la Serviciul supravegherii ştirilor din Marele Cartier în războiul 1916 – 1918).

I mai 1956. Dejun oferit în onoarea mea, de fostul coleg şi contesa de Charmasse, la Jockey Club (2, Rue Rabelais). Printre comeseni: fostul coleg Hubert Guerin cu d-na, contesa de La Tour du Pin (soţia directorului de la Quai d'Orsay), Elizabeta şi Dimitrie Ghika etc. După prânz, prima şedinţă a adunării generale a Academiei Internaţionale Libere de Ştiinţe şi de Litere, la Biblioteca Poloneză. Sunt rugat să expun posibilităţile unei cooperări cu A.C.E.N., ceea ce fac. Se hotărăşte ca, împreună cu Pusta care pleacă în curând la New York, să sondăm terenul în vederea înfiinţării unei ramuri a Academiei în America şi a unei colaborări strânse cu A.C.E.N.

mai 1956. Continuarea şedinţelor Academiei. Prezint o comunicare privitoare la prigoanele religioase în România sub stăpânirea comunistă.

„Sunet şi lumină".

29 mai 1956. Dejun la vechiul amic Michel Mellas şi la d-na Mellasnăscută Evghenides (fostă Lagonico). Ne amintim anii petrecuţi laolaltă în Lausanne şi Ostaad. Mellas este acum ambasador al Greciei pe lângă NATO, în Paris. A fost la Quai d'Orsay după întoarcerea lui Guy Mollet şi Christian Ţineau de la Moscova şi după plecarea lui Tito din Paris.

Impresia factorilor bine informaţi este că s-a schimbat ceva în U.R.S.S., că curentul spre liberalizare nu va mai putea fi stăvilit şi că, fatal, va deschide calea spre eliberarea ţărilor captive, liberare al cărei

campion este Tito. Acesta se foloseşte de noul său prestigiu la Kremlin şi de influenţa ce a recâştigat spre a determina echipa Hruşciov-Bulganin să lase ţările din sud-est de sine stătătoare. Bineînţeles că Tito râvneşte să fie „leader"-ul Sud-Estului, dar, oricum, socoteşte Mellas, şi crede diplomaţia franceză, ar fi un prim pas spre dezrobirea totală.

Ceai oferit de contele şi contesa André d'Humières pentru mine, la care am fost rugat să-mi poftesc şi prietenii personali. Printre cei de faţă:

generalul Gaston d'Humières (fost ataşat militar la Bucureşti, când era căsătorit cu actuala soţie a generalului Catroux), profesorul Thevenin (care şi-a petrecut toată viaţa în Bucureşti), contele şi contesa Christian de Charmette cu fiica, ambasadorii Maugras şi Guerin cu soţiile, Aglae şi Pierre de la Blanchetai, Mana Le Marois (născută Filipescu). De acolo plec cu Mana şi soţul ei la teatrul Édouard VII să vedem o comedie hazlie („Le mari ne compte pas") 1 şi apoi să supăm la Piaza (avenue Montaigne).

1 iunie 1956. Dejun la Matei Brâncoveanu (avenue Henri Martin), apoi alt ceai literar la Blanchetai. Expoziţia de cărţi a scriitorilor foşti combatanţi, la hotelul lui Salomon de Rothschild (cei mai de seamă scriitori îşi semnează cărţile, întovărăşiţi de vedetele scenei şi ale ecranului).

Seara concert de muzică religioasă la Biserica grecească. Corul românesc, dirijat de Traian Popescu, cu mult cel mai bun. Regăsesc pe d-na Psychas.

Acum 38 ani, ca tânăr ataşat de legaţie, fusesem însărcinat de Ministerul Afacerilor Străine să-i primesc în Bucureşti spre a-i îndruma la Iaşi. Era în vremea armistiţiului de la Buftea. Vremuri antediluviene!

2 iunie 1956. Asist la decorarea lui France Djuvara cu Legiunea de Onoare pentru curajul de care a dat dovadă când cu tragicul accident de aviaţie.

François-Poncet o decorează, şi înmânează decoraţii postume părinţilor

„Soţul nu contează".

victimelor, printre care baronesei de Lauriston (a cărei fată a căzut în primul ei zbor de infirmieră aeronautică). Ceremonia, emoţionantă, s-a desfăşurat la Crucea Roşie franceză.

7 iunie 1956. Dejun, la Ritz, cu Gina Breed (născută Grigorcea). Ceai la contesa şi contele Louis d'Ursel (foştii colegi belgieni de la Berna).

3 iunie 1956. Fac o vizită istoricului Jules Bertant, cu care discutăm ascendenţa Stefaniei de Beauharnais (bunica lui Carol I).

9 *iunie 1956*. Dejun la George Răutu cu Dinu Hiott. Simpatică şi cordială atmosferă moldovenească. Ceai, de plecare, în intimitate, la Mana Le Marois. Seara, duc pe Aglae şi Pierre de la Blanchetai la The tare des Champs Élysées, să vedem „Ornifle", interesanta piesă a lui Anouilh.

j Apoi supăm „Chez Francis", place de l'Alma, în amintirea lui Giraudoux.

[21 iunie 1956. Dejun de plecare la prietenii de la Blanchetai. Puţină melancolie. Sunt dus la gara St. Lazare de tante Elizabeth Ghika, André d'Humières şi Beni Vardala. îmbarcarea la Le Havre pe „de de France".

Iunie 1956. Debarcarea la New York. Ne instalăm îndată cu toţii, întreaga familie, la Darien (Connecticut), pentru vară, ca în anii trecuţi.

5 iulie 1956. Botezul nepoţelului meu Claude-Olivier.

25 *August 1956*. George Duca vine să petreacă ziua cu noi, la Darien, ca să ne povestească „turneul" făcut pe lângă diferiţi pretendenţi la tron din Europa. Cel mai mişcător în simplicitatea lui i s-a părut Ducrte de Braganc, a, pretendent la tronul Portugaliei, iar cei mai interesanţi contele de Paris (care ar vrea să fie însărcinat de preşedintele Republicii cu formarea unui guvern de concentrare naţională) şi Otto de Habsburg (cu vederi reacţionare potrivnice principiului naţionalităţilor). Cel mai nul Petru II al Iugoslaviei. Simeon II al Bulgariei (întâlnit în Madrid) este un copil timid şi tăcut, cu o soră care, deşi de 20 ani numai, trece drept „rea de muscă". Mama – Ioana de Savoia – a păstrat o amintire frumoasă a ţării noastre (şesul nesfârşit al Bărăganului, florile de la Cotroceni), numai castelul Peleş i s-a părut „de prost gust şi oribil".

Regelui Mihai, Duca ne asigură că i-a spus tot ce-i sta pe inimă, povestindu-i cum colonelul Maleev al lui Simeon II este tot atât de urât, de bulgari, ca şi Petre-Lazăr („generalul de lăsat pe vine", cum l-a poreclit Şeicaru), de români. Mihai o ştie, dar i-e milă de Petre-Lazăr „care îi este atât de devotat şi cu un picior în groapă". Regele nu vrea să-l primească în audienţă pe Grigore Gafencu „pentru că este imoral",

şi nici pe Città Davila. Altminteri, nu prea refuză să întâlnească lume, deşi „nu are darul românilor de a sta de vorbă", mai ales în chestiuni politice, pentru care nu a fost deloc format de tatăl său. Vorbind despre acesta din urmă, a explicat că nu a asistat la înmormântarea lui, ca să nu dea de Lupeasca, care, cu obrăznicia şi lipsa ei de tact, i-ar fi sărit la gât ca să-l îmbrăţişeze, „şi eu i-aş fi tras un picior". Nu poate ierta lui Carol şi Lupeaschii răul ce l-au făcut României – şi o spune pe faţă. Nici pe Ileana „n-o înghite" şi nu vrea s-o vadă. Soţia sa, Ana, s-ar fi dezgheţat mult şi face declaraţii patriotice; e drăguţă, dar nu se are deloc bine cu soacra, care-i reproşează că n-are „maniere regale". Cu multă dreptate a mustrat Duca pe augustul său interlocutor că nici Regina Ana, nici micile principese nu ştiu o boabă româneşte. Mihai i-a spus că, atâta timp cât avea slugi din ţară în casă, fetiţele mai rupeau o vorbă, două, cu ele, dar, acum, nu mai au cine să vorbească! (Dar cu tata!??)

11 septembrie 1956. Întoarcerea la Manhattan. Sunt ales membru în Consiliul Alianţei Franceze din New York.

27 septembrie 1956. Comemorăm la A.C.E.N. memoria martirilor polonezi căzuţi în răscoala de la Posen. Este cel dintâi semnal al marii nemulţumiri ce clocoteşte în spatele Cortinei de Fier. Va putea oare Gomułka să devină un al doilea Tito? Ar fi un prim pas spre eliberarea ulterioară a Poloniei. Polonezii nu se pot totuşi desprinde de ruşi cu desăvârşire, ca iugoslavii, din pricina contestatei lor frontiere de pe linia Oder-Neisse, pe care doar Moscova o garantează.

28 septembrie 1956. În numele parlamentarilor francezi călătorind în Statele

Unite, senatorul Edmond Michelet, fost ministru, ne face o vizită la A.C.E.N. şi rosteşte o călduroasă cuvântare. În numele delegaţilor prezenţi răspund eu, amintind de celălalt ilustru membru al familiei sale – Jules Michelet – care a luat şi el apărarea popoarelor asuprite şi îşi avea strada în Bucureşti.

2 octombrie 1956. Recepţie în cinstea Regelui Mihai şi a Reginei Ana. El tăcut, dar surâzător, ea dându-şi osteneală spre a fi amabilă cu toţi. Au făcut o impresie foarte simpatică printre compatrioţi şi li s-a cântat imnul regal.

5 *octombrie 1956*. La Consiliul Securităţii al Naţiunilor Unite, discuţia problemei Suezului. Egiptenii sprijiniţi de Soviete, Statele Unite cam rezervate. Francezii şi englezii luptă singuri, Iorgu şi-a

trecut examenul de doctorat.

— *27 octombrie 1956*. Cumnatul meu Ştefan Cantacuzino, refugiat în Venezuela, vine să petreacă o săptămână cu noi la New York.

octombrie 1956. Revoluţia ungară, care a început acum o săptămână, a adus pe Imre Nägy la putere, şi acesta a cerut plecarea trupelor sovietice din ţară. Astăzi s-a discutat chestiunea la Consiliul Securităţii Naţiunilor Unite. Reprezentantul ungar a cerut să ia parte la dezbateri, dar când i s-a dat cuvântul, a mărturisit că n-are instrucţii. Doar Sobolev, delegatul U.R.S.S., a pretins că revoluţia ungară şi intervenţia forţelor armate ruse reprezintă o problemă internă a Ungariei şi şi-a opus veto-ul la o rezoluţie cerând retragerea trupelor sovietice din Ungaria. Senzaţională abţinerea delegatului iugoslav, care a veştejit intervenţiile armate în ţări străine.

Multă electricitate în aer!

noiembrie 1956. Zilele acestea au înregistrat o liberare de scurtă durată a Ungariei. Nagy a somat Moscova să-şi retragă trupele de pe teritoriul ungar şi a anunţat că Ungaria se retrage din organizaţia pactului de la Varşovia şi se proclamă neutră. Cardinalul Mindszenty a fost pus în libertate. Dar, iată că azi se anunţă intrarea masivă a tancurilor ruseşti în Ungaria, spre a înăbuşi sângeros răscoala.

membrie 1956. Eisenhower este reales preşedinte al Statelor Unite. Alegerea sa este triumfală: a „landslide" 1, poate şi din cauza marii crize internaţionale (Polonia-ungaria-Egipt).

ŞO noiembrie 1956. Adunarea generală a Naţiunilor Captive, ţinută sub semnul gravelor evenimente din Ungaria (unde represiunea rusă este nemilos de sângeroasă) şi din Egipt (de unde Naţiunile Unite au făcut Franţei şi Angliei umilinţa de a le soma să-şi retragă trupele). Am pronunţat un discurs în care am atacat politica de abdicare a Occidentului, care, de la Teheran şi Moscova la Yalta şi Potsdam, n-a făcut decât să se retragă în faţa Rusiei Sovietice, iar acum, prin Naţiunile Unite, impune Franţei şi Angliei umilinţa retragerii forţelor din Egipt sub ameninţarea sovietică, şi se mărgineşte, în ceea ce priveşte tragedia din Ungaria, la discursuri, rezoluţii platonice şi asistenţă umanitară acordată refugiaţilor.

Dacă Societatea Naţiunilor, care aplicase Italiei sancţiuni când cu agresiunea din Etiopia şi izgonise din sânul ei Rusia Sovietică după atacul împotriva Finlandei, a fost totuşi sortită unui sfârşit falimentar

şi

„Majoritate zdrobitoare".

neglorios, cu atât mai mult Naţiunile Unite vor avea aceeaşi soartă, ele care umilesc ţările slabe şi se închină smerit în faţa celor puternice.

Fotic şi Subotic îmi strâng mâna, spunându-mi de repetate ori: „Cest un discours de tout premier ordre" 1. Ungurii vin, la rând, să mă felicite, iar mgr. Varga adaugă: „It is the best speech I heard at the A.C.E.N". 2. Primesc felicitări numeroase, chiar de la compatrioţi, care găsesc cuvântarea mea „academică" şi rostită într-o „englezească perfectă". Cu cât felicitările sunt mai exagerate, cu atâta fac mai mare plăcere!! Cele meritate ne lasă indiferenţi! Aşa e firea românească!

3 decembrie 1956. Ca membru al Consiliului Alianţei Franceze, prezint pe conferenţiarul Vial. În darea sa de seamă din „France-Ame rique", Philippe Lecomte du Nouy, secretarul Consiliului, are amabilitatea să mă laude pentru „l'autorite, le brio et l'humour" 3 cu care se pare că mi-aş fi îndeplinit însărcinarea.

10 decembrie 1956. Ziua Drepturilor Omului. Mişcătoare ceremonie în faţa localului A.C.E.N.-ului din dreptul Naţiunilor Unite. Cele nouă steaguri ale ţărilor asuprite de ruşi sunt ridicate pe stâlpi, şi apoi coborâte „în berna", în semn de doliu. Multă lume de faţă, în ciuda frigului, şi nu numai exilaţi (remarc pe Humphrey, liderul majorităţii democrate din Senat, şi pe Knowland, liderul minorităţii republicane).

1957

l ianuarie 1957. Toţi copiii prânzesc la noi, în această zi în care se deschid zorii unui an nou cu un uriaş semn de întrebare pe planul politicii internaţionale.

19 ianuarie 1957. Conducem pe bordul lui „Queen Mary" pe Ilinca, în drum spre Europa. O sumedenie de prietene şi prieteni ai ei se găsesc acolo ca să-i ureze călătorie bună.

29 ianuarie 1957. Fostul ministru francez Edmond Michelet, senator şi membru al delegaţiei franceze la Naţiunile Unite, ne ţine o frumoasă şi

1 „Este un discurs de mâna întâi".

2 „Este cea mai bună cuvântare pe care am auzit-o la A.C.E.N".

3 „autoritatea, virtuozitatea şi umorul".

Încurajatoare conferinţă la „Tuesday Panel", îi răspund eu, mulţumindu-i, şi amintindu-i iar de „Strada Jules Michelet" din

Bucureşti.

31 ianuarie 1957. Moare Gafencu. [87]

3 *februarie 1957*. Parastas pentru bietul Grigore Gafencu, mort la 31 ianuarie, în ziua în care împlinea 65 ani! Mare pierdere pentru exilul românesc, al cărui fruntaş era. Ţin o cuvântare despre el la Radio „Free Europe", Vocea României Libere.

4 martie 1957. Prezidez şedinţa Alianţei Franceze (conferinţă Michel Glotz despre Chopin şi Liszt în Franţa).

12 martie 1957. Ţin o conferinţă la „Tuesday Panel" despre Grigore Gafencu, în cadrul unor şedinţe închinate memoriei lui, fondatorul asociaţiei.

25 aprilie 1957. Naşterea celui de al treilea nepoţel şi fiu al Sandei: Marc-Antoine-Pascal. Să trăiască şi să fie într-un ceas bun!

mai 1957. Dejun la Mardy Hughes, cu Bargues (din delegaţia franceză la Naţiunile Unite), Henry de Kerillis, Kállay (fostul prim-ministru ungar) etc. Hervé Alphand, ambasadorul Franţei la Washington, a spus despre relaţiile franco-americane: „Suez nous a separes, la Jordanie nous rapproche" 1 (aluzie la trimiterea în Orientul Mijlociu a flotei 6-a a U.S.A. spre a apăra neutralitatea Iordaniei. Kerillis – ca şi Bargues – crede însă că este vorba de o apropiere temporară, căci Statele Unite joacă acum „a fond" 2 cartea arabă.

21 mai 1957. Sidzikauskas (Lituania), întors de la adunarea A.C.E.N. din Strasbourg, deplânge absenţa personalităţilor franceze mai de seamă, întrebat de motiv, Pezet, vicepreşedintele Senatului, i-a spus că nu mai vor să dea încurajări şi speranţe înşelătoare exilaţilor, întrucât niciun guvern occidental nu are în programul său de acţiune politică eliberarea ţărilor asuprite de ruşi. Un înalt funcţionar de la Quai d'Orsay a arătat lui Sidzikauskas că nu trebuie aşteptat nimic de la eventuale negocieri cu Moscova – fie pe bază de dezarmare sau de zone neutralizate – căci ruşii nu vor ceda în orice caz nimic din ceea ce stăpânesc. Speranţa eliberării nu poate fi întemeiată decât pe evenimente interne în U.R.S.S.

sau pe un conflict în vreo parte a lumii care nu are izbuti să fie localizat.

31 mai 1957. Sunt invitat, ca „liberal minded" 3, la dejunul oferit de Uniunea Liberală şi Democrată în cinstea lui Madariaga. Busek şi Darugy, respec

1 „Suezul ne-a despărţit, Iordania ne apropie".

1 „până la capăt”.

3 „om cu gândire liberală.

tiv preşedintele şi secretarul general al Uniunii, mă roagă iar, foarte stăruitor să accept să fac parte din organizaţie. Se pare că au votat, în unanimitate, o rezoluţie invitându-mă să fiu de al lor. Oadomski, editorul buletinului lor, mă roagă să le dau spre publicare un articol despre „Liberal traditions in România” 1, ceea ce îi promit.

6 junie 1957. Fiind ales membru al Asociaţiei foştilor elevi ai Şcolii de Ştiinţe Politice din Paris, iau parte la adunarea „Sciences Po” 2, ce are loc la Consulatul general al Franţei.

2 – 6 iulie 1957. Sunt însărcinat, împreună cu Korboński (Polonia) şi Pe renyi-Lukăcs (Ungaria), să reprezint Adunarea Naţiunilor Captive ale Europei la săptămâna politică organizată de Colgate University, lângă Hamilton, New York. Avem ca asistent pe fie (Cehoslovacia). Clădirile Universităţii sunt frumos răzleţite pe un povârniş păduros şi participanţii sunt găzduiţi acolo. Sunt şase „panels” de studii internaţionale, noi fiind „consultanţi” (experţi) pentru grupul Europei Centrale şi Orientale.

Karbonsky a vorbit de situaţia din Polonia (exilaţii sprijină pe Gomułka, deşi nu sunt pe deplin mulţumiţi, ei luptând pentru independenţa integrală; totuşi solicită ajutor economic pentru Polonia şi schimburi culturale). Pe renyi-Lukâcz descrie revoluţia din Ungaria, subliniind că ungurii resping orice formulă de comunism. Novakovic, consilier cultural al Iugoslaviei, obiectează că, în timpul revoluţiei, niciun glas nu s-a ridicat la Budapesta pentru a cere îndepărtarea regimului comunist, deznaţionalizarea industriei sau revenirea la proprietatea individuală a pământului agrar, cerându-se doar izgonirea staliniştilor şi sfârşitul dominaţiei ruse.

Eu accentuez, în cuvântarea mea, deficienţele politice ale Occidentului şi, îndeosebi, ale Naţiunilor Unite: timp de patru zile cât a guvernat liber regimul Imre Mă” gy, dl. Hammarskjöld ar fi avut timp de prisos ca să se transporte la Budapesta, de unde se cerea ajutorul Naţiunilor Unite. N-a făcut-o. Era cel puţin inutilă declaraţia pornită din cercurile înalte ale Statelor Unite cum că „nu se va face capital politic din dificultăţile întâmpinate de U.R.S.S. în Ungaria”. „This amounted to giving the Russians the green light” 3, închei eu.

1 „Tradiţii liberale în România”.

2 Denumirea prescurtată a Institutului de Ştiinţe Politice.

3 „Asta echivala cu «foc verde» pentru ruşi”.

Mai târziu, criticându-se, din asistenţă, emisiunile lui Radio „Free Europe”, care ar fi încurajat răscoala ungurească, mă ridic spre a pune lucrurile la punct: nu comentariile lui Radio „Free Europe” au dat iluzii ungurilor, ci declaraţiile oficiale făcute în campania electorală prezidenţială din 1952 („no more containment policies, but liberation”) 1, precum şi în întrevederile din 1955 între Eisenhower şi Churchill, şi în cele tripartite americanoanglo-franceze cum că nu se va consimţi nicicând la un aranjament cu U.R.S.S., până ce aceasta nu va fi admis eliberarea ţărilor captive. Radio „Free Europe” a difuzat, cum era datoare, aceste declaraţii tuturor ţărilor asuprite, şi acestea cunosc acum cea mai amară dezamăgire.

Câteva intervenţii cu duh: un „defaitiste” 2 american ceru negocieri cu Rusia, dar, pentru aceasta, precizează el, trebuie ca şi U.S.A. să facă concesii, „and that our government does not want to do, because the United States is a bad loser” 3. Reprezentantul ambasadei chineze întrerupe: „On the contrary, America is a very good loser. You, Americans, are losing continually since Yalta, and, nevertheless, you keep smiling!” 4 La întrebarea de ce cehoslovacii nu s-au răsculat ca polonezii şi ungurii, ei, cei mai occidentali ca mentalitate printre popoarele captive, un cehoslovac, Riess-Dubsky (?) replică: „It is, precisely, because we are so western-minded that we kept quiet, for we knew too well that nobody in the west would lift one finger to help us!” 5

Pe când se analizau modificările în politica externă a Moscovei pe care le-ar putea pricinui remanierea din Kremlin (darea afară din prezidiu a lui Molotov, Malenkov, Kaganovici şi Şepilov), o profesoară de istorie de la un „High School” de fete, aflată în public, exclamă: „De ce daţi atâta importantă acestei împrejurări? Politica expansionistă a Rusiei va rămâne

1 „nu mai politică de îngrădire, eliberare în schimb”.

2 „defetist”.

3 „guvernul nostru nu vrea să facă aşa ceva, pentru că Statele Unite nu ştiu să piardă”.

4 „Dimpotrivă, America ştie să piardă. Voi, americanii pierdeţi întruna, de la Ialta, şi, totuşi, zâmbiţi în continuare!”

5 „Tocmai pentru că suntem atât de occidentali ca mentalitate, am stat liniştiţi, pentru că ştim prea bine că nimeni din Occident nu va

ridica un deget ca să ne ajute!”

veşnic ceea ce a fost, fie că în fruntea acelei ţări se află un ţar, sau un Lenin, sau un Stalin, sau un Hruşciov”.

Bun discurs al lui Harriman, guvernatorul New York-ului, care critică aspru politica lui Dulles şi se bucură de îndepărtarea „of that horrid Molotov, whose disappearance I am waiting for since so many years” 1.

Am prilejul să stau de vorbă cu dânsul, după cuvântarea sa, şi îmi spune cât l-a durut să nu ne poată sta mai mult în ajutor în 1945, atunci când, ambasador fiind la Moscova, a fost trimis la Bucureşti ca să caute a rezolva diferendul dintre rege şi regimul Groza (este vorba despre şubreda soluţie la care a consimţit, cu Clerk-Kerr al Angliei, a numirii în guvern a unui reprezentant liberal şi naţional-ţărănesc).

Interesantă conversaţie cu iugoslavul Novakovic (de altfel, om subţire, „civilizat” în aparenţă). Crede că îmi face plăcere spunându-mi că din toţi şefii de guverne sateliţi, Gheorghiu-Dej este cel mai cumsecade, cel mai dornic de a se mai slobozi de jugul Moscovei şi că Tito se înţelege mai bine cu dânsul ca eu alţii, că, în dezacord cu ordinele Kremlinului, guvernul din Bucureşti s-a abţinut de a ataca în presă guvernul din Belgrad etc., etc. La urmă îmi spune: „Ce putem face în acea parte a Europei, nu pot fugi peste hotare milioane de oameni! Trebuie să ne adaptăm situaţiei inexorabile. Tot ce pot spera popoarele noastre, în împrejurările de faţă, este o cât mai mare libertate de mişcări în limitele trase de obligaţia de a urma politica externă a Kremlinului şi în obligaţia de a păstra regimul comunist”. Atunci, întreb eu, „ce fel de libertate de mişcări, dacă nu putem ieşi din cuvântul Moscovei?” „Tot este o oarecare margine în care se poate mişca” răspunde el.

În cursul unei expuneri a sa în „panelul” nostru, Novakovic arată că, în Occident, democraţia este asigurată prin multiplicitatea partidelor, pe când în Iugoslavia prin delegarea directă de către muncitori a reprezentanţilor lor chemaţi a participa la cârmuirea ţării (??). „Când aveam multe partide, înainte de război”, declară Novakovic, eram supuşi dictaturii regale, acum de când avem un singur partid – al cărui rost nu este de a conduce, ci de a educa poporul – trăim în adevărată democraţie!!” întreb: „poate sunt greşit informat, dar credeam că şi mareşalul Tito era dictator?” Nu răspunde. Altcineva pune întrebarea: „dacă nu e dictator Tito, de ce l-a ucis pe eroul Draza

Mihailović?" Novakovic răspunde:

1 „acestui oribil Molotov, pe care l-am aşteptat să dispară de ani de zile".

„Pentru că se dăduse cu nemţii şi trăda ţara", întrerupătorul continuă: „el lupta contra comuniştilor şi primea ajutor de la cine-i oferea, dar oare n-au ajutat nemţii şi pe Tito la un moment dat?" Niciun răspuns. Altul întreabă: „dacă partidul dv. este preocupat de educarea poporului, de ce nu recurge şi la Djilas, aruncat azi în temniţă de Tito?" Răspunsul lui Novakovic: „păi, vedeţi, e numai în temniţă, nu e împuşcat".

Am uitat să notez mai sus că, după conferinţa lui Harriman, venind perioada comentariilor, l-am întrebat dacă nu socoteşte că ar fi acum clipa, în preajma tratativelor de dezarmare cu Moscova, ca puterile occidentale – şi îndeosebi U.S.A. – să pună cu toată seriozitatea chestiunea unificării Germaniei şi a liberării popoarelor captive. Harriman îmi răspunde că Eisenhower a pierdut nenumărate prilejuri de a ridica această problemă, dar că, nefiind destul la curent cu dedesubturile negocierilor actuale, el (Harriman) nu îndrăzneşte să se pronunţe asupra oportunităţii unei asemenea atitudini în momentul de faţă. „Nu-mi dau seama", încheie el, „dacă acum ar fi momentul potrivit".

Stau de vorbă oleacă şi cu Grüber, ambasadorul Austriei, fost ministru de Externe.

În rezumat, reacţia asistenţei sănătoasă. Publicul mai ferm, mai curajos decât membrii care conduceau dedesubturile în „panels" şi care se arătau, îndeobşte, favorabili tezelor de „appeasement" 1.

18 iulie 1957. Dineu la fostul meu coleg finlandez George Gripenberg (acum delegat permanent la Naţiunile Unite) şi soţia sa Peggy, în aşa de frumos mobilatul lor apartament cu vedere pe Central Park. Printre ceilalţi comeseni: soţii Biddle, Skouras (XXth Century Fox), prinţul Lippe (frate cu Bernhard, principele-consort al Olandei), d-na Paul Graetz (frumoasa soţie a „producerului" francez Paul Graetz, cel care a montat „Le diable au corps" 2) şi… d-na Tamara Malemova, consiliera culturală a ambasadei din Washington (al cărei soţ – absent – este editorul revistei „U.S.S.R". În limba engleză şi are rang de consilier de ambasadă!

Culmea: sunt aşezat la masă lângă această Tamara, de altfel foarte atrăgătoare, frumoasă, deşteaptă, destul de „femme du monde"

3 şi vorbind

1 conciliere prin concesii.

2 „Neastâmpăr”.

3 „cucoană”.

perfect nu numai englezeşte, dar şi nemţeşte (a fost crescută în Germania, îmi precizează: într-o şcoală bună, pe când tatăl ei era la ambasada sovietică din Berlin între 1920 şi 1927). Mă întreabă dacă mi-e foarte neplăcut că trebuie să şed lângă dânsa, îi răspund că, dimpotrivă, ea are, pentru mine, farmecul puţin pervers al unui fruct interzis, îmi observă că bine a făcut guvernul ei să numească o femeie în postul care-l ocupă, căci, oricât de defavorabilă ar fi atmosfera pentru ţara ei, bărbaţii sunt întotdeauna atât de politicoşi cu dânsa, ceea ce nu s-ar întâmpla dacă consilierul cultural ar fi de genul masculin. Recunosc că alegerea ei a fost foarte abilă, căci are, în arsenalul ei, alte arme decât argumentele politice pentru a seduce. Skouras, în faţa noastră la masă, ridică paharul în cinstea noastră şi ne spune că, plecând la Moscova peste câteva zile (pentru a încerca să-şi plaseze „Cinemascope”), speră să-i vadă pe Hruşciov şi-i va cere „să elibereze atât Rusia cât şi România!” Eu cred că e bună ideea lui – zic eu Tamarei – căci se va face desigur popular pe lângă Hruşciov.

Ea intervine: „va trebui mai întâi să ne înţelegem asupra definiţiei termenului «libertate»”. Peste câtva timp îmi spune: „Ca să te liniştesc puţin asupra persoanei mele, îţi voi destăinui că sunt, după mamă, o Paleologu, din ramura rusească a familiei şi mai am un unchi Paleologu în Rusia, «who, strângely enough, is still alive!» 1 După cum vezi, «I have an excellent background!» „2, îi răspund, glumind: „De aceea se vede că subconştientul dumitale monarhic te-a îndemnat să stai aşa de mult de vorbă, înainte de masă, cu cumnatul reginei Olandei!” La cafea, stăpânii casei vin amândoi să-mi ceară iertare de a mă fi pus în contact cu o bolşevică oficială, pe care n-o cunoşteau nici ei. Le ceruse voie Skouras să le aducă o prietenă la masă, fără a le spune de cine era vorba. Ei s-au învoit, bineînţeles, când colo „prietena” era Tamara Malemova!!

1958

l mai-23 iulie 1958. De data aceasta plec eu în Europa, pentru a ţine conferinţe – ca acum doi ani – la Academia Internaţională de Ştiinţe şi Litere şi la Fundaţia „Carol!”, amândouă cu sediul la Paris. Aceeaşi călătorie încântătoare pe „Liberté” (unde fac cunoştinţa, între

alţii, a lui

1 „Care, destul de surprinzător, mai trăieşte încă”.

2 „Am o origine socială excelentă”.

Anita Loos, autoarea lui „Gentlemen prefer blondes”, urâtă foc, dar spirituală). Aceeaşi bucurie nesfârşită de a mă regăsi la Paris şi de a mă reaşeza în iubitul meu cartier Saint-Getmain-des-Prés.

Cu neputinţă de a descrie toate cele văzute şi întâmplate. Politic, vremuri de criză. Armata a pus mâna pe Algeria şi cere pe generalul de Gaulle la cârma statului. Dacă nu se dă urmare acestei voinţe energic manifestate, este primejdie de sciziune între Algeria şi Franţa metropolitană. Dar este şi primejdie de război civil, căci paraşutiştii generalului Massu, care au şi pus stăpânire pe Corsica, ar putea face o mişcare în Franţa. Toată lumea – „gaullişti” şi „vichyssois” la fel – înţelege situaţia şi stăruie pentru predarea carului statului în mâinile omului de la 18 iunie 1940. Oamenii politici de stânga caută să contramanifesteze (Mendes-France, La Troquer, Mitterand), dar „procesiunea” lor între prieţele La Nation şi République este un fiasco. Chemarea sindicaliştilor la greva generală este alt fiasco, căci lucrătorii francezi, mulţumiţi şi bine salariaţi, mulţi cu automobile şi toţi cu „conges payes” 1 se gândesc mai mult la apropiatele vacanţe şi la plăţile de „fin de semaine” 2. În fond, populaţia franceză nu este îngrijorată: ţara este bogată, sunt averi imense dar fără mari disproporţii, căci toate straturile sociale trăiesc în belşug.

Este nostimă întâmplarea corespondentului de ziar englez care a raportat redacţiei sale că domneşte panica în Franţa, căci a văzut cu ochii lui şiruri interminabile de automobile părăsind Parisul, încărcate cu saltele, perne, corturi şi tot avutul locuitorilor. Era vorba, bineînţeles, doar de cei care plecau, de Rusalii, să facă excursii şi „camping” la ţară!! A trebuit omul să-şi rectifice ulterior reportajul!

Admirabil apelul preşedintelui Coty către parlament, în care arată necesitatea absolută a unui guvern de Gaulle şi anunţă că-i va da însărcinarea de a prezida destinele Franţei. Dacă i se refuză investitura de către Camere, el, Coty, va demisiona. Rezultatul este că generalul de Gaulle este înscăunat la Hotel Matignon cu binecuvântarea Adunărilor legiuitoare. El anunţă alcătuirea unei Constituţii noi, care să pună capăt haosului actualului „sistem”. „La IV-eme République est morte, vive la V-eme République!” 3 Desigur că, la Montmartre, „Ies chansonniers” 4 fac

1 „concedii plătite”.

2 „sfârşit de săptămână”.

3 „A IV-a Republică a murit, trăiască a V-a Republică!”

4 „şansonetiştii”.

glume, ca întotdeauna, despre general, talia lui, gesturile lui. Se amintesc şi două „boutades” 1 ale lui Winston Churchill: „Of all the crosses I hâd to carry în my life, the Cross of Lorraine has been the heaviest” 2, „He believes he is Joan of Arc, and I am looking for a bishop to bum him” 3.

Adevărul este însă că toată lumea s-a liniştit odată cu venirea lui de Oaulle la putere, în Algeria entuziasmul este de nedescris, populaţia franceză convinsă că el va menţine Algeria în cadrul statului francez, populaţia musulmană tot atât de convinsă că el îi va hărăzi independenţa. La Paris însă, se strigă mai mult „Vive Massu” şi „Vive Soustelle” decât „Vive de Gaulle”.

Printre prietenii şi cunoscuţii pe care îi reîntâlnesc, unul din cei cu care stau mai mult de vorbă este André François-Poncet, care mă poftеşte la masă seara, chiar în prima zi. Nu vede nici el altă soluţie decât de Gaulle, care va fi mai în măsură să reţină Algeria – ” chiar de notre chiar” 4 – la care niciun francez nu poate renunţa. Despre ţările asuprite de Soviete, nu vede altă ieşire decât fie o mare răscoală în Rusia sau o treptată evoluţie în mentalitatea diriguitorilor acelei împărăţii totalitare, îmi vorbeşte cu mult drag de fiica mea Sanda, în unele cercuri se crede că François-Poncet ar râvni la preşedinţia Republicii, şi se admite că nu ar fi exclus să ajungă la acea înaltă treaptă.

Gaston Maugras organizează, în onoarea mea, o recepţie cu vechii noştri cunoscuţi de la Legaţia Franţei din Budapesta: soţii Beauverger (azi Edmond este ambasador la Haga), soţii Charmasse, contesa de St. Hardouin (pe atunci Tascher de la Pagerie) etc. Charmasse organizează un dejun, în cinstea mea, la Jockey Club, cu soţii Gue rin (tocmai rechemat din postul său de ambasador la Ottawa).

Dejun la d-na Guerlet, văduva colegului meu din Budapesta.

Cu Aglae de la Blanchetai – şi alteori cu André d’Humières – întreprindem excursii cu automobilul care-mi dau prilejul să văd atâtea colţuri frumoase ale Franţei şi atâtea catedrale şi biserici admirabile la Reims, în Champagne (Essoms etc.), la Sens, la Senlis, la

Bourges, la Amiens.

1 „vorbe de duh".

2 „dintre toate crucile pe care le-am purtat Crucea de Lorena a fost cea mai grea".

3 „dacă el crede că este Ioana d'Arc, eu caut un episcop ca să-l ard".

4 „carne din carnea noastră".

Plimbări plăcute la Secaux, la Nogent-sur-Marne („La Fete du Clairet" şi amintirea lui Renoir), la Anvers-sur-Oise (mormântul lui Vincent Van Gogh şi biserica aşa des pictată de el).

Recepţii, în fiecare miercuri, la ducesa Edmée de La Rochefoucauld (unde fac cunoştinţa fiului lui Valéry, întâlnesc pe văduva lui Claudel, pe poetul Georges Cattany etc.), apoi la d-na Hachette (unde am prilejul să revăd pe contesa Clauzei, fosta noastră colegă de la Viena şi să cunosc academicieni, ca Henry Bordeaux şi ducele de La Force; nepotul său Caumont-La Force cu soţia lui, născută Dior – nepoata lui Christian Dior – care este foarte promassu şi Soustelle, mă duc cu dânşii la Auberge du Coq Hardi, de la Bougival, unde petrecem seara) şi mai multe mese la Frosso şi Michel Mellas, reprezentantul Greciei la OTAN (la care Ilinca stă pentru un weekend, în timpul şederii mele la Paris).

Vernisajul retrospectivei Boudin la Galeria Charpentier şi alte expoziţii (Renoir, Matisse etc.). La teatru: „L'Oeuf de Felicien Marceau, „Pătate" de Michel Achard, „Proces a Jesus" de Diego Fabbri, şi admirabile reprezentaţii la Comedie-Française.

Ţin următoarele conferinţe: la Fundaţia „Carol!": „Un succes diplomatic românesc: Iradeaua din 1905" şi „Românii şi Anglia lui Shakespeare"; la Academia Internaţională Liberă de Ştiinţe şi de Litere: „Alliance entre le prince Cauza de Roumanie et les princes Michel et Miloch Obre novitch de Serbie" 1 şi „Efforts de sovietisation de la culture des nations captives d'Europe" 2.

De la 4 la 17 iulie stau la Londra eu îl încă (15 Chelsea Embankment), în frumosul apartament pe care-l împarte cu Diana Phips (nepoata ducesei de Gloucester). Teatru, recepţii (între altele la Lady Hoaţe, văduva lui Sir Reginald Hoare, fost ministru al Angliei la Bucureşti, la Lady Listowel născută Marffy-Mantenând). Weekend la Sanda Cantacuzino la East Brabourne, Kent, şi la Micheline Redgrave născută Capsa, prietenă de copilărie, la Playden Rye (Sussex). Găsesc la

ea pe bătrâna ei mamă Alexandrina Capsa, născută Rallet, contemporană şi bună cunoştinţă a mamei mele, cu care vorbim de dânsa şi de îndepărtata-mi copilărie.

1 „Alianţa dintre prinţul Cuza al României şi prinţii Mihail şi Milos" Obrenovi6 ai Serbiei".

2 „Eforturi de sovietizare a culturii naţiunilor captive din Europa".

În timpul şederii mele la Londra, am prilejul de a asista la o şedinţă în House of Lords, unde se dezbat raporturile „culturale" între Est şi Vest.

Sunt poftit apoi de Lord Henderson, fiul fostului ministru de Externe şi el însuşi fost subsecretar la Foreign Office în guvernul laburist, ca să iau ceaiul cu el în sufrageria Casei Lorzilor, ceilalţi invitaţi fiind fratele său Arthur, care a fost la mine la Legaţia din Budapesta în 1939, Lord St. Oswald (conservator, l-am cunoscut la New York) şi Tilea. Sunt invitat, într-altă zi, de Arthur Henderson să iau ceaiul cu dânsul la House of Commons. Îşi aminteşte de încercările lui de a mijloci o înţelegere între mine şi Teleky, pe atunci ministru preşedinte al Ungariei [88], în chestia minorităţilor. Apoi un dineu cu fraţii Henderson la Tdea. Avem discuţii aprinse cu dânşii. Tilea şi cu mine le arătăm primejdia ce ar fi de a se accepta la „summit conference" 1 reprezentanţii ţărilor satelite: pe de o parte ar fi a se confirma tragicul statu-quo actual, pe de alta ar face cu neputinţă a se ridica problema eliberării noastre. Fraţii Henderson se opun însă acestui punct de vedere, căci – argumentează ei – nu se poate refuza o „summit conference" pe motive de formă (cine să participe şi cine nu) şi nimic nu s-ar opune să se ridice problema liberării, fără şansă de succes desigur: „Măcar s-ar mai vorbi odată de situaţia ţărilor voastre, la nivel înalt, s-ar rupe perdeaua de tăcere ce le învăluie azi".

Întoarcerea pe „Liberté", tot atât de fermecătoare ca la dus.

19 – 21 septembrie 1958. Weekend pe insula Mackinac, unde are loc adunarea mişcării „Reînarmarea Morală". Regăsesc pe bătrânul Frank Buchman, iniţiatorul mişcării şi pe ceilalţi membri pe care i-am cunoscut acum mulţi ani la Caux. Este un organism de acţiune anticomunistă bazat pe învăţăturile creştine.

2 *octombrie 1958*. Comisiunea politică a Adunării Naţiunilor Europene Captive m-a ales, cu unanimitatea voturilor, preşedinte al ei. Vicepreşedinte a fost ales generalul Bela Kirâly, din delegaţia ungară.

17 octombrie 1958. Ilinca soseşte de la Londra spre a petrece câteva luni cu noi.

decembrie 1958. La un cocktail la d-na Mardy Levermore născută Bristed (sora d-nei C.D. Jackson), întâlnesc pe David Scott-Fox, consilier al delegaţiei britanice la Naţiunile Unite, care-mi anunţă că a fost numit

1 „conferinţă la vârf" * până la 7 mai 1959.

ministrul Angliei la Bucureşti. Regretă că nu va putea lua legătură cu ai mei, căci i-ar primejdui pe ei şi şi-ar compromite misiunea. Mă roagă să-i dau un vocabular româno-englez şi documentare despre România, ceea ce fac.

1959

fsbruarie 1959. Prezidez şedinţa Alianţei Franceze (conferinţă Nuci Kotta despre filosofii francezi din sec. XVIII).

ebtuarie 1959. Prezidez şedinţa lui „Tuesday Panel", în care se dezbate „is a balance of power possible today?" 1

martie 1959. Cocktail-party la John şi Mardy Hughes, spre a întâlni pe noul preşedinte al lui Free Europe Committee, Archibald Alexander, şi soţia sa. Foarte simpatici.

Seara mare banchet dat de colonia iugoslavă în onoarea Regelui Petru II al Iugoslaviei. Plin de vioiciune şi de farmec, îi spun cât seamănă cu bunicul său, Regele Ferdinand. Senta fiind aşezată alături de dânsul la masă (care a ţinut, cu discursuri, coruri şi dansuri folclorice, patru ore!), a avut prilejul să vorbească cu el tot timpul (celălalt vecin al regelui fiind bătrânul mitropolit Anastasie de 86 ani), de la „Rosey" (unde fiul său, ca şi fiii noştri, a fost la şcoală) până la sărăcia lucie în care zice că se află.

„Haina care o vezi pe mine" – spune regele – mi-a fost dăruită de un sârb, de asemenea cămaşa de pe mine căci eu n-am niciun ban". Ştie că tatăl său avea fonduri în bănci elveţiene, dar nu le-a putut descoperi, cu toate că a cheltuit 60.000 franci elveţieni ca să facă cercetări. De vărul său, Regele Mihai, spune că tot poate dispune de averea personală a mamei lui în Grecia şi Anglia. Regretă că Mihai a acceptat să lucreze pentru Lear, care furniza aparate de avion Sovietelor şi sateliţilor lor. Se folosea de numele regelui ca publicitate comercială şi, într-un rând, voia ca Mihai să-i piloteze avionul în Rusia!! S-a purtat foarte urât cu Mihai, şi, de aceea, el (Petru) refuză orice „job" de acest soi, unde numele lui ar servi doar ca o reclamă

nedemnă de un suveran – chiar în exil. Trăieşte la Monaco şi o cam ia în zeflemea pe Grace Kelly care vrea să fie mai

„Este oare posibil astăzi un echilibru al puterilor?"

suverană ca o suverană adevărată şi este „a cheval sur le protocole" 1. El a repezit-o *de* câteva ori.

31 martie 1959. Sunt ales preşedinte al comitetului executiv al Uniunii Liberale-Democratice a Europei centrale şi răsăritene, o organizaţie afiliată Internaţionalei Liberale de la Londra şi Adunării Naţiunilor Captive ale Europei.

4 aprilie 1959. Şedinţă inaugurală a ramurii americane a Academiei Internaţionale Libere de Litere şi Ştiinţe, la Universitatea Columbia (Fayerweather Hall). Profesorul Halecki, directorul Institutului Polonez, este ales preşedinte, iar eu vicepreşedinte. Asistenţă numeroasă, cărturari refugiaţi veniţi din toate părţile Statelor Unite şi Canadei. Ţin o cuvântare despre: „Romanian contributions to Federalism in the XIX1 1 Century" 2, care pare să fi interesat, căci Krzyzanowski, directorul lui „The Polish Review" îmi cere textul ei, pentru a o publica în numărul viitor al revistei sale (Winter-Spring 1959).

6 aprilie 1959. Prânzim seara la contele şi contesa Pierre de Vaucelles. El este delegat permanent adjunct al Franţei la Naţiunile Unite, şi şi-a început cariera la Legaţia din Bucureşti, îmi arată amintiri din ţară (brevete de decoraţii, meniuri de pe vremea lui Tttulescu etc.), precum şi o broşură publicată – fără nume de autor – în 1886 – de către bunicul său matern, contele de Vigneral, sub titlul: „Vingt jours de voyage. Pochade algerienne" 3, în care acesta descrie călătoria făcută în Algeria, în 1862, de către Carol I, pe lângă care autorul, ofiţer, era ataşat. Această lucrare, necunoscută până azi, va face obiectul comunicării mele la viitoarea sesiune a Academiei Internaţionale Libere, din Paris.

7 mai 1959. Ilinca se întoarce la Londra pe „Flandre". O însoţim până la vapor şi o recomand căpitanului, care-mi promite că va fi invitată la toate dansurile.

13 mai 1959. Trimis să reprezint Comisia culturală a A.C.E.N.-ului la adunarea generală a Academiei Internaţionale Libere din Paris, mă îmbarc pe vechiul meu „Liberté", unde am atâţia cunoscuţi.

1 „ţine cu străşnicie la protocol".

2 „Contribuţii româneşti la federalism în secolul XIX”.

„Douăzeci de zile de călătorie. Schiţă algeriană”.

1 mai 1959. Revăd prieteni scumpi: Alexandra Fălcoianu, Dinu Hiott.

Neagu Djuvara. Seara, „Pelléas et Melisande” la Opera Comică. Bună reprezentare a capodoperei lui Debussy.

3 mai 1959. Şedinţă la Academia Internaţională Liberă şi la Fundaţia

„Carol!”

! 5 mai 1959. Dejunez la Nouchette Gafencu, care-mi dă de răsfoit memoriile soţului ei. Bine scrise, fireşte, dar critică pe mulţi, români şi – mai ales – francezi de seamă (de Gaulle, Mendes-France), plus Eisenhower, Dulles şi alţii. Biata femeie nu ştie ce să facă: se teme s-o expulzeze francezii dacă se publică criticile contra lui de Gaulle (H), şi să n-o ajute pentru tipăritul cărţii americanii dacă lasă pasajele despre Eisenhower (inacţiunea lui în 1956, când cu revoluţia ungară). Pe de altă parte, dacă taie atâtea pagini viguroase şi interesante, memoriile pierd din interes.

Sunt invitat de ducesa de La Rochefoucauld să asist, la Hotel Ritz, la decernarea premiului «Femina – Hélène Vacaresco». Zece cucoane în jurul mesei îşi termină dejunul şi mi se oferă o cafea. Sunt alături de preşedinta comitetului Femina, Mme Simonne (ex Le Bargy), şi de tânăra scriitoare Be atrice Beck. Mme Simonne mă pofteşte la cocktailul ce se dă, cu acest prilej, la editorul autorului, Pion, în aceeaşi după-amiază (interesantă întâlnire cu scriitorii „la modă”). Tot la Ritz întâlnesc pe Gina Breed (născută Grigorcea) şi pe Elsa Maxwell, care-mi istoriseşte neplăcerile pe care le-a avut cu vameşii francezi.

27 mai 1959. Ceai la tante Elizabeth şi Oncle Demetre Ghika, în luxoasa casă pe care Paul-Louis Weiller le-a pus-o la dispoziţie în Rue de le Faisanderie.

2 iunie 1959. Fac două comunicări la secţia istorică a Fundaţiei „Carol!”:

„Prima scrisoare oficială a lui Carol!” şi „Călătoria în Algeria a lui Carol!”, în asistenţă, toţi vechii mei prieteni.

5 iunie 1959. Dineu, în intimitate, la André François-Poncet. îl rog să primească a fi membru de onoare al Uniunii Liberale Democrate pe care o prezidez şi-i dau ultimul nostru buletin, în care am publicat un articol despre studiul său „Le Libe ral” 1 apărut în „Figaro”. Acceptă

propunerea mea, şi vorbim politică. Nu prea vede speranţa pentru naţiunile noastre captive. O schimbare de regim în Rusia nu ar modifica situaţia, căci orice guvern rus este imperialist şi hrăpăreţ. Ar trebui o dezagregare a Rusiei

„Liberalul".

ca să scăpăm de jugul ei, şi o atare dezagregare nu s-ar putea produce – dacă s-ar produce – decât în urma unui mare război pierdut… La masă mai este şi doamna Armand Be rard, soţia noului delegat permanent francez la Naţiunile Unite. Doamna François-Poncet îi vorbeşte cu multă afecţiune de Senta („la plus charmante ambassadrice que ai connue") 1 şi îi recomandă călduros pe fiica mea Sanda, a cărei soţ face parte din secretariatul Naţiunilor Unite.

După masă, mă duc cu d-na Bérard la vernisajul retrospectivei Chardin.

Pânze admirabile din colecţii particulare.

6 iunie 1959. Deschiderea adunării generale anuale a Academiei Internaţionale Libere de Litere şi Ştiinţe, sub preşedinţia profesorului polon Oskar Halecki. Halecki şi cu mine facem o dare de seamă a întemeierii ramurii americane a Academiei, ale cărei salutări le transmit confraţilor, odată cu acelea ale comisiei culturale a A.C.E.N.-ului. Fac elogiul lui Constantin (Toto) Brăiloiu, confratele nostru dispărut de curând. În cursul şedinţei de după amiază fac o comunicare intitulată „La vie culturelle en Roumanie en 1958 – 1959" 2.

Seara, mare dineu (40 tacâmuri, două mese) dat la Ritz de Gina Breed.

Muzică de lăutari, menu şi vinuri excelente. Printre invitaţi, mai întâi de toate artiştii: cântăreaţa Tebaldi şi pianistul Arthur Rubinstein (cu drăguţa lui soţie poloneză), apoi regăsesc diplomaţi: Vitetti, ambasadorul Italiei (fost director al Afacerilor generale la Palazzo Chigi, pe vremea mea, apoi delegat la Naţiunile Unite, cu soţia lui americană (cam durdulie); Rotter, ambasador al Austriei (fost secretar la Legaţia din Bucureşti sub Voligruber) cu soţia; soţii de Rose (de la Quai d'Orsay).

Printre alţi comeseni: soţii Pierre Lyautey, Gabrielle Liechtenstein (de la New York), un Czernin (fiu al lui Ottokar, ultimul ministru austro-ungar la Bucureşti şi apoi ministru de externe) [89], contele Albrecht Bismarck (frate cu Otto şi Gottfried) şi soţia sa

americană (cam trecută), în fine inevitabila Elsa Maxwell etc.

7 iunie 1959. În cursul şedinţei fac o comunicare cu titlul „Ne gociations secretes entre la France et PAutriche sur la Question d'Orient" 3, care va fi publicată în viitorul număr al lui „Revue d'Histoire Diplomatique".

1 „cea mai încântătoare ambasadoare pe care am cunoscut-o".

2 „Viaţa culturală în România, în 1958 – 1959".

3 „Negocieri secrete între Franţa şi Austria în problema Orientului".

6 iunie 1959. Şedinţă a Academiei Diplomatice Internaţionale. Comunicare interesantă – şi cu duh – a preşedintelui Juin, despre Organizaţia Nord-Atlantică, îi fac cunoştinţă şi vorbim de Elena Văcărescu, pe care a cunoscut-o bine.

Seara La Comedia Franceză, unde se joacă aşa frumos Marivaux.

9 *htnie* 1959. Ceai la Nathalie Clifford Barney, în frumoasa-i locuinţă din rue Jacob No 20. Îmi arată „la folie Louis XV" 1 din fundul grădinii, unde Adrienne Lecouvreur primea vizitele mareşalului de Saxa. Multe personalităţi interesante: Paul Boncour, scriitori – mai ales scriitoare – şi pictoriţe (!!). Conversaţii pline de miez, ca întotdeauna la Paris când te afli cu intelectuali şi oameni politici. Sunt silit să plec mai devreme decât aş vrea ca să asist la o recepţie a lui Genevieve Tabouis, la Hotel Crillon, cu prilejul decorării ei cu „rozeta" Legiunii de Onoare. I-o remite Jacques Soustelle, ministrul Informaţiilor, care-i dă acolada. Când trec s-o felicit, îmi spune: „et vous donnez-moi l'accolade au nom de la vraie Roumanie" 2. În discursul ei, aminteşte de Elena Văcărescu şi de Titulescu.

„Le tout Paris" 3 este în saloanele de la Crillon şi întâlesc o sumedenie de prieteni şi vechi cunoştinţe.

'2 iunie 1959. Ceai la Marthe Bibescu în celebrul ei apartament de pe insula St. Louis, cu vederea minunată pe Sena şi monumentele ilustre ale Parisului, îmi dă vol. III al corespondenţei ei cu Abatele Mugnier, şi vorbim de familie şi de cartea pe care o pregăteşte: „La Nymphe Europe".

Cocktail la d-na Guerlet, văduva colegului meu francez de la Budapesta.

28 iunie 1959. Socie-te Chateaubriand. Şedinţa la contesa de Durfort.

Comunicări interesante. Amintesc de pasajele din „Mémoires

d'outretombe", în care Chateaubriand pomeneşte de moldoveni şi valahi. Mi se cere să fac o comunicare la anul asupra acestui subiect. Vom vedea.

Vorbesc mai îndelung cu Paul Gavoty de la „Revue des Deux Mondes" şi René Dollet, ministru plenipotenţiar, directorul lui „Revue d'Histoire Diplomatique". Ambii mă invită să mă duc să-i văd la ei.

După şedinţă, ceai la contesa de Villeneuve născută de Kermaingan. Ce casă superbă, cu mobile vechi şi tablouri de familie. Lume plăcută, îndeosebi fratele gazdei.

1 „pavilionul stil Ludovic XV".

2 „daţi-mi şi dv. acolada în numele adevăratei Românii".

1 „întregul Paris".

29 iunie 1959. Vizită la „Revue des Deux Mondes", în vechiul palat al familiei Beauharnais, de pe Rue de l'Université, unde stau de vorbă îndelung cu Paul Gavoty despre diferite chestiuni istorice privind ascendenţa Beauharnais a familiei Hohenzollern-Sigmaringen. Mă îndeamnă să-i dau pentru revistă un articol istoric, sau, şi mai bine, amintiri din viaţa mea deplomatică.

Seara, masă, la Boulogne, la Charles şi Antoinette Rochas.

l iulie 1959. Vizită lui René Dollet, directorul lui „Revue d'Histoire Diplomatique", fost diplomat, cu care vorbim de-ale „carierei", îmi anunţă că articolul meu despre negocierile franco-austriace privitoare la chestiunea Orientului (comunicarea mea la Academia Internaţională Liberă) va apărea în numărul de toamnă al revistei.

11 – 17 iulie 1959. Întoarcerea la New York, pe „Liberté" (cabina 228). Animaţia „mondenă" de pe vapor atenuează regretul despărţirii de Europa!

17 iulie-2 august 1959. La Mackinac Island, cu Robert, venit din Rio de

Janeiro. Prezidez o „flag-raising ceremony" 1 cu prilejul lui „Captive Nations Week" proclamat de preşedintele Eisenhower.

30 septembrie 1959. A şasea sesiune plenară a Adunării Naţiunilor Captive ale Europei. Rostesc, în calitate de raportor, o cuvântare spre a prezenta un raport şi o declaraţie intitulate: „Misrepresentation of Albania, Bulgaria, Czechoslovakia, Hungary, Poland, România in the United Nations and uşurpation of the sovereign rights of Estonia, Latvia and Lithuania by the Soviet Union"

2.

7 noiembrie 1959. Rugat de colegii de la A.C.E.N., trec la Ambasada Franţei să văd pe consilierul Pierre de Vaucelles şi pe primul secretar Jean-François Roux, spre a le cere să insiste ca Adunarea generală a Naţiunilor Unite să ridice şi anul acesta chestiunea represiunii sângeroase de către trupele sovietice a revoluţiei ungare din 1956. Vaucelles mă asigură că, într-un fel sau altul, problema ungară va figura pe ordinea de zi a Adunării.

18 *decembrie 1959*. Recepţie la ambasadorul Franţei şi d-na Armand Bérard, cu prilejul transferării lui Pierre de Vaucelles. Bérard îmi spune că a fost

1 „ceremonie de înălţare a drapelelor".

2 „Prezentarea într-o falsă lumină a Albaniei, Bulgariei, Cehoslovaciei, Ungariei, Poloniei şi României la Naţiunile Unite şi uzurparea drepturilor suverane ale Estoniei, Letoniei şi Lituaniei de către Uniunea Sovietică".

mulţumit să poată contribui ca problema ungară să fie prelung dezbătută în Adunarea generală a Naţiunilor Unite, cum cerusem. Se arată dispus, în principiu, să vorbească într-o seară la „Tuesday Panel". Senta şi cu mine regăsim vechi prieteni din Germania: pe Maxi şi Helga Schaumburg-Lippe (neschimbaţi după 16 ani!).

1960

26 ianuarie 1960. Prezidez şedinţa de la „Tuesday Panel", în care Henri Blanchetai, preşedintele Alianţei Franceze din New York, ne vorbeşte de chestiunea algeriană, în sensul vederilor generalului de Gaulle.

29 februarie 1960. Prezidez şedinţa „Alianţei Franceze", în care Maurice Galy, preşedintele Liceului Francez ne vorbeşte, şi dânsul, tot despre problema Africii de Nord. După conferinţă, primire la noi acasă.

4 martie 1960. Deputatul german Karl zu Guttenberg îmi spune că Adenauer îşi va da toate silinţele ca, la viitoarea „conferinţă la vârf („summit conference"), problema naţiunilor captive să fie adusă în discuţie când va fi vorba de „relaţii între Est şi Vest". Crede, cu drept cuvânt, că dacă puterile occidentale cedează asupra Berlinului şi dau o consfinţire tacită statului-quo din Europa Centrală şi Orientală, va fi o înfrângere catastrofală a Apusului. Pentru formularea atitudinii comune occidentale sunt mari fricţiuni între Adenauer şi de Gaulle (partizani ai unei politici de fermitate, şi chiar ofensive), pe de o parte,

şi MacMillan (dispus la concesii). Între cei doi poli, ezită Eisenhower. „Sunt foarte nervoşi la Washington", îmi spune Gutenberg, şi le vine greu să ia o hotărâre. Speră că, cu toate dificultăţile interne ce le are de pe urma înăbuşirii răzmeriţei din Alger, de Gaulle va sprijini efectiv pe Adenauer. Kohler, subsecretar de la State Departament spune că, oficial, chestiunea noastră nu va fi pusă. Dar neoficial? Eu cred că da, căci de n-o vor pune Aliaţii, o va ridica desigur Hruşciov, dornic a o îngropa definitiv. Totul este ca americanii să rămână tari şi neclintiţi pe poziţiile lor.

26 martie 1960. Adunarea generală anuală a ramurii americane a Academiei Internaţionale Libere de Ştiinţe şi de Litere. Fac o comunicare despre:

„The first champion of the căuşe of submerged Nations: Napoleon III" 1

1 „Primul apărător al cauzei naţiunilor oprimate: Napoleon III".

2 *apatie 1960*. Dineu la John şi Mardy Chambers Hughes, cu soţii Schuyler, între alţii. Ei au cunoscut bine pe Robert, Ala şi copiii de pe când generalul Schuyler era şeful misiunii militare americane în România, în 1944 – 1946. De atunci, a fost, timp de nouă ani, şef de stat major al Comandamentului Suprem NATO, la Paris (sub Eisenhower şi Gruenther).

26 aprilie 1960. Generalul de Gaulle este în New York. Suntem invitaţi, Senta şi eu, după amiază, la recepţia pe care el şi soţia sa o dau coloniei franceze, căreia sunt asimilat, se vede, ca membru al consiliului Alianţei Franceze. Seara, Senta şi cu mine suntem iar invitaţi – în aceeaşi calitate – la dineul de gală oferit generalului şi doamnei de Gaulle în marea sală de la Waldorf Astoria. Privelişte superbă (toată sala acoperită de flori, bijuterii sclipitoare la doamne, cordoane şi plăci la bărbaţi), menu excelent, vinuri alese. Admirabil discurs al lui de Gaulle, călduros aclamat, ca răspuns la frumosul toast al guvernatorului Rockefeller. MacKisson, de la State Departament, spune: „Nu numai că ştim acum ce gândeşte generalul de Gaulle, dar el ne-a lămurit ce vrem noi!"

8 *iunie 1960*. Plecăm spre Norfolk (Virginia), spre a ne îmbarca, Senta, Mihai-Andrei (care şi-a trecut prima parte a bacalaureatului „avec mention") 1 şi cu mine, pe vasul grecesc „North Empress" cu destinaţia Hamburg.

24 iunie 1960. Debarcăm la Hamburg, şi seara plec spre Paris,

unde Senta şi băiatul urmează să mă regăsească după câteva zile petrecute în Belgia, la verii noştri de Briey.

25 *iunie 1960*. Sosirea la Paris.

26 iunie 1960. Grand Prix Longchamp, unde constat marea popularitate de care se bucură încă generalul de Gaulle, şi simpatica şi demna lui soţie.

Ceai apoi la unchiul Dimitrie şi tante Elizabeth Ghika.

2 *iulie 1960*. Dejun la ambasadorul şi d-na Rochas. El pare îngrijorat atât de întorsătura pe care o iau evenimentele externe, cât şi de nemulţumirea crescândă faţă de neputinţa generalului de Gaulle de a rezolva criza algeriană, unde a dat asigurări atât algerienilor africani cât şi celor francezi şi nu poate mulţumi nici pe unii, nici pe alţii.

Seara dineu la ambasadorul şi d-na François-Poncet. Suntem şapte la masă: stăpânii casei, ambasadorul şi d-na Armand Bérard, şi noi trei.

François-Poncet este foarte alarmat de situaţia internaţională. El prevede

„Cu menţiune".

că, după alegerile americane – oricine ar fi ales preşedinte –, Hruşciov va pune cu brutalitate chestiunea Berlinului. Dacă americanii rezistă, riscul de război va fi serios. Dacă ei cedează, se va merge spre destrămarea alianţei atlantice, statele europene devenind pe rând „neutraliste" şi căutând fiecare, direct cu Moscova, un „modus vivendi", ceea ce, în ultimă analiză, ar duce la triumful pe toată linia a sovieticilor. Dar, în orice caz, sunt vreo opt puncte primejdioase pe glob, din care poate oricând isca un conflict: Germania, Orientul Mijlociu, Persia, Vietnamul, Laosul, Coreea, Formoza, şi chiar Italia, unde au loc în momentul de faţă tulburări puse la cale de comunişti. François-Poncet este membru al Consiliului de „advisers" 1 al Comitetului Europei Libere. Ca atare, a asistat de curând, la Londra, la o întrunire la care ceruseră să participe şi preşedinţii delegaţiilor naţionale de pe lângă Adunarea Naţiunilor Europene Captive. „M-am dus" – îmi destăinuieşte François-Poncet –, pentru că Robert Schumann a refuzat, şi socoteam că trebuie să fie un francez de faţă. Dar exilaţii mi-au făcut o impresie lamentabilă:

mediocrii, îmbătrâniţi, ruginiţi, incapabili să înţeleagă situaţia actuală, trăind parcă în nori, adică în trecut. Singurul avantaj ce l-au tras ei din convorbirea lor cu noi a fost o masă bună. Se pare că

americanii nu-i prea lasă să vorbească la radio, pentru că socotesc că sunt impopulari în ţările lor".

6 iulie 1960. Dejun la Michel Mellas, ambasadorul Greciei la OTAN, unde el şi soţia sa Frosso ne primesc cu mişcătoare căldură, vorbindu-ne mult de Ilinca, ce le este atât de dragă. Melas se teme de alegerile prezidenţiale în U.S.A., căci niciunul din candidaţi nu este prea strălucit. Există şi putinţa ca echipa democrată Kennedy-Stevenson (acesta din urmă eventual secretar de Stat), nesocotindu-se legată de politica predecesorilor, să facă „tabula rasa", acceptând Beijing la Naţiunile Unite şi arătându-se „flexibil" la Berlin. Ia notă de rezolvarea problemei Cipru, dar nu iartă englezilor de a fi stârnit opoziţia turcilor din insulă, împiedicând astfel unirea cu Grecia. Totuşi independenţa insulei este un pas înainte (părere pe care eu n-o împărtăşesc, căci mai bine ar fi fost pentru greci să împartă puterea acolo cu englezii decât cu turcii).

16 iulie 1960. Sosim la Berna, primiţi în gară de înduioşătoarea „Nanniki", nursa lui Mihai-Andrei, care nu-l mai văzuse de nouă ani! Emoţionantă

„Consultanţi".

regăsirea, şi bucuria de a ne afla din nou în iubita Elveţie, în iubita Berna!

18 iulie 1960. După două zile şi jumătate în Berna, unde regăsim pe Ronald Scrivener la Legaţia Angliei, şi privim din depărtare tihnita noastră locuinţă de pe Schlosslistrasse (azi pângărită de prezenţa comuniştilor), pornim, într-un pelerinaj sentimental, la Gstaad. Câte amintiri dragi ne împresoară: ale iernilor numeroase petrecute aci, ale şcolilor (Rosey, Marie-José) unde au crescut copiii, şi parcă nimic nu s-a schimbat (afară de noi). Aceleaşi privelişti, aceleaşi case, aceeaşi oameni.

21 iulie 1960. Coborâm cu „M.O.B."-ul la Montreux, reîmprospătând alte amintiri, şi dejunăm la Paul şi Hélène Morand, în apartamentul lor de la Vevey. Alţi comeseni: Julie Ghica şi prinţul Nicolae cu soţia sa morganatică. După dejun, ne ducem la Hotel des Trois-Couronnes să facem o», vizită naşei lui Senta. Biata tante Maruca este o ruină, de-abia vorbeşte, de-abia se mişcă. Ce trist sfârşit pentru o femeie care a fost atât de frumoasă şi de vioaie! Vizităm apoi, cu Mihai-Andrei, castelul de la Chillon şi ne îndreptăm spre Lausanne, unde vom fi oaspeţii prietenilor Maurice şi Claudie Baumgartner în

frumoasa lor vilă de la Epalinges.

23 iulie 1960. Dejunăm la Lausanne Palace, cu prietenul meu Panaiot Pipinelis (fost ministru al Greciei la Budapesta, fost ministru al Afacerilor Străine) şi soţia lui suedeză, cu prietenii Afendulis, Cosmetatos (şeful serviciului de presă al Ambasadei Greciei la Paris) şi o grecoaică frumoasă, d-na Maggy Hury. Pipinelis este relativ optimist. Spune că are informaţii precise din sursele cele mai autorizate că până în 1963 puterea militară şi nucleară americană va creşte continuu şi că, de la acel an încolo, superioritatea Statelor Unite va fi atât de covârşitoare încât ruşii nu vor mai îndrăzni să mişte. Îi răspund că, de ar fi chiar aşa, nimic nu dovedeşte că americanii se vor folosi de această superioritate, căci s-au bucurat de o şi mai mare superioritate atunci când deţineau monopolul bombei atomice şi totuşi au lăsat pe ruşi să ia în stăpânire jumătate din Europa. Pipinelis este conservator, monarhist şi anglofil. Susţine guvernul Karamanlis („le moindre mal") 1, dar nu vrea să participe la el, căci dezaprobă modul în care primul ministru a procedat când cu criza din Cipru, pierzând prietenia Angliei şi ajungând la un condominiu al insulei cu turcii, ceea ce s-ar fi putut evita dacă nu se ajungea la o ruptură cu

„Răul cel mai mic".

Londra. Optimist şi pentru noi, căci nu exclude ca Moscova, ajunsă la strâmtoare din cauza fricţiunilor interne şi a divergenţelor cu Mao Zedong şi Zhou Enlai, să facă concesii Occidentului pentru a-i obţine sprijinul. O vedere poate cam trandafirie, menită a încuraja pe un oaspete şi prieten exilat!

Ceai la d-na Henri Carnal, cu care vorbim de vremurile vechi de la Rosey!

24 iulie 1960. Duminică. Ca în trecut, ne ducem la Biserica grecească, unde regăsim pe bătrânul nostru Părinte Constantin Valiadis, care a botezat pe Mihai-Andrei şi care i-a dat acum binecuvântarea.

Claudie Baumgartner dă o garden-party pentru noi, care ne permite să revedem pe mulţi prieteni. Dineu la Berthe Vulliemin, cu vara noastră Alice Cantacuzino şi Charles Uxkull-Gyllebrandt, ginerele generalului Manu, ieşit de curând din ţară. El ne aduce multe veşti de la ai noştri acasă, şi-mi transmite mesaje amicale de la Grigore Duca şi Henri Catargi.

— * *iulie-9 septembrie 1960*] [90].

septembrie 1960. Sosirea la New York, după frumoasele vacanţe petrecute în Europa.

noiembrie 1960. De aniversarea mea, sunt înconjurat de toţi urmaşii, mai puţin Ilinca, mereu la Londra. De la întoarcerea din vacanţe până azi, nimic de semnalat pe plan personal sau familial; în schimb, multe pe plan internaţional, pe care le voi înşira numai, pe scurt, caietul acesta neavând năzuinţa de a fi un cronicar al vremurilor de faţă.

Adunarea generală a Naţiunilor Unite a fost, anul acesta, destul de senzaţională, din cauza prezenţei lui Hruşciov şi a ciracilor săi din regimurile satelite. Li s-au făcut tuturor, aproape zilnic, manifestări zgomotoase de ostilitate în faţa locuinţelor lor. Lui Gheorghiu-Dej şi alor săi li s-a strigat „trădători şi criminali", „trăiască Basarabia", „uneltele Moscovei", terminându-se cu „Deşteaptă-te Române" şi „Trăiască Regele", ceea ce a părut că tulbură pe comuniştii care ieşeau din casă. La Adunare, Hruşciov a fost de o grosolănie neîntâlnită nici în cârciumile de la ţară; înjura trivial, se descălţa ca să bată cu gheata în masă, apostrofa delegaţiile vecine, spre dezgustul tuturor a, inclusiv, am impresia, tovarăşii săi comunişti. Ca să urmeze pilda stăpânului, unul din delegaţia regimului comunist de la Bucureşti, Eduard Mezincescu pe nume, a întrerupt pe un orator care vorbea de ţările captive, într-o franţuzească stropşită şi pe un ton şi cu atitudini de perfect mahalagiu, a vociferat apoi înspre preşedinte – paşnicul irlandez Boland –, încât acesta l-a chemat la ordine, bătând aşa de tare cu ciocanul prezidenţial pe masă încât l-a rupt în două, şi a ridicat şedinţa. Totuşi, participarea la şedinţe a lui Hruşciov s-a soldat printr-un eşec. N-a izbutit să-şi impună punctul de vedere cu privire la modalităţile dezarmării şi nici n-a obţinut concursul noilor state africane pentru debarcarea lui Hammarskjöld de la Secretariatul general, şi înscăunarea lui Lumumba în Congo.

Alegerile prezidenţiale americane l-au înălţat pe tânărul Kennedy la locul de frunte al Statelor Unite. Pentru moment, se teme lipsa lui de experienţă, dar să sperăm că va ieşi cu bine marea lui sarcină.

1961

l ianuarie 1961. Anul Nou cu familia. Ce ne va aduce 1961, după un 1960 mulţumitor (bacalaureatul lui Mihai-Andrei cu menţiune, şi minunata vacanţă în Europa), în Statele Unite, un preşedinte nou, John

Kennedy, şi un secretar de Stat nou, Dean Rusk, Vor un „new approach” 1 în politica externă. Ar fi păcat să se lase înduplecaţi la concesii, căci ne-ar duce pe toţi de râpă. Dacă însă sunt dinamici şi rezistenţi, sunt sorţi de scăpare pentru lumea nouă.

21 ianuarie 1961. Asist la o „discuţie în contradictoriu” între Gaitskell, şeful Partidului Laburist englez, şi deputatul republican american Judd. Englezul foarte pragmatic şi naiv: ar primi Beijingul la Naţiunile Unite, ar face concesii pe chestia dezarmării şi s-ar „feri ca de dracul” de orice aluzie la eliberarea naţiunilor captive. Foarte bine răspunde americanul punând tot accentul pe „alegeri libere” în ţările noastre.

24 ianuarie 1961. La stăruinţele compatrioţilor, fac o conferinţă despre Unirea Principatelor în faţa coloniei, care pare să fi avut destul de mult succes, dacă este să judec după aplauze şi felicitări ce mi se adresează pe loc şi, a doua zi, prin telefon. Cauza: pe de o parte emoţia stârnită de amintirea vremilor mari din trecut, pe de alta faptul că, în loc de a mă deda unei prelegeri savante, m-am mărginit la o „causerie” 2 presărată de anecdote.

1 „abordare”.

2 „discuţie familiară”.

27 *martie 1961*. Ţin o conferinţă la „Alliance Française de New York”, cu subiectul „Écrivains roumains d’expression française” 1. Mărturisesc că nu speram să iasă aşa de bine! Asistenţă destul de numeroasă şi călduroasă, în încheiere, preşedintele Alianţei, Henri Blanchetai, îmi mulţumeşte printr-un mic discurs, în care are bunăvoinţa de a califica expunerea mea drept „une des plus briliantes de l’année” 2.

2 iunie 1961. La Carnegie Hall, distribuirea premiilor liceului francez. Mihai-Andrei, care şi-a trecut bacalaureatul cu menţiunea „très bien” (unică, se pare, în analele acestui liceu!), primeşte din mâinile ambasadorului francez Armand Bérard, premiul de onoare acordat elevului cu cele mai mari note la cele două bacalaureate. Pe lângă aceasta, premiul de onoare al studiilor generale, şi multe alte premii. Este o mare mângâiere şi îmbărbătare pentru noi, în vremurile grele ale exilului. Mihai-Andrei a fost, pe de altă parte, admis la Universitatea Princeton, unde i s-a acordat şi o bursă.

7 iunie 1961. Dineu la Mardy Hughes pentru a întâlni pe noul preşedinte al lui Free Europe Committee, John Richardson Jr., care mi

se pare hotărât să ducă lupta, pe teren politic, pentru cauza noastră, cam pusă în uitare de atâta vreme.

12 iunie 1961. Întâlnire la Aleksandru Obolensky, cu prinţesa Ileana în vederea constituirii unei Fundaţii Ortodoxe pentru unitatea ortodocşilor din America şi promovarea formării de preoţi.

19 *septembrie 1961*. Preiau preşedinţia delegaţiei Uniunii Liberale la A.C.E.N., cu prilejul adunării generale din toamna aceasta. Rostesc un discurs despre „Răpirea dreptului de autodeterminare (denial of selfdetermination) în ţările captive". Apoi, ceai la Mardy Hughes, cu John Richardson Jr., preşedintele lui Free Europe Committee.

30 septembrie 1961. Iau un avion „Jet" al lui Swissair, spre Europa, unde urmează să particip la sesiunea extraordinară A.C.E.N., şi la adunarea generală a Academiei Internaţionale Libere de Ştiinţă şi Litere.

14 octombrie 1961. Vizită la ministrul René Dollet, directorul lui „Revue d'Histoire Diplomatique", căruia îi remit manuscrisul meu „Attitude de la diplomaţie russe à l'egard de l'union des Principautes roumaines" 3, care va fi publicat în numărul viitor al revistei.

1 „Scriitori români de expresie franceză".

2 „una dintre cele mai strălucite ale anului".

„Atitudinea diplomaţiei ruse faţă de unirea Principatelor române".

18 – 20 octombrie 1961. Sesiunea A.C.E.N. Ne vin oratori străini de oarecare renume în sala mare a Hotelului Palais d'Orsay: fostul ministru Maurice Schumann; Debray, vicepreşedinte al Partidului Independenţilor (de sub preşedinţia lui Pinay); Jean-Paul David, deputat şi secretar general al Partidului Liberal francez; baronul von Guttenberg, deputat în parlamentul german etc., etc. în numele Uniunii Liberale, rostesc un discurs despre „Unitatea europeană şi ţările captive", pentru care mulţi delegaţi – afară de cei români! – au bunăvoinţa de a-mi exprima preţuirea lor. Nouchette Gafencu, care era în asistenţă, exclamă: „Enfin du français! Les autres parlaient petit-negre. Et quel français que le votre!" 1 După închiderea sesiunii, iau parte la recepţia dată de A.C.E.N.

22 octombrie 1961. Nicky şi Dodi Chrissoveloni, ieşiţi de curând din ţară, îmi povestesc chinurile prin care au trecut. Locuiau câte şase (ei şi cei patru copii ai lor) într-o singură odaie – timp de 15 ani! El a

fost ani întregi la închisoare, unde era bătut şi schingiuit ca să-şi treacă avutul din ţară şi din străinătate pe numele regimului comunist. Nu a putut scăpa decât predând aurul şi bijuteriile pe care le aveau ascunse în ţară.

Au obţinut, în sfârşit, autorizaţia de a părăsi România graţie grecilor.

Dejunăm împreună la Marie Brăescu.

Seara masă destul de mare la François-Poncet, cu soţii Osusky între alţii.

Toţi cei de faţă hotărât ostili lui de Gaulle, pe care îl acuză de a fi încurcat chestiunea algeriană, în loc de a o rezolva, înşelând deopotrivă pe europeni şi pe musulmani, spunându-le pe rând: „Je vous ai compris!" 2 François-Poncet socoteşte că ar fi mai de folos pentru cauza noastră ca Osusky şi cu mine să activăm în Europa decât în America, ţările captive fiind europene.

24 octombrie 1961. Iau parte la şedinţa Consiliului Academiei Internaţionale Libere de Ştiinţe şi Litere din care fac parte, şi apoi, seara, la masă la Petre şi Odile Rosetti-Bălănescu, întâlnesc pe d-na Chevreau, soacra ambasadorului de Carbonnel, secretar general la Quai d'Orsay, şi sora vitregă a arhitectului Ghica-Budeşti, întoarsă din România. Ea a petrecut vara la Sinaia, unde închiriase o vilă în care şi-a găzduit toate rudele Ghika-Budeşti. Trecea des în faţa vilei socrului meu, prefăcută azi în cămin pentru cercetaşi. A găsit situaţia oarecum ameliorată în ţară, de

1 „în sfârşit, franceză! Ceilalţi vorbeau stricat. Şi ce franceză vorbiţi dv!"

2 „V-am înţeles!"

trei ani de când nu mai dăduse pe acolo: lumea mai bine îmbrăcată şi hrănită, prăvăliile mai bine aprovizionate, clădiri noi, frumoase, salariile puţintel majorate şi… ţăranii mai împăcaţi cu sistemul colectivizării… Îi arăt că, în privinţa acestui ultim punct, impresiile ei fugare, întemeiate desigur pe informaţii oficiale, sunt contrazise de ştirile primite din România, ca şi de unanimitatea reportajelor tuturor corespondenţilor de ziare străine care au fost la faţa locului.

7 *octombrie 1961*. Fac o vizită lui Jean-Paul David, deputat şi secretar general al Partidului Liberal francez, la biroul său din Bd. St. Germain No 286. Mă asigură de interesul său pentru Uniunea Liberală

a exilaţilor pe care o prezidez, şi de faptul că vom fi călduros primiţi ori de câte ori vom dori să asistăm la întrunirile partidului său. Are oarecari dificultăţi pentru afilierea la Internaţionala Liberală din Londra, care consideră drept liberali francezi pe Partidul Radical şi pe partidul M.R.P. (Mouvement Republicain Populaire) al lui Bidault. Mă roagă ca, atunci când voi fi în Londra, să vorbesc cu conducătorii Internaţionalei Liberale ca să intre măcar în legătură cu Partidul Liberal francez.

noiembrie 1961. Iau ceaiul la Marthe Bibescu, mai „Mavrocordat" ca oricând, îşi apără punctul de vedere tratat în „La Nymphe Europe", anume că singuri fanarioţii au zămislit statul românesc, cu toate beţele în roate ce le-ar fi fost puse de boierii moldoveni şi valahi. Contest, în mod cât mai politicos, această stranie teză. îi arăt că dacă au fost intrigi urzite de boierii băştinaşi contra domnilor de viţă străină, desigur că şi fanarioţii trebuie să se fi dedat la intrigi între dânşii. De altminteri, în toate ţările se găsesc politicieni intriganţi. Recunosc că fanarioţii au adus servicii considerabile pe planul cultural – ceea ce a fost pe larg demonstrat de Iorga –, dar aceasta nu mi se pare că este un motiv pentru a lovi în boierii noştri, tocmai pe când, în ţară, comuniştii se străduiesc să arunce noroi în boierimea românească, îi reamintesc că bunica ei Lahovari era o Socoteanu, dintr-un neam onorabil de boieri din Râmnicu Vâlcea. O ştie, firește, şi-mi spune că le-a vizitat pe vremuri casa din Rm. Vâlcea.

Sper că această reamintire i-a făcut plăcere!

noiembrie 1961. Recepţie oferită de John Richardson Jr., preşedintele lui Free Europe Committee, în onoarea membrilor Consiliului consultativ vest-european al Comitetului. Am prilejul de a sta mai îndelung de vorbă cu aceşti fruntaşi politici europeni. Fostul prim-ministru belgian Paul van Zeeland, ca şi François-Poncet, revin asupra ideii că A.C.E.N. şi-ar avea locul mai degrabă în Europa decât în America. Trăind departe de Europa, exilaţii se desprind din ce în ce mai mult de masa compatrioţilor lor din emigraţie, care-şi au reşedinţa în Europa, şi – ceea ce este mai serios – nu mai sunt la curent cu noile tendinţe ce se desemnează în Europa occidentală şi nu le pot pricepe întotdeauna. Fostul ministru de Interne austriac Oskar Helmer, preşedintele lui Länderbank, pare îngrijorat de viitorul ţării lui. Dat fiind noua atitudine dârză a Moscovei faţă de Finlanda, şi amestecul ei deschis în afacerile interne finlandeze, Helmer se întreabă cât timp vor

respecta sovieticii independenţa Austriei.

! *4 – 5 noiembrie 1961*» A 10-a adunare generală anuală a Academiei Internaţionale Libere de Ştiinţe şi de Arte, ţinută în frumoasa Bibliotecă Poloneză din insula St. Louis. În cadrul ei, fac trei comunicări: una despre activitatea ramurii americane a Academiei (al cărei vicepreşedinte sunt), a doua despre „Aspectele politice ale dominaţiunii sovietice", şi a treia despre „Atitudinea diplomaţiei ruseşti faţă de unirea Principatelor române". Multă asistenţă franceză, printre care un reprezentant de la Quai d'Orsay – ambasadorul Gueyraud –, şi preşedintele Federaţiei organizaţiilor de asistenţă ale exilaţilor din Europa centrală şi orientală – generalul Kaeppeler. Şi acesta, îndârjit contra lui de Gaulle, care ar tinde să distrugă spiritul ce mai însufleţeşte armata franceză cu toate înfrângerile ei din anii din urmă. îl întreb şi pe dânsul cine ar fi în stare să ia succesiunea lui de Gaulle la cârma statului, în grelele împrejurări de azi. Printr-o perifrază, îmi dă a înţelege că omul la care se gândeşte ar fi Jacques Soustelle.

] *noiembrie 1961*. Dejun la prietenul Christian de Charmasse, vizită la fostul coleg Gaston Maugras, şi ceai la ducesa de La Rochefoucauld, la care întâlnesc pe generalul Gavin, ambasadorul Statelor Unite, cu soţia, pe Manlio Brosio, ambasadorul Italiei cu d-na, pe Agostino Soldaţi, ambasadorul Elveţiei, cu d-na, şi pe ambasadorul Greciei – Philon. Acesta din urmă este cel mai optimist în privinţa ţărilor captive, a căror liberare viitoare o vede în cadrul unei evoluţii în mentalitatea guvernanţilor sovietici pricinuită atât de primejdia chineză, cât şi – mai mult încă – de presiunea noilor generaţii ruse ahtiate după libertate, trai bun şi legături normale cu Occidentul. Să-i fie gura de aur!

14 noiembrie 1961. Părăsesc Orly într-o „Caravelle", care mă duce în 40 minute la Londra, unde sunt primit de Ilinca. Ne ducem împreună la Ambasada Austriei (18, Belgrave Square), unde voi fi găzduit de ambasador, principele Johannes zu Schwarzenberg, şi fermecătoarea sa soţie Kathleen, născută Spoelberch, pe care i-am cunoscut odinioară la Viena şi Geneva (când erau şi dânşii refugiaţi) şi care arată o deosebită şi caldă prietenie llinchii. Ambasada este încă de pe vremea monarhiei, somptuoasă şi împodobită cu portretele în ulei ale împăraţilor şi ale lui Metternich. Apartamentul ce mi se pune la dispoziţie (cameră de culcare, salon, baie şi mic vestibul) este deosebit

de elegant, cu pânze şi mobile de valoare.

17 noiembrie 1961. Fac o vizită lui Richard Moore, noul secretar general al Internaţionalei Liberale, care pare extrem de interesat de activitatea Uniunii noastre Liberale, îmi sugerează s-o alegem membră de onoare pe Lady Violet Benham-Carter, fiica lui Asquith şi soacra lui Jo Grimond, actualul lider al Partidului Liberal englez. Sunt de acord şi cer s-o văd.

Dejun la Anthony Rhodes, vechi prieten al copiilor mei încă de la Geneva, şi care, ca ziarist, se duce des la noi în ţară. Este de faţă şi Anne-Marie Callimachi. Rhodes găseşte că situaţia la noi este mai rea decât în toate celelalte ţări asuprite de comunişti.

Cocktail la Ronald Scrivener, cu colegul său Russell, de la Foreign Office, care are în atribuţiile sale propaganda anticomunistă în Rusia Sovietică şi celelalte ţări din dosul Cortinei de Fier. Ca şi Rhodes, îmi arată că din toate ţările „satelite" România stă cel mai prost şi este cea mai crud asuprită şi terorizată. Poate acesta o fi şi motivul pentru care împotrivirea faţă de regim este mai dârză ca în alte ţări. În Cehoslovacia, de pildă, unde situaţia economică este relativ înfloritoare şi traiul populaţiei satisfăcător, tineretul pare a se acomoda cu stările actuale, „and tries to make the best of the opportunities opened to them" 1. Vorbim politică generală, şi-mi exprim părerea că lărgind baza viitoarelor negocieri Est-Vest despre Berlin, astfel ca să cuprindă şi exercitarea dreptului de autodeterminare în ţările din răsăritul şi centrul Europei, se va putea ajunge mai degrabă la stabilirea unei păci trainice în lume. Concesiile nu ar duce decât la o înfrângere politică, dacă nu chiar la un conflict armat ulterior. Russell îmi răspunde că guvernul britanic este decis să ceară ruşilor mai mult decât speră să obţină, „but we cannot ask *that* much, as it would leave the impression in Moscow that we are not intending to

„Şi încearcă să folosească la maximum prilejurile pe care le au".

negoţiate seriously" 1. Din punctul de vedere al politicii interne, ridicarea problemei Europei Centrale şi Orientale în tratativele cu ruşii ar da opoziţiei – şi, în genere, opiniei publice engleze – o armă contra guvernului, care ar fi acuzat că nu doreşte să cadă la înţelegere cu Uniunea Sovietică „as they uselessly caise questions they know to be unrealistic and which can only irritate their counterparts in the negotiations" 2. Întreb dacă Anglia nu se teme că printr-o atitudine

prea „flexibilă" a Occidentului se va produce un val „neutralist" în diferite ţări apusene, şi o treaptă desprindere de alianţa atlantică? Aceasta cu atât mai mult cu cât partidele comuniste, destul de puternice în Franţa şi Italia, de pildă, ar lua avânt în urma unui succes diplomatic sovietic şi ar putea influenţa politica externă a guvernelor respective, sau chiar impune ministere de „front popular". Convorbitorul meu consideră Partidul Comunist Italian prea larg şi împrăştiat pentru a avea o acţiune politică efectivă, iar Partidul Comunist Francez neutralizat prin forţa crescândă a elementelor de extremă-dreaptă. Cât despre o desprindere de OTAN, aceasta i se pare exclus atâta timp cât comunitatea atlantică va rămâne unită şi puternică, ceea ce este şi în interesul ţărilor asuprite. Cu cât Europa de Vest va fi mai tare şi bine închegată, cu atâta sporesc mai mult sorţii de liberare de sub stăpânirea sovietică.

18 – 19 noiembrie 1961. Weekend cu Ilinca la Sanda Cantacuzino, la East Brabourne (Kent). Regăsesc acolo pe Micheline Redgrave, născută Capsa, veche prietenă de copilărie, şi pe soţii Chrissoveloni cu fiul.

20 noiembrie 1961. Conversaţii cu d-nele Karwecka şi Finney de la C.L.E.

(Comittee of Liberal Exiles) 3. Dejun, împreună cu Ilinca, la House of Commons, ca invitaţi ai d-nei Eirene White, M.P., deputată laburistă.

Nici ea nu pare a dori a se lărgi tema negocierilor cu Sovietele, căci şi aşa ar fi destule riscuri de explozie. Problema Europei Centrale şi Orientale „will have to be dealt with în a more opportune conjuncture" 4.

1 „dar nu putem cere aşa de mult, căci Moscovei i s-ar crea impresia că nu avem de gând să negociem serios".

2 „întrucât ridică inutil probleme despre care ştiu că nu sunt realiste şi care nu fac decât să-i irite pe partenerii de negocieri".

3 Comitetul Exilaţilor Liberali.

4 „va trebui discutată într-o conjunctură mai favorabilă".

noiembrie 1961. Plecarea din Londra pe un „Pan American Jet" la ora 5 / (Greeiwich time) şi sosirea la Idlewild după 7 ceasuri de zbor, la ora 7 /i (Eastern time)! Retour au bercail! 1

decembt le 1961. Întrunire la Aleksandru Obolensky, cu prinţesa Ileana şi Malilj (fostul preşedinte libanez al Adunării generale a

Naţiunilor Unite, penttv pregătirea întemeierii unei Fundaţii Ortodoxe în America.

1962

'2 – 15 martie 1962. Ca preşedinte al Uniunii Liberale şi al delegaţiei ei la A.C.E.N., plec împreună cu ceilalţi membri ai Comisiunii generale la Washington, unde rămânem patru zile spre a vedea pe numeroşi senatori şi membri ai Casei Reprezentanţilor („Congressmen") şi a le cere sprijinul pentru apărarea cauzei noastre. Ceea ce cerem, în împrejurările de faţă, este ca principiul autodeterminării – aplicat atâtor triburi africane ce şi-au dobândit într-un an (27 la număr) independenţa –, să fie pus în vigoare şi în ţările din răsăritul şi centrul Europei, asuprite de Soviete şi de uneltele lor comuniste. În speţă, cerem ca atât la Conferinţa de dezarmare de la Geneva, ca şi la Naţiunile Unite, guvernul american să stăruie ca şi naţiunile captive să se poată bucura de dreptul de autodeterminare, iar, pe de altă parte, să nu se învoiască cu niciun aranjament internaţional care, direct sau indirect, să consfinţească statu-quo şi înrobirea noastră.

În prima zi, 13 martie, vedem mai întâi pe congressman M.R. Gross, republican din Iowa. Acesta este preocupat mai mult de chestiunile agrare din ţinutul său, şi, deşi foarte favorabil cauzei noastre, nu pare a şti prea bine despre ce este vorba. Ne pune întrebări ca acestea: „Why is not selfdetermination applied in your part of the world?" 2 sau „How can we insist for self-determination in your countries when we do without în South Vietnam and in Latin America?" 3 A trebuit să-i explicăm că ruşii, care ne ocupă milităreşte ţările, nu vor autodeterminare, căci ştiu că

1 întoarcerea în sânul familiei!

1 „De ce nu se aplică autoderminarea în ţările dv?"

3 „Cum să cerem audeterminarea pentru ţările dv. când ne lipsim de ea ta

Vietnamul de Sud şi în America Latină?"

populaţiile s-ar desprinde de dânşii, şi să-l lămurim, pe de altă parte, despre deosebirea dintre autodeterminarea internă (dreptul de a-şi schimba guvernul) şi acea externă (dreptul la independenţă şi suveranitate).

Mai la curent ni se pare senatorul Benjamin Smith, democrat din Massachusetts, fost „room-mate" 1 al lui Kennedy, dar care îşi va

termina curând mandatul (noul candidat democrat fiind Edward Kennedy, fratele preşedintelui).

După amiază, suntem primiţi de d-na Margaret Chase Smith, senatoare republicană din Maine, o femeie extrem de subţire şi bine informată; a călătorit în Rusia pe vremuri, fiind în legătură cu Molotov. Este hotărât în favoarea unei politici ferme a guvernului american, şi va stărui ca problema noastră să nu fie niciodată uitată în negocierile internaţionale.

Mă primeşte apoi tot atât de călduros generalul Strom Thurmond, senator democrat din Carolina de Sud.

Apoi recepţie la Legaţia Lituaniei.

A doua zi, 14 martie, începem printr-o vizită la congressmanul Victor L. Anfuso, democrat din statul New York. Vorbim mai întâi de vărul său italian, ambasadorul Anfuso, pe care l-am cunoscut bine în Roma, pe când era braţul drept al lui Ciano. Cu temperamentul său italian, acest Anfuso ne promite călduros sprijinul său şi, în faţa noastră, telefonează secretarului partidului („caucus") său local ca să pună pe ordinea de zi a viitoarei şedinţe „dreptul de autodeterminare pentru naţiunile din estul şi centrul Europei". „Vom vota o rezoluţie" – adaugă el – „pe care o vom înainta preşedintelui şi lui Rusk".

După aceea trecem la congressman Wayne Hays, democrat din Ohio şi, după câte mi se spune din toate părţile, unul din cei mai eminenţi parlamentari („nearing the top") 2. Extrem de favorabil. Vede des pe Kennedy şi pe Rusk, şi le va arăta necesitatea de a se da o nouă impulsiune cererii de autodeterminare pentru popoarele captive, în ultima zi, vizită la congressman Donald Bruce, republican din Wisconsin. Cel mai impetuos critic al administraţiei Kennedy, care, în loc de a lupta pentru autodeterminarea noastră, trimite avioane militare în Katanga ca să împiedice poporul de acolo de a-şi exercita dreptul de

1 coleg de cameră

2 „care se apropie de vârf autodeterminare. Ne sfătuieşte să lucrăm „at the roots" 1, în masele largi ale populaţiei, şi aceasta prin mijlocirea organizaţiilor de cetăţeni americani din ţările noastre.

Dejunăm, în sala de mâncare a Casei Reprezentanţilor, cu congressman ohn R. Pillion (de origine maghiară), republican din statul New York.

datorită poate şi originii lui, ne susţine cu căldură vederile, şi

promite; a lupte cu înverşunare contra comuniştilor şi a dominaţiei lor în Europa Z'entrală şi Orientală: „Trebuie să declarăm un război crâncen partidelor: omuniste de pretutindeni". Nu prea inteligent, dar plin de foc. Ne roagă să venim să-l cercetăm cât mai des.

În timpul şederii mele la Washington, prânzesc la ambasada Greciei cu noul ambasador Afeco Matsa şi soţia sa Elena, născută Arghiropulo, (ex-Saltafera), o veche şi scumpă prietenă de pe vremea şederii noastre în

Elveţia.

Ia! *1962*. În şedinţa comisiei politice A.C.E.N. fostul ambasador cehoslovac A. Heidrich ne spune că, fiind încă la Praga, a fost poftit, în vara 1 948, la legaţia R.P.R., unde a întâlnit pe preşedintele comunist cehoslovac Gottwald, care, întors dintr-o vizită la Moscova, a arătat că, în vederile Kremlinului, blocusul Berlinului face parte dintr-o serie de demonstraţiuni sovietice ţintind să convingă pe germani că Uniunea Sovietică singură este în măsură să le făurească destinul.

ai 1962 – Ştefana Cantacuzino (Golescu) şi fiul ei Dan, sosiţi din ţară, cu ajutorul lui Nicky Chrissoveloni, ne aduc veşti de la ai noştri. Ala şi copiii ei doresc să plece şi ei, dar se tem de consecinţe dacă nu li s-ar aproba ieşirea. Cer, prin urmare, să se intervină cu multă băgare de seamă.

mai 1962. Serbarea de fine de an a Universităţii Princeton. Profesorul Halimann, dirigintele clasei lui Mihai-Andrei, îl laudă mult pentru sârguinţa lui.

mai 1962. Banchet dat de Institutul Francez, la Waldorf Astoria, în onoarea lui André Malraux. Discursul acestuia, cam prea vibrant şi liric pentru un auditoriu anglo-saxon. îi răspunde Lyndon B. Johnson, vicepreşedintele Statelor Unite, cu mult umor. Între altele, spune: „Hâd my father been here to night to hear all the nice thing you told about

1 „la bază".

me, he would have been very happy… and my mother would have even, perhaps, believed them" 1.

30 mai 1962. Primim vizita Yolandei Radziwiłł (născută Czartoryski), prietenă a lui Robert, din Rio, care ne aduce veşti de la fratele meu şi cu care petrecem o după amiază plăcută şi interesantă. Bunicul ei este Adam Czartoryski, şi tatăl ei Ladislas Czartoryski, menţionaţi des în lucrările mele, ei fiind centrul emigraţiei Europei Centrale şi Răsăritene pe la mijlocul secolului trecut.

august 1962. Iorgu ne dă vestea îmbucurătoare că el şi Sanda Moruzi au hotărât să se căsătorească. Suntem fericiţi cu toţii. Să fie într-un ceas bun!

14 august 1962. Mă duc la Suzanne Moruzi să-i fac tradiţionala vizită pentru a-i cere mâna fiicei ei pentru Iorgu. Seara, masa de logodnă, la noi. Hotărâm ca ceremonia religioasă, la Biserica română, să aibă loc la 15 septembrie.

15 septembrie 1962. Căsătoria lui Iorgu cu Sanda Moruzi, la Biserica Română. Cortegiul: mireasa cu fratele ei, mirele cu mama sa, mama miresei cu tatăl mirelui, Mihai-Andrei cu Anne-Marie Moruzi, şi nunii:

Despina Hodoş-Golescu şi George Duca. În cuvintele rostite după cununie Părintele Gâldău îşi arată mulţumirea pentru această însoţire a doua vlăstare de vechi neamuri boiereşti şi, după ce laudă pe Iorgu, o descrie pe Sanda, cu cununa pe cap, ca pe o domniţă de demult, desprinsă parcă de pe un perete ctitoricesc de mănăstire.

25 septembrie 1962. Naşterea, la Geneva, a primei fiice şi al patrulea copil al Sandei. Be nedicte-Nicole-Bernadette. Să-i dea Dumnezeu viaţă lungă şi sănătate.

l noiembrie 1962. Plecarea din New York (Idlewild) pe un „jet" „Pan American" la 10 dimineaţa, ora americană, şi sosirea la Paris (Orly) în aceeaşi zi la ora 10 seara, ora franceză (5 p.m., ora americană), deci *l* ore de zbor spre a străbate Atlanticul! În aceeaşi seară mă cufund în farmecul lui St. Germain-des-Prés!

4 noiembrie 1962. Dejun la fostul ambasador Charles Rochat. Deşi „antigaullist" prin definiţie (a fost doar secretar general la Externe în Vichy).

1 „Dacă tata ar fi fost aici în această seară şi ar fi auzit toate vorbele frumoase pe care le-aţi rostit despre mine, ar fi fost foarte fericit... iar mama le-ar fi crezut, poate".

recunoaşte că pentru moment reprezintă singura soluţie în Franţa. Nu ştie ce vor aduce alegerile. Surprizele nu sunt excluse. Deapănă amintiri de pe vremea când, împreună cu mareşalul Pétain, îşi avea locuinţa obligatorie în castelul de la Sigmaringen, de unde fuseseră evacuaţi temporar toţi Hohenzollernii.

11 noiembrie 1962. Dineu intim la André François-Poncet. Atât el, soţia sa, cât şi ceilalţi comeseni se arată hotărât ostili lui de Gaulle. François-Poncet îl învinuieşte îndeosebi de a fi izolat Franţa pe planul

extern: s-a pus rău cu americanii, cu englezii şi cu Naţiunile Unite. Orgoliul lui îl împiedică de a ţine seamă de părerile până şi ale devotaţilor săi.

17 – 18 noiembrie 1962. Adunarea generală a Academiei Internaţionale Libere de Ştiinţe şi Litere. Prezint un raport despre activitatea ramurii americane a Academiei. Tema dezbaterilor fiind „Contribuţia exilaţilor din răsăritul şi centrul Europei la viaţa ştiinţifică, literară şi artistică a lumii libere", fac un referat despre aportul exilaţilor români. Apoi, prezint două comunicări: „Les Principautes roumaines dans les *Mtfmoires d'outre-tombe*" *1* şi „Gobineau et la politique des nationalites" 2. La sfârşitul sesiunii – în cursul căreia se organizase o expoziţie a lucrărilor mai de seamă ale exilaţilor (obţinusem, nu fără dificultate să înfăţişăm un frumos stand românesc) – asistăm la o recepţie dată în saloanele Bibliotecii Poloneze de pe insula St. Louis, Vorbesc îndelung cu ultimul ambasador al Poloniei libere la Paris, Gaston Morawski. Nu înţelege nici el ce înseamnă formula lui de Gaulle „une Europe unie de l'Oural à l'Atlantique" 3. Rusia nu se opreşte la Urali, şi dacă ar intra într-o comunitate europeană, ar înghiţi-o.

1$> *noiembrie 1962*. Ceai la Paul şi Hélène Morand, apoi cocktail la Ion Berindei („Moustique") 4, ieşit din ţară după 12 ani de închisoare! întâlnesc la el şi alţi doi români ieşiţi de curând din ţară: Robert Foumaraky după 12 ani de închisoare şi el, şi Vlad Stolojan după 4 ani de închisoare.

1 „Principatele române în *Memorii de dincolo de* mormânt".

2 „Gobineau şi politica naţionalităţilor".

3 „O Europă unită de la Ural la Atlantic".

4 „Ţânţarul".

20 noiembrie 1962. Îmi repet comunicările de la Academie la Fundaţia „Carol!", în faţa unei numeroase asistenţe de compatrioţi, printre care regăsesc atâţia vechi prieteni, care mă sărbătoresc apoi printr-un mic supeu.

23 noiembrie 1962. Ilinca vine de la Londra să petreacă câteva zile cu mine la Paris. Dejunăm la Irene Deniau (născută Ghica), al cărei soţ devine deputat gaullist.

25 noiembrie 1962. împreună cu Ilinca, petrecem seara la Martha Bibescu.

Ne întreţine de pasagii ale istoriei române, romanţate de dânsa

mai ales pentru a preamări pe Mavrocordaţi şi ceilalţi fanarioţi.

1 – 2 decembrie 1962. Sesiunea Comitetului Executiv al Internaţionalei Liberale se ţine în localul Centrului francez de studii sociale şi liberale, 7 bis Place du Palais Bourbon. Prezidează senatorul Malagodi, liderul liberalilor italieni. Sunt poftit la masa centrală, în jurul meu, reprezentanţii partidelor liberale din mai toate ţările Europei occidentale, cei mai proeminenţi fiind francezii: René Mayer, fost preşedinte de Consiliu şi cel dintâi preşedinte al Comunităţii europene a cărbunelui şi oţelului, fostul ministru André Morice, profesorul Couttard etc. Se discută metodele potrivite pentru promovarea ideii unităţii europene pe baza principiilor liberale. Toţi francezii făţiş ostili lui de Gaulle, atribuind victoria sa electorală votului femeilor. Invitat să iau cuvântul, mulţumesc, în numele Uniunii liberale democratice a Europei Răsăritene şi Centrale, pentru rezoluţia adoptată de Internaţionala Liberală în congresul ei din toamna trecută, la Bruxelles, prin care condamna o încuviinţare chiar tacită a statului-quo în Europa Răsăriteană şi Centrală. Adresez apoi un apel către membrii Internaţionalei Liberale ca să stăruie pe lângă guvernele lor respective ca să pună în aplicare recomandarea Adunării Consultative a Consiliului Europei de a se înfiera colonialismul sovietic în acea regiune şi de a se pune în vigoare dreptul de autodeterminare acolo.

Sunt cam surprins să constat că ascultătorii mei, deşi parlamentari în cea mai mare parte, nu par să cunoască nici recomandarea sus-amintită nici raportul Linden pe care este bazată. Pun deci la dispoziţia secretariatului textele relative. Adresasem şi în scris apelul în chestiune diferitelor personalităţi de frunte din lumea liberală, şi am primit unele răspunsuri.

Astfel, dl. Jo Grimond, M.P., şeful Partidului Liberal englez îmi scrie:

„I am sure we are sympathetic to what you say and I am passing your letter on to our Foreign Affairs Committee" 1. Lady Violet Bonhanv Carter, fiica fostului prim-ministru liberal Asquith, şi soacra lui Jo Gpnond, îmi răspunde: „I am of course în complete sympathy with your aims. I will de everything within my power to further them" 2. De la Pipinelis, acum ministru de Comerţ al Greciei, primesc o lungă scrisoare de şapte pagini, conţinând, între altele, următorul pasaj: „Cette fin d'année nous permet de voir se dessiner, plus clairement cu"

a n'importe quel autre moment, Ies fruits d'une longue et feconde tenacite… Le retentissement de la crise de Cuba en Amérique latine indique que le retour du grand pendule de l'Histoire a deja commence. En suivant minuţieusement les developpements économiques et sociaux au sein du grand empire soviétique, j'en avais signale depuis bien longtemps les signes precurseurs. Aujourd'hui, dans l'âme de millions d'hommes, aussi bien dans la pârtie indecise du monde que dans celle subjuguee par le communisme, le retour a commence" 3. Şi bunul Pipinelis adaugă: „Que Dieu nous permette seulement de vivre ce qu'il y a encore de temps necessaire pour voir l'aboutissement de cette route de retour… Ce serait la vraie recompense d'une vie entiere comme la votre şi noblement devouee a une bonne căuşe" 4.

19 decembrie 1962. După 7 ore de zbor, un „jet" Swissair mă zboară la Idlewild, unde mă aşteaptă Senta şi Mihai-Andrei. Acasă, la New York, găsesc pe Iorgu, Sanda şi pe Ilinca, venită din Londra să-şi petreacă vacanţele de Crăciun cu noi.

1 „Sunt convins că avem înţelegere pentru cele spuse de dvs şi înaintez scrisoarea dvs Comitetului pentru Afaceri Străine".

2 „Am desigur toată înţelegerea pentru ţelurile dvs. Voi face tot ce îmi stă în puteri pentru a vă ajuta".

3 Acest sfârşit de an ne îngăduie să vedem schiţându-se mai clar decât în orice moment roadele unei îndelungi şi fecunde tenacităţi… Răsunetul crizei din Cuba în America Latină arată că întoarcerea marelui pendul al istoriei a început.

Urmărind cu minuţiozitate evenimentele economice şi sociale în marele imperiu sovietic, am semnalat de multă vreme semnele prevestitoare. Astăzi, în sufletele a milioane de oameni, în partea nehotărâtă a lumii, cât şi în cea subjugată de comunism, întoarcerea a început.

4 „Să ne mai îngăduie Dumnezeu să trăim doar timpul necesar ca să vedem capătul acestui drum de întoarcere… Ar fi adevărata răsplată a unei vieţi întregi, cum este viaţa dv., devotată în chip atât de nobil unei cauze drepte". t

1963

15 ianuarie 1963. Întoarcerea Ilinchii la Londra. Prezidez şedinţa lui „Tuesday Panel", unde un profesor bulgar, Damian, ne vorbeşte de „Philosophical background of Khruschev's policy" 1. Conchide că, în ciuda aparenţelor, comuniştii ar fi câştigat partida în

Cuba, deoarece americanii s-au legat să nu invadeze insula, iar pe de altă parte, Castro şi regimul său comunist dăinuiesc mai departe.

22 noiembrie 1963. Tragica ştire a asasinării preşedintelui Kennedy, săvârşită azi dimineaţă la Dallas (Texas). Toată lumea îngrozită de această crimă oribilă şi absurdă în acelaşi timp, nefiind vorba de suprimarea unui tiran.

23 noiembrie 1963. Plec la Paris, pe un avion Air-France.

25 noiembrie 1963. Întâlnire cu Lajta pentru pregătirea adunării generale anuale (a XII-a) a Academiei Internaţionale Libere de Ştiinţe şi Litere, încep seria emisiunilor mele radiofonice la staţiunea din Paris a lui Radio „Europa Liberă". Seara, masă la vechiul meu prieten André d'Humières.

28 noiembrie 1963. La Fundaţia „Carol!", conferinţa lui Basil Munteanu despre „Junimea". Adaug mai multe anecdote junimiste.

29 noiembrie 1963. Seara la François-Poncet. Toţi cei de faţă sunt îngroziţi de uciderea lui Kennedy şi socotesc că împrejurările în care s-a produs constituie o pierdere de prestigiu pentru America. Produce indignare, mai ales, că ucigaşul a putut fi omorât la rândul său, şi cu atâta uşurinţă, în chiar localul poliţiei. François-Poncet atacă violent politica externă a lui de Gaulle, care creează o prăpastie între Franţa şi aliaţii ei, în primul rând Anglia şi Statele Unite.

30 noiembrie 1963. Dejun la Dim. şi Elizabeth Ghika, la Versailles (cu Dinu

Hiott). Ea de 78 ani, el de 89 ani; verde bătrâneţe. Tot ce-l interesează acum este Ordinul de Malta, şi mă asigură că am fost şi eu admis în calitate de cavaler.

3 decembrie 1963. La Marthe Bibescu, tot atât de entuziastă admiratoare a domnilor fanarioţi (mamă-sa era Mavrocordat), pe care-i consideră victimele boierilor autohtoni! îmi dă detalii despre găsirea mormântului lui Vodă Brâncoveanu, de către Drăghiceanu, la biserica Sf. Gheorghe Nou din Bucureşti. Are 77 ani, dar tot plină de farmec feminin.

1 „Baza filosofică a politicii lui Hruşciov".

decembrie 1963. Dejunez cu prinţesa Ileana (îmbrăcată în straie călugăreşti) la Nouchette Gafencu. Ileana nu ştie cum să scape de soţul ei Issărescu, care nu vrea să divorţeze.

— *8 decembrie 1963*. A XII-a Adunare generală a Academiei Internaţionale Libere de Ştiinţe şi de Litere. Fac un raport despre

activitatea ramurii americane a Academiei, şi prezint o comunicare: „Premiers contacts diplomatiques des Principautes roumaines avec le royaume de Sardaigne” 1.

O decembrie 1963. La Academia Diplomatică Internaţională, o comunicare a senatorului Jacques Baumel, secretarul general al partidului gaullist U.N.F., despre politica externă a Republicii a V-a. Franţa nu vrea „leadership” 2 american, dar doreşte „partnership” 3 american pe picior de egalitate. Va accepta Anglia în Piaţa Comună de îndată ce se va conforma regulilor comunităţii economice europene şi nu va subordona angajamentele ei europene acelora ce o leagă de Commonwealth. Franţa nu uită naţiunile captive, dar „nu mai întreprinde cruciade încă din sec.

XIII”; va căuta totuşi să grăbească clipa eliberării noastre strângând legăturile ei economice şi culturale cu popoarele Europei răsăritene.

11 decembrie 1963. Recepţie la ducesa de La Rochefoucauld, unde întâlnesc mai mulţi prieteni şi cunoscuţi. Mai interesantă, din punctul de vedere politic, conversaţia mea cu Hohler, fost secretar al Legaţiei Angliei la Budapesta când eram ministru acolo, apoi şef al diviziei Europei de Est la Foreign Office, ambasador la Saigon, şi acum ministru-consilier la Ambasada britanică din Paris. El vede pentru noi o lentă – dar incontestabilă – progresiune spre mai multă libertate de mişcări şi neatârnare parţială, faza finală după o îndelungată evoluţie fiind asemănătoare cu aceea a Finlandei. Vorbesc destul de mult şi cu Wladimir d’Ormesson, care vede evoluţia în acelaşi sens.

Conversaţie identică la Morla-Lynch, ambasadorul chilian.

12 – 14 decembrie 1963. Londra cu Ilinca. Mese la Şerban Cantacuzino cu toţi ai lui, la ambasadorul Austriei şi principesa Schwarzenberg, şi la ambasadorul Greciei şi d-na Melas. De remarcat opinia lui Mellas, la fel cu aceea a interlocutorilor mei din Paris, anume că România a apucat o

1 „Primele contacte diplomatice ale Principatelor române cu regatul Sardiniei”.

2 „conducere”.

„Parteneriat”.

cale – foarte înceată dar certă – spre emancipare, regimul ei nenorocit de azi fiind interesat economiceşte la strângerea relaţiilor cu Occidentul şi deci silit să-şi modereze tirania spre a se arăta mai

„civilizat" în ochii Apusenilor de care are nevoie, întoarcerea la New York pe un avion „Pan American".

1964

9 martie 1964 – Prezidez adunarea anuală a ramurii americane a Academiei Internaţionale Libere de Ştiinţe şi Litere.

31 martie-3 aprilie 1964> Un „simposium" organizat la Princeton de Free Europe Committee. Arăt stupiditatea atitudinii adoptate de A.C.E.N. – sub impulsiunea lui Vişoianu, Dimitrov şi Coste (acesta din urmă pe cât de limitat la minte pe atât de încrezut şi de arogant, lipsindu-i cei 7 ani de acasă) – care îşi închipuie că vor putea modifica politica adoptată de guvernul american, ca şi de celelalte puteri occidentale, şi care tinde, prin legături economice şi culturale, să desprindă regimurile satelite din lanţurile Moscovei. Propun ca, dimpotrivă, să ţinem seama de realităţi şi ca să colaborăm cu guvernele occidentale, sugerându-le avantajele pe care să caute să le obţină în schimbul strângerii acelor relaţii economice şi culturale, spre a grăbi procesul de „desprindere de Moscova" a ţărilor captive, preludiu indispensabil al viitoarei liberări interne şi externe de sub jugul comunist. Americanii, polonezii, ungurii de acord cu mine, ceilalţi tac, iar Vişoianu propune o „campanie de lămurire" a opiniei publice făcută de membrii A.C.E.N-ului în diferitele centre U.S.A. Cu feţele lor de troglodiţi şi englezească lor neinteligibilă!!

6 iunie 1964. Botezul nepoţelului Alexandru-Nicolae la Biserica românească.

Naşă: Senta. Naşi subsidiari: Dan şi Lucile Pleşoeanu. După aceea, primire intimă la noi acasă.

23 iunie 1964» Plecare cu avionul de la Idlewild Airport şi sosire opt ore mai târziu la Bruxelles, unde suntem siliţi să aterizăm din cauza grevei de la Orly. De acolo, cu autocarul la Paris, la nepoata Irene Deniau, născută Ghica.

27 iunie *1964** Zbor de la Geneva (unde am stat la Sanda) la Atena (trei ore); unde ne soseşte şi Ilinca, de la Londra.

8 iunie 1964. Excursie de 6 zile în Atica şi Peloponez. Prima etapă: Templele cu mormântul presupus al lui Leonida, şi peste noapte în hotelul turistic Xenia de la Kamena-Vourla.

Iulie 1964. Vizităm Atena şi muzeele. O primă luare de contact cu minunea Acropolei, unde nu ne-a mai fost dat să urcăm de 37 de ani! Masa de seară la vechiul meu prieten Pipinelis, care ne-o oferă la

Glyfada în frumosul restaurant Cavour (care n-are nimic de a face cu bărbatul de stat italian, ci este numele unui crustaceu!). Pipinelis este convins de realitatea dorinţei regimului din Bucureşti de a se desprinde de Moscova, şi socoteşte că nu este mijloc mai eficace de a încuraja şi ajuta această tendinţă decât strângând relaţiile economice şi culturale cu România. El speră şi într-o treptată liberalizare internă, al cărui prim semn pare a fi punerea pe picior de libertate a tuturor prizonierilor politici din R.P.R.

l iulie 1964. Întoarcere la Atena. Continuarea vizitei oraşului. Ceai la Radu Arion, în drăguţul său apartament, primiţi cu multă prietenie de el şi soţia lui. El este tot atât de iritat ca mine de poziţia luată, în materie politică, de către bătrânii exilaţi români din New York: „dar va veni ziua când îşi vor da seama că noi am avut dreptate". Masă la Alee Afendulis

şi soţia sa.

27 *iulie-4 august 1964*. Paris, cu Robert. La 4 august iau avionul şi sosesc după şapte ore la New York.

1965

12 iulie 1965. Plecarea de la Idlewild Airport pe un avion „Air France", la ora 10 dimineaţa (ora americană) şi sosirea în aceeaşi zi la Orly, la ora 10 seara (ora franceză).

3 august 1965. /Geneva. / Dejun la Palace Hotel, cu prietenii Afendulis.

Apoi, plecarea la Paris cu expresul „Transalpin". La Paris, găzduire la nepoata Irene Deniau (Ghica). Soţul ei, Xavier, îmi relatează călătoria lui la Bucureşti, unde a făcut parte din misiunea parlamentară prezidată de Maurice Schumann. A văzut pe Ala, şi a obţinut ca dânsa şi copiii ei să fie ceruţi de guvernul francez pentru stabilire în Franţa. Rămâne numai ca Ala şi ai ei să declare că doresc acest lucru.

10 *august 1965*. Întoarcerea la New York.

29 septembrie 1965. Toată familia întoarsă din vacanţele în Europa şi în Mexic, sărbătorim împreună aniversarea jubiliară a lui Senta. La Radio „Free Europe", mi se oferă locul de comentator politic al studioului din Paris, propunere pe care mă grăbesc s-o primesc, ca un prim pas spre „reeuropenizarea" treptată a familiei.

8 octombrie 1965. De plecarea mea, colaboratorii mei de la studioul din New York îmi oferă o recepţie. O mişcătoare manifestare

de prietenie, cu discursuri şi darul unei frumoase tave de argint.

14 octombrie 1965. Plecarea mea definitivă – sper! – spre Europa pe „France", unde mi se rezervă o cabină de lux.

19 octombrie 1965. Debarcare la Southampton şi plecarea la Londra, unde sunt aşteptat la Waterloo Station, de Ilinca, la care voi petrece cinci zile.

24 octombrie 1965. Plecarea din Londra cu „Silver Arrow" şi sosirea la Paris.

1966

25 ianuarie 1966. Sunt ales membru al lui «Cercle de l'Union», cu 97 voturi din 99 de votanţi. Am avut ca naşi pe Christian de Charmasse şi Hugues de Montbas (cumnatul lui Robert de Dampierre, fost coleg, preşedintele clubului, care mi-a susţinut şi el candidatura. Conform statutelor fac parte totodată din „Cercle Interallie" şi Societatea de Istorie Diplomatică, în a cărei „Revue d'Histoire Diplomatique" am publicat mai multe studii. Dau un dejun în onoarea naşilor mei la faimosul restaurant Calvet de la St. Germain-des-Prés.

11 februarie 1966. Seara, la Marthe Bibescu, care caută să mă convingă că fanarioţii sunt acei care „au pus România pe harta Europei", având mult de furcă cu boierimea retrogradă a ţării, îi spun că nu mi se pare nimerit ca, în conjunctura istorică actuală, să mai lovească şi ea în boierimea ţării, cu atât mai mult cu cât nici Bibeştii (cu al căror nume se făleşte), nici boiernaşii vâlceni Socoteanu (din care se trage după tată) numai fanarioţi nu erau!

16 februarie 1966. Recepţii la d-na Edmée de La Rochefoucauld. Ea îmi spune că se insistă să conferenţieze în România. O sfătuiesc să se ducă – dacă se duce – numai după vizita la Bucureşti a lui Couve de Murville, ca să nu fie ea prima care trece, „oficial" din Franţa peste cortina de fier, pe malurile Dâmboviţei.

7 *februarie 1966*. Dejun la Edmond şi Raymonde de Beauverger. Printre comeseni, consilierul de stat Marcel Ribiere, care mă îndeamnă mult să iau cetăţenia franceză. Se oferă să accelereze formalităţile, dacă m-aş decide. Răspund evaziv. Desigur că dacă trebuie să părăsesc definitiv naţionalitatea înaintaşilor mei (care mi-a fost retrasă de regimul comunist), cea franceză ar fi cea mai apropiată de inima mea şi de tradiţiile noastre de familie.

2 septembrie 1966. Întorşi dintr-o călătorie (cu automobilul) prin Iugoslavia, România, Bulgaria, Turcia, Grecia şi Italia, Iorgu şi nora

mea Sanda, sosiţi pe câteva zile la Paris, în drum spre New York, ne povestesc impresiile lor emoţionante din Bucureşti. Au văzut pe toţi ai noştri şi ai lor:

bunica Sandei – Adina Ştirbey –, mătuşa lor Marga, Ala şi Mia cu toţi copiii şi nepoţii lor. Situaţia materială pare îmbunătăţită: lume bine îmbrăcată, bine hrănită, mai liberă în exprimarea gândurilor; destul de multe automobile particulare. Rămâne însă în suflet groaza ca această „destindere" să nu fie decât vremelnică şi să nu se întoarcă vremurile de teroare, de asuprire şi de foamete de acum câţiva ani. Este cu noi – de la 16 – şi Ilinca, întoarsă de la târgul cărţii din Frankfurt, unde a reprezentat Oxford University Press. O reunire parţială a familiei noastre atât de împrăştiate.

7 septembrie. Fac o vizită savantului Pasteur Vallery-Radot, spre a-l ruga să intervină pentru ieşirea din ţară a familiei mele. Scrie, în faţa mea, o scrisoare în acest sens prietenului său ambasadorul Hervé Alphand, secretarul general de la Quai d'Orsay.

19 octombrie 1966. La o recepţie la ducesa Edmée de La Rochefoucauld, observ pentru prima oară pe „ambasadorul R.P.R". Dimitriu, cu nevastă-sa, care par foarte „a leur aise" în acest mediu atât de «burjui», ca să nu zic chiar aristocratic!

18 – 20 noiembrie 1966. Trei zile la Paris cu Ilinca, întoarsă din România, unde avea o misiune din partea lui Oxford University Press, întrevederea cu familia a fost mai emoţionantă decât şi-ar putea cineva închipui şi bucuria alor noştri fără pereche. Autorităţile au plimbat-o la Mogoşoaia, Snagov, Sinaia, Braşov şi Constanţa. A admirat mult muzeele noastre (cel de la fostul Palat Regal conţinând numeroase tablouri şi opere de

„În largul lor".

artă confiscate din casele bunicului ei), ca şi noile şi senzaţionalele săpături din vechea Tornis.

2 decembrie 1966. În admirabila aripă de la „Palais Royal", care a fost reşedinţa lui Louis-Philippe înainte de urcarea sa pe tron, sunt primit deosebit de cordial de Gaston Palewski, preşedintele Consiliului Constituţional, fost ambasador la Roma, şi un intim al generalului de Gaulle.

Vorbim de stările din România. Maurer şi Bârlădeanu i-au făcut bună impresie, Mănescu (ministrul de Externe) însă nu: „prea arată a poliţist"!

Îi arăt că dacă regimul de la Bucureşti vrea într-adevăr să se „civilizeze", ar trebui să admită ideea creării unui al doilea partid în ţară şi, până atunci, să includă în guvern oameni necoloraţi politic, necomunişti, tehnicieni de meserie. Exilaţilor politici ar trebui să li se restituie averile confiscate sau să fie despăgubiţi. De asemenea, libertate neîngrădită de tranzit în Occident pentru orice român. Îi vorbesc şi de cazul familiei fratelui meu, oprită de a ieşi din ţară fără niciun motiv valabil. De ce nu se foloseşte Palewski de prilejurile sale de conversaţii cu fruntaşii actuali de la Bucureşti spre a le face sugestii în acest sens? Palewski ia unele note despre cele ce i-am spus şi-mi promite că-mi va urma îndemnul şi că va interveni, pe de altă parte, în favoarea rudelor mele.

6 decembrie 1966. Banchetul „Poftim" al foştilor membri ai Misiunii militare franceze a generalului Berthelot. Multă asistenţă franco-română, şi un reprezentant al lui Couve de Murville (de Courson), care-i transmite salutul. Preşedintele asociaţiei, generalul Chambe, pronunţă un lung discurs în care preamăreşte rolul armatei române în primul război mondial.

Compatrioţii îmi cer să răspund în numele lor, şi cuvintele pe care le rostesc („Tout Roumain à deux patries: la sienne et la France") 1 sunt călduros aplaudate, iar eu, improvizat orator, afectuos mulţumit şi felicitat!

1967

18 ianuarie 1967. Întrevedere cu Hervé Alphand, secretarul general de la Quai d'Orsay. îl rog să intervină pentru ca autorităţile din Bucureşti să acorde cumnatei mele Ala şi copiilor săi autorizarea de a părăsi ţara. Îmi promite că o va face, dar mă previne că Ambasada Franţei în România

„Orice român are două patrii: a sa şi Franţa".

este departe de a se bucura de influenţa ce i se atribuie. Consideră pe Majjrer ca cel mai acceptabil din guvernanţii comunişti, singurul cu care-l se ijjaate sta de vorbă în mod normal.

9 *mai* 1967. Trec la Quai d'Orsay să-l văd pe tânărul Puaux (fiul fostului ministru al Franţei la Bucureşti şi Viena, directorul Afacerilor europene, îmi spune că el însuşi a remis la Externe, când însoţea pe Couve de Murville la Bucureşti, o notă prin care guvernul din Paris cerea autorizarea de instalare în Franţa a unei liste de români, printre care erau trecuţi şi Ala cu copiii ei. Cum de Gaulle pleacă în vizită

oficială la Bucureşti în octombrie, Puaux pare convins că până atunci toate cererile franceze vor fi satisfăcute, ca să nu rămână „un contencios" între cele două guverne.

1968

27 februarie 1968. Naşterea lui Ştefan-Andrei Bossy, al şaselea [corect: al şaptelea] nepoţel al meu. Să-l păzească Cel de Sus!

29 *februarie 1968*. Dejun la dl. şi d-na Frank Sundt, cu marchiza Mimmy d'Ormesson şi Marianna Lecca (văduva bunului meu prieten şi coleg Puiu Lecca), sosită, pentru câteva luni, din Bucureşti, îmi vorbeşte de Ala şi de stările de acasă, pe care le consideră ameliorate, mai ales în ceea ce privesc pensiile, dar chiar şi locuinţele şi viaţa de toate zilele.

Ceauşescu este comunist, dar comunist român şi abia îşi tăinuieşte rusofobia.

28 martie 1968. Banchetul anual al asociaţiei «Poftim» a foştilor ofiţeri ai misiunii Berthelot. Tot mie îmi revine sarcina de a mulţumi în numele compatrioţilor pentru toasturile preamărind România.

14 mai 1968. Tulburări serioase în Cartierul Latin, ca urmare a frământărilor de la Facultatea de Litere de la Nanterre. Studenţii ocupă Sorbona şi teatrul Odeon, fără împotrivire poliţienească. Pe ambele edificii sunt arborate steaguri roşii şi negre, simboluri ale revoluţiei şi ale anarhiei.

24 mai! *1968*. În urma grevei – aproape generală (hotărâtă la 17 mai) – întreaga viaţă economică a Franţei este paralizată. O adevărată revoluţie în Cartierul Latin bântuie de mai multe zile, şi încep să i se alăture şi muncitorii. Dar masa manifestanţilor este compusă din foşti puşcăriaşii drojdia societăţii şi agenţi ai mişcării anarhiste internaţionale. La paria

ment, moţiunea de cenzură contra guvernului este respinsă, dar şefii opoziţiei atacă violent guvernul Pompidou şi chiar pe generalul de Gaulle.

25 mai 1968. Aseară, generalul de Gaulle s-a adresat naţiunii prin radioteleviziune, făgăduind reforme structurale în adâncime. Asupra proiectelor sale, va consulta poporul printr-un referendum. Dacă referendumul dă un rezultat negativ, va demisiona, în Cartierul Latin, răscoala ia proporţii mari. Se ridică baricade, se dezrădăcinează pomii, se scot pavajele.

Se încinge o adevărată luptă cu poliţia, care se apără cu bombe

lacrimogene. Merg să văd vechiul meu cartier al tinereţii: automobile incendiate, vitrine de magazine în ţăndări şi, plutind în aer, un gaz sufocant rămas de pe urma bombelor lacrimogene. Orice mijloc de comunicare în oraş exclusă. Nici poştă, nici telegraf, nici trenuri, nici metrou, nici autobuz. Marile magazine închise. Uzinele ocupate de muncitori care ţin închişi pe şefii întreprinderilor. Curentul acesta de frenezie se întinde asupra tuturor universităţilor de provincie – într-un cuvânt asupra ţării întregi. Ciocnirile au avut drept rezultat un mare număr de răniţi, atât în rândurile poliţiei cât şi în acelea ale manifestanţilor.

26 mai 1968. Sindicatele acceptă oferta de negocieri a lui Pompidou. Violenţa de aseară a studenţilor şi elementelor echivoce în Cartierul Latin a atins paroxismul. Ciocniri grave cu poliţia. Mulţi răniţi şi un mort.

27 mai 1968. S-a ajuns la un acord între guvern, patronat şi sindicate, dar rămâne să fie acceptat şi de lucrătorii care ocupă uzinele.

28 mai 1968. Lucrătorii şi-au dezavuat mandatarii, astfel încât acordul cu

Pompidou şi patronat a căzut în apă. Vor fi necesare noi târguieli. S-a publicat textul proiectului de lege ce va fi supus unui referendum la 16 iunie. Este vorba de reforma structurilor societăţii franceze şi ale Universităţii, pe baza unei largi participări a celor interesaţi la gestiunea administraţiilor şi întreprinderilor ce-i privesc. Prietenul meu, contele Georges de Korff, mă înştiinţează că am fost cooptat ca membru al Comitetului lui „Cercle de l'Union".

30 *mai 1968*. Curajoasă şi viguroasă cuvântare la radio a generalului de Gaulle, anunţând că rămâne mai departe în fruntea statului, că va remania guvernul Pompidou, şi că dizolvă Adunarea Naţională. Face un apel naţiunii să apere libertatea contra primejdiei comuniste şi lasă să se înţeleagă că ar putea întrebuinţa forţa dacă dezordinile continuă. Entuziasmul în public este uimitor. Deodată răsuflă lumea cu scaun la cap. Se organizează pe Champs Élysées o manifestare naţionalistă uriaşă (s-ar părea că au fost un milion de participanţi), care aclamă pe de Gaulle şi veştejeşte pe comunişti şi anarhişti. O mare de steaguri tricolore. S-a produs deodată o destindere şi se întrevede reluarea lucrului. Ce s-o fi spunând la Bucureşti, unde, după entuziasta primire a generalului, guvernul roşu a trebuit să asculte violentul atac al preşedintelui Republicii Franceze

contra comunismului totalitar!

Iunie 1968. Primul scrutin al alegerilor parlamentare dă o majoritate zdrobitoare generalului de Gaulle. Opoziţia de stânga se fărâmiţează.

15 iunie 1968. Adunarea generală a clubului „Cercle de 1 Union" mă alege membru al comitetului său. Sunt al doilea român care ocup acest loc, primul îndată fiind unchiul Dimitrie Ghika pe vremea când era ministru la Paris. [91]

18 iunie 1968. Spre marea mea fericire, Senta soseşte de la New York, spre a petrece 2V4 luni de vacanţă cu mine. Avionul având mare întârziere din cauza ceţii, mă duc s-o întâmpin de-abia la ora 4 din noapte!

[*5 decembrie 1968*. Fac o comunicare la Adunarea generală a Academiei Internaţionale Libere, despre: „L'entrée en guerre de la Roumanie en 1916, vue par un grand-duc russe" 1 (marele duce Nicolae Mihailovici, care era în legătură cu Ion I.C. Brătianu).

1969

27 aprilie 1969. Rezultatul referendumului organizat de generalul de Gaulle, pentru două chestiuni de care nimeni nu se prea pasionează (regionalizarea şi reforma Senatului – de fapt suprimarea lui ca un corp legislativ, lăsându-i-se doar un caracter consultativ), este negativ. Generalul de Gaulle demisionează din funcţia de preşedinte al Republicii, după 11 ani de guvernare. Până la alegerea unui nou şef de stat, interimatul preşedinţiei Republicii, este deţinut de preşedintele Senatului, Alain Polier.

9 iulie. f969. Garden party la „Maison de PAmerique Latine".*

1 „Intrarea în război a României în 1916, văzută de un mare-duce rus".

— Este ultima însemnare pe care Raoul Bossy o face în jurnalul său.

ADNOTĂRI

[I] La 14 septembrie 1940, odată cu instaurarea Statului Naţional Legionar este instalat noul guvern, în cadrul căruia Mihail R. (zis Luca) Sturdza a fost numit ministru al Afacerilor Străine.

[2] într-adevăr, la 15 octombrie 1940 Dinu Hiott a fost numit ministru al României la Vichy.

[3] Este vorba de ultimatumul U.R.S.S. din 27/28 iunie 1940, care a dus în cele din urmă la pierderea Basarabiei şi Bucovinei de

Nord.

[4] René de Weck, ministru al Elveţiei la Bucureşti (4 mai 1933 – 30 mai 1947).

[5] Mihail B. Boierescu a exercitat funcţia de Trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar la Berna în perioada l februarie 1928 – 15 noiembrie 1936.

[6] După ce, în prealabil, guvernul italian a cerut ultimativ guvernului grec dreptul de a ocupa „câteva puncte strategice" în această ţară, la 28 octombrie 1940 Italia a atacat Grecia.

[7] Se referă la dictatul de la Viena din august 1940, impus de Germania lui Hitler şi Italia lui Mussolini, prin care România a pierdut un teritoriu de 43.492 km^2, cu 2.667.007 locuitori.

[8] Au fost numiţi, la 15 octombrie 1940, Ion-Victor Vojen la Roma şi Constantin-Paul Grecianu la Berlin, precum şi, la l noiembrie 1940, Radu Ghenea la Madrid.

[9] Alexandru Gurănescu a fost ministru al României la Berna în intervalul aprilie 1938 – 16 octombrie 1940.

[10] Cutremurul s-a produs la 10 noiembrie 1940.

[ÎI] Partidul „Crucilor cu Săgeţi" (Nyilaskeresztes Part), partid de extrema Treaptă, a fost creat în martie 1939.

[12] Leland Harrison a fost ministru al S.U.A. la Bucureşti în perioada 24 iulie

— 23 octombrie 1937.

I.i.3] Gheorghi Kioseivanov, ministru al Bulgariei la Bucureşti în perioadaembrie 1931 – 4 mai 1933, a devenit premier al Bulgariei (21 aprilie 1935

— Marie 1940).

14] Ferdinand de Salis, ministru al Elveţiei la Bucureşti (6 iulie 1920 – 4 mai

15] La 20 decembrie 1940, Mihail R. Sturdza a fost îndepărtat din fruntea fierului Afacerilor Străine, iar conducerea departamentului a fost preluată crim de generalul Ion Antonescu.

16] Reginald Harvey Hoare, ministru al Marii Britanii la Bucureşti (20 februarie

— 10 februarie 1941).

[17] într-un alt text, Raoul Bossy relatează astfel momentul trecerii lui de la *f*. la Berlin:

„Fiind de trei luni abia ministru la Berna, mi s-a anunţat de la

Ministerul Arilor Străine că eram transferat la Berlin şi că urma să-mi iau direct postul in re, fără a mai trece prin Bucureşti, cum ar fi fost normal, spre a lua contact cu nul la începerea unei noi misiuni. Am protestat îndată telefonic pe lângă ianu, pe atunci secretar general al ministerului, împotriva acestei călcări a: celor şi a curteniei. I-am arătat că nu se impune unui ministru un loc de aceartanţă şi răspundere fără a-l consulta în prealabil şi că, pe de altă parte, irgând întreaga mea carieră în cadrul politicii noastre de alianţă cu Franţa, lia şi Mica înţelegere, nu mă socoteam indicat pentru Berlin. Dar Cretzianu, pe ea aceea, era convins de victoria militară a Axei şi se străduia să dea dovezi de egimului Antonescu. Pe un ton tăios, îmi spuse că un refuz din partea mea ar fi *i* judecat de guvern şi că, în cazul în care i-aş scrie spre a-i împărtăşi rezervele şicţiile mele, el le va supune în întregime generalului Antonescu! Ca şi când acelerve şi obiecţii le-aş fi expus pentru dânsul personal, iar nu pentru preşedintele de isiliu! A doua zi, regretându-şi, de bună seamă, tonul iniţial, mi-a trimis o telea A redactată mai diplomatic şi politicos, stăruind ca să primesc ceea ce el chema mul post al diplomaţiei române". În acelaşi timp, mai mulţi colegi şi foşti colaborri (printre care George Anastasiu), aflând de zvonul numirii mele la Berlin, îmi ismiteau, în scris sau telegrafic, felicitările lor şi mulţumirea lor de a şti că misiunea: de gingaşă îmi era încredinţată mie. Nu-mi rămânea decât să urmez calea ce îmi indicată de destin!

Ajuns la noul post, am găsit la legaţie un numeros personal diplomatic, econo: „cultural, militar şi consular, ceea ce era şi firesc date fiind numărul şi complexi – la chestiunilor ce se tratau la Berlin. Am păstrat o amintire afectuoasă colaborărilor mei diplomatici: consilierii Brabeţianu şi Mihail Stănescu, secretarii Cugler – totdeauna plin de haz –, Caius Văleanu – foarte monden şi amator de viaţă socială –, şi Moschuna-Sion. Foarte capabili şi vrednici s-au arătat consulul general Gallin şi consilierul economic Georgmăneanu. Serviciul cultural şi de presă era compus, în cea mai mare parte, din oameni competenţi şi sârguincioşi, dar, din păcate, nu prea independenţi şi obiectivi în judecata stărilor din Germania. O prea distinsă personalitate culturală, profesorul Sextil Puşcariu, membru al Academiei Române şi al Academiei de Ştiinţe a Prusiei (cum mai fusese doar decât Vodă Dimitrie Cantemir!), prezida Institutul Român din Berlin, asistat de activul său ginere Grigore Manoilescu. Singurul punct negru era

ataşatul militar, colonelul Gheorghe Ion – sau Ion Gheorghe. Nu s-a putut prea bine preciza care din cele două pronume era numele de botez şi care numele de familie, căci generalul Antonescu îi zicea „colonelul Gheorghe", iar Ică Antonescu „colonelul Ion". Nici chiar preopinentul nu pare să fi fost prea lămurit, căci prima parte a vieţii s-a iscălit Gheorghe Ion, iar în a doua Ion Gheorghe. La Legaţie am aflat că fusese poreclit „ochiul Moscovei", subînţelegându-se însă „ochiul Marelui Stat Major german", căci cu studii făcute în Germania, căsătorit cu o germană, profund convins până la urmă de izbânda Axei, luând în toate apărarea regimului lui Hitler căruia nu-i găsea niciun cusur, era bănuit că avea legături excesiv de strânse cu comandamentul german, şi că îmbrăţişa mai degrabă vederile Berlinului decât acelea ale celor de acasă. Şi-a dat de altfel pe faţă sentimentele după 23 august 1944, când, deşi general şi ministru al Regelui, n-a ascultat de ordinul regal, a refuzat să se întoarcă în ţară după ruperea relaţiilor cu Germania, şi, dezertând la cei ce erau acum inamicii patriei sale, a insultat pe suveran la radio, îndemnându-şi colaboratorii să-l urmeze în tabăra germană. A îndrăznit chiar să alcătuiască o listă a membrilor legaţiei şi coloniei, pe care fiecare urma să declare dacă, alături cu dânsul, refuză să asculte de ordinul Regelui şi vrea să ducă mai departe lupta umăr la umăr cu germanii.

Din fericire, nu s-au găsit decât cinci inşi care să apuce calea greşită şi să semneze apelul lui Gheorghe Ion (consilierul cultural şi asistentul său, ataşatul de presă adjunct, ajutorul de ataşat militar şi, vai! parohul bisericii române). Astfel, Gheorghe Ion care, deşi ofiţer de stat major, evitase cu grijă să ia o comandă pe front măcar o singură zi în tot cursul războiului, a reuşit să bată un record fără precedent, fiind, acelaşi om, pe rând „ambuscat" şi dezertor! Condamnat la degradare în faţa trupelor şi la moarte pentru dezertare şi trădare, a scăpat de plutonul de execuţie căutându-şi un adăpost ascuns în Germania.

[18] *Pactul tripartit* a fost semnat la 27 septembrie 1940 de Germania, Italia şi [Japonia, dând formă definitivă Axei (Berlin-Roma-Tokio), ale cărei baze au fost l puse în 1936 de Hitler şi Mussolini. Cele trei puteri îşi promiteau ajutor multilateral pentru instaurarea „noii ordini" în lume. România a aderat la acest pact la 23 noiembrie 1940.

[19] Nicolae Em. Lahovari, ministru al României la Bratislava (l martie 1940 – l martie 1941).

[20] Wilhelmstrasse – sediul Ministerului de Externe al Germaniei.

U] La 25 martie 1941 Vasile Grigorcea îl înlocuieşte pe lon-Victor Vojen în i misiunii diplomatice de la Roma.

U] Auswărtiges Amt – Ministerul de Externe al Germaniei.

U] Oberkommando Wehrmacht (O.K.W.) – Înaltul Comandament al armatei le.

24] Sturm-abteilungen (S.A.) – batalioanele de asalt ale partidului nazist.

25] Misiunea diplomatică a României la Zagreb este înfiinţată la l? mai 1941.

'26] Se referă la lovitura de stat din 11 februarie 1938.

I 27] Gheorghe N. Leon a fost ministru al Economiei Naţionale în perioada – 10 noiembrie 1940.

28] Eugen Filotti era Trimis extraordinar şi Ministru plenipotenţiar al României idapesta.

[29] Ion Gigurtu a fost prim-ministru între 4 iulie şi 4 septembrie 1940.

[30] Predecesorul său fusese Gheorghe Lecca, ministru al României la Copeni între l mai 1939 şi 15 octombrie 1940.

[31] Rudolf Brandsch a făcut parte, ca subsecretar de Stat, în guvernele din l aprilie 1931 – 31 mai 1932, 6 iunie-7 octombrie 1932.

[32] *Pactul Anti Komintern* a fost încheiat la 25 noiembrie 1936, între Germania Japonia, în vederea combaterii Internaţionalei Comuniste, în următorii ani au rât la pact: Italia (6 noiembrie 1937), Ungaria şi Manciuko (24 februarie 1939) şi mă (27 februarie 1939).

[33] Ivan Popov a fost ministru al Bulgariei la Bucureşti între 5 iulie 1935 şi l aprilie 1936.

[34] Succesorul lui Raoul Bossy la Berna a fost Nicolae Em. Lahovari (l martie p41-l septembrie 1943).

[35] „Divizia albastră" – mare unitate formată din soldaţi spanioli".

[36] Membră a Falangei spaniole, partid înfiinţat de Franco.

[37] Hitlerjugend – organizaţia tineretului hitlerist.

[38] în acele momente ministrul Finlandei la Bucureşti era Eduard Hjalmar Salin.

[39] Eugen Filotti fusese numit ministru al României la Budapesta la l iunie §941.

[40] Palazzo Chigi – sediul Ministerului de Externe al Italiei.

[41] Dr. Wilhelm Fabricius a fost ministru al Germaniei la Bucureşti în perioada l aprilie 1936 – 3 februarie 1941.

[42] La 25 septembrie 1942 în locul generalului Nicolae Stoenescu la Ministerul! Finanţe a fost numit, de fapt, Alexandru Neagu; Ion N. Finţescu era, de la 14 au 1942, titular la Ministerul Economiei Naţionale.

[43] Această întâlnire a avut loc în 10 – 11 ianuarie 1943.

[44] Este vorba de Dimitrie Oh. Lupu, prim-preşedinte al înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în intervalul 6 septembrie 1940 – 13 februarie 1945.

[45 j în vara anului 1891 intervenţia guvernului, prin glasul ministrului de Interne, Lascăr Catargiu, a oprit în faşă intenţia principelui moştenitor Ferdinand de a se căsători – în pofida exigenţelor Statutului Casei Regale – cu Elena Văcărescu, domnişoara de onoare a Reginei Elizabeta.

[46] Constantin C. Stoicescu a fost ministru de Justiţie în perioada 14 februarie 1941 – 14 august 1942.

[47] Radu Cruţiescu a fost Trimis extraordinat şi Ministru plenipotenţiar la Praga în perioada l mai 1938 – 15 ianuarie 1939.

[48] Ion Christu a fost numit ministru al României la Sofia la l aprilie 1943, funcţionând în această calitate până la l august 1944

[49] Anton Mocsonyi (1882 – 1943) a fost ministru de Stat (13 martie-l noiembrie 1920) şi apoi, Mare maestru al vânătorilor regale.

[50] Vizite „pour prendre conge" (pentru rămas bun).

[51] În iunie 1943 Gheorghe Gh. Mironescu, însărcinat de Iuliu Maniu, cu încuviinţarea mareşalului Ion Antonescu, a purtat la Bucureşti convorbiri secrete cu Bănfry Miklós, în vederea soluţionării divergenţelor dintre România şi Ungaria, fără rezultat însă.

[52] Memoriul consacrat politicii externe romaneşti a fost elaborat de Gheorghe Tătărescu în mai 1943.

[53] Generalul Dănilă Pop era ministru al României la Sf. Scaun de la l iunie 1941.

[54] La 15 septembrie 1943 Alexandru Telemaque a fost rechemat din postul de şef de misiune la Ankara.

[55] Este vorba de Mircea lonniţiu.

(56} Msg. Andrea Cassulo fusese primit ca Nunţiu apostolic la Bucureşti la 10 noiembrie 1936.

[57] Foreign Office – denumirea Ministerului de Externe al Marii Britanii.

[58] Ion Lugoşianu funcţionase ca ministru al României la Roma în intervalul l iulie 1933 – 15 noiembrie 1937.

[59] Ion Petrovici, ministru al Culturii Naţionale şi al Cultelor (5 decembrie 1941 – 23 august 1944).

[60] Decizia Marelui Consiliu fascist din 25 iulie 1943 a dus la căderea lui Mussolini.

[61] Este vorba de aşa-zisa Republică de la Salo.

[62] Constantin Xeni, ministru al Muncii şi Ocrotirii Sociale în guvernul conservator-democrat din 17 decembrie 1921 – 17 ianuarie 1922 şi ministru de Stat liberal în perioada 26 februarie-l octombrie 1934, în anii celui de-al doilea război mondial se refugiază în Elveţia.

[63] Ion M. Mitilineu, ministru al Afacerilor Străine în perioada 30 martie *H*6 – 4 iunie 1927.

[64] Este vorba de Consiliul de Coroană din 30/31 august 1940.

[65] Frederic C. Nanu a fost numit ministru al României la Stockholm la l sepmbrie 1943.

[66] Achil Barcianu a fost numit oficial Trimis extraordinar şi Ministru >l. enipotenţiar la Sofia la l august 1944.

[67] Richard Frânasovici va fi numit ministru al României la Berna la l iulie.945.

[68] Quai d'Orsay – sediul Ministerului de Externe al Franţei.

[69] Gheorghe Crutzescu, ministru al României la Copenhaga (numit la l august 1943) a fost rechemat la l octombrie 1944.

[70] Dr. Ion Costinescu era, din anul 1934, preşedinte al Societăţii naţionale de! ruce Roşie din România.

[71] Richard Frânasovici fusese numit (în februarie 1946) reprezentant politic al pivernului român la Londra.

[72] în acest celebru discurs, W. Churchill a deplâns „cortina de fier" căzută asupra Europei de la Stettin la Trieste, odată cu satelizarea ţărilor de la est de această cortină.

[73] Dumitru Buzdugan a fost Trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar la Zagreb în perioada 20 mai 1941 – 15 februarie 1944

[74] Grigore Niculescu-Buzeşti a fost ministru al Afacerilor Străine în perioada 23 august-4 noiembrie 1944, iar Constantin Vişoianu în perioada 4 noiembrie 1944 – 28 februarie 1945.

[75] Viorel V. Tilea, ministru al României la Londra (15 ianuarie

1939 – 23 iulie 1940).

[76] Vasile Grigorcea, ministru al României la Londra (l noiembrie 1936 – 28 noiembrie 1938).

[77] Jurnalul pe care generalul Schuyler l-a ţinut cât timp a fost delegat al S.U.A. în Comisia Aliată de Control în România a fost dat publicităţii cu câţiva ani în urmă (vezi: C.V.R. Schuyler, Misiune *dificilă*. *Jurnal* (*28 ianuarie 1945 – 20 septembrie 1946*), Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1996).

[78] Florica Bagdasar fusese numită ministru al Sănătăţii la 26 septembrie 1946.

[79] Gruparea românească pentru Europa Unită, constituită în mai 1948, a activat în cadrul Uniunii Europene a Federaliştilor, parte integrantă a Mişcării Europene.

[80] Nicolae Petrescu-Comnen era pe atunci ministru al Afacerilor Străine „(30 martie-21 decembrie 1938).

[81] Draza Mihailović a organizat rezistenţa sârbă a cetnicilor împotriva trupelor germane, opunându-se totodată partizanilor lui Tito. Acuzat de trădare, el a fost împuşcat în 1946.

[82] Pietre de Salis, fiul lui Ferdinand de Salis (vezi adnotarea nr. 14), a fost numit ministru al Elveţiei la Bucureşti la 30 mai 1947

[83] André d'Ormesson, ministru al Franţei la Bucureşti (21 iunie 1933 – 15 iunie 1936).

[84] Gabriel Puaux, ministru al Franţei la Bucureşti (21 iunie 1928 – 21 iunie 1933).

[85] între 29 iunie-21 iulie 1952, paginile jurnalului descriu doar această îndelungată excursie.

[86] Dr. Ion Costinescu a încetat din viaţă la 21 noiembrie 1951, în temniţa de la Sighet.

[87] Grigore Gafencu a murit la 30 ianuarie 1957, la Paris.

[88] Se referă la perioada când Teleky Pal a fost prim-ministru al Ungariei (16 februarie 1939 – 2/3 aprilie 1941).

[89] Ottokar Czernin, ministru al Austro-Ungariei la Bucureşti (20 noiembrie 1913 – 14 august 1916).

[90] între 25 iulie-9 septembrie 1960 în jurnal sunt înregistrate notaţii succinte despre o călătorie de plăcere prin Franţa şi Spania.

[91] Dimitrie I. Gr. Ghica a fost ministru al României la Paris în perioada l februarie 1920 – 16 martie 1922.

INDICE

Aabenraa (Abentă), oraş în Danemarca:
Aachen, oraş în Germania: 262 Aarhus (Arhus), oraş în Danemarca: 132 Abbaye de Romainnotier, localitate în Elveţia: 380 Abetz, Otto: 17 Achard, Michel: 480 Acheson, Dean Gooderham: 406 Acker, van –, om politic belgian: 311 Acker, Ernie: 446, 447 Acker, Phil: 427
Adalbert, principe al Bavariei: 127 Addington, lord, om politic britanic: 353 Adenauer, Konrad: 429, 488 Adrianopol (azi Edime), oraş în Turcia:
97
Adriatică, Marea – 39, 201 Afenduli, G.: 386 Afendulis, Alee: 491, 510 Africa: 19, 144 – 146, 148, 151, 152, 155.
306, 430, 510
Africa de Nord: 16, 19, 20, 81, 90, 144.
146, 209, 464, 488 Africa de Sud: 424 Africa Ecuatorială: 111 Africa franceză: 146 Africa Orientală franceză: 147 Afumaţilor, Şoseaua – 271 Aga Khan, principesa: 336 Aga Khan, Andree: ’18, 335 Agay, localitate în Franţa: 378 Agheila, El –, localitate: 147, 151 Aghnides, diplomat grec: 444 Aillières, contele d – 323 Aiud, oraş în România: 343, 344, 348 Aix-les-Bains, localitate în Franţa: 378 Alba Iulia, oraş în România: 199, 226 Albania: 35, 40, 43, 278, 447, 487 Albert, păstrător al sigiliilor Regatului belgienilor: 20 Albert al II-lea, viitor rege al Belgiei:
310, 311
Albert, Irene: 107, 179 Albu, Sandu: 143
525
h, Atney: 454
andra, regină a Iugoslaviei: 387
andru I, ţar al Rusiei: 270
mder, Archibald, soţii – 482
mder, Harold George, conte de.
422
Îndra, rudă a autorului: 286, 365
andrina, regină a Danemarcei: 80
andru, principe al Belgiei: 384
andru al VI-lea (Rodrigo Borgia), papă: 429
andru-Nicolae, nepot al autorului:
509

Ianu, Gheorghe: 317
Îi, Dino şi soţia: 29, 35, 39, 41, 43, 44, 56, 70, 71, 77, 100, 106, 136, 138, 154, 158, 180, 209, 251 – 253
ns al XIII-lea, rege al Spaniei: 23, 261
r, oraş în Algeria: 81, 144, 146, 225, 488
na: 78, 146, 147, 240, 478, 479.
483, 484
mănişteanu, Dumitru: 166. st (Aalst), oraş în Belgia: 416 uhand, Hervé: 473, 512, 513 – i, Munţii – 150
acia, provincie istorică: 63, 111
mann: 427
O Adige, regiune: 39 uboise, localitate în Franţa: 410, 466: iedeo, duce de Aosta: 108 ierica v. Statele Unite ale Americii ierica de Sud: 49, 356, 411 serică Latină: 402, 430, 434, 500, 506.
516 Kaiens, localitate în Franţa: 479
asterdam, oraş în Olanda: 416; nzăr, diplomat român: 256 Anastasie, mitropolit al Iugoslaviei: 482
Anastasiu, Gheorghe (Gigi): 178, 191, 227, 269, 293, 298, 300, 312, 328, 342, 348, 352, 365, 439, 440 Andersen, Hans Christian: 132 Andorka, diplomat ungur: 150 Andrade, Freire de – 293 Andrâssy, Ilona: 300 Andrei, rudă a autorului: 148 Andric, Ivo: 29 – 31 Andronic, cumnatul autorului: 147, 148.
155, 156, 233, 447 Anfiiso, diplomat italian: 501 Anfuso, Victor L.: 501 Angelico, Fra – (Guido di Pietro): 429 Ankara, oraş în Turcia: 67, 84, 106, 109, 111, 117, 139, 157, 163, 167 – 170, 186, 190, 192, 193, 202, 204, 205, 213, 221, 224 – 226, 230, 234, 236, 238, 243, 253, 254, 262, 266, 268, 269, 271, 278, 288, 290, 292, 293, 298, 300, 301, 308, 315, 317 Anna (Ana, Nan) de Bourbon-Parma:
360 – 363, 366, 370, 374 – 376, 383, 388, 399, 402, 469 Annecy, localitate în Franţa: 16, 343.
378
Anouilh, Jean: 468 Antibes, Cap d378 Anton de Habsburg, arhiduce: 43, 46.
72, 330, 331
Antonescu, Ion: 6, 7, 12, 13, 17 – 19, 22, 23, 25 – 27, 30, 32 – 34, 37 – 39, 4147, 49 – 55, 57, 64, 67, 68, 72, 74 – 76, 85, 86, 90, 91, 93, 94, 99 – 102, 104, 106, 112, 114, 117, 123, 127, 129, 133, 134, 140, 147, 150, 152, 153, 155, 156, 158, 160 – 168, 170 – 172, 174 – 177, 186,

187, 189, 190, 192, 193, 195, 198 – 204, 206, 208, 210, 211, 213, 214, 216, 220.
526
222 – 224, 226, 227, 231, 233, 236, 238, 240 – 244, 246, 248, 249, 253, 256, 257, 259 – 261, 266 – 268, 274, 291, 294, 297, 315 – 317, 340, 369, 389
Antonescu, Mihai (Ică): 7, 8, 45, 60, 62, 76, 88 – 90, 101, 110 – 113, 115, 123 – 125, 133, 134, 136, 139 – 143, 149 – 152, 156 – 163, 167 – 169, 177, 178, 186 – 191, 193, 196 – 200, 204, 206, 208, 221, 228, 236, 238, 239, 241, 242, 245, 246, 249, 251, 256, 266, 278, 291, 315 – 317, 369
Antonescu, Victor: 167, 229, 230, 232, 333
Antoniade, Constantin: 271, 289, 291, 353, 372, 378, 379, 397, 410, 411, 414
Anvers (Antwerpen), oraş în Belgia: 416
Anzio, localitate în Italia: 235
Apoi, Gábor: 382
Apostol, militar român: 154
Apponyi, Anton, contele, soţii –:
175 – 177
Apus v. Occident
Arabia, Peninsulă – 131
Arad, oraş în România: 36, 445
Ardeal, v. Transilvania
Ardealul de Nord v. Transilvania de Nord
Arenberg, principele şi soţia: 120
Argenlieu, Pere d –, cleric dominican:
465
Argentina: 29, 120, 376, 378, 388
Argetoianu, Constantin: 7, 241 – 245, 258 – 262, 277 – 279, 433
Arikan, diplomat turc: 127, 131, 137, 143, 147, 157, 179, 180
Arion, Radu: 510
Arizona, stat al S.U.A.: 454
Arles, oraş în Franţa: 378 Arromanches, localitate în Franţa: 296 Avignon, oraş în Franţa: 378 Ascona, localitate în Elveţia: 171 Asker, Vera: 406 Asquith, Herbert Henry, conte de
Oxford: 498, 506 Assan George (Georges): 207, 217, 248.
257, 268, 269, 291, 292, 299, 324.

325, 327, 334, 352, 364, 376, 386.
398, 414, 433, 450, 452 Astrid, regină a Belgiei: 384 Atena, oraş în Grecia: 22, 261, 276, 323.
376, 388, 509, 510 Athenagoras I, patriarh bizantin: 395.
402, 403 Atlantic, Oceanul – 219, 269, 416, 418.
421, 422, 429, 503, 504 Attlee, Clement Richard, lord, viconte
Prestwood: 279, 280, 285, 390 Aubonne, localitate în Elveţia: 350 Aubusson, localitate în Franţa: 103 Audenarde (Oudenaarde), localitate în
Belgia: 416
Auer, Paul: 407, 410, 418 Augsburg, oraş în Germania: 125, 127 August (Auwi) Wilhelm de Prusia: 31.
38, 44, 110
Augusta, principesă a Bavariei: 126 Augustenborg, oraş în Danemarca: 131 Aumer, consul german: 63, 123, 205 Aumont, d –, ducele: 20 Aunay-sur-Odon: 296 Aurelian, diplomat român: 268 Auschnitt, Max: 368, 396 Australia: 236, 290, 292, 293, 321, 424 Austria: 181, 250, 275, 280, 312, 331.
334, 340, 345, 350, 354, 359, 373.
375, 377, 397, 442, 453, 455, 466.
476, 485, 497, 508
527
— Jstro-ungaria: 77
Iuvers-sur-Oise, localitate în Franţa:
480
I v. August Wilhelm de Prusia mn: 107
le-Rideau, localitate în Franţa: 410 >aidjan: 320, Marea – 93
B
Baarenfels, soţii – 179
zberg, veche localitate în Germania: 446
Iger, Franz: 143
Johann Sebastián: 109, 110
mann, înalt funcţionar: 269, 288
I, emigrant român: 425
a, veche regiune în Serbia: 46, 51.
55, 128
n, provincie istorică germană: 274
glio, Pietro: 185, 190, 198, 210, 232, 235, 252

Înalt funcţionar: 436
lasar, Dumitru: 262
lasar, Florica: 349, 352, 355
ation, Piotr Ivanovici: 453 Mare, oraş în România: 262
Îch-Bessenyey, George: 96, 209, 387, 441 – 443, 445, 446, 458, 459
ei, Noel: 319
Iton, lac: 300
janov, diplomat bulgar: 435
ani v. Balcanică, Peninsula
anică, Peninsula – 14, 16, 20, 24, 27, 31, 40, 44, 47, 65, 75, 83, 141, 143, 150, 152, 153, 155, 168, 173, 185, 186, 190, 195, 199, 200, 209, 244, 248, 267, 309, 390, 427 Bale v. Basel Balfour, Arthur James: 233
Ballestrem, contesa – 66 Balmes, Col des –, pas în Alpi: 250 Baltică, Marea – 167, 168, 173, 232 Balzan (n. Vanderbilt), doamna – 323 Banat, provincie istorică: 34, 35, 42, 45 – 48, 51, 53 – 55, 65, 128, 138, 201, 233, 238 Banatul de Vest: 62, 65, 67, 68, 74 – 76.
78, 97, 124, 127, 136 Banatul răsăritean (de Est): 52, 53 Banatul sârbesc (iugoslav): 34, 40, 42.
44, 74, 117
Bandol, localitate în Franţa: 378 Bandung, oraş în Indonezia: 459 Bánffy, Miklós: 180 Bangkok (Krung Thep), oraş în Thailanda: 459
Barachi-Tua, soţii – 446 Barankowicz, diplomat ungur: 447 Baranya, regiune în Ungaria: 51 Barber, Philip: 432 Barberine, Lac de – 250 Barbey, Daniel: 277 Barcelona, contele şi contesa de – 177.
293, 387 Barcenas, Domingo de las –, diplomat spaniol: 14, 17, 24 Barcianu, diplomat român: 250 Bâreza, George: 177, 219 Bârdossy, László: 32, 34, 35, 60, 69 – 71.
88, 89, 104, 108 Barnes, diplomat american: 406, 409.
410
Barney, Nathalie Clifford: 486 Barreto-Leite-Filho: 460 Barros, Tobtas şi soţia: 29, 66, 120, 146.
157
Bartheldy, diplomat ungur: 399 Basarabl: 112;
528
Basarabia: 43, 51, 52, 57, 62 – 64, 72, 85, 90, 92, 98, 124, 129, 138, 150, 174, 176, 177, 186, 188, 191, 193, 198, 200, 218, 219, 221,

225, 227, 230 – 232, 234, 237, 238, 242, 243, 247, 248, 256, 258, 287, 324, 342, 347, 492
Basch, om politic şvab: 46, 94, 121
Basel (Bale), oraş în Elveţia: 17, 25, 171
Bastianini, om politic italian: 181, 182
Bath, oraş în Marea Britanie: 131
Baudouin, rege al belgienilor: 20, 311
Bauer, Gerard: 205
Baumann, consilier federal elveţian: 15, 16
Baume, Renom de la –, diplomat francez: 15, 19, 21, 22
Baumel, Jacques: 508
Baumgartner, Claudie: 491, 492
Baumgartner, Maurice: 491
Bautzen, oraş în Germania: 68
Bavaria, provincie istorică în Germania:
52, 109, 277, 330
Bayeux, oraş în Franţa: 295, 296
Bădărău, diplomat român: 380
Bădulescu, Victor: 327
Băicoianu, Marie Jeanne: 377
Bălan, Nicolae: 166, 197, 199
Bălcescu, Nicolae: 381
Bălţi, oraş în Basarabia: 238
Băneasa, zonă a Bucureştiului: l H, 1190, 254, 260, 286
Bărăgan, câmpie: 468
Bârlădeanu, Alexandru: 513
Beatrix, regină a Olandei: 43
Beaucaire, localitate în Franţa: 378
Beauharnais, familie nobiliară: 487
Beauharnais, Stefania de – 468
Beau-Rivage, localitate în Elveţia: 12, 110, 205, 356
Beauverger, Edmond: 464, 479, 512 Beauverger, Raymonde: 464, 512 Beaverbrook, William Maxwell, lord – 423
Beck, bancher elveţian: 328 Beck, Beatrice: 484 Beck, Jozef: 138 Beck-Friis, soţii – 21 Becker, René e (n. Lambert): 445, 446 Becket, Thomas: 421 Beijing, oraş în China: 490, 493 Belfort, oraş în Franţa: 264 Belfrage, dediplomat francez: 420 Belgia: 189, 196, 306, 309 – 311, 323.

325, 331, 377, 384, 387, 416, 423.
439, 460, 464, 489 Belgrad, oraş în Iugoslavia: 10, 16, 28.
32, 35 – 37, 40, 42, 70, 128, 173.
201, 262, 269, 276, 385, 386, 390.
391, 403, 404, 443, 475 Bellegarde, localitate în Franţa: 381 Bellerive, localitate în Elveţia: 184, 277.
291, 314, 318, 324 Bellevue, localitate în Franţa: 23 Bellinzona, oraş în Elveţia: 171 Benavides, Oscar Raimundo: 13 Benedetto da Maiano: 429 Benedicte-Nicole-Bernadette, nepoata autorului: 503 Beneš, Edvard: 89, 169, 176, 177, 183.
184, 188, 200, 212, 213, 220, 223.
224, 230 – 232, 236 – 238, 245, 246.
285, 291, 333, 438 Bengal, regiune istorică în India: 117 Benghazi, oraş în Libia: 21, 24, 147 Benham-Carter, Violet: 498 Benoist-Mechin, Jacques: 465 Bentzler, diplomat german: 70 Benzon, diplomat croat: 48, 51, 55, 60.
75
529
Bérard, Armand şi soţia: 485, 487, 489.
494
Beray, Madeleine: 19 Berchtesgaden, oraş în Germania: 49, 51.
63
Berea, diplomat român: 12, 21 Bergen, von –, diplomat german: 137 Bergery, diplomat francez: 225, 226 Bergieres, localitate în Elveţia: 175, 184 Bergues, localitate în Elveţia: 289 Berindei, Ion: 504
Berlin, oraş în Germania: 6, 9, 12, 14, 17, 20, 22, 24, 25, 31 – 33, 35 – 37, 42, 47, 50, 51, 53 – 55, 61, 64 – 66, 75, 77, 78, 81, 83, 85, 88, 89, 91, 92, 94, 98, 99, 101, 104 – 106, 108, 110, 111, 113, 115 – 117, 122 – 125, 127, 130, 131, 133, 135, 139, 140, 142 – 145, 147 – 151, 154, 156, 158 – 160, 162, 163, 166 – 171, 177 – 179, 181 – 183, 201, 209, 221, 226, 237, 241, 250 – 254, 256, 261, 268 – 270, 273 – 276, 278, 283, 287, 330, 352, 393, 440, 445, 446, 452, 458, 477, 488, 490, 498, 502
Berna, oraş în Elveţia: 6, 9, 11, 12, 15, 17, 20, 25, 27, 95, 96, 163, 176 – 180, 183, 188, 190, 191, 207, 209, 217, 218, 223, 226, 227, 235, 240, 244, 245, 257, 258, 262, 265, 266, 269, 271, 273, 274, 277, 283 – 285, 291, 292, 297, 298, 300, 301, 307, 308, 310, 313, 318, 326, 328 – 330, 333 – 335, 340, 342, 346, 347, 352, 361, 362, 365, 366, 373, 382,

408, 411, 416, 439, 458, 468, 490, 491 Bernadotte, Folke, conte – 326, 372 Bernard, diplomat francez: 423 Bernardini, nunţiu apostolic: 13, 24, 209, 210
Bernhard-Leopold, principe cowort:
446, 476
Bernstein, profesor american: 423 Berre, Etang de – 378 Bertant, Jules: 468 Berthelot, Henri Mathias: 513, 514 Bethlen István: 84, 150 Bethouard, general francez: 334 Beuve, diplomat francez: 341 Bevan, Aneurin: 401 Bevin, Ernst: 280, 283, 288, 314, 315.
331, 350, 390
Bianu, Cornel V: 277, 278, 293, 318, 324, 367, 389, 397, 399, 409, 450, 452
Biberbach, profesor german: 106 Bibescu, familie: 511 Bibescu, Martha (Marthe): 113, 114, 293, 294, 296, 305, 341, 342, 464, 486, 496, 505, 507, 511 Bibra, von –, baronul şi soţia: 16, 24.
137
Bidault, Georges: 260, 266, 267, 269, 283, 286, 295, 297, 315, 350, 351, 496
Biddle, soţii – 476 Bielorusia (Rusia Albă): 61, 459 Biering, soţii – 81, 115, 202 Bigalow, soţii – 299, 301, 306, 334, 335 Bihin, diplomat belgian: 460 Billancourt, localitate în Franţa: 107 Birmania (Burma): 98, 105 Birmingham, oraş în Marea Britanie: 353 Biron de Courlande, Elena: 63, 87 Bismarck, Albrecht von – 485 Bismarck, Gottfried von – 88, 100, 107.
485 Bismarck, Metanie (n. Hoyos): 100, 119.
120 Bismarck, Otto von –, cancelar: 113
530
Bismarck, Otto von – 485
Bizanţ: 96, 150, 173
Bizerta, oraş în Tunisia: 146
Bizet, Georges: 132
Blanchetai, Aglae de la – 378, 479
Blanchetai, Henri: 375, 488, 494
Blanchetai, Pierre de la – 375, 378, 419.
464, 467, 468
Blandford, marchizul de – 322 Bleichroder, Gerson: 135 Blessing, funcţionar german: 87 Blois, oraş în Franţa: 400, 466 Blokland, Beelaerts von – 290 Blilcher, diplomat german: 59 Blum,

Le-on: 296, 351 Bochet, Paul du – 16 Bock, Fedor von – 151 Bodmer, Martin şi soţia: 221, 277, 325.
339, 347, 348, 355, 393 Bodnăraş, Emil: 304, 312, 325, 330, 340.
345
Boegner, pastor francez: 405 Boemia şi Moravia, protectorat german:
57, 218
Boierescu, Mihail B.: 11 Boeuve, Gaston (Şerban Voinea): 392 Bogomolov, diplomat sovietic: 277 Bohle, diplomat german: 33 Bohmer, înalt funcţionar german: 37, 38 Boilă, Romulus: 412 Bois de Boulogne, cartier din Paris: 463 Boissier, Leopold şi soţia: 207, 221, 377 Boland, om politic irlandez: 493 Boldeanu, preot român: 399 Bologna, oraş în Italia: 438 Bona, principesă a Bavariei (n. Savoia):
330 Boncompagni (n. de Bildt), principesă:
17 Boncourt, Jean-Paul: 297, 486
Bône (azi Annaba), oraş în Algeria: 146
Bonham-Carter, Violet: 506
Bonna, diplomat elveţian: 18, 23, 24
Bonner, soţii – 445
Bonnet, Georges: 288, 376, 380, 411
Bono, Emilio de – 228
Bonstetten, Betty von – 306, 334, 335, 445
Borănescu, Olympia: 9
Bordeaux, Henry: 480
Bordighera, localitate în Italia: 22
Borghese, Junio Valerio: 40
Boris al III-lea, rege al Bulgariei: 40, 41, 50, 98
Borkhardt, diplomat german: 62
Bormann, Martin: 102
Borneo (azi Kalimantan), insulă: 95
Borromee, insulele – 12
Boşii ot Orhei pârcălab: 237
Bossy, Ala, cumnată a autorului: 11, 59, 78, 113, 125, 158, 167, 189, 271, 286, 300, 322, 344, 345, 365 – 368, 372, 416, 419, 489, 502, 510, 512, 513
Bossy, Ilinca-Ruxandra, fiică a autorului:
10, 39, 44, 50, 62, 68, 95, 96, 131, 158, 210, 249, 336, 378, 384, 412, 423, 444, 449, 452, 471, 480, 481, 483, 490, 492, 497 – 499, 505 –

509, 511, 512

Bossy, Iorgu, fiu al autorului: 10, 12, 18, 39, 59, 95, 96, 110, 131, 172, 183, 184, 210, 220, 250, 279, 322, 323, 339, 378, 393, 422, 445, 447, 452, 503, 512

Bossy, Mihai-Andrei, fiu al autorului: 10, 183, 210, 250, 279, 313, 322, 334, 378, 384, 388, 393, 404, 416, 419, 422, 423, 437, 444, 449, 454, 458, 489 – 494, 502, 503, 506

531

!, Robert, frate al autorului: 10, 11, 59, 78, 113, 125, 158, 160, 167, 186, 188, 189, 250, 260, 262, 268, 284, 286, 294, 299, 301, 307, 308, 316, 322, 330, 337, 340, 344, 345, 356, 361, 365 – 368, 372 – 375, 378, 411, 487, 489, 503, 510; y, Sanda, fiică a autorului: 10, 18, 39, 62, 95 – 97, 99, 131, 157, 210, 270, 293, 319, 321, 323, 325, 326, 335, 384, 385, 388, 422, 426, 443, 444, 447, 451, 452, 461, 472, 479, 485, 503, 506, 509 ossy, Sanda, nora autorului: 512 pssy, Senta (n. Cantacuzino): 10, 12, 24, 25, 28, 39, 40, 44, 54, 55, 57, 62, 65, 66, 68, 74, 78, 81, 110, 113, 114, 117, 123 – 125, 131, 132, 134, 135, 138, 147, 148, 158, 159, 170, 171, 179, 182, 183, 186, 218, 221, 227, 240, 249, 257, 273, 293, 299, 309 – 311, 320, 323, 334, 337, 346, 373, 374, 378, 383, 384, 388, 390, 391, 395, 401, 406, 412, 416, 418, 420, 422, 423, 433, 443, 444, 457, 482, 485, 488, 489, 491, 506, 509, 511, 516

sy, Iordaki, căminar: 237 >y, Raoul V: 5 – 10, 115, 134, 142, 166, 191, 215, 285, 293, 300, 320, 343, 347, 430, 450, 452 issy, Robert, frate: 10, 367

Ştefan, veljitnicer: 237 Bossy, Ştefan-Andrei: 514 Bossy, Vasile, tatăl autorului: 9 Bossy, Vasilie, bunicul autorului: 237 x Botoşani, oraş în România: 240 Bottai, Giuseppe: 235, 251 Botticelli, Sandro: 325 Boude, baronul şi soţia: 15

Boudin, Eugene: 429, 480 Bougie (azi Bejaia), oraş în Algeria: 145 Bougival, localitate în Franţa: 480 i Bougy, proprietate: 350 Boulogne, localitate în Franţa: 107, 487 Bourbon, dinastie: 8 Bourbon-Orleans, principele de – 43 Bourdel, scriitor francez: 97 Bourges, oraş în Franţa: 479 Bourgues, înalt funcţionar francez: 411 Bousquet, înalt funcţionar francez: 414 Bova Scopa, Renato: 204 Bovet, om politic elveţian: 24 Boxhall, Edwin: 7, 299, 300, 302; Boxhall, Elise v. Cretzianu, Elise Brabeţianu, diplomat român: 25, 178.

312

Bradford, doamna – 365 Bragadiru, Ioana: 422, 425 Bragadiru,

Mitu: 422, 425 u.
Braganga, principele de – 293 Braganga, Ducrte de – 468 Brahms, Johannes: 110 Bran, comună în România: 330 Brandenburg, provincie istorică în Germania: 55
Brandreth, reverend: 395 Brandsch, Rudolf: 84, 87, 94 Braşov, oraş în România: 18, 37, 158.
189, 192, 240, 263, 512 Bratislava, oraş în Slovacia: 23, 69, 75.
90, 117, 269 Braunschweig, ducele şi ducesa de
(rege şi regină a Hanovrei): 391 Brauweiler, înalt funcţionar german: 153 Brazilia: 32, 99, 288, 380, 458, 460 Brăescu, Maria (Marie, n. Moruzi): 299, 352, 373 – 375, 377, 379, 397, 404, 405, 411, 414, 416, 419, 463, 495 Brăescu, Radu: 374, 375 j.
532
Brăila, oraş în România: 55, 391
Brăiloiu, Constantin (Toto): 485
Brăiloiu, Marie: 171
Brătescu, doamna – 77
Brătescu, Constantin: 208
Brătianu, familie: 166, 381
Brătianu, Constantin I.C. (Dinu): 115, 162, 166, 176, 187, 189, 193, 202, 204, 225, 227, 230, 233, 236, 242, 243, 245, 248, 253, 254, 259, 261, 263, 265, 284, 288, 291, 292, 294, 299, 312, 315, 316, 319, 321, 326, 327, 330, 337, 338, 340, 343, 345
Brătianu, Constantin (Bebe): 263, 294
Brătianu, Elisa: 167
Brătianu, Gheorghe (George, Georges):
115, 162, 166, 188, 202, 230, 315, 391
Brătianu, Ion C.: 324
Brătianu, Ion I.C. (Ionel): 34, 195, 233, 255, 435, 516
Brătianu, Vintilă I.C.: 354, 433, 435, 440, 448 – 450
Brâncoveanu, Colette: 115
Brâncoveanu, Constantin, domn: 507
Brâncoveanu, Constantin: 115
Brâncoveanu, Hélène: 411
Brâncoveanu, Matei: 411, 467
Bre, Monte – 171
Breed, Gina (n. Grigorcea): 445, 446, 468, 484, 485
Bremen, oraş în Germania: 274

Bremond, înalt funcţionar francez: 379
Breslau (azi Wrodaw), oraş în Polonia:
125, 128, 129, 158
Brest, oraş în Franţa: 107
Briey, Manola de – 16, 370, 391, 411, 489
Briey, Pierre de – 12, 16, 370, 489
Brigue (Brig), oraş în Elveţia: 12
Brion, Marcel: 465
Brisaggo, localitate în Elveţia: 171
Brocken, localitate în Germania: 76
Bromfield, Louis: 189
Brondal, profesor danez: 133
Brosio, Manlio: 497
Brouardel, înalt funcţionar francez: 405
Bruce, Donald: 501
Bruckenberg-Krummhubel, lagăr: 262
Bruegel, Peter, pictor: 325
Bruges (Brugge), oraş în Belgia: 416
Brugmans, Hendriki 347, 381, 407
Brunn, profesor german: 61
Bruns, Victor von – 83, 134, 141
Bruxelles (Brussels), oraş în Belgia: 103, 255, 275, 311, 336, 382, 416, 505, 509
Buchman, Frank: 353, 481
Bucovina, provincie istorică: 50, 59, 60, 62, 77, 85, 98, 99, 129, 150, 218, 219, 227, 230, 234, 247, 248, 347
Bucovina de Nord: 40, 43, 44, 46, 51, 52, 57, 63, 64, 90, 174, 176, 231, 232, 242, 243, 247, 256, 324
București: passim
Budak, diplomat croat: 109, 110, 117, 119
Budapesta (Budapest), oraş în Ungaria:
9, 10, 28, 31, 34, 35, 42, 60, 61, 65, 66, 70, 72, 73, 75, 78, 81, 83, 84, 94, 97, 98, 100, 105, 122, 139, 140, 143, 149, 153, 173, 175, 179, 210, 229, 250, 269, 272, 277, 293, 300, 306, 326, 334, 348, 351, 373 – 375, 378, 383, 399, 404, 413, 418, 419, 422, 423, 431, 433, 436, 439 – 441, 443, 446, 463, 464, 473, 479, 481, 486, 491, 508
Buenos Aires, oraş în Argentina: 399, 458, 465

fiftea, oraş în România: 230, 303, 467 în, râu: 52, 62, 94, 119, 120, 230 lihl, Wilhelm: 144 ijoi, Ion: 99, 100

Iujoiu (Stuers), Ioana: 340, 348, 364 julgaria: 14, 15, 22, 25, 27, 29, 37, 41, 43, 47, 50, 68, 82, 83, 88, 89, 91, 96, 98, 100, 104, 112, 119, 153, 159, 160, 173, 174, 195, 200, 206, 219, 236, 242, 255, 257, 277, 280, 281 – 284, 287, 320, 329, 337, 344, 356, 357, 378, 390, 435, 447, 451, 462, 467, 468, 487 iullitt, William Christian: 266 iillow, diplomat german şi soţia: 90, 108.

117, 120, 149 – 151 iunescu, Nicolae: 410, 412, 449, 450.

452

Burchell, Charles: 424 Burckhardt, Karl: 96, 269, 270, 273 Burileanu, Yvonne: 349 Burma v. Birmania Buşilă, Constantin: 88, 191 Butariu, Miron: 428 Buti, diplomat italian: 31 Butnariu, Ion: 84 Butter, profesor britanic: 331 Buzei, om politic român: 302, 335, 380 Buzdugan, Dimitrie: 234, 312 Byrnes, James Francis: 285, 288, 315, 326, 327, 331, 333

Cadrilater, regiune: 83, 219, 324 Cadrilaterul (Patrulaterul) Boemiei: 176 Caen, oraş în Franţa: 295, 296 Cahen d'Anvers, nobil francez: 417 Cairo, oraş în Egipt: 236, 239, 248, 249.

267, 290, 291, 315, 316, 340, 346

358

Calais, oraş în Franţa: 421 Calderón, diplomat spaniol: 373 California, stat al S.U.A.: 373, 433 Callimachi, Anne-Marie: 498 Calvados, provincie în Franţa: 295 Cambodgia: 459

Cambridge, oraş în Marea Britanie: 421 Cameron, A.E.: 424 Campbell, John O.: 431, 433 Canada: 373, 387, 414, 416, 422 – 424, 426, 428, 430, 433, 439, 460, 483 Cancicov, Georgeta: 123 Cancicov, Mircea: 123 Canisy, depictoriţă franceză: 465 Cannes, oraş în Franţa: 31, 146, 253, 378 Cantacuzino (Papanaş): 61 Cantacuzino, Alexandru (Pepo): 448 Cantacuzino, Alice: 492 Cantacuzino, Christiane: 405 Cantacuzino, Constantin (Bâzu): 118 Cantacuzino, Dan: 502 Cantacuzino, Ion: 61 Cantacuzino, Jean: 405 Cantacuzino (Enescu), Maria (Maruca, n. Rosetti-Tescani): 418, 419, 491 Cantacuzino, Sanda: 421, 480, 499 Cantacuzino, Senta v. Bossy, Senta Cantacuzino, Şerban: 508 Cantacuzino, Ştefan, cumnatul autorului: 61, 62, 205, 398, 470 Cantacuzino, Ştefana (n. Golescu): 502 Canterbury, oraş în Marea Britanie: 131.

394, 395, 421

Capsalis, D.: 381, 383, 416 Capsa, Alexandrina (n. Rallet): 480 Caracalla, Marcus Aurelius Antoninus:
407
Caragea, Tmcuţa: 461 Caranfil, Andrei: 428 Caranfil, Frussy: 364, 370, 428
534
Caranfil, Nicolae: 268, 272, 289 – 294, 296, 305, 307 – 309, 312, 318, 324, 329, 332 – 334, 336, 341, 343, 350, 351, 354, 358 – 360, 364, 366, 367, 369, 370, 372, 377, 379, 380, 389, 393, 394, 396 – 399, 405, 406, 410, 412, 428, 432, 435, 436, 443, 445, 450
Carbonnel, dediplomat francez: 495
Cărei (Care II Mari), oraş în România:
262
Carelia (Karelia) Orientală (de Est): 59, 61, 75
Carintia: 43, 176
Carmen Sylva v. Elizabeta, regină a României
Carmona-Fragoso, Antonio Oscar de –:
14
Carnal, Henri şi soţia: 172, 492
Care, diplomat spaniol: 87
Carol I, rege al României: 125 – 127, 178, 306, 315, 468, 483, 484
Carol al II-lea, rege al României: 11, 13, 40, 45, 47, 50, 51, 63, 80, 111, 123, 164, 173, 192, 202, 212, 214, 221, 230, 232, 249, 260, 261, 263, 286 – 288, 314, 357, 365, 375, 394, 402, 442, 469
Carol-Robert de Anjou: 112
Carolina de Sud, stat al S.U.A.: 501
Carp, Edmée: 422, 425
Carp, Grigore Petre: 84, 169, 170
Carp, Kitta: 169
Carp, Petre P. (Petrache): 228, 315
Carp, Petre (Pierre): 422, 425, 428
Carpaţi, Munţii – 206, 244
Carpaţii Orientali (de Est): 255
Carr, Edward Hallett: 268, 280
Cartier, Raymond: 442
Casablanca, oraş în Maroc: 145, 158
161

Casardt, Aubrey: 452 Casardi, Virginia: 452 Cassis, localitate în Franţa: 378 Cassulo, nunţiu apostolic: 196, 197, 199 Castelbarco (n. Toscanini), contesa –:
238
Castel Gandolfo, localitate în Italia: 383 Castell-Castell, contesa – 148 Castellane, Stansilas de – 294 Castro, Fidel: 507 Catardi, scriitor italian: 58 Catargi (Catargiu), Alexandra: 115, 344 Catargi (Catargiu), Barbu: 63, 76, 77.
115, 123, 137, 205 Catargi, Henri: 492 Catargi, Nelly: 189, 360, 361, 364, 365.
373, 390, 392, 393, 418, 419 Catargiu, Lascăr: 166 Catroux, Georges: 467 Cattani, Georges: 465, 480 Cattey, aviator britanic: 426 Caucaz, Munţii – 61, 71, 77, 131, 136.
139, 140, 147, 152, 156, 157, 166.
257
Caux, localitate în Elveţia: 55, 353, 481 Cavour, Camillo: 31, 510 Cădere, Victor: 190, 257 Cămărăşescu, Mihai: 177, 294 Câmpeanu, Zeno: 422 Câmpina, oraş în România: 246 Ceauşescu, Nicolae: 514 Cebotari (Ciubotariu), Maria: 105 Cecilia, principesă a Prusiei: 65 Cehia: 173 Cehoslovacia: 36, 46, 49, 166, 181, 183.
196, 212, 213, 222, 236, 237, 250.
285, 290, 438, 447, 455, 459, 473.
487, 498
535
Jelesia, diplomat italian: 31 relio, Enrico: 13, 15, 24: ernak, Matuă şi soţia: 29, 33, 51, 58, 75, 82, 87, 97, 99, 108, 111, 117, 141, 147, 179, 180 măuţi, oraş în Bucovina: 59, 232, 238.
240
ninskaia, localitate în Ucraina: 148 nne, Paul: 429
mu, Constantin (Dicky): 385, 391 «tea Albă, oraş în Basarabia: 253 hambe, general francez: 513 hambery, oraş în Franţa: 378 hambord, localitate în Franţa: 410, 466 hamorel, înalt funcţionar francez: 349.
350, 352 ampagne, provincie istorică în Franţa:
479
apuisat, Édouard: 208, 233, 351 hardin, Jean-Baptiste Simeon: 485 Charmasse, Christian, conte de – şi soţia: 373, 464, 466, 479, 497, 511 harmette, Christian, conte desoţia şi fiica: 467

Chase Smith, Margaret: 501 Chaulnay, ducesa de – 299 Cheneviere, Jacques: 207, 208, 288, 339 Chenonceaux, localitate în Franţa: 410.
466
Chevreau d'Antraigues şi soţia: 447, 495 Chiasso, localitate în Italia: 265 Chicago, oraş în S.U.A.: 176, 212 Chile: 20, 29, 33, 43, 66, 120, 143, 146.
157, 158, 160, 169 Chilia, braţ al Dunării: 58, 315 China: 14, 31, 33, 47, 58, 88, 102, 259.
437, 443, 460
Chişinău, oraş în Basarabia: 59, 60, 248 Choiseul, ducele de – 466 Chongqing, oraş în China: 58
Chopin, Fryderyk (Fre deric): 109, 110, 472
Chrissoveloni, Dodi: 495
Chrissoveloni, Nicky: 100, 495, 499, 502
Christian al IX-lea: 79, 80, 139
Christian al X-lea: 79, 133, 138, 181, 192
Christian de Hessa, principele şi principesa – 350
Christu, Ionel: 163, 167 – 170, 250, 312, 328
Churchill, Caroline: 322
Churchill, Charlie: 322
Churchill, John, duce de Marlborough:
322
Churchill, Rosey. 322
Churchill, Winston şi soţia: 43, 52, 98, 148, 158, 204, 226/235, 238, 251, 257, 259, 263, 265, 267, 277, 279, 280, 286, 308, 309, 311, 314, 322, 331, 363, 382, 390, 474, 479
Chwalkowski, om politic ceh şi soţia: 36, 46, 48, 57, 59, 72, 116, 180
Ciano di Cortellazzo Galeazzo, conte –:
7, 22, 29, 30, 39, 41, 43, 45, 62, 88, 112, 133, 145, 146, 151, 154, 160, 161, 177, 228, 229, 253, 278, 501
Cicală, Nestorian: 425
Cicio-Pop, Liviu: 12, 291, 292, 316
Cinkar-Markovic, A., diplomat iugoslav:
29, 31, 32
Ciordaş-Ciurdariu, Ovidiu: 62, 85, 111 – 113
Ciotori, Dimitrie N.: 271, 379, 452, 466

Cipru: 22, 24, 337, 369, 490, 491
Ciucă, doctor: 325
Ciucea, moşie în jud. Cluj: 105, 106, 110, 118
Ciuntu, Edmond: 187, 312, 327, 328, 430 – v
536
Ciurea, Emil: 400
Clarens, oraş în Elveţia: 18, 39, 99, 110.
131, 274, 275 Clark, Wesley: 247 Clark-Kerr, Archibald: 298, 346, 475 Claudel, Paul, doamna – 405, 480 Claude-Olivier: 461, 468 Claussen, Fritz: 132, 138 Clauzei, contesa – 480 Clemenceau, Georges: 230 Clementina de Heller (n. Saxa-Coburg-Gotha): 301, 306 Clermont-Tonerre demarchizul şi soţia: 296 Clodiusi Carl: 38, 44, 57, 58, 67, 84.
86 – 90, 93, 94, 109, 112, 113, 116.
119 – 121, 134, 136, 137, 140, 143.
149, 154, 157, 160, 179, 182, 256 Clouet, François: 325 Cluj, oraş în România: 61, 84, 121, 158.
234, 261, 273 Coandă, Henri: 139 Coasta de Azur: 146, 378 Codreanu, colonel: 166 Codreanu, Corneliu Zelea: 39, 91 Codreanu, Ion Zelea: 18 Como, oraş în Italia: 265, 275 Connecticut, stat al S.U.A.: 440, 443.
445, 446, 468
Constantinescu, Grigore: 312, 315 Constantinescu-Iaşi, Petre: 249, 262 Constantiniu, Florin: 8 Constantinopol v. Istanbul Constanţa, oraş în România: 201, 512 Contades, domnişoara de – 445 Cooper, Duff: 296 Copenhaga, oraş în Danemarca: 9, 25.
77 – 81, 119, 132, 141, 144, 170.
180 – 182, 210, 264, 276, 289, 374.
396, 409
Coppet, localitate în Elveţia: 325
Corbin, Charles: 378, 421, 465
Coreea: 41, 409, 412, 437, 461, 490
Coreea de Nord: 406, 437
Coreea de Sud: 406, 437
Corot, Jean-Baptiste Camille: 429
Corpoli, localitate în Italia310 340
367, 403
Corsica, insulă: 116, 145, 146, 478 Cortona, Pietro da – 407

Cory, diplomat american: 436, 437 Cosăcescu, Ioan V.: 398 Cosma, preot: 408 Cosmetatos, diplomat grec: 491 Costandache, George: 348 Costandachi, Nina: 364 Costandachi, fiul lui Nina: 364 Coste, Brutus şi soţia: 292, 318, 410.

428, 443 – 446, 449 – 452, 509 Costiescu-Ghica, Maureen: 348 Costinescu, Ioan E.: 189, 289, 325, 348.

349, 352, 355, 359, 393, 436 Cotaru, Plutarc: 393 Cotroceni, cartier al Bucureştiului: 468 Cottbus, oraş în Germania: 55 Coty, René: 478 Couchiching, lac: 423 Coursier, Henri-Bruno: 465 Coursier, Henriette: 465 Courson, dediplomat francez: 513 Court Lodge, fermă: 421 Couttard, profesor francez: 505 Couve de Murville, Maurice: 511, 513.

514

Coventry, oraş în Marea Britanie: 131 Cracovia (Krakow), oraş în Polonia: 59.

60

Crainic, Nichifor: 125 Craiova, oraş în România: 246

537

jpns, localitate în Elveţia: 205, 209.

251, 254

răciun, Constanţa: 436 teta, insulă: 52

jretzianu, Alexandru: 22, 38, 51, 161 – 163, 166 – 168, 170, 184, 186, 187, 189, 192 – 196, 202, 204, 205, 213, 214, 217, 221, 225 – 227, 230, 242, 254, 262, 266 – 269, 274, 277, 278, 288, 291 – 293, 296 – 298, 300 – 302, 305, 308, 310, 312, 315 – 318, 324 – 328, 337, 341 – 343, 345, 347, 354, 355, 358, 367 – 369, 371, 377, 389, 395, 396, 398, 409, 412, 414, 417, 428, 429, 433, 435, 439, 440, 450, 460

jretzianu (Boxhall), Elise (n. Ştirbey):

192, 237, 301, 308, 310, 328, 341, 358, 368, 370, 377, 409, 429 Dretzianu, George: 264, 315, 327, 422? t: ianu, Gheorghe: 327) i, general: 116

m, Anton: 396, 412, 450, 451, cea, peninsulă: 193, 194, 217, 240.

282

Iipps, Sir Richard Stafford: 184 iistescu, diplomat român: 12, 24 Christic, diplomat iugoslav şi soţia: 356.

378

roaţia: 37, 39, 40, 43, 44, 46, 48, 50, 51, 55, 60, 70, 75, 88, 91, 99, 109, 117, 128, 141, 143, 159, 312, 448 iossman, om politic britanic:

331 Droy, Antoinette deprincipesa: 63.
108: rutzescu, George: 289, 291, 292, 293.
296, 352
ICrutzescu, Radu: 159, 167, 168, 187, 278, 342
Csaky, István, conte de Korosszegh şi
Adorjan: 16, 229 Cvetković, Dragisa: 29, 31, 32 Cuba: 50, 51, 506, 507 Cucuteni, comună în jud. Iaşi: 240 Cugler, soţii – 28 Culoz, localitate în Franţa: 381 Cumberland, Clifford, duce – 391 Curtici, oraş în România: 366 Cuttat, diplomat elveţian: 365 Cuza, Alexandru Ioan L: 10, 234, 480 Czartoryski, Adam: 503 Czartoryski, Ladislas: 503 Czernin, fiul lui Ottokar von – 485
D
Dachau, oraş în Germania: 179, 306 Dakar, oraş în Senegal: 66, 83, 147 Dakin: 398
Daladier, Édouard: 103 j
Dalí, Salvador: 445, 446 j
Dallas, oraş în S.U.A.: 507]
Dalmaţia, regiune în Pen. Balcanică: 39! Dalwig, general german: 76 Damian, diplomat român: 12 Damian, profesor bulgar: 507 Dampierre, Robert decontesa: 293 Dampierre, Robert decumnatul lui –:
511
Dan, rudă a autorului: 286, 372 Danemarca: 32, 33, 78 – 81, 87 – 89, 92, 105, 119, 120, 122, 131 – 134, 139, 144, 148, 153, 154, 157, 181, 182, 189, 192, 196, 202, 210, 276, 353 Danielopol, Dimitrie: 428 Dankworth, diplomat german: 439 Dardanele, strâmtoare: 64, 150, 236 Darien, oraş în S.U.A.: 440, 443, 446.
449, 456, 468 Darlan François: 66, 82, 144 – 147, 170
538
Darugy: 472
Darwent (Iliescu), soţii – 15, 24
Dassler, diplomat german: 99, 100
David, Jean-Paul: 495 – 496
Davidescu, Radu I.: 52, 54, 90, 100, 156.
158, 162, 168 – 171, 178, 187, 188.
191, 193, 248, 259 Davila, Carol (Città): 318, 337, 341
343, 350, 354, 355, 358, 361, 365.
367 – 369, 371, 372, 379, 410, 417.

427, 428, 433, 435, 439, 443 – 446.
449, 450, 452, 458, 468 Davis, Morman: 295 Daudet, Alphonse: 69 Dauphine, provincie istorică în Franţa:
378 Davos, oraş în Elveţia: 95, 333, 366, 369.
370
Dămăceanu, Dumitru: 255 Dâmboviţa, râu: 511 Dealu, mănăstire: 330 Deauville, localitate în Franţa: 411 Debray, Maurice: 495 Debreţin (Debrecen), oraş în Ungaria:
262, 270
Debussy, Achille-Claude: 484 De Gasperi, Alcide: 381, 407, 408 Deichmann, Cari: 440, 443, 446, 449.
462
Deichmann, Daphne: 443, 446, 462 Dekanozov, V.G., diplomat sovietic: 31.
33, 56
Delaware, râu: 429, 435 Delaware, stat al S.U.A.: 435 Delft, oraş în Olanda: 416 Delhi, oraş în India: 102 Dembiński, soţii – 446 Demetrescu, Camil: 352 Demetriescu, Theophil: 109 Demetrio, Antonio di – 386, 406, 407
Deniau, Irene (n. Chica): 505, 509, 510
Deniau, Xavier: 510
Dent du Midi, munte în Elveţia: 12
Depage, diplomat belgian: 323, 326
Dereczkey, Charles: 429
Dereczkey, Vivi: 429
Derna (Darnah), oraş în Libia: 146
De-sy, Jean: 387
Detroit, oraş în S.U.A.: 425
Devaux, doamna – 355, 356, 401
Dianu, Romulus: 68, 342
Dietrich, Otto: 42, 90
Digne-les-Bains, localitate în Franţa: 378
Dijon, oraş în Franţa: 411
Dimitrescu, Jean: 411
Dimitrescu, Nicolae: 178
Dimitriu, diplomat român: 512
Dimitrov, George: 435, 447, 509
Dimitrov, Gheorghi: 345, 390

Dinghy, localitate în Canada: 424
Dinicu, Grigoraş: 116
Dior, Christian: 480
Dircksen, Herbert von – şi soţia: 38.
106, 119, 122, 137, 138 Djilas, Milovan: 476 Djuvara, France: 465, 467 Djuvara, Neagu: 397, 411, 414, 415, 465.
484
Dnepropetrovsk, oraş în Ucraina: 218 Dobre, Gheorghe: 156 Dobreanu, general: 325 Dobrogea, provincie istorică: 37, 83, 98.
174, 206, 231, 236 Dobrovici, Anton: 416 Dodecanez, insule: 323 Dohalsky, diplomat ceh: 50, 120, 137 Dohna, Elly zu – 179, 182 Dolbeare, Frederic R.: 428, 434, 451 Dollet, René: 486, 487, 494 Dollfuss, Engelbert: 117, 238
539
Dombrowski, Victor: 123, 271
Don, fluviu: 134, 136, 140, 147, 152.
155, 156, 271 netk (azi luzovka), oraş în Ucraina:
193
litz, Karl: 275, 276 mg, maior german: 18 mberg von –, soţii: 25, 26, 32, 33, 99, 100, 106, 117, 119, 122, 134, 146, 151, 180, 182, 183 rohoi, oraş în România: 240, 250 rohoi, vechi judeţ: 52 romuller, Julius: 86, 109 şti, refugiat albanez: 447 uglas, conte: 127, 147 uglas, Lewis: 360, 362 mglas, Mimi (n. Hohenzollern): 125 iver, oraş în Marea Britanie: 421 izy, Charles: 443 agalina, Corneliu: 157, 248 Vaganov, Pârvan şi soţia: 29, 40, 68, 82.
83, 112, 119
ago, Marcellino del – 387 – ragomirescu, diplomat român: 408 rajkovic, diplomat iugoslav: 432 Ljrăghiceanu, Virgil: 507 Dresda (Dresden), oraş în Germania: 59.
68, 147, 158, 179, 274 Drobeta-Turnu Severin, oraş în România: 240, 246
Dronsart, înalt funcţionar francez: 436 Dubăvaia, moşie: 237 Dubrovnik, oraş în Croaţia: 109 Duca, George: 443, 444, 446, 468, 469.
503
Duca, Grigore: 123, 492 Duca-Vodă: 52, 62 Duceio di Buoninsegna: 429 Duchosal, înalt funcţionar elveţian: 393 Dulac, refugiat iugoslav: 406
Dulles, Allen: 6, 184, 207, 208, 213 – 217, 223, 224, 229, 246,

247, 254, 264, 266, 317, 330, 344, 346, 361
Dulles, John Poster: 344, 461, 462, 475.
484
Dumaine, diplomat francez: 297 Dumitrescu, diplomat român: 257 Dumitrescu-Tohani, Ioana (Dolete): 135.
205
Dumont, preot francez: 395 Dunant, Henri: 372
Dunărea, fluviu: 17, 55, 76, 95, 109, 125, 139, 141, 150, 173, 174, 176, 195, 201, 206, 231, 232, 250, 312, 314, 315, 324, 385, 391 Dunkerque, oraş în Franţa: 145 Durming, înalt funcţionar elveţian: 325 Durfort, decontesa: 486 During, maior german: 156 Duroselle, Jean-Baptiste: 7 Dymsza, Livia de – 140
E
East Brabourne, localitate în Marea Britanie: 421, 480, 499
East River, strâmtoare: 443
Eaux-Vives, veche localitate în Elveţia:
278, 325
Eberswalde, oraş în Germania: 105
Eckhardt, Tiborşi soţia: 37, 50, 347, 432, 440 – 442, 445, 446, 449
Economu, Narcis: 406
Edelstam, diplomat suedez şi soţia: 137
Elba, fluviu: 274
Eden, Anthony şi soţia: 98, 191, 209, 213, 215, 230, 265, 267, 275, 277, 280, 327, 331, 334, 439, 462
Egee, Marea – 24, 167, 168, 173
Egen, Hans: 460
540
Egipt: 16, 131, 145, 321, 350, 358, 440.
470
Einaudi, Luigi: 381 Einsiedem, localitate în Elveţia: 313 Eisenach, oraş în Germania: 66 Eisenhower, Dwight David: 248, 441, 442, 455, 461, 462, 470, 474, 476, 484, 487 – 489
Eisenlohr, diplomat german şi soţia: 105 Einstein, diplomat american: 445 Elefterescu, G.: 69 Elefterescu, Mircea: 257 Elena, regina-mamă: 92, 114, 123, 124, 165, 177, 188, 191, 192, 194, 294, 330, 337, 339, 340, 356, 358 – 360, 364 – 366, 368, 374, 377, 383, 384, 388, 390, 391, 396, 397, 401, 402, 418, 420, 429 Eliade, Mircea: 396

Elizabeta, principesă a Greciei: 357 Elizabeta, principesă a României: 45, 364 Elizabeta, rudă a autorului: 240 Elizabeta a II-a, regină a Marii Britanii:
323, 359, 390
Elizabeta (Carmen Sylva), regină a României: 113, 306, 330, 365, 404 Eliott, înalt funcţionar american: 453 Elveţia: 6, 7, 9, 10, 12, 15, 23, 24, 28, 31, 39, 54, 72, 87, 95, 99, 108, 113, 120, 124, 150, 153, 162, 163, 168, 170, 171, 175, 177, 180, 188, 190, 192, 196, 200, 204, 205, 207, 209, 211, 212, 215, 226, 228 – 230, 239, 245, 248 – 251, 253, 254, 263, 265, 267, 270, 271, 273, 274, 279, 285, 293, 297, 300, 305, 312, 322, 327, 329, 330, 333, 335, 342, 344, 346, 347, 354 – 356, 358, 359, 362, 365, 366, 368 – 370, 374, 380, 381, 383, 388, 390, 393, 397, 416, 419, 439, 491, 497, 502
Emanuella de Segovia, ducesă: 279
Emmet, Lore Marie (n. Schönburg-Hartenstein): 461
Enescu, George: 109, 110, 419
Epalinges, localitate în Elveţia: 491
Epir, regiune: 14, 16, 50
Erdmannsdorff, Otto von – 35, 76 – 78, 84, 87, 90, 106, 119, 128 – 130, 179, 180, 182, 183
Erfurt, oraş în Germania: 66
Erlach, d – doamna: 21
Espinosa de los Monteros, diplomat spaniol şi soţia: 29, 35, 65
Essen, baron suedez şi soţia: 147
Essoms, localitate în Franţa: 479
Estoril, oraş în Portugalia: 394
Estonia: 447, 487
Etiopia: 232
Etter, Philipp: 12, 15
Ene, diplomat român: 308
Eulália, infantă a Portugaliei: 293
Europa: 10, 17, 30, 39, 54, 60, 71, 75, 79, 80, 83, 89, 107, 112, 114, 126, 132, 133, 151, 152, 162, 176, 181, 182, 185, 191, 205, 206, 211, 212, 226, 234, 236, 239, 248, 257, 263, 266, 268, 273, 280, 281 – 283, 285, 305, 308, 320, 330, 331, 336, 347, 371, 378, 379, 381, 382, 398, 400, 401, 403, 405, 410, 411, 413, 415, 416, 418, 422, 423, 425 – 430, 432, 433, 436, 438, 451, 452, 454, 456, 458, 461, 462, 468, 471, 473, 475, 477, 480, 483, 487, 490 – 495, 497, 498, 500, 501, 504, 505,

507, 511
Europa Centrală: 150, 167, 174, 183, 200, 218, 232, 272, 352, 411, 427, 428, 431, 433, 451, 455, 456, 461463, 473, 483, 488, 497, 499, 502, 503, 505
541
opa de Sud-Est: 27, 28, 51, 60, 65.
67 69, 71, 95, 96, 99, 101, 117.
218, 236, 244, 258, 264, 279, 298.
305, 332, 341, 389, 411, 431, 447, 1 462, 467
Itopa Occidentală (de Vest): 277, 320, 371, 497, 499, 505 Iropa Orientală (Răsăriteană, de Est):
232, 282, 371, 381, 387, 425, 426, 431, 441, 451, 455, 456, 458, 459, 461, 463, 473, 483, 488, 497, 499, 502, 503, 505, 508 indans, Giorgios: 454 extremul Orient: 98, 430
jăbri, Diego: 480
abrice, nepotul autorului: 431, 43 i.
457, 461
abricius P, Wilhelm: 77, 136, 314, 315 i11 enhausen, Alexander von – 157. acei, Roberto: 228, 252, 275 ăşanu, ziarist român: 428 jianu, Alexandra: 463, 484 piticeni, oraş în România: 240 Fărcăsanu, om politic român: 354, 358, 367, 368, 372, 376, 379, 384, 396, 412, 414
IFeaver, înalt funcţionar canadian: 423 JFecia di Cossato, conte şi soţia: 105 Federzoni, Luigi: 235 feldscher (Schutzman), om politic elve. ţian şi soţia: 23, 120, 180 l terdinand-l, rege al României: 135, 306, h 350, 482 Fereira Pinto: 58
Festetics, Mia (n. Haugwiu): 300, 301, 1 306, 312, 334, 335, 336 Fey, ziarist german: 28 Fie, exilat cehoslovac: 473
Fichte, înalt funcţionar german: 67 l Filionescu, pianist român: 143
n: 70, 122, 228, 250, 259, 312, 327, 328 Filov, Bogdan: 62, 83 Finhaut, localitate în Elveţia: 250 Finic (Finlandei), Golful – 257, 457 Finlanda: 44, 50, 55, 56, 59, 61, 75, 88, 89 90, 92, 93, 107, 115, 172, 175 – 177, 198, 234, 241, 251, 255, 267, 280 – 283, 457, 470, 508 Finney, doamna – 499 Finţescu, Ion: 136, 256 – Firouz, principesă persană: 323 Fisa, diplomat cehoslovac: 34, 180 Fischer, Rudolf: 64, 85, 90, 108 Fleischer, amiral german: 153 Flensburg, localitate în Germania: 131 Flondor, Neagoe: 61, 62 Florenţa (Firenze): 92, 177, 288, 374, 396, 400, 404, 406, 409, 420, 421 Florescu, George: 205, 322

Florescu, Marga: 205, 322 Floret, Coste: 464

Fliielen, localitate în Elveţia: 172, 313 Focşani, oraş în România: 248 Focşăneanu, colonel: 255 Forelaz, Col de la –, pas: 250 Poster, colonel canadian: 422; Fotic, emigrant iugoslav: 448, 449, 471 Fotino, om politic român: 354 Fouqués-Dupare, jacques: 382

Fournaraky, Robert. 504 Frânasovici, Richard: 175, 183, 209, 227.

238, 249, 268, 273, 274, 284, 285, 291, 293, 297, 298, 300, 306 – 308, 312, 315, 327, 352, 353, 357, 372 Franchet d'Espèrey, Louis Marie: 195

Franco, Francesco Bahamonde: 16, 22, 131, 278, 311

François-Poncet, André şi soţia: 373, 386, 393, 415, 436, 437, 465, 467, 479, 484, 485, 489, 490, 495, 496, 504, 507

Frangulis: 259

Frank, Hans: 44

Frankfurt am Main, oraş în Germania:

108, 330, 334, 340, 512

Frankfurt an der Oder, oraş în Germania:

274

Franţa: 8, 15, 16, 19 – 21, 24, 27, 47, 66, 71, 81, 82, 90, 95, 97, 103, 111, 113, 115, 116, 145 – 147, 149, 152, 154, 169, 201, 209, 211, 213, 218, 241, 248, 253, 255, 264, 266, 267, 269, 275, 277, 278, 283, 285, 289, 293, 297, 307, 310, 311, 314, 323 – 325, 331, 337, 345, 361, 372, 375, 376, 378, 380, 382, 386, 387, 391, 397, 405, 410, 411, 413, 419, 421, 423, 426, 432, 435, 436, 439, 440, 442, 447, 462, 465, 466, 470 – 473, 478, 479, 485, 487, 497, 499, 504, 507, 508, 510, 511, 513, 514, 516

Franz Ferdinand: 179

Franz Joseph I, împărat al Austriei: 109, 125

Frastacky, om politic cehoslovac: 438

Frătiţă, artistă: 408

Frederic al II-lea, rege: 119, 133

Frederica, regină a Greciei: 391

Fredericia, oraş în Danemarca: 132

Fredensborg, oraş în Danemarca: 79, 80

Fredericton, oraş în Canada: 423, 424

Fredriksberg, localitate în Danemarca: 79

Freiburg im Breisgau, oraş în Germania:

178
Freitas-Valle, Ciro: 32, 99, 458, 460
Fre jus, oraş în Franţa: 378
Frenay, înalt funcţionar francez: 407
Freudenberg, pastor german: 336
Fribourg, oraş în Elveţia: 221
Frick, Wilheim: 40, 43, 99
Fricke, amiral german: 151
Friedrich, dr., primar în Breslau: 125
Frolicher, Hans: 33, 67, 87, 98, 180, 445
Frost: 436
Frunzănescu, înalt funcţionar român: 72
Friis, soţii – 98, 99
Fuchs, amiral german: 139
Fugger, Karl: 107, 119, 120
Fulton, oraş în S.U.A.: 308
Funck, Walther: 39, 47, 63, 64, 86, 87.
90, 116 Furstenberg, Aga: 58, 107, 120, 144, 147.
179
Furstenberg, Max Egon de – 72, 148 Furstenberg, Wilhelmine von – (n.
Schönburg-Glauchau): 126 Furtwăngler, doamna – 107, 109, 119 Fyn, insulă: 132
Gadowski, editor polonez: 473
Gafencu, Gâtgore: 5 – 7, 56, 59, 95, 99, 110, 150, 167, 168, 172 – 178, 184, 185, 191, 197, 205 – 209, 213 – 218, 220 – 227, 230 – 233, 238, 239, 244 – 250, 253, 257, 260, 266 – 269, 271, 274, 276 – 279, 287 – 293, 296 – 301, 305, 307, 308, 312 – 314, 316 – 319, 323 – 329, 331 – 337, 340 – 348, 350 – 355, 357 – 359, 361, 365, 367 – 369, 371, 372, 376 – 380, 383, 389, 396, 401, 405, 409, 410, 412, 417, 420, 428, 431, 432, 436, 441, 444, 445, 448 – 452, 457, 458, 463 – 465, 468, 472
543
Nouchette: 57, 269, 293, 296.
352, 378, 484, 495, 508
Hugh Todd Naylor: 493
Nâgy de – 375
e, ziarist: 451
ras în România: 55, 248, 249

Iszlo: 85
egiune: 60
rovinele romană: 138
liplomat român: 131, 254, 292.
Înalt funcţionar: 335
Iurice: 488
neg, Ernst: 38, 59, 115, 121
jent), oraş în Belgia: 416
no, râu: 235
le, soţii – 334, 336
Tido: 15
Charles de – 19, 158, 213, 260.
4, 266, 267, 269, 272, 345, 376: >O, 478, 479, 484, 488, 489, 495.
7, 504, 505, 507, 513 – 516
m politic german: 47, 103 înalt funcţionar elveţian: 335
diplomat american: 497
Paul: 486, 487
vie, diplomat iugoslav: 32
Iski, Jân: 273
1, Coty: 163 Florin: 391, 394 – 396, 503
u, Dan: 226, 229, 292, 398
oraş în Danemarca: 133
a (Genève), oraş în Elveţia: 9, 16, 19, 95, 96, 110, 154, 172, 174, 176, 184, 188, 205, 207, 208, 209, 212, 214, 216, 220, 221, 222, 225, 230, 231, 234, 236, 237, 238, 241, 250, 256, 257, 259, 261, 262, 269, 270, 273, 277 – 279, 288, 289, 295, 299, 301, 314, 317, 318, 322, 324, 325.
326, 328, 329, 334, 335, 337, 341, 343, 347, 354, 359, 367, 368, 371374, 377, 383, 387, 390, 391, 398, 400, 403, 406 – 408, 414, 431, 447, 454, 458, 460, 462, 465, 498, 500, 503, 510, 529 Genova, oraş în Italia: 275 Genthod, localitate în Elveţia: 337 George, rudă a autorului: 286;
George al II-lea, rege al Greciei: 11, 323.
340 George al III-lea, rege al Marii Britanii:
391 George al VI-lea, rege al Marii Britanii:
357, 426
George de Saxa, principe: 87, 126, 179 George de Mecklenburg,

ducele şi soţia:
63, 65, 87, 98 – 100, 108, 110, 116, 137
George, Heinrich: 99 Georgescu, diplomat român: 265 Georgescu, Dody: 352, 353 Georgescu, George: 88 Georgescu, Rică Valeriu: 368 Georgescu, Teohari: 349, 434 Georgette, rudă a autorului: 240 Gerdren, profesor german: 106 Gerede Husrev şi soţia: 33, 64, 68, 97.
106, 109, 111, 117, 122 Gerland, înalt funcţionar german: 100 Germain, André: 400 Germania: 6, 11, 13 – 20, 22, 24 – 29, 31, 32, 35, 37, 39, 42 – 44, 46, 47, 50, 51, 53, 56, 57, 60 – 66, 68 – 71, 73, 77 – 79, 81 – 84, 86 – 99, 104, 106 – 108, 111, 112, 115 – 117, 120 – 122, 128, 130, 132, 135, 136, 138, 139, 141 – 147, 152 – 158, 160 – 162, 164, 165, 167, 174, 177, 179, 185, 193, 195, 197, 199, 201, 202, 205 – 207.
211, 212, 215, 218 – 225, 228, 230, 232, 236, 239, 241, 246, 249, 251 – 257, 259, 261, 265, 268, 273, 275 – 277, 279, 293, 298, 309 – 311, 314, 315, 329, 330, 331, 346, 359, 397, 413, 415, 438, 439, 455, 462, 476, 477, 488, 490
Germania de Est (R.D. Germană): 453
Germania Occidentală (R.F. a Germaniei): 406
Gerota, Dimitrie: 315
Gerstenberg, Alfred: 256, 260, 271, 286, 316
Ghelmegeanu, Mihail: 276
Gheorghe, Ion: 57, 58, 64, 100, 140 – 142, 145, 147, 148, 155, 156, 160, 177, 178, 241, 255 – 257, 400
Gheorghiu, Constantin-Virgil: 396, 400
Gheorghiu-Dej, Gheorghe: 340, 364, 475, 492
Gherman, Eftimie: 379, 392, 448 – 452, 460, 461
Ghermanos, mitropolit grec: 394, 403
Ghica, Hazel (n. Singer): 378
Ghica, Ion: 381
Ghica, Julie: 491
Ghiczy: 210
Ghika (Ghica), Dimitrie (Demetre) L:
169, 205, 366, 370, 404, 411, 426, 466, 484, 489, 507, 516
Ghika, Elizabeta (Elizabeth): 366, 370, 404, 411, 426, 468, 484, 489, 507
Ghika-Budeşti, Nicolae: 495
Ghica (Ghika) – Comăneşti, Yvonne: 210, 275, 404

Ghika (Ghica), Nicu: 416
Ghica-Cantacuzino, Matei: 351, 367, 372, 428
Ghilezan, Emil: 372, 409, 412, 449, 450
Gianicolo, colină: 454
Gibraltar, stâncă: 105 Gigurtu, Ion: 74, 99, 100, 262 Giraud, Henri: 144, 146, 158, 207 Giraudoux, Jean: 468 Girod, Renée: 16
Giurgiu, oraş în România: 139, 141 Glaser, înalt funcţionar polonez: 407 Glienicken, localitate în Germania: 180 Gleiwitz (azi Gliwice), oraş în Polonia:
44, 48
Glifâda, localitate în Grecia: 510 Gloor, dr., înalt funcţionar: 350, 356.
359
Glotz, Michel: 472 Gloucester, ducesa de – 480 Goebbels, Joseph Paul: 7, 24, 40, 121.
122, 253
Gobineau, Joseph Arthur: 504 Goga, Octavian: 40, 77, 105 Goga, Veturia: 77, 105, 106, 110, 118 Gogea, Mitu: 385 Golescu, familie: 381 Goleşnikov, diplomat sovietic: 321 – 323 Gombos, Gyula: 153 Gomułka, Wladisfaw: 469, 473 Göring, Hermann: 8, 77, 86, 90, 92, 100.
101, 103, 104, 107, 114, 161, 252.
253, 275 Gorlitz (azi Zgorzelec), oraş în Polonia:
101
Gornergrat, localitate în Elveţia: 251 Gotha, oraş în Germania: 66 Gottwald, Klement: 502 Goya y Lucientes, Francisco de – 427 Goyen, Jan Joseph Szoon van – 103 Graasten, localitate în Danemarca: 131 Graetz, Paul: 476 Graffenried, desoţii – 445 Grafmann, Julie: 446 Grand Saint Bernard, Col du –, pas: 250
Grand Saugy, localitate în Elveţia: 337 Grandi, Dino: 235, 251, 252 Gtasse, oraş în Franţa: 378 Grassi, dediplomat italian: 16 Grecia: 11, 13, 16, 20 – 22, 24, 28, 29, 32, 35, 96, 148, 155, 173, 188, 207, 230, 265, 280, 283, 289, 321, 323, 325, 337, 338, 340, 353, 357, 361, 367, 373, 381, 383, 388, 416, 436, 438, 451, 454, 467, 480, 482, 490, 491, 497, 502, 506, 508, 512 Grecianu, Baby: 423 Grecianu, Costi: 17, 159 Greco, El – (Domenikos Theotokopoulos): 191
Gregorian, diplomat român: 265 Grenoble, oraş în Franţa: 378 Grew, Joseph Clark: 396 Grigorcea, Anna-Mia: 408, 428, 430.
443

Grigorcea, Graziella: 408, 430, 443 Grigorcea, Vasile: 30, 163, 166, 167, 170, 176 – 178, 184, 193, 196, 211, 257, 291, 292, 316, 320, 371, 379, 381, 382, 392
Grigortu, diplomat român: 240 Grimond, Jo: 498, 505, 506 Gripenberg, George de – 476 Gripenberg, Peggy de – 457, 476 Gripenberg, Stena de – 457 Grocholski, înalt funcţionar polonez: 407
Groll, om politic iugoslav: 284 Gross, M.R.: 500
Groza, Petru: 249, 262, 272 – 274, 279, 284 – 288, 291, 292, 297, 301, 302, 315, 319, 327, 329, 330, 332, 334, 340, 342, 345, 348, 355, 361, 364, 367, 475 Grüber, om politic austriac: 476
Gruenther: 489
Gstaad, oraş în Elveţia: 18, 96, 131, 158, 175, 227, 235, 238, 249, 268, 270, 271, 298, 299, 307, 309, 310, 334, 336, 355, 363, 364, 416, 440, 467, 491 Guariglia, om politic italian: 235
Guedlinghurg, localitate în Germania: 76
Guerin, Hubert şi soţia: 423, 439, 466, 467, 479
Guerin, can: 445
Guerlet, diplomat francez: 404, 479, 486
Gueyraud, diplomat francez: 497
Guinness, diplomat irlandez: 15, 335
Guldberg, diplomat danez: 81
Gurănescu, diplomat român: 12, 238, 268
Guttenberg, Karl von – 488
Gyldenkrone, E.: 79
H
Haarlem, oraş în Olanda: 416
Hase, Paul von – 60, 65, 119".
Habsburg, Otto de – 387, 468
Hácha, Emil: 36"!
Hachette, doamna – 480
Hackzell, Andreas Werner: 255
Haga, oraş în Olanda: 276, 416, 447. 458, 464, 479 Hage, T.: 79
Hahn, Illemie von – 440 Haiti: 459, 460
Hakkarainen, diplomat finlandez: 89 Halberstadt, oraş în Germania: 76 Halecki, Oskar: 483, 485 Halifax, oraş în Canada: 424

Halifax, Edward Frederick Lindley
Wood, conte – 21 Halimann, profesor american: 502
546
Hăis, Frans: 416, 427
Hatriburg, oraş în Germania: 131, 489
Hamelin, James: 427
Hamilton, C.: 79
Hamilton, oraş în Canada: 426
Hamilton, localitate în S.U.A.: 473
Hammarskjöld, Dag: 473, 493
Hanneken, diplomat german: 86, 141
Hanovra (Hannover), oraş în Germania:
391
Hansen, şambelan danez: 81 Hansen, Erich von – 52, 101, 256, 260 Hardeslev, localitate în Danemarca: 131 Harmianz, profesor german: 106 Harriman, William Averell: 298, 326.
346, 475, 476 Harrison, Leland: 14, 17, 24, 208, 217.
245, 328
Hartz, soţii – 119 Harzfeld/Ursula: 50, 87 Hassel, Ulrich von – şi soţia: 86, 100.
112, 157, 344
Haseltine, Marshall: 346, 361, 362, 366 Hatvanyi, Lilly: 446 Hatzfeldt, Lali: 67 Haţegan, Vasile: 450 Haţieganu, Emil: 299 Havre, Le –, oraş în Franţa: 295, 463.
468
Hawaii, stat al S.U.A.: 93 Hawes, general britanic: 288 – 290, 292.
293, 319 – 321, 325 Haymerle, diplomat austriac: 453 Hays, Wayne: 501 Heidrich, Alois: 502 Heinburg, diplomat german: 28, 41, 56.
59, 110, 120, 180 Heinrichs, soţii – 137, 182 Helfant, om politic german: 287
Helldorff, Reinhild von – (n
Werthern): 113
Heller, Clementina de – (n. Saxa-Coburg-Gotha) şi soţul: 301, 350 Helmer, Oskar: 497 Helsingor (Elsinore), oraş în Danemarca
79, 180 Helsinki (Helsingfors), oraş în Finlanda
9, 13, 55, 59, 89, 98, 171, 172, 216

235, 250, 257, 335, 346, 375, 378
419, 457, 461
Henchell-Donner-Mark, contele – 55 Henderson, Arthur: 481 Henke, diplomat german: 121, 122, 135
148, 149, 153, 182 Henriette, principesă de Prusia: 94 Herăstrău, zonă a Bucureştiului: 364 Herescu, Nicolae: 137, 379, 385, 398 Hermine, împărătească a Germaniei: 94 Herriot, Édouard: 351 Herţa, ţinut în nordul României: 242.
347 Herţegovina, regiune în Pen. Balcanică:
109
Hess, Rudolf: 46, 47, 53, 102 Hessa, principat: 63, 99 Heutsch, domnişoara – 339 Hewel, om politic german: 136 Hevdrich, Reinhard: 116, 117, 120 Hierl, Konstantin: 55 Hilgruber, Andreas: 6 Himke, om politic german: 64 Himmelberget, înălţime în Danemarca:
131 Himmler, Heinrich: 48, 78, 103, 107.
111, 205, 235, 275 Hindenburg, Paul von – 25 Hiott, Dinu: 11, 19, 96, 211, 240, 241.
257, 264, 265, 270, 271, 277, 292.
294, 296, 297, 299, 310, 313, 336.
354, 379, 380, 395, 398, 463, 468, 484, 507
Itler, Adolf: 6, 7, 14 – 16, 20, 25 – 28, 30, 33, 36, 39, 41 – 44, 46, 48, 49, 51, 54 – 56, 63, 65, 67, 68, 70, 72, 74, 75, 78, 83, 90 – 93, 98 – 104, 106, 111, 114, 117, 135, 136, 138, 144 – 147, 149, 151, 152, 154, 156, 157, 165, 177, 178, 181, 185, 193, 195, 198, 219, 228, 229, 234, 235, 237, 238, 251 – 255, 261, 264, 266, 270, 275, 276, 287, 306, 349
loare, Sir Reginald cu soţia: 21, 480
oare, Samuel: 22
lodoş, diplomat român: 111
lodoş, Despina (n. Golescu): 337, 339.
372, 428, 503! a, Milan: 450
n-Guldberg, diplomat danez: 79 iann, Ernst: 68 nberg, familia – 179 nlohe-Langenburg M.: 107. enzollern, familie princiară germană:
8, 86, 114, 123, 125, 127, 135, 143, 154, 487
chenzollern, principatul de – 85, 86
Iohenzollern, burg în Germania: 127
Iohenzollern, Albrecht (Bubi) de –:
125, 126
chenzollern, Augusta deprincipesa:

125 – 127
chenzollern, Ethe von –, principesa:
107, 112, 125, 179
Iohenzollern, Ferfried de – 179
chenzollern, Franz-Joseph de – 63, 385, 388
chenzollern, Friedrich (Friedl) deprincipe: 8, 47, 72, 75, 85, 93, 107, 109, 111, 123, 124, 125, 126, 127, 135, 178, 179, 308, 403
Hohenzollern, Joschi: 125, 126 Hohenzollern, Leopold, principe: 178 Hohenzollern, Mädy, principesă a Bavariei: 143, 178, 179, 330 Hohenzollern, Margareta (Grete): 87.
111, 112, 178, 388 Hohenzollern, Măria-Adelgunde: 125 Hohenzollern, Maria Alix (Lally) deprincipesa: 63, 123, 125 Hohenzollern, Marie Antoinette debaroneasă Eyrl: 353 Hohenzollern, Meinrad de – 385, 388 Hohenzollern, Wilhelm, principe: 126.
178
Hohenzollern-Sigmaringen, dinastie: 487 Hohle Gasse, localitate în Elveţia: 313 Hohler, Harry: 334, 508 Holbein, Hans: 323 Hollywood, oraş în S.U.A.: 336 Holman, diplomat britanic: 332, 338 Holmes, Stetson S.: 432 Holtzing, baron şi soţia: 58, 100, 107.
440
Hommel, pictor german: 87 Honnecker, von –, general german: 86 Hoo, diplomat chinez: 14 Hooft Visser t: 394, 398, 399, 403 Hoppe, profesor german: 46, 55, 106 Horcher, diplomat german: 61 Hore-Belisha, Leslie: 331 Horeanu, student român: 385 Hornberg, munte în Elveţia: 234, 311 Horsens, oraş în Danemarca: 132 Horstmann, soţii – 59, 99, 107, 120 Horthy de Nagybánya, Miklós: 41 – 43.
45, 69, 71, 72, 74, 108, 117, 150.
174, 237, 261, 440 Hory, diplomat ungur: 334 Hruşciov, Nikita Sergheevici: 467, 475, 477, 488, 490, 492, 493, 507
Huber, Max: 288, 289, 325, 326, 330 Hubrecht, Jan: 446 Hudson, râu în S.U.A.: 443 Huedin, oraş în România: 105, 118 Hughes, John Chambers: 442, 443, 454.
458, 482, 489 Hughes, Mardy: 442, 443, 445, 446, 458.
472, 482, 489, 494 Hull, Cordell: 209 Hulton, Kira: 463 Hulubei, Horia: 106, 107, 122 Humann, Joseph şi soţia: 444, 446 Humboldt, contesa von – 55 Humières, André d – 81, 420, 464.
466 – 468, 479, 507 Humières, Anna d1: 464 Humières, Gaston:

467 Humières, Georgette: 464, 466 Humières, Marie-Nathalie (Lilly) d': 464 Humphrey, om politic american: 471 Huntington, soţii – 446 Hurmuzaki, Coco: 241 Hury, Maggy: 491 Huston, Cloyce K.: 463 Huxley, Aldous: 329 Hvass, diplomat danez: 79 Hyeres, arhipelag francez: 378

Iacobici, Iosif: 123, 160, 243

Ialta (Yalta), oraş în Ucraina: 7, 272.

283, 284, 470, 474 lampol (Jampol), localitate în Ucraina:

237 Iaşi, oraş în România: 230, 240, 244.

248, 253, 267, 467 Ibrahim Ali: 350 Igiroşeanu, diplomat român: 271 Ileana, principesă a României: 46, 72.

74, 118, 144, 330, 331, 365, 374.

376 – 378, 388, 404, 442 – 444, 461.

469, 494, 500, 508 Ilgner, industriaş german: 64, 87 Iliescu, general român: 109, 110 Iliescu, Dumitru: 15 India: 117

Indiile Olandeze: 98, 102, 236 Indre et Loire, departament în Franţa:

466

Innsbruck, oraş în Austria: 374 Inönü, Ismet (Mustafa Ismet): 28, 33 Insulele Britanice: 39, 331 Ioana d'Arc: 479 Ioaniţiu, Ioan: 194, 196 Ionescu, Emilian: 389 Ionescu, Eugen: 464 Ionescu, Naum: 389 lonniţiu, Mircea: 260, 364, 365, 385.

389, 450, 452 Iordania: 459, 472 Iorga, Nicolae: 15, 16, 431, 496 Iovanovic, diplomat iugoslav: 377 Iowa, stat al S.U.A.: 500 Iraq (Irak): 44, 459 Iran: 56, 67, 98 Irina, ducesă de Aosta: 337, 356, 357.

359 Irina (Nina) de Isemburg (n. Tolstoi):

87, 98, 99 Irlanda: 232 Irlanda de Nord: 107 Îşi de Prusia: 180 – 182 Islanda: 79, 107 Issărescu, Ştefan: 508 Istanbul, oraş în Turcia: 163, 236, 249.

294, 308, 312, 358 Istria, peninsulă: 176 Italia: 11, 13, 16, 18 – 21, 24, 31, 37 – 41.

43, 44, 46, 50, 51, 70, 80, 83, 88.

104, 108, 111, 113, 116, 117, 132.

137, 138, 143, 145, 148, 150, 154, 158, 160, 161, 184, 185, 190, 204, 209, 211, 228, 235, 240, 247, 252, 255, 264, 265, 271 – 273, 275, 276, 278, 280, 281, 288, 320, 354, 386, 387, 397, 402, 408, 409, 418, 423, 452, 459, 470, 485, 490, 497, 499, 512

goslavia: 13, 16, 24, 28, 29, 31 – 35, 37, 39, 67, 152, 173, 188,

201, 207, 212, 230, 236, 237, 277, 280, 283, 338, 363, 378, 385 – 387, 390, 391, 393, 394, 403, 404, 406, 407, 419, 468, 473, 475, 482, 512
risic-Sturm: 13, 15, 16, 24
J
— N, C.D. şi soţia: 417, 418, 420.
421, 432
diplomat german: 70
z, von –, înalt funcţionar german:
86
I, al-Fadhil Mohamtned: 459
Cyril: 266, 439
da: 33, 38 – 40, 62, 71, 72, 76, 83.
88 – 90, 93, 102, 105, 117, 158, 160.
252, 259, 280, 281, 287, 461
Insulă: 107
de Boulogne (Giambologna): 429
son, înalt funcţionar american: 288.
290
oraş în Germania: 66
Zhongzeng: 102, 226 i, muzician român: 143
seu, Gheorghe: 77
Alfred: 276 nu-Georg de Saxa (n. Bourbon-Sicilia), principesă: 126 soţi, Lyndon B.: 502 ustone, G.C.: 234
Joséphine-Charlotte, principesă a Belgiei: 310, 384
Josika, om politic maghiar: 69 Jouvet, Louis: 19 Joux, delac în Elveţia: 380 Joyce, diplomat american: 292, 346] uan, Don –, pretendent la tronul Spaniei: 121, 279
Juan-les-Pins, localitate în Franţa: 378 Judd, om politic american: 493 juin, Alphonse: 145, 486 Junker, diplomat german: 64, 67, 87 Justin-Besanţon, înalt funcţionar francez: 295 Jutlanda, peninsulă: 131, 132
K
Kaeppeler, înalt funcţionar emigrat: 497
Kaganovici, Lazar Moiseevici: 474
Kalkreuth, Barbara von – 87
Kállay, Miklós: 108, 111, 117, 118, 177, 222, 237, 445, 472
Kamena-Vourla, localitate în Grecia:
510

Kappeler, Fr.: 108
Kappels, soţii – 108
Kapros, preot: 405
Karadja, C.J.: 38
Karadja, Tanda: 271
Karadja, Tmcuţa: 326
Karamanlis, Konstantinos: 491
Karbomsky, înalt funcţionar polonez:
447, 448, 473
Karl, principe: 52
Karl Franz Joseph, principe: 94
Karlsruhe, oraş în Germania: 274
Karwelka, doamna – 499
Katanga, provincie secesionistă congoleză: 501
Keitel, Wilhelm şi soţia: 31, 52, 54, 75.
101, 102, 120, 134, 135, 276 Kelier, Alfred: 14 Kellett, maior britanic: 407 Kelly, David Victor: 14, 15, 218 Kelly, Grace: 482 Ketlenburg, Mariette de – 99 Kemp, doamna – 382 Kennedy, Edward: 501 Kennedy, John Fitzgerald: 490, 493, 501.
507
Kent, ducesa de – 314 Kent, comitat în Anglia: 421, 480, 499 Kenya: 108 Keppler, Walther: 33 Keoec.1, Sevket Fuad: 79 Kerci, istm şi oraş în Ucraina: 114, 150 Kerenski, Aleksandr Fiodorovici: 444 Kerillis, Henry de – 442, 446, 454, 473 Kesselring, Albert: 248 Kettenburg, Marie de – 99 Keyser, doamna – 416 Kickebusch, familie: 108 Kiel, oraş în Germania: 131 Kiel (Wilhelm), canal: 131 Kiev, oraş în Ucraina: 71, 77 Kiewitz, adjutant regal: 43 Killian, călugăr: 373 Killinger, Manfred von – 27, 35, 45, 47.
50, 90, 100, 101, 103, 111 – 113.
115, 130, 142, 150, 162, 170, 193.
255, 260, 286, 441
Kioseivanov, Gheorghi: 14, 16, 24, 435 Kira (Kyra), principesă a Prusiei: 72.
126, 127 Kirăly, Bela: 481 Kirchholtas, soţii – 37, 41, 58, 66, 99.
137
Kiriacescu, colonel român: 155 Kitchener, oraş în Canada: 425
Kivimăki, Toivo Michael: 33, 56, 59, 66.
77, 98, 106, 119, 122, 180, 241 Kladow, oraş în Polonia: 57, 109

Klapka, György: 381 Kleinberg, înalt funcţionar cehoslovac:
320 Kleine Scheidegg, localitate în Elveţia:
309
Knight, Erik: 189
Knowland, om politic american: 471 Kobelt, Karl: 16 Kobr, diplomat ungur: 23 Koch, diplomat german: 14, 77 Koch, diplomat italian: 235 Kocher, Otto şi soţia: 13, 20, 21, 24 Koege, localitate în Danemarca: 78 Kogălniceanu, Mihail: 33, 324 Kohler, diplomat american: 488 König, diplomat elveţian: 99 Kola, peninsula: 61, 92 Kolding, oraş în Danemarca: 234 Kollontai, Aleksandta Mihailovna: 234.
243, 291, 316
Kongsted, Olav L.: 78, 133, 180 Konstantin, principe al Bavariei: 109.
125, 178, 179, 330, 385 Königsberg (azi Kaliningrad): 60, 274 Konstantinovnaia, Vera: 99 Kopecki, diplomat cehoslovac: 183, 212.
213, 218, 222, 224, 229, 231, 232.
236, 245, 246, 250, 254, 285 Korânyi Gilda: 446 Koranyi László: 446 Koren Finn: 14, 16 Kordt, înalt funcţionar german: 17 Korff, Georges de – 515 Korne, Mihai: 375 Korne, Radu: 157 Kossuth, Lajos: 381, 382 Kostov, Traicio: 390
Nuci: 482
diplomat german: 184
diplomat ceh: 285. iplomat sloven: 448 profesor german: 122 tsen, Knud: 353 Rog, oraş în Ucraina: 230 al, James: 362 inlibel: 268, 269 Alfried von – 64, 87 nowski, ziarist polonez: 483
fluviu: 188, 190, 192 – 197, 200,02, 204, 231
chek de Oliveira, Juscelino: 458, 60 am, diplomat german: 107
cofetar: 427; v, Pavel: 287 cht, localitate în Elveţia: 313
mette, localitate în Franţa: 378 arbonniere, diplomat francez cu oţia Marianne (ex Lalouette, n.
on Bismarck): 465 auviniere, soţii – 465 celor Patru Cantoane: 172, 313 te, localitate în Franţa: 20 ree-Caumont, ducele şi soţia (n.
Mor): 480
ari (n. Socoteanu), doamna – 496 ari, Nicolae Enric: 23, 95, 177, 78, 380, 411 László: 507; Suzanne de – 336 tte, Roger: 111, 112 gton, Lady – 336 era, Hermann: 50, 110, 143 re, localitate în Franţa: 378 oroński, contele – 325

Lancret, Nicolas: 103
Langeais, localitate în Franţa: 410
Langenhan, Filip: 50, 66, 67, 87, 108.
137, 182
Langstaff, Francis: 265, 268 Laos: 459, 490
Laporte, diplomat francez: 411 Laptew, diplomat român: 324 La Rochefoucauld, Edme e deducesa:
439, 465, 480, 484, 497, 508, 511.
512
Larssen, om politic danez: 132 Lascăr, Mihail: 147, 148, 155, 156, 349 La Tour d'Auvergne (n. Berthier-Wagram), principesa de – 417 La Tour de Peilz, localitate în Elveţia:
279
La Tour du Pin, contesa – 466 La Troquer, om politic francez: 478 Laue, Max von – 106 Lauriston, desoţii: 465, 468 Lausanne, oraş în Elveţia: 12, 16, 23, 39.
62, 95, 110, 146, 150, 171, 172.
175, 177, 183, 188, 205, 210, 225.
236, 238, 246, 248, 273, 285, 293.
301, 313, 329, 360, 362 – 365, 370.
371, 373, 396 – 398, 400, 401, 467.
491 Laval, Pierre: 17, 19, 20, 66, 82, 111.
117, 145 – 147, 151, 154, 169, 211.
241, 264
Lavermore, Mardy (n. Bristed): 481 Lawrence, Sir Thomas: 323 Lear, William Powell: 482 Leather, înalt funcţionar canadian: 422.
436
Lecca, Puiu: 167, 170, 514 Lecca, Marianna: 514 Leclerc, înalt funcţionar francez: 286 Lecomte de Nouy, Philippe: 471
Lederer, meşteşugar german în pielărie:
427 Lehnsdorff, familie nobiliară germană:
103
Leiden, oraş în Olanda: 416 Leipzig, oraş în Germania: 66, 147, 274 Le Lavandon, localitate în Franţa: 378 Leman (Geneva), lac: 12, 325 Le Marois, Mana (n. Filipescu): 467, 468 Lemberg (azi Lvov), oraş în Ucraina:
58 – 60, 234, 244 Lenin, Vladimir Ilici: 475 Leningrad v. Sankt Petersburg Leonardo da Vinci: 103 Leopold al III-lea, rege al Belgiei:

192.
377, 384, 387
Letonia: 346, 433, 448, 487 Leu, Vasile: 391, 393, 394, 396 – 399 Ley, Robert: 39, 67 Le Zoute, localitate în Belgia: 416 Liancourt, marchizul de – 421 Liban: 440 Libia: 93, 94, 459 Liech, John E: 427 Liechtenstein: 306, 325, 436 Liechtenstein, Gabrielle: 485 Liechtenstein, Maritza: 59 Liège, oraş în Belgia: 276 Liliane, prinţesă de Rethy, regină a
Belgiei: 306, 310, 311, 384 Limerick, Lady – 319, 320, 436 Limoges, oraş în Franţa: 103 Lipani, Dinu: 88, 110, 221 Lippe, von –, prinţul: 446, 476 Lippmann, Walter: 268 Lisabona (Lisboa), oraş în Portugalia:
161, 170, 190, 224, 257, 274, 288.
292, 318, 337, 365, 402 Lisieux, oraş în Franţa: 296
Listowel, Lady – (n. Marffy-Mantenând): 480
Liszt, Franz: 412
Litchfleld, oraş în S.U.A.: 446
Lituania: 173, 447, 472, 487, 501
Litvinov, Maksim Maksimovici, doamna 172
Liverpool, oraş în Marea Britanie: 422
Ljubljana, oraş în Slovenia: 39
Lloyd, John Selwyn: 462
Locarno, oraş în Elveţia: 171
Locusteanu, colonel român: 154
Lohse, om politic german: 77
Loire, fluviu în Franţa: 410
London, oraş în Canada: 425
Londra (London), oraş în Marea Britanie: 15, 21, 28, 39, 89, 138, 144, 152, 163, 172 – 177, 184, 189, 191, 193, 196, 202, 213, 215, 218, 220, 222, 224, 229 – 233, 238, 245 – 247, 249, 253, 260, 261, 266, 268, 272, 275, 284, 285, 287, 288, 290, 292, 294, 297, 299, 300, 302, 305, 306, 312 – 315, 318 – 320, 323, 324, 326, 328, 329, 331 – 333, 338, 348, 357 – 360, 362 – 365, 373, 378, 382, 391, 394, 396, 397, 399, 403, 409, 411, 413, 421 – 424, 427, 433, 457, 458, 463, 480, 481, 483, 490, 492, 496, 497, 500, 505 – 507, 509, 511
Loos, Anita: 478
Lopez-Olivan, Julio: 260, 272, 411, 447, 458
Loraine, Lady – 15

Lorena, provincie istorică în Franţa: 111
Lorenz, general german şi soţia: 77, 90, 106, 107
Lorkovifi, diplomat slovac: 89
Losonezi, diplomat ungur: 105
Louvain (Leuwen), oraş în Belgia: 416
553
Ick, oraş în Germania: 131, 273 lin, oraş în Polonia: 275
colonel român: 155 L Vasile: 434 keiu, legionar: 394 kina (Luzern), oraş în Elveţia: 172.
313
jet, înalt funcţionar francez: 454 – (Louis) al XV-lea: 486 (Ludwig) al III-lea al Bavariei:
8
„Al XIV4 ea: 466 <, (Ludwig) – Ferdinand al Bavariei:
16
Ic (Ludwig) – Ferdinand, principe al
nisiei: 72, 126, 127 ic-Filip (Louis-Philippe), rege al: ranţei: 513
„Oraş în Elveţia: 171, 172 oraş în România: 329. mu, Ion: 167, 168, 191, 197, 204.
I6
(Luise, Louise) de Prusia von f reussen, principesa: 94, 108, 179 4 d în Bayern, principe: 126
Vitez B.: 153
aba, Patrice: 493, Ion: 33, 112., a (Wolf), Elena: 45, 47, 50, 375.
94, 442, 469
Dimitrie: 166
— Diplomat german: 55, 90, 94, 104
„S –, diplomat argentinian: 61 general german: 78
general german şi soţia: 39, 48, 53.
119, 158
y, Pietre şi soţia: 485, v, oraş în Franţa: 96
M
McCarthy, Elinor: 446 Maccas, om politic grec: 353 McDowell, F.R.: 424 Macedonia: 39, 40, 44, 46, 50, 83 Macek, Vladimir: 284, 387, 448 McGeachy, editor canadian: 423 McGerigan, cardinal: 439 Mackensen, Hans Georg von: 30, 31, 60, 158, 163, 276 I
Mackinac, insulă: 481, 487 MacKisson, om politic american: 489 MacMillan, Harold: 488 MacNeil, om politic britanic: 331 Madariaga y

Rojo, Salvador de – 400.
472
Madeleine: 10, 197, 250, 420, 464 Madrid, oraş în Spania: 12, 15, 178, 240.
257, 468
Magdeburg, oraş în Germania: 76 Maggiore, lac: 12 Maginot, linia – 113 Magistraţi, diplomat italian: 235 Magliaso, localitate în Elveţia: 171, 172 Maglione, cardinal italian: 198 Mâine, stat al S.U.A.: 501 Maintenon, marchiză de – (Françoise d'Aubigné): 466 Maiorescu, Titu: 140, 315, 432 Makkai, Giovanni: 85 Malagodi: 505 Malaxa, Nicolae: 344, 368, 396, 428.
431
Malaya; peninsulă: 94".
Mâle, Emile: 465
Maleev, general bulgar: 468]
Malemova, Tamara: 476, 477 Malenkov, Gheorghi Maximilianovici:
474 Malik, om politic libanez: 500 yo
Malines (Mechelen), oraş în Belgia: 416
Malraux, André: 502
Mamina, Ion: 5
Manach, înalt funcţionar german: 456
Manchester in the Mountains, localitate în S.U.A.: 436
Manciuko: 88, 107
Manhattan, cartier în New York: 435, 443, 469
Maniu, Iuliu: 38, 71, 150, 152, 153, 158, 166 – 168, 171 – 174, 176, 184, 187, 189, 191 – 193, 197, 200, 202, 204 – 206, 213 – 215, 217 – 221, 224 – 227, 230 – 233, 236, 238, 239, 242, 243, 245, 246, 248, 249, 253 – 255, 258, 259, 261 – 263, 265 – 268, 279, 284, 285, 288, 291, 292, 294, 299, 312, 315 – 318, 326, 327, 329, 330, 332, 333, 337, 338, 340 – 343, 345, 350, 352, 353, 356, 358 – 361, 368, 370, 372, 395, 425, 441
Mannerheim, Carl Gustaf Emil von –:
171, 172, 251, 255, 375
Manoilescu, Grigore: 64, 99
Manoilescu, Mihail: 30, 62, 63, 121, 228, 219, 262
Manolescu, general român: 214
Manoliu, consilier economic român:

249, 250 Manu, Gheorghe: 492
Manuel al II-lea, rege al Portugaliei: 125
Manuilă, Sabin: 372, 373, 450, 452
Manzoni, diplomat italian: 59, 100
Mao Zedong: 492
Marc-Antoine-Pascal, nepot al autorului:
472
Marceau, Felicien: 480
Marcu, înalt funcţionar român: 162
Mardare colonel român: 156, 160
Marea Britanie (Regatul Unit): 13 – 16 18, 21, 27, 29, 31 – 33, 35, 44, 46, 47, 59, 64, 67, 71, 80, 89 – 91, 93, 95, 98, 102, 103, 111, 114, 121, 156, 157, 163, 165 – 167, 172 – 175, 184, 188, 191, 196, 201, 204, 206, 216 – 218, 222, 226, 231, 245, 255, 259, 261, 266, 267, 272, 279, 280, 282, 284, 286, 287, 290, 292, 298, 303, 311, 319, 321, 322, 328, 331, 332, 331, 332, 335, 336, 338, 358, 363, 365, 369, 370, 378, 390, 391, 394, 401, 409, 413, 426, 459, 460, 462, 470, 475, 480, 482, 491, 499, 507, 508
Marea Neagră: 64, 139, 166, 223, 232
Marea Nordului: 107
Marga, cumnata autorului: 240, 242, 268, 286, 512
Margaret de Hessa (n. Campbell Gedes), principesa: 94
Margareta, principesă a Marii Britanii:
323
Margareta, principesă a României: 388
Maria a Greciei (Ioannides), principesa:
188
Maria, Alexandra Victoria de Edinburgh, regină a României: 31, 43, 135, 306
Maria de la Paz, principesă a Bavariei:
126
Marialyst, localitate în Danemarca: 180
Maria-José, regină a Italiei: 386
Marian, Ion: 72
Marie-Louise (Maria Luiza) de Habsburg-Lorena, împărătească a Franţei:
175
Marinkovic, Vojislav: 223

Markham, Reuben: 389
Markos, Vafiadhis: 355
Marinescu, Ion C.: 86, 87
cu, Constantin: 463 ara (Mignon), principesă a României: 46
aux, Fierte Carlet de Chamblain:
186
orough, ducesa de – 319, 322 e: 78, 105, 146, 440, 464 e, domnişoara – 447 all, George: 334, 350, 371
llia (Marseille), oraş în Franţa: 78.
1146, 253, 378
Ke, rudă a autorului: 250
f, înalt funcţionar elveţian: 356, 359
figny, localitate în Elveţia: 213, 250
ligues, localitate în Franţa: 378
linian Ivanovici, arhimandrit: 394.
T 396, 397
lino, Mănuşi de – (n. Kleist): 336.
J361
lins, înalt funcţionar german: 76
fland, stat al S.U.A.: 435
kryk, Jan: 212, 220
jsns, înalt funcţionar leton: 447, 448.
450, 451, 456, 462 jsachussetts, stat al S.U.A.: 501
ey, Vincent: 422, 439, 457 sigli, diplomat francez şi soţia (n.
I Boissier Odette): 266, 314, 331 isu, Jacques: 478 – 480
tiews, William R.: 454, 455 Ihilda, regină a Angliei: 195, 296 f isse, Henri: 480 sa, Afeco: 502
a, Elena (n. Arghiropulo): 502 Itsuoka, Yosuke: 31 – 33, 35, 40 jtthew, doamna – 422 ugras, Gaston: 419, 464, 467, 479.
497 urer, Ion Gheorghe: 327, 513, 514
Maurice, André: 505
Mavrocordat, familie: 505, 507
Mavrocordat, Claire: 411
Mavrodi, colonel român: 220
Maxwell, Elsa 484, 485
Maxwell, Vos: 427
Mayal, contesa de – 106
Mayalde, diplomat spaniol şi soţia: 144

Mayer, René: 442, 505
Mazzarini, general italian: 155, 156
Mănescu, Corneliu: 513
Mărculescu, Mihail: 352
Mânecii, Canalul – 107, 111, 421
Mecklenburg, Lella: 125, 127
Mecklenburg-Schwerin, Thyra: 108
Mediterană, Marea – 151, 174
Megerle, ziarist german: 62, 68, 77, 82, 90
Meissner, Otto: 26, 42, 44, 45, 55, 56.
60, 63, 85, 90, 119, 120, 143, 164.
180 Melenthin, von –, colonel german: 142.
143
Melitopol, oraş în Ucraina: 217 Mellas, Mihail: 250, 467, 480, 490, 508 Mellas, Frosso (n. Evghenides): 467, 508 Mendes-France, Pierre: 454, 478, 484 Menemencioglu, Nouman Rifaat: 266.
267, 351
Menteş, Vasfi şi soţia: 13, 24 Menzel, înalt funcţionar german: 106 Mere Foulard, localitate în Franţa: 296 Merrill, ziarist american: 448 Merseburg, oraş în Germania: 66 Metaxas, loannis: 16, 20, 361, 373 Metta, om politic român: 271 Metternich, Paul: 88, 119, 498 Metternich, Tania: 446 Meudon-Valfleury, localitate în Franţa:
419 Mexic: 511
Meyer, deînalt funcţionar elveţian:
366, 368
Mezincescu, Eduard: 492 Mia, rudă a autorului: 512 Miciora, diplomat român: 14 – 16 Michalowski, colonel american: 432 Michelet, Edmond: 469, 471 Michelet, Jules: 469
Michelfelder, reverend german: 339, 344 Miclescu, Georges: 144 Micu, diplomat român: 214, 217 Middle Bob, lac: 437 Mignano, Titi Piercy di – 238 Mihai I, rege al României: 7, 11, 45, 68, 80, 85, 86, 92, 108, 114, 124, 126, 144, 165, 166, 181, 186, 188, 189, 191, 192, 194 – 196, 202, 207, 213
217, 220, 224 – 227, 229, 232, 239, 241, 245, 253 – 255, 257 – 260, 262 – 265, 267, 271, 273, 274, 277, 283, 284, 286, 288, 291, 292, 294, 297, 298, 302, 306, 311, 312, 316, 330, 332, 333, 338, 341, 345, 348, 356 – 377, 380, 383 – 392, 396, 398 – 404, 406, 410, 412, 414, 417 – 419, 420, 421, 433, 452, 468, 469, 482, 492

Mihailović, Draza: 387, 475
Mihailovici, Nicolae: 516
Mihalache, Ion: 187, 189, 191, 202, 204.
218, 242, 299, 316, 350, 353 Mihăilescu, înalt funcţionar român: 61 Mikołajczyk, Stanisiaw: 387, 447, 448.
450
Milano, oraş în Italia: 154, 265, 275 Miligan, E: 424 Milsom, înalt funcţionar american: 320.
339, 350
Minden, oraş în Canada: 437 Mindszenty, József: 470 Minger, Rudolf: 15, 16
Minhof, baron: 59 Minsk, oraş în Bielorusia: 61, 250 Mirabaud, Ioana (n. Dobrovici): 364 Miramon, He lene de – 400 Mirbach, conte: 375 Mironescu, Gheorghe G.: 180 Missouri, râu: 308 Mitilineu, Iancu: 223 Mitterand, François: 478 Moch, Royce: 430 Mocsonyi, Andrei: 171 Mocsonyi-Stârcea (Styrcea), Ioan (Ionel): 114, 124, 165, 166, 192, 194
196, 259, 260, 358, 361 Modane, localitate în Franţa: 380 Mogoşoaia, zonă a Bucureştilor:
113 – 115, 294, 512 Mohr, diplomat danez şi soţia: 81, 100.
105, 122, 180 Moldova, provincie istorică: 57, 220.
237 – 240, 259, 288 – 290, 295, 339.
419
Molière, Jean-Baptiste Poquelin zis – 19 Mollet, Guy: 467 Molotov, Veaceslav Mihailovici: 14, 44.
95, 98, 145, 209, 239, 245, 246.
277, 285, 287, 315, 331, 333, 347.
474, 475, 501
Moltke, locotenent german: 156 Moltke, Helmuth, conte von – şi soţia:
35, 440 Monaco: 482
Monfalcone, oraş în Italia: 406 Mongolia: 459 – 461 Mongolia Exterioară: 459, 460 Montagliari, Michette (n. Suditu): 416 Montbas, Hugues: 421, 465, 511 Montana, localitate în Elveţia: 251 Montbas, Pauline: 421, 465 Montebello, Jean de – 447
Carlo, oraş în Monaco: 80, 323
movo, principesa: 175 gelas, desoţii – 107, 137
Imery, John, Flournoy: 145, 190, [33, 436, 440 mi, cardinal italian: 198 oire, localitate în Franţa: 66

Pelerin, localitate în Elveţia: 110 pensier, deducele: 306 real, oraş în Canada: 422, 425, 438, 439, 445
reux, oraş în Elveţia: 110, 238, 264, 491
Saint-Michel, localitate în Franţa:
296
le, Anatole de – 103 e, Richard: 498
Id, Hélène: 464, 491, 504 nd, Paul: 226, 383, 411, 464, 491, 504 via, regiune în Europa Centrală:
218
Iwski, Gaston: 379, 410
ni, oraş în România: 197
tu, doamna – 221
ei, Gordon şi soţia: 339
ti, înalt funcţionar german: 72, 88
a-Lynch, Carlos de – şi soţia: 24.
328, 508 ison, diplomat american şi soţia: 47.
49, 404
uzi, Alexandru: 351, 352, 354, 377 uzi, Anne-Marie: 503 uzi, Sanda: 503 uzi, Suzanne: 351, 503 chuna-Sion, diplomat român: 48 icicki, Ignacy şi soţia: 445, 446
ova (Moskva), oraş în Rusia: 5, 7.
8, 32, 33, 35, 40, 56, 57, 59, 62, 92.
93, 98, 138, 172, 175, 176, 183.
184, 205, 206, 209, 212 – 218, 220 – 225, 227 – 229, 231 – 233, 236, 239, 245 – 247, 249, 251, 255, 257 – 259, 263, 266, 267, 269, 270, 284 – 288, 291, 298, 303, 304, 315, 326, 327, 331, 333, 340, 346, 347, 349, 390, 395, 406, 451, 456, 460 – 462, 467, 469, 470, 472, 474 – 477, 490, 492, 497, 498, 502, 509, 510
Mott-Gunther, doamna – 377
Mouton, Jean: 423, 426, 439
Mugnier, abate: 486
München, oraş în Germania: 36, 51, 52, 54, 55, 62, 75, 123, 145, 146, 166, 183, 186, 192, 205, 218, 225, 275, 298, 330, 412, 429, 447
Munteanu, familie de artişti: 116
Munteanu, Basil: 507
Munteanu, Ştefan: 118
Muntenegru: 39, 70
Mur, râu: 51, 109

Muralt, Leonhard: 288, 289
Mureş, râu: 62
Muri, localitate în Elveţia: 15
Murmansk, oraş în Rusia: 107
Mussolini, Benito: 7, 13, 19, 22, 46, 54, 62, 67, 71, 72, 91, 133, 148, 149, 161, 184, 185, 198, 209 – 211, 228, 235, 247, 252, 253, 255, 275, 278, 381
Mussolini, Edda: 235
Mutins, von – şi soţia: 72, 137
N
Nâgy, Imre: 347, 348, 353, 354, 356, 470, 473:
Nairobi, oraş în Kenya: 108 Nan v. Anna de Bourbon-Parma Nanc y, oraş în Franţa: 264 Nanjing, oraş în China: 58, 88
Nanterre, oraş în Franţa: 514
Nanu, Frederic C.: 193, 238, 257, 291
Napoleon I, împărat al Franţei: 176, 274, 323
Napoleon al II-lea: 20
Napoleon al III-lea: 413, 463, 488
Natalia, regină a Serbiei: 31
Nauemburg, localitate în Germania: 66
Nămoloasa, comună în România: 248
Neagoe, Stelian: 5, 10
Neagu, Alexandru: 170
Media, M.: 70
Nef, localitate în Elveţia: 439 i; Negel, Dimitrie (Dumitru): 268, 360, *y*, 362 – 365, 379, 389
Negri, Ileana: 169 *i* (Negri, Sandu: 169 j. Negrin, Juan: 279 li; Negulescu, diplomat român: 265 şi Negulescu, Dem: 241, 411 i v Negulescu, Maria (Marie) (n. Ohika):
241, 275, 411
l Neisse (Nysa), râu: 455, 469
Nero, Tiberius Claudius Drusus Gertnanicus: 8, 104
Neubacher, diplomat german: 67, 77, 88, 90, 101
Neuchitel, oraş în Elveţia: 171
Neufoille, înalt funcţionar elveţian: 448
Neuilly-sur-Seine: 107
Neumann, om politic german: 86, 445
Neumann, baron, industriaş român: 445

Neurath, Konstantin von – şi soţia: 158
New, profesor american: 426
New Brunswick, provincie în Canada:
423, 424
New Jersey, stat al S.U.A.: 435
Newlin, quaqer american: 366
New York, oraş în S.U.A.: 231, 331, 344, 378, 380, 394, 396, 399, 401, 406.
418, 421, 427, 428, 431, 432, 435, 439, 441, 443 – 445, 447 – 450, 452, 454, 466, 468 – 470, 473, 475, 481, 485, 487 – 489, 492, 494, 503, 506, 509 – 512, 516
New York, stat al S.U.A.: 435, 501, 502
Niagara, cascade: 422
Nicolae de Hohenzollern, principe: 13, 17, 95, 110, 123, 124, 135, 175, 205, 214, 238, 239, 249, 260, 263, 365, 388, 404, 491
Niculescu, Barbu: 377
Niculescu-Buzeşti, Grigore: 191, 194 – 196, 204, 214, 218, 227, 243, 257, 260, 274, 300, 301, 316, 330, 334, 336, 337, 340 – 345, 348, 352, 354, 355, 357 – 359, 365 – 372, 374, 376, 385, 389, 395 – 397, 400, 433
Niculescu-Buzeşti, Irina: 374
Niculescu-Dorobantzu, Ilie: 166
Nincic, om politic iugoslav: 31
Niprotova, moşie: 237
Nipru, fluviu: 94, 198, 217, 218, 229
Ni§, oraş în Iugoslavia: 36
Nisa (Nice), oraş în Franţa: 116, 145, 146
Nistru, fluviu: 62, 75, 84, 201, 227, 231, 237, 271
Nogent-sur-Marne, localitate în Franţa:
480
Noguès, Charles Auguste Paul: 66, 145, 146
Norfolk, oraş în S.U.A.: 489
Normandia, provincie istorică în Franţa:
248, 295, 296
Norton, diplomat britanic: 216, 218, 220, 245
Norvegia: 14, 107, 196, 460
Nostitz, contele: 49
A, diplomat iugoslav: 473, 475, liplomat sovietic: 291 plomat

cubanez: 460 oraş în Germania: 75, 125, 266, 269, 274 aş în Danemarca: 132 ourg, localitate în Germania:

O

Iile, oraş în S.U.A.: 426, Aleksandru: 494, 500, Serge: 447: „Mihail: 480 –, Milcă: 480

(Apus): 7, 268, 272, 317, 321, 324, 351, 360, 363, 393, 394, 400, 410, 435, 470, 473 – 475, 492, 497, 499, 509, 513, Basil: 295, 319, 321 – 323, 350, 356, 373, 393 ras în Danemarca: 132 în: 274, 455, 469 aş în Ucraina: 52, 68, 71, 78, 93, 119, 206, 208, 218, 234.

Secuiesc, oraş în România:

al S.U.A.: 501

hrid), localitate şi lac în Mania: 43, 44, 62 n politic finlandez: 74 14, 192, 196, 255, 290, 331, 443, 446, 460, 477 licardo: 29 Ioan: 393

Irovincie istorică: 247, 294 „1, ţinut în S.U.A.: 437

Ontario, provincie şi lac în Canada: 422.

423, 425, 426, 437 Opcina, lagăr: 406 Oprescu, George: 225 Oradea (Oradea Mare), oraş în România:

257, 261

Oran, oraş în Algeria: 145 Orange, oraş în Franţa: 378 Oregron, localitate în Franţa: 466 Orhei, oraş în Basarabia: 237 Orient: 485, 487

Orientul Apropiat: 40, 71, 131, 150 Orientul Mijlociu: 430, 472, 490 Orle ans, oraş în Franţa: 411 Orlowski, Ellinor. 463 Orlowski, Leon: 431, 433, 440, 446, 463 Ormesson, André d293, 382, 419.

421, 464, 465 Ormesson, Mimmy d293, 421, 465.

514

Ormesson, Wladimir d382, 417, 508 Orşova, oraş în România: 36 Osborne, om politic britanic: 188, 189.

197, 204

Osborne, om politic sud-african: 320 Ōshima, diplomat japonez: 39, 56, 89.

105, 107, 117, 180

Oslo, oraş în Norvegia: 276, 327, 460 Osusky, soţii: 447, 449, 465, 495 Orsenigo, Cesare: 28 Ostende, oraş în Belgia: 416 Otetelişanu, Alexandru: 59 Otopeni, comună în România: 271, 286 Ottawa, oraş în Canada: 423, 438, 479 Otto, împărat german: 306 Ouchy, localitate în Elveţia: 12, 110.

175, 362, 374, 383, 386, 388, 398.

447 Owen, doamna – 290, 292, 293, 321.

436, 437
Oxford, oraş în Marea Britanie: 318.
319, 322, 323, 325, 393, 437 Exholm, Oscar: 78, 133, 180 Oyarzabal, soţii – 99
Pacific, Oceanul – 93, 236, 259 Pajula, diplomat finlandez: 180 Paladru, lac în Franţa: 378 Paleologu, familie – 477 Paleologu, Mihai: 214, 217 Paleske, von –, baroana – 106, 119 Palestina, teritoriu sub mandat britanic:
322
Palewski, Gaston: 513 Palladio, Andrea (Andrea di Pietro della Gondola): 406
Pallanza, localitate în Italia: 12, 253 Pană, înalt funcţionar român: 72 Pangal, Ion (Jean): 293 Pantazi, Sybille: 322, 422, 425 Papanek, diplomat cehoslovac: 432, 436 Papen, Franz von – 44, 68, 84, 106, 139.
190, 193, 225, 226 Paravicini, Charles R.: 15 Parc, du –, vicontele – 423 Parc, du –, diplomat belgian: 439 Pariani, general italian: 252 Paris, oraş în Franţa: 9, 10, 13, 20, 21, 47, 80, 96, 97, 107, 111, 218, 233, 241, 253, 260, 264 – 266, 269 – 271, 275, 277, 278, 286, 289, 293 – 298, 302, 305, 306, 310, 314, 315, 318, 323 – 328, 336, 341, 343, 350, 351, 358, 360, 366, 369, 371, 372, 378, 379, 382, 385, 394, 395, 397 – 400, 403 – 405, 409, 411, 412, 415, 416, 418, 419, 421, 424, 432, 436, 438, 442 – 446, 456 – 458, 460, 463, 464, 466, 467, 473, 477 – 480, 483, 486.
489, 491, 503 – 505, 507 – 512, 514.
516 Paris, contele de – şi soţia: 353, 387.
465, 466, 468
Pasteur Vallery-Radot, Louis: 512 Pataki, exilat ungur: 407 Patry, André: 439 Pauker, Ana: 272, 304, 359, 361, 367.
434, 441
Paul, principe al Iugoslaviei: 32 Paul, rege al Greciei: 356, 388 Paul, doamna – 77 Paulus, Friedrich von – 156, 157, 453 Pavelić, Ante: 46, 50, 51, 75, 234, 312 Pavolini, Alessandro: 275 Payard, diplomat francez: 386 Payot, René: 174 – 176, 207, 225, 237.
256, 279, 313, 314, 374, 377 Pălăngeanu, Nicolae C.: 55 Pătrăşcanu, Lucreţiu: 7, 254 – 256, 258.
261, 262, 286, 291, 300, 340 Pâclişanu, Zenobie: 61 Pârvulescu, N.: 355 Pârvunescu, preot român: 419 Pella, Vespasian Y: 170, 178,

183, 221.
226, 233, 234, 250, 251, 253, 257.
258, 278, 293, 298, 312 Pelopones (Peloponez), peninsulă: 29.
510
Penescu, Nicolae: 294 Penette, general francez: 442 Perandi, exilat eston: 447 Perenyi-Lukăcs: 473 Perlea, Ionel: 58 Persia v. Iran
Persic, Golful – 131, 147, 176 Perticari, Elena: 45 Pe tain, Philippe: 17, 19, 20, 66, 82, 114.
145 – 147, 164, 169, 211, 240, 241.
264, 275, 504
561
Vintilă: 394
urg v. Sankt Petersburg ierre, Max: 172, 300, 335
exilat bulgar: 447
ar, C: 364, 365, 379, 383, 385, 388, 392, 396, 401, 402, 409, 412, 417, 418, 420, 421, 433.
Constantin (Titel): 254, 262.
343
Dimitrie: 411, 412, 414 Comnen, Nicolae: 288, 351 „380
l v. Sankt Petersburg iomakov, diplomat bulgar: 356 seu, Constantin: 18, Emil: 130, 202 II-lea, rege al Iugoslaviei: 363, 468, 482
(azi Pechenga), teritoriu în NV siei: 257
n politic francez: 472 glu, om politic grec: 289, 319.
3, 353, 436, 437 aron: 350 Morgan: 288 diplomat grec: 497) iana: 480
...Pablo: 429
el, înalt funcţionar francez: 350 rlot, Hubert: 311
Te de Monaco, principe: 220, 260 meau, înalt funcţionar francez: 4, 415
diplomat francez: 442, 443 un Pont: 360; t-Golaz, Marcel: 12, 24, 382 lat, Nicolae: 16, 162, 166 lat, Ion: 354, 367 iion, John R.: 502
Pinay, Antoine: 495
Pind, munţii – 51
Pineau, Christian: 467
Pins, Nelly de – 419
Pipinelis, Panaiotis: 323, 491, 506, 510
Pirinei, munţii – 147
Pirkham, Georg-Perez: 26

Pirkham, Peter: 33, 37, 51
Piskowsartow, localitate în Germania: 48
Pistoia, ducele şi ducesa de – (n. Arenberg): 330, 350, 400 Piteşti, oraş în România: 246, 347 Pittard, Roger: 16, 278 Pittard, Noelle: 16, 288 Pius al XII-lea, papă: 137, 193, 197 – 200.
382, 383, 397, 399, 408, 429 Plau, lac: 47 Planitz, soţii – 137 Platter-Syberg, von –, contesa: 140 Playden Rye, localitate în Marea Britanie: 480
Plessia, Radu: 398, 411, 414 Ploieşti, oraş în România: 185, 199, 240.
246, 248, 255, 271 Pion, editor francez: 484 Pleşoianu, Dan: 444, 509 Pleşoianu, Gil: 398, 452, 463 Pleşoianu, Manola: 452 Pleşoianu, Lucille: 509 Pleven (Plevna), oraş în Bulgaria: 22 Pocuţia, regiune: 62 Podolia, regiune: 334 Polier, Alain: 516 Poincaré, Raymond: 80 Pollock, C.A.: 425
Polonia: 34, 98, 117, 118, 124, 172 – 174, 176, 181, 198, 200, 212, 257, 267, 273, 275, 283, 335 – 337, 407, 442, 446, 447, 451, 459, 469, 470, 473, 487, 504
Pompadour, Jeanne Antoinette Poisson, marchiză de – 417 Pompidou, Georges: 515 Ponsot, Henri: 359, 413 – 415 Pop, general român: 188 Pop Ionel: 255 Pop Liviu: 178 Pop, Vaier: 262, 292 Popa, căpitan: 154 Popa, Augustin: 341, 343, 367, 389, 397.
405, 409, 410, 412, 428, 450, 452 Popa, Erwin: 406 Popescu, Dimitrie: 213, 230, 268, 293.
297, 298, 428 Popescu, Marina: 426 Popescu, Stelian: 167, 220, 259, 260 Popescu, Traian: 467 Popov, om politic bulgar: 62, 89, 92 Popov, Mihail: 44 Popovici, L: 155, 416 Popovici, Mihai: 249 Popp, Ghiţă: 354 Porkkala, peninsulă: 257 Porta, della –, soţii – 137 Portugalia: 14, 16, 58, 125, 127, 131.
147, 180, 235, 249, 293, 357, 360.
440, 459, 460, 468 Porţile de Fier, defileu al Dunării: 76 Posen (azi Poznan), oraş în Polonia: 469 Potocka, Betka (n. Radziwift), contesa:
336
Potocki, Alfred: 335, 336, 447 Potocki, George: 336 Potopeanu, Gheorghe: 160, 169 – 171.
243 Potsdam, oraş şi district în Germania: 7.
55, 107, 119, 120, 122, 280, 281.

470
Potter, profesor canadian: 425 Potulicki, Mihel: 415
Poujade, Pierre: 465 Poussin, Valle e: 451 Praga (Praha), oraş în Cehia: 36, 49.
137, 168, 176, 212, 218, 250, 269.
275, 285, 502 Praschen, contesa – 99 Preda, preot român: 426 Pregny, localitate în Belgia: 384 Premeno, localitate în Italia: 253 Prezan, Constantin: 214 Price-Mars, Jean: 459 Principatele Române: 494, 497, 504, 508 Prost, Henri: 466
Provence, regiune istorică în Franţa: 378 Prusia: 38, 65, 72, 85, 86, 126, 127 Prusia Orientală: 101, 103, 176, 270 Prut, râu: 50, 57 – 59, 237, 238 Psarudas, Constantin: 13, 20 Psychas, doamna – 467 Puaux, Gabriel şi fiul: 419, 464 Pucheni, localitate în România: 271 Puhl, bancher german: 64, 86, 88, 90.
136
Puiu, Veniamin: 397, 398 Puiu, Visarion: 393 – 395, 397, 399, 402 Pusta: 466 Puşcariu, Mihai: 61 Puşcariu, Sextil: 33, 46, 90, 99, 106, 121
Q
Québec, provincie în Canada: 259, 422, 438, 457
R
Rabat, oraş în Maroc: 144 Radetzky, Joseph: 49 Radolesan, om politic ungur: 69 Radziwilt, Janusz: 221, 222 Radziwiłł, Stansilas şi soţia: 221, 222 Radziwiłł, Yolanda (n. Czartoryski): 503
Erich: 151
Mihai: 238, 243, 249, 258, 286, 87, 297, 327, 328 y, pictor britanic: 323 Iph, Fitz şi soţia: 120 ibe, Rizo: 32, W.: 226
localitate în Elveţia: 175: „Înalt funcţionar german: 62 în Agathe: 99, 107, Ion şi soţia: 391
brück, oraş în Germania: 273 lond-Pacioagă, doamna – 356 ceanu, Lotar: 348, 461 u, Nicolae: 267, 271, 272, 340, 43, 345, 347, 354, 355, 359, 366 – 372, 376 – 380, 383, 385, 389, 394 – 398, 400, 401, 404, 409 – 412, 414, 417, 420, 428, 431, 433, 436, 439 – 442
lescu, Savel: 162, 163, 168 – 170, 184, 191, 214, 226, 292, 312 lescu-Pogoneanu, Titu: 229, 230, 352, 427 – 431 it: 52, 166 râu: 237
u: 271, 277, 318, 324, 341, 342, 344, 345, 350, 449, 450: u, Gheorghe: 293, 294, 296, 302, 372, 397, 410, 468 Itu, Mihail: 398, 410, 412, 444, 450, 452

u N.: 396
Ieriţă, general român: 58, 136, 139, 140, 143, 149, 156, 157 inicu Vâlcea, oraş în România: 496 canu, Ion: 137
grave, Micheline (n. Capsa): 480, 499
Rees, înalt funcţionar britanic: 366, 371.
404
Reevey, David: 424 Regatul Unit v. Marea Britanie Regensburg, oraş în Germania: 139 Reims, oraş în Franţa: 276, 479 Reinhardt, Hans: 64, 87 Rembrandt, Harmensz van Rijn: 103 Renaud, diplomat canadian: 373 Renner, Karl: 275 Renoir, Pierre Auguste: 480 Renouvin, Pierre: 7
Renthe Fink, Cecil von – 79, 132, 264 Rettinger, înalt funcţionar polonez: 382 Reynaud, Paul: 311, 432, 436 Reynold Gonzague de – 380 Reynolds, Sir Joshua: 323, 325 Rheinbaben, Lisa von – 35, 38, 58, 66.
137, 180
Rhodes, Anthony: 498 Ribbentrop, Joachim von – 7, 25, 26, 28, 29, 31, 32, 34, 35, 39, 42, 46, 52 – 54, 56, 60, 62, 64, 73, 75, 76, 78, 88 – 90, 92, 97, 100 – 106, 111 – 113, 115, 134 – 136, 138, 139, 143, 144, 151, 153, 154, 158, 167, 183, 210, 238, 235, 275 Ribeaupierre şi doamna: 393, 404 Ribiere, Marcel: 512 Richard de Hessen, principe: 108 Richardson, John Jr.: 494, 496 Richert, Arvid G.: 32, 59, 109, 179 Ridgefield, oraş în S.U.A.: 446, 447 l Ried, diplomat german: 77 Riesengebirge, munţii – 262 Riess-Dubsky, exilat cehoslovac: 474 Rieth, diplomat german: 67, 86, 88 Riffelalţi, localitate în Elveţia: 251 Riga, oraş în Letonia: 77, 261 Rigaud, Hyacinthe: 113
Right, ziarist american: 448
Rigi, munte în Elveţia: 313
Rin, fluviu: 273
Rintelen, Anton: 33, 53
Rintzlen, om politic german: 89
Rio de Janeiro, oraş în Brazilia: 98, 487.
503
Rioşanu, Alexandru: 18 Ripka, înalt funcţionar cehoslovac: 459 Ritchers, diplomat suedez: 99 Ritter, om politic german: 35, 136 – 138 Ritter von Epp, general german: 52 Riviera, regiune litorală la M. Mediterană: 12, 253
Robertson, George B.: 424 Rocamora, Angelica şi soţul: 108, 177 Rochas, Antoinette: 487, 489 Rochas, Charles: 487, 489 Rochat, medic

elveţian: 183 Rochat, Charles: 503 Rochefort, înalt funcţionar francez: 387 Rochespoint, localitate în Canada: 422 Rockefeller, Nelson Aldrich: 489 Rodt, dedoamna: 21 Röhm, Ernst: 46 Roiu', om politic român: 352 Rolle, localitate în Elveţia: 12, 39, 95.

110, 131

Rotter, diplomat austriac: 485 Roma, oraş în Italia: 9, 10, 12, 16, 23, 31, 32, 35, 40, 62, 65, 70 – 72, 104.

111, 133, 148, 149, 158, 163, 166, 169, 170, 177, 188, 189, 193, 196 – 199, 202, 204, 208, 209, 211, 216, 221, 235, 247, 251, 252, 257, 271, 273, 287, 297, 336, 341, 353, 356, 361, 373, 375, 378, 379, 381 – 383, 385, 386, 391, 399, 402, 407 – 409, 415, 416, 418, 422, 433, 441, 446, 454, 501, 513

Romalo, Nindi: 159

Romanov, dinastie imperială rusă: 62.

287

România: passim Romens, localitate în Franţa: 378 Rommel, Erwin: 145, 151, 158, 227 Romniceanu, Mihai: 149, 299 Roosevelt, Franklin Delano: 17, 49, 72.

81, 93, 137, 158, 188, 200, 226.

259, 263, 264, 306

Rose, Rolando delle – şi soţia: 423, 485 Rosenberg, Alfred: 40, 61, 77, 117, 138 Rosental, S.: 345 Rosenthal, Bosch van – 14, 328 Rosetti, Radu: 19, 167, 202, 268 Rosetti-Bălănescu, Odille: 495 Rosetti-Bălănescu, Petre: 495 Rosetti-Bălănescu, Sandu: 327 Roskilde, oraş în Danemarca: 78, 80 Rostock, oraş în Germania: 78, 133 Rostov pe Don, oraş în Rusia: 148, 156 Rothenburg ob der Tauber, oraş în Germania: 75 Rothkirch, baroneasa von – 94, 105.

137

Rothschild, Alphonse: 461 Rothschild, Clarisse: 461 Rothschild, Philippe de – 336 Rothschild, Salomon de – 467 Rotterdam, oraş în Olanda: 416 Rouen, oraş în Franţa: 295 Rouge, desoţii – 279, 288, 290, 293.

320, 325, 348, 350, 353, 356, 365.

378, 379, 393, 404, 436 Rougemont, Denis de – 398 Roux, Jean-François: 297, 487 Roy, arhiepiscop canadian: 438 Royall-Tyler, înalt funcţionar american:

327, 413, 414, 417, 418, 420, 421 Rozin, Gheorghe: 153

565

Îs, Peter Paul: 103
o-Zichv, diplomat ungur: 334
Istein, Arthur: 485
r, Arthur Şir: 373
f, arhiduce austro-ungar: 306
ger, Paul: 208, 297, 379, 385, 386.
393, 404, 415, 436, 437
Ieri, diplomat italian: 117, 121, 122.
135, 148, 149, 151, 183 diplomat german: 137
tedt, Gerd von – 276 (Rusciuk), oraş în Bulgaria: 139, 141
seu, diplomat român: 357 (Uniunea Sovietică, U.R.S.S., Soviete): 7, 15, 32, 37, 43, 46, 49 – 52, 54 – 57, 59 – 62, 64, 67, 71, 72, 74, 83, 89 – 93, 95, 98, 99, 102, 108, 110, 112, 117, 121, 134, 138, 139, 151, 152, 158, 161, 166, 167, 173 – 177, 184, 193, 195, 198, 206, 208, 209, 212, 213, 215, 219, 222, 225, 226, 231, 232, 235, 236, 238, 239, 243, 245, 247, 250, 251, 253 – 255, 259 – 261, 266, 268, 275, 278, 281, 287, 290, 294, 298, 314, 320, 321, 324, 326, 331, 335, 336, 339 – 341, 347, 356, 426, 444, 454, 459, 470, 474, 477, 479, 484, 498, 501, 504
a Albă v. Bielorusia a Subcarpatică: 118, 150, 222
k, Dean: 493, 501
el, diplomat britanic: 498
om politic german şi soţia: 106, 110, 121, 143
snia Subcarpatică: 285
n, John şi soţia: 446
Saanen, localitate în Elveţia: 10;
Sâchsische Schweiz (Elveţia Saxonă)] regiune în Germania: 68
Sadoveanu, Ion Marin: 137 Saigon, oraş în Vietnam: 508 Saint-Cloud, localitate în Franţa: 420 Saint-Dénis, localitate în Franţa: 178 Saint-Hardouin, contesa – 479 Saint-John's, oraş în Canada: 424 Saint Laurent (Sf. Laurenţiu), fluviu:
422
Saint-Laurent, Louis: 439 Saint-L6, localitate în Franţa: 296 Saint-Louis, insulă: 366, 463, 464, 486.
497, 504 Saint Margretten, localitate în Elveţia:
186, 192
Saint Maxime, localitate în Franţa: 378 Saint Moritz, localitate în Elveţia: 13.
17, 95

St. Oswald, lord: 481 Saint Quantin, localitate în Franţa: 465 St. Raphael, localitate în Franţa: 378 St. Tropez, localitate în Franţa: 378 St. Saphorin, localitate în Elveţia: 110 Saint-Victor, Castillon de – 405, 418 Sakelaropoulo, Magda (n. Scassis): 438 Salamanca, oraş în Spania: 438 Salazar, António de Oliveira: 121, 131 Salis, Ferdinand de – şi soţia: 15, 16, 24.
328, 419 Salm-Salm, Ischi deprincipesa: 143.
144
Salmon, profesor canadian: 426 Salonic, oraş în Grecia: 21, 22, 36, 50.
84
Saltafera, Hélène: 279 Salzburg, oraş în Austria: 311 Sampognaro, Befa: 59
Sampognaro, Virgilio: 63, 99
Sandfeld, profesor danez: 133
Sandstrom, înalt funcţionar. 436, 437
Sandwell, editor canadian: 423
Sandys, Duncan: 382
San Estiban de Canongo: 35
San Francisco, oraş în S.U.A.: 273, 314
Sankt Petersburg (Petersburg, Petrograd.
Leningrad): 61, 71, 75, 92, 105 San Sabba, munţii – 406 San Salvatore, Monte – 171 Santiago de Chile, oraş în Chile: 143 Santos, José Jorge Rodrigues dos – 14 Sapieha, familie nobiliară polonă: 446 Sapuppo, diplomat italian: 132, 133, 141 Sar, munţii – 40 Sardinia, Regatul – 508 Sargent, John Singer: 323 Sargent, Orme: 314, 332 Sarre, doamna – 446 Satu Mare, oraş în România: 121, 262 Sauerwein, diplomat german: 20 Saugro, principele de – 407 Savoia, regiune: 31, 116 Savoia, Ioana de – 468 Savonarola, Girolemo: 421 Saxa, Casa de – 126, 127 Saxonia, provincie istorică în Germania:
63 Sănătescu, Constantin: 253, 254, 258
260, 263, 267, 271, 292, 340, 389 Sărăţeanu, Constantin: 214 San Georgiu, I.: 48 Scarpini: 78, 111 Scarron, Pierre: 466 Scavenius, Eric: 78, 79, 89, 132, 133.
143, 144, 180, 202 Secaux, localitate în Franţa: 480 Schaumburg-Lippe, principe: 99
Schaumburg-Lippe, Alexandra von – (n.
Castell), principesă: 119 Schaumburg-Lippe, Feodora von –

110.
120, 122, 139, 143, 148, 154, 157.
180 – 182 Schaumburg-Lippe, Friedrich-Christian von –, principe: 99, 110, 120, 122.
139, 143 Schaumburg-Lippe, Helga, principesa:
55, 57, 98 – 100, 109, 179, 488 Schaumburg-Lippe, Maxi deprincipesa: 72, 100, 119, 139, 179, 488 Scheliha, von – şi soţia Sylvia: 55, 58.
100, 112, 120, 180 Scher-Thoss, contele: 51, 76, 137 Schickedanz, om politic german: 77 Schickert, ziarist german: 62 Schiff, diplomat olandez: 460 Schirach, Baldur von – 74, 88, 116, 238 Schlatter, înalt funcţionar elveţian: 12.
24
Schleswig, provincie istorică în Germania: 131 Schiller, Johann Christoph Friedrich von
— 28
Schmend, înalt funcţionar german: 58 Schmidt, Andreas: 94 Schmidt, Paul şi soţia: 38, 42, 45, 53.
75 – 77, 84, ’90, ’102, 107, 108, 111.
112, 121, 158
Schmidt-Rothschild, conte: 446 Schneider, înalt funcţionar belgian: 387 Schnitzer, industriaş german: 109 Schobert, von –, diplomat german: 25.
52, 53, 75, 101 Scholtzklink, doamna – 77 Schönburg, doamnele – 119 Schoning, pastor german: 405 Schopenhauer, Arthur: 159 Schorr (Şuru), om politic român: 277
met: 443
urg, Friedrich Werner von –:
138, 184
n, Maurice: 296, 495, 510 n, Robert: 394, 406, 429, 447, s, exilat leton: 346
nigg, Kurt: 117, 238
Igg, Vera (n. Czetnin, ex ger): 301
Cortland Van Rensselaet şi. 344, 345, 489: nberg, Johannes zu: 221, 250, i, 508
nberg, Kathleen: 221, 498 i, oraş în Germania: 131 i von Krosigk, Johann Ludwig, «e – 74, 275
el, soţii – 68, 87, 121, 122 ix, David: 481

provincie istorică în Marea itanie: 46
r, Ronald: 491, 498 n, George: 411 Hans von – 65
Franz Joseph şi soţia: 107, 109, 5, 126
„Insulă: 78, 132 opp, diplomat german: 99 rofesor canadian: 423 d, doamna – 81, ziarist german: 138 Hans von – 153 Franz: 47, 66 luviu: 486
Iile, desoţii – 464 localitate în Franţa: 479 ocalitate în Franţa: 479
31, 37, 70, 71, 143, 448, 480 eseu, Dumitru: 411
Serres, om politic francez: 411
Settignano, Desiderio da – 429
Sevastopol, oraş în Ucraina: 122
Sèvres, oraş în Franţa: 107
Sfântu Gheorghe, oraş în România: 256
Sforza, contele de – 265, 381
Shakespeare, William: 480
Sheldon, publicist american: 453:
Sherer, om politic american: 430, 431
Siam v. Thailanda
Siberia, regiune: 155, 157, 346, 434 i
Sibiu, oraş în România: 189, 197.
Sicilia, insulă: 152, 185, 194
Sidzikauskas, exilat lituanian: 447, 451.
462, 472
Siebert, Ludwig: 52 Sigherist, Fred A.: 352
Sighetu Marmaţiei, oraş în România: 61, 262
Sigmaringen, dinastie germană: 112, 114, 123, 125, 127, 264, 330, 385, 388, 504
Sigray, Anton, conte: 306
Sikorsky, Władysław: 173
Silex, ziarist german: 138
Silezia, regiune: 270
Silistra, oraş în Bulgaria: 92
Silkeborg, oraş în Danemarca: 131
Silva, înalt funcţionar: 381
Silva, Marc da – 347
Silva, Raymond da – 347
Sima, Horia: 18, 25, 38, 39, 194, 257, 393, 394

Simcoe, lac în Canada: 422
Simeon al II-lea, rege al Bulgariei: 357, 468
Simmonds, Jim: 353
Simonne, doamna – 484 Simovic, Duă – an: 31
Sinaia, oraş în România: 11, 114, 123
125, 131, 187, 189, 193, 258, 264.
364, 495, 512 Singapore: 31, 93, 102 Singer, soţii – 446 Siniewicz, exilat polonez: 451 Sion, oraş în Elveţia: 250 Siordet, înalt funcţionar elveţian: 356.
359
Siria: 22, 24, 54, 111 11 Sisteron, localitate în Franţa: 378 Sitta v. Elena
Skanderborg, oraş în Danemarca: 132 Skeletti, Vlad: 45
Skopje (Skopje), oraş în Macedonia: 36 Skouras, publicist grec şi soţia: 476, 477 Slăvescu, Victor: 203 Slovacia: 16, 29, 44, 51, 58, 66, 75, 82.
87, 88, 91, 99, 107, 117, 173, 222 Slovenia: 39, 43, 448 Smedovski, diplomat bulgar: 119 Smend, diplomat german: 90 Smolensk, oraş în Rusia: 71 Smith, Benjamin: 501 Smith, Sidney: 439 Smith, W.J.: 424 Smuts, Jan Christiaan: 390 Snagov, comună în România: 316, 512 Sniatyn, veche localitate în Ucraina:
100, 104
Snow, Thomas Maitland: 335, 365, 370 Sobolev, diplomat sovietic: 460, 461.
470
Socoleanu, familie: 496, 511 Sofia, oraş în Bulgaria: 57, 65, 67, 70, 83.
105, 106, 109, 141, 168, 169, 250.
255, 284 Sokolin, înalt funcţionar sovietic: 205.
206, 209, 213, 214, 217, 221, 226 Solacolu, publicist român: 48
Soldaţi, Agostino: 497
Solescu-Rosetti, om politic român: 123
Solf, doamna – 66, 391
Şoim, principesa: 99
SOnderborg, oraş în Danemarca: 131
Soragna, Violeta (n. Quarcenta) şi soţul:
37, 100
Soroca, oraş în Basarabia: 237 Sotirov, înalt funcţionar bulgar:

279 Soustelle, Jacques: 479, 480, 486, 497 Southampton, oraş în Marea Britanie:
511
Soutou, înalt funcţionar francez: 456 Soutzo, Elise: 325/349, 373 Soutzo, Jean: 422
Spaak, Paul Henri: 310, 311, 384, 400 Spaletti, Sandra: 446 Spania: 14 – 17, 24, 87 – 89, 99, 105, 106.
108, 119, 121, 147, 157, 159, 166.
177, 205, 209, 240, 272, 279, 311.
373, 444, 447, 458, 459 Spătaru, Toma: 408 Speer, Albert: 99
Spitzmuller, diplomat francez: 269, 297 Spoială, exilat român: 425 Spreewald, regiune în Germania: 55 Stalin, Iosif Vissarionovici: 40, 44, 135.
138, 213, 220, 223, 226, 231, 232.
236 – 238, 259, 263, 265, 277, 280.
285, 287, 327, 349, 367, 402, 475 Stalingrad (azi Volgograd), oraş în Rusia:
134, 140, 147, 152, 155 – 157, 193.
208, 231 Stalino (azi Doneţk), oraş în Ucraina:
125 Stanbury, înalt funcţionar canadian: 422.
437
Stanciu, diplomat român: 326 Stanisławow, oraş în Polonia: 244
alte ale Americii (S.U.A., \., America): 14, 17, 18, 24, H, 37, 47, 49, 50, 64, 67, 71, „l, 89, 90, 93, 94, 102, 112, 152, 165, 172, 175, 184, 191, 204, 206, 212, 215 – 217, 222, 231, 245, 255, 259, 264, 272, 284, 286, 287, 290, 298, 300, 303, 306, 308, 312, 317, 326 – 331, 336, 341, 344, 345, 351, 356, 358 – 362, 365, 366, 369 –, 376, 377, 380, 387, 388, 390, 396 – 399, 402, 404, 406, 409, 414, 416 – 418, 420, 422, 427 – 431, 433 – 438, 441, 442, 447, 454, 455, 458 – 463, 466, 469, 472 – 474, 476, 483, 490, 491, 495, 497, 500, 502, 507, 509 n, înalt funcţionar german: 98 erg, Alexander: 306 – n –, bancher: 65, 87; cu, aviator: 357. Mihai: 128, 180, 182, 268, ickham: 188, 195, 197, 200, ht, von –, diplomat german:
182, 183
Leth, soţii – 87, 119, 137 „153
Mario di – 423 on Eduard – 16, 24 *fi*, John: 189; oţii – 106, 108 it, diplomat american: 213. azi Szczecin), oraş în Polonia:

m, Adiai Ewing: 490 tyria, Steiermark), land în Ausu 43
(Styrcea), Bielle: 259, 260, 348
Stockholm, oraş în Suedia: 168, 170, 178, 183, 193, 198, 224, 234, 238, 243, 250, 257, 268, 291, 316, 348, 357, 379, 457
Stoiakovic v. Sztojay Dôme Stoenescu, Nicolae: 136, 160 Stoica, diplomat român: 307, 308, 315.
328
Stoicescu, Constantin (Cotty): 166, 268 Stoicoiu, exilat român: 379 Stoilov, diplomat bulgar: 378 Stolojan, Vlad: 504 Strachwitz, conte: 306 Strack, soţii – 43, 56, 57, 99, 137 Straneo, Carlo: 407 Straneo, Nini: 407 Sttasbourg, oraş în Franţa: 400, 407, 413.
472 Stratford-on-Avon, oraş în Marea Britanie: 319
Strauss, Richard: 105:
Stresa, localitate în Italia: 12, 253 Stroici, moşier român: 250 Strom, profesor german: 107.
Strong, înalt funcţionar american: 366 Struma, râu: 29 Stuber, Max: 233 Stucki, diplomat elveţian: 24 Studnitz, von –, soţii – 99, 108, 112 Stuers, Johnnie: 364 Stumm, Braun von –, soţii – 29, 59, 60.
62, 111, 121 Sturdza, Irina: 352 Sturdza, Luca: 11, 17, 132 Sturdza, Magda: 269, 299, 334, 364, 446 Stum, profesor canadian: 426 Stuttgart, oraş în Germania: 98, 274 Subotic, diplomat iugoslav: 432, 471: „Suceava, oraş în România: 240 Suchianu, D.I.: 287; jf
Sudeţi, regiune: 169
Suedia: 32, 59, 79, 93, 99, 107, 108, 137.
147, 152, 289, 333, 420 Suez, oraşul şi canalul: 131, 469, 472 Sullivan, înalt funcţionar britanic: 184.
215
Suner, Serrano: 88, 89, 131 Sundt, Frank şi soţia: 514 Surducan, exilat român: 397 Susaikov, Ivan Zaharovici: 338 Susak, oraş în Croaţia: 51 Sussex, regiune în Marea Britanie: 480 Suttie, T.R.: 425 Suvretta, familie: 17 Svenningsen, diplomat danez: 79, 133 Swinton, Kirt: 427 Szálassy, Ferenc: 261 Szombathely, general ungur: 69, 71, 106 Sztojay, Dôme (Stoiakovic), diplomat ungur: 29, 32, 56, 75, 87, 117, 151
Şapoşnikov, Evgheni Ivanovici: 138 Şeicaru, Pamfil: 385, 468 Şerpilor, Insula – 474 Şoneriu, Ion: 238, 239, 293, 305 Ştefan, cumnat al autorului: 22, 24, 118.
268

Ştefan cel Mare, domn: 237 Şteflea, Ilie: 110, 114, 140 – 142, 156.
160, 169
Ştirbey, familie: 341, 368 Ştirbey, Adina: 512 Ştirbey, Barbu: 167, 189, 192, 236, 239.
242 – 246, 247 – 250, 255, 257, 259.
266, 290, 291, 315, 316, 340, 358.
385
Ştirbey, Catherine: 330 Ştirbey, Nadege: 192
Tabouis, Genevieve: 406, 486
Taher Paşa: 350
Talleyrand, Charles Maurice de – Perigord: 270, 334 Tamaris-sur-Mer, localitate în Franţa:
378
Tamaro, Attilio: 13, 21, 22, 24, 27, 209 Tanger, oraş în Maroc: 411 Tanner, Wiino Alfred: 74 Tanrioer, Şuphi: 187, 191, 234 Tarnopol, oraş în Ucraina: 234 Tascher de la Pagerie, Marie-Josephe
Rose: 479
Taylor, Myron: 72, 137 Tătăranu, Nicolae: 155 – 157 Tătărescu, Are ţie: 212 Tătărescu, Gheorghe: 8, 184, 187.
200 – 202, 230, 242, 249, 272 – 274.
284, 285, 288, 291, 293, 294.
298 – 300, 305, 308, 312, 314, 315.
319, 324 – 328, 333, 336, 339, 345.
347, 348, 352, 353, 359 Târgu Frumos, oraş în România: 253 Târgu Mureş, oraş în România: 257 Tebaldi, Renata: 485 Teheran, oraş în Iran: 7, 226, 236, 470 Teleki, von Şze k, Pal, conte – 35, 229.
481 Telemaque, Alexandru: 177, 190, 191.
193
Tellskapelle, localitate în Elveţia: 313 Teodoru, înalt funcţionar român: 377 Territet, localitate în Elveţia: 110, 276 Tettamanti, ziarist argentinian: 458 Texas, stat al S.U.A.: 507 Thailanda (Siam): 458, 459 The lin, înalt funcţionar elveţian: 335.
352, 372 The rive, André: 465
salia, regiune în Grecia: 15 doli, marchizul –.*315*; nin, profesor francez: 467 y, Nadine: 336 sen, Peter Adolf: 106 nas, diplomat american: 394) eeke, William şi soţia: 412, 443, 446
— Hohenstein Ema: 100, 105 – Hohenstein, Heinrich von – 58,

72, 100, 105 mond, Strom: 501
O, canton în Elveţia: 13 Io, Giambattista: 445
(azi Tbilisi), oraş în Georgia: 77 Viorel V: 95, 184, 213, 215, 216.
220, 224, 225, 231, 232, 268, 289.
314, 315, 318, 324, 331, 333, 341.
343, 355, 357, 358, 361, 365, 367
369, 371, 372, 379, 380, 391, 397.
433, 481
oară, oraş în România: 36
e, râu: 37, 53, 56, 65, 67, 70, 76.
124, 127, 136
şenko, Semion Konstantinovici:
151
retto, Jacopo Robusti: 325 regiune în Europa Centrală: 92.
276
râu: 35, 37
Josef: 89
Iosip Broz: 257, 292, 385, 386, 390.
391, 432, 440, 448, 449, 464, 467.
469, 475, 476
eseu, Nicolae: 16, 31, 168, 184, 220.
340, 342, 370, 483, 486 uk, oraş în Libia: 146, 227
Fritz: 103
1, om politic italian: 408
Tokyo, oraş în Japonia; 35, 102, 187, 391, 446
Tolstoi, Aleksandra, contesa – 108, 453
Tomis, denumirea antică a oraşului Constanţa: 513
Tomislav al II-lea, duce de Spoleto: 49, 51, 387:
Tompkins, reverend britanic: 394
Torino, oraş în Italia: 154, 275, 381 >
Torontal, regiune în Banatul sârbesc: 35
Toronto, oraş în Canada: 415, 422 – 426, 432, 433, 435, 436, 438, 439, 441
Toulon, oraş în Franţa: 146, 148, 378
Tour de Peilz, localitate în Elveţia: 274
Touraine, provincie istorică în Franţa:
464, 466
Tours, oraş în Franţa: 411

Tovar, conte: 59, III, 113, 131, 137, 144, 147, 180
Townsend, Lord – 336
Tracia, regiune în SE Europei: 15, 67, 68, 84, 97, 257
Trampe, conte de – 79
Transilvania (Ardeal), provincie istorică:
23, 34, 41, 50, 52 – 54, 59, 62, 66, 74, 76, 81, 84, 92, 96, 98, 104, 114 – 119, 128, 135, 136, 138, 144, 148 – 150, 153, 165, 166, 174, 175, 177, 182, 183, 193, 194, 198 – 200, 206, 219, 223, 225, 226, 228, 231, 232, 234, 238, 242, 245, 247, 248, 254 – 256, 258, 259, 262, 264, 303, 315, 316, 324, 326, 418, 434
Transilvania de Nord (Ardealul de Nord): 7, 41, 52, 53, 61, 63, 71, 108, 115, 116, 118, 119, 121, 124, 153, 194, 212, 228, 236, 237, 243, 255, 256, 263, 272, 273, 290
Transnistria: 64, 77, 85, 100, 119, 186, 191, 193, 195, 246, 263
Trayas, localitate în Franţa: 378
Traz, Robert de – 221, 269, 325, 404
Tree, om politic britanic: 334
Trenton, oraş în Canada: 426
Trient, gheţar în Elveţia: 250
Trieste, oraş în Italia: 176, 177, 386, 403, 406, 407
Trifa, Victor: 429
Tripoli, oraş în Libia: 157
Trunchis de Varenne, viconte – 405, 436
Truelle, Jacques: 169
Truman, Harry: 280, 283, 327, 337, 338, 373, 406
Truţă, preot român: 398
Tsaldaris, Konstantinos: 323
Tsaldaris, Lina: 451
Tsiang, om politic chinez: 460, 461
Tuck, Allan W.: 378
Tuka, Vojtech: 89, 90
Tulescu, diplomat român: 128, 256
Tunisia: 116, 145, 146, 155, 158, 440
Turcia: 13, 14, 21, 22, 28, 33, 41, 44, 47, 56, 59, 64, 66 – 68, 71, 77, 84, 97, 98, 103, 105, 107, 111, 116, 117, 120, 143, 147, 151, 157, 159, 160, 161, 163, 166, 169, 173, 187, 191, 192, 196, 199, 201, 208, 213, 234, 239, 251, 266, 267, 269, 279, 317, 325, 337, 338, 358, 367, 373, 512

Turkestan (Turkmenistan): 141, 346
Turnu Severin v. Drobeta-Turnu Severin
Tutoveanu, ţăran: 385
Tiirr, revoluţionar ungur: 381
Twardowski, om politic german: 33, 54, 77, 99, 130, 137
Tyson, Lavering: 428
Ţaţomir, boier: 48
Ţimiras, Nicolae: 422, 433, 435, 439
Toculescu, exilat român: 374
U
Ucraina: 56, 62, 65, 77, 92, 94, 124, 138.
139, 177, 459
Udriţki (Udriski), Nicolae: 357 Ulea, Eduard: 367 Ullein-Reviczky, A.: 87, 108, 143 Ulm, oraş în Germania: 125, 274 Ulmański, om politic sovietic: 35 Uman, oraş în Ucraina: 248 Ungaria: 14, 16, 23, 27, 29, 32, 37, 41, 44, 47, 51, 52, 60, 65, 67, 71 – 73, 75, 83, 84, 87 – 89, 91 – 94, 96, 99, 100, 104, 105, 110, 112, 118, 121, 128, 138, 150, 153, 160, 173, 175, 177, 183, 200, 201, 212, 218 – 220, 222, 223, 234, 236 – 238, 242, 247, 255, 261, 270, 277, 280 – 283, 300, 303, 335, 337, 347, 356, 375, 407, 442, 443, 447, 451, 470, 473, 481, 487
Ungewetter, diplomat german: 99 Ungheni, comună în România: 253 Uniunea Sovietică (Rusia Sovietică, U.R.S.S., Soviete): 5, 7, 28, 31, 33, 43, 56, 57, 60, 66, 71, 89, 98, 139, 172, 176, 182, 200, 201, 205, 206, 209, 212, 220, 221, 223, 226, 229, 231, 233, 236, 238, 239, 245, 251, 255, 257 – 260, 263, 272, 277, 280 – 282, 284, 285, 287, 292, 297, 298, 314, 321 – 333, 331, 333, 348, 350, 357, 376, 380, 384, 423, 441, 454, 459, 462, 467, 469, 470, 472 – 474, 476, 482, 487, 499, 502 Ural, munţii – 61, 83, 139, 504 Urdăreanu, Ernest: 47, 50, 315, 383, 385 Ursei, Louis d'şi soţia: 13, 468 Uruguay: 99, 374 Uxkull-Gyllebrandt, Charles: 492
exilat eston: 458
oevod, Alexandru: 218 canton elveţian: 12
oraş în Franţa: 378
Ia, rudă a autorului: 263
3 aul, fiul: 480. –, Constantin: 388, 492
e Chevreuse, râu: 420: gh, Vincent: 480: rt Sir Robert Gilbert, baron –:
l Beni: 468

xilat ungur: 387 prelat ungur: 443, 471
nalt funcţionar elveţian: 279 i, oraş în Polonia: 35, 222, 275.
O
ov, Hirsy: 55, 112, 119, 446
v, Mihail (Mişa): 120, 446 u, Alexandru: 391
Constantin (Piky): 256
Ici (Vasiloski), preot român: 396
(Sfântul Scaun): 121, 137, 169, /O, 178, 186 – 192, 196 – 200, 202 – il 209 – 211, 215, 235, 257, 374 – 5, 382, 394, 397 – 399, 419, 438
s, Pierrede – 438, 487
u, Elena: 271, 278, 293, 463, 4, 486
Caius: 28, 149, 150, 177, 226: 9, 347, 365, 370, 377, 428
le Munte, oraş în România: 431
eseu, diplomat român: 327
I, Victor: 59 i Andrei Ianuarevici: 263, 264, *l*, 274, 286, 298, 389
aş în Danemarca: 131, 132
z, Diego Rodríguez de Silva y –:
Vels, profesor german: 107
Vendôme, Henriette deducesă: 306, 350
Veneţia (Venezia), oraş în Italia: 265, 276, 406
Venezuela: 470
Vergotti, Jacques: 360 – 362, 364, 365, 370, 385 – 387, 392
Veniamin, Virgil: 376, 384, 400, 405, 409, 412, 452
Vermeer, Johannes: 427, 429
Vermont, stat al S.U.A.: 436
Verne, Jules: 138
Vernet, Raymond: 377, 462
Verona, oraş în Italia: 228, 235
Versailles, oraş în Franţa: 131, 146, 420, 507
Vevey, oraş în Elveţia: 110, 491
Vial, profesor francez: 471
Vicenza, oraş în Italia: 406
Vichy, oraş în Franţa: 11, 17, 19, 78, 96, 144 – 146, 211, 225, 240, 257, 264, 265, 318, 465, 503
Victor Emmanuel al III-lea, rege al Italiei: 198, 252
Victoria, regină a Marii Britanii: 391
Victoria-Eugenia, regină a Spaniei: 279

Viel-Castel, contesa de – 295, 296
Vidal, diplomat spaniol: 151, 157, 158, 180
Viena (Wien), oraş în Austria: 9, 11, 13, 28, 29, 31, 32, 37, 39 – 41, 43, 62, 63, 67, 72 – 74, 77, 88, 97, 100, 101, 111, 116 – 118, 123, 128, 129, 137, 149, 174, 183, 186, 191, 205, 206, 228, 230, 234, 238, 254, 256, 269, 270, 273, 275, 297, 312, 325, 334, 335, 374, 394, 420, 441, 452, 453, 461, 462, 465, 480, 498, 514
Vietnam: 461, 490
Vietnamul de Sud: 459, 500
Vigneral, contele de – 483
Villandry, localitate în Franţa: 410
Villars, localitate în Franţa: 279, 286, 324, 326, 327
Villa Urrutia, diplomat spaniol: 407
Villâny, diplomat ungur: 334
Villefranche-sur-Mer, localitate în Franţa: 390
Villelume, diplomat francez: 411
Villeneuve, localitate în Franţa: 378
Villeneuve (n. Kermaingan), contesa de 486
Villers-Bocage, localitate în Elveţia: 296
Vilna (azi Vilnius), oraş în Lituania: 140
Vincent, diplomat american: 361, 362, 366, 370, 388, 389
Vinkovar, localitate în Iugoslavia: 42
Virginia, stat al S.U.A.: 489
Vişoianu, Constantin şi soţia: 168, 189, 202, 214, 226, 243, 244, 249, 250, 255, 263, 264, 284, 290, 291, 298, 312, 315, 316, 318, 330, 334, 335, 340 – 344, 346 – 348, 350 – 355, 357, 359, 367, 368, 376, 377, 389, 395, 396, 404, 405, 409, 410, 412, 414, 417, 420, 428, 429, 433, 434, 436, 439 – 442, 447 – 450, 452, 457, 460, 465, 509
Vitetti, diplomat italian şi soţia: 31, 485
Vitznau, localitate în Elveţia: 313
Vladivostok, oraş în Rusia: 71
Vlădescu, Ovidiu: 159
Volga, fluviu: 134
Vojen, Ion Victor: 30, 271
Volînia, regiune: 138
Voligruber, diplomat austriac: 485
Voranek, diplomat cehoslovac: 379
Vulliemin, Berthe: 492

W
Wadstedt, diplomat danez: 133 Wahlen, Friedrich: 65, 107 Waldburg, contesa de – 178, 179 Waldemar de Hessen, principe: 108 Wallace, Henry Agard: 326, 327 Walpurgia, ţinut legendar: 69 Wang Jing Wei, diplomat chinez: 58 Wannsee, lac în Germania: 51, 77, 107 Wan Waithayakon, diplomat thailandez:
459
Warnemiinde, oraş în Germania: 133 Warner, doamna – 288, 290, 320, 325.
373
Warren, om politic american: 392 Warwock, diplomat irlandez: 109 Washington, oraş în S.U.A.: 21, 89, 158, 172, 174, 175, 183, 202, 207, 215, 217, 223, 224, 230, 233, 239, 245, 259, 260, 272, 284, 287, 300, 327, 328, 333, 336, 338, 343, 344, 348, 356, 358, 362, 365, 366, 368, 377, 386, 406, 423, 428, 429, 433, 441, 442, 447, 454, 462, 472, 476, 488, 500, 502
Wavell, Archibald Percival: 19 Weber, ziarist român: 121 Webster, John: 270 Weck, René de – 11, 161, 196, 284 – 286.
340, 381, 383 Wedel, conte: 77 Weiller, Paul-Louis: 484 Weimar, oraş în Germania: 66, 113, 137 Weizsäcker, Cari: 106 Weizsäcker, Ernest von – 27, 32, 41 – 44, 47, 59, 60, 67, 72 – 76, 87, 96, 98, 100, 112, 116 – 119, 127 – 130, 133, 134, 136, 138, 146, 150, 151, 154 Welczek, diplomat german: 84 Weller, Sumner: 306 Welti, Hans: 22
rberliner See, lac: 28
nigerode, oraş în Germania: 76
Jiern, Betha (n. von Wedel), contesa: 94, 98, 112, 113, 146, 179, 180
general american: 21, 216
ei, Ernst: 17, 24
gând, Maxime: 19, 66, 81, 145, 146
ssenhofer, baron: 99
atley, localitate în Marea Britanie:
322
te, Eirene: 499
Ifeld, doamna – 21, 210
Înalt funcţionar german: 64
II, înalt funcţionar german: 28, 58

I-am, Harry: 353
zek, Ferdinand, conte: 325, 436
elm, canal v. Kiel, canal elm al II-lea, împărat al Germaniei:
80, 94, 391
am Cuceritorul: 295
lowski, baron: 64, 87
m, Woodrow: 93
risch-Gratz, Ghislaine: 306, 334
risch-Grâtz, Franz: 306
ansin, stat al S.U.A.: 501
smann, Elizabeth: 218 – 220
nberg, oraş în Germania: 55, 66
nu, diplomat finlandez: 89
eben, bancher german: 58
eben, von – Erwin: 157
mann, Karl: 28, 32, 37, 40, 41, 44.
46, 49, 50, 58, 59, 61, 65 – 70, 74.
76, 81, 93, 97, 105, 110, 111, 115
117, 121, 122, 137, 138, 140, 141.
143, 145 – 147, 158 foolton, Lord: 319 – 322 rede, Carmen, principesa: 33, 43, 76.
98, 105, 110, 112, 120, 143, 179
Wrede, Edda, principesa: 43, 98, 108.
120, 143, 144, 154, 179 Württemberg, principat german: 274
X
Xeni, Constantin: 217
Yalta v. Ialta
Yarrow, înalt funcţionar american: 447.
448, 463 Yverdon, localitate în Elveţia: 171
Z
Zafiropulo (n. Schönburg-Hartenstein), doamna – 238 Zagorov, om politic bulgar: 139, 141.
153, 158, 179 Zagreb, oraş în Croaţia: 36, 40, 51, 70.
75, 234
Zaharescu, maior român: 140 Zaharia, Florin: 428 Zahle, Herluf: 32, 33 Zaleski, August: 387 Zamboni, Giorgio: 37 Zamfirescu, C.: 354 Zanciat, oraş în Polonia: 335, 336 Zarine, Karl: 433 Zăpârţan, preot român: 405 Zeeland, Paul von – 496 Zermatt, localitate în Elveţia: 250

Zhou Enlai: 492
Zigomalas, Adrienne: 444, 446, 447 Zissu, Iancu: 379, 389, 392, 401, 449, 450, 452
Zschinzeh, diplomat german: 107 Zürich, oraş în Elveţia: 17, 186, 273, 337, 344, 386 Zwiedineck, Eugen: 214
Indicele a fost întocmit de Gabriel-Florin Matei.
CUPRINS
Prefaţă. 5
Notă asupra ediţiei 9
Ministru al României la Berna (16 octombrie 1940-l martie 1941) 11
Ministru al României la Berlin (l martie 1941 – 15 iunie 1943) şi Copenhaga (11 septembrie 1941 – 15 iunie 1943) 25
O misiune diplomatică care n-a mai avut loc:
ministru al României la Sf. Scaun 186
Reprezentant al Societăţii de Cruce Roşie din România pe lângă Crucea Roşie Internaţională (Geneva, 1943 – 1946) 211
Activitatea în exil 309
Adnotări 517
Indice 525